RADU TUDORAN
AL OPTZECI ŞI DOILEA
CERCUL POLAR
I COORDONATE
Căutarea esenţialului

Mă aflu acum, când a venit, în sfârşit, cu atâta întârziere o vară nouă, dorită de câmpie şi de pădure, de păsări, gâze, animale şi oameni, în acelaşi loc de unde am plecat astă-toamnă.

Privesc vatra puţin afumată, pe care am confecţionat-o anul trecut, nu din nevoi practice, fiindcă nu are să dea niciodată căldura unei sobe adevărate, nici din dorinţe estetice – s-ar fi găsit altceva, mai uşor de înfăptuit şi mai evident, pentru a decora un colţ al camerei – ci probabil din chemarea ascunsă şi ancestrală de a avea „focul în casă” – cel cu care se vor fi încălzit, direct de la flacără, generaţiile nu prea îndepărtate.

Alături, pe perete, îşi bate ritmul (*andante*) ornicul străvechi, cu greutăţi în loc de arcuri, pe care l-am oprit înaintea plecării, ca să nu se oprească singur seara, când greutăţile ar fi ajuns la podea, lăsând impresia unui obiect părăsit sau uitat

— Deoarece *nimeni* nu trebuia să-l păzească.

Afară, trandafirii, de care m-am despărţit cu strângere de inimă, sunt acum înfloriţi iarăşi, şi parcă mai bogat ca niciodată.

Nu s-a schimbat nimic aici, dar pe vatră a apărut un cap de bronz, darul unui prieten de pe vapor. Pentru cineva neavizat s-ar putea să reprezinte altă legendă; eu cu prietenul de călătorie am identificat în el pe Olandezul rătăcitor, întrucât ne cunoaştem; – toţi trei am navigat în nord şi în sud, pe aceleaşi ape. În bronz, fantoma are obrazul uscat şi asprit de vânturi, barba udă şi răvăşită de valuri, iar ochii îi ard, oxidând metalul, în căutarea

ţărmului unde nu-i este îngăduit să se întoarcă…

Între două difuzoare stereofonice, care sună ca o orchestră adevărată, umplând tot spaţiul unde îmi recaut viaţa, câteodată, seara pe întuneric, ascult împreună cu personajul legenda lui, şi în motivul eroului damnat recunosc, prin glasul altor instrumente, cornul de ceaţă. Atunci mi se pare că podeaua începe să se legene, iar afară se aude fluierul grav al traulerului „Constanţa”…

A mai apărut şi altceva în intimitatea spaţiului meu terestru, legându-l de abia părăsitul spaţiu oceanic: deunăzi am agăţat de hornul vetrei o langustă uriaşă, adusă din Atlantic.

Sunt dator şi mă străduiesc să mă reimplantez aici, ceea ce desigur o să-mi izbutească, dar totul în mine se întoarce spre ape; oceanul nu-i o amintire, ci o viaţă.

Cu două linii şi un arc de cerc, un arhitect, Un prieten înainte de toate, venit în clipa potrivită, prin inspiraţie, a izbutit să-mi deseneze acest colţ al încăperii – hornul tronconic, care, fără niciun ornament, îmi îndestulează privirea şi-o odihneşte, ca un peisaj simplu, calm şi plin de nobleţe. Va fi revoltat să vadă adaosul animal, impur, alterându-i linia meditată. Îmi cer iertare: fiara adusă aici e într-adevăr fioroasă; cu antenele desfăcute, acest rac uriaş are peste un metru lungime. Însă, cum reprezintă o fiară autentică, nu poate să fie grotescă; nu provoacă repulsie, ci sperie, ceea ce este mai bine. Aş fi vrut să spun că-i un trofeu – n-am prins-o eu, este numai o amintire. În imobilitatea ei are mişcarea din fundul oceanului, şi ochii, care parcă şi-au păstrat viaţa, se uită la mine ca atunci, pe puntea vasului, când a fost scoasă din traul. E moartă, dar îmi vorbeşte, şi-mi va vorbi totdeauna, despre o zi sau despre o veşnicie, la tropicul pe care îl simbolizează, fiindcă se numeşte al Racului…

De-aici, după ce am oprit pendula, am plecat spre Oceanul

Atlantic, într-o călătorie care avea să ţină aproape şase luni de zile, acoperind trei anotimpuri, dinainte de a se fi scuturat trandafirii toamnei, până ce am îmbobocit cei noi, ai primăverii următoare aşa de întârziate…

*

Puţin timp după întoarcere, când eram încărcat de impresii istovitoare şi încă nelimpezite, cineva m-a întrebat dacă aş putea să vorbesc despre călătoria noastră, dar nu în forma naraţiunii, ci, sondând nu ştiu până unde, dacă aş putea bunăoară să relevez sensul omului în faţa morţii, în faţa dragostei sau a foamei.

Am meditat câteva clipe, cu stupoare, apoi m-am simţit descurajat de neputinţa mea şi mi-am tras capul între umeri.

Obiectivul cu care am înregistrat imaginile până acum nu are însuşirea de a descompune lumina şi a o reface în altfel de fascicole decât îngăduie legea luminilor. Asemenea fascicole se pot întrezări, sau se pot vedea limpede uneori, fie şi dintr-o scânteie nedeclarată, dar ele nu apar decât după developare;

am crezut că îndatorirea de a le descoperi revine beneficiarului, ceea ce se tălmăceşte cu îndatorirea cititorului de a căuta ceva printre rânduri. Numai că a citi printre rânduri cere tot atâta forţă de concentrare şi de pătrundere câtă s-a cerut operatorului ca el să-şi însuşească simplitatea adevărurilor imutabile, spre a salva înregistrarea şi a se salva pe sine. A face altcum nu-i cu putinţă decât atunci când împaci în tine două stări antagonice, blazarea şi îndrăzneala, prima, care neagă totul, hrănind-o pe a doua, care duce oriunde, chiar şi la inversarea adevărurilor.

În timpul unei furtuni, în nordul Atlanticului, când

vasul naviga sigur între insulele Faeroe şi Islanda, dar pereţii de tablă trosneau să te îngrozească, pe când balansul era istovitor chiar pentru organismele robuste şi încercate, când valurile izbeau cu cel mai profund muget în chilă şi cu o octavă mai sus în puntea de comandă, unul din marinarii noştri, cu centura de salvare pe el, ca un patrafir al ritualului acela de ocazie, bătea mătănii pe coridorul de la cabinele echipajului.

Invoca el ajutorul lui Dumnezeu oare? Poate îl invoca, dar sigur fără să creadă – altminteri nu şi-ar mai fi pus centura de salvare, laică, şi nu s-ar fi ascuns sub punte, loc unde, naiv, se socotea mai în siguranţă.

Era el „omul în faţa morţii”?

Există două morţi: cea care te găseşte şi cea care te va găsi odată. Asupra primei nu ai când să judeci; cea de-a doua poate fi teoretizată, în abstractul ei de departe, numai că…

Moartea e a celor care mor, nu a celor care o meditează.

Atunci dară, ce avea omul acela în faţă? Dacă ar fi venit comandantul sau altcineva cu autoritate şi i-ar fi pus mâna pe umăr, s-ar fi ridicat în picioare, şi regulamentul s-ar fi dovedit mai tare decât moartea sau şi-ar fi arătat puterea concretă în faţa morţii abstracte…

În jurnalul care urmează, destul de fidel cu toate întâmplările din călătoria noastră, n-am notat nimic despre scena aceasta. Ştiu însă că, furtuna continuând să crească, omul s-a întins pe banda rulantă care străbate în toată lungimea coridorul amintit adineauri, legând sala de congelare, dinspre pupa, cu magazia de la prova vaporului. Parapetele ei, înclinate în afară, puse ca lăzile de peşte să nu pornească aiurea, ofereau unui trup omenesc cel mai bun reazim împotriva balansului, care atinsese, ce-i drept, amplitudini chinuitoare. Pentru un om cu sânge rece, puţin

cinic, adăpostul, cu secţiunea lui trapezoidală, ar fi părut asemeni unui sicriu căruia mai urma să i se pună capacul.

Nu cred să fi făcut cineva asemenea comparaţie, în schimb, neţinând seama de furtuna la fel de grea pentru tot echipajul, s-a găsit unul, cu sânge rece, şi cu humor mai cu seamă, care, apăsând pe butonul automatului, a pus banda în funcţiune.

Ce se alege din spaimă când zece oameni în jur râd cuhohote?... Dar oare în hohotele de râs lipseşte cu adevărat, teama morţii?

Plecând într-o călătorie lungă, într-un anotimp neprielnic, având înainte necunoscutul şi primejdiile presupuse, ceea ce înseamnă primejdii nelimitate, cine nu s-a gândit la moarte, măcar pieziş dacă nu de-a dreptul – dacă nu la moartea lui, măcar la a altora? Pe când ne aflam în nord, numai în raza acoperită de puterea staţiei noastre de radio s-au pierdut zeci de vase. O parte din apelurile de salvare sunt notate lapidar în paginile care urmează. N-a venit la noi moartea, dar s-a aflat în preajmă.

Odată îi spuneam medicului nostru că în cazul unui naufragiu n-aş încerca nicio salvare, socotind că pe gerul şi viscolul care bântuia atunci asupra oceanului n-aş rezista, în valurile îngheţate, cele câteva ceasuri câte ar fi trebuitoare, în cazul cel mai bun, să vină în ajutor vaporul aflat mai aproape. Aş rămâne la căldură în cabină, spuneam, şi mi-aş aprinde ţigara.

Pe când îmi făceam teoria astfel, eram într-adevăr în cabina călduroasă şi confortabilă şi trăgeam din ţigară, ca la o repetiţie generală a morţii viitoare.

Dar, cu toată buna-credinţă, vorbeam de pomană; instinctual, simţeam moartea departe şi improbabilă. Dacă venea, aş fi luptat cu ea, cum face orice vietate. Cine o acceptă fără împotrivire are în el ceva mort de mult. Plecasem foarte viu în călătoria aceasta...

Când porneşte pe mări, omul îşi transformă dragostea, dacă o are, în amintire. Sau o suspendă. Sau o anulează…

Şi când se întoarce începe alta, chiar dacă e aceeaşi.

La Reykjavík, în Islanda, într-o seară, pe când cea mai mare parte a echipajului era în oraş, căutând o distracţie, pe chei au apărut cinci fete curăţele şi simpatice, venite să-şi conducă „băieţii”, marinari pe un mic vapor, acostat în apropiere şi care tocmai ridica ancora. După ce vaporul a plecat, fetele au rămas un timp pe chei, privind la hublourile noastre. Nu erau ceea ce s-ar numi fete de stradă; în Islanda nu se practică profesiunea aceasta. Dar se nimerise să fie sâmbătă seară, şi ele ar fi vrut să petreacă.

Dragostea lor era suspendată; adică într-o zi putea să renască – într-o zi sau, prin transmutaţie, chiar în seara aceea, în vreme ce vaporul abia plecat se lupta cu viscolul şi cu oceanul, iar băieţii, încă mai orânduind parâmele pe punte, începeau să se prefacă în sloiuri de gheaţă. În ceea ce-i priveşte, ajunşi undeva, în primul port, la sălaşul cine ştie cărei Didone, trebuia şi ei să se încălzească…

În fiecare femeie rămasă pe chei e o Penelopă, dacă e un Ulise în cel care pleacă. În fiecare fată de pe mal ar putea fi o Isoldă, şi ea s-ar încumeta să treacă marea cu o flamură albă la catarg dacă ar fi un Tristan pe ţărmul celălalt.

Când uscatul nu va mai dovedi să hrănească oamenii, şi până să se descopere rezerve alimentare într-o galaxie îndepărtată, rămâne oceanul. Din ce poate el să dea, nu se scoate astăzi decât unu la mie. Astfel, a pescui devine o obligaţie, o datorie faţă de umanitate. A povesti, peste foame, peste dragoste şi peste moarte, e un adaos. îl legitimez prin simplitatea pe care mi-a inspirat-o, atât de anevoios, viaţa.

*

De ce am plecat, are să se vadă. Toţi călătorii (sunt un călător oare?) îşi explică ţelul în primele pagini. Pe-al meu îl explic în toate – şi în spaţiile albe…

Am dus cu mine un vraf de caiete şi de foi albe. Erau un gol, o panică, o rană şi o nedumerire. Unele din aceste stări s-au anulat pe parcursul călătoriei, pe măsură ce se înnegreau paginile albe. Nedumerirea a rămas: nu ştiu bine ce vor însemna rândurile mele. A rămas ceva din vechea rană:

n-am fost totdeauna mulţumit de mine. Mai este şi un gol:

n-am scris *tot* – nu va fi timp niciodată să dezvălui cum s-au reflectat în fiinţa mea întâmplările, mai ales cele care prin banalitatea şi monotonia lor nu aveau decât o însemnătate interioară.

Cititorul va descoperi uşor unde începe jurnalul direct, scris pe mare şi retranscris acum, cu retuşări minime, atât cât era nevoie să echilibrez fraza brutalizată uneori de balansul meu lăuntric şi de balansul vaporului. Nu m-am putut apropia de caietele albe decât după ce am depăşit Bosforul, lăsând destule zile şi destul spaţiu în urmă, ca să mă eliberez de amintiri calde şi tiranice şi să fiu, sau măcar să am credinţa că sunt, numai al călătoriei.

Începutul, până acolo, e o reproducere tardivă, din memorie, care s-a dovedit vie şi credincioasă chiar şi celui mai neinteresant detaliu. Nimic al meu nu m-a trădat în şase luni de zile; cu unele nemulţumiri şi neînţelegeri trecătoare, am fost şi am rămas destul de bun prieten cu mine…

Vineri, 23 octombrie. Oceanul, terestru

Mi-am luat îmbrăcăminte ca pentru o expediţie polară, din prevedere şi, poate nemărturisit nici mie, ca să-

mi dau importanţă. Un maldăr de ciorapi groşi de lână, lungi până la genunchi; am folosit doar o pereche, cei mai subţiri şi mai frumoşi, punându-i din când în când, fiindcă erau un dar şi aveau moliciune, nu doar pe a lânii. Şase flanele de corp:

nu port de obicei – nu le-am pus niciodată. Un *passe-montagne*: l-am rătăcit din prima zi şi l-am găsit după întoarcere, când îmi făceam bagajul; semăna, cred, cu gluga Olandezului rătăcitor pe care îl contemplu astăzi. Ghetele îmblănite, confecţionate în grabă şi neprobate, le-am încălţat numai la Reykjavík, în singura zi când a fost într-adevăr ger nordic; mă strângeau, şi într-o jumătate de oră picioarele mi-au îngheţat groaznic. Cizmele de cauciuc au zăcut în fundul chesonului – dulapul de haine, căruia îi păstrez denumirea marinărească, spre a rămâne în atmosfera de altă dată.

Cafeaua, proaspăt prăjită şi râşnită în ajunul plecării, era caldă când am ambalat-o ermetic, în pungi de nylon, conform sfaturilor. A luat gustul polietilenei, încât a trebuit să beau cafea de la prieteni, până şi-au terminat-o. Mai târziu ne-am întors la cea abandonată. Pierduse mirosul de polietilenă căpătase altul: în sertarul învecinat ţineam săpunul, în cantităţi expediţionare; parfumul lui, inofensiv într-o cameră de baie, devine violent şi agresiv prin limitarea spaţiului, şi bineînţeles că şi-a dat roadele.

Toate acestea, împreună cu cele neenumerate, n-au încăput în lada unei maşini, destul de spaţioasă; o parte le-am trimis pe altă cale şi m-au aşteptat la scara vasului.

Un prieten a venit să mă ia de acasă, la ora 8 dimineaţa, aducând cu el pe un al doilea; am simţit că, asociindu-se, dădeau plecării mele o importanţă pe care mai târziu am socotit-o nejustificată şi m-a stânjenit după întoarcere: lumea este de multă vreme descoperită de alţii!

Îmi murise un om apropiat, de curând, tocmai în

zilele când mă pregăteam de drum; abia am avut timp să trec pe la mormântul lui proaspăt şi să pun o floare. Cât am lipsit, au murit alţii... în dimineaţa plecării m-am oprit la uşa unde el n-avea să se mai întoarcă; voiam să spun un cuvânt celor din casă, dar n-a fost timp şi n-a fost nevoie: mi s-a pus în mâini, învelită în foiţă gingaşă, o sticlă de coniac, care-i pentru mine un prieten în singurătate şi un tovarăş între prieteni.

— Ia-l, mi s-a spus, fiindcă ţi l-ar fi dat el, dacă era aici astăzi!

L-am luat şi-a încălzit ceva în mine, numai că, ajungând la vapor, am scăpat sticla din mâini şi s-a spart, în forfota îmbarcării.

Pe drum, până la Galaţi, Bărăganul de toamnă, în lumina aurie a soarelui, de la care mi-am luat rămas bun pe îndelete, cu grâul verde, abia răsărit, m-a împresurat până la a mă face să uit unde mă duc. Dar totdeauna am socotit câmpul o prelungire, sau mai degrabă invers: o anticipare a mării, astfel că în tangajul automobilului mi-am început călătoria înaintea celorlalţi, cu un câştig şi cu o durere greu de explicat, întrucât nu cer explicaţie.

*

Eram informat că, de la Galaţi, traulerul „Constanţa” venise acum la Brăila, la depozitul de carburanţi, spre „a face motorină”.

Mi-am însuşit din copilărie termenii marinăreşti aşa cum îi aflasem, şi mai târziu i-am apărat cât am putut de laici, care ar fi vrut să-i aducă la regulile lingvistice ale lumii de pe uscat. N-am să spun niciodată „proră”, ca poetul, iar

„Prova” şi „pupa” am să le folosesc mereu în singura lor formă inflexibilă, spre a respecta tradiţia şi fiindcă sună mai frumos în limba românească, fie şi în coada unui vers de altă dată.

În schimb mă despart de marinari când „fac motorină”, după o expresie tradusă prost, într-un spirit impropriu limbii noastre; am să spun, rămânând lângă limbajul lor, care îmi place, că „o îmbarcă”.

Deci, poate vasul nostru încă îmbarca motorină la Brăila;

ştiam unde: departe de port, în afara oraşului. Am mers la

Căpitănie, să aflu.

Aici, pe platoul din faţa Agenţiei Fluviale, e plantată prima mea amintire locală, şi în ea poate ultima naivitate… Nu, mi-au mai rămas destule, din fericire!

În curând se împlinesc douăzeci de ani de atunci; orice greşeală e prescrisă, adică se uită sau se iartă.

Veneam prima oară la Brăila, pe care n-o alesesem, ci mi-o oferise întâmplarea, câteodată bună chibzuitoare. Nu mai văzusem oraşul decât din avion sau de pe vapor, şi poate, după amintiri nesigure, îl străbătusem odată, în cei dintâi ani ai copilăriei; oricum însă, nu aveam aici niciun prieten şi nicio cunoştinţă, în afară de Dunăre.

Un autobuz schilod, cu care plecasem în zorii zilei din

Bucureşti, urma să ajungă la destinaţie către ora 3 după amiază. Când în zare au apărut înălţimile tocite de peste

Dunăre, vecinul de bancă mi s-a adresat cu satisfacţie:

— Dacă vezi Munţii Măcinului, te poţi socoti la Brăila!

Era probabil un dicton al localnicilor.

În clipa aceea s-a rupt „bara de direcţie”, cum spun cei iniţiaţi numai în parte; de fapt a sărit un cap de bară, şi autobuzul s-a oprit greoi în marginea şanţului… Dictonul era mincinos, ca atâtea altele!

Reparaţia s-a făcut prin punerea piesei la loc şi

legarea ei cu sfoară. Am ajuns în amurg, când munţii se vedeau viorii, culoare pe care o socotesc de atunci cea mai incertă şi mai înşelătoare. Dar mă aflam la Brăila, şi înainte de a-mi căuta gazdă am mers în port, să caut... o busolă!

*

Şeful expediţiei cu care traversasem acum Bărăganul, prima parte a oceanului, este chirurg prin predestinare. Ştiinţei îi adaugă pasiunea fără repaus. Crede că mai are şi alte pasiuni, bunăoară peisajul, dar ştiu că priveşte prin el, în anatomia lui, căutându-i o suferinţă pe care s-o cerceteze şi s-o aline.

Când se uită la cer, mi se pare că se pregăteşte să-l disece, spre a descoperi ceva ce nu ştiu astronomii. O pasiune adevărată şi întreagă n-o îngăduie pe o a doua decât poate în aparenţă; totul se substituie primei.

Automobilul care ne-a adus aici, pasiune substituită, are

72 de cai-putere şi frâne pe discuri, ceea ce îi dă nervozitate la pornire şi promptitudine când opreşte. Prietenul meu îi seamănă: demarează vijelios, supraturându-şi inima, şi opreşte brusc, făcând să-i zbârnâie în trup toţi nervii şi toate ligamentele, uitând că niciodată nu le va putea înlocui ferodourile.

Dacă stă, ar vrea să plece, să incizeze asfaltul şoselei; dacă merge, ar vrea să stea, spre a coase ce-a tăiat în urmă.

Mă interesez la Căpitănie:

— Traulerul „Constanţa” a terminat de îmbarcat motorina?

Şi mă întreb: „O să-mi răspundă, dacă n-am întrebuinţat termenul marinei?”

Poate slujbaşul de acolo nu şi-a format niciun punct de vedere în această privinţă – nu-i marinar, de altfel –,

poate zice „încarcă”, folosind vorba camionagiilor. Mă priveşte cu mirare, însă nu din cauza vorbei litigioase: traulerul

„Constanţa” nici n-a venit încă.

— E cumva pe drum?

Nu-i pe drum, mi se spune, şi cine ar putea să ştie mai bine decât Căpitănia, care trebuie să cunoască mişcarea vapoarelor tot aşa cum mişcarea trenurilor trebuie s-o cunoască şeful gării?

Am mers la Galaţi – prilej de a nu întrerupe, de a continua anticipata călătorie. Vaporul plecase, fără să ştie Căpitănia. Ne-am încrucişat cu el pe drum, ne-am întors, în trepidaţia mea, a prietenului meu şi a maşinii. Numai însoţitorul nostru, tot chirurg – de obicei „prima mână” a primului –, rămânea calm, de aceea l-am şi scăpat din vedere până acum.

Are o fărâmă de zâmbet pe buze şi un zâmbet întreg în inimă, îndeobşte tace – numai cu gura; altminteri, se observă că vorbeşte încontinuu, dar cu sine însuşi, uneori în contradictoriu, ceea ce trădează uşor mimica lui foarte mobilă. Când, în sfârşit, scoate o vorbă pentru toată lumea, este la fel de neprevăzută ca un proverb, pe care îl auzi prima oară.

Nu mi-a spus niciun proverb la despărţire, ci m-a rugat să-i aduc o maimuţă de la Gibraltar, unde se găsesc destule.

Unui om tăcut din fire, o mică fiinţă necuvântătoare poate să-i fie potrivită în casă. Aş fi vrut deci să-i dau satisfacţie, dar formalităţile sanitare câte se cereau pentru îmbarcarea unei astfel de vietăţi mi s-au părut de neînvins, încât l-am prevenit prin scrisoare că ar fi mai uşor să-i aduc un exemplar sub formă evoluată…

„Constanţa” sosise şi îmbarca motorină în afara oraşului.

*

Aproape întreg echipajul se afla într-o consfătuire, care a ţinut până târziu, astfel că urcând scara, vaporul mi s-a părut părăsit, iar eu m-am crezut al nimănuia şi am fost stingher în după-amiaza aceea de toamnă, când ştiam că are să vină curând seara tristă, de peste baltă. Îmi era familiar peisajul aici, îl colindasem, îl simţisem până şi în emanaţia lui enigmatică şi indescifrabilă. Iar acum îl contemplam cu strângere de inimă, gândindu-mă câte rămăsesem dator şi oamenilor, şi mie, şi peisajului.

Prietenii mei plecaseră să vadă oraşul şi să-şi găsească locul unde să înnopteze, deoarece aveau de gând să rămână până a doua zi dimineaţă, când era anunţată plecarea noastră.

Existenţa lor în apropiere mă ţinea legat de viaţa lăsată în urmă, când aş fi vrut să mă cufund în noua viaţă…

Cunoşteam vaporul, îl vizitasem pe îndelete altă dată şi stătusem de vorbă cu mulţi oameni din echipaj, înainte de a mă hotărî să pornesc în călătoria de astăzi. Am o bună memorie topografică, astfel că recunoşteam toate colţurile aici, ştiam unde dau toate uşile, unde duc t’poate scările şi coridoarele, dar nu erau oamenii.

Până ce, văzându-mă atât de îngândurat şi fără sprijin, s-au apropiat de mine trei tineri, îmbarcaţi în aceeaşi zi, de dimineaţă, având aşadar oarecare vechime. Ei au fost, provizoriu, gazdele mele şi mi i-am socotit prieteni de atunci încolo.

Erau doi fraţi, Milo, după mărturisirea lor descendenţi ai marelui comediant de pe vremuri; s-ar putea să fie adevărat, dacă luăm drept dovadă numele. Cât despre pasiunea pentru mare, pe seama căreia se îmbarcau prima oară, adică pasiunea pentru inedit, pentru neprevăzut şi aventură, s-ar putea să nu fi fost întru totul

străină nici străbunului, navigator prin colburi odinioară şi supus tuturor aventurilor.

Al treilea flăcău, Voicu, era cumnatul primilor, astfel că alcătuiau o familie. Am primit adoptarea ei pentru câteva ore, şi mi-a prins bine, fiind obosit şi fiindu-mi foame; m-au poftit în cabina lor, pe care abia şi-o luaseră în primire, m-au aşezat în locul cel mai bun, şi-apoi au deschis traista cu de-ale gurii.

Doi din ei erau însuraţi, deşi foarte tineri, şi în merindele lor – puse aşa, ca să fie, cum se cuvine când pleacă bărbatul în lume – se simţea mâna femeii, care cât de puţini ani ar avea se transformă de atâtea ori în mamă. Fără să închin paharul, ca să nu creez nimic sentimental în atmosfera de bravură cu care înfulecam toţi patru hartanele, am băut în sinea mea spre sănătatea cumsecadelor neveste ale acestor tineri – avuseseră grijă femeile să pună şi vin în traistă, fie-le răsplătită ideea!

Din clipa aceea m-am simţit îmbarcat de-a binelea.

Abia la 8 şi jumătate – aş vrea să întrebuinţez ultima oară numărătoarea civilă a orelor – sfârşindu-se adunarea, comandantul mi-a arătat cabina care îmi era destinată; pe un vas de pescuit nu îmi puteam dori una mai bună: în tribord, pe puntea bărcilor, sub puntea de comandă, între ofiţerul întâi şi ofiţerul al doilea. Ofiţerul întâi este, cu un cuvânt cunoscut şi în lumea uscatului, secundul, dar nu ştiu de ce aici i se spune căpitanul.

Îndată, comandatul m-a invitat la o gustare, mai substanţială decât orice masă de seară, oferindu-mi de acum înainte scaunul din stânga sa, ceea ce pe un vapor este o atenţie măgulitoare. M-am opus, ştiind foarte bine că locul îi aparţine secundului, după aşa de trainicele tradiţii ale marinei. L-am primit la şi mai măgulitoarea stăruinţă a celui din urmă.

Astfel, pornirea a fost cordială, însoţită de un pahar

cu coniac Martell, pe care nu l-am renegat nici după ce s-a terminat călătoria.

*

Deoarece am locuit aici jumătate de an (de socotit cel puţin dublu pe mare; dublu ce-i rău, dublu ce-i bine), iată-mi cabina:

Aproape 4 metri lungime, pe ceva mai puţin decât 2 şi jumătate lăţime, formă anevoioasă la mobilare, dar confortabilă şi, la urma urmelor, cu lux de spaţiu pe un vapor unde.

fiecare metru pătrat se foloseşte cu economie. Uşa, pe latura cea mică; pe peretele din faţa ei, hublourile – două ferestre rotunde, cu sticla armată, ca să reziste la izbitura valurilor, deşi la puntea aceasta valurile nu vor ajunge decât rar şi fără putere. Două ferestre rotunde, una lângă alta, pot să-ţi dea, dacă stai la o anumită distanţă, impresia că priveşti prin binoclu, şi de aici iluzia că imaginile se măresc – toate peisajele lumii!

În stânga uşii, patul, protejat de perdele de stofă, ca să poată fi disimulat ziua. În dreapta, chesonul – lucrătură impecabilă, ca a întreg mobilierului; lemn tare, japonez – nu i se cunoaşte altă denumire – asemănător stejarului cu fibra cea mai fină.

Tot pe dreapta, la perete, o masă de lucru, un birou clasic, cu sertare de o parte şi de alta, acelaşi lemn, aceeaşi lucrătură şi dimensiuni generoase. Deasupra lui, un dulap-bibliotecă, plasat prost – „îţi ia aerul”, dacă expresia e suficientă.

Mai târziu l-am mutat în colţul cabinei, şi e de necrezut cum după aceea s-au schimbat toate din jur, şi chiar din mine.

Pe birou, o lampă, cu abajurul de mătase verde, de o fineţe care s-ar potrivi şi budoarelor. Ca să nu zboare în

timpul balansului, poate fi agăţată în perete, cu o simplă mişcare. De multe ori, în orele de vis, o aprindeam şi privind printre gene abajurul, acesta se transforma într-un miraculos ecran de televiziune, care îmi prezenta, la alegere, emisiunile închipuirii. Se va înţelege poate astfel cum într-o sută şaptezeci de zile, unele monotone şi apăsătoare, n-am avut o clipă de plictiseală. Am avut, dimpotrivă, panica timpului care zboară…

Între birou şi cheson, lavoarul, cu două robinete, de apă caldă şi rece, închizându-se automat, cu arc, după întrebuinţare: pe vapor apa trebuie consumată cu economie, chiar când ai destulă. Deasupra, un dulăpior din material plastic, alb, pentru obiectele de toaletă, croit armonios, cu gust, dar şi cu gândire: uşiţa lui este şi oglindă, şi nu-i lipseşte nici becul, sub lumina căruia să te vezi mai bine în zilele când îţi porţi simpatie…

În sfârşit, în faţa biroului, un scaun-fotoliu, iar la peretele cu hublouri, o canapea pentru eventuala odihnă de ziuă, sau pentru uzul musafirilor. În ceea ce mă priveşte, i-am găsit întrebuinţarea cea mai bună în timpul furtunii. Orientată în lungimea vasului, se afla deci perpendicular pe linia obligatorie de rostogolire şi a fost un refugiu sigur, găsit de la sine, o amortizare comodă a tuturor izbiturilor.

Deşi greu suportabil, prin mişcarea masivă, adâncă, pe care *o* simţi şi în mădulare, şi în spirit, tangajul, adică înclinarea longitudinală, nu poate ajunge la amplitudini mai mari de câteva grade, datorită formei vaporului, imensei rezerve de flotabilitate pe care o oferă el în lungime. În schimb, ruliul, aplecările laterale, pe axul transversal, mult mai scurt decât primul (în cazul nostru, 15 metri lăţime, raportaţi la 95 lungime), depăşeşte 30 de grade şi a ajuns uneori la 40, sau chiar mai mult, dacă nu minţea instrumentul de măsurat înclinările, o pendulă cu

cadran „supusă poate şi ea necruţătorului rău de mare.

Am spus că în faţa biroului se găsea un scaun-fotoliu; acesta îi era locul teoretic. Nefiind ancorat, n-a stat acolo decât pe vreme bună. Din câte am avut în cabină, el mi-a dat cea mai mare bătaie de cap, şi aproape continuu, astfel că m-am decis să-l leg cu sfori, între canapea şi tăblia de la picioarele patului. Cum totuşi îmi era necesar, îl eliberam când socoteam că va sta bine. Însă n-am avut noroc, sau n-am avut prevederi bune; am fost mai mereu în contratimp cu vremea: scaunul a zăcut în legături când nu era cazul, iar pe balans s-a plimbat de colo până colo. Ajunsesem faţă de el la un fel de apatie şi astfel se scurgea timp până mă hotărâm să iau măsurile trebuitoare, iar când, în sfârşit, treceam la ele, se potolea şi furtuna…

Pentru a întregi prezentarea cabinei: pereţi de material plastic, de un gri-vernil, într-o nuanţă odihnitoare. Tavanul fiind alb, răsfrângea cald şi bogat lumina de afară. Deasupra uşii, difuzorul aerului condiţionat, cu un buton de reglat debitul; şi-a îndeplinit rolul fără cusur şi cu tot folosul, atât.

pe gerurile din nord, cât şi în zăpuşeala umedă de la tropice.

Pardoseala, îmbrăcată în covor de material plastic. N-am fost inspirat să fi luat cu mine o carpetă; tot acest mic interior ar fi devenit altul.

Perdelele de la hublouri ca şi cele de la pat: stofă de culoarea fragilor; seara, trase peste geamuri, creau întreaga intimitate de care este nevoie ca un om să se simtă la el acasă.

În toate împrejurările, pe vreme bună, pe vreme proastă „pe furtunile câte răscoleau şi sufletul meu în unele zile, cabina descrisă astfel a fost un refugiu cald şi calm, iar astăzi a devenit o amintire de dimensiuni care, nemaiîncăpând între pereţii de material plastic, îi fac să

vibreze, iar vibraţia se propagă în mine de departe, dându-mi dureri în inimă câteodată.

*

Eram în seara aceea „la mine acasă” – şi ce casă fantastică! Pe la geamurile ei aveau să treacă malurile Dunării, Delta.

Marea Neagră, Bosforul cu albul Turn al Fetei din faţa Galatei, cu Edikule, cu seraiurile, apoi Marmaraua, Egeea cu insulele arhipelagului grecesc, unde îmi aminteam să fi văzut odată fete cu fuste negre şi basmale roşii săpând viile, lângă apă.

Apoi Mediterana, Gibraltarul, Oceanul Atlantic, coastele Spaniei, Portugaliei, Irlandei şi Scoţiei, până la insulele Faeroer.

unde credeam că nu se duce nimeni, niciodată, şi de aceea lesocoteam fictive, un basm scris pe hartă…

Deşi n-am avut intenţia, văd că am anunţat itinerariul. În el e cuprinsă, într-adevăr, prima parte a călătoriei noastre, dacă mai adaug şi Islanda – alt basm nordic, o *saga* plutind pe Atlantic, deşi geografic e o insulă nemişcată…

Totuşi, a trebuit să mă duc în oraş, înainte de a-mi desface bagajul; prietenii mă aşteptau şi n-aveam cum să-i anunţ, şi nici n-ar fi fost cumsecade să le spun că singura mea dorinţă acum era să mă lase toată lumea în pace.

I-am găsit la chirurgul oraşului; s-ar fi putut altfel? Chirurgii alcătuiesc, mi se pare, o congregaţie, evidentă, deşi nestatuată. Din câte profesiuni am observat, nu-mi amintesc de una în care oamenii să vorbească atât de mult bine unul de altul, cazul contrar fiind la unii artişti plastici; aceia nu recunosc valoarea cuiva din breaslă decât la câteva secole după moarte – şi atunci poate numai din pioşenie.

În atmosfera de cordialitate definitivă creată de

aceşti trei oameni, care în viaţa lor au văzut şi au învins de atâtea. ori moartea altora, am fost martor, extenuat, la o cină gospodărească; nu m-am putut atinge de ea după alte două cine improvizate şi nu m-am înviorat decât spre sfârşit, cu un antinevralgic şi un pahar de şampanie.

Azi mă întreb, cu puţină panică, dacă şampania nu era în cinstea plecării mele şi am săvârşit necuviinţa de a o primi cu atâta placiditate. Cer iertare gazdelor şi bunilor mei prieteni: eram acolo, dar cred că plecasem…

Sâmbătă, 24. Confruntare cu amintirile

M-am întors pe bord o jumătate de ceas după miezul nopţii

— Se spune ora zero plus treizeci de minute, primul cart al zilei care începe.

Ar fi trebuit să mă culc imediat, ca a doua zi să nu dorm în picioare, dar începând să-mi desfac bagajul, spre a-mi scoate strictul necesar pentru noapte, m-a apucat ora 3 orânduindu-mi zestrea în această cabină, care mi-a devenit casă.

Loc pentru toate: chesonul, biblioteca, sertarele biroului, alte două sertare imense – două lăzi, sub patul făcut anume înalt, ca dedesubt să dea spaţiu. Şi încă: un dulăpior la picioarele patului. Şi în adaos: locul de sub canapea, pentru geamantane, cu condiţia să fie amarate, ca să nu fugă şi să-ţi julească picioarele.

În faţa cabinei: „fântâna” de apă rece. Un mic frigider, curat, elegant şi practic. Are un robinet, la care îţi poţi umple paharul – şi acesta se abureşte; dar are şi jet – bei de-a dreptul, ca să nu mai ai grija obiectului atât de casabil. Pe vapor e bine ca gesturile să fie simplificate, spre a compensa pe cele care devin uneori complicate. Apa curge dacă apeşi pe o clapă; dacă eşti murdar pe mâini, există o pedală şi apeşi cu piciorul; detalii folositoare. O asemenea „fântână” mai există în careul marinarilor şi încă

una în sala maşinilor.

Beau de obicei puţină apă, aşa că până târziu m-am uitat la instalaţia aceasta ca la o ciudăţenie. La tropice am binecuvântat prezenţa ei în faţa cabinei, în timp ce regretam că omul n-are însuşirea cămilelor. E o cazănă să bei şi să-ţi crească setea cu fiecare litru de apă, să nu ai un rezervor suplimentar în viscere, care continuă să ceară, deşi sunt gata să crape.

Pe coridor, după cabine, întâlneşti careul ofiţerilor, „sufrageria”, cu patru hublouri spre prova, exact sub puntea de comandă – locul cel mai retras, între mese, de unde poţi să priveşti oceanul oricât, fără să se mire nimeni.

Încăperea e dreptunghiulară, de dimensiuni armonizate; pereţii, de material plastic, albastru-palid cu vinişoare, ca marmora. Pe peretele opus hublourilor, deasupra micului bufet aşa de bine desenat că desfată privirea, un panou decorativ, lemn lăcuit, cu un cireş stilizat, în floare; nici nu s-ar fi putut altfel: vasul şi decorul vin din Japonia!

În faţa panoului şi între hublouri, un ceasornic de perete, pe al cărui cadran, împletindu-se printre cifrele fixe şi arătătoarele mobile, un cap de femeie, în pastel, o europeană, cu gâtul lung, stilizat la maximum, cu obrazul cam de păpuşă, cu ochii cam de curtezană. Dar, în sfârşit, o femeie – şi singura între optzeci şi unu de oameni, prilej pentru mulţi de a contempla scurgerea timpului cu nerăbdare şi cu melancolie.

O masă lungă cât toată încăperea, la care însă nu încap decât şapte oameni pe o parte, şapte pe alta, din cauza fotoliilor, croite fără zgârcenie, şi cu justificare: în multe împrejurări trebuie să ţii farfuria în mână şi s-o echilibrezi cu balansul, iar pentru aceasta se cere spaţiu; altminteri, o ciocneşti de-a vecinului, fiindcă, deşi mişcarea vaporului e una pentru toată lumea şi te duce la o anumită

sincronizare, nu toţi au aceeaşi deprindere şi mai ales nu toţi au reflexe egale.

Datorită numărului mic de locuri, se mănâncă în două serii;

am avut prilejul, conferit de comandant, de a nu fi obligat să cedez locul nimănuia şi de a putea astfel să-mi prelungesc masa cu amândouă seriile. Niciodată nu mi-ar fi trebuit decât timpul unui sfert de serie, dar în prima perioadă rămâneam, ca să-i văd pe toţi şi să trag cu urechea la poveştile tuturora.

În schimb, prin plasarea aşa zicând privilegiată, stăteam cu spatele la ceasornicul-femeie, deci n-am putut să-l privesc niciodată în voie.

*

Sfârşind cu orânduirea cabinei (ziceam atunci „provizoriu’1, dar cam aşa a rămas până la urmă, spre a nu dezminţi proverbul), m-am dus să fac un duş, deoarece îmi trecuse somnul.

Duşul, pe această punte, la acest „etaj”, se află în bordul celălalt – comod: unul la cinci cabine. Am privit cu perplexitate bateria; nu cerusem explicaţii pentru folosirea unui obiect cunoscut de toată lumea, dar, iată, n-am ştiut s-o mânui, deşi am oarecare înclinaţii spre tehnică şi oarecare practică a maşinăriilor.

Japonezii fabrică aproape totul „în licenţă” şi, după cum se spune, îmbunătăţesc totdeauna originalul. Nu ştiu de unde au luat licenţa duşului, dar îmbunătăţirea lui îmi aminteşte de născocirea acelui ins care a pus mânerul oalei de noapte în interiorul ei, la fund, ca să câştige spaţiu.

Duşul nostru are numai un robinet – o manivelă, aceeaşi pentru apă caldă şi rece. Am manevrat-o cu nedumerire: a venit apă ca gheaţa! Era octombrie – dar ce puteam face?

M-am săpunit, m-am spălat cu frisoane, am ajuns în cabină cu dinţii clănţănind; e drept că mă înviorasem.

Pe urmă am aflat – e la mintea cocoşului: dacă împingi manivela mai departe vine apă caldă, iar dacă o duci până la.

capăt poţi să te opăreşti. Pentru temperatura dorită pipăi locul potrivit; ca să cânţi la pian e mai greu. Până atunci, dacă nu eşti foarte îndemânatic (e cazul să spun virtuos), suporţi temperaturile limită, previzibile, dar inevitabile. Debitul maxim este, bineînţeles, la mijloc, când vine din belşug şi apă rece, şi caldă. Ca să-l micşorezi, fie măcar pentru a respecta regula economiei de pe vapor, trebuie să optezi pentru una din două:

sau apă fiartă, sau gheaţă!

Bateria duşului ar trebui readusă la patentul primitiv; cred că aşa a făcut, după prima experienţă, şi cel care voise să îmbunătăţească oala de noapte…

Am dormit uşor în patul marinăresc, îngust şi mai înalt decât un catafalc, şi aşa am început călătoria către Atlantic, în timp ce vaporul mai era amarat la mal, iar pompele trimiteau încă motorina în tancuri.

*

M-am gândit, în nu ştiu ce oră a dimineţii, privind sălciile a căror frunză începea să pălească, la grija naturii de a pregăti repausul. Când vine toamna, seva copacilor începe să circule mai încet, spre a obişnui ţesuturile cu hrană puţină, până la ziua când nu vor mai fi hrănite de loc – iarna, moartea ciclică, somnul plantelor, distribuit altcum, dar în rest poate la fel ca al> oamenilor.

Aş vrea să pot respinge anestezia prealabilă; cu toate suferinţele unui declin lucid, aş vrea ca până în clipa trecerii în ultimul somn să rămân viu.

Prietenii mei au venit pe la ora 9 şi jumătate; avusesem timp să mă dichisesc, să-mi beau cafeaua şi să-

mi pierd răbdarea că nu mai plecăm, deşi plecam doar până la Galaţi deocamdată.

I-am izgonit la ora 11, cu gândul stânjenitor că îi fac să piardă încă o zi. Mi s-a întâmplat şi alteori să izgonesc de lângă mine pe oamenii apropiaţi sufletului meu, ca să-i protejez, şi poate n-au înţeles că e şi aceasta o formă a dragostei.

Mai târziu am aflat că s-au dus în port, la 2 kilometri, şi de acolo au urmărit manevrele noastre de plecare. Neabandonându-mă, înseamnă că m-au înţeles. Unul din ei, cel pomenit primul aici, care nu pune mâna pe stilou nici măcar pentru a scrie un număr de telefon, în afara comunicărilor vaste şi pasionate privind feluritele lui „cazuri”, mi-a trimis la Thorshavn, spre uimirea mea, o scrisoare de patru pagini.

Printre rânduri i-am văzut, ca într-o fotografie, faţa îngândurată. „Era impunător în mijlocul Dunării – spunea el despre traulerul «Constanţa» –, dar pe ocean are să fie ca o coajă de nucă în voia valurilor... Imaginea e clasică, iar comparaţia poate fi chiar adevărată. Numai că la data când citeam aceste rânduri, după zile în şir de furtună, coaja de nucă se dovedise vitează...

*

Am plecat din Brăila la 11 şi jumătate. Toate, după cum vedeţi, se petrec la o anumită oră – şi jumătate.

În timpul manevrelor, printre feluritele comenzi, prin difuzorul de pe puntea cea mai înaltă, amplificator care se aude până la sute de metri distanţă şi înlocuieşte megafonul arhaic, pâlnia de tablă folosită, cred, şi de Nelson odată, comandantul a găsit timp să anunţe prezenţa mea pe bord, ceea ce m-a surprins şi m-a tulburat în acea clipă a plecării, deşi cuvintele lui, neaşteptate şi măgulitoare, erau prea mari pentru un auditoriu de numai zece oameni, de la staţia de carburanţi, singurii martori ai

despărţirii mele de malul Dunării.

Mai târziu, plecând din Galaţi, apoi din Constanţa, ceremonia s-a repetat până la a deveni stânjenitoare. N-aveam de unde să ştiu deocamdată, astfel că vorbele au avut în sufletul meu mult răsunet. Mă aflam deasupra punţii de comandă, ca să văd totul mai bine; în locul vederii mi-a fost solicitat auzul:

alături se afla difuzorul. M-am aplecat peste balustradă şi am mulţumit cu o emoţie pe care n-ar fi înţeles-o decât cine îmi cunoştea amintirile. Şi dacă în locul celor zece oameni ar fi fost numai malul, vorbele rămâneau pentru mal, pentru sălcii şi pentru Dunăre; cred că ele îşi mai aduceau aminte de mine.

*

Întâmplarea, amintită mai devreme, a făcut ca în loc de

Galaţi să mă îmbarc la Brăila. E o coincidenţă în stare să tulbure chiar pe cineva cu altfel de fire…

Fiindcă dacă în toamna anului 1945 veneam la Brăila, întâlnind-o prima oară, şi primul drum îl făceam în port, spre a căuta o busolă, busola îmi trebuia pentru o corabie cu care am sperat să plec în lume, cum astăzi plecam de-a binelea.

Corabia era atunci abia în închipuire; nu-i aveam nici măcar planurile. Dar dacă în jurul unui nasture, un năzdrăvan a propus să se coasă un costum de haine, de ce nu s-ar construi o corabie în jurul unei busole?

Am avut acest primordial instrument de navigaţie, ba încă gradat în „carturi11, ca pe vremuri, cum se cuvine unui vas care merge cu vele. În anii câţi am lucrat la corabie, din te miri ce şi cu ce se poate (acum ştiu cu ce: cu *ideea*, care n-a ostenit niciodată), busola am ţinut-o la căpătâiul patului, alături cu atlasul, ba am păstrat-o mult timp după ce renunţasem la celelalte, şi am făcut multe

călătorii cu ea, pe mările de hârtie albastră…

Cui mă întreba atunci încotro am să plec o dată corabia gata, îi răspundeam: „La Ghecet” – arătând ceva mai la vale, pe malul din faţă. Cuvântul nu era sibilinic, şi nu era nicio glumă proastă sau un mijloc să scap de întrebări inoportune şi prea des repetate. Mica localitate de pe malul celălalt ar fi putut să fie, într-adevăr, prima escală. Urmau celelalte…

Care?… Toate!

Iar acum manevram de plecare tocmai din faţa Ghecetului, care într-un fel se putea numi prima escală – reală astăzi.

Eram viu, cu faţa aspră, în vântul de toamnă, pe puntea cea mai înaltă, a compasului – compasul! ca busola mea de altă dată –, deasupra emoţiei, cu sufletul împietrit şi letargic:

În el nu mai încăpea niciodată nouă. Dar începeau să se trezească datele vechi, mările de hârtie, într-un amestec ameţitor de vis şi realitate: atlasul – şi marea adevărată.

Era la 24 octombrie acea dimineaţă, şi letargia a ţinut trei zile, cât am rămas la Galaţi, pentru ultimele pregătiri, care mi s-au părut prelungi şi anevoioase. De ce m-aş plânge, când eu însumi nu eram gata? Niciodată când pleci nu eşti gata, totdeauna rămâi cu teama că ai lăsat în urmă ceva uitat sau neîmplinit, teamă pe care o porţi pe drum, de multe ori până la întoarcere. E poate ce vrea să spună rondelul cântat de lăutari pe când eram copil: „Laşi ceva din tine în orice loc de unde te duci…” Dar nu cred că de fiecare dată când pleci, mori puţin… Laşi un prisos vag, ceva care dacă te urmăreşte în gând nu înseamnă că îţi va mai trebui. A pleca e un verb sonor şi viu, şi dintre toate cred că mi-a plăcut totdeauna cel mai mult.

La Galaţi am ancorat în canal: pilotul de port n-a venit la chemările noastre repetate, şi am stat aşa aproape

patru ceasuri, până la ora 16, lâncezind, când toţi aveam atâta treabă, în sfârşit, am tras la mal, în bordul celuilalt trauler, „Galaţi”, făcând „dană dublă”, cum spun marinarii, fiindcă nu era loc în altă parte.

Pe seară s-a anunţat în faţa echipajului planul de navigaţie şi de pescuit; în afară de drum, vor fi peste trei luni în nord, apoi două săptămâni în sud, la insulele Canare, cu totul nu o sută treizeci de zile, cum crezusem, ci o sută cincizeci – dacă nu chiar mai mult. O jumătate de an aproape! – şi pentru câte are de făcut un om în viaţă, anii lui nu sunt prea mulţi. Gândesc intens cum să fac spre a pierde cât mai puţin din aceste şase luni care vor veni, vor trece – şi nu vor mai fi…

În careul marinarilor erau adunaţi aproape toţi cei optzeci de inşi cu care plecam la drum; nu-mi limpezisem formula lungă a călătoriei, şi iată că i se adăugau cifre noi, coeficienţi neclari, indici indescifrabili, semne necunoscute, misterioase:

optzeci de fizionomii, nu toate vorbitoare, de unde trebuia să scot şi să identific optzeci de oameni. În zilele următoare am cerut o listă a echipajului – o am între caietele mele – şi am privit-o cu neliniştea tânărului pedagog care vede prima oară catalogul clasei…

Astăzi, formula de la început este întregită şi rezolvată, dar spre a-i da de rost am folosit, după metode din matematică, unele artificii de calcul.

Seara, formalităţi la Căpitănia Portului, simple – se termină îndată: de plătit lei 3, 30, de completat Carnetul de marinar, scris cu tuş în loc de cerneală, ca să nu se şteargă dacă ia apă. Această prevedere e un *memento* pe care îl înregistrez, fără panică. De lipit o fotografie, de pus o ştampilă.

Fotografiile, cu şapcă de marinar, pentru trebuinţa cauzei, le-am făcut la Bucureşti, în ajunul plecării, în zor

mare, „la minut” – şi mă arată cu zece ani mai tânăr; poate că eram, fără să ştiu. Mă privesc, nedumerit, dar rămân în gardă…

Aveam nu zece, ci aproape douăzeci de ani mai puţin decât astăzi, când debarcam dimineţi de-a rândul aici, în faţa Căpităniei, de pe vaporul de pasageri care mă aducea de la Brăila.

Purtam pe umeri un geamantan greu, încărcat cu fiare, şuruburi şi buloane; le duceam la Şantierul Naval, să le zinchez, şi le căram 2 kilometri până acolo, ceva mai departe de locul unde mă aşteaptă acum vaporul, pregătit de drum, fără să mai aibă nevoie de geamantanele mele cu fiare.

Am făcut de multe ori drumul, venind dimineaţa, întorcându-mă la prânz, cărând de fiecare dată fier, câte 40 de kilograme. Le am în trupul meu acum, dar nu ca pe o povară;

datorită lor mă simt poate mai tânăr.

Două mii de şuruburi pentru prins bordajul de stejar pe coastele metalice. În jurul busolei, corabia începea să crească, lua viaţă şi era impozantă. Căram buloneria de îmbinat piesele grele, chila, etrava şi etamboul, şuruburi mari, unele de peste un metru lungime, toate măsurate la milimetru, numerotate în minte, fiecare cu o destinaţie ştiută pe dinafară.

Le aduceam dimineaţa şi plecam înapoi cu cele zincate în ajun. Mă aşteptau un singur meşter şi doi, trei, patru sau şase ucenici, după cum era nevoie, elevi de şcoală în vacanţa mare, toţi prezenţi la apelul aventurii şi solicitând munca voluntară, spre a putea călători măcar cu închipuirea, căci nici eu n-am călătorit altfel în anii aceia…

Ucenicii mă întâmpinau la debarcader şi luau în primire fierul, slobozindu-mi spinarea. Purtau povara cu înfrigurare şi disputându-şi întâietatea, de parcă în

geamantan le aduceam daruri.

Seara, după ce adunam sculele – aşa de puţine! – după ce se strângea talajul şi se curăţa „atelierul”, coboram la

Dunăre, cumpăram un pepene, îl tăiam felii, pe piatra cheiului, şi-l împărţeam într-o bună frăţie. Aşa rămâneam până cădea întunericul, cu ochii pe apa miloasă, privind-o cum se ducea la vale, ca un îndemn neîntrerupt la drum şi la visare.

Altă plată nu le dădeam ucenicilor decât pepenele din fiecare seară, şi tăcerile mele îndelungate…

Apoi mai târziu, după ce izbuteam să-i trimit acasă, mă duceam singur, aproape pe furiş, la atelierul încuiat cu lacăt;

un hangar, o fostă magazie de cereale, în paragină, şi, în sunetele muzicii de petrecere, care veneau şters de sus, de la restaurante, continuam să călătoresc pe întuneric, cu capul lipit de lemnul masiv şi vorbitor al etravei. Etrava aceea n-a tăiat niciodată valurile, cum era destinată, însă călătoria noastră împreună am dus-o până departe…

Cât despre ucenici, unul este acum jurist, altul inginer, altul pictor, altul cântăreţ de operă; fiecare călătoreşte cum poate.

Cel mai inimos dintre toţi, şi tăcut ca o salcie din cele ce contemplase, fiindcă îl fascina până la amuţire peisajul de baltă, a făcut călătoria cea mai lungă – în moarte.

Era un băietan cu privirea întunecată, muncit poate de gânduri pe care nu le spunea altora; ochii i se luminau numai când vedeau apa. Iubea, în felul lui tăcut şi fără să se arate, o fată micuţă, tare firavă, care mi-a împletit pulovere într-o iarnă geroasă, în vreme ce el îmi căuta de mâncare şi lemne ca să-mi încălzesc casa. I-ai fi crezut soră şi frate, dacă din dragostea lor adolescentină nu s-ar

fi născut, tot în iarna aceea geroasă, un prunc – flăcău astăzi. Fata abia a apucat să-i fie nevastă, şi el s-a sfârşit de boala care distilează plămânii, prefăcându-i în spirit şi flacără; n-a spus-o nimănuia, cum nu-şi spusese nici dragostea.

Să fi trăit, ar fi mers poate navigator pe traulerul „Constanţa”…

Ceilalţi, acum oameni în toată firea, cu rosturi care i-au absorbit şi nu mai pot fi abandonate, m-au urmat cu ajutorul închipuirii, după cum mi-au spus la întoarcere. Îi cred şi le mulţumesc că, rămânându-mi cu multă căldură prieteni, n-au uitat călătoriile noastre de altă dată.

Duminică, 25. Ancore vechi

Vasul manevrează înainte de a mă trezi şi iese în canal, la ancoră, spre a îngădui ca „Galaţi”, pe care îl dublează la chei, să plece; urmează să se îndrepte spre Constanţa, pentru ultimele aprovizionări, şi acolo să ne aştepte.

Îmi impun un ritm lent în toate gesturile şi faptele, şi ajung la un calm contrafăcut, pe care izbutesc să-l iau drept propriu, ca să nu trepidez prea tare în orele când stăm degeaba.

În timp ce mă dichisesc pe îndelete, forţându-mi metronomul şi punându-l la o gradaţie lentă, necunoscută până atunci „se lasă ceaţă pe Dunăre. Când mă duc pe puntea de comandă nu se vede nimic în jur, decât scame de mâl, jos, în faţa etravei, iar deasupra scame de vată.

După ce a plecat de la chei, „Galaţi” a trebuit să ancoreze, şi acum se vede în radar, la câteva sute de metri mai la deal de noi, locul unde ar fi urmat să facă rondoul ca să pornească la vale.

Într-o prezentare prescurtată, radarul se înfăţişează ca un ecran de televizor, cu deosebirea că este de formă

circulară.

Antena lui se roteşte, la un punct mai înalt al vaporului, deasupra punţii de comandă sau pe catarg, cum este în cazul nostru. Ea îmbrăţişează astfel întreg orizontul, bombardându-l cu unde de-o anumită lungime, şi acestea, răsfrângându-se în obstacolele întâlnite – detaliile peisajului –, se întorc în aceeaşi clipită şi le marchează pe ecran, sub formă de imagini. Imaginile sunt trecătoare, se înţelege, deoarece şi antena le recepţionează în treacăt, însă există o remanenţă vizuală, care le face să persiste destul de vizibil până la noul impuls;

cu un minimum de bunăvoinţă sau de deprindere, ceea ce se vede pe ecran poate fi socotit drept o imagine continuă. Ea reproduce peisajul la scări felurite, putând să-l redea pe raze mici, când este nevoie să se depisteze obstacolele apropiate, detaliile, apoi pe raze mijlocii, şi în sfârşit la scara maximă de patruzeci de mile, atunci când, de pildă, se caută o coastă în depărtare. Pe ecran se pot citi, raportate la direcţia nord asigurată de girobusolă, unghiurile sub care apar felurite detalii, ba chiar şi distanţa foarte precisă până la ele. În acest fel, radarul este folositor nu doar pe vreme fără vizibilitate, ci şi în navigaţia pe lângă coaste, simplificând-o şi făcând din ea mai mult o tehnică decât o artă, cum putea fi socotită pe vremea alidadei, care de altminteri se mai păstrează şi astăzi.

Iar pe deasupra, având parcă însuşiri supranaturale, el acoperă şi înregistrează cu claritate zone de două-trei ori mai întinse decât ar putea explora, folosind chiar şi binoclul, omul cu vederea cea mai bună.

În afară de „Galaţi”, în prova noastră avem un convoi de şlepuri la stânga; dincolo de ele se vede linia ţărmului, peste care închipuirea poate să planteze sălcii, spre a preface imaginea puţin vagă, de vis, într-o fotografie

adevărată. Alte vase împânzesc faţa Dunării, acoperită de ceaţă.

După o aşteptare de un ceas, ca o eternitate inutilă, ceaţa nedând semne să se ridice, comandantul îl convinge pe pilot să tragem la chei, ca să ne putem continua pregătirile de plecare. Există un pilot răspunzător de manevra în port, după cum există altul pentru navigaţia pe Dunăre. Ei sunt aşadar răspunzătorii, dar nu ştiu cum se întâmplă că în cazul unei greşeli răspunde tot comandantul…

Nu-i niciun miracol în alcătuirea radarului; aparatul e la înţelegerea oricui de când în atâtea case a intrat televizorul.

Şi totuşi, mişcarea printre vase invizibile, înţepenite la ancoră, mi se pare miraculoasă. Ar fi o mişcare ca în cosmos, printre aştri, dacă nu s-ar simţi tonajul vaporului, greutatea lui terestră, amplificată de tăcere şi beznă. Datorită ei, vidul din jur capătă consistenţă şi astfel pare că ne mişcăm într-un element mai teluric decât cea mai densă parte a planetei noastre.

Cheiul apare din ceaţă abia la 20 de metri, fantomatic, şi-ţi trebuie o secundă de dezmeticire ca să-l înregistrezi ca pe o realitate; apoi, restul manevrei se face normal, la vedere, numai că totul decurge aproape în vag, pe un fundal cenuşiu, ondulat, care îşi tot schimbă densitatea…

Am lâncezit restul zilei, cu impresia că n-o să mai plecăm niciodată…

Străbat oraşul seara, fără scop propus; se spune „pentru a omorî timpul”. Dar timpul nu trebuie omorât; între toate morţile intră şi a lui, şi e tot ireversibilă. Trebuie consumat.

Nu mă plimb: consum timpul, măsurându-l cu paşii…

Caut o casă veche în mijlocul oraşului şi-i pregătesc

în minte o frază: „Acum aproape zece ani.

Oricine poate s-o tălmăcească: au trecut de atunci, de la o anumită zi, „cândva”, aproape zece ani, peste oraş şi mai cu seamă peste mine. Dar nu era o zi, ci o seară… Venisem

cu vaporul de la Constanţa, şi în cele câteva ore câte aveam răgaz până la miezul nopţii, când porneam pe calea întoarsă, am căutat amintiri pe străzile acestea, cunoscute bine de altă dată. Nu le găseam; în centrul oraşului, incendiat şi răvăşit de nemţi la retragere, peste ruinele clădirilor vechi, ştiute din copilărie, era un parc, trist ca un cimitir, fiindcă învelea într-adevăr multă moarte.

Am stat pe o bancă în seara de acum aproape zece ani şi am privit o casă – un sfert de casă, poate doar o optime, cât mai era în picioare, retezată într-o parte şi-n alta ca de o ghilotină a celui mai absurd dintre toţi răii uriaşi ai basmelor. Jos fusese o prăvălie, mai avea şi acum obloanele de fier, trase până la pământ şi înţepenite, într-o contopire definitivă cu solul. Fusese prea multă moarte într-un oraş, prea multă moarte în lume! Dar erau doi oameni vii în casa aceea, şi la ei am privit în ora de seară, măsurând scurgerea timpului cu răsuflarea, cu bătăile inimii şi cu amintirile. La singura fereastră de la etaj ardea lumina, căci etajul mai avea doar o încăpere, semănând cu un porumbar, el singur salvat dintre toate strădaniile omului, pe locul unui cutremur. Era o uşă, nu o fereastră, răspunzând pe un balcon de fier, deasupra locului unde altă dată fusese trotuarul şi strada. Iar în balcon, pe două scaune de lemn curbat, de modă veche, singura rechizită a decorului, şedeau două fiinţe încă vii, o bătrână şi un bătrân, supravieţuitorii peste ruine. Erau singuri, le plecaseră cine ştie de când copiii, pe lumea asta sau pe cea lume, şi poate stăteau la balcon nu să-i aştepte, nu să absoarbă aerul proaspăt al serii, ci să vadă moartea cum

vine…

Acum pu i-am mai găsit; n-am mai găsit nici casa bizară, cu balconul ei şi mai bizar deasupra hăului. Parcul s-a prefăcut într-un cartier nou, care a şters, cam violent, ca tot ce creşte mai iute decât închipuirea, tristeţile amintirii. Din straturile de flori s-a păstrat, printre blocurile moderne, atâta cât se cuvine ca omul să poată respira solul, care-i o nevoie a lui de la naşterea lumii. Încolo s-a dat drumul betonului, şi el a acoperit cimitirul.

Era duminică seară – forfota tinerilor. Oraşul e al lor;

Îşi proclamă stăpânirea cu vigoare şi gălăgie…

Nu-i prima oară când în faţa a ceva nou, care schimbă o faţă veche a lumii, mă gândesc cu tristeţe la cei plecaţi, fără să ştie ce se întâmplă în urmă. Adesea îi aduc înapoi cu închipuirea, îi urmăresc pe furiş, să le văd tresăririle, regizez revelaţia, astfel ca surpriza să treacă prin toate gradaţiile, le storc inima de sângele vechi şi le-o umplu cu sânge proaspăt.

Şi când îi văd istoviţi de atâtea senzaţii, îi las să se odihnească puţin pe o bancă.

În seara aceea m-am plimbat pe străzile noi multe ceasuri;

cine m-ar fi văzut ar fi spus „în singurătate”. Dar nu eram singur: luasem cu mine pe cei doi bătrâni, să le arăt oraşul.

Târziu, ne-am aşezat toţi trei pe o bancă.

Luni, 26. Oameni fără aventură

Dimineaţă, alergătură după ultimele cumpărături. Există oare ceva „ultim” în nevoile noastre? Când ai epuizat prevăzutul, născoceşti altceva; iar dacă eşti obosit, derutat, cu imaginaţia sleită, se găseşte cineva să-ţi dea sfaturi, să-ţi programeze trebuinţe pe care n-o să le ai, fiind ale altuia.

Ultima mea grijă certă era coniacul; îl mărturisesc cu conştiinţa liniştită, fiindcă-i o băutură de nădejde şi foarte prietenoasă; atât că trebuie s-o deşcânţi în pahar până se distilează încă o dată; darul ei atunci este să-ţi ţină tovărăşie şi să te încălzească. Băută altfel, cred că poate deveni vicioasă.

Cum în orice călătorie este aventură, am acceptat ca obligatorie aventura căutării coniacului. Se întâmplase ca în ziua aceea, luni dimineaţă, să nu se mai găsească în niciuna din prăvăliile oraşului. L-am depistat, după multe tribulaţii, într-un depozit cam lugubru, pe lângă port, unde nu mai fusesem niciodată. Făceam, pe negândite, descoperiri geografice…

Cincisprezece sticle e cantitate puţină când le iei pentru o sută cincizeci de zile, şi cu siguranţă că nu doar pentru tine.

Nu era potrivit să-i explic vânzătorului; într-o împrejurare ca asta, cine se apără se acuză. Odată cu factura, mi-a transmis mustrările lui în privire. Le-am suportat senin, gândind că făceau parte din aventură.

La fel am suportat, în ora următoare, vaccinul antivariolic, ca în copilărie. De dată a = ta am primit dovadă, cu ştampilă;

era ultimul certificat cerut pentru a putea începe călătoria.

Numai că după amiază, aflându-mă în oraş, am simţit reacţia vaccinului cu o forţă neliniştitoare, asupra căreia nu-mi atrăsese nimeni atenţia. Semăna a boală şi anula aventura. O

cafea într-o cofetărie şi un apel cam îngrijorat la rezervele de energie din mine au făcut să înving ameţeala, febra şi slăbiciunea, ca să-mi pot continua drumul în oraş – şi, gândeam eu, în lume.

S-a anunţat, în sfârşit, plecarea, mâine la 7 dimineaţa.

Revizia vamală va începe cu două ore mai devreme.

Deoarece n-am vrut să mă petreacă nimeni şi sunt singur, cineva de la vapor socoteşte potrivit să mă poftească seara în oraş, la un pahar de vin, ca să ne luăm rămas bun de la uscat, după obiceiurile dintotdeauna. Merg, gândindu-mă că un om din echipaj e un om din familie…

Acest om, pe care îl numesc Marian de aici încolo, întrucât mi-l socotesc prieten după şase luni de aventură comună, este inginerul frigotehnist al vaporului, dar el ne-a furnizat nu doar gerul de congelare, ci şi căldura.

Era cu soţia lui la acea cină de despărţire, amândoi tineri, şi se priveau cu o tristeţe care, în loc să-mi stârnească stânjenirea, făcându-mă să înţeleg că n-aş fi avut ce căuta acolo, mi-a dat duioşie pentru starea lor de atunci, aşa de fragilă, într-un singur an, el pleca într-a doua călătorie, care avea să fie aproape tot atât de lungă ca prima.

De ce pleacă oamenii, când dacă ar sta le-ar fi bine? …

Înainte plecau spre a descoperi continentele şi a le aduna bogăţiile. Nu vom descoperi niciun continent – decât poate în noi înşine – şi din câţi suntem nu se va înavuţi nimeni.

Ce neastâmpăr, venit de departe, ne-a rămas în fire?

Dar poate că a pleca – nu a fugi – de lângă o femeie e mai bună dovadă de bărbăţie decât a rămâne…

O cântăreaţă în rochie de seară se plimbă printre mese, târând după ea microfonul, al cărui şnur i se înfăşoară pe grumaz şi pe umeri ca un şarpe stilizat, reînnoind legenda biblică a ispitei, sugerând-o pe-a izgonirii. Văd vreo câţiva

Adami în sală, cum privesc încolăcirile şarpelui, dar pe furiş, fiindcă sunt cu Evele legitime.

Mă opresc la toate detaliile, le iau cu mine, deşi notez doar câte unul, ca să am imagini terestre în largul oceanului, în aceste ultime zile, în ultimele ore, nimic nu mi se pare fără semnificaţie în lumea care va rămâne în urmă – chiar şi cântăreaţa, şi microfonul cu şnurul, şi mai ales privirile jinduitoare ale oamenilor fără aventură.

Privesc bine totul în jur, privesc. În mine: am vreo nelinişte în clipele dinaintea plecării? Niciuna! Am vreun regret? Niciunul! Care-i starea mea de spirit? Nerăbdarea.

Şi dorinţele? Călătoria! Nimic pentru alţii, din câţi lasân urmă?…

Era seara *mea*, din ajunul plecării *mele*; totul era *al meu*

— Şi binele, şi răul, şi să fi împărţit cu altcineva, nu ştiu dacă-i revenea parte dreaptă din amândouă. Mi-am spus că-i mai bine să fac împărţirea la înapoiere, fără risc pentru ni

meni din cei câţi aveau să se gândească la mine.

Că o soră mai mică, dar cu pricepere de gospodină, soţia lui Marian mi-a ajutat să-mi închei chibzuit cumpărăturile.

Fără ea, de pildă, aş fi luat pe puţin zece cutii de Alba lux, cum m-a sfătuit nu ştiu cine, când mi-au trebuit numai două.

Dar lui Marian îi mai datorez şi altceva decât seara aceea de familie: el mi-a dăruit capul de bronz aflat acum pe vatră, şi tot el, langusta care îmi zgârie hornul.

Am adus şi eu o langustă, dar am dat-o la întoarcere, când am început să împart binele şi răul, după cum mă hotărâsemănaintea plecării. Era un dar urât sau un dar frumos – am socotit, încă din mijlocul oceanului, că i se

cade cui va şti să-l folosească mai bine.

Prietenul care m-a dus la Brăila astă-toamnă şi avea să mă întâmpine la Galaţi primăvara, are o fată în al patrulea an de studiu la Facultatea de biologie. O vietate a oceanului, autentică şi nu fără istorie, mi-am zis că o să facă puţinăsenzaţie între învăţăceii care poate n-au văzut-o decât în conserve sau în fotografie, şi am dat langusta tinerei mele prietene, cu gândul ca la rândul ei s-o ducă muzeului. Gestul

avea în el şi o urmă de îngâmfare, justificată de truda câtă ceruse mumificarea dihaniei, de grija purtată pe drum să nu i se disloce anatomia aşa de friabilă, să nu i se rupă un picior sau un vârf de antenă, fără de care şi-ar fi pierdut toată valoarea, ca piesă nu de decor, ci de învăţătură.

Mi-am adus aminte abia după aceea că pasiunea prietenei mele mergea nu spre viaţa din fundul mărilor, ci din fundul pământului, cam înfricoşătoare pentru mine, adică spre speologie. N-am avut prilejul să vizităm peşteri în călătoria noastră; într-o strâmtoare a insulelor Faeroe, sub ţărmul de piatră, am văzut o grotă bătută de valuri; am fi putut să pătrundem acolo cu barca, şi poate că după intrarea ameninţătoare am fi dat de un hău albastru, de unde aş fi putut să culeg piese de muzeu şi chiar idei pentru basme. Numai că nu ne-am oprit, aveam altă treabă. Şi-apoi, ca să dăm barca la apă, trebuia să se ţină mai întâi sfaturi îndelungate…

Dar dacă e vorba de peşteri şi de basme, iată-le, mică prietenă, spre a înlocui langusta urâtă şi nu prea bine aleasă:

Într-o zi. – să ne oprim într-o zonă mai caldă – pe când navigam în vestul Africii, pe acolo pe unde o fi fost

Atlantida odată, nu ştiu cum, din senin şi fără să se vestească, apele s-au desfăcut în două în faţa vaporului, căscând o prăpastie. Până să se stabilească punctul şi să se

pună pe hartă, până să fie trecut în Jurnalul de bord faptul, ne-am pomenit pe fundul oceanului, nevătămaţi, dovadă că după ce a trecut această toană a apelor ne-am reluat netulburaţi navigaţia.

Numaidecât s-a pus scara de pilot, asemănătoare cu scara lui Romeo şi poate la fel de romantică, dar nu de mătase, şi mânjită de catran câteodată. Echipajul s-a grăbit să coboare, neluând în seamă primejdiile câte puteau să fie pe-aproape; de-atâta vreme nu mai simţise uscatul!

Şi în faţa vaporului, chiar la etravă, am văzut cu toţii o peşteră, golită de apă, de unde răzbea o lumină palidă, dar clară, cu pâlpâiri alb-albastre, întocmai ca sclipirile briliantului. O comoară! – vor zice numaidecât cei grăbiţi şi cu imaginaţia limitată.

Niciodată nu mi-aş fi închipuit peşteră mai sărăcăcioasă.

Or fi fost acolo, nu-i vorbă, fosile ale vieţii de altă dată şi vietăţi ciudate de astăzi; nu era între noi nimeni care să le cunoască, şi chiar dacă ar fi fost, oricine îşi uită ştiinţa în faţa unei întâmplări atât de fantastice.

Nu vedeai nimic în peştera aceea ca nicio alta, şi totuşi fiecare a găsit ceva pentru sine, întocmai ceea ce i se potrivea şi îi dorea inima.

Comandantul, deşi întârziase încurcându-se în scara anevoioasă, a găsit un butoi cu whisky şi o ladă cu ouă proaspete. La data aceea, în cambuza vaporului mai erau şaptezeci şi şapte de ouă, greu să le împarţi la optzeci şi unu de oameni.

Încolo, nu prea se mai găseau nici de unele; rătăceam de multă vreme pe ocean şi nu ne aprovizionasem cu socoteală. Mâncam peşte, cât putea fiecare, dar aproape fără legume, şi cu oţet în loc de orice altă acreală, nefiind bună de pus în bucate acreala umană.

Se ştie că la naufragiu, după legile maritime şi morale, ultimul se salvează comandantul. Ca o compensaţie care se admite de la sine şi pe care nu poate s-o combată nimeni în largul oceanului, comandantul a hotărât să fie primul la ouă.

În schimb, mirosul omletei sale de seară, risipit pe coridoare, putea fi adulmecat de oricine. Şi oricine, ca în povestea lui Esop, putea să-l mănânce cu pâine.

Dar şaptezeci şi şapte de ouă nu pot să ţină cât lumea;

lada din peşteră a venit tocmai la vreme. Deşi nu era uriaşă, avea însuşirea de a nu se goli niciodată, spre a fi întocmai ca basmul. Comandantul a tăiat infinitul în două şi a împărţit ouăle cu secundul, ca să aibă cine întocmi formele de administraţie.

Cornel, radiotelegrafistul vaporului, un tânăr cu firea cum nu se poate mai bună, a găsit un tort de mere, din care a mâncat de trei ori pe zi tot restul călătoriei. În ultima seară, după ultima îmbucătură, pe platoul unde fusese prăjitura miraculoasă a răsărit o gheişă, în chimonou şi cu evantaie, cum văzuse el în Japonia. Dar era prea târziu: începea revizia vamală chiar în clipa aceea. Aşa că a trebuit să sufle asupra apariţiei îndelung aşteptate, cum sufli ca să stingi luminarea, şi a rămas doar cu gustul tortului care se terminase.

Vecinul meu de cabină a găsit un magnetofon cum nu s-a construit mai puternic, înzestrat pe deasupra şi cu două mâini mecanice, foarte dinamice – şi diabolice: băteau ritmul în masă, dacă nu precis, cel puţin tare.

Doctorul, Octavian Dănilă în acte, cu care m-am împrietenit nu fără cauză şi nu fără judecată, dar căruia n-am să-i pot spune, ca între prieteni, pe numele de acasă, fiind nepotrivit cu un om spre maturitate, a găsit în peştera fermecată un automobil Trabant cu caroseria de material

plastic, deşi ar fi vrut o maşină mai mărişoară şi, pe cât cu putinţă, de tablă.

Dar a trebuit s-o ia pe aceasta; zarurile erau aruncate: în maşină se afla, printr-un efort de imaginaţie, Mihaela, tânăra lui nevastă, la care visa ziua şi noaptea…

Spuneam că fiecare a găsit ceea ce căutase, dar n-am să-i înşirui acum pe toţi cei optzeci şi unu; n-am surprins dorinţele tuturor, şi-apoi, chiar dacă ar fi să născocesc, mi-ar trebui multe pagini.

Ultimul dintre noi a fost unul care s-a întors din drum, să se bărbierească şi să-şi pună uniforma cu patru trese la mâneca hainei. Cu toată întârzierea, a avut satisfacţia cea mai deplină: n-a găsit obiecte valoroase, n-a găsit nici de băut, nici de mâncare, ci o drăcovenie, un fel de robot electronic, care mergea cu o singură baterie şi spunea, cum îi suceai butonul: „Eşti cel mai distins, cel mai nobil, cel mai frumos, cel mai deştept, cel mai… Au urmat pentru el zile de fericire, până când s-a descărcat bateria superlativofonului…

Iar eu, după ceilalţi?… Am străbătut toată peştera şi n-am găsit nimic, fiindcă ar fi trebuit să ştiu încă de la intrare ce caut. Tocmai în fund, departe, pe un perete albastru, am văzut o oglindă şi m-am uitat în ea, crezând că mi-era destinată.

Numai că oglinda s-a topit, după ce mi-a răsfrânt, o singură clipă, imaginea. A fost însă destul ca să mă văd şi să-mi descopăr pe chipul obosit un zâmbet, în colţul gurii, iar în colţul ochiului o lacrimă…

Vezi mai omeneşte lumea, o înţelegi altfel, pătrunzi poate câte puţin şi-n ceea ce are ea tainic dacă o priveşti cu o câtime de duioşie, măcar atâta câtă încape într-o fărâmă de lacrimă.

Cristalinul, lentila cu care ne naştem, prinde imaginea şi-o răsfrânge pe retină, cu răceala aparatului fotografic. O lacrimă pusă în faţă e o altfel de lentilă, cu însuşiri necunoscute ştiinţei; legile ei n-au fost scrise până astăzi.

Când va fi cântat prima dată pentru noaptea de-afară şi pentru vălurile de la fereastră meditativul *Adagio* cu care începe *Sonata Lunii*, vestind din calmul adâncurilor urmarea cea tumultuoasă, Beethoven trebuie să fi privit un colţ de cer printre lacrimi… Lacrima transfigurează viaţa dinăuntrul şi din afara noastră, o face să vibreze, până devine sonoră, şi atunci o auzi în neauzitul ei, şi chiar dacă urechea este bolnavă.

Printr-o lacrimă trebuie să fi simţit Emine cu ţărmul mării, pe care nu-l văzuse vreodată, printr-o lacrimă îi va fi venit dorinţa tristă să-i fie aproape.

Şi nici moş Nichifor Coţcariul n-a ajuns altfel la închipuirea lui Creangă. Căci veselia nestăvilită e vulgară dacă n-o treci printr-o lacrimă…

O lacrimă poate să limpezească imaginea când e neclară;

când e brutală, o atenuează. Dacă e moartă o învie, şi-o îmbogăţeşte dacă-i săracă. Poate să-i redea culorile dacă e ştearsă.

Dacă s-a răcit, sub cine ştie ce privire de gheaţă, o lacrimă poate s-o încălzească…

Pustiul care ne cuprinde inima uneori are oaza lui într-o lacrimă. Şi când toate în noi încep să se prăbuşească, fiindcă ne-am pierdut drumul în lumea prea vastă… Şi când toate în noi se aspresc, fiindcă simţim în jur vrajbă, o lacrimă – care nu înseamnă slăbiciune – ne ridică; o alta – care nu înseamnă dezarmare – ne redă speranţa în omenia Omului, imperisabilă.

N-am avut toate zilele în ochi lacrima relevată de oglinda din peşterea basmului… Uneori mi-am descoperit slăbiciuni;

stăpânirea de sine pierdută o vreme, părtinirea, intoleranţa, poate şi laşitatea, şi alte păcate, şi m-am judecat fără cruţare, spre a-mi păstra dreptul să judec pe alţii. Sunt împrejurări când trebuie să ai ochiul rece şi uscat şi inima înfrânată. Unui om bun îi zici: „Vino încoa, prietene!” Trebuie să ai în tine puterea de a-i spune unuia rău: „Du-te mai departe!…” În colţul ochiului se încheagă uneori o fărâmă de gheaţă – tot o lentilă, dar aspră.

Pentru o singură călătorie, am avut trei plecări; astfel, începutul s-a fragmentat, lăsându-mi teama că se diluează.

Judecând în afara nerăbdării, n-a făcut decât să-mi dezvăluie simetrii de viaţă, cu tâlcuri adânci pentru mine, şi concentrate.

Dacă Ghecetul, din faţa căruia am plecat ieri, era o escală veche, imaginară, Galaţiul, de unde vom pleca mâine, este locul unde am eşuat prima oară, e drept însă că într-o călătorie pe uscat, nu pe apă.

Veneam aici iernile, în vacanţă, la nişte neamuri pline de bunătate, pe care le-am socotit înstărite, deoarece aveau căldură în casă. Căldura a fost cea mai însemnată nevoie a mădularelor mele şi aşa cred că a rămas până astăzi, după cum frigul a fost o spaimă şi o suferinţă constante.

Pe vremea aceea, deşi trecuseră ani de la terminarea războiului care s-a numit „mondial”, prima dată în istorie, trenurile continuau să meargă anapoda, cu geamurile sparte şi caloriferele îngheţate.

Plecam la o şcoală într-o seară geroasă, când, la ieşirea din gară, vagonul aflat în faţa celui unde mă aciuisem, s-a răsturnat peste macazuri. N-au fost victime,

decât lume înspăimântată – şi n-am putut pleca mai departe.

Am rămas noaptea aceea în restaurantul gării, picotind pe un scaun, în mijlocul naufragiaţilor. Printre ei am recunoscut, deşi nu-i frecventam clasa, pe profesoara noastră de pian de la şcoală; câţiva domni o înconjurau cu compasiune şi importanţă, iar ea povestea de zeci de ori, în aceeaşi gamă, cum se întâmplase nenorocirea şi cum scăpase; fusese în vagonul răsturnat, ceea ce înseamnă că trecuse pe lângă moarte.

Etalonul vârstelor se schimbă cu anii; pentru mine, atunci profesoara era o doamnă, deşi poate n-o depăşise de mult pe codană. N-o văzusem niciodată prea bine la faţă, în schimb îi recunoşteam silueta de foarte departe. Făcând-o zveltă, natura nu fusese darnică până la capăt: îi dăduse un nas cu totul insuportabil. Deşi impuberi, sau aproape, şcolarii de seama, mea îi priveau mai degrabă picioarele, cu adevărat foarte frumoase – şi model pentru anii următori de viaţă.

Ce-am admirat la ea mai cu seamă, în altă ordine decât cea anatomică, era uşurinţa de a citi la prima vedere orice pagină destinată pianului. Pe atunci era o revelaţie; din ştiinţa ei, pentru mine incomensurabilă, abia învăţasem abecedarul.

Iar când ataca, te miri cu ce forţă în braţele aşa de firave, transcripţiile de virtuozitate gălăgioasă, bunăoară din Sarasate, şi pianul începea să vibreze, făcând să se clatine podelele clasei, să zbârnâie geamurile şi să mi se înfioare pielea, încă neînfiorată altfel, când în urechea mea naivă şi puţin speriată pătrundeau toate registrele dintr-odată, când, printr-un artificiu mecanic, necunoscut mie şi ţinând de miracol, runetele se suprapuneau, aglomerate, într-o înmulţire inexplicabilă, depăşind pe cele zece câte le-ar fi putut da simultan degetele oricât de dibace ale unui

om, de la mâna lui stângă şi de la dreapta

— Atunci mi se părea că în fiinţa care declanşa toate, sălăşluieşte un diavol însoţit cu’ o zeitate, şi mulţumeam sorţii că drept răsplată îi dăduse măcar picioare frumoase.

Mai târziu, când începuse să crească în mine nevoia de a spune ceva semenilor şi nu alesesem definitiv calea de exprimare, între paginile mâzgălite apăreau portative, cu atât de vorbitoarele lor cinci linii încadrând patru spaţii albe. Ele însemnau nimic – sau o simfonie. După cum pagina albă de caiet putea să însemne golul – sau o epopee.

Am încercat să-mi spun gândurile în sunet. Ideile îmi veneau, cunoşteam alfabetul ca să le scriu pe hârtie, dar n-aveau haine: nu ştiam armonie. Din legile ei îmi venise, pe calea instinctului, doar cea primitivă, modestă, naivă şi minimă, a terţei, folosită de tot omul când simte nevoia să adauge melodiei o voce „a doua”.

Proverbul scris în caietul de caligrafie, după care cine fură azi un ou mâine fură un bou, mi s-ar fi aplicat poate şi mie în acest domeniu – ca atâţia altora! – dacă nu m-aş fi oprii la vreme. Sfârşindu-mi prima romanţă, care putea să fie a noua, m-am apucat să fur armonie. Am dat iama prin partituri felurite şi din toate şcolile, cum îmi veneau mai la îndemână, luând acordurile potrivite tonalităţii mele şi ferindu-mă cu prudenţă de modulaţiile primejdioase pentru un fur la prima infracţiune.

Aşa am ajuns, cu musca pe căciulă, la Berlioz, al cărui tratat de orchestraţie s-a dovedit o lectură mai limpede decât abecedarul primului an de şcoală, înlesnindu-mi, în locul furtului, învăţătura.

De acolo am aflat, dincolo de nevoile mele de a şti ceva armonie – nici nu eram în subiect de altfel –, că acelaşi motiv, cântat de acelaşi instrument (şi, dacă vreţi, în aceeaşi interpretare), sugerează ceva într-o tonalitate şi

altceva în alta, chiar dacă-i apropiată. Câştigul – cum n-am făcut muzică –

a fost altul. Lectura tratatului mi-a dat de gândit, şi prin ea am simţit, târziu după aceea, când am mutat-o în literatură, că un cuvânt îşi schimbă nuanţa şi adâncimea, ca să nu mai vorbesc de muzicalitate, după cum e pus la începutul, la mijlocul, la sfârşitul unei fraze, sau în toate celelalte poziţii imaginabile, admise sau neadmise de sintaxă.

Dar mai înainte, pe când continuam să fac „compilaţie11, m-am dus să-mi citească muzica, la pian, domnişoara cu picioare frumoase. Una din puţinele însuşiri cu care mi-ar fi plăcut să mă mândresc în faţa altora a fost caligrafia muzicală. Era în ea răbdare, aplicaţie şi patimă. Dacă m-aş fi făcut copist de note muzicale, socotind că pentru mine aceasta ar fi fost cariera maximă, sunt sigur că n-aş fi eşuat la jumătatea drumului şi aş fi cules toţi laurii care cad în subsoluri.

Domnişoara a luat notele, fără să o surprindă caligrafia, le-a cântat cu dexteritate, fără să o şocheze armonia. Din prudenţă, sau din sfială, nu mă declarasem drept autorul, ci pusesem în capul paginii un nume, necunoscut, dar autentic, dintr-un tratat de istorie muzicală. Nu m-a întrebat nici „Ce-i asta?”, nici „Cine-i ăsta?” Mai târziu m-am gândit că singura dată când trecuse, după observaţia mea, printr-o emoţie adevărată trebuie să fi fost atunci, la Galaţi, când i se răsturnase vagonul…

Cât priveşte interpretarea gândurilor mele, m-a tulburat mult mai mult linotipistul care, pe pianul lui dezacordat şi dogorind de plumb topit până la distanţă, mi-a cules pentru tipar prima pagină.

Marţi, 27. Marea adevărată

Ultima noapte la Galaţi am petrecut-o picotind, ca pe vremuri în restaurantul gării, cu gândul neliniştitor de a nu eşua încă o dată.

Dar la ora 5 fără 5 minute am auzit glasul comandantului, amplificat la difuzoare, cu o fermitate care mi-a mers la inimă, vestindu-ne ca toată lumea să se pregătească pentru revizia vamală şi să rămână în cabine.

E o altfel de hotărâre şi o altfel de sonoritate în glasul care, poruncind subalternilor, se face auzit şi femeilor. Dacă amazoanele ar fi acceptat conducerea masculină, apoi şeful acela al lor, admis pe baza unor virtuţi fără seamăn, ar fi avut, când dădea îndemnul de pornire la bătălie, glasul comandantului nostru din dimineaţa plecării.

Printr-o îngăduinţă plină de înţelegere şi umanitate, se aprobase ca soţiile oamenilor din echipaj să fie primite pe bord până la Constanţa, spre a amâna cu o zi, două clipa despărţirii.

Cei mai mulţi lipsiseră de acasă aproape tot anul, şi după o escală amăgitoare aveau să lipsească din nou luni de zile.

Cum vaporul nostru nu era un pachebot, şi spaţiul de locuit avea limite riguroase, cazarea excedentarului s-a făcut ca la emigraţie. O fi fost greu, unii or fi spus că-i neelegant şi promiscuu, dar a fost omenesc – şi se cheamă că am avut şi noi amazoanele noastre, chit că închinate bărbatului, prin derogare de la legea amazoanelor veritabile. Şi se vor fi gândit la bărbaţii lor cu mai multă dragoste, după ce le-a zgâlţâit puţin

Marea Neagră.

Se afla printre ele şi soţia comandantului, dar a rămas în cabină şi a „servit” masa acolo, discretă şi rezervată, ascultând prin difuzor, în sonoritatea lui nouă, glasul de acasă.

M-am întrebat, chiar, cum o să-i pară mai târziu, auzindu-l de la nivelul comun al duşumelei casnice, după ce îl interceptase, în deplina lui autoritate, de la înălţimea punţii de comandă.

La Anul nou şi în alte ocazii, felicitându-şi soţul prin radiogramă, doamna comandantului nu va uita niciodată să felicite şi echipajul, cu autoritate. Dar, din discreţie, comandantul nu va citi textul privat la staţia de amplificare, şi echipajul va pierde prilejul de a răspunde, luând poziţia de drepţi: „Să trăiţi, doamnă!”

*

Era întuneric, în octombrie, la ora 5 dimineaţa, şi când am aprins lumina mi s-a părut ca pe vremea când mă pregăteam să plec la şcoală. Numai că ghimpele rece pe care îl simţeam atunci în inimă, în câte o dimineaţă, era cald de data aceasta: aveam lecţia de mult învăţată, şi de-abia aşteptam să mă scoată la tablă.

Deşi formalităţile dinaintea plecării au ţinut mai bine de două ceasuri, n-am cunoscut din ele decât forfota de pe coridoare, apoi o ciocănitură uşoară la uşă. Deschizându-le, oaspeţii în uniforme de grăniceri şi de vamă n-au socotit trebuitor să-mi viziteze cabina. Le reţin zâmbetele simpatice şi salutul cu mâna la şapcă. De fapt veniseră doar pentru o urare: „Drum bun! Să vă întoarceţi cu bine!”

Ei, drace! – erau emoţionaţi ca şi mine. Va să zică nu doar eu, ci şi alţii dădeau importanţă plecării mele.

— Să vă găsesc sănătoşi! Rămâneţi cu bine!

Cum spune românul.

Şi dacă am să viu cu mâinile goale?…

*

O scurgere lentă de-a lungul şesului e drumul de la Galaţi la Sulina. Călătoreşti odată cu apa şi cu pământul, care se lăţeşte până în zare, calm şi leneş, sigur pe eternitate, nefiind dator să facă nimic ca să şi-o păstreze.

Cât ne zbuciumăm noi oamenii ca să câştigăm un deceniu – mai ales pe acela din urmă!

La ora 8, 30, între cerul cenuşiu şi apa gălbuie au început manevrele de plecare. Mai era şi oraşul, în pâclă, mai erau şi vreo cincizeci de oameni pe chei – nu ştiu cine. Comandantul a ţinut la microfon discursul de despărţire – nu ştiu cui –, pomenind iarăşi ceva şi despre mine, în vorbe călduroase şi urându-mi să mă simt bine. Continua să fie o surpriză şi să mă tulbure încă o dată – să mă îmbărbăteze.

Justificarea acestei atenţii o găseam, fără îngâmfare: lumea marinarilor nu mi-a fost străină şi cât am putut am demonstrat, cu migală şi pasiune, înclinarea mea spre călătoria pe ape. Plecăm într-o călătorie pe ape acuma! Mă stânjenea doar ideea că-i o ceremonie, că sunt socotit oaspete de ocazie, pe care îl întâmpini, ce-i drept, cu simpatie şi cu consideraţie, când eu aş fi vrut să mă cred, cum eram în acte, un membru al echipajului.

Aceeaşi notificare, comandantul a făcut-o ori de câte ori a avut ocazia, şi poate chiar fără ocazie. Cu ajutorul difuzorului, care bate departe, plecarea mea spre Atlantic a fost anunţată şi portului Tulcea, şi vaselor militare aflate acolo, şi vaselor mai mari sau mai mici, întâlnite pe Dunăre.

Comandatul îmi pregătea eternitatea, în concurenţă cu a peisajului. Buna lui dispoziţie a curs la vale odată cu apele, la fel de netulburată şi de inuzabilă.

*

Pe-aici, cu un efort de imaginaţie şi cu teamă, întrucât forţam puţin limitele realului, pe care niciodată n-am vrut să le depăşesc, spre fantastic, am dus la Sulina un personaj cam năstruşnic, trebuitor într-o naraţiune ea însăşi năstruşnică faţă cu idealurile mele de literatură. Dar o dată născocit personajul, l-am lăsat să mă domine şi să-şi impună punctul lui de vedere.

Aşa s-a întâmplat că am convenit să-i construiesc o plută

— El fiind plutaş de meserie –, căreia i-am adăugat accesorii.

ca să poată naviga cu pânze pe Siret şi pe Dunăre. În principiul ei nu era nicio născocire, dar aplicarea mi se părea hazardată, expunându-mă primejdiei de a stârni între cunoscători zâmbete de ironie.

După câte îmi amintesc, n-a protestat nimeni. Iar câţiva ani mai târziu am aflat, odată cu toată lumea, că şase tineri îndrăzneţi, având tot atâtea temeiuri ştiinţifice câtă fantezie şi sete de aventură, dar mai presus de toate având în ei bărbăţie, au străbătut Oceanul Pacific pe o plută – şi nu în închipuire.

E o întâlnire pe baza unei logici universale, însă aş zice şi prin simpatie. Cartea lui Thor Heyerdahl, şeful expediţiei şi povestitorul, a stat la căpătâiul meu până când cineva, nu ştiu cine, i-a acordat acelaşi preţ ca şi mine. E o carte a multor frumuseţi umane, dar înainte de orice e o carte a prieteniei

— Scriu cu deliberare: a prieteniei peste oceane, peste istorie şi geografie.

Odată am citit undeva că unui om îi sunt de ajuns două sute de cărţi ca să cunoască tot ce merită să fie cunoscut din cultura omenirii. Nu cred, dar dacă ar fi aşa, aş pune cartea lui Thor Heyerdahl între ele, cu riscul de a elimina… Ce?

Ei, iată, aici începe încurcătura. Pentru ea, sau pentru alta expusă eliminării, aş cere dispensă şi aş ridica numărul la două sute una!

*

În caietul din ziua plecării, care mi-a refuzat stiloul, am notat doar atât, o zgârietură, după ce am trecut de

Sulina:

„Ora 16, 45 – ieşit în mare”.

N-am scris ce lung fusese drumul până acolo şi cu câte ocoluri interioare. Era o însemnare pentru memorie – şi acum, când îmi chem amintirea, ea mă trimite departe în urmă, refuzând clipa aceea, când vasul a început să tangheze prematur, încă înainte de a fi părăsit canalul, când cerul, spre înserare, căzuse jos, cenuşiu, greu şi parcă muribund. Orizontul era sumbru şi pustiu; spre nord-est se îngrămădeau nori negri, rupţi de vânt…

„A ieşi în mare” nu-i un moment, ci o istorie. N-o scriu acum nu-i spaţiu pentru toate câte se frământă în mine; dacă nu-i voi găsi loc nici mai târziu în paginile mele, sper să poată fi dedusă din tonalitatea lor generală.

Piloţii care ne aduseseră până aici au coborât pe scara de frânghie, peste ceva ce putea să fie marea, putea să fie cerul înecat în valuri. Merg doi piloţi de obicei: unul mai vârstnic, altul începător, al doilea să se desăvârşească prin cel dintâi.

Viaţa lor e pe drum, şi casă, o dată la Sulina, altă dată undeva, în sus. Când le vine rândul, se duc. Au veşnic cu ei o haină de ploaie bleumarin şi o servietă sau o valijoară cu ce le trebuie la drum. Veşnic sunt musafiri, şi nu ştiu dinainte ai cui.

Vaporul pe care au fost într-o zi îl vor mai întâlni, poate, peste săptămâni sau poate la anul – sau poate nu-l vor mai întâlni. O să-i revedem, dacă s-o nimeri rândul lor, peste şase luni; până atunci îşi vor toci ochii pe ţărmurile ştiute şi-n vis, în peisajul Dunării, infinit.

De pe scară ne urează: „Drum bun!” Salutăm cu fluierul, pilotina se desprinde sprintenă de noi; un mic vas zvelt şi foarte marin, cu catarge înalte de velier, care nu folosesc la nimic, dar au multe de spus…

Despre marea de azi ce-aş vorbi? Ştiu marea de mult.

Pe când n-aveam încă douăzeci de ani şi eram foarte adolescent, fiindcă mi-am prelungit adolescenţa până târziu, într-una din multele cărţi la care am trudit în necunoscut – şi n-au rămas nici măcar amintiri – exclamam, fără să fi auzit pe altcineva spunând în acelaşi chip: „O, mare, iubita copilăriei mele!”…

Nici mai mult, nici mai puţin!

Mă mir nu de naivitatea mea de atunci, ci că n-am uitat până acum.

Dar alţii au exclamat aşa despre marea lor, şi nu s-au sfiit. E

mai bună oare îndrăzneala decât sfiala împinsă până târziu? Pentru ce aş opta, dacă ar fi de ales şi dacă aş mai avea timp?

Ştiu că, fără îndrăzneala lui Alexandru Macedon, nodul gordian ar fi rămas netăiat, şi-ar fi rămas pe lumea asta multe noduri gordiene netăiate, înainte şi după el.

Era oare într-adevăr de nedesfăcut altfel?…

Poate totuşi n-ar trebui să mă ruşinez. Dacă am spus aşa atunci, poate că aşa fusese. În şase luni am timp să-mi amintesc şi să mă gândesc destul…

E greu de înţeles şi greu de crezut: călătoreşti mai uşor aievea decât cu închipuirea. De-aici am mai plecat cândva, cu o corabie imaginară – dar respectând în alcătuirea ei legile construcţiilor navale de la data aceea, deci cu imaginaţia controlată. Şi oamenii născociţi de mine după trebuinţă erau controlaţi, ca să alcătuiască un bun rol de echipaj. Şi câţi am adus de departe şi i-am aruncat peste bord apoi, până ce am rămas cu cei în care aveam încredere că au să-mi ajute să termin călătoria! Ce anevoioasă a fost, când scriam pe hârtie, ieşirea, fără pilot, din portul Sulinei – şi navigaţia, cu instrumente primitive, fără radar şi fără girobusolă, până la intrarea înşelătoare a Bosforului!

Iau drumul de astăzi drept o compensaţie; îmi destind toate arcurile: răspund alţii.

Vântul bate de la nord, tare, şi cât mergem spre est, ca să ne îndepărtăm de coastă, valurile lovindu-ne travers dau un ruliu greu de suportat fără antrenament. În fumoar, una din amazoanele noastre, ţinându-se bine şi cam crispată de braţele fotoliului în care s-a adâncit, aşteaptă cu bravură să vadă ce o să se întâmple mai departe. E pe chipul ei puţină teamă, dar mai multă curiozitate. Pe măsură ce trec minutele, faţa i se luminează, şi ochii, foarte mobili, par a spune, cu mirare, poate cu puţină nedumerire şi cu satisfacţie: „Iată că merge! Nu mă aşteptasem!…”

Dar ceva mai târziu se face palidă deodată, se ridică şi se duce în cabina bărbatului, străbătând coridorul în zigzag, care, la drept vorbind, e tot o linie dreaptă, ruptă provizoriu şi unghiulată. La potolirea balansului, linia ruptă are să se refacă, în locul unghiurilor rămânând dulci ondulaţii.

E de cart pe puntea de comandă, de la ora 20 la 24, sfiosul

Mircea Stănescu, ofiţerul al treilea, căruia până la întoarcere n-am să-i mai descopăr alt cusur decât tot sfiala, adică un cusur care va face, între calităţile lui, pe cea mai frumoasă.

Din clipa când am schimbat drumul spre sud, cu valurile din pupa, ruliul s-a domolit, s-a domolit aparent şi vântul, fiindcă merge cu noi. În schimb a crescut puţin tangajul, destul ca fumoarul să rămână pustiu; amazoana n-a revenit.

La ora 21 se ridică neguri; navigăm cu radarul. Nefiind nimic de văzut pe mare, îl poftesc pe secund la un pahar de coniac. Vreau să ne cunoaştem mai de aproape, vom fi împreună atâta timp, îmi este şi vecin şi mi s-a

părut, de la început, un om simpatic şi comunicativ. „Să creăm legături”.

— Cum spune Exupéry, cu atâtea înţelesuri. Ce înseamnă a crea legături? A stabili că doi oameni au nevoie unul de altul…

Ce ofer eu? Un pahar de coniac şi un loc pe fotoliul care dacă n-ar fi ocupat s-ar rostogoli… A, dar nu pentru acest motiv l-am oferit, ci fiindcă sunt gazdă, iar fotoliul mi se pare locul cel mai bine ales pentru un musafir.

Ce-mi oferă secundul în schimb? Prezenţa şi aprecierea lui:

coniacul este bun! mai bem câte un pahar. Merge unt! La al treilea mă abţin… Aş vrea să văd ce se mai întâmplă pe afară; încep să fiu neliniştit. Întreb:

— Pe unde om fi?

De ce să întrebi pe un navigator unde eşti, când nu-i cartul lui? El zice, privind sticla ca un îndrăgostit:

— Dintre toate băuturile, coniacul îmi place cel mai mult.

Nu-l contrazic…

Aşa am tot creat legături, până la ora 23, 55 fix, când deodată sticla şi paharele au luat-o razna, gata să se rostogolească pe jos dacă nu le-am fi prins la timp; am schimbat drumul

— Capul pe farul Constanţa. Când am ajuns?

Alerg sus, cu’ regretul şi cu neliniştea că am pierdut ceva de neîntâlnit. Am mai văzut Constanţa de pe mare, şi nu dintr-un singur unghi – dar *altă* Constanţă, nu cea din călătoria de acum.

Totuşi, e timp s-o privesc îndelung, să înregistrez ceea ce socotisem pierdut. Până aproape de Capul Midia, lumini. Aş zice „şirag” – şi ce potrivit! – dar prea s-a spus mult.

Mamaia, pe care o credeam părăsită în acest

anotimp, explodează într-un foc bengal nesfârşit, dar nu vertical, ci răsturnat pe ţărmul ud; când un val se ridică mai sus şi acoperă luminile un timp, ondulând, te întrebi cum nu se sting.

La vară am să viu aici, să le privesc pe îndelete, o seară întreagă, mai multe seri la rând. Luminile înseamnă bucurie

— Mi-am dat seama acum…

Cartea pilot spune – cred că măcar ideea n-am reţinut-o greşit – „Pe vreme rea, în faţa farului Constanţa se formează valuri mai mari decât în larg, astfel că îmbarcarea pilotului poate să devină imposibilă uneori”.

Îmi amintesc, e adevărat că într-o seară, pe când eram încă aproape copil, urmărind de pe dig plecarea unui pachebot pe o mare montată, m-am speriat, crezând că vaporul are să se înece, când l-am văzut, dincolo de far, culcându-se pe un bord, apoi revenind năprasnic în bordul celălalt, până ce catargele au atins apa şi parcă s-au îndoit. Desigur, nu putuse să fie chiar aşa, ştiu că în asemenea cupe închipuirea adaugă mult; e sigur însă că faptele nu s-au petrecut blând, cum nu se vor petrece nici cu noi acum.

Totuşi, e altul motivul pentru care Căpitănia Portului ne anunţă prin radio să rămânem în radă; mâine dimineaţă tot trebuie să ieşim în larg, pentru compensarea busolelor. E de altfel unul din motivele pentru care am venit aici, operaţiunea neputându-se face în alt loc. Rămânând afară – adică la uşă – ar fi ceea ce se cheamă o economie de manevră, şi pilotul nu s-ar mai osteni să ne iasă în întâmpinare ca să ne aducă în port. Echipa de compensare a serviciului hidrologic ar veni mâine la noi, cu şalupa; mulţumim!

După tratative, scurte, care nu duc la niciun rezultat, comandantul continuă drumul pe răspunderea lui; cunoaşte portul cu ochii închişi. Bun!

La traversul farului, câteva minute valurile pomenite de

Cartea pilot, spre a nu o dezminţi, ne iau în primire şi ne.

zgâlţâie furios, făcând vasul să se bandeze adânc. Amazoanele trebuie să rămână cu o amintire pe care să n-o uite mult timp.

Spun aşa, de parcă n-aş şti ca furtuna cea mai păcătoasă se uită a doua zi după ce-a trecut.

Mi-am găsit de pe acum un loc de observaţie, pentru momentele grele de mai târziu: pe puntea de comandă, în babord, cu umărul şi cu şoldul stâng proptite în unghiul pereţilor, cu cotul drept presat într-unul din tuburile portavoce, care-i destul de rigid. Poţi să oboseşti, îmi spun, dar de smuls nu te mai smulge nimic de-acolo, decât dacă ai adormi.

Abia apuc să-mi experimentez bastionul – sunt satisfăcut!

— Şi balansul se linişteşte, aproape subit: am intrat sub dig.

La ora 0,22, după ce-am străbătut fără nicio sfială portul, cu baia lui de lumini, aruncăm ancora în mijlocul ultimului bazin… Galaţi” a acostat la dana 8, la 200 de metri de noi, scăldat şi el în lumini, dar acolo, în afară de carturi, probabil toţi dorm adânc.

Îndată sosesc piloţii, foarte grăbiţi, numai că prea târziu.

Ce ne propun? Să acostăm la dana 30 sau 32 – care din ele, nu mai ştiu. Comandantul zice: „Nu!”

Nu-i chiar o regulă, cred, dar s-a întâmplat să fie aşa:

numerotarea danelor începe aici din preajma gării maritime, iar gara maritimă e lângă ieşirea din port; ai făcut 100 de metri şi eşti în oraş. De la dana 30 sau 32 (de

ce n-oi fi reţinut?!) trebuie să străbaţi întreg portul pe jos, şi, cu toate ocolurile, nu-i drum puţin.

Iarăşi ne tocmim; nu ascult, sunt obosit, dar aştept manevra şi-abia pe urmă am să mă culc. Am dormit în picioare, sau ce s-a întâmplat? Ne-am tocmit. Când a trecut timpul, nu ştiu. E ora 2, 50; să mai fie vară, ar începe să se lumineze curând. Mi-e puţin frig. Nu-i nicio dană liberă, decât în fund;

vom face dană dublă cu „Galaţi”; bine, am mai făcut – sunt băieţi buni. Dar mă tem că de data asta o să-i trezim din somn cu ceva trosnituri.

N-am manevrat niciodată un vapor, deci n-am cuvânt de spus. În schimb am manevrat, între alte vehicule, pe cel mai dificil şi mai subtil din câte cred că sunt în aer, pe apă şi pe pământ – un velier (ce-i drept, foarte mic), şi am mai păstrat de atunci puţină pricepere şi puţin instinct la vânt. Un velier nu are nici frână, nici acceleraţie, sau le are, dar impalpabile.

Şi motorul, şi frâna lui sunt vântul, adesea egal cu neantul.

Dacă şuviţa lui, care îţi era destinată pentru o clipă anume, s-a dus, nu mai poţi prinde alta. O manevră o dată făcută nu mai poate fi întoarsă.

După cum bate vântul acum…

Îi şoptesc secundului – îmi îngădui, am stabilit legături:

— N-o să ne putem lipi de „Galaţi”; doar cu remorcher.

El priveşte într-o parte, priveşte în alta – nu-i cel în drept să hotărască –, apoi răspunde, tot în şoaptă:

— S poate, s poate!

Are un mic defect de emisie: înghite câte o silabă, probabil din cauza grabei; cred că i-a făcut dificultăţi în viaţă, bunăoară la examenele de navigaţie. Răspunsul lui

acum ar însemna, contrazicându-mă: „Ba se poate, se poate” – după cum n-ar fi exclus să însemne, spre a-mi da dreptate, pe baza legăturilor care s-au stabilit proaspăt: „Într-adevăr, nu se poate!”

Îmi ţin gura; n-am fost Casandră la Troia, de ce-aş fi aici?

Mă duc să mă culc, în timp ce se virează ancora.

Dar istoria de la Troia s-a petrecut demult. Poate că toată lumea de pe vapor a uitat-o.

Adorm repede, fără să mai aud lanţurile ancorei, şi aşa de adânc, că n-aud nici trosnituri. Mă trezesc pe lumină, după câteva ceasuri. Suntem… la dana 30 (sau 32!) – lua-o-ar naiba!

În jurnalul de bord (nu al meu, ci al vaporului) scrie că manevra s-a terminat la ora 3, 20. Avem o balustradă la puntea de comandă puţin strâmbă; probabil „Galaţi” asemeni; – dar el, cel puţin, a rămas la dana 8. O balustradă puţin strâmbă nu-i mare lucru; cu două ciocane se îndreaptă.

Miercuri, 28. Gândul Bun şi multe gânduri

Nu m-am gândit niciodată „să creez legături”, dar le-am creat pe negândite, şi unele au fost durabile. Iată:

La 8 şi jumătate, locţiitorul căpitanului de port îmi trimite vorbă că dacă vreau să merg în oraş, şalupa Căpităniei vine să mă ia când îmi convine.

Îmi convine deocamdată ideea de a nu trebui să mai ocolesc tot portul, poate un ceas pierdut, când ziua are aşa de puţine ceasuri. Vreau, bineînţeles, şi să merg în oraş, dar în primul rând să-l întâlnesc pe omul care mi-a trimis vorbă; ne desparte, în timp, jumătate de viaţă. Au trecut douăzeci şi şase de ani de când nu ne-am mai văzut. Şi există! Şi exist!…

Când am proiectat prima mea ieşire pe mare, singur,

pe un mic vas cu pânze, bizuindu-mă pe puterile mele, după o ucenicie scurtă, pasionată şi ameţitoare, s-a oferit să-mi ţină tovărăşie şi să mă ajute, cum mă ajutase uneori şi pe timpul practicii premergătoare, ca unul care iubea marea şi cunoştea velele. Dar în ziua hotărâtă l-au oprit alte treburi, aşa că m-am dus fără nimeni, într-o încercare de două zile, ceea ce nu era uşor şi era o îndrăzneală; toate trebuia să le fac numai cu mâinile mele, să am şi grija cârmei continuu, şi pe-a pânzelor, să-mi fierb şi ceaiul la spirtieră – nu beam cafea pe vremea aceea idilică. Noroc că nu mă preocupa şi mâncarea: în afară de câteva sticle cu apă, de o pungă cu roşii, una cu pere şi de o pâine, nu am luat altceva cu mine.

Am fost, şi n-am dormit patruzeci şi opt de ore, dar nu fiindcă m-ar fi pus marea la încercare; ea s-a arătat ca niciodată mai albastră şi mai blajină, şi aş fi putut, la răstimpuri, să mă las în voia velelor – bine potrivite, ele pot să ţină şi singure drumul. Patruzeci şi opt de ceasuri pe mare când n-ai decât douăzeci şi opt de ani înseamnă bucurie, vis, exaltare, timp să dărâmi toată lumea şi s-o construieşti din nou, mai frumoasă decât înainte, să te nimiceşti pe tine şi să te naşti încă o dată, mai bun decât prima oară. Frigul umed al nopţii şi arşiţa de la miezul zilei sunt amândouă catalizatoare ale acestor prefaceri, pe care cred că nu le poţi visa pe cel mai înalt munte din lume, ci numai în mijlocul mării.

Când am intrat la adăpost, seara, după două zile, şi-am ancorat sub dig, am pus capul jos, pe scândura tare, şi până a doua zi la 10 nu m-a mai trezit nimeni – nici lumina orbitoare a soarelui. Lumea era la locul ei, iar prietenul îmi făcea semne de pe mal, satisfăcut că mă regăseşte cu bine…

Iată-l acum în uşa Căpităniei, privind pe chei cu oarecare nelinişte, puţin confuz, neştiind dacă are să mă

recunoască după atâta vreme, neştiind de unde să mă ia în forfota aceea de oameni.

După douăzeci şi şase de ani, am ajuns şi de data asta cu bine.

Mi se pare mai înalt; nu e. E mai „corpolent”; pe atunci era mai subţire. Are umerii cam aduşi şi e încărunţit. Ne recunoaştem numai fiindcă suntem preveniţi. Dacă am o tresărire, mi-o ascund, cum probabil şi el îşi ascunde tresărirea lui.

Un prieten reîntâlnit după multă vreme e o oglindă necruţătoare; un sfert de secol pe chipul lui arată, fără amăgire, sfertul de secol al tău. Dar ce să cruţ? N-am uitat niciunul din anii care s-au scurs. şi sunt mulţumit că îi ştiu.

A fost în ziua aceea, la Constanţa, o dimineaţă cam rece, însă cu mult soare; după masă s-a înnourat, şi a început să bată vânt aspru, din larg, asuprind litoralul, pe care-l ştim mai mult în răsfăţările lui estivale.

E puţină vraişte în aer, zboară frunze de toamnă, şi parc-ar fi confete, serpentine sfâşiate, într-o sală de bal imensă, după ce-a plecat toată lumea…

Vântul îmi intră pe sub guler.

A învăţat, în milenii, cum să-l împresoare pe om şi să-i descopere slăbiciunile cu mai multă duşmănie. Nu cunosc vânt mai rău decât cel care intră pe sub guler…

Cineva, am să-i spun Gândul Bun, vine cu trenul şi-mi aduce un fular de lână.

Nu-i un miracol; e un gând bun.

Îmi mai aduce şi o carte cu poeziile mării. „E un dar convenţional”, îmi spun, puţin burzuluit în mine, cu lipsa de înţelegere prilejuită de febra plecării. Deocamdată nu-mi mai intră vântul pe sub guler. Cartea se va dezvălui mai târziu, la căldura din cabină, şi se va întovărăşi cu fularul.

Când mă întorc în port înregistrez un alt gând bun,

dar al altcuiva şi de altă natură: vaporul a fost manevrat de la dana

30 sau 32 şi se află acum în faţa gării maritime, poate chiar dana 1, la loc de cin te şi la vedere şi, mai ales, la îndemână.

În lanţul de coincidenţe începute la Ghecet şi Brăila se adaugă una, cu siguranţă cea mai vorbitoare. În acest loc, cu maximă precizie topografică, exact unde se află acum etrava traulerului „Constanţa”, care curând se va întinde peste valuri, recuperând pentru mine atâtea valuri răsturnate în lipsă, zadarnic, am întâlnit marea prima dată. O văzusem din tren, la intrarea în vechea gară a Constanţei, dar n-am acceptat-o până n-am venit foarte aproape.

Aveam unsprezece ani mi se pare, şi marea pentru mine nu era o minune; o cunoscusem din prima copilărie. Cea mai veche din amintirile mele este şesul, întins până la marginile vederii, uneori calm, alteori răscolit de furtună, marea mea, pe care am navigat înainte de a avea noţiunea mişcării, fiindcă mai înainte am avut-o pe a depărtărilor.

M-am apropiat de marea adevărată nu ca s-o cunosc în forma ei nouă, lichefiată – prin transfigurarea uscatului –, ci ca s-o confrunt cu marea din mine, s-o încerc pe calea cea mai directă, însetat de ea anatomic.

Astfel, abia sosit la Constanţa, vara, într-o după-amiază, am coborât în port, pe faleza râpoasă, drumul cel mai scurt, geometrica linie dreaptă, care nu-i totdeauna calea cea mai bine aleasă, şi, cu hainele scoase din mers, cum am ajuns în locul unde-i etrava, m-am aruncat în apă, înainte de a mă întreba cât e de adâncă şi de a vedea cât e de albastră…

Port de atunci o simpatie nescăzută oamenilor şi fiinţelor care se aruncă în apă. Prin acest gest mi se pare a căuta, şi poate a găsi ceva din noi, fost altă dată.

Pe când mă aflam şi continuam – să rămân la Brăila, în contrazicere cu cei care nu înţelegeau această provincializare voită, o fiinţă graţioasă şi alintată a venit să mă vadă, în tovărăşia unui câine de o rasă spectaculară, cum recunosc că nu mai văzusem până în ziua aceea; pentru stăpână, animalul era o alintare, întrucât îi mărea graţia.

Mi-a fost antipatic: purta un nume de viconte sau de marchiz şi cu înfăţişarea lui aristocratică jignea viaţa simplă pe care mi-o alesesem din imbold, fără vreo deliberare. Acea rasă de câine e cunoscută şi poate chiar banală – *caniche royale* i se spune, însă exemplarul era cu siguranţă cu mult deasupra celor comune, dacă nu prin altceva, măcar prin culoarea părului, gri cu reflexe adânci violete şi frizat ca astrahanul. Pe unde trecea, toată lumea întorcea capul, spre satisfacţia stăpânei, care credea că o să mă convertească la altă viaţă, prin câine.

Degeaba susţinusem, în alte rânduri, că Brăila nu înseamnă decădere pentru nimeni şi că dacă nu mai are strălucirea de odinioară, îi rămâne renumele. Folosindu-mă de o mică monografie a oraşului, care tocmai îmi căzuse în mână, i-am citat vreo douăzeci de nume cunoscute, câteva chiar ilustre în cultura ţării, oameni născuţi în oraşul hulit de stăpâna câinelui.

Răspunsul, după puţină gândire, recunosc, m-a pus în încurcătură:

— Da!… Dar toţi au *plecat* din Brăila!

Nu mă pot lăuda că venind eu în locul lor am umplut golul, măcar în măsură infimă, căci n-am făcut nicio ispravă acolo.

Curând după sosirea lor, am mers toţi trei la Dunăre: stăpâna câinelui, cu protejatul ei şi cu mine. Iubesc un anumit fast, ca oricine, şi cum nu-l aveam acasă, îmi duceam puţinii oaspeţi pe malul fluviului, domeniul meu

fără margini şi aproape tot atât de fastuos ca al faraonilor.

Îndată ce-a simţit apa, câinele, până atunci binecrescut şi supus disciplinei, s-a smuls din lesa potrivită aşa de frumos cu frizura şi într-o clipă a fost în Dunăre, urmând aceeaşi linie dreaptă, implacabilă s-ar putea spune, pe care o străbătusem şi eu când am simţit marea.

De unde venea această jivină? Dintr-un oraş cu asfalturi străbătute de automobile, care nu-i stârneau nicio mirare.

Dintr-un apartament unde praful din covor şi părul de câine se scot cu aspiratorul. Poate văzuse lacul din mijlocul Cişmigiului, unde însă n-au voie să se scalde câinii. Pe piele cred că nu simţise altă apă decât pe aceea încropită din baie…

Cinci minute mai târziu ne chinuiam să-l tragem afară, pe taluzul de piatră, înclinat, măsurând 2 metri şi jumătate până la Dunăre. Instinctul îl dusese bine, la apa străveche a oamenilor şi-a câinilor, numai că nu detectase o anomalie – nici n-ar fi avut datoria: în locul acela, aproape de docuri, plutea lângă dig un strat gros de păcură.

Aşa mi-a devenit simpatic instrumentul inocent al convertirii neizbutite, pentru admirabila săritură făcută în Dunăre, de la înălţime, şi pentru înfăţişarea de după aceea, din care lipseau orice aere de aristocraţie. Era un câine, în sfârşit, ba încă unul victorios în bătălie, deşi îşi prăpădise armura strălucitoare. Şi-am continuat să-i port simpatie, cu toate încurcăturile venite mai pe urmă. Mergând spre casă, pentru primele ajutoare, n-a fost zid de clădire pe care să nu-şi lase amprentele blănii, prefăcută în tuşieră, după cum, din câte am întâlnit, n-a rămas căţeluşă netatuată, fiindcă potaia, deşi avea educaţie citadină, îşi regăsise, odată cu baia, toate instinctele şi nu şi le mai admitea controlate.

Necazurile mai mari au urmat după aceea. Cu neîndemânarea dezarmantă pusă de Jerome K. Jerome în personajele sale şi pe care n-am putu-o învinge niciodată când am pornit la o treabă neserioasă, am consumat, pentru salvarea blănii, frizate, un calup de săpun şi două cazane de apă fiartă. Zadarnic! Mi-a venit, în dezorientare, ideea bidonului cu benzină, dar m-am dezmeticit la vreme, ca să n-o fi făcut boacănă.

Două pachete de Vim, praf de curăţat, folosite din disperare, au transformat blana năclăită într-un fel de pastă abrazivă „care îmi jupuia mâinile. Către seară, obosit şi confuz, leoarcă de năduşeală, nu mi-a mai rămas altceva de făcut decât să sacrific părul, cu maşina de ras, ceea ce am izbutit, cu pauze mari de descurajare şi tocind vreo douăzeci de lame.

Desfigurat, câinele a fost dus la Bucureşti, cetatea lui de baştină. Dar de-atunci s-a smintit, spune lumea. Era când trist, când irascibil; avea ochii roşii – numai că nu-i curgeau bale, ca în preajma turbării. Când încerca să-l mângâie cineva, începea să mârâie în loc să se gudure, ca înainte vreme. Într-o zi, şi-a muşcat stăpâna de mână… Viaţa cu el în casă devenise războinică, până când, în sfârşit, a fugit pe maidan, apoi s-a pierdut în lume.

Mi s-a adus învinuire:

— Fiindcă i-ai ras părul.

— Nu! Fiindcă a văzut Dunărea!

După ce-am cunoscut marea, acolo unde-i acum gara maritimă, nu mi-am schimbat firea într-atât ca să bată la ochi şi nici nu mi-am luat drumul în lume. Spre deosebire de câine, omul, chiar copil, are o raţiune… Dar după mai bine de patru decenii, m-am întors tot *acolo*!

Spre confruntare cu supravieţuitorii deceniilor, îmi aduc aminte că platoul era răvăşit pe vremea aceea; nu exista gara maritimă, iar cheiul, neterminat sau provizoriu,

avea numai vreo 40 de centimetri înălţime…

Un maistru de marină, în haină albă şi cu o nuia în mână, m-a somat să ies din apă, sub ameninţarea bătăii; bazinul nu era îngăduit pentru baia oamenilor, a oamenilor mari şi cu atât mai puţin a copiilor (de ce mai puţin a copiilor?), după cum lacul din Cişmigiu nu-i îngăduit pentru baia câinilor.

M-am supus, altfel îmi lua hainele. Pe chei zăcea un hidroavion ca de jucărie; sub carlingă scria „Geta”; avea volan, ca automobilele, şi parcă era cârpit cu sfoară pe ici, pe colo.

Prima mea întâlnire cu marea a fost, aşadar, o contravenţie, dar se vede că n-am pus la inimă intervenţia maistrului, puţin cam ostilă. Altfel, n-aş fi exclamat mai târziu: „O, mare, iubita copilăriei mele!”

Se îmbarcă alimente toată ziua – se îmbarcă apă de băut toată ziua şi toată noaptea care urmează. Apa de la Galaţi, aflu, e mai puţin bună. E ultima noapte de aşteptare după o săptămână – plus patru decenii.

Joi, 29. A face „punctul” pe mare – şi în viaţă

Ziua începe cu şoapte misterioase şi hotărâri neclare. S-a fixat plecarea la ora 13; dar compensarea busolelor? „Nu se mai face!” spune cineva. „Imposibil!” răspund navigatorii.

Mă asociez în gând cu cei din urmă, respingând ideea bizară a unei navigaţii aproximative, deci hazardate, în apele necunoscute din nordul oceanului, şi chiar până acolo.

Dar e hotărât: la ora 13 coboară musafirii şi lumea străină;

aşteaptă ei, aşteptăm şi noi, cu nedumerire. Aflu ceva, dar nu-i găsesc înţelegere: vom ieşi în larg pentru compensarea busolelor, apoi ne vom întoarce. Plecarea va fi diseară. Nu mă supără: sunt frumoase plecările seara;

era seară când am ieşit prima oară pe mare. Aproape toate vapoarele pe care le-am văzut plecând – şi-am urmărit multe plecări în anii câţi am contemplat marea – s-a întâmplat să plece odată cu apusul soarelui. Pentru portul Constanţa e explicabil: ca să ajungă la Bosfor pe lumină. M-am străduit să ignorez explicaţia şi să-mi închipui că o plecare pe mări trebuie să fie legată de ora când se întunecă, spre a cuprinde taina necunoscutului şi-a depărtării…

Numai că pentru cei de pe mal şi pentru mulţi din echipaj, care n-au tras cu urechea, plecarea va fi acuma. E o plecare simulată, ca o repetiţie generală pe care invitaţii trebuie s-o ia drept premieră. De ce? Pentru soţiile oamenilor din echipaj, spun unii, ca să nu mai aştepte pe chei până diseară. Alţii spun:

pentru ca solemnitatea plecării să fie pe lumină.

La ora 14, 15 încep manevrele de plecare. Nu, nu puteam pleca: mai sunt formalităţi de îndeplinit, mai avem de luat, apă. Un remorcher se învârteşte pe la pupa vaporului, aruncă o parâmă, o abandonează, o ia din nou, ca şi când ar privi treaba ca neserioasă.

Secretul, mi se pare, e cunoscut acuma de toată lumea „dar fiecare îşi joacă rolul cu conştiinciozitate. Mă ascund în bordul celălalt al punţii de comandă, ca să nu apar pe scenă.

Trag cu ochiul pe la colţuri; nu-i nevoie să trag şi cu urechea:

difuzorul de la etalon se aude în tot bazinul, şi poate chiar în celelalte bazine. Comandantul îşi ţine discursul, bine. dispus şi volubil, făgăduind să vină cu vaporul plin de peşte;

nu uită să anunţe că mă va aduce sănătos şi pe mine. Sper că am să mă întorc sănătos, dar în clipa asta e un pic de boală, în mine.

Ştiu că pe „Galaţi” merge un reporter de la Cinematografie. Am să-l cunosc mai târziu, într-un fiord al insulelor

Faeroe. Deocamdată cred că l-am identificat în mulţimea de pe chei, datorită aparatului, cum filmează plecarea noastră.

Din cei 5.000 de metri de peliculă cu care a venit la întoarcere, a extras 600 pentru un documentar de douăzeci de minute, maximum cât admite genul. Ştiu câtă strădanie i-au cerut aceste douăzeci de minute fulgerătoare. Dar din cauza vitezei, care răceşte imaginile, ochiul mi-a rămas inert, şi n-am retrăit nimic din atmosfera călătoriei. Deşi am fost pe vase diferite, am dus o viaţă comună; n-am recunoscut-o. În schimb, acolo unde filmul evoca momentul când traulerul „Galaţi”.

pleacă din portul Constanţa, am recunoscut vasul nostru şi echipajul nostru, făcând semne de despărţire. Operatorul a trebuit să trucheze, deoarece „Galaţi” a plecat pe întuneric.

Astfel, plecarea simulată îşi găseşte justificarea în discursul ţinut pe lumină şi în 10 metri de peliculă.

Trecem pe lângă „Galaţi” la 100 de metri; pe punţi la ei nu prea se văd oameni, deci acolo nu-i nimeni emoţionat ră luăm largul. Comandantul nostru a părăsit microfonul şi, apucând pâlnia lui Nelson, se apleacă peste balustradă, ca să le şoptească în taină:

— Pst! Pst! (Exclamaţia e un adaos care îmi aparţine şi are rolul de a sugera mai clar situaţia.) Alo, „Galaţi”! Ieşim pentru compensare, dar ne întoarcem şi” plecăm împreună! Alo, „Galaţi”! Ieşim pentru compensare, dar…

Comunicările de la un vapor la altul se repetă totdeauna, şi nu o singură dată, ca să nu rămână vreo neînţelegere sau vreo îndoială. Numai că „şoapta”

megafonului, instrument născocit anume ca să amplifice vocea umană, e o iluzie, îngăduită numai în teatru, unde „aparteurile” le prind cei din sală – şi trebuie să le ignore partenerii. Dacă se aude pe „Galaţi” se aude şi la gara maritimă, unde au rămas femeile şi spectatorii.

„Galaţi” nu răspunde; desigur, ştiu programul şi n-au chef de glumă. În schimb, dacă a mai rămas pe uscat cineva care nu-l ştie, îl află acum, din sursă oficială.

Femeile vor sta acolo până seara, în vântul de toamnă.

E vânt tare afară, şi marea foarte avană, îngreuind compensarea. Două ore şi jumătate mergem în felurite direcţii, rotindu-ne în afara radei. Se reglează în sfârşit goniometrul, pe radiofarul Constanţa, care îşi emite continuu semnalele, pentru noi şi pentru oricine alţii – semnale de navigaţie şi de solidaritate cu cei ce caută drumul pe ape.

Îmi verific şi eu în acest timp busolele personale, urcând scările la puntea de comandă, apoi coborând în cabină sau mai jos, la careul marinarilor, străbătând coridoarele, ca să-mi încerc paşii în diferitele aluri ale vasului, des schimbate, dând combinaţii neprevăzute de tangaj şi de ruliu şi comprimând lecţia până la saturaţie.

Pornim spre port odată cu noaptea, cu vântul care re mână din spate. Ni se comunică prin radio: nu mai acostăm la chei, ancorăm în bazin; toate formalităţile sunt terminate, echipa de compensare debarcă şi plecăm îndată. Dar apa?...

Un tanc la prova e gol! N-are importanţă – aflu –, avem apă destulă. Tancul se va umple cu apă de mare, pentru echilibrarea vasului.

Ancorăm în mijlocul bazinului – femeile au aşteptat degeaba; despărţirea de ele n-a fost trucată. Dar câteva tot vin cu şalupa Căpităniei şi îşi strigă bărbaţii de la scară.

Strigă –, tele lor se aud multă vreme, împletite şi întretăiate; nu desluşeşti unul, ci pe toate deodată. Nu ştii dacă-s cuvinte de despărţire, ultimele sfaturi, ultimele făgăduieli, sau numai exclamaţii. Braţe care se agită, din grămadă, ridicându-se şi coborând odată cu valurile, şi iarăşi un val de exclamaţii…

Sunt alte femei pe chei, le văd de departe, şi fiindcă le-am mai văzut o dată, la prima plecare, de acum câteva ceasuri, ştiu că unele îşi muşcă buzele şi îşi înghit lacrimile. Au venit

mai aproape, la dana 8, unde se află „Galaţi”; de-acolo fac, semne, cu braţul, într-o mişcare neconvinsă, obosită, pe jumătate mecanică, fiindcă nu ştiu unde, pe punţile noastre, le sunt bărbaţii. Bărbaţii pot să fie pe puntea de comandă, sau la vinciul ancorei, sau la maşini, şi de-acolo n-au să mai iasă decât atunci când se schimbă carturile. Dar femeile fac gestul în continuare, fără să se oprească; poate într-o sută de clipe va fi una, neştiută, când omul lor să le vadă.

S-au deschis vanele – se bagă apă sărată în tancul gol, şi mi se pare straniu, deşi îi cunosc rostul: în jurul nostru o să avem atâta apă de mare! Bine – să avem şi de la

Constanţa!

Se încheie formalităţile, în timp ce la scară, în şalupa care.

joacă pe valuri, se mai aud exclamaţii, iar pe chei, braţele obosite şi îngheţate încă mai freamătă.

A, nu! O despărţire de şase luni şi de 20.000 de mile nu se poate petrece fără să ostenească braţele şi fără să sângereze, puţin inimile.

Dar iată, pe negândite, pe tăcute, în emoţia noastră, „Ga

„Laţi” a plecat fără emoţie. Când vom ridica ancora va avea un ceas înainte; la fel are să fie şi altă dată.

Ora 20, 30; virăm ancora. Ora 20, 50; am depăşit farul. Suntem pe drum, 90 de grade, ca să ne îndepărtăm de coastă.

Când am ajuns la geamandură mi-am scuturat toată zgura şi m-am întors către marea, care, în sfârşit, se deschidea promiţătoare în faţă…

Durează mult despărţirea de ţărm cu vaporul. Ceasuri întregi vom vedea în urmă luminile din Constanţa, de pe restul litoralului, iar la sfârşit din Mangalia. Pe urmă vor rămâne, alt timp, farurile.

La ora 21, 20 punem capul spre sud, 175 de grade, drumul Bosforului. Vântul tare, de est, şi valurile luate din prova până în clipa asta, acum vin travers şi încep să ne balanseze cu destulă brutalitate.

E frig şi umezeală, dar nu vreau şi nu pot să cobor în cabină. Stau pe puntea de comandă, afară, şi privesc împietrit ţărmul. Mircea Stănescu, subţirel, tăcut, elastic, se chinuieşte aplecat peste alidada pusă pe repetitorul girobusolei să măsoare unghiuri, apoi aleargă în camera de navigaţie şi le trece pe hartă, străduindu-se să facă punctul cu trei relevmente, „punct de zile mari”, căci de obicei te mulţumeşti cu două – sau cu niciunul: radarul e gata să-ţi dea poziţia mură în gură. Dar avem în vedere trei faruri: Constanţa, Tuzla şi

Mangalia, şi prea te ispitesc să le asculţi ce-ar putea spune.

În balansul vaporului, care ochi şi care mână ar izbuti să măsoare fără greşeală? Punctul pus pe hartă nu vrea să fie punct, ci apare ca un triunghi cu laturile de vreo milă; o asemenea eroare poate să nu fie luată în seamă. Dar Mircea

Stănescu îşi face inimă rea, şi iar ia relevmente, şi iar

le pune pe hartă, cu mica lui mustăcioară zbârlită şi inconciliabilă.

Am în ochi, în aceste ore ale plecării, tot ţărmul, de la

Constanţa la Mangalia; l-am străbătut cu pasul odată, iar acum parcă îmi văd umbra acolo, vagabondând în întuneric. Fără să vreau, fac şi eu „punctul/1 întâmplării aceleia – şi dacă punctul are să-mi iasă bine, întâmplarea, în orice caz, rămâne o eroare.

Era în vară primului an când la noi se terminase războiul, când credeam că după ce cursese atâta sânge, fusese atâta suferinţă şi asuprire în lume o să le vină oamenilor o eră a păcii şi fericirii, cum nu făgăduise nici măcar Mântuitorul, la două milenii în urmă. Era soare de august, nevoalat de nicio teamă, nu mai zburau bombardiere, nisipul ardea, marea sclipea de lumină, după ce-o chinuiseră submarinele şi-o sfârtecaseră minele. Nu ştiam că în zilele acelea aveau să mai cadă două bombe, cu altă structură, la Nagasaki şi la Hiroşima, zguduind nu doar insulele Japoniei, ci toată lumea, aşa de zguduită şi până acuma…

Mergeam paşnic pe malul mării, cercetând plajele ca un căutător de aur, urcând înălţimile şi dând roată orizontului cu privirea, urmărind umbrele întinse de soare, măsurând ceva în al peisajului: adâncimea.

Voiam să găsesc un loc de ancoră, pe uscat, fiindcă nu se putea pe mare; un loc unde să ridic patru pereţi sau să-i bag în pământ la nevoie, să fie un adăpost, bordei sau casă, cu o uşă şi o fereastră, fereastra însă în faţa mării.

Ar fi fost la Vama Veche locul acela, după ce trecusem peste altele, dar acolo, două promontorii reduceau orizontul marin cu cel puţin o treime, şi-ar fi dat, cred, uneori senzaţia lipsei de aer – nu aerul de respirat, ci de visare. Şi-apoi, către nord, ub faleza prea întunecată după-amiezile, se vedea o epavă, mai tristă şi mai

înfiorătoare decât mormintele din cimitire, fiindcă nu avea nicio tovărăşie.

Locul, pe care l-aş mai alege încă o dată dacă ar fi nevoie şi ar fi vreme, rămâne, după cercetări şi deliberare, la sud de Mangalia şi de satul 2 Mai din vecinătate, acolo unde se naşte faleza şi începe să crească. Am contemplat de multe ori marea şi restul peisajului din locul acela, la toate orele zilei, şi păstrez până astăzi credinţa că unul mai potrivit nu se găseşte pe tot litoralul. De-acolo, îndată după răsărit şi până în târziul după-amiezii, soarele, care pe latitudinea noastră e înclinat puţin la sud chiar şi în miezul verii, îşi proiectează lumina spre nord, făcând să strălucească tot ţărmul, până la vechiul Cazinou din Constanţa, ultimul promontoriu, alb şi părând de marmură la depărtarea aceea.

După o săptămână de contemplaţie hotărârea fiind luată, cam tot atunci când venea şi toamna, parcă mai aurie ca niciodată acum, că se terminase războiul, am luat trenul şi am plecat în căutarea proprietarului.

Vezi de mai multe ori marea, dacă mergi pe calea ferată, de la Mangalia la Constanţa. Ba e un loc, înainte de Agigea, unde până în ultima clipă crezi că locomotiva are să intre în apă.

Priveam, cu o nedumerire din ce în ce mai conturată în inimă şi pe faţă, cum apărea marea ici şi colo şi, nu ştiu de unde, simţeam cum vine peste sufletul meu o tristeţe şi îl apasă.

Când marea a apărut ultima dată, sub râpele de către Constanţa, cu silozurile înalte din port, cu farul şi cu digul pe care în copilărie îl cunoscusem piatră cu piatră, cu gara maritimă şi cu bazinul din faţă, de unde mă izgonise maistrul, nedumerirea se limpezise, tristeţea din suflet, crescând, devenise calmă şi gravă, şi hotărârea acum era luată: în loc de casă, aveam să-mi construiesc o corabie.

De ce să ai marea doar la o fereastră? De ce marea asta, şi nu altele, toate? De ce să fie umbră după-amiaza în loc să pui cârma spre soare? De ce viscolul, şi nu alizeul? Şi

Crucea Sudului, în locul încremenitei şi îngheţatei Stele Polare? În locul ploii de toamnă, Tropicul Racului; în locul zăpezii, Tropicul Capricornului?...

Mircea Stănescu a izbutit, în fine, să reducă triunghiul la dimensiuni acceptabile, deşi putea fi acceptat de prima dată.

Dar e mai uşor să „faci punctul” pe mare decât în viaţă.

II

LONGITUDINE

Vineri, 30. Culoarea portocalie

Mare rea toată noaptea. Au uitat-o cu toţii, sunt sigur, o am însă notată. În jurnalul de bord al vasului scrie: „Cartul I:

cer parţial acoperit; tangaj violent... Cartul îi acelaşi drum;

tangaj până la 30 de grade...”

Dacă stingi lumina să dormi, rămân două simţuri treze pe întuneric: auzul şi simţul muscular. În patul pus transversal pe axul vaporului, ruliul te plimbă pe saltea până te propteşti în tăblii, când cu picioarele, când cu capul. Ligamentele se întind, ca zgârciul praştiei, şi când te aştepţi să zboare ceva din tine, se comprimă pe neaşteptate, dându-ţi o clipă de repaus, nesperată, înainte de a începe alungirea în partea cealaltă. Înălţimea pe care ţi-o cunoşti variază, ca pentru a se adapta unui pat al lui Procust, când prea mic, când prea mare.

Jocul e plăcut, ca o gimnastică pe gratis; organismul nu stă degeaba, simţi că se istoveşte, dar parcă fără să te coste – efortul leneşului –, fiindcă voinţa nu participă, ci

asistă, cu o satisfacţie ironică.

Cele două simţuri rămân treze, deşi vine un fel de somn, de la o vreme. În acel somn fără definiţie clară e bine când aluneci spre picioarele patului; dormi şi îţi dai seama ce se întâmplă, cum ai visa realitatea, atent şi continuu. Parcă aluneci pe o pârtie de schi, către o trambulină, cu singura teamă că va trebui să faci săritura; ea se anunţă ca un gol în viscere, poate fiindcă un timp centrul de greutate se plimbă coborând către pubis, dinspre inimă. Săritura însă se tot amână, cum se amână explozia bombei în filme: secundarul fatidic, care merge spre oră, suprapus peste fumul fitilului, în clipa următoare s-a dus cincisprezece secunde în urmă… Şi jocul continuă.

Dacă a sta întins e o plăcere, pe care romanii, bunăoară, ştiau să şi-o prelungească înmulţind cu rafinament prilejurile poziţiei de odihnă – ceea ce poate le-a adus şi decăderea –, poziţia firească a omului viu e în picioare. În cap nu stau decât saltimbancii şi unele maimuţe, prin suspendare, dar nu acelea cărora li se atribuie ascendenţa îndepărtată a omului.

În somn, fie el chiar somn fără definiţie, când capul se presează în tăblie, şi centrul de greutate se rostogoleşte înapoi, de la pubis spre inimă, atenţia din vis se măreşte, voinţa, adormită, dă semne de alarmă, ca nişte scântei pe care le simţi trecând printre craniu şi creier. Amplitudinea ruliului nu este egală; ceva în organism se reglează pentru una dominantă, şi ea devine suportabilă prin stereotipie. Dar există de obicei un „al nouălea val”, deşi nu respectă totdeauna numărătoarea, care culcă vaporul sub un unghi mult mai mare decât cel acceptat şi tolerat de bunăvoinţa omului. Acea amplitudine o dată atinsă, urmează o pauză, o clipă de linişte, când crezi că vasul nu. are să se mai ridice. Scânteile din creier devin atunci incisive, propagându-se într-un spaţiu redus prin predarea craniului

în tăblie. Cu o clipă mai înainte ca voinţa să fie trezită de-a binelea, instinctul, care nu trădează nici vietăţile evoluate, te face să iei brusc poziţia apărării, sărind în picioare.

De multe ori într-o noapte!

Dacă simţurile celelalte rămân fără solicitare, inerte şi leneşe, de ţi-e şi necaz pe ele, auzul pomenit adineauri stă la pândă continuu. El prinde şuierul vântului în hublouri sau deasupra, printre pereţii suprastructurilor, mugetul valurilor şi izbiturile lor în bordaj sau în chilă, trosnetul pereţilor supuşi la întindere, comprimare sau încovoiere… Acestea sunt zgomote previzibile, fireşti şi obligatorii, pe lângă huruitul motoarelor, care se aude fără întrerupere, chiar şi pe vreme bună.

Mai există însă zgomote suplimentare, evitabile şi totuşi niciodată evitate în întregime. Cum nervii sunt întinşi, acestea pot să dea câteodată imaginea auditivă a infernului: scaune care zboară dintr-un perete în altul al careului, vase ciocnindu-se între ele în dulapurile din oficiu, ca şi cănile suspendate în cârlige, bălăngănindu-se în ritmuri diferite, datorită greutăţii lor inegale, şi intrând în coliziune. Mai sunt destule surse de zgomot, dar trec peste ele, amintind doar flotoarele din zestrea pescarilor, care, slăbite din legături, bat toaca satanic chiar sub hublouri.

Iar în cabina mea, fotoliul.

Mă trezesc în mai multe rânduri peste noapte şi, buimăcit de aşa-zisul somn, înmuiat de oboseală, aruncat de balans de la uşă la canapea, pe toată lungimea cabinei, mă străduiesc, fără izbândă, să găsesc fotoliului o poziţie statornică. Între timp, scrumiera metalică, scăpată din vedere, se rostogoleşte pe jos, silindu-mă să fac cu ea jocul pisicii cu şoarecele; dar cine-i în acest caz pisica, şi cine-i şoarecele? Când s-o prind, s-a dus sub canapea şi s-a pitit acolo, în tăcere, făgăduind măcar un armistiţiu, până

mâine. Fotoliul, în sfârşit, îl culc pe jos, la picioarele patului, şi pun peste el, ca să-l înăbuş, haina de piele cu blană. Nu va mai fugi, dar îl voi simţi tot timpul cum se zvârcoleşte şi geme, fără să sucombe până la ziuă.

Râd cu voie bună; perfecţiunea duce la plictiseală.

Într-un timp, simt pe cineva în faţa uşii; e Cornel, radiotelegrafistul, venit să bea apă. Îl poftesc în cabină şi stăm de vorbă o oră, împărţind pe din două balansul, spunându-ne ţelurile. E şi el, ca toţi oamenii, pornit să caute fericirea.

Are o parte din ea de pe acum, gândesc eu, deşi poate el şi-o ignoră: iubeşte marea şi îşi iubeşte meseria cu pasiune.

Oftează: mai are o iubire, lăsată în urmă – i-o divulg, fiind legitimă.

Când se luminează de ziuă, deşi ruliul face să se balanseze pendula de pe puntea de comandă până la limită, nu pot să spun că-i furtună. E o mare rea, cu hulă aspră, pe care o primim din direcţia cea mai neconvenabilă, exact din travers, s-o măsori cu echerul.

Dar cerul e senin, şi apa albastră, acel albastru stins pe care-l ia toamna, decolorat parcă, şi obosit de soarele verii.

Am un zâmbet pe faţă; caut pe mare o pată portocalie.

N-o să se vadă: e numai o imagine din amintire… Acum câţiva ani… Mi se pare c-a fost vara asta – e o amintire din cele fără vârstă, care nu te roade şi astfel nici ea nu se toceşte – o amintire crepusculată… Bătea vântul tare, de la nord, şi a luat o saltea pneumatică de pe plajă, ducând-o spre larg, departe, fără să lase speranţa că ar mai putea fi salvată.

Avea o culoare portocalie, foarte frumoasă.

Portocaliul e culoarea care se vede cel mai distinct pe

apa albastră; aceasta-i culoarea centurilor noastre de salvare şi-a hainelor de protecţie ale pescarilor.

Centura mea de salvare, pe care am şi îmbrăcat-o, să văd dacă „îmi vine”, stă la picioarele canapelei, la îndemână, ca s-o pot înşfăca şi într-un moment de zăpăceală. Aş ascunde-o, având o formă hâdă, însă nu îngăduie regulamentul. Mă consolez înregistrând numai culoarea. Într-un buzunăraş, la piept, are un fluier micuţ, legat cu sfoară, să nu se piardă; la naufragiu sufli în el, să marchezi locul unde te afli şi să chemi ajutoare. (În viitor am să suflu în el din când în când, deşi nu am nostalgia oilor, ca Ion Creangă; poate ca să mai aud şi *alt* glas câteodată.)

Centura mai are un guler amplu, un flotor, ca să-ţi ţină capul sus, afară din apă, chiar dacă ţi-ai pierdut stăpânirea gesturilor, ceea ce se poate întâmpla naufragiatului. Seamănă cu colereta Mariei Stuart, pe care ea poate o va fi purtat ca pe un simbol sinistru, foarte bine înţeles de gâdele cu securea. Când pun centura, simt o gâdilătură la ceafă şi, instinctiv, mă uit într-o poarte şi în alta.

În culoarea centurii, salteaua se ducea atunci pe mare, şi, cu toată absurditatea gândului, ceva din mine aşteaptă s-o vadă astăzi continuându-şi drumul spre Bosfor, încotro se îndreptase. Ceva care pleacă trebuie să ajungă, oricâtă ar fi întârzierea; socotesc foarte întristătoare întoarcerea forţată – e ceva asemănător cu privarea de libertate. Dar au zărit-o pescarii, au împins barca la apă, au ridicat o pânză peticită şi după jumătate de ceas au salvat-o, dacă se poate numi salvare întoarcerea ei pe nisip, când îi stătea aşa de bine pe apă! De fapt, i-au luat libertatea.

O caut şi nu e; am un regret ciudat, de parcă ar lipsi cineva de lângă mine…

În tribordul nostru, la o milă, se luptă cu marea, de azi-dimineaţă, un cargou românesc de 600 de tone. Merge spre

Bosfor, dar încetul cu încetul rămâne în urmă. Câteodată, etrava îi dispare sub valuri, ca să apară mai târziu, îmbrăcată în spumă. Nu pare chinuit micul vapor, ci semeţ şi plin de vigoare, numai că îşi cunoaşte forţa şi parcă ar spune: „Atâta pot, atâta fac. Să nu râdeţi de mine!”

Cum să râzi? Le-aş trimite un mesaj de prietenie!... Oare dincolo de ei, către partea ţărmului, nu mai e nicio amintire?

La ora 9, 30, petrolierul „Prahova”, care vine spre ţară şi s-a întâlnit cu „Galaţi” mai adineauri, ne roagă prin radio să schimbăm drumul cu câteva grade, ca să-i ieşim în întâmpinare. Cine ar ocoli o întâlnire în mijlocul mării? Totuşi, invitaţia mi se pare cam ciudată: dacă iniţiativa a fost a lor, de ce nu schimbă ei drumul?

Desigur că ne-au goniometrat în timpul convorbirii, poate ne-au găsit puţin în afara drumului, ceea ce nu înseamnă că n-am fi nimerit intrarea în Bosfor (radarul bate 40 de mile!), şi ne-au chemat spre ei, scoţându-ne din mica eroare şi creând o întâlnire emoţionantă şi pentru unii, şi pentru alţii.

Ne întâlnim la ora 9, 55; trec pe lângă noi, aproape fără să se legene, sau e doar o impresie în faţa’ unui tonaj de trei ori mai mare. Nădăjduiesc să nu ne compătimească pentru tăvăleala pe care o îndurăm chiar sub ochii lor, ei fiind aflaţi la altă înălţime. Eu unul n-am compătimit echipajul cargoului de 600 de tone!

Şi la noi, şi la ei, oamenii ies pe punţi şi îşi pun braţele în mişcare. Ai noştri repetă gesturile de ieri, ei fac repetiţie pentru diseară. Ne salutăm cu fluierul, care pentru mine va rămâne la toate întâlnirile cel mai frumos

glas al prieteniei, având puterea să exprime totul cu un singur sunet.

Comandantul, în continuă voie bună, pune în funcţiune şi megafonul şi încă o dată îmi aud numele, ducându-se pe deasupra mării, care acum scânteiază în soare.

Păcat că au salvat pescarii salteaua portocalie!

În jurnalul de bord la această oră: „Se navigă spre Bosfor.

Vizibilitate bună. Tangaj 25 până la 30 de grade”.

Dacă nu te ţii de ceva, nu poţi sta în picioare. Cu tot soarele şi cu toată voia bună, constat că marea n-a vrut să ţină seama de amintirile mele idilice; a fost, poate, un fel mai al

ei de a-mi arăta simpatia…

*

Ultima oară am trecut prin Bosfor, cercetându-l pe îndelete, la 1881, când nu mă zorea nimeni şi puteam să mă opresc oriunde aş fi dorit. Aşa mi-am permis să rămân o zi şi o noapte la Buiuk-Dere şi mai multe zile la Istanbul. Dar aceea era o călătorie cu închipuirea, care îţi îngăduie toate libertăţile, admise de echilibrul naraţiunii. Mai fusesem o dată aici, cu alţi treizeci de ani înainte, însoţindu-l anevoios pe Théophile

Gautier prin tainele seraiurilor, unde eu n-aş fi putut să pătrund, neavând privilegiile lui de om cu vază.

Împotriva cronologiei, cea mai îndepărtată din călătoriile mele pe acolo rămâne una reală, din anii când începeam să fiu tânăr şi aveam privirea foarte curioasă, dar neformată.

Astăzi nu mai ştiu ce-am văzut cu ochii mei şi ce-am citit la alţii, însă nu simt în mine nicio disonanţă, ceea ce dovedeşte că impresiile, venite pe o cale sau alta, n-au fost nici strâmbe, nici falsificate.

Am puţin mai mult de un ceas pentru verificare: intrăm în Bosfor la ora 13, 30, şi la 14, 45 vom fi în partea cealaltă, unde începe Marmaraua.

E un cer pâclos, şi astfel, deşi suntem abia la mijlocul toamnei, care aici era caldă odinioară, peisajul pare bolnav, gata să-şi ia o manta în spinare. Iarba, pe coline, e ofilită, ca şi cum astă-noapte ar fi căzut bruma. Se mai zăresc, pe ţărmul asiatic, căsuţe de lemn, colorate, dar cred că sunt tot cele pe care le-am văzut cândva, tare demult – şi pe care mai înaintea mea le-au văzut alţii; de la ei a trecut veacul. Sunt şi ele atinse de brumă, ofilite şi decolorate. Pe malul european nu descopăr măslinii, la creastă, şi nu se mai văd nici măgăruşii, cu urechile profilate pe cerul albastru de altă dată.

Intrarea în Bosfor pare în ruină, poate fiindcă falezele dinspre Marea Neagră sunt roase de ape, mai ales pe ţărmul argilos al Asiei. Mâna omului nu se simte aici – n-a găsit ce să facă: peisajul a rămas geologic şi în paragină. Se simte ceva mai înăuntrul strâmtorii: o linie de geamanduri, întinsă de la un ţărm la altul, taie calea vaporului. Între geamanduri sunt întinse cabluri, de care atârnă, invizibile, plase metalice. E barajul antisubmarin, pus nu ştiu la ce dată, probabil în preajma războiului; nu-l ştiam de rândul trecut, cum nu-l ştiau nici alţii… E drept că pe vremea lui Théophile Gautier nu existau submarine, nici chiar pe vremea lui Pierre Loti;

existau Aziade şi iahmace – vălurile turcoaicelor, puse pe faţă.

Dar Constantinopolul s-a mai apărat şi altă dată cu astfel de baraje; istoria îl ştie, şi eu parcă îmi amintesc să fi văzut la Muzeul Militar din fosta capitală a imperiului otoman lanţul care se întindea pe sub apă, la intrarea în Cornul de Aur, ca să împiedice asaltul naval al duşmanilor. Dacă nu era chiar tot lanţul acolo, apoi cred că măcar o

bucată sau măcar câteva zale, pentru privirile curioase.

La mijlocul barajului este deschisă o poartă, geamandurile sunt date în lături şi plutesc negre, hâde, ţinute de ancore pe apa albastră. Oricare ar fi raţiunea acestei plantaţii strategice, ea sluţeşte peisajul şi răneşte amintirile. Bosforul pare mai puţin albastru; culoarea lui acum e a nedumeririi, a neliniştii şi dezamăgirii.

Şalupa sanitară aduce şi pilotul înainte de poarta barajului, sosit cu precizie lăudabilă la ora pe care-o anunţasem prin radio. Îndată ce urcă scara, se duce direct la puntea de comandă şi după saluturile obligatorii nu va mai scoate un cuvânt până la capătul celălalt al strâmtorii. E un om spre cincizeci de ani, brun, cu fălcile puţin căzute, plictisit sau posac, sau cu firea greu penetrabilă. S-ar citi în ochii lui nu ştiu ce bunăvoinţă, ce interes, pentru noi şi pentru viaţă; ar încerca să ne arunce o privire cercetătoare şi comunicativă, dar deodată îşi aţinteşte ochii în faţă, preocupat de mişcarea vaselor în canal. Poate că e doar un om care îşi face meseria, cu grija să nu greşească.

Între timp, medicul nostru, îmbrăcat cuviincios, în costum de oraş, cu cămaşă albă şi cravată, a coborât în şalupă şi mai multe minute este oaspetele medicului de port, ceea ce, datorită spaţiului otoman, unde ne aflăm, ne prilejuieşte glume brutale. La întoarcere, doctorul le primeşte cu seninătate, dovedind că a şi devenit marinar. Revizia sanitară, care constă doar în cercetarea şi vizarea actelor, se face din mers, pe când ne apropiem de Buiuk-Dere, aflat în fundul unui golf larg din dreapta. Nu recunosc oraşul: s-a întins spre nord, iar spre sud aproape că s-a unit cu Terapia; e un alt fel de a constata cum se înmulţeşte spiţa omenească. În schimb, amândouă aşezările, vechi locuri de retragere, odihnă şi desfătare pentru bogătaşii Stambulului, şi-au păstrat stilul, poate chiar şi l-au accentuat: îngrămădeala. Casele sunt strânse

parcă la presă unele în altele şi parcă scot aburi de atâta cazană. Nu; plutesc peste ele neguri de toamnă…

De la Terapia, pe ţărmul european n-a mai rămas niciun loc gol cum îmi amintesc să fi fost odinioară. Case de toate felurile, cele mai multe fără niciun stil, înghesuite sub coastă, lângă apă, au acoperit seraiurile şi palatele. Şoseaua asfaltată se strecoară printre construcţii, şi automobilele parcă se joacă de-a v-aţi ascunselea, dispărând după ziduri, ca să apară mai târziu între două case. Trasă 100 de metri mai sus, pe versant, şoseaua ar fi deschis călătorilor, întreagă, priveliştea asupra Bosforului, şi cred că oamenii care vin aici vor să vadă

Bosforul în primul rând; n-au să-l vadă.

În stânga zace epava unui petrolier de mare tonaj; s-a ciocnit cu un alt vapor, printr-o manevră neatentă (se întâmplă, şi totuşi nu înţeleg cum), şi a luat foc. Ca spectacol, trebuie să fi fost grandios: zeci de mii de tone de petrol arzând!

Cred că în repetatele rânduri când a ars vechiul Stambul, construit mai mult din lemn pe atunci, suma incendiilor din istoria lui n-a dat mai multă flacără şi mai multe calorii.

Mă uit cu coada ochiului la pilot: ţine capul înainte, dar îmi dau seama că simte epava din stânga, ca pe un avertisment:

strânge din fălci şi se încordează mai mult.

Nu recunosc nimic, când apare oraşul, în afară de minarete şi de Turnul Fetei; seamănă acesta cu un mic far alb pe o stâncă din mijlocul canalului şi n-are nimic să-i justifice numele. îl ocolim prin dreapta, ca pe o baliză. E alarmant şi întristător să treacă totul aşa de repede; în Tumul Fetei nu-i nicio fată, şi dacă ar fi, când să-i faci serenade?

Marele Serai, cu zidurile de tencuială văruită, pare şi

el. În paragină. E plelă în aer, toamnă prematură, neprogrâmată.

Vasele sunt doar pavilioanele, „marele pavoaz”, pe care puzderie de vase îl poartă prin faţa noastră, cu lume ieşită la plimbare; lumea petrece – un fel de chermeză pe apă. E

sărbătoare naţională aici, după cum spune laconic pilotul, dar n-am ambiţia să aflu istorie; mă contrariază pavilioanele, înşirate ca într-o sală de bal sau ca la restaurante populare în noaptea de Anul nou; în dorinţa de a-şi împodobi vasele şi a-şi satisface muşteriii, comandanţii uită că „marele pavoaz”.

nu se arborează decât la chei sau la ancoră, şi nicidecum în timpul navigaţiei.

Să se uite, să se piardă chiar şi cele mai trainice dintre tradiţii, acelea ale marinei?

Mă mai contrariază ceva: cenuşiul din aer, peisajul lipsit de strălucire: era, până mai adineauri, atâta lumină în mine!

Şi iarăşi, mă ameţeşte, mă sperie, îmi dă o senzaţie de panică şi nemulţumire viteza cu care ar trebui să-mi caut amintirile. Ar trebui s-o evoc pe Ichmed aici, prima fată către care mi-am ridicat privirea, de departe, fără îndrăzneală şi fără nicio urmare. Era ceva ce s-ar putea numi „guvernanta”.

unei familii orientale, călătorind cu vaporul, la clasa întâi; se îmbarcaseră la Pireu şi au debarcat la Istanbul, după două zile. Două zile am contemplat fata, în timp ce se necăjea cu copiii, care o împiedicau să privească marea şi insulele arhipelagului, înverzite în vremea aceea a anului. Mult mai târziu, m-am gândit că în alte ore poate o necăjea stăpânul, ciocănindu-i la uşa cabinei; revolta şi gelozia mea au fost postume… Pe neaşteptate şi fără noimă, amândouă reînvie astăzi, când am aşa de puţin timp să mă gândesc în

urmă.

Printre nedumeriri, continui s-o văd pe Ichmed, zveltă, brună, într-o rochiţă gri-albastră, umblând în papuci pe punte, cu călcâiele trandafirii, parcă fardate, cum până atunci nu mai văzusem la nimeni…

Numind-o, mi se pare că mi-am plătit mie însumi o datorie, dar nu-s satisfăcuţi în mine pe deplin nici creditorul, nici debitorul. Ce-aş fi putut face mai mult într-o oră şi cincisprezece minute, cât durează drumul Bosforului?

Şi-apoi, am de aşteptat altceva: am pornit spre insulele

Faeroe, unde încă mai cred că nu se duce nimeni.

La ora 14, 45, pilotul a coborât; suntem în Marmara – 23

de grade Celsius temperatura la soare. Soarele însă se vede numai când şi când; cu termenii meteorologici din *Jurnalul de bord*: cer parţial acoperit. Hulă, dar din pupa; vaporul navigă calm. Numeroase vase brăzdează Marmaraua, mergând cu noi sau venindu-ne în întâmpinare. Drumul nostru va fi mâi lung şi mai greu decât al oricăruia din ele. Mă tulbură gândul că în navigaţia noastră, sau în ceea ce aştept eu de la ea, este şi aventură; o aştept ca pe un balsam al întineririi.

Stambulul nu se mai termină odată cu cimitirul de la Eiub şi cu zidul de piatră, ruinat, care îl încercuia pe la sud: clădiri uriaşe, blocuri-turn se înşiră pe ţărm până spre farul de la

St. Stefano. În pâclă, şi în alinierea lor riguroasă, cam aspră, mi se par fabrici, mai ales că fumegă, la fel cum fumegau

Terapia şi Buiuk-Dere. Dar sunt locuinţe, îmi dau seama când ajungem în dreptul lor, clădiri prismatice, fără stil, sau în stilul mondial al sfârşitului de mileniu pe care îl

trăim, înghesuindu-ne să trepidând.

În urmă, minaretele fără număr, ca nişte condeie de grafit, încearcă să zgârie pe cerul cenuşiu vechea istorie a Stambulului. Pe această strâmtoare, la locul de trecere între Pontul

Euxin şi Mediterana, care a fost, cum se spune, leagănul civilizaţiei antice, un leagăn cald, însorit şi albastru, trebuia să se nască o aşezare omenească – şi ea s-a născut –, iar acuma se întinde, fiindcă viaţa, o dată plămădită, dospeşte şi dă peste margini.

Ruinele vestitei închisori Edi-Kule, care fac parte din istoria Imperiului Otoman, dar şi a Ţărilor Româneşti, ar putea încă să se vadă – au fost cruţate, ca monument al trecutului, probabil; trec nebăgate în seamă, lângă apă, în timp ce ochii sunt atraşi în alte părţi, de clădirile înalte. Numai minaretele rămân în competiţie, până târziu, în planul îndepărtat, din fund, nelăsându-se anulate de blocurile-turn din primul plan;

desigur, în folosul lor lucrează şi imaginaţia…

Seara, în camera hărţilor, pe când navigăm calm în Marmara, Cornel vine cu două „avize pentru navigatori”, recepţionate chiar atunci. Sultanii, domnitorii şi minaratele, dispăruţi în întuneric şi-n depărtare, dispar deodată şi din imaginaţie… Mă întorc avid la prezent, la ziua de astăzi, la seara noastră, aşteptând parcă ceva deosebit – senzaţionalul – în calmul navigaţiei, ceva să justifice atenţia de atâta timp trează. Ştiu că aventura e mai departe…

„Avizele pentru navigatori”, emise de staţiile radio de coastă, semnalează situaţii neobişnuite, anomalii, primejdii posibile. Iată: „Om căzut la apă” – spune primul aviz… Şi dă locul: e departe, în Egee – rămâne într-un fel abstract pentru noi, care vom ajunge acolo abia mâine dimineaţă.

Al doilea:

„Corp semănând a mină pluteşte în derivă… Tot în Egee, tot departe. S-ar putea să fie doar un butoi sau un bidon mare, sau o geamandură smulsă din ancoră… Uu om căzut la apă, în schimb, oricât ar fi de departe, rămâne o dramă; chiar dacă întâmplarea a avut martori, şi vasul stopează imediat şi se întoarce, rar poate fi salvat nefericitul, mai ales noaptea. Mi-l închipui în luptă cu valurile, dacă ştie să înoate, privind înnebunit cum luminile vaporului se îndepărtează, continuând să trăiască, un ceas, două sau zeci de ceasuri, sperând, când n-ar mai avea dreptul la nicio speranţă, nici măcar a miracolului;

În asemenea clipe, realitatea e inescaladabilă, neîngăduind închipuirii să se smulgă din tentaculele ei paralizante.

Miracole se petrec însă, ca să numesc astfel întâmplările incredibile şi fără explicaţie. Ofiţerul al doilea povesteşte că anii trecuţi, pe când naviga în Mediterană cu unul din cargourile noastre, un om a căzut la apă, de undeva dinspre prova vaporului, şi, datorită norocului, cineva aflat în cabină l-a văzut – de fapt a văzut doar o umbră neagră, mătăhăloasă, alunecând prin faţa hubloului, mişcare de câtimi de secundă, pe care o percepi, dar n-o înţelegi dintr-odată. Până să se dezmeticească, până să dea alarma, neconvins, cu teama că ar putea fi doar o năzăreală, până să se dezmeticească şi ceilalţi şi să se facă apelul echipajului, au trecut minute fără întoarcere. Un om lipsea, într-adevăr căzuse în mare, şi acela era…

Însuşi comandantul!

A fost găsit după şase ore, când nimeni nu mai avea vreo speranţă. Omul pierdut plutea în apele pustii, ţinut la suprafaţă –, în afara oricărei legi a flotabilităţii – de şuba lui groasă, şi de nimic altceva: nici măcar nu ştia să înoate.

Povestea mi se pare cusută cu aţă albă, şi o transcriu fără să disimulez aţa, dar povestitorul, jurându-se că-i adevărată, e gata s-o susţină cu martori. Cât despre faptul că un marinar, ba chiar comandant, n-ar şti să înoate, nu mă miră, deşi socotesc că-i inadmisibil şi nescuzabil. Am cunoscut destui, nu mai puţin bravi, cu toată grava lor infirmitate, şi între ei, cel mai brav rămâne Josuah Slocum, corăbierul legendar de la Boston, cel care, după o viaţă petrecută pe mări, şi-a încheiat bătrâneţea făcând înconjurul pământului pe greul drum al lui

Magellan, singur pe un mic vas cu pânze, neavând la îndemână niciuna din înlesnirile matelotajului şi navigaţiei de azi; neîntrecută lui croazieră, încheiată în tăcere şi modestie, s-a petrecut înainte de sfârşitul celuilalt veac, pe când corăbierii, între alte primejdii ale mărilor, mai întâlneau şi piraţi. După cum el însuşi povesteşte, Josuah Slocum nu ştia să înoate…

Şi totuşi, continui să cred că mărturisirea lui nu poate deveni brevet pentru alţii, căci ceea ce, după vorba latinească, se îngăduie lui Jovis nu se îngăduie şi altora.

Nu, oricât aş vrea să scot din obişnuitul zilelor pe mare cele două ştiri de adineauri, ele nu tulbură pe nimeni şi, cu toată strădania închipuirii mele, nici pe mine. Mă cufund în ambianţa caldă şi calmă a camerei hărţilor la această oră de seară. E linişte pe vas se simte doar trepidaţia motoarelor, departe, în cală, iar aici, alături, într-o încăpere cât o cămară, bâzâitul abia perceptibil al girobusolei.

Le peretele dinspre pupa al încăperii, o canapea îmbrăcată în material plastic, semănând întru totul cu cea pe care o am în cabină, îmi oferă (şi-mi va oferi de multe ori în timpul călătoriei) un loc potrivit de observaţie; observ oamenii şi instrumentele de navigaţie.

Oamenii – începem să ne cunoaştem; îmi construiesc

continuu idealuri şi speranţe, folosesc radiera ori de câte ori văd câte o mică umbră; nu vreau s-o socotesc pată. Nu m-a dezamăgit nimic până astăzi…

Instrumentele – acestea sunt înfăptuiri ale oamenilor, perfecte, inalterabile, suma unor gândiri şi-a unor încercări temeinice şi îndelungate. Şi e ciudat, şi-ar putea să fie demoralizant pentru o fire netolerantă, că oamenii, care au pătruns cu mintea lor chiar şi miracolele, rezolvându-le cu calcule care ele însele apar ca nişte miracole, nu s-au putut perfecţiona şi pe ei în aceeaşi măsură…

Girobusola, aflată în spatele meu, după un perete de 3 centimetri grosime, a înlocuit vechea busolă magnetică, o izbândă depăşită a minţii omeneşti, dar legată, în veacuri, de istoria navigaţiei. Influenţe magnetice din afară îi dădeau deviaţii care nu puteau fi corectate până la capăt, iar eroarea rămasă trebuia cunoscută şi pusă în calcul, împreună cu eroarea şi mai importantă prilejuită de magnetismul pământesc, variabil, distribuit capricios de la o zonă la alta. În anii de istorie a vechii busole, oamenii au trebuit să creeze o ştiinţă nouă, o instituţie, să-şi ia pe umerii într-una împovăraţi încă o povară, aceea de a cerceta liniile magnetice ale pământului, în toate mările navigabile şi chiar dincolo de ele, de a le măsura declinaţiile, aş zice palmă cu palmă, de a prevedea variaţiile lor anuale, stabilind reguli statornice, de a face ordine într-un haos invizibil.

Busola magnetică nu arată aproape niciodată nordul geografic, de care continuă şi acum să aibă nevoie navigatorul.

Pentru a-l obţine, folosind acest instrument din alte vremuri, el ar trebui să facă şi ceva contabilitate pe lângă navigaţie, ceea ce mi s-ar părea astăzi lipsit de eleganţă şi incompatibil cu veacul.

Există o jucărie pe care cred că şi-o aminteşte oricine, numită diminuant titirez, deşi demonstrează convingător efectele forţei centrifuge, şi este astfel un instrument de laborator – o născocire. Lansată cu oarecare viteză într-o mişcare de rotire, jucăria rămâne în poziţie verticală, învingând îndărătnic şi cu energie răsturnarea la care ar duce-o echilibrul ei în mod evident nestatornic. Dacă vârful ei de sus are oscilaţii câteodată, faptul se datorează numai vitezei insuficiente şi mai cu seamă denivelărilor, fie ele chiar infime, ale platoului pe care se învârteşte: masa, podeaua sau trotuarul din faţa casei. Pusă în condiţii ideale, jucăria şi-ar menţine micrometric şi fără ezitare axul spre zenit –, chiar dacă s-ar produce în acel timp un cutremur, chia-i dacă masa, podeaua sau trotuarul ar începe să se balanseze fără nicio regulă.

Forţând puţin noţiunea şi luând din ea numai elementarul, girobusola e un titirez, un corp care, antrenat electric, se învârteşte cu viteză suficientă ca să-şi păstreze orientarea iniţială, insensibil la orice perturbaţie. Iar direcţia care i se imprimă e, bineînţeles, nordul geografic. Într-o emisferă sau alta, la cercul polar sau la tropic, indiferent care ar fi anotimpul şi starea vremii, indiferent care ar fi magnetismul locului, vaporul poate să se balanseze, poate să se rotească pe mare bezmetic – girobusola rămâne robită unei unice direcţii…

Îi aud bâzâitul după perete, şi-n el descopăr ceva care sugerează idealul şi absolutul. Această mică maşinărie, de-o complexitate ameţitoare totuşi, merge fără oprire din clipa când vasul a părăsit şantierul. Toate se vor opri din când în când în jurul nostru, timp de o zi, de o oră, de o secundă – girobusola nu se va opri niciodată, până ce vasul va intra iarăşi în şantier, pentru revizii şi reparaţii. Toate îţi vor crea îndoieli în călătorie, tu însuţi primul, îţi

vor da nedumerire şi poate chiar neîncredere – girobusola va fi, neîntrerupt, nezdruncinat, vie şi credincioasă.

Toate se vor opri din când în când, spusesem adineauri, deci şi curentul electric…

Avem mai multe generatoare în sala maşinilor; funcţionează unul sau toate, după cum este de mare la un moment dat consumul de energie. De la mecanismul care pune în mişcare antena radarului până la vinciul traulului şi la macaralele care, împreună cu el, ridică zeci de tone, pe vapor sunt peste o sută de electromotoare, mai mici sau mai mari, unele rotindu-se continuu. Şi totuşi, uzina care le alimentează poate într-o zi să se oprească. Mişcarea girobusolei rămâne asigurată;

Îndată ce tensiunea curentului începe să scadă, intră în funcţiune, automat, cu o promptitudine verificată, generatorul de avarie, aflat la o punte de sus, spre a fi ferit de apă chiar dacă sala maşinilor s-ar inunda, la un început de naufragiu.

Şi chiar dacă acest motor îşi încetează mersul, rămân acumulatoarele, pe o punte şi mai înaltă…

E drept că asemenea luptă cu adversitatea are! şi ea un capăt. Poate veni o clipă când şi acumulatoarele se sleiesc, sau le acoperă apa. Atunci, însă, nu mai este nevoie de girobusolă, după cum nu mai este nevoie de niciunul din instrumentele şi instalaţiile vasului; girobusolă se va opri, după ce ultimul marinar se va salva sau va dispărea, arătând o ultimă oară direcţia nordului, obsedantă – şi va fi astfel, până în ultima clipă, ca o fiinţă însufleţită, credincioasă omului care a creat-o…

În această seară de Marmara, camera hărţilor îşi păstrează ambianţa caldă, învăluitoare, plină de făgăduinţe. Rămân mult timp aşa, legănat dulce de balansul vasului; zumzetul girobusolei se aude imperceptibil şi-mi sună în ureche ca un ison la murmurul

mării, amândouă interminabile…

În faţa canapelei, la peretele dinspre prova, e fixată o masă ceva mai înaltă decât cele obişnuite, întrucât la ea se lucrează stând în picioare; acolo e desfăşurată harta drumului. Celelalte hărţi aşteaptă în sertarele de dedesubt. Privesc sertarele şi mi se par fascinante: adăpostesc aproape toate mările navigabile.

Deasupra, pe perete, e contorul lochului electric, care înregistrează milele parcurse – câteva sute deocamdată, din cele

5. O cât avem de mers până la Faeroe, din 20.000 câte vom avea acoperite la înapoiere.

Sub el, un repetitor al girobusolei înregistrează pe bandă, cu cerneală roşie, drumul vaporului; e un „martor” cu ajutorul căruia poţi să reconstitui călătoria, zi cu zi, milă cu milă, toate schimbările de direcţie. Timonierii, şi după ei toată lumea, îl numesc, cu un termen impropriu şi neacademic, codoşul, care vrea să însemne delatorul. E adevărat că denunţă, neiertător, orice greşeală sau neîndemânare a omului de la cârmă.

În dreapta mesei, într-un alt sertar, capitonat, cu un ochi de geam deasupra, se află cronometrai, necesar în navigaţia astronomică, folosită încă şi astăzi.

Alături tronează, impozant şi enigmatic, radiogoniometrul;

măsurând unghiurile faţă de radiofarurile de coastă, poţi să afli, prin intersectarea a două sau trei direcţii, poziţia vaporului, cu o precizie suficientă, până la mai multe zeci de mile;

Iar radiofaruri se găsesc astăzi pe toate coastele frecventate.

Ultimul instrument important din această încăpere, unde se pregăteşte navigaţia, este facsimilul, înregistrător

al unor imagini transmise prin radio, de la distanţă. El reproduce, la anumite ore ale zilei, hărţi meteorologice pe zone care acoperă un sfert sau o treime de emisferă, de pildă întreg Atlanticul de nord, de la coastele Europei până la ale Canadei; prin interpretarea lor, prin compararea schimbărilor succesive care intervin în mişcarea maselor de aer de la o zi la alta sau în cuprinsul aceleiaşi zile, se poate deduce starea următoare a vremii, cu destul timp înainte, ca să se ia măsurile trebuitoare.

O uşă, spre prova, dă în timonerie, locul cârmei şi-al altor instalaţii de manevră. I se spune, impropriu, puntea de comandă; îi voi spune asemenea, ca toată lumea, când de fapt este numai o parte, închisă şi acoperită, a acestei punţi de unde se conduce vaporul. Aici nu arde nicio lumină de la căderea întunericului, ca să nu stânjenească privirea celor care supraveghează faţa mării. Viaţa în acest spaţiu, noaptea, când pe lângă întuneric domneşte uneori şi cea mai deplină tăcere, pare enigmatică şi puţin înfiorătoare pentru cel venit din lumină. E sigur că sunt oameni vii în jur, cel puţin doi după regulă, ofiţerul de cart şi timonierul; bănuieşti şi locul unde se află fiecare, dar până nu le auzi glasul n-ai dovada existenţei lor reale, de vreme ce în huruitul îndepărtat al motoarelor şi-n mugetul mării nu li se aude nici respiraţia.

Spui „Bună seara!”, intimidat de incertitudini; o clipă, chiar glasul tău pare o incertitudine. Pe urmă, cineva îţi răspunde

— Îndată îi desluşeşti umbra la unul din geamurile mari dinspre prova; dar şi în glasul lui e incertitudine şi sfială.

Sunt oameni vii, şi totuşi, încă o vreme, până ţi-ai adaptat fiinţa la întuneric, şi nu doar prin simţurile anatomice, în mişcarea, în glasul lor e ceva de la limita irealului.

Alături, în camera hărţilor, arde lumina; acolo, după un perete subţire, e o altfel de viaţă, chiar atunci când încăperea rămâne goală; lumina atestă existenţa omului; chiar dacă lipseşte acum, are să vină…

Dacă uşa de la puntea de comandă se deschide, lumina se stinge automat, ca să nu pătrundă dincolo nici măcar o dâră.

Deasupra mesei rămâne un bec mascat, cu intensitatea reglabilă; el trimite un fascicol îngust şi palid pe hartă, în zona de navigaţie. Când nu e nimeni aici, becul arde calm – şi aşteaptă.

E un prieten, un tovarăş în noapte…

La ora zero intrăm în Dardanele.

Sâmbătă, 31. Lipsuri în peisaj

Navigăm în Egee. Cerul senin, marea riguros albastră, şi, poate datorită culorii ei curate, ziua pare văratică, deşi temperatura, la umbră şi în vânt, oscilează, zgribulindu-se grafic între 18 şi 19 grade.

Insulele apar sterpe şi cenuşii; nu ştiu unde, tot pe acest drum, am văzut fetele amintite în altă pagină, săpând viile care coborau pe coline până la apă. Acum ar fi timpul să le culeagă; dar nu descopăr nici viile, nici fetele cu basmale roşii, şi mă cuprinde îndoiala: poate n-au fost niciodată – le-am adus din altă parte, cu imaginaţia…

Pentru restul zilei nu-mi rămâne decât să compar, rece, peisajul cu harta. La ora 10, 30, în tribord, insula Skyros, iar în babord Psara, ale cărei ţărmuri defilează îndelung, fără să arate vreun semn de viaţă omenească. Arhipelagul pare lăsat în părăsire. Fără oameni, geografia e moartă.

După-amiază suntem la Capul Dor o, iar noaptea dublăm

Capul Malea. Egeea se sfârşeşte, şi n-am reîntâlnit

nicio amintire. Sper ca lipsa să nu fie în mine.

Duminică, 1 noiembrie. O oră câştigată

— Şi alte câştiguri

Spre ziuă am depăşit Capul Matapan, iar din zori suntem în Mediterană. Pustiul trebuie umplut cu trimiteri în urmă…

Peninsula grecească se vede un timp în tribord, apoi înapoia lui, apoi în pupa. Am şi-acolo amintiri, dar la care să mă opresc? Descind, înlănţuindu-se, tocmai de la Homer;

confund în minte pe Ulise cu Lord Byron. Prea mulţi eroi pentru o palmă de loc, pe care după câteva ceasuri nici n-o mai vezi.

Prefer să privesc în faţă, peste etravă.

Vântul, care ne-a împins din urmă în Egee, mărindu-ne viteza şi scutindu-ne de chinul balansului, s-a rotit spre vest, odată cu noi. Aşa ne duce, confortabil, câtăva vreme, când începe să crească şi se mută mai la sud; e încă bine – ne bate dinapoia traversului.

La prânz dăm ceasurile înapoi cu o oră. Ziua noastră creşte acum, când mergem după soare, astfel că în loc de 24

are 25 de ore. Carturile se lungesc cu câte 20 de minute; ni se lungeşte şi viaţa, păcat că nu încontinuu!

E ora 15; vasul începe să ruleze simţitor, dar suportabil după penibila încercare din Marea Neagră.

Toamnă mediteraneană. Cerul foarte decolorat; în schimb, marea e de un albastru profund, ca de cerneală, şi pătată de berbeci albi. Sub etravă, apoi în siajul elicei, apar pete de cel mai palid albastru, care trec treptat prin toate nuanţele, spre a se contopi cu profundul ultramarin din jur.

Un oargou, sub pavilion greu de identificat la 6 – 7 mile, navigă toată ziua în tribord, rămânând foarte încet în

urmă.

Vasul nostru nu merge prea repede – e destinat pescuitului prelungit, astfel că i s-a ales o viteză economică, poate prea economică, în folosul razei de acţiune… în sfârşit, avem şi noi pe cine să întrecem!

Mai devreme, am întâlnit, trecând aproape, prin tribordul nostru, elegant şi stabil, un petrolier de vreo 30.000 de tone, mergând cu viteză jignitoare.

Vasul rulează din ce în ce mai adânc. Scrisul devine dificil, la propriu ca şi la figurat. Regret timpul când trebuie să stau în cabină în loc să contemplu marea, oare în orice clipă, pe neprevăzute, s-ar putea să-mi spună ceva. Mă gândesc cum Jack London, în timpul traversadei de la San Francisco la

Sidney – un întreg ocean! – cu faimosul său „Snark”, yacht de miliardar, stătea înfundat în cabină, fostul marinar, şi scria

(*Martin Eden* între altele) cu norma, mărturisită de el însuşi, de nu mai ştiu câte mii de cuvinte pe zi.

Martin Eden e un câştig, nu doar pentru Jack London, dar cât priveşte jurnalul călătoriei, l-am preferat pe al unei diletante, soţia lui, pasionata Charmian, care *a privit*…

Spre seară, vântul creşte; de mult a început să ridice stropi de pe crestele valurilor.

Noaptea ruliu greu, amestecat cu tangaj şi lungi derapări, care dau senzaţii neprevăzute. Salteaua, foarte elastică, împrumută o sensibilitate de giroscop şi îmi vesteşte începutul balansului înainte de a percepe mişcarea cu simţurile consacrate. Urmărind intrigat acest joc inedit, de câte ori se repetă uit brutalitatea care urmează. E obositor, dar nu demoralizant;

dimpotrivă, îţi dă, pe o latură, măsura a ceea ce

poate omul să îndure, fără să-şi piardă buna dispoziţie şi fără să se vaiete.

De seara, crescând continuu peste noapte, furtună în nord, spre Marea Ionică şi Italia. Orizontul, în faţă şi în tribord acoperit de nori ameninţători. Începe să fulgere ca la teatru.

Pe la ora 22, aud fluierul de ceaţă, care urlă automat, la intervale regulate; plouă într-o perdea impenetrabilă, şi în clipa asta, după cum văzusem la radar înainte de a coborî de pe puntea de comandă, suntem încadraţi de cinci vase, în dreapta, în stânga, în faţă şi în spate.

La ora 3 mă trezesc într-un balans ameninţător; fulgeră încă spre nord, văd pe hublouri, deşi perdelele sunt trase. Mă simt obosit (numai de impresii, altfel nu mă pot lăuda cu nicio activitate) şi dorm mai departe. Uitasem: lupta cu balansul vasului e o muncă destul de istovitoare, mai ales când nu ai de făcut alta.

Luni, 2. Tot felul de furtuni

Vom lua în lung coasta de sud a Siciliei. Capul Passero se vede încă de dimineaţă. La ora 11 ajungem în traversul lui. Se desluşeşte către nord, în nori, Etna – şi-n faţa lui, cât ar fi de departe, mă simt puţin speriat, ca pe vremea când îl învăţam la geografie, suferind că n-am să-l văd vreodată.

Tot e ceva că l-am întrezărit astăzi!

La ora 15, 30 suntem în dreptul Capului Scălâmbri, de unde coasta se depărtează, luând-o pe spre vest-nord-vest. Va rămâne încă multă vreme în vederea cui vrea s-o contemple de la distanţă.

Suntem aici în canalul Maltei. Insulele se află la vreo

40 de mile în babord. Au o istorie, care ţâşneşte ca o piramidă colţuroasă în mijlocul Mediteranei şi concentrează evenimente prea mari pentru dimensiunile

lor…

Marea e acum verzuie, dovada fundului puţin adânc. Întâlnim curenţi transversali, întinzându-se în faţă când albicioşi, când albaştri, ca nişte panglici imense, şi vrând parcă să taie drumul etravei…

N-am pizmuit niciodată pe marii cuceritori, şi, cum am sufletul paşnic, cum am multe satisfacţii şi multe speranţe, mă gândesc liniştit la spaima lui Napoleon când, mergând spre

Egipt, a trecut tot pe aici. N-aş da călătoria mea şi visele mele pentru gloria lui.

Am mers aproape toată ziua în lungul coastei de sud a Siciliei, înregistrând-o de la 5 – 7 mile, cu pământul ei ars şi uneori sterp, dar aşa de însorit. Glumim cu comandantul şi cu Cornel pe seama sicilienelor (invizibile), şi fiecare îşi dispută presupusele lor semne de simpatie. Cornel, cu coafura lui sălbatică, de eschimos, căzută pe frunte, până în ochi, pretinde a-şi fi identificat fata după jartierele roşii. Îi atrag atenţia că probabil n-are jartiere de loc şi, bineînţeles, nici ciorapi – spre cinstea

Siciliei!

Citesc pe hartă numele unor aşezări şi ţinuturi greu de desluşit la ţărm chiar cu binoclul, dar care îşi oferă contururile sugerate de literatură şi film, într-un peisaj devenit aproape familiar: Marina di Ragusa, Donna Lucata, Pozzale.

E şi un Donnafugata pe undeva, amintind de domeniul unui personaj azi mai viu în mintea mea ca oricând.

Privesc stăruitor această Sicilie, unde nu ne oprim, dar pe care parcă am vizitat-o demult şi o ştiu, cu vieţi chinuite, moravuri anacronice, răzbunări sângeroase şi absurde, de neînţeles oamenilor de sub alt soare şi alt cer. Sicilia tainicei şi înfiorătoarei Mafii… Iar peste toate

imaginile ei, Sicilia cea mai recent şi mai obsedant evocată de Lampedusa, în acelaşi spirit cunoscut parcă de mult, dar cu un personaj nebănuit, seniorul din Donnafugata, tristul şi umanul prinţ, ca un Crist, cum îl văd obsedant printre pleoape, încă viu sau înviat acum, ridicat deasupra peisajului orbit de lumină, la multe mile distanţă, peste Mediterana care ne desparte, aşa de verde şi de limpede astăzi…

Seara, la un post de radio italienesc desluşesc vag o informaţie: furtuna dezlănţuită în tribordul nostru astă-noapte se pare că a fost dezastruoasă în Sicilia şi Calabria.

Şi astăzi, sub soarele Mediteranei, Sicilia se arăta aşa de leneşă şi netulburată!…

Apusul soarelui, roşu-aprins, curgând printre nori, ca o cascadă calmă, etajându-se în forme neverosimile şi oprindu-se îndelung la fiecare etaj, anume, ai zice, pentru a fi urmărit mai bine şi a fi mai bine memorat.

Marţi, 3. Întâlnire prematură

Noaptea am depăşit, lăsând în stânga, singurateca insulă

Panteleria.

Spre ziuă depăşim Capul Bon, care la vest adăposteşte

Golful Tunisului şi oraşul pomenit de atâtea ori în ultima vreme;

dar la Tunis m-am gândit. totdeauna ca la unul din multele miraje ale geografiei, chiar pe timpul când nu-l pomeneau ziarele.

Ora 9, depăşim Capul Farina, apoi Capul Zebib, Capul

Blanc, iar între ele Bizerta; depăşim câte ceva în fiecare oră…

Cu toată modesta viteză a vaporului, prea repede consumăm geografia. Dacă un om şi-ar închina toată viaţa

călătoriei, cât timp ar avea pentru fiecare punct de pe hartă, care merită o oprire? Mi-e teamă să încerc o socoteală; trăim prea puţin şi avem prea puţină mobilitate – în suflet mai cu seamă – pentru cât e lumea de mare.

Navigăm la 10 mile distanţă de coasta Africii, care, după Ras

Engela şi Ras al Koran, evocatoare numiri arabe, se îndreaptă spre sud şi se pierde…

Tot atunci apar în zare, puţin în babord, insulele Galita.

De ce nu mă pot opri aici, măcar cât stă trenul într-o gară?

Niciodată n-am să păşesc pe aceste tărâmuri. Lumea este destinată omului, iar omul n-o poate lua în primire…

Nu fac nimic în aparenţă, şi n-am totuşi nicio clipă de răgaz deplin. Înaintea prânzului am. urmărit pregătirile de pescuit pe puntea de lucru. Aici nimeni nu-şi mănâncă pâinea de pomană. Ca să fiu drept cu toţi, oamenii muncesc sârguincios şi fără îndemnul nimănui. Nu ştiu când şi cine i-a învăţat, dar niciunul nu şovăie când trebuie să manevreze grelele şi complicatele ansambluri ale acestei plase uriaşe care se numeşte traul.

Întâlnim numeroase vase astăzi; spre prânz aş putea spune că sunt puzderie. Aici se întâlnesc drumurile oare duc spre Gibraltar, din tot răsăritul Mediteranei.

Am de reflectat asupra petrolului; luat ca volum, pare-se este astăzi cea mai vânturată din toate bogăţiile lumii. Din zece vase întâlnite în Mediterană, cel puţin opt, dacă nu nouă, sunt petroliere, unele de 25.000 sau 30.000 de tone, şi nu acestea trebuie socotite cele mai mari din câte străbat mările, în amândouă emisferele. Unele ajung la 150.000 de tone, dacă informaţiile mele nu sunt depăşite la această oră.

Să reflectez deci, dar ce reflecţie îşi are locul, decât una banală: se înmulţesc motoarele, creşte vertiginos numărul cailor-putere, pe uscat, în aer, pe apă, într-un ritm poate chiar mai rapid decât al înmulţirii omului.

Am vrut să dorm o oră după prânz, ca să scriu mai odihnit pe urmă, dar nu m-a lăsat inima; mi se pare că-mi fur cerul limpede şi Mediterana, daruri neaşteptate în această toamnă. Am stat iarăşi pe puntea de lucru, între oamenii care îşi pregătesc sculele, ca să le aibă gata din vreme; nu se ştie cum va fi oceanul, unde vom intra spre sfârşitul săptămânii.

Aş vrea să nu uit această zi şi mai ales această nemaipomenită diupă-amiază. După o vară pusă în rubrica pierderi – fiindcă a trebuit să ocolesc marea – soarta mi-a dat o recompensă neprevăzută şi generoasă. M-am simţit ca pe o plajă calmă, la sfârşit de august, cu o mare cuminte, dar dospind voluptate. Vaporul abia se legăna, fără alt vânt decât acela care lua naştere din mişcarea lui moderată, egalând cu o briză de vârsta adolescenţei, timidă şi proaspătă.

Muzică uşoară italienească, languroasă şi în acelaşi timp plină de sevă şi de viaţă, s-a revărsat tot timpul asupra noastră din megafoanele zgomotoase, oare totuşi, având în faţă imensitatea mării, îşi pierd asprimea metalică. Am fost fericit şi de loc nostalgic, singura grijă rămânându-mi aceea a caietului care mă aşteaptă.

Cabina mea fiind în tribordul vasului, la nord în drumul de astăzi, am neşansa de a nu primi nicio rază din soarele

Mediteranei, care face să scânteieze tot ce e alb – şi totul e alb – în bordul celălalt.

Nu-mi plac fotografiile, astfel nu m-a preocupat să am un aparat de fotografiat cu mine, dar m-am bucurat

copilăreşte când Marian, pasionat de această îndeletnicire, m-a prins în obiectivul lui, de bună calitate, alături de Cornel, spre pupa vasului, cu întreaga Mediterană în spate, cu Egeea mai încolo şi, dacă vreţi, cu Marea Neagră departe – ca să-mi frânez aici vagabondarea închipuirii pe ape.

Nu ştiu ce va reda fotografia din starea mea de astăzi, dar sunt hotărât s-o păstrez – prima într-o serie nouă, întrucât pe cele vechi de mult le-am aruncat sau le-am rătăcit fără să le regret vreodată.

M-am dus pe puntea de comandă, o clipă, şi l-am rugat pe secund, care este de cart, să mă anunţe când apune soarele.

Orizontul e senin şi nu mai ştiu cum să mă împart între zările mării şi zările mele – paginile albe.

După amiază, marea a rămas pustie, fără niciun vapor de data aceasta; golul o face mai vorbitoare. M-am urcat pe puntea compasului etalon, deasupra punţii de comandă, ca să contemplu totul de la cel mai înalt punct practicabil al vaporului. Orizontul circular, calm, era sfâşiat numai înapoia babordului, de insulele Galita; le-am urmărit cum îşi schimbau forma de la o oră la alta, după unghiul sub care se arătau în trecerea noastră. Era ca un caleidoscop de proporţii gigantice, mişcându-se lent, la scara de timp a uriaşului.

Înainte de prânz se vedea un masiv stâncos, cenuşiu, coborând în coame line spre dreapta, până se pierdea în apă; mai departe, după ce lăsa loc unei trecători false, răsărea altă stâncă – şi amândouă se uitau neîncrezătoare una la alta, cea mai mare gata să atace, cea mai mică pusă pe fugă, să scape.

Dar e o iluzie, datorită distanţei, care face să nu li se vadă baza; altminteri, sunt o singură bucată, robită ei însăşi în veacuri.

La prânz, văzute din alt unghi, se uniseră, şi cum coama apărea crenelată foarte aspru, ai fi zis că sunt zburlite şi încăierate. Seara s-au despărţit iarăşi, în alte proporţii – cea mică rupsese un masiv din cealaltă; acum, ca nişte forţe egale, se suspectau paşnic… în trecerea fiecărui vapor, războiul avea să pornească iarăşi.

Am văzut un singur pescăruş, trecând prin prova, bosumflat pare-se. O pasăre care mi s-a părut că seamănă cu vrabia noastră a zburat printre doriboturi, a şovăit pe deasupra mării, dezorientată, apoi a revenit şi s-a aşezat pe un maldăr de parâme, la prova, confundându-se cu ele la culoare.

Mai târziu, într-un colţ al punţii etalon am descoperit alta, necunoscută pentru mine, cât un pui de potârniche, gri-argintiu, cu puţin galben în vârful aripilor. Era moartă, poate de oboseală, poate se lovise, aruncată de furtună noaptea trecută. Am privit-o fără tristeţe, doar cu o mică strângere de inimă, gândindu-mă că, luni de zile de aici încolo, singurii noştri oaspeţi vor fi păsările mării şi oceanului, vii sau moarte.

Nostromul a fost bolnav câteva zile, mi se pare de gripă.

Azi a ieşit la lumină; l-am întâlnit la o ţuică (de care nu s-a atins, de altminteri ca şi mine), în cabina comandantului. Era cam pierdut şi cam palid…

Mă iscodise deunăzi în privinţa drumurilor mele pe mare, şi când i-am mărturisit, ou bună-credinţă, că n-am cunoscut oceanul, deşi într-un fel cred că îl explorasem mai bine decât într-o croazieră obişnuită, ochii i s-au umplut de satisfacţie şi şiretenie: are un muşteriu în plus pentru botezul tradiţional, de care nu scapă nimeni. L-aş primi şi eu cu plăcere, dar dacă el înseamnă într-adevăr o întreagă găleată cu apă aruncată în cap, sunt îngrijorat pe bună dreptate; oricât ar fi vremea de caldă, luna noiembrie

rămâne luna noiembrie, şi oceanul poate fi altceva decât Mediterana.

Mi-e imposibil să nu gândesc, copilăreşte, că boala nostromului ar fi fost mai potrivită peste câteva zile.

*

Soarele a apus încă o dată în nori; n-am avut prilejul nici acum să descopăr faimoasa şi enigmatica rază verde, care s-ar putea să fie numai o închipuire.

În timp ce desfac greoaiele zăvoare de la camera etuvei – cred că inutilă –, aflată afară, pe puntea bărcilor, la acelaşi

„Etaj” cu cabina mea, dar în bordul celălalt, unde prin bunăvoinţa medicului îmi ţin, bine amarate, lăzile de sticle cu apă minerală, vasul începe să tangheze, din ce în ce mai adânc, pe valuri grele din prova. Nefiind vânt, presupun că se apropie dinspre apus o hulă veche, uneori mai păcătoasă decât furtuna. Dacă se va pronunţa pe deplin, va fi o noapte sâcâitoare, dar nu mă sperii: în fiecare seară de când sunt aici, am adormit într-o baie de bucurie.

Şi, oricum, ziua de astăzi, chiar dacă nu va urma alta să i se asemene, răsplăteşte cu anticipaţie multe încercări viitoare. Vor fi destule, nici vorbă, şi desigur mai multe şi mai grele decât cele închipuite de mintea cea mai prevăzătoare, dar, încă o dată, nu mă sperii, ci le aştept cu voie bună. După lunga perioadă de pescuit, la Faeroe, dincolo de 62 grade latitudine nordică, adică aproape de noaptea polară, vor urma insulele Canare, spre Africa tropicală, şi oricum, la înapoiere vom mai străbate încă o dată Mediterana!

La ora 20, film în aer liber, „la grădină”, pe puntea de lucru, printre şi peste uneltele de pescuit în curs de pregătire.

La început, documentarul cu întâmpinarea traulerelor în mare, după prima călătorie, cu primirea la Tulcea şi Galaţi, apoi cu decorarea echipajelor. Oamenii, chiar dacă unii l-au mai văzut o dată, îl urmăresc interesaţi şi voioşi, comentându-l cu satisfacţie. Când recunosc pe câte unul din ei, izbucnesc în râs sau în exclamaţii.

După ce în zilele dinaintea plecării, la Galaţi, apoi la Constanţa, mi se păruseră posomorâţi, închişi în ei, nemulţumiţi, poate cârcotaşi – când cred că de fapt n-ar fi avut nevoie fiecare decât de o lămurire şi o vorbă bună –, îşi dezvăluie de la o zi la alta firi într-adevăr minunate. Simt până în adâncul inimii astă-seară că la sfârşitul drumului îmi va fi drag fiecare şi mă voi simţi legat de toţi cu o prietenie statornică şi bărbătească.

(La transcriere, azi, când se împlineşte aproape un an de la acea dată, impresia ar avea nevoie de o verificare. Însă nu vreau să fiu cârcotaş şi eu, şicanându-mă pe mine însumi. Între optzeci de oameni este peste putinţă să nu apară şi unii cu păcate, după cum este peste putinţă să nu apară între mioare albe şi o oaie neagră. Deci retranscriu, după gândire lungă şi cu sentimente calde: Firi într-adevăr minunate!)

După documentar urmează o combinaţie amuzantă, americană, în genul lansat acum câţiva ani, „selecţiuni” din comedii de la începutul cinematografului, sonorizate şi comentate cu humor, în spiritul indulgent pe care-l arăţi lucrurilor perimate.

Iar printre ele, momente de groază, de „suspensie”, cum se spune astăzi.

După primele clipe, comandantul opreşte reprezentaţia, ca să ne arate un satelit pe care l-a semnalat ofiţerul de cart de la puntea de comandă. Trece cu viteză pe deasupra noastră, printre cablurile navei şi printre stelele Mediteranei, îndreptându-se către răsărit.

N-ar fi nimic care să mai surprindă dacă tocmai atunci, prin una din coincidenţele cele mai neaşteptate, n-ar apărea şi altul, pe o traiectorie diferită, ca şi cum ar vrea să-l ciocnească pe cel dintâi. Le urmăresc uimit, aşteptându-mă să se producă un mic cataclism cosmic, deşi probabil înălţimile lor sunt cu totul altele, când, deodată, al doilea din ele, mai jos desigur, intrat în umbra pământului mai devreme decât celălalt, apune în înaltul cerului, ca o stea căzătoare.

Totul este neaşteptat, bizar şi fermecător în seara asta.

O navă trece în sens invers, prin babordul nostru, foarte aproape, arătându-şi pe sub doriboturi luminile de pe catarge şi lumina roşie de poziţie. Filmul continuă un timp, când, în afara ecranului, deasupra mării, la pupa, zăresc încă o dată luminile navei de adineauri, de care uitasem, cum uitasem şi unde mă aflu.

Mă aflu în sudul Mediteranei, pe o noapte caldă, într-un calm de poveste, deşi vasul nostru tanghează, la câteva zeci de mile de coasta Algeriei, şi tocmai în clipa asta, când pe eroii din film îi pândeşte o iminentă prăbuşire în Niagara, comentariul muzical lansează, cu întreg aparatul masiv al orchestraţiei wagneriene, laitmotivul din *Cavalcada Walkiriilor*...

Am spus că totul e fermecător, neaşteptat şi bizar astă-seară:

Wagner deasupra Mediteranei!... M-aş fi aşteptat să-l întâlnesc mai la nord, într-o zi fără soare, cu marea mai zbuciumată şi uşor sângerie, cum o colorează, printre nori, crepusculul.

*

Mi-am adus aminte, revenind în cabină, de serile toamnei trecute, la Snagov, când, cu obloanele trase, pe întuneric, doar la lumina focului care se stingea în cămin,

ascultam, extinsă, aceeaşi Walkirie, cu maximum de intensitate a amplificatorului, fără teama că aş putea să stric somnul vecinilor, fiindcă şi cel mai apropiat era foarte departe de mine.

Cineva spunea atunci, dar nu pizmuindu-mă şi nici suspectând finceritatea unor nevoi ale mele, că folosesc în viaţă meşteşugul regiei. Da, recunosc, mi-a plăcut să-mi regizez bucuriile şi să le amplific de câte ori am putut, bunăoară ca pe muzica din difuzor. Ca pe impresiile acestei seri bunăoară…

Miercuri, 4. Puntea de comandă

Navigam în lungul coastei africane, la 40 de mile distanţă;

nu se vede ţărmul, dar se simte, ca o emanaţie care ar putea să fie reală. E un continent acolo, prea vast, prea fierbinte, ca marea să nu-i răsfrângă căldura, iar cerul imaginea.

A plouat toată ziua, mărunt, cu intermitenţe; temperatura a scăzut ou câteva grade, şi toamna aici mi-a amintit puţin toamna noastră, un sfârşit de septembrie parcă. Africa tropicelor şi ecuatorului n-a putut să învingă până ia sfârşit lipsa soarelui.

Nu mai am starea de spirit de ieri, totuşi sunt departe de depresiunea pe care de obicei mi-o dau zilele noroase. Mi-am petrecut timpul în discuţii despre pescuitul viitor, probabil preocuparea fiecăruia, dar mai cu seamă a celor care trebuie să-l organizeze. Îi privisec intrigat, întrebându-mă dacă nu-şi simt umerii prea grei; nici eu nu mi-i simt uşori, deşi n-am răspunderea lor, ci alta, de altă natură – difuză deocamdată şi nedefinită: ştiu unde merg, dar nu ştiu ce trebuie să aduc.

În schimb, încărcătura vaporului se cunoaşte, ba chiar în detalii: hering – 450 de tone filetat, 450 întreg, apoi 350 de tone de făină şi 40 de tone ulei. Toate astea,

chiar dacă le scoţi cu tonele, în magazii se adună cu kilogramul. Iar zonele de pescuit sunt necunoscute, mergem mai degrabă într-o cercetare, destul de aventuroasă, fiind însă datori să umplem magaziile, deci aventura să devină riguros productivă…

Astă-seară, în jurul orei 18, vom fi în dreptul Algerului.

Marea, cu valuri potrivite din prova, dă un mic tangaj, pe care de mult nu-l mai bag în seamă.

Deoarece am intrat în fusul Greenwich, la prânz s-au dat iar ceasurile în urmă; încă o dată ziua se lungeşte cu o oră, carturile cu douăzeci de minute. Trăim mai mult decât cei lăsaţi acasă…

Cum, în zorul plecării, nu ne-am terminat toate aprovizionările, aflu că vom face o escală neprevăzută; vom ancora în radă la Gibraltar, să mai luăm câte unele. S-a şi telegrafiat agentului să le pregătească; ni le va aduce cu barca.

E ora 15, 30 – 17, 30 în ţară, acum acolo se lasă noaptea sfârşiturilor de toamnă; mă înfior puţin: n-am să îndur niciodată cu dragă inimă anotimpul care vine, iarna, oricât ar fi de fastuoasă.

Mi-a apărut fugitiv în minte casa de la Bucureşti, dându-mi o uşoară melancolie… Probabil n-a mai rămas nicio frunză în copacii de la feteastră. E singurul regret pe care îl simt astăzi.

Ora 21, pe puntea de comandă. Plouă, vânt puternic din prova babord. Nu se vede nimic în beznă, decât norii sus, şi jos berbecii albi; privirea răzbate până la mai puţin de 30 de metri în faţă. Ar fi sinistru fără radar, care semnalează două vase, departe, într-un bord şi-n altul.

Ies numai câteva clipe pe pasarelă; vântul şuieră alarmant printre suprastructuri, iar noaptea de nepătruns este sălbatică.

Mă întorc la adăpost, fericit că înăuntru e cald şi sunt oameni; sunt şi comandantul, şi secundul, pe lângă ofiţerul de cart. Toţi, împreună cu timonierul (vasul navigă cu pilotul automat), stau lipiţi cu ochii de ferestre, scrutând noaptea.

Greu să-şi imagineze scena aceasta oamenii de la uscat, şi chiar cei de pe vas, care acum, după ce şi-au sfârşit masa, sporovăiesc la lumină, în fumoar, în careuri, sau joacă table şi pietre, sau citesc în cabine, sau poate sau şi culcat. Dar, la urma urmelor, nu-i nimic neobişnuit: o noapte neagră, o mare rea, cum au să fie atâtea. Mâine, pe lumină, toţi au să uite marea rea de astăzi, mai târziu mările rele de mâine.

*

Măsurând de la apă, puntea de comandă se află la 10 metri înălţime şi e plasată spre prova, la 20 de metri înapoia etravei.

După datele şantierului, lungimea totală a vasului este de

92 de metri, iar lăţimea maximă, 15 metri şi 60 de centimetri, dimensiune apreciabilă, care, dacă face să crească puţin rezistenţa la înaintare, măreşte în schimb stabilitatea, asemeni volumul pentru amenajări şi încărcătură. Mi se pare că procedeul de a se mări lăţimea, cu avantajele lui, se aplică mai tuturor vaselor moderne.

Din hoinărelile mele prin porturi, învăţasem să estimez, acceptabil, tonajul unui vapor, judecând în primul rând după lungime. Am încercat acum, în întâlnirile noastre pe mare, să-mi exercit vechea deprindere.

Doi marinari care văd un vapor, după ce-i admiră sau îi critică forma, opinează asupra caracteristicilor lui, între acestea tonajul fiind de obicei prima. Înclinarea e firească şi deci nu mă miră; ţiganul lingurar, devenit împărat, când

s-a dus la pădure n-a admirat peisajul, ci a mers cu ochii spre copacul cel mai bun de prefăcut în copaie – spre mirarea curtenilor.

Aprecierile mele cădeau acum anapoda; ziceam: 10 tone!

Identificam vasul, îl căutam în anuarul Loydului, unde sunt înscrise aproape toate navele comerciale din lume, şi găseam, stânjenit de eroarea prea grosolană, 15 tone. M-am dumerit mai târziu: din cauza lăţimii crescute, azi vapoarele au îndeobşte un tonaj mult mai mare decât cel pe care l-ar sugera restul dimensiunilor.

Puntea de comandă, în cazul vaporului nostru, e al patrulea nivel, al patrulea „etaj”. Partea închisă măsoară cam 8 metri lungime. Nouă ferestre dreptunghiulare (nu le mai pot numi hublouri), cu sticlă groasă, armată, dau o vizibilitate suficientă, practic continuă, spre partea din faţă a vaporului.

Două din ele, la extremităţi, sunt „rotative”, adică au o tăietură circulară, în interiorul căreia e plasat, pe suporturi metalice şi cu diametrul cât al golului, un alt geam, de formă tot circulară. Un ax în centru, acţionat de un electromotor, imprimă acestui cerc de sticlă, atunci când e nevoie, o, viteză de rotaţie suficientă ca forţa centrifugă să spulbere şi să arunce în afară abureala, ploaia, ninsoarea sau gheaţa. Oricare ar fi vremea, cele două ochiuri de sticlă rămân clare – aproape că nu li se observă rotirea vertiginoasă – dându-ţi putinţa să observi drumul, la adăpost de toanele cerului. Ţin minte însă timpul, nu prea îndepărtat ca să facă parte din amintirile altei generaţii, când geamurile timoneriei fiind acoperite de gheaţă, navigatorul trebuia să stea, uneori toate cele patru ore ale cartului, afară, pe pasarelă, în viscol – dacă era iarnă.

În jurul lui, apa aruncată de valuri se sleia pe

suprastructuri, albea şi îngroşa monstruos gruiele bărcilor, balustradele – şi la fel obrazul omului…

În centrul timoneriei se află cârma, sau timona, ca să rămân la cuvântul din tradiţia marinei. E un aparat prismatic, lăcuit, ca mobila din laboratoare, cu baza de două şchioape şi nu mai înalt decât jumătate din statura omului. În interior, însă, are instalaţii mai complexe decât ai bănui la întâia privire. Pe el e axată timona propriu-zisă, nu mai mare decât volanul unui automobil; cum le-am încercat pe amândouă, pot să afirm că se mişcă nespus mai uşor decât cel din urmă. Dar mişcarea de aici se transmite electric la vreo 60 de metri, până la pupa, unde-i servomotorul, cel care depune efortul greu de a deplasa masa metalică a cârmei de câteva tone.

Un ansamblu de pârghii şi de butoane face ca acţiunea omului asupra timonei să treacă, la dorinţă, asupra pilotului automat; de aici încolo, acesta va păstra direcţia imprimată, coFectând continuu abaterile la care vaporul e dus de rafalele vântului sau de valuri. Când însă, pe furtună, abaterile, ambardee, cu vorba marinarilor care n-au uitat-o, depăşesc 8

grade, pilotul automat se dovedeşte neputincios; înainte de a-şi termina rolul, un bec roşu începe să clipească alarmat, şi o sonerie stridentă îl avertizează pe timonier, cerându-i ajutor. Iar timonierul ia pe seama sa lapte cu valurile, fără să uite că alături, în camera hărţilor, „codoşul 11 va marca pe hârtie toate ambardeele.

În dreapta, sub penultima fereastră, se află telegraful, cum se numea altă dată, când transmitea în sala mişinilor pe cadrane comenzile privitoare la mişcarea vasului; luând cunoştinţă de comandă, mecanicii acţionau asupra maşinilor sau motoarelor, mărindu-le sau micşorându-le turaţia, după cum era nevoie.

Motoarele navei noastre păstrează o turaţie

constantă. Telegraful modifică „pasul 11 elicei, acesta fiind variabil. Deşi turaţia axului rămâne neschimbată, viteza vaporului creşte sau scade, după cum „pasul 11 e mai mic sau mai mare.

Spre a sfârşi cu puntea de comandă, pe care n-am putut s-o las nebăgată în seamă, deoarece are o însemnătate prea mare în viaţa vaporului şi a noastră, trec peste celelalte instalaţii, mulţumindu-mă să le enumăr: termometru ou transmisie electrică, pentru aflat temperatura aerului şi a apei; tablouri de lumini; telefoane şi portavoci – tuburi acustice care le înlocuiesc pe primele în caz de nefuncţionare, ceea ce nu s-a întâmplat niciodată; sonda de fund, pe bază de ultrasunet, arătând continuu pe cadran, atunci când este nevoie, adâncimea apei; sonda pe peşte, ecograful, cum i se spune, care semnalează prezenţa peştelui, dar şi înşală. Între instrumentele importante a rămas radarul. El se află în stânga cârmei, la distanţă suficientă să nu împiedice circulaţia navigatorilor şi a musafirilor.

(În nord, când instrumentul acesta funcţiona aproape încontinuu, găsisem în el o sursă de căldură foarte îmbietoare; dimensiunile fiind tocmai potrivite pentru a-mi cuprinde spinarea, oferindu-mi şi reazim, rămâneam acolo cu orele, şi prin ferestrele din faţă urmăream oceanul. Şeful electrician, părintele maşinăriei, spune că radarul emite raze ultrascurte. Cu atât mai bine: făceam fizioterapie – şi pe latitudinile acelea poate aveam şi nevoie.)

Mai e un scaun pe puntea de comandă, unul singur – se spune că rezervat comandantului – un scaun înalt, ca al copiilor mici aşezaţi la masă cu persoanele mature. În sfârşit, un dulăpior pentru pavilioane, în tribord, şi o masă cu sertare, în babord; deşi înalte, vor înlocui de multe ori scaunele.

Lipseşte o balustradă, o „mină curentă” (în marinărie se numeşte „ţinte bine”), de care să te apuci pe timp de furtună.

A străbate în astfel de împrejurări cei 8 metri ai timoneriei e, fără exagerare, o problemă de acrobaţie. Radarul şi suportul cârmei, bine ancorate în pardoseală, oferă puncte de reazim intermediare; dar dacă nu le-ai „vizat” bine şi dacă nu ţi-ai sincronizat mişcarea ou balansul vaporului, treci pe lângă ele fără putinţă de oprire şi te duci până în bordul celălalt, la capătul drumului, unde te propteşti în uşă, în masă sau în dulapul cu pavilioane. Cu puţină îndemânare, nu-i greu să amortizezi loviturile, însă se descurcă mai bine cei care au practicat patinajul sau cunosc schiurile.

*

Ora 23, 30; linişte deplină în afară de trepidaţia motoarelor.

M-am trezit adineauri din visuri şi nu mi-a venit să cred că suntem în drum spre Gibraltar. Cât timp nu fusese posibilă escala, nu-mi dădusem seama că era şi acolo un miraj…

Joi, 5. Un oaspete de zi şi unul de noapte

Vreme frumoasă, cu soare, dar cam rece, cu vânt tărişor din prova şi cu valuri care fac vasul să tangheze. Pe puntea de lucru pescarii îşi continuă pregătirile…

O mică pasăre, cum am mai văzut deunăzi, asemănătoare ou vrabia de la noi, dar mergând cu paşi distincţi în loc să sară, a fost adoptată de marinari; hrănită cu muşte, care ne urmăresc şi aici, s-a înfiripat şi primeşte încrezătoare prietenia noastră. La ceai, Marinescu, ospătarul, numit Ionel, ca în familie, ne-o prezintă, punând-o să umble pe masă. Balansul făcând-o să se clatine, îşi încleiază aripile în unt şi în marmeladă, dar nimeni nu se

supără.

Cineva îşi arată îngrijorarea: să nu i se facă vreun rău!

Marinescu e indignat: „Cum s-ar putea una ca asta?!”

E singura întâmplare de relevat astăzi, şi, oricât ar fi ea de neînsemnată, nu-i lipsită de înţelesuri… Vaporul are 3.600

de tone, motoarele peste 2000 de cai-putere, mergem în nordul

Atlanticului, suntem o „forţă” şi toate sunt forţă în jurul nostru… Şi totuşi, marinarul care va avea să îndure multe într-o luptă brutală cu marea, desprinde din sufletul lui, îmbrăcat în armură, gingăşia trebuitoare ca să ocrotească o fiinţă fragilă.

Nimeni nu i-a făcut rău micii zburătoare. Mai târziu s-a dus, şi cred că s-a pierdut; unde ar fi putut să ajungă? Răul pentru ea a venit din altă parte. Simţind aici binele, a crezut, poate, într-o bunătate universală…

Ora 3 noaptea. Abia acum am terminat, după o zi întreagă de trudă, corespondenţa de trimis în ţară.

Pe seară s-a anunţaţ furtună de forţa 12 în zona Gibraltar;

mai avem câteva ore să ajungem acolo, dar nu simt nimic neliniştitor.

Am ieşit să arunc o privire afară. Nu-mi dau seama cum s-a întâmplat: valuri imense se ridică din prova şi uneori ajung până pe puntea bărcilor, înspumate. Totuşi, vasul le primeşte calm şi abia tanghează. Vântul şuieră printre cabluri.

E furtună pe mare, în mine însă e linişte… Dincolo de Gibraltar, în Spania, am o cunoştinţă veche, un sfetnic. Uneori, când rătăcesc cu gândurile, mă însoţeşte, în pasul obosit al bătrânei lui gloabe. Când e trist, zâmbeşte, ceea

ce-i un mare câştig în viaţă. Din câţi oameni ştiu, e singurul care, deşi schilodit peste orice închipuire, n-a fost învins niciodată. Evocându-l, vine peste mare. Mă mir: e prima oară când mi se pare pizmaş – omul care n-a avut de ce pizmui pe nimeni, de vreme ce a fost mai presus de toate. Să fie oare în năzuinţa mea de azi mai mult decât a năzuit el vreodată? îi aud glasul şi mi se pare mustrător, dar nu desluşesc ce spune; e prea mult muget afară, iar în mine e prea mult senin ca să accept vreo mustrare.

Se văd farurile de pe coasta Spaniei, pământul unde a trăit oaspetele meu din astă noapte; pentru firul de iarbă care creşte din ţărâna lui, Spania e miraculoasă şi bogată.

Vineri, 6. Un măgar sur paşte iarba Spaniei

Era ora 8 când m-am trezit, după un somn de numai câteva ceasuri. E condamnabil, dar trebuie să mărturisesc, ruşinat şi plin de necaz, că am pierdut tocmai ceea ce trebuia să văd mai întâi: faţa de răsărit a stâncii care a păzit cândva strâmtoarea – cândva fiindcă, hotărât, nu mai poate păzi nimic astăzi.

Aici e o istorie străveche; mă duc la cea mai îndepărtată informaţie – le las deocamdată pe celelalte. Ce-a făcut regina

Victoria a Angliei la Gibraltar se ştie, sau se poate citi în cartea de istorie. Ce-a făcut Nelson scriu legendele. Pe-aici a trecut chiar şi Alain Gerbault, pe un velier de câteva tone, uitând să ne spună că treizeci de ani înaintea lui, şi plecând tot din acest loc, un alt navigator singuratec, dar neatins de nicio mizantropie, ocolise pământul, fără a face niciun fel de tevatură.

Privesc apa calmă a radei şi le caut urmele; văd mai întâi delfini, apoi un submarin care a ieşit din port şi intră în imersiune. E un exerciţiu, bineînţeles, dar înseamnă că se pregăteşte să pândească pe cineva, mâine. Pe cine?

Strâmtoarea, în acest punct, măsoară mai puţin de

20 de mile, şi dincolo, pe coasta africană, se ridică o stâncă, asemănătoare cu a Gibraltarului; pare mai mică, din cauza depărtării. Amândouă, în antichitate, s-au numit Coloanele lui

Hercule şi au constituit o poartă de netrecut între Atlantic şi Mediterană. De la un ţărm la altul, marea se vede ca în palmă.

Din cele două coloane ale lui Hercule, numai Gibraltarul şi-a păstrat gloria, până mai deunăzi; la gloria lui trecută vin astăzi şi încerc să-i descopăr urmele, după cum încerc să descopăr pe apă urmele corăbiilor de pe vremuri…

Şi e ciudat că, din atâtea amintiri, îmi tot revine în minte cea mai veche dintre ele; au trecut de atunci patru secole şi două milenii.

Dacă dăm crezare biografului care i-a reconstituit viaţa şi călătoria, pe aici a trecut, în secolul al IV-lea dinaintea erei noastre, Pytheas, învăţatul şi navigatorul grec din Massalia, cum se numea Marsilia în acea vreme. Armatorii oraşului îi dăduseră o corabie ca să caute cu ea drumuri de adus, din mările nordice, cositorul* şi ambra, iar el urmărea explorarea şi calculele astronomice, uimitor de avizat în bezna îndepărtatei lui ere.

Pe sub ochii mei, care privesc coasta africană, dus cu gândul în urmă, a trecut Pytheas, folosind şiretenia şi iuţeala ca să scape de întâlnirea cu cartaginezii, stăpâni atunci peste strâmtoare şi spaima popoarelor de navigatori din Mediterană.

A trece nevăzut, fie şi noaptea, mi se pare peste putinţa omului, oricare i-ar fi şiretenia. Şi totuşi, Pytheas a trecut, după cum spune istoria lui fragmentară, ba a mai capturat şi o triremă punică, eliberându-şi compatrioţii aflaţi în robie şi puşi să tragă la cele trei rânduri de rame.

Mai departe avem acelaşi drum, numai că Pytheas,

după ce va traversa Golful Biscaia, va intra în canalul englez, în vreme ce noi vom ocoli pe la vest insulele britanice. Cum însă mai pe urmă va merge spre enigmatica Thule, care s-ar putea să fie Islanda de astăzi, înseamnă că drumurile noastre au să se mai încrucişeze, în nordul oceanului.

*

În colţul de sud-est al Peninsulei Iberice, rada Gibraltarului e un golf adânc de 6 mile, de 4 mile lăţime. La intrarea lui estică, dinspre Mediterană, se ridică stânca devenită cetate, iar la baza ei şi pe versantul dinspre radă se află oraşul, aruncat cam anapoda – blocuri de locuit, etajate; oraşul pare a avea mai mult înălţime decât întindere; ai zice că la fiecare fereastră e un tun sau o sâneaţă, şi casele s-au aşezat aşa, ca gurile de foc să poată trage toate deodată, unele pe deasupra altora.

Sunt şi tunuri adevărate; cred că am zărit câteva la creastă.

Stânca e înaltă de 420 de metri, lungă de vreo 4 kilometri şi de mai puţin de 2 lată. Se spune că tot volumul ei e sfârtecat de galerii; poate!

Oraşul va fi văzut la înapoiere, când o să debarcăm şi o să stăm aici două-trei zile. Acum rămânem doar în radă, şi numai câteva ore.

Descopăr însă, cu anticipaţie, aerodromul, unde avioanele decolează şi aterizează fără oprire. Nu era loc, la picioarele versantului pentru o pistă atât de lungă cât cer avioanele moderne. Ea s-a prelungit, cu beton, asupra radei; ca tehnică nu-i uimitoare: piramidele au cerut mai multă ştiinţă a arhitecturii şi infinit mai multă sudoare umană. Uimeşte însă încăpăţânarea. Mi-o ilustrez cu vorba românească: „a scoate ceva din pământ, din piatră seacă”. Pământ nu-i la Gibraltar, şi nici apă – numai stânca, singuratecă. Într-adevăr, cetatea a ieşit din cea mai seacă

piatră aflată pe scoarţă.

La câteva sute de metri de aerodrom, spre nord-est, se vede pe hartă frontiera Spaniei. O descopăr şi în realitate, privind cu binoclul; se concretizează cu o barieră vopsită în alb şi roşu, ca la trecerile peste calea ferată.

„Galaţi” a sosit aici încă de ieri seară. Ieşit din şantier după vasul nostru, are unele îmbunătăţiri la motoare şi câştigă în viteză o milă pe oră. Trecem pe lângă el cu graba înciudată a întârziatului şi ancorăm departe, către fundul radei. Gibraltarul e acum la distanţă mai mare decât Spania. Îmi pare bine

— Văd pământul ei prima dată. Suntem la câteva cabluri de ţărm… (Cablu, măsurătoare marină, pe care n-o pot abandona nici acum, când transcriu caietele mele pentru folosinţa civilă, deoarece făcea parte firească din vocabularul nostru zilnic, este a zecea parte dintr-o milă şi egal ou ceva mai mult de 180 de metri.)

În marginea apei, pământul, sărăcăcios, poate nisip şi argilă, nu dă o vegetaţie prea bogată; e ca după o secetă care a bântuit toată vara şi verile celelalte. El se întinde ca o curea cenuşie, coaptă, crăpată, de jur-împrejurul golfului, până în partea lui de vest, unde se deschide strâmtoarea şi, faţă în faţă cu Gibraltarul, sclipeşte, fără înălţime, oraşul spaniol Algesiras.

Privesc pământul aflat mai aproape: construcţii modeste, unele ruinate, altele mizere. Lângă frontiera cu Gibraltarul se întinde, plat, parcă presat în sol cu tăvălugul, un orăşel, ca din cartoane; ai zice că este provizoriu. Bănuiesc că nu are autonomie; aici locuiesc şi vin noaptea să doarmă, trecând frontiera, muncitorii spanioli şi toţi cei care îşi câştigă pâinea pe teritoriul Gibraltarului; peste noapte nu le este îngăduit să rămână acolo.

Şi iarăşi dau roată cu ochii, cercetând pământul

Spaniei.

Câteva pete vesele de culori pe zidurile caselor: verde, portocaliu. E prea puţin; simţi nevoia şi-a altora.

Pe ţărm, între clădiri răzleţe şi sărace, o singură vilă, un mic castel, maur ca arhitectură; sunt mai multe la Bucureşti, unde n-au fost niciodată maurii. Aici, în plus, se leagănă în briza blândă un pâlc de palmieri; peste coroanele lor, pământul iar se vede sărăcăcios, cu iarba colbuită, roşcată.

Zi strălucitoare şi destul de caldă. Soarele nu dogoreşte:

e bun, şi-ţi dă un dor molcom de viaţă, ceva dulce, calm

— puţină amărăciune, puţină speranţă… Vezi ceva ici, vezi ceva colo, dar ce facem cu celelalte?

Un petrolier de vreo 40.000 de tone e înţepenit la ancoră în apropierea noastră, uriaş pe lângă noi, şi semeţ dacă nu-i vezi infirmitatea. Câteva remorchere se învârtesc pe lângă el, socotind de unde să-l agaţe, ca nişte ciocli care se agită la casa decedatului. E lovit la pupa, în spatele punţii de comandă, o despicătură adâncă, monstruoasă, arătând cât e de fragilă alcătuirea aceasta de oţel faţă de dimensiunile ei uriaşe; e ca o coajă de ou, capabilă să plutească, dar pe care o fărâmă aşa de uşor o atingere nedibace. Vasul căruia i se datorează ruptura şi-a lăsat aici, precis şi neted, forma etravei, de parcă a vrut să-şi scoată mulajul. Poate au fost şi victime, de vreme ce puntea e fărâmată, iar dedesubt două cabine sunt jupuite, fioros şi parcă impudic, dezvăluindu-şi interiorul prin al patrulea perete, dispărut ca pe o scenă de teatru… îmi aduce aminte de o casă bombardată, cu faţada rasă; odăile se vedeau, pe etaje, cu tot mobilierul; pe o uşă atârna un halat de baie… M-am întrebat unde era cel care îl folosise, poate numai puţin mai devreme.

Privesc cu binoclul; e ciudat – şi-aici atârnă ceva pe uşă, cred că o haină de ploaie; unde o fi cel care a purtat-o noaptea trecută pe puntea plină de rouă?

Însă vasul pluteşte şi va putea să plutească oricât de multă vreme; probabil în clipa aceasta se duc tratative – tocmeli

— Cu societatea de asigurare, cu şantierele.

Pupa a fost adâncită vreo 2 metri; se vede pe bordaj dâra lăsată de sărătura mării. Apoi s-a pompat apa afară, s-a golit poate încărcătura din unele tancuri – fapt este că în clipa asta vasul stă bine aprovat, adică adâincit la partea din faţă, cu pupa ieşită în aer până mult deasupra liniei de plutire; armatorul nu-i obligat să ducă tocmeala sub ameninţarea vreunei primejdii imediate.

Cine îşi aminteşte naufragiul catastrofal petrecut cu „Titanic” va crede că un vapor se scufundă la prima ruptură; aşa se întâmpla, într-adevăr, cu vapoarele de pe vremuri. Pentru al doilea deceniu al secolului nostru, „Titanic” rămâne o eroare de construcţie, şi ca navigaţie, o neprevedere; de altminteri, dacă nu mă înşală memoria, pe lângă comandant, care oricum n-avea voie să se salveze înaintea ultimului pasager – şi „ultimul” pasager mi se pare că au fost o mie –, însuşi constructorul, judecându-se necruţător, s-a condamnat să piară odată cu vasul, opera lui gigantică, îndrăzneaţă, dar vicioasă.

Astăzi, cum începuse şi la acea dată, navele mai mari se compartimentează, se împart în interior cu pereţi prin care nu poate trece apa, şi astfel, în cazul unei spărturi, se inundă numai o parte, rămânând în rest destulă rezervă de flotabilitate ca să susţină tot vasul. Un vapor tăiat în două poate încă să plutească, aşa cum s-au văzut cazuri. Petrolierele gigantice de 150.000 de tone, a căror construcţie cere o cală nemăsurată, se lansează uneori în două bucăţi, apoi asamblarea, cu sudură, se face pe apă.

Nu ştiu dacă s-a terminat tocmeala, dar văd că remorcherele au înhăţat petrolierul şi-l târăsc încet spre intrarea în port, unde bănuiesc că sunt şantierele.

*

Vizita medicului, pentru revizia sanitară; deşi englez, vorbeşte bucuros spaniola. E tânăr şi ne informează, ispititor, despre viaţa de noapte, despre dancinguri şi baruri. Cred, dar aş vrea să aud ce spun cei nevoiţi să părăsească oraşul la ora 9

seara şi să doarmă afară.

Agentul, care ne-a întâmpinat de dimineaţă şi s-a interesat de nevoile noastre, vine a doua oară, aducând materialele comandate. Văd şi lăzi cu portocale. E o prevedere, sau o amabilitate? Nu; fac parte din comandă. În nord, unde-i viscol şi întuneric, o portocală, de culoarea soarelui, va fi o minune.

Vin bărci la scară, câte una şi rar, fără îmbulzeală. Presupun că sunt pescari care cască gura. Dar, pare-se, au câte ceva prin buzunare. Se face puţin troc, după cum bag de seamă;

e obiceiul şi micul viciu al oamenilor de port şi-al marinarilor.

Nu ştiu ce-ar avea de dat ai noştri; poate ţigări şi ceva băutură. Ce-ar găsi să ia în schimb; poate un briceguş cu imagini din Toledo pe plăsele, iar pe lamă cu inscripţia discret ştanţată:

„Made in *Germany*”... Poate un stilou ieftin, cu o femeie în costum de baie; când întorci stiloul cu peniţa în jos, costumul „curge” la vale şi se volatilizează, iar prin această mişcare imaginea femeii parcă învie, ca să rămână apoi cu totul goală, roză, provocatoare şi dezarmată.

E soare şi cer albastru.

*

Pe ţărm, în faţa noastră, un măgar paşte iarba

roşcată;

e acolo de azi-dimineaţă, singura fiinţă vie pe acest colţ din pământul Spaniei; aşa cum stă, de ceasuri, pare că n-o să plece niciodată; e un patriarh – peste el au curs veacuri.

Am o tresărire livrescă – să mi se ierte: tot ce ştiu despre Spania e numai din carte. Privesc cu binoclul; acest instrument indispensabil al punţii de comandă nu-i o obsesie, ci un prieten. Măgarul vine deodată aproape şi nu mai am nicio îndoială: e *sur*, din vârful urechilor până la coadă…

S-ar cuveni să fie în preajma lui şi gloaba lui Don Quijote!

*

Pe când armatele Europei îşi aplecau pe rând steagurile în faţa lui Napoleon Bonaparte – acum împăratul –, două ţări, la extremităţile continentului, fără nicio legătură una cu alta, despărţite de mii de kilometri (sau verste), au rezistat până la capăt, ceea ce în cancelariile învinse părea fără explicaţie.

Rusia a dat „Marii Armate” lovitura de moarte. Mai înainte însă, împăratul primise în Spania şocul moral, insuportabil.

Vândut cu forme depline, poporul Spaniei, apăsat încă de mizeria unui trecut „secol de aur”, a luptat sălbatic, şi mareşalii lui Napoleon n-au putut să-l înfrângă nici până la urmă.

Două ţări, la extremităţile continentului, Rusia şi Spania, fără să aibă legături feroviare directe, au construit căi ferate cu ecartamentul mai mare, altfel decât oriunde în Europa.

Pentru Rusia se explică lesne: la întinderea ei, drumul cu trenul echivala ou traversarea oceanului;

oamenii nu călătoreau, ci navigau, cu săptămânile, de aceea vagoanele trebuia să fie mari şi să aibă înlesnirile unei corăbii.

Ce înrudire de spirit, pe deasupra istoriei, peste mii de kilometri şi de verste, a dus la aceeaşi lărgime a liniilor în Spania, care nu-i un ocean, ci o mare interioară?

Prin înţelegere cu „Galaţi”, se hotărâse să plecăm împreună.

Ia ora 16, 30.

Nu ştiu cum au făcut, că şi de data aceasta ne-au luat-o înainte, pornind cu treizeci de minute mai devreme decât ora convenită. Iar noi – cu treizeci de minute mai târziu decât se hoetărâse…

Când ridicam ancora nu mai era mult până în seară, şi măgarul pe care îl văzusem toată ziua tot mai păştea iarba roşcată. Dincolo de el începeau colinele, mai înverzite, crescând spre o înălţime, un deluşor (pe hartă, 120 de metri deasupra mării), care închidea vederea la 4 kilometri distanţă. Pe culme se vedea o aşezare parcă medievală, San Roque – denumirea citită pe hartă –, o îngrămădire de case cenuşii, cu acoperişurile colorate, strânse una în alta, ca în burgurile lipsite de spaţiu, încercuiesc şi apără un castel sau o catedrală, care se ridică deasupra, masivă, prestigioasă, grea de ani şi de taină. Nu pot defini stilul caselor, dar e al Spaniei şi nu m-ar mira să văd un Diavol Şchiop ridicând acoperişurile cu putere şi indiscreţie drăcească, spre a descoperi ce fac oamenii. Povestea lui Guevara, luată şi aruncată în lume cu numele altora, e tot ce există mai vechi în memoria mea despre Spania, după *Invincibila Armada*.

Nu se vede nimic la creastă, dar dacă pe partea cealaltă a colinei vine un drum colbuit dinspre ţinutul La Mancha, n-ar fi surprinzător să apară, pe deasupra caselor,

o lance de lemn şi un coif de hârtie…

Ar mai fi, în clipa plecării, după o atât de scurtă oprire, să-mi evoc încă două nume ca să împac neîmplinirea din mine:

Blasco Ibáñez către partea mării, iar pentru tot ce nu văd dincolo de coline, Miguel de Unamuno…

Şi iarăşi am privit măgarul, în timp ce clopotul, la ancoră, anunţa că iese din apă ultima cheie, dinaintea ultimului fragment al lanţului. Era sur patrupedul, fără îndoială, şi singur, iar golul din jurul lui însemna lipsa lui Rocinante.

Începeau să se aprindă luminile la Gibraltar şi la Algesiras;

acesta din urmă, pe ţărmul celălalt al golfului, în pâclă, fără înălţime, părea ruda săracă şi intimidată a stăpânului peste radă, neîndrăznind să ridice capul.

Dincolo de strâmtoare, pe coasta Africii, e un oraş, Ceuta, care duce o existenţă nezgomotoasă; mi s-a părut că stă la pândă, pitit după valuri, tăcut, enigmatic.

Nu pot să văd strâmtoarea – s-a lăsat întunericul nopţii; mai mult o ghicesc, după luminile de pe ţărmuri şi după faruri;

mă ajut de hartă, de parcă aş călători din nou cu închipuirea, cum am făcut altă dată.

Simt multe vapoare, în stânga şi în dreapta, navigând la înghesuială, de parcă ar fi vorba de o migraţie sau de o evadare.

Înainte de-a ajunge în ocean, reîncepe balansul, cu alt ritm

— Şi mai amplu.

M-am dus să mă culc târziu, după ce ieşisem de mult din strâmtoare şi mergeam nu departe de coastă, spre vărsarea

Guadalquivirului, drumul la Sevilla, care îmi evocă

din nou oaspetele de ieri noapte. Cum eram crespusculat înaintea somnului, cavalerul schilod mi-a venit iarăşi în gând şi, întocmai ca în noaptea trecută, iarăşi mi s-a părut că îi aud glasul – acum însă desluşit, spunându-mi că în partea unde mă duc am să caut zadarnic morile lui de vânt.

Era pizmaş – nu m-am mai îndoit.

În timpul somnului s-a schimbat drumul la nord; am consumat longitudinea, vine rândul latitudinii, care va aduce întuneric şi frig.

III LATITUDINE

Sâmbătă, 7. Întâlnire întârziată

Din zorii zilei, „Galaţi” se vede în faţa noastră, dar foarte departe; a luat drumul mai scurt, pe sub coastă, în timp ce noi am ieşit mult în larg şi am dublat pe o rază inutil de mare colţul de sud-vest al Portugaliei. Plecat cu o oră înainte, acum tovarăşul nostru are câştigate pe puţin încă patru, de te umple necazul.

Balans obositor, cerul senin în bună parte; cum mergem spre nord, de-a lungul Portugaliei, am, în sfârşit, soare în cabină dimineaţa.

După ce până în prânz am căutat toate prilejurile (adică m-am expus, înţelegând că nu se poate altfel), n-am primit decât după amiază botezul oceanului, întâlnit prima oară, nouăsprezece ani mai târziu decât proiectasem. Nostromul, care mă pândea de sus, de pe puntea compasului etalon, mi-a turnat o găleată de apă în cap când am ieşit pe pasarela punţii de comandă. Nu m-a indispus, cu toată temperatura neconvenabilă: era apă din ocean şi mi-a trezit nostalgii calde, fiindcă mi-a intrat în nări şi în gură, şi am simţit deodată gustul verilor la mare, de neuitat.

În timp ce-mi schimbam hainele înmuiate şi mă dichiseam cu o bună dispoziţie de sărbătoare, ca unul care *scăpasem*.

„Naşul” a venit îngrijorat la uşa cabinei, crezând că m-am supărat, ceea ce n-ar fi fost de loc în firea mea într-o împrejurare ca asta.

Am mers împreună în careu, unde au venit şi alţii, naşi sau botezaţi, şi am băut cu toţii o sticlă de coniac, adusă de mine.

E ruşinos să spun că am mai adus una? Comandantul a adus şi el două sticle de vin – şi de-atunci înainte n-am mai ţinut seama ce-a adus fiecare.

Atmosferă călduroasă de familie.

Seara, târziu, luminile Lisabonei în tribord, dar numai luminile – şi peste ele, încă o dată, imaginaţia…

Luni, 9. Pragul necunoscutului

Ieri n-am notat nimic – am contemplat totul cu o aviditate forţată, puţin ridicolă, şi conştient naiv. N-am nevoie de nimic pentru mine, ci pentru alţii; cândva oceanul are să se definească, dar mă gândesc la frazele cu care aş răspunde dacă m-ar întreba cineva, şi au să mă întrebe mulţi: „Cum e?”

Aş putea răspunde: „E mare!”; pe cine aş păcăli? E

mare pe hartă; altminteri, la 20 de mile dincolo de orizont ar putea să fie un continent. Navigatorii l-au căutat şi întâmplător l-au găsit foarte departe. Nu am nimic de descoperit;

Încerc să *simt*.

Am stat ieri puţin la soare; atmosfera e plină de strălucire, dar vântul nu se poate suporta mult timp.

Azi cerul a fost acoperit mai toată ziua. Încep să mă posomorâse. Întrevăd zilele întunecoase din nord şi mi se strânge inima. Cred că am avut prima îndoială, m-am întrebat dacă nu caut într-adevăr nişte mori de vânt, şi fără nicio şansă să le înving.

Mi s-a făcut, într-un fel, dor de casă, de tot ce e legată viaţa mea acolo… După ce am reflectat, mi-am dat

seama că pentru nimic în lume n-aş vrea să mă întorc; iar dacă totuşi m-aş întoarce, m-aş simţi nedumerit, trist şi învins.

Cum e oceanul? Foarte mic, dar sper să-i descopăr întinderea adevărată – s-o am măcar în mine, dacă n-am să fiu în stare s-o scriu.

Marţi, 10. Primele ceţuri

Cerul acoperit, oceanul plumburiu, vânt şi valuri din pupa.

Termometrul a coborât la 12 grade în timpul prânzului; totuşi, afară nu este frig. M-am plimbat pretutindeni, dornic de mişcare, dar obligat să cotesc din cinci în cinci paşi şi să-mi echilibrez mersul după balans.

Cam deprimat de dimineaţă; pe urmă în cabine s-a dat drumul la aer cald, şi atunci toată atmosfera a fost alta, nu doar la propriu, ci şi la figurat.

La ora 16, 30 s-a lăsat întunericul; consumăm latitudinea, suntem cu mult la nord de a cincizecea paralelă şi căutăm fără succes coasta Irlandei: sondă, gonio, radar. Din cauza cerului acoperit, nu s-ja putut face niciun punct astronomic astăzi.

Oricum, navigaţia mi se pare puţin cam de diletanţi. Bineînţeles că o să ajungem unde trebuie, dar, stând în camera hărţilor, în timp ce comandantul cu ofiţerul de cart se agitau pe lângă goniometru, m-am gândit că instrumentele moderne de navigaţie nu umplu golul între două generaţii de marinari.

Pe urmă a venit secundul şi, pe tăcute, a găsit un punct al coastei, la 30 de mile în tribord. S-ar putea să fie punctul căutat.

Cu micul lui defect de emisiune, ou firea îndeobşte mai tăcută, secundul n-are să fie niciodată un teoretician; în schimb, fiindcă a şi navigat mai mult, are în mod evident

mai multă siguranţă decât ceilalţi, numai că şi-o ascunde într-o muţenie sfioasă. Sau studiată?... Oricum, comandantului, de care îl desparte un singur grad, îi arată deferenţă maximă.

Ora 17. Sunt numai de o jumătate de oră în cabină, şi când am coborât nu se vestea nimic deosebit. Acum aud deodată semnale de ceaţă, cam sinistre în întuneric, pe oceanul nepopulat.

În vestul nostru, dar departe, bântuie uraganul, care probabil are să ne ocolească. Mă duc sus să văd ce se întâmplă.

Era ceaţă, cum bănuiam; vizibilitatea, numai până la o milă. Demonstraţie a navigaţiei cu radar: un vas (poate de pescuit) drept în prova noastră, altul mai la dreapta, şi încă unul mai departe.

Ecranul le depistează cu claritate de la 8 – 9 mile. Urmăresc atent – aş zice în abstract – toată vânătoarea care urmează sub bezna deplină, de nepătruns. Le ocolim prin stânga, schimbând drumul câteva grade şi dând continue semnale de ceaţă. Mergem cu 12 noduri, în aceeaşi direcţie, iar ele merg evident numai cu 6.

La o milă şi jumătate, luminile primului străpung, în sfârşit, ceaţa şi confirmă cu precizie direcţia înscrisă pe ecran.

Poate nici nu ne-a văzut, nici nu ne-a auzit; îşi continuă drumul fără să se sinchisească. Abia când suntem în traversul lui, o coteşte repede la dreapta, deşi inutil acum. Dar poate s-a speriat...

Film, ba încă în două serii: *Medicamentul care ucide*. M-am dus, şi acum mă întreb: ce-mi trebuia?

Miercuri, 11. Muzică marcială

Aspect incredibil al cerului şi oceanului. A plouat în mai multe rânduri astăzi, averse scurte, ca la noi în verile generoase.

Suntem pe a cincizeci şi cincea paralelă, la vestul Scoţiei, cu prova spre nordul de unde vin întunericul, iama şi ceaţa, iar atmosfera e primăvăratică. De la 12 grade, termometrul a scăzut la 10 mai adineauri, cât am stat pe puntea de comandă să urmăresc schimbările miraculoase ale cerului.

Dezminţind termometrul, atmosfera rămâne caldă, aşa că la adăpost de vânt e foarte plăcut de stat afară, dacă te atinge soarele. Bate vântul, destul de tare, de la sud-vest, adică între pupa şi traversul nostru; oceanul e acoperit de berbeci albi, dar valurile largi şi calme, de 4 – 5 metri înălţime, vin mai de departe şi se zbârlesc doar în preajma noastră. Înaintăm cu un balans statornic, care, deşi nu depăşeşte 10 grade, pare mult mai accentuat, desigur fiindcă, atunci când ne culcăm pe un bord, valurile se ridică aparent până deasupra punţii de comandă; amplificarea vizuală a mişcării e ameţitoare şi voluptuoasă.

Plouă în mai multe puncte, distinct, pe arii, când în prova, când în pupa, într-un bord sau în altul, din nori plumburii, plutind aşa de jos, încât se confundă cu apa oceanului.

Pe unde-i senin, valurile răsturnate dau în lumina soarelui culori nemaiîntâlnite, ca sub reflectoare submarine – verdele cel mai pur, amestecat cu cel mai pur albastru, mult mai conturat, mai precizat decât în Mediterană.

Cerul, între perdelele de nori, are şi el o culoare cum n-am mai văzut şi nu mi-am închipuit – şi dacă mi-aş fi închipuit-o, în niciun caz n-aş fi crezut că poate fi întâlnită pe aceste latitudini ale ceţurilor: cel mai diluat *bleu-ciel* de acuarelă, fără pată, dar fără să fie şters sau searbăd, fiindcă restul bolţii îl scoate în relief, încadrându-l cu tonurile lui plumburii, precise şi brutale.

Şi apoi, la ora 14, curcubeu de *Silly Symphony*, răsărit în prova, încadrând simetric drumul vaporului. Are o deschidere mai mică decât obişnuitul şi o înălţime mai mare; seamănă astfel cu un arc gotic, care se deschide în faţă ca o poartă, şi dincolo de ea poţi crede că începe lumea minunilor. Culorile sunt mai bogate şi mai definite: violet în tonuri degradate la partea din afară, apoi roşu, de la cel mai sumbru până la al flăcării, pe urmă o dâră îngustă de galben-crom, şi în sfârşit albastrul, din care în interior ia naştere un chenar îngust, repetând violetul din exterior, dar mai închis, puţin fumuriu, ca stânjeneii în amurg. În locurile unde capetele arcului ating orizontul, oceanul fierbe, şi culorile topite curg în valuri, apoi alunecă spre etrava noastră, dintr-o parte şi din alta, alcătuind un triunghi feeric.

Aşa începe „puţin câte puţin, să se arate oceanul, dar nu sunt mulţumit să descopăr numai ce spune cu glas tare. Îmi pare rău că nu am cu cine împărtăşi impresiile inedite şi emoţia acestor clipe ale înregistrărilor. O vorbă, în aceeaşi tonalitate şi la aceeaşi temperatură, ar stârni în sufletul meu fierberea pe care o stârneşte în sucul de strugure fermentul vinului.

Marinarii îşi fac orele de cart cu conştiinciozitatea pe care le-o cere meseria; apoi, desigur, asemenea privelişti nu văd prima oară. Să le înregistrez deci fără nicio confirmare, şi atât cât m-or ajuta puterile.

În ascunsul lui, simt că oceanul e redutabil; forţele noastre nu sunt egale.

*

De două ori astăzi, câte un avion al forţelor aeriene engleze a zburat pe deasupra noastră, patrulând în largul oceanului.

Nu ştiu ce păzeşte Anglia astfel. Noi navigam paşnic.

Concurând ou avioanele, goelanzi, ca pescăruşii, dar mai supli, zboară din când în când pe deasupra valurilor.

Avem cu noi o familie de grauri, identificaţi fără competenţă, deci cu aproximaţie. Ieri erau vreo cincisprezece – i-am văzut pe puntea de lucru, ciugulind nu ştiu ce în plasa traulului; îşi iau zborul când te apropii şi se refugiază pe doriboturi, dar pe urmă revin cu destulă încredere, ca nişte păsări de curte şi în acelaşi timp călătoare.

Azi erau mai puţini, continuându-şi aventura odată cu noi – ce păcat pentru ei că nu mergem spre sud! Mi-e teamă că au greşit căutându-şi azil aici; vor avea surprize neplăcute în curând, dar cum să-i previi?

Ora 20. Dacă n-ar fi fost frig, aş fi stat toată noaptea afară… Jumătate de lună în pupa, luminând valurile, care se ridică monstruoase până deasupra punţilor. Am stat lângă coşul vaporului şi, în trepidaţia viguroasă a motoarelor, cu oceanul înspumat sub bordaje, viteza mi s-a părut fantastică.

Aş fi vrut să fie cineva lângă mine, martor pentru mai târziu al întâmplării, fiindcă mi se pare că o trăiesc singur şi, spusă, mi-ar fi de necrezut chiar mie.

Oamenii, dacă nu sunt de cart, se odihnesc la ora aceasta;

am fost spectatorul unic ai încă unei feerii, care a întregit feeria de azi după amiază.

Luna, navigând şi ea pe oceanul ei, la 15 grade de orizont, s-a estompat într-o margine de nori. Până să dispară cu totul, a fâlfâit fantomatică, rece, distantă; numai în ultima clipă mi-a părut alarmată, ca şi cum s-ar fi temut că, la întuneric, norii au s-o gâtuie.

M-am dus în bordul celălalt şi, deodată, ridicând ochii, am văzut cerul plin de stele, mai clare ca altă dată, cu o luminozitate vie şi proaspătă, legănându-se peste

catarge. Nu mai simţeam balansul vasului, deşi era amplu, de aceea am izbutit anevoie să restabilesc realităţile, să redau cerului fixitatea lui relativă, iar mie să-mi reîmprumut mişcarea vasului. După o clipă am scăpat din mâini această realitate obţinută cu eforturi şi, incapabil să mă reîntorc la ea încă o dată, am contemplat îndelung cerul, lăsându-mă furat de impresia tot mai ameţitoare că noi stăm pe loc, iar el se leagănă.

Am fost singur, în Atlantic, la vestul Scoţiei austere, într-o zonă unde nu circulă vapoare. E adevărat; n-am întâlnit niciunul astăzi.

Când am intrat pe coridorul cabinelor, luminat fără zgârcenie, cu plafoanele albe şi curate, cu careul deschis în fund, dând impresia de intimitate confortabilă, mi s-a părut că sunt la mine acasă şi aştept oaspeţi…

Dar suntem în Ocean, iar mâine, probabil, vom naviga pe ape pustii, ca şi astăzi.

Joi, 12. Sala maşinilor

Marş greoi şi sigur către nord, aproape nord „curat”, către

Faeroe. Vreme bună, cu cerul mai mult senin, dar cu averse văratice din când în când; temperatura totuşi a coborât la

7 grade, iar oceanul, sub vântul statornic din sud-vest, ridică aceleaşi valuri „blânde” de 4 – 5 metri, pe care, primindu-le dinapoia traversului, rulăm statornic, fără să ne mai dăm seama că stăm incert pe scaune şi mergem împleticit.

Seara, în pâclă, coasta Faeroe, maroată de faruri; conturul ţărmurilor vizibil doar în radar.

De când eram spre sudul Angliei ne-am tot tocmit cu „Galaţi”, care se afla mult înaintea noastră, propunându-le să împărţim zonele: ei să treacă pe la est de insulele Faeroe, noi pe la vest, şi cine o găsi peşte mai întâi să-l

cheme pe celălalt. E adevărat că a trece pe la estul insulelor înseamnă oarecare ocol, dar e mai potrivit să-l ia asupra lor, din moment ce au zeci de mile câştigate. Ne-au răspuns că nu pot, deoarece şi-au pregătit navigaţia, au caroiat harta în zona cealaltă.

Comandantul a încercat de câteva ori să intre în legătură cu comandantul lor, fără să izbutească: o dată era în baie şi n-a putut să vină la radio, altă dată era la masă, pe urmă nu mai ştiu în ce parte… Spaţiul unde trăiesc ei, ca şi noi, are câteva zeci de metri pătraţi suprafaţă. A nu putea să găseşti un om în limitele acestea mi se pare bizar.

Mergem mai departe…

Astăzi s-a primit radiogramă din ţară că Anglia, Danemarca, Islanda şi Norvegia şi-au extins limita apelor teritoriale până la 12 mile. Cel puţin în ceea ce priveşte Islanda, mi se pare că nu-i o noutate.

Mergem deci mai departe de coastă, încercând să depistăm cu ecograful bancurile de peşte. Părerea mea, care n-am fost la pescuit niciodată, este că zona fiind frecventată, în decenii, de pescari mai experimentaţi decât noi şi cunoscători vechi ai acestor ape, e inutil să căutăm în altă parte decât acolo unde îi întâlnim pe ei.

După ora 22, în noaptea puţin ceţoasă, la traversul insulelor apar, mai întâi în radar, apoi în binoclu şi, în sfârşit, vizibile cu ochiul liber, lumini care atestă prezenţa vaselor de pescuit întâlnite de obicei aici. Sunt pescadoare mici, se pare, şi trecem pe lângă ele fără să le dăm importanţă, dar nu ştiu de ce. Aş fi vrut să trecem mai pe aproape, să vedem ce fac, sau măcar să le salutăm cu amabilitate.

Sunt absorbit un ceas în sala maşinilor, unde se schimbă siguranţele uzate la două supape ale motorului „tată”. Deşi merge numai „fiul”, zgomotul rămâne greu suportabil de o ureche neexersată.

Urmăresc cu interes, plăcere şi satisfacţie mişcările mecanicilor, care îşi cunosc meseria şi se înţeleg – prin ce? …

Era să spun „prin semne”, dar îmi dau seama că n-au nevoie nici de atât; se înţeleg prin ritmul uniform care-i angrenează în această operaţie simplă în fond – anevoioasă prin masivitatea pieselor manevrate. Un culbutor atârnă cât o menghine, iar tachetul are aproape grosimea braţului.

Şi apoi, fiind în navigaţie, lucrul trebuie făcut cu mare repeziciune şi fără greşeală. Eram sus când şeful mecanic a venit să ceară aprobarea comandantului pentru această operaţie. Aprobarea trebuie dată, nu se poate altfel, dar demersul nu-i o plăcere. Atât ar mai lipsi, o mică neatenţie, o neprevedere, ca lucrul să înceapă de la capăt. Bineînţeles, o dată oprit motorul, care-i o masă de fier aproape cât o locomotivă, nu-i timp de aşteptat ca să se răcească; piesele sunt încinse când pui mâna pe ele.

Îmi place curăţenia din jur, ca de laborator; totul: pereţii, scările, tubulatura sunt parcă vopsite astăzi.

Sala maşinilor e mai degrabă un hangar, de 14 metri lungime şi lată dintr-un bordaj în altul. Ca să ajungi aici de la puntea de comandă, cobori cinci „etaje”. Dincolo de pereţii de fier e oceanul; motoarele se află sub linia de plutire. Vine aer de ajuns, sub presiune, n-ai nicio dificultate de respiraţie, dar e imposibil să uiţi că te afli şi trăieşti la adâncimea şi în vecinătatea vietăţilor marine. Pentru mecanici, cerul e o abstracţie, ca şi lumina zilei. Două mii de detunături pe minut ale unuia singur dintre motoare – se împart la optzeci, pulsul omului: douăzeci şi cinci de explozii la o bătaie de inimă!…

Pe urmă, când se dă drumul şi „tatălui” – încă două mii de explozii! – huruitul şi pocnetul şi trosnetul cresc până la insuportabil. Din ele însă se naşte, precis, ritmic,

robust, forţa care ne duce mai departe. Până acum am străbătut peste

5. O de mile, în paisprezece zile de navigaţie, şi în tot acest timp motoarele n-au stat nicio clipă, dacă nu punem la socoteală ora de adineauri, şi-aceea numai a unuia.

Cineva, căruia îi place jocul cu cifrele mai mult decât alte jocuri, ar putea să calculeze câte detunături s-au produs în cele două motoare, aici, în sala maşinilor, sub linia de plutire, din clipa plecării, consemnată la începutul jurnalului, până în noaptea asta, 12 spre 13 noiembrie. Peste detunături au fost necontenit oameni de veghe. Dar poate mai bine să se amâne socotelile până la sfârşitul călătoriei – de acum încolo mai mult de o sută treizeci de zile. Din totalul timpului am consumat abia o zecime!

Luminile vaselor de pescuit se vedeau fantomatic în spate când am revenit pe puntea de comandă – şi altele răsăreau de dincolo de orizont, în faţă. Dar „econograful” nu semnala peşte, aşa că am mers mai departe, iar eu, dezamăgit, am coborât în cabină pe la unu şi jumătate după miezul nopţii şi am adormit mai greu decât altă dată.

Vineri, 13. Viscol în inimi, ciclon pe *ocean*

Suntem în nord, îmi dau seama deodată astăzi, şi mă uit în jur cam nedumerit; aşteptam să simt puţină teamă – mergeam către ape reci, care nu mi-au plăcut niciodată, către iarna subpolară, şi ştiam că trebuie s-o îndur, când abia pot să îndur iarna noastră. Am ajuns în nord, aşadar, şi nu-mi dau seama, cum; nu văd nicio demarcaţie… Sau, poate: totul în jur este astăzi de plumb, cerul, oceanul – şi chipurile noastre.

Ziua a început cu forfotă, cu înfrigurare obştească; era în noi şi nerăbdare, şi curiozitate, şi speranţă… Iar acum, seara, suntem toţi cu capetele în pământ, unii iritaţi, alţii îngrijoraţi

— Şi toţi dezamăgiţi; e drept că fiecare îşi dă

osteneala să-şi ascundă stările şi sentimentele acestea, care, la urma urmelor cred că sunt exagerate. La mine, lipsit de orice experienţă pescărească, îşi găsesc mai degrabă justificare; îmi făcusem iluzii fără niciun control, hrănite de povestirile celorlalţi, despre pescuitul nemaipomenit la Noua Zeelandă. Nu mai gândeam în tone, ci în zeci de tone – traule aşa de pline, că nu le pot scoate macaralele…

Eram mult la nord de insulele Faeroe când am ieşit pe punte, de dimineaţă; am trecut noaptea pe lângă ele, fără să văd altceva decât faruri răzleţe. Ştiu însă că o să ne întoarcem, o să le dăm ocoluri mult timp, şi am presentimentul că într-o zi o să mi se facă lehamite de priveliştea lor stâncoasă.

M-am echipat ca de expediţie: manta îmblănită, guler de blană, căciulă – numai blănuri; ca şi alteori în prevederile mele, a fost o exagerare. Nu era foarte frig, mai degrabă umezeală, şi nici n-am avut de ce să stau prea mult afară. Oceanul vânăt şi cerul cenuşiu, fără înălţime, păreau contopite, dându-mi impresia că înaintăm într-un element nou al naturii, navigând într-un amestec de apă şi aer…

Puntea de comandă se continuă spre pupa cu o pasarelă îngustă care ocoleşte coşul vaporului; în spatele acestuia se află comanda de pescuit, o cabină îngustă, unde încap cu greu mai mult de patru sau cinci oameni. E un loc pe care îl cercetasem din vreme, socotind să mi-l fac observator, la adăpost de intemperii. Pe cele trei ferestre mari, ca la timonerie, dar orientate spre pupa, poţi să urmăreşti pescuitul fără să te bată vântul, ninsoarea sau ploaia şi fără să scapi un detaliu.

Când se lansează traulul, vaporul se conduce din această încăpere, bineînţeles în colaborare cu puntea de comandă principală, fiindcă numai de acolo se poate

supraveghea oceanul.

Ofiţerul de cart rămâne la locul lui, în schimb timonierul se mută la pupa, unde are o a doua cârmă, derivată din prima;

există şi aici un repetitor giro, există şi telegraf, derivat şi el din primul, astfel că practic orice manevrare a vaporului se poate face direct, fără intermediul punţii de comandă.

O punte mai jos, sub ferestrele cabinei de observaţie, se află platforma cu comenzile vinciurilor – un ansamblu de demaroare, frâne şi ambreiaje. Cu mişcarea unei pârghii se pun în mişcare tamburii, şi prin intermediul macaralelor cu palancuri demultiplicatoare se ridică zeci de tone. (Se declanşează o forţă, care de multe ori va face să trosnească oţelul cablurilor, iar axele palancurilor să scoată flăcări.) Le manevrează un singur om, şeful de tură – îl privesc de la locul meu de observaţie cu puţină nedumerire: s-a nimerit în tura de dimineaţă cel mai scund om de pe tot vaporul; aparatura, a cărei înălţime îi vine unui om de statură obişnuită cam la brâu, acestuia mai-mai să-i ajungă la umeri…

La picioarele lui, pe puntea următoare, depăşindu-l de două ori în înălţime dacă ar coborî acolo, se află vinciul principal;

În borduri se mai află altele. Din acest loc, până la pupa, se întinde puntea de lucru, despre care am amintit de multe ori până acum; e o punte descoperită, de peste 30 de metri lungime, şi pe ea se desfăşoară, la lansare şi la ridicare, cu manevre complicate şi anevoioase, acea complexitate de plase, flotoare, bobineţi şi cabluri care alcătuiesc traulul.

Ecograful arăta azi-dimineaţă bancuri masive de peşte, dar nu pe fund – în aceste locuri adâncimea oceanului e mare –, ci între ape, la vreo 200 de metri de la

suprafaţă. Am privit banda care le înregistra şi, cum se vedeau umbre dense, evidente, mi-am frecat şi eu mâinile, cu bucurie, ca toţi ceilalţi, spunându-mi: „Straşnic!” După oare, echipat de circumstanţă, am dat fuga să-mi ocup locul în cabina de observaţie.

Se afla aici comandantul, cu microfonul în mână, la fereastra din stânga. În mijloc, telegraful; în spatele telegrafului, cârma, pe care timonierul a luat-o în primire. M-am postat, plin de nerăbdare şi de speranţe, la fereastra din dreapta.

Vedeam puntea de lucru ca în palmă; oceanul se frământa puţin, se frământa parcă şi cerul, într-o nelinişte cenuşie.

Există două feluri de a traula: pe fund şi pelagic, adică între ape. Metoda din urmă, după documentaţia oamenilor noştri de specialitate, nu este nicăieri pusă la punct aşa de bine ca să dea satisfacţie deplină; chiar în ţări cu o tradiţie mai veche a traulatului, ea încă se studiază:

Am lansat totuşi traulul pelagic, aşa fiind situaţia. Un emiţător electric, alimentat de baterii şi capsulat ca să nu-l pătrundă apa, se leagă în gura sacului. Cu ajutorul unui detector aflat la puntea de comandă, semnalele recepţionate arată adâncimea la care a coborât plasa; nu-i nevoie de explicaţie: trebuie să ajungă la nivelul bancului de peşte ca să-l culeagă. Se filează deci cablurile, şi traulul, care trenează în urma vaporului, la câteva sute de metri, coboară între ape. Drumul lui se înregistrează, ca o dâră subţire, pe aceeaşi bandă a ecografului unde este înregistrat şi peştele. Când semnele se suprapun, ai sentimentul că acolo, sub ape, gura sacului, uriaşă şi nesăţioasă a început să înghită prada, cu un spor pe care nu-l poate avea niciunul din monştrii subacvatici cunoscuţi până astăzi.

Continuam să ne bucurăm, frecându-ne mâinile cu satisfacţie. N-aveam nicio îndoială; am întrebat doar din curiozitate:

— În campania cealaltă aţi traulat vreodată pelagic?

Nu prea; răspuns fără claritate.

Se ţine legătura prin telefon cu puntea de comandă; acolo, ofiţerul de cart îşi aruncă din când în când ochii pe ocean, în faţă, dar n-are ce să vadă – suntem singuri, pe toată întinderea apelor, de la o zare la alta şi poate nu-i nimeni nici mai departe; atenţia ofiţerului de cart e concentrată acum asupra ecografului.

— Cum e? întreabă comandantul.

— Este!

— Şi traulul?

— În mijlocul bancului!

Sacul se umple în clipa asta; alcătuit din plasă rezistentă, are diametrul de peste 2 metri şi peste 8 metri lungime; în el pot să încapă mai mult de 40 de tone de peşte.

O deschidere de 2 metri nu reprezintă însă o adevărată capcană; cea mai mare parte a peştelui urmărit ar trece pe alături. Întocmai ca la unele vietăţi răpitoare, a căror gură se cască disproporţionat cu corpul lor firav câteodată, gura sacului se deschide ca o pâlnie, devenind cu adevărat rapace.

Această unealtă gigantică este rezultatul unor experienţe îndelungate şi al unor calcule serioase. Un număr de flotoare susţin partea de sus a gurii, care ar avea tendinţa să cadă;

câte, de ce diametru şi la ce distanţă unele de altele, se află prin calcul. Un număr de bobineţi, greutăţi de asemeni calculate, se înşiră la marginea de jos, într-un raport precis cu flotoarele, cu dimensiunile sacului, cu viteza de traulare – şi poate cu încă altele. Cum stă acest

ansamblu sub apă, nu vede nimeni; te încrezi în datele fabricantului. Un insucces poate proveni de la flotoarele plasate defectuos sau de la un cablu mai întins decât altul; traulul poate să se strâmbe, să se închidă sau să se răstoarne, şi atunci îl târăşti degeaba prin apă.

În faţa gurii deschise astfel, se întind, lărgind zona de capturare, câte o aripă în fiecare parte, ca nişte năvoade, având şi ele bobineţi şi flotoare, ca să-şi păstreze poziţia verticală.

Cum însă totul se remorchează dintr-un singur loc, de la pupa vaporului, ar însemna ca aripile şi gura sacului să se închidă, prin însăşi tracţiunea cablurilor. Pentru a înlătura acest neajuns capital, cablurilor li se ataşează, la un punct găsit convenabil, câte-un panou care, prin legături potrivite, e forţat să stea oblic faţă de direcţia de înaintare. Fiind trase cu o anumită viteză, apa presează asupra lor şi le sileşte să se deplaseze în lături; astfel, aripile aflate în urmă se deschid zeci de metri sub apă, deschizând şi gura sacului.

Am remorcat traulul cam două ore, timp dedus din experienţele anterioare. Ridicatul lui durează; din păcate, treaba nu se face cât ai bate din palme. După câteva sute de metri de cablu, care se înfăşoară încet pe tamburi, apar panourile;

ele nu pot să spună nimic – ce-i mai departe rămâne tot taină.

Dar nimeni nu-i sceptic; există o dovadă grafică: două ore, traulul a mers prin mijlocul bancului.

S-au dezlegat panourile, s-au fixat la pupa, în cârlige, în afara bordului, deasupra apei. Sunt numai patru oameni pentru operaţiunile acestea, în afară de cel care manevrează vinciurile, dar îi ajută maşinile. Precizia şi îndemânarea lor mă fac să-i urmăresc cu interes şi plăcere. Doi într-un bord, doi în altul, îşi sincronizează astfel

mişcările, încât unul pare umbra celuilalt. Dacă i-ar însoţi o muzică adecvată, ai zice că execută un balet exersat multă vreme.

Un panou are dimensiunile unui scut pe care ar încăpea toţi cei patru oameni dacă s-ar întinde în poziţia eroilor căzuţi pe câmpul de bătălie; în cazul nostru însă, bătălia e câştigată, de la prima întâlnire, şi n-a căzut nimeni. Deşi de lemn, piesele acestea au armături metalice aşa de grele, încât nu pot fi urnite din loc decât cu macaralele. Acum sunt la locul lor şi scrâşnesc frecându-se de fierul vaporului, peste valurile cenuşii, care ne lovesc cu violenţă din pupa.

Estimăm traulul încă nevăzut de nimeni. Unii spun 20 de tone. Alţii, 25. Gata-gata să se facă pariuri. Emit o cifră mai modestă: 15 tone; pentru început mi se pare că ar fi bine. Mă bucur că o respinge toată lumea.

Între timp au apărut aripile, şi departe, în urma lor, primele flotoare de la gura sacului. Nu-i semn bun, se încumetă să spună unii; dacă sacul ar fi plin, flotoarele n-ar apărea aşa de devreme.

Privit din afară, un vas de traulat se deosebeşte de celelalte, în primul rând prin forma lui la pupa, terminată cu un plan înclinat, ca un tobogan, care coboară până la apă. I se spune slip şi adopt denumirea, ca să vorbesc aceeaşi limbă cu ceilalţi.

Acum aripile urcă pe slip, îşi continuă mersul lent pe puntea de lucru şi, prin borduri, ocolind vinciul, se duc până spre prova; flotoarele şi bobineţii, lovindu-se între ele, fac un zgomot pe care îl înregistrez – e muzica unui marş împiedicat, al neliniştii şi al îndoielii. Ampermetrul vinciului nu arată sarcină prea mare; nu mai are nimeni chef să facă pariuri…

Suntem la mii de mile de portul Constanţa şi de buna noastră Mare Neagră. După cincisprezece zile de

navigaţie, astăzi, 13 noiembrie, primul traul, a cărui manevră am urmărit-o înfrigurat de la început până la ultima mişcare, uitând să privesc oceanul, uitând vremea rea şi balansul, a ieşit gol, ca şi cum ar fi explorat o mare moartă de mai multe milenii.

Fiindcă altminteri, într-o mare cât de cât vie, o asemenea sculă, cu deschiderea ei ameninţătoare, n-ar fi putut merge două ore prin apă, 10 mile, fără să fi capturat măcar o aterină... (Nu sunt aterine în ocean, dar omul exagerează la furie.)

Se socoteşte că ar fi vina sacului poate, alb la culoare.

Mai ştii?! Peştele se sperie! Nu-mi dau seama dacă este sau nu o copilărie. În orice caz, sacul se schimbă, se pune unu]

cu ochiuri mai mărunte şi de o culoare apropiată cu apa mării-Operaţia durează mai bine de o oră; oamenii muncesc cu sârguinţă, poate şi cu încredere, şi toţi ardem de nerăbdare; ecograful continuă să marcheze aceleaşi bancuri masive; să nu le pierdem!

Cerul începe să se lumineze, şi oceanul îşi leapădă culoarea, de până atunci, plumburie; nu ştiu dacă era nevoie.

Acum, seara, după ce al doilea traul a scos vreo 200 de kilograme de peşte mărunt şi antipatic, ne îndreptăm spre nord-vest, ca să ne încercăm norocul în apropierea Islandei.

Nu ne grăbim? Două încercări expediate sunt oare destul de concludente ca să fugim de aici cu coada pe spinare? Mi se pare că ne cam jucăm cu oceanul, dar de ce nu ne-am juca, dacă este la dispoziţia noastră?...

S-ar putea ca în noaptea asta să încrucişăm prezumtivul drum al lui Pytheas.

*

Temperamentele care n-au avut prilej să se arate în timpul navigaţiei încep acum să se definească; privesc, ascult ce spune unul, ce spune altul – mă ascult şi pe mine, mă privesc lăuntric, cât sunt în stare într-o zi ca asta. Nu încerc să trag concluzii de pe acum, nici asupra mea, nici asupra celorlalţi.

Atenţia însă rămâne în alarmă…

Ne frământăm în discuţii despre brutalul insucces de astăzi şi-i căutăm explicaţia. Niciun om din echipaj n-a fost la pescuit în zonele acestea; dar sunt cunoscute şi consacrate. Avem şi documentaţie; o bucată de calc, de mărimea unei foi de caiet, care ni s-a dat în primire înaintea plecării, este împărţită în patru şi arată, desenate cu tuş, în câteva linii, zonele unde poate fi găsit heringul în timpul iernii. Am fost, riguros „pe una din ele, prima mai la îndemână. O fi fost şi heringul acolo, sau ignoră bucăţica noastră de calc, la care mă uit cu îndoială?

Cât despre ecograf, cu marcajele lui indescifrabile, îl socotesc deocamdată o taină. Dacă erau într-adevăr bancuri de peşte aşa de bogate, de ce n-or fi venit să-l prindă şi alţii?

Toată ziua nu s-a văzut niciun vas de pescuit în apropiere şi nici mai departe – şi niciun altfel de vas – oceanul a fost în stăpânirea noastră.

„Galaţi”, oare era mai la nord, s-a întors spre sud, dar nici ei n-au făcut treabă mai bună. Din comunicările radio de astă-seară ar reieşi că au pescuit vreo tonă şi ceva de cod mic. Deşi cantitatea e ridicolă, unii de aici tot nu vor să creadă, bănuindu-i că exagerează, ca să ascundă neizbânda; prea plecaseră vijelios, fără să se mai uite la noi, în urmă!

În ceea ce mă priveşte, rămân convins cu

încăpăţânare că peştele trebuie căutat acolo unde pescuiesc alţii.

Un avion RAF, cu patru motoare, a zburat azi la prânz pe deasupra noastră, în rasul catargelor. Nu ne-a supărat cu nimic, după cum noi nu supărăm pe nimeni, dar în starea de spirit de la ora aceea, cu traulul gol pe punte, m-a indispus asemenea inspecţie, pe care o socotesc indiscretă. A, să fi fost traulul plin, n-aveau decât să-l şi fotografieze!

A plouat puţin, iarăşi ca vara, înaintea prânzului, când se scotea primul traul; pe urmă s-a luminat, în parte. Verificându-mi impresiile de azi-dimineaţă, trebuie să convin că oceanul nu e sumbru nici aici, cum mă aşteptasem; vremea se menţine blajină, deşi meteoarele anunţă furtună, de toate gradele şi în toate zonele care ne înconjoară, iar barometrul coboară cu ostentaţie.

Soarele răsare târziu – la prânz e abia câteva grade deasupra orizontului liniştit şi pustiu. În schimb are multă luminozitate; când a pătruns azi în cabină, câteva clipe, pe timpul unei giraţii a vasului, mi s-a părut că e vară deplină şi m-am melancolizat puţin apoi – vara este departe.

Apusul vine lent, puţin după amiază, în schimb crepusculul se prelungeşte atât, că pare infinit.

E ora 21 acum, linişte pe vas, linişte pe ocean, nicio lumină, ruliu larg şi greu, care parcă îţi îndoaie oasele. N-am să pot dormi, la gândul că mergem spre Islanda… Şi nu ştiu cum, fără nicio asociaţie, mi s-a năzărit dintr-odată că Vasul

Fantomă trebuie să navigheze pe undeva pe aici în noaptea asta.

*

Izbituri brutale în chilă, „ciocane” date de valuri m-au făcut să urc, la ora 21, 40, pe puntea de comandă.

Comandantul, ofiţerul de cart, radiotelegrafistul erau în agitaţie, iar oceanul se montase fără să-mi dau seama când.

Ultima hartă meteorologică, recepţionată chiar acum în facsimil, vesteşte cu claritate un ciclon, în sud-vest; peste câteva ore, aripa lui nordică, rotindu-se prin faţa noastră, va cădea înapoi şi ne va lovi din nord-est.

Nu ştiu dacă fenomenul e posibil în aceşti termeni, dacă nu-i o confuzie în definirea ciclonului; transcriu versiunea punţii de comandă. E sigur însă că are să vină furtună – spune şi barometrul, se simte şi-n aer; şi-apoi, ne-a dat târcoale prea multă vreme.

Îndelungă judecare a situaţiei. Se pune problema întoarcerii la Faeroe, unde am ajunge cu furtuna din spate şi am găsi adăpost îndată. Sunt dezamăgit să ne întoarcem, şi mai ales să rămână fără sens zecile de mile străbătute până aici.

După ce judecă alternativele, comandantul hotărăşte să mergem mai departe. îl privesc pe furiş, încercând să-i citesc pe faţă gândul adevărat. A primi furtuna în faţă e un act de curaj. Dar n-ar trebui încă mai mult curaj şi mai multă îndrăzneală să cauţi intrarea unei strâmtori necunoscute, noaptea şi cu furtuna din spate? Haide, să nu fiu cârcotaş! Fiindcă mergem mai departe, bravo!

În forfota care a cuprins vasul, mă las să plutesc pe un alt ocean, propriu şi nici până azi pe deplin explorat, care îşi are şi el furtuna lui. Sunt bucuros că vom ajunge în Islanda, ba încă în nordul ei, unde nici nu visasem.

S-au luat măsuri pentru întâmpinarea furtunii, s-a verificat amarajul. E puţină înfrigurare în gesturile fiecăruia; marinarii mai vechi au un zâmbet indulgent; privirile celorlalţi sunt interogative, când nu afectează nepăsarea. Cu totul netulburate cred că rămân numai motoarele; le aud huruitul constant, jos în cală, şi mă simt

liniştit – am încredere în ele.

Acum am coborât în cabină, cu gândul să dorm câteva ceasuri, să nu fiu somnoros mai târziu, când are să înceapă. Chiar adineauri, lovitură violentă în chilă; trosnesc toate, iar în hublouri se şi aude vântul şuierând pe mai multe glasuri, ciudat de clar acordate.

Nu vreau să supăr pe nimeni din cei de aici, care sunt de cart sau dorm paşnic, nu vreau să supăr nici duhurile, să le provoc în paguba altora, dar aştept furtuna cu nerăbdare şi curiozitate, ca pe-un spectacol; ca să-l văd am venit de departe.

Nu ştiu cât timp mai rămâne, dacă mai e timp de dormit până la primul act, fiindcă uvertura a şi început. În niciun caz nu mă mai dezbrac, ca să pot fi sus cât mai degrabă.

Loviturile în chilă se repetă, şi vasul vibrează din adâncul lui, cam iritat mi se pare, ca o dihanie provocată – şi se zvârcoleşte, dă din picioare, îşi scutură spinarea, greoi şi nemulţumit…

Duminică, 15. Vasul Fantomă

A fost furtună adevărată şi am îndurat-o, la început cu o curiozitate avidă, atent la toate, să nu pierd niciun moment şi nicio imagine, apoi cam crispat, mai târziu toropit, pe urmă încovoiat de oboseală, ca să sfârşesc în nedumerire. Iar acum, a treia zi, când s-a dus la naiba, spun şi eu, cu dragă inimă:

„Ducă-se naibii!”

Ieri n-am putut nici măcar să-mi găsesc caietele – toate erau vraişte în cabină, deşi credeam că le aranjasem fără niciun cusur. Acum sunt prea obosit ca să scriu. Am fost mai adineauri pe puntea de comandă, dar n-am putut să rămân; e prea frig sus. Am privit o clipă afară şi, cum abia se luminează, la început mi s-a părut că vasul e

îmbrăcat în lumina lunii, albă, strălucitoare; e gheaţa de ieri şi zăpada căzută astă noapte.

No, tez cu întârziere şi sumar – cred că nici nu-i nevoie altfel – cum s-au petrecut faptele de vineri seară încoace:

La ora 22, 30 urc iarăşi pe puntea de comandă, alarmat de ciocanele tot mai dese în chilă; furtuna încă nu ne-a încercuit – o simţim însă în faţă şi e limpede că nu mai poate să ne ocolească. Vântul şuieră din ce în ce mai pătrunzător, faţa oceanului s-a albit, iar câte un val spart în etravă trimite jerbe de apă peste vinciul ancorelor.

Socotind că mai este un răgaz, cobor din nou în cabină şi încerc să dorm, bineînţeles îmbrăcat, dar mi-e imposibil, din cauza ruliului violent şi-a trosniturilor zgomotoase, cărora li se adaugă, cred, întrecându-le, curiozitatea.

Continuăm să încasăm ciocane – baroase! – şi după fiecare lovitură vasul vibrează mult timp, de parcă nu mai poate să-şi revină. Ar însemna ca totul pe lume să-ţi fie indiferent spre a nu simţi loviturile în propria ta inimă. Zadarnic să mai stau întins, nu pot îndura odihna asta – şi nicio altfel de odihnă. La 3 noaptea (aş zice „spre ziuă” dacă n-aş şti că la ziuă n-o să fie lumină) mă duc pe puntea de comandă.

Sunt aici: secundul, ofiţerul de cart şi doi timonieri.

Când deschid uşa timoneriei, în beznă, îmi spun numele, ca să se afle cine vine. Ofiţerul de cart e Mircea Stănescu, îl recunosc după glasul cuminte cu care îmi răspunde şi simt că îmi zâmbeşte în întuneric. Nu înţeleg alcătuirea echipei: secundul ar trebui să intre de cart abia peste o oră, iar cartul lui Mircea Stănescu s-a terminat de trei ore. S-a smintit ceasornicul, sau furtuna care răvăşeşte totul a răvăşit şi carturile?

Balansul îţi cere îndemânare şi eforturi ca să nu te

dea grămadă. Valuri masive pe puntea ancorelor. Deocamdată privesc totul cu interes şi ou nu ştiu ce satisfacţie.

Ceva mai târziu, Mircea Stănescu descoperă o lumină în prova tribord. Radarul, pus în funcţiune, confirmă: e un vas care navigă spre sud. Nu i se vede lumina de poziţie, nici când ajunge în traversul nostru, deşi distanţa până la el nu-i mai mare de 3 mile şi jumătate.

Ce caută nenorocitul aici, pe asemenea vreme, pe aceste mări neumblate? Doar poate tocmai el o fi Vasul Fantomă, pe care m-am gândit că o să-l întâlnim!

Furtuna creşte între timp; câte un val imens, spart de etravă, e luat de vânt şi aruncat până deasupra punţii de comandă; câteva clipe nu mai vezi nimic; sub greutatea lui, mă cocoşez instinctiv. Suntem probabil travers cu colţul de sud-est al Islandei şi, cum altceva nu putem face, ne continuăm drumul spre nord, „la capă”, cu viteză redusă, 4 – 5 noduri.

Înclinările vasului – nu mai sunt înclinări, ci prăbuşiri – au luat forme greu suportabile. La ora 4 cobor să mă culc;

n-am să mai pot sta în picioare, n-am să mai văd, n-am să mai înţeleg nimic dacă nu dorm câteva ceasuri. În careu, scaunele, neamarate, zboară dintr-un perete în altul; în oficiu, vasele şi mai ales obiectele de prin dulapuri fac zgomote supravalpurgice – supra fiindcă sunt şi neprevăzute, şi neritmate.

Îmi mut perna în partea cealaltă a patului; sub apăsarea violentă a vântului, vaporul merge bandat pe stânga şi am impresia să stau cu capul în jos. Aşa izbutesc să dorm, cu intermitenţe, chinuit şi speriat câteodată prin somn, până la

9 dimineaţa…

A trecut o noapte de furtună – urmează o zi, sâmbătă, pe care o rememorez tot sumar, şi ştiu că n-am s-o reiau niciodată, s-o retuşez şi s-o amplific; ar fi necuviincios şi fals.

Acum, oceanul s-a montat şi mai mult. În afara berbecilor, cât elefanţii, vântul întinde şerpi albi, imenşi şi zvârcoliţi, de la un val la altul – dâre de apă spulberată, de o densitate cum n-am mai văzut până astăzi.

Câţiva caşaloţi trec prin prova, arătându-şi numai coada.

E în mişcarea lor o lene maiestuoasă; nu ne simt, sau nu se sinchisesc de noi? Pe unul, cât pe-aci să-l lovim cu etrava.

Dar poate el ştie mai bine ce face.

Pe punte, apa aruncată de valuri a început să se închege în straturi de gheaţă; suntem în nord şi e iarnă.

Zi nespus de obositoare… Balansul, duşmănos, smintit, manifestându-se brutal şi haotic, îţi interzice orice repaus, până în clipa când te anesteziezi şi uiţi unde te afli.

Cei care nu sunt de cart au dispărut; vasul pare pustiu astăzi.

Cât timp nu stau în pat, somnolez. Poate e o formă a răului de mare (din fericire, nu am alta!), dar mai degrabă cred că lupta involuntară cu balansul îţi consumă pe neobservate atâta energie, încât te istoveşte. Fiindcă, izbutind să dorm două ceasuri după amiază, îndată m-am simţit întremat şi bine dispus. Ba chiar, la masa de seară, cam nepopulată, am întârziat împreună cu cei câţiva câţi erau acolo, discutând cu două sticle de vin în faţă. Dintr-o prudenţă elementară, sticla se ţine în mână, iar paharele se umplu numai pe jumătate; avem aşa de puţină băutură, că ar fi mare păcat să se risipească!

Lumea noastră, careul cu pereţi albaştri, îmbrăcat în lumini calde, cu femeia stilizată de pe ceasornic, care până

azi n-a arătat preferinţă nici unuia şi tace, cu obrazul ei de păpuşă, cu ochii cam pătimaşi, dintr-o greşeală a penelului, lumea noastră din această oră e mult prea nestabilă ca să-ţi garanteze o continuitate de viaţă şi de gândire. Vinul însă trebuie cruţat, oricât de mare ar fi furtuna!…

Buna dispoziţie se menţine, curând însă o acoperă istovirea; discutăm, fără să ne dăm seama că oasele şi musculatura sunt într-o activitate continuă.

Mă culc la 20, 30 şi adorm numaidecât. Somn iarăşi cu intermitenţe, până la 8 dimineaţa, deşi ruliul, mai violent decât ieri, m-a mototolit toată noaptea, ca să întrebuinţez cuvântul absolut.

La ora 4 am auzit glasul comandantului pe coridor, strigându-l pe doctor cu un ton de suferind; deoarece este un om robust, nu am dat importanţă întâmplării şi am recăzut în al nu ştiu câtelea fragment de somn.

*

Azi m-am trezit la ora 8 şi după ce am privit ceasul nu mi-a venit să cred: afară era noapte. Pe urmă m-am dumerit: în navigaţia noastră cu furtuna în faţă, trecusem de mult.

cercul polar…

E duminică – ora 8 aici înseamnă ora 10 în ţară; curând începe concertul la Ateneu – singurul reper pe care îl găsesc în această învălmăşeală; nu ştiu de ce, gândul respinge sau trece cu nepăsare peste amintirile celelalte.

Pe punte, gheaţă şi mai groasă. Au mai rămas câţiva grauri, numai trei sau patru; stau pe doriboturi, nedumeriţi, zburliţi şi speriaţi, parcă întrebându-se ce năpastă îi paşte…

Ne-am continuat drumul spre nord, sub un cer de zinc oxidat, unde trebuie să fi răsărit şi soarele cândva,

până la ora 16, când am ajuns la 68 grade latitudine, adică mult în nordul Islandei. Islanda n-am văzut-o decât pe hărţi. Oare pe cea reală n-o fi mutat-o din loc furtuna de astă-noapte?

Barometrul a urcat de la 730 la 740, vântul s-a potolit, aşa că la ora asta s-a hotărât să ne întoarcem. După împrejurări, vom merge sau la Faeroe, sau la coasta Islandei. Probabil Vasul Fantomă suntem chiar noi, fiindcă prea rătăcim

— Şi fiindcă nu se vede altul!

Unde or fi dispărut toţi pescarii din Atlantic?

Nu mai înţeleg nimic, şi mi se pare că nu înţeleg nici ceilalţi.

Ştiu ce înseamnă o izbitură a balansului; am suportat două ieri, şi numai norocul sau poate deprinderi vechi, pe care le crezusem uitate, m-au ajutat să n-u-mi stâlcesc oasele.

Eram în cabină şi mergeam spre uşă, când, înainte de a avea timpul să pun mâna pe clanţă, m-am pomenit proiectat brusc înapoi, spre hublourile aplecate până deasupra apei; cum podeaua era înclinată inacceptabil, aş fi intrat cu capul în perete dacă în ultima clipă, dându-mi seama că nu am nimic de ce să mă apuc, nu m-aş fi lăsat moale, ghemuindu-mă pe canapea, care a micşorat şocul.

Puţin ameţit, dar bucuros că scăpasem astfel, m-am ridicat fără precauţie, şi atunci balansul invers m-a aruncat în partea cealaltă „ou o violenţă neaşteptată. N-am mai avut ce face

— Decât să „mă predau” – şi m-am proptit plat în uşă, cu braţele ridicate, străduindu-mă să-mi feresc capul şi să primesc izbitura cu tot restul trupului, ceea ce am izbutit, fiindcă după aceea nu m-a durut ceva anume, ci, ca să zic aşa, m-au durut toate.

Comandantul însă o păţit-o mai rău noaptea trecută: balansul l-a trântit jos, într-o clipă de neprevedere (el zice „pe un pas greşit”), în întunericul care domneşte de obicei pe puntea de comandă. Tocmai lua din mâna nu ştiu cui ceaşca de cafea. Negăsind la iuţeală şi pe întuneric de ce să se apuce, a măturat de două ori timoneria, cât e de lungă, întâi într-o direcţie, apoi în alta.

Azi, doctorul, care l-a oblojit astă-noapte, îmi spune, cu destulă îngrijorare, că nu e ceva simplu, că probabil s-au rupt nişte ligamente la umăr. Dar că dacă nu cedau ligamentele s-ar fi rupt braţul. Poate că-i o exagerare. În orice caz, şi-a înfăşurat pacientul în bandaje, ca să-i imobilizeze articulaţia, şi-acum acesta se uită cam nedumerit la umărul ţeapăn.

Despre comandant întârzii să-mi fac o părere. Vârsta lui a contribuit să optez pentru traulerul „Constanţa” atunci când m-am îmbarcat.

— Ne despart cinci ani, în paguba mea, dar mi-am spus că diferenţa nu-i apreciabilă la o treaptă a vieţii când temperamentele încep să se liniştească, şi judecata omului se poate soooti aşezată.

Comandantul mă copleşeşte ou bunăvoinţa lui şi cu amabilitatea; când mă vede zâmbeşte, îmi cunoaşte pasiunea pentru mare şi dragostea pentru marinari, îmi recunoaşte şi oarecare pricepere la viaţa vaporului, adică nu mă socoteşte căzut aici ea musca-n lapte, şi totuşi, în trei săptămâni n-am găsit un subiect de conversaţie. Ne zâmbim – şi ceva în mine se crispează… Am să aştept; trebuie să fie o cale ide la mintea unuia la a altuia, sau o oale între inimile noastre – nu am inima îngheţată.

Poate este unul din acei oameni pe care nu dai toate paralele de la început. Sub înfăţişarea lui de pensionar jovial, guraliv şi mulţumit de soartă „s-ar putea să se ascundă, cu discreţie, un om brav. În ziua când am să-l

descopăr, călătoria are să devină pentru amândoi mai frumoasă.

Luni, 16. Primul hering, ultimul graur

Era întuneric la ora 9, când m-am trezit, şi greu mi-a venit să cred că trebuie să mă ridic din pat, dat fiind că după ceas se terminase de mult noaptea.

Înainte de ora 24, de la sud am schimbat drumul mai spre vest, ca să ne apropiem de coasta răsăriteană a Islandei, unde este încă o zonă din cele indicate pe calcul nostru, ca bogate în hering. Se pare că sunt câteva pescadoare în preajmă. Ale cui şi ce fac? Greu să-ţi dai seama de la atâta distanţă; „în preajmă”, aici înseamnă 10 mile sau mai mult poate.

Peisaj pustiu, întristător, toată dimineaţa.

Acum e ora prânzului, şi printr-o ruptură de nori s-a ivit soarele, la o palmă deasupra orizontului, reuşind să-şi trimită încă o dată razele, prin hublouri, chiar pe caietul unde scriu acestea.

Aş scrie mai departe, însă a reînceput balansul, destul de brutal după o noapte calmă, şi ca să înşir câteva rânduri, mi s-a cerut multă cazną. Caietul, presat sub braţe, fuge dintr-o parte în alta; cu fraza pregătită în minte (fuge şi ea câteodată), trebuie să aştept până ce foaia albă îmi vine în faţă, şi-atunci arunc la iuţeală cât pot din ea, aşteptând un alt ciclu, şi apoi altul, ca să ajung până la capăt. Dar între timp mă lupt şi cu fotoliul, care nu-i ancorat, din păcate, mă lupt şi cu trupul meu, şi cu trosnetele din jur, şi mai ales cu gândul că s-ar putea să arunc toate paginile…

Gheaţa pe punte nu s-a topit, deşi ne întoarcem spre sud.

Aducem iarna cu noi, de peste Cercul Polar, remorcând-o prin aceste locuri unde încă era cald deunăzi.

A mai rămas doar un graur; picoteşte pe vinciul traulului, loc mai adăpostit de vânt. L-am duce la căldură, dar când te apropii zboară infirm şi se aşază pe copastia doribotului, de unde te priveşte resemnat şi trist.

La prânz am schimbat iarăşi drumul, spre sud-est; în loc să ne apropiem de Islanda, acum ne îndreptăm spre Faeroe.

Ca să mă duc la puntea de comandă am de urcat douăsprezece trepte, dispuse destul de abrupt, ca pe orice vapor.

M-am deprins să prind clipa balansului potrivit, şi îndată sunt sus, tras de forţe invizibile, care fac să nu-mi mai simt greutatea, de parcă aş fi în cosmosul cunoscut de curând.

Cer greu, cu nori învălmăşiţi, ca plumbul zdrenţuit. Fulguieşte gânditor; temperatura aerului: minus 4 grade; neguri la orizont…

Un vapor în radar, numai la 3 mile şi jumătate, în prova noastră tribord. Abia mai târziu apare din negură şi îl urmăresc cu binoclul. E un vas de pescuit, mult mai mic decât al nostru, şi se balansează atât de dezordonat şi de frânt, încât te întrebi cum nu se duce la fund; uneori dispare în valuri, lăsând să i se vadă numai catargele, care se rotesc epileptic pe cer. Îi compătimesc puţin pe oamenii lui, apoi mă gândesc că şi ei ne văd, probabil, la fel.

Cum umblăm hămesiţi după peşte şi deocamdată nu sunt speranţe să îl găsim, cineva propune să întreprindem un act de piraterie şi să luăm peştele lor. Glumim, dar n-ar fi de mirare ca ei să aibă un gând asemănător, socotind că noi am fi mai pricopsiţi… Sunt sigur că în aceste ape pustii şi ciudate nimeni nu pescuieşte nimic.

De altfel, ecograful, care funcţionează conştiincios şi inutil, nu arată decât fundul oceanului, înscriind pe bandă profiluri selenice, cu cratere, prăpăstii şi munţi.

Se luminează în babord după un timp, adică spre nord-est, şi curând, printr-o spărtură de nori iese soarele în bordul celălalt, la 3 – 4 grade de orizont, foarte jos, făcându-te să crezi că e ud. Dar îndată faţa oceanului se umple de lumini fabuloase; dacă priveşti stăruitor valurile strălucind, îţi vin lacrimi în ochi…

Fabulos şi orizontul, de jur-împrejur, crenelat de lumini şi de nori, ca un pinion uriaş care se învârteşte lent, înainte şi înapoi, măcinând timpul pe loc.

Pescadorul străin se luptă cu valurile, gâfâind; ne luptăm şi noi, fără să mai simţim. Iar puntea e albă de zăpadă ca o pârtie de schi.

Un sfert de oră mai târziu, uitându-mă afară, văd pescadorul lângă noi; e un vas mic, poate de 1.000 de tone. Şi acolo sunt oameni, şi-atât de aproape, că dacă i-am striga, cred că ne-ar auzi.

Poate niciodată în viaţă ei nu vor mai trece pe aici. Iar dacă totuşi vor trece, nu va fi în clipa când am trece şi noi…

A te întâlni pe mare înseamnă a te despărţi definitiv. Chiar dacă n-ar fi aşa, e ceea ce simt acum.

După alt sfert de oră sunt tot aici, ceva mai aproape decât adineauri şi puţin mai înapoi. Vor rămâne astfel încă un ceas, apoi se vor pierde treptat – şi dacă vor mai fi în vedere un timp, îi va şterge noaptea curând. În orice caz – şi pentru totdeauna – ne despărţim…

La ora 16, pe o vreme câinească, învineţită de ger şi pătată cu alb de zăpadă, vârtejuri spulberate, s-a lansat traulul pelagic.

Ecograful arăta iarăşi bancuri de peşte sub chilă, să-l iei cu lopata.

În decorul sumbru, hainele de protecţie ale oamenilor, portocalii, culoarea cea mai luminoasă, păreau bucăţele de soare;

nu dădeau însă nici căldură, nici speranţă şi aşteptai să se stingă de la o clipă la alta, stropite de apa oceanului… într-adevăr, câte un val, venind din pupa, după ce zgâlţâia vasul, se năpustea pe slip, lua puntea în lung şi ajungea până la vinciul-traul.

După două ore de muncă, hainele portocalii au apus fără glorie; oamenii au coborât, nevinovaţi, să se încălzească. Rezultatul luptei lor meteorice au fost câţiva peştişori bicisnici, un cod de 40 de centimetri şi încă unul, de mostră, având peste un metru lungime. Iar în burta acestuia, numaidecât spintecată, în sfârşit, primul hering, hering veritabil, întreg şi nevătămat, cu flancurile albastre!

Lochul arată astăzi 5.700 de mile parcurse de la plecare.

Pentru un hering, e prea mult: un sfert din lungimea meridianului!

În timpul traulării s-au ivit pe rând, în stânga noastră, spre sud-est, în direcţia Faeroe, şi la distanţe de la 2 până la 6 – 7

mile, puzderie de vase mici, pescadoare, lucrând, pare-se, în legătură unii cu alţii. Deci, fiindcă atâtea vase nu pot să se păcălească, înseamnă că este peşte; şi la noi l-a marcat ecograful!

Numai că ei, la câteva zeci de mile de casa lor, îşi pot îngădui să strângă cu suta de kilograme, folosind plase în derivă sau alte unelte de detaliu; nu au nici tonajul, nici înzestrările noastre.

N-am observat pe feţele oamenilor demoralizare sau plictiseală. După ce s-au chinuit în frig, în ninsoare, în vântul aspru şi-n bătaia îngheţată a valurilor, s-au spălat pe mâini şi s-au dus la masă.

S-a lăsat noaptea. Luna, tangând printre nori, argintează faţa oceanului, şi parcă nu-i iarnă, şi parcă nu

suntem în Nordul aspru…

Am schimbat drumul cu 180 de grade; flota de pescadoare se vede acum înapoia tribordului, pe o întindere aparent fără margini, fiindcă se pierde tocmai la orizont. Pare un oraş plutitor sau mai degrabă o aşezare estivală, pe cine ştie ce ţărm, al cine ştie cărei ţări calde. Visez că în faţă e o plajă, şi nisipul acolo va dogori mâine sub soarele care uit cât este de departe.

Visez un cearşaf portocaliu întins lângă apă…

Ninge în hublouri, şi viscolul şuieră iarăşi, şi oceanul se ridică din nou, iar noi mergem încă o dată spre nord.

Marţi, 17. Orele prieteniei

Ultimul graur a murit astă-noapte; ultimul nostru oaspete e o pasăre moartă…

Nu pescuim, nu navigăm: vagabondăm la nord-vest de

Faeroe, îndreptându-ne spre Islanda, la adăpostul căreia ne grăbim să ajungem, ca să ne apărăm, măcar în parte, de un ciclon anunţat că se apropie de la sud-vest. Se anunţă atâtea, că nu le mai dau importanţă.

Însă ciclonul nu vine – capricii meteorologice –, şi atunci, seara schimbăm iarăşi drumul cu 180 de grade, adică ne întoarcem. De data asta e hotărât: vom încerca să pescuim la răsărit de Faeroe, unde vom ajunge mâine dimineaţă.

Mergem cu toată viteza, în sfârşit, adică 12 – 13 noduri, cu valurile şi vântul din pupa, astfel că vasul nu se mai chinuieşte ca până acum.

*

Întârziem de obicei după masa de seară, în careu sau în fumoar, la discuţii şi la poveşti. E cald, e lumină, se aude muzică în difuzoare, afară se aude oceanul, se aud motoarele jos, în cală, iar peste toate se aud glasurile.

În speranţa că a doua zi lucrurile au să meargă mai

bine, suntem calmi şi mulţumiţi seara; amestecându-se cu glasurile şi cu fumul de tutun, se simte cum pluteşte în aer prietenia.

Cei mai guralivi sunt „pescarii” – avem trei la această punte: ingineri piscicoli ou roluri de conducere şi organizare;

nu-i cunosc încă îndeajuns, n-au avut până astăzi prilejul să-şi arate puterile. Le ascult însă poveştile – cultivă epicul fără să se epuizeze şi fără să-şi micşoreze debitul. Toţi au trăit printre pescari, în baltă sau pe malul mării; informaţia lor e obiectivă, autentică şi interminabilă. În povestiri constat predilecţia pentru lupta cu delincvenţii, cu „tebeicarii” – braconierii pescuitului –, cu pramatiile şi escrocii. Dar pe deasupra întâmplării penibile descopăr atmosfera, culoarea locală, cu tipul de om de acolo, a cărui viaţă înseamnă jocul sau lupta cu peştele, duşmanul lui, şi prietenul…

Fiecare din câţi ne adunăm seara are de spus câte „una”, dar niciunul nu va atinge verva pescarilor.

Cornel povesteşte tărăgănat şi uneori absent la propria-i povestire, ca şi cum ar debita-o mecanic, despre viaţa lui în porturi şi pe Dunăre. E evocator şi colorat fără niciun efort, ba chiar cu lene; fără să-şi dea seama, practică humorul şi poezia.

Prin prezenţa lui aici, îşi împlineşte două pasiuni dintr-odată: a călători pe mare şi-a călători în eter, pe undele herţiene. A munci într-un program care satisface nevoile interioare, mi se pare a avea norocul să iei de la viaţă maximum ce poate da ea, chiar dacă nu totul, fiindcă totul nu-l dă niciodată. Să stai ore întregi cu casca la ureche, să faci scurtă la braţ ciocănind în manipulatorul emiţătorului, într-o monotonie cum greu mai poţi găsi alta, dar să fii tot timpul cu atenţia încordată, este o cazană, şi încă una de lungă durată. La ora de masă,

radiotelegrafistul lasă deschisă uşa staţiei, aflată pe o punte mai sus, dar la mică distanţă, şi odată cu bucatele mestecă piuiturile aparatelor, atent la un semnal care ar putea să-l privească. În timpul somnului, ceva din fiinţa lui veghează, gata să-l trezească la o alarmă. Trec peste obligaţiile reglementare de a ţine registre, de a-şi administra activitatea, de a respecta orele de atenţie şi ascultare, de a urmări accidentele şi dramele navigatorilor.

Ceilalţi, chiar când nu sunt cu totul străini de tehnica şi practica radiotelegrafiei, chiar dacă piuiturile receptoarelor le spun ceva, cu silabele abecedarului, nu percep în vorbă curentă glasul eterului. Pentru radiotelegrafist, eterul este o lume clară, un colocviu pe lungimi de undă multiple. Cred că pentru Cornel este mai mult: o lume vie, al cărei glas îl simte cu pasiune.

Radioamator de la vârsta când tinerii îşi găsesc de obicei înclinări mai dinamice, el s-a aplecat peste emiţătorul de jucărie şi a început să-şi caute corespondenţi încotro l-au dus undele.

Într-o parte sau într-alta a lumii, când se întâlnesc, la distanţe pe care n-au să le străbată niciodată, radioamatorii îşi spun, fără să se fi cunoscut mai înainte: „Dragă prietene!”

E o formulă universală şi consacrată, şi de câte ori am auzit-o mi s-a părut că duce departe…

E admirabil să-ţi faci din pasiune îndeletnicirea vieţii.

Radioamatorul nostru, exersat pe micul lui aparat de improvizaţie, este astăzi ofiţer radiotelegrafist pe traulerul „Constanţa”. Serviciul nu-i este cazną; nu-l văd niciodată plictisit, sau nervos, sau acru în mijlocul aparatelor întinse pe doi pereţi ai staţiei, care îl solicită când într-o parte, când în alta.

Pe lângă îndatoririle programului, are de transmis şi de recepţionat radiogramele noastre personale. Mă

pomenesc uneori cu el la uşa cabinei, venit fuga, cu sufletul la gură, şi cu un zâmbet de bucurie şi complicitate, fluturând o hârtie, care-i o ştire pentru mine, prinsă de el, literă cu literă, şi transcrisă cu aceeaşi mină dreaptă cu care va apăsa manipulatorul, ca să transmită răspunsul meu, chiar astă-seară sau la noapte, când va stabili legătura cu ţara. Cuprinsul radiogramei, uneori de neînţeles pentru cel care nu cunoaşte datele şi formulele destinatarului, îl comentează, dar numai cu mimica, discret şi cu simpatie. Fără să vrea şi fără să ne declarăm astfel, e confidentul nostru, al tuturora.

Uneori se întâmplă să mă aflu în staţie, aşezat pe fotoliul pe care se grăbeşte să mi-l ofere, fără să-şi întrerupă recepţia sau emisiunea. Nu-i fumător, dar s-a îngrijit să aibă scrumieră, şi o pune la îndemână, ca să înţelegi că nu-l supără fumul şi deci poţi aprinde ţigara în spaţiul limitat al încăperii, unde sunt mai multe aparate decât metri cubi de aer. Deodată are o tresărire şi-mi face semn să mă apropii, mai bucuros şi mai complice decât totdeauna. Privesc peste umărul lui hârtia pe care scrie şi văd cum, literă cu literă, îmi răsare numele…

Îl rog pe cititor să vină lângă mine, la 5.000 de mile, într-o seară de noiembrie, în mijlocul oceanului care ne înconjoară cu duşmănie şi nu-şi ţine din promisiuni decât ceea ce îi poţi smulge cu sila. Suntem aici optzeci şi unu de oameni, şi ne înţelegem bine, avem mâncare, căldură şi lumină, dar ne mai trebuie ceva, ne va trebui totdeauna… În clipa asta, în mijlocul Bucureştiului, cetatea unui milion de oameni, un operator cu casca la ureche face aceleaşi gesturi cu telegrafistul de lângă mine, şi prin gesturile lor simt respiraţia celui care-i acolo şi mi-a trimis ştirea. Câteva clipe nu ne mai desparte nimic, peste zeci de meridiane…

Radiofonia, despre care am început să aud,

neîncrezător şi uluit, în copilărie, nu mai este astăzi o minune pentru nimeni, dar e o minune – şi n-o va anula niciuna din născocirile viitoare – să vezi cum din eterul răscolit de atâtea furtuni îţi apare numele pe hârtie, şi un gând apoi, şi o ştire. E ca un apel din eternitate, dându-ţi fiorul, bucuria şi puterea unei eternităţi care înglobează în ea nu doar viitorul, ci şi trecutul, şi mai ales prezentul, clipa de faţă, dilatată 5.000 de mile.

Traulerul „Constanţa” este pentru Cornel primul vas maritim pe care se îmbarcă, dar el întreprinde astăzi a doua călătorie, ca şi vasul, şi îndatoririle reglementare nu-i creează nicio dificultate, după cum nu-i creează dificultăţi nici tehnica destul de complexă a aparatelor. Şi-a creat chiar şi o complicaţie; ca şi când n-ar fi avut destule emiţătoare şi receptoare în pază, şi-a cumpărat din Japonia o mică staţie personală, jucăria radioamatorului, care însă nu mai este o improvizaţie. Noaptea, în orele de odihnă, îl găseşti uneori manevrând-o şi patrulând spaţiul, ca să mai găsească un prieten, cu care va intra în legătură, dar pe care, mai mult ca sigur, nu-l va vedea niciodată. După regula internaţională a radioamatorului, asemenea legătură se confirmă apoi prin corespondenţă, se omologhează, prin cărţi poştale de un tip anume; ele reprezintă palmaresul operatorului. Una câte una, Cornel a adunat atâtea, încât nu-i mai lipsesc multe pentru a face cinci sute – cinci sute de legături, de prietenii, în aproape întreaga lume.

N-are ce povesti despre ele decât numeric; povesteşte despre Dunăre, unde i s-au concentrat amintirile. Înainte de a se îmbarca pe „Constanţa”, a fost îmbarcat, un număr de ani, pe remorchere fluviale. E o altfel de experienţă călătoria pe fluvii decât călătoria pe mare; o experienţă mai îngustă, dar mai densă, ca o străbatere-a şesului, unde peisajul nu se repetă nici când

pare monoton, unde întâlneşti, măcar din zare în zare, aşezări de oameni.

Dacă într-un amurg, în pusta maghiară, remorcherul a ancorat în faţa unei colibe, începe o seară de poezie. Povestitorul nici nu-şi dă seama ce evocatoare sunt vorbele lui, domoale, debitate cu un glas tărăgănat de ţârcovnic care îşi citeşte litania. Dar dacă eu simt fiorul întâmplării, înseamnă că l-a simţit şi el, poate fără să ştie. De ce din sute de întâmplări a ales-o pe aceasta, care nici măcar nu are ceva să susţină povestirea?

Sunt sălcii pe mal, iar mai încolo, ogoare. Un sat, dacă există, e mult prea departe ca să i se audă, să i se simtă rumoarea de seară, care nu se transmite prin unde herţiene.

Coliba n-a fost aleasă întâmplător spre a fi loc de popas într-o noapte în pusta străină. Sunt acolo nişte fete, la lucrul ogoarelor; seara, după ce se spală în Dunăre, aprind focul în faţa colibei şi îşi pregătesc cina; nu se mai duc în sat – ar pierde prea multă vreme cu drumul.

— Numai fete?

Nu; şi un paznic bătrân, care le poartă de grijă. Băieţii de pe remorcher intră în vorbă cu fetele; soarele a apus, mai ţine puţin crepusculul, apoi rămâne lumina focului, şi liniştea.

Paznicul bătrân îşi pufăie luleaua… îl văd, fără să mi-l mai descrie.

După tratative neclare, mai cu voia fetelor, mai fără, mai cu încuviinţarea căpitanului, mai de capul lor, băieţii lasă barca la apă şi se duc pe mal. Au cu ei o sticlă de băutură, paşaport valabil la orice graniţă. Bătrânul paznic adulmecă – şi se înfruptă… Fetele chicotesc, sfioase şi provocatoare, exersând cochetăria universală născocită de prima femeie; oferă zece la sută din ele, şi reţin o sută

zece – să fie şi o rezervă de apărare.

Se împarte cordial mâncarea şi băutura, la o masă comună, în uşa colibei, în lumina focului şi a ochilor de codană.

— Şi pe urmă?

Cornel zice, fără revoltă, ci numai cu puţină melancolie, pe care poate i-o atribui eu, socotind-o obligatorie, ca o reacţie minimă:

— După ce-a băut toată sticla, paznicul ne-a trimis la culcare.

Melancolia nu-i un sentiment acid; nu arde sufletul, ci îl învie… în ea a rămas poezia acelui popas în pusta maghiară, liniştea câmpului, murmurul Dunării, râsul fetelor, inefabilul pe care îl aduce prezenţa femeii, intangibilă şi făgăduind totuşi ceva, măcar un vis, dacă nu o altă seară când se va opri din nou remorcherul acolo…

În poveştile lui despre viaţa pe Dunăre, Cornel păstrează aceeaşi moliciune şi-o neutralitate aproape deplină, ca şi când ar fi urmat o şcoală a genului. Mă prăpădesc de râs când îmi narează istoria cu câinii, iar el se uită la mine neîncrezător, nesesizându-şi humorul. îl răsplătesc oferindu-i prăjiturile care ni se dau destul de des la masă şi care nu mă îmbie: sunt aşa de casnice, aşa de puţin marine! El, în schimb, le devoră, păstrând, la treizeci de ani, gusturile şi candorile copilăriei. Ar înlocui hrana cu dulciurile, cu condiţia să fie destule; în schimb nu fumează şi nu se atinge de băutură, în afara micii raţii reglementare, socotind-o probabil necesară; de altfel nu o bea, ci şi-o administrează cu aceeaşi reţinere pe care copiii o au faţă de doctorie.

Povestea eu câinii se petrecea pe un remorcher, din cele cu care a colidant Dunărea, în aşteptarea unei îmbarcări cu adevărat marine. Dacă între cei doi câini aflaţi pe bord era un conflict de durată, el avea la origine

conflictul între oameni.

Unul aparţinea căpitanului, altul şefului mecanic, şi aceştia nu se aveau bine, ceea ce arătau pe faţă, bineînţeles fără să se latre. În schimb, percepând sentimentele oamenilor, se lătrau câinii. Aşezaţi pe lângă gospodăriile stăpânilor, unul locuia la prova, altul la pupa, şi între ei se afla sala maşinilor. Fiind un remorcher vechi, cu aburi, şi fără amenajări civilizate, puntea de fier, la mijlocul vasului, se încingea aşa de rău de la caldarina aflată dedesubt, încât era peste putinţă să treci pe acolo fără să-ţi arzi tălpile. Dar tălpile oamenilor nu ardeau, fiind încălţate; sfârâia talpa ghetei sau a bocancului.

Câinii, lipsiţi de această înlesnire, după ce făcuseră poate vreo încercare să escaladeze zona incandescentă ca să se încaiere, îşi stabiliseră pentru totdeauna reflexul condiţionat care li se atribuie şi rămâneau la distanţă, de unde se lătrau toată ziua, zburliţi, spre a-şi merita pâinea.

— Şi echipajul cum îndura hărmălaia asta?

Ştiu: te obişnuieşti, cum te obişnuieşti cu tic-tacul ceasului.

Şi-apoi ce poţi spune, când sunt câinii căpitanului şi al şefului mecanic?... Dar stăpânii? Lor nu li se făcea lehamite?

Cornel reflectează, apoi conchide, cu mimica neschimbată:

— Le convenea, ai naibii!

Înţeleg: nu mai aveau nevoie să se ostenească; o ceartă continuă îţi macină nervii şi te istoveşte la urma urmelor, oricât ai fi de inconciliabil. Câinii suplineau harţagul stăpânilor şi perpetuau ostilitatea. Iar hotarul de foc dintre ei îi împiedica să rezolve conflictul printr-o încăierare definitivă, urmată de *knok-out*.

Căpitanul şi şeful mecanic mai aveau şi nişte găini,

care ciuguleau libere pe puntea de tablă. Cineva le-a aruncat grăunţe în zona primejdioasă…

Cornel se opreşte, trage cu urechea, apoi se năpusteşte pe uşă, şi din două salturi a urcat scara, spre staţie: un receptor a început să piuie, linii şi puncte imperative şi alarmate.

Alături, unul din „pescari” îşi continuă istoria eu nişte scoici – vagoane întregi – pe care pescăria le furniza unei cooperative, pentru confecţionarea nasturilor. Nu ştiu cine şi nu ştiu cum izbutea să economisească din scoicile acelea cantităţi însemnate.

— Şi unde le ducea? Ce făcea cu ele?

— Păi le economisea doar în acte…

Nu înţeleg decât că încasa nişte bani fără să i se cuvină şi fără să muncească.

— Adică furt?

— Nu…

— Atunci, escrocherie… Sau delapidare…

Sunt obosit, lămuresc greu pricina, dar, în sfârşit, aflu că judecata a înţeles cum trebuie, i-a pus calificativele legale, şi adunătorul de scoici a mers la închisoare.

Când eram mic, şi chiar mai târziu, adunam scoici pe malul mării; dacă le-aş fi păstrat, ar fi fost zeci de kilograme. Ce s-o fi făcut cu ele?

Noapte luminoasă, cu lună plină, care scapă adesea printre norii fărâmiţaţi, trecuţi parcă printre pietre de moară.

Înainte de a mă culca mai privesc o dată afară, pe sub perdele; e tulburător să dai seara o perdea la o parte, să vezi cine trece, cine vine. Cine să vină în noaptea oceanului? Dar drept în faţă, luna întinde pe valuri o spadă subţire de argint, bătută fin şi filigranată. Cum o fi ajuns

aici tocmai de la Toledo? O astfel de lucrătură nu s-a putut face în altă parte…

Miercuri, 18. Schimbări de drum

Nu mai înţeleg nimic; am simţit prin somn balans puternic, care m-a împins de câteva ori, când cu capul, când cu picioarele în tăbliile patului, dar eram obosit şi am dormit mai departe, fără să caut o explicaţie şi fără să-i dau importanţă…

Când mă trezesc, lumina dinainte de răsărit în hublouri…

E ora 8, îmi scutur capul: răsăritul ar trebui să fie în bordul celălalt.

În sfârşit, aflu: am schimbat încă o dată drumul, când mai aveam 30 de mile până la Faeroe; balansul simţit prin somn ar fi trebuit să mă vestească: la un asemenea rondou, când valurile ajung travers, vasul totdeauna se balansează, ca un om ostenit de poveri, care îşi scutură şalele.

Dar de ce mergem spre nord?… Fiindcă vremea s-a liniştit şi căutăm – mi se spune – locul pe unde am trecut deunăzi când ecograful a semnalat bancuri masive de peşte. Aflu că a început să le semnaleze din nou, încă de pe acum. Fie!

Când mă duc pe puntea de comandă, animat de veştile optimiste, instrumentul care, zice-se, înregistrase bancul mai adineauri, acum tace mâlc. Vom lansa totuşi traulul, dar ştiu că va fi inutil.

Cât despre ecograf, e dereglat, în cel mai bun caz, sau are un viciu ascuns, dacă viciul nu e în ochiul cui citeşte pe bandă. Cornel, care nu rabdă defectele aparatelor şi nu rabdă nici defecţiunea omenească, fiind o fire inimoasă, se străduieşte să descopere ceva în cartea tehnică a ecografului, deşi nu-i intră în obligaţii. Privesc peste umărul lui o imagine, o reproducere schematică a înregistrării de pe bandă; dedesubt scrie: „Aici e

plancton”. Sub o altă imagine: „Aici e. un curent de apă”… Sunt multe imagini, fiecare semnalând un alt fenomen, şi sunt, în sfârşit, şi cele care arată peştele în bancuri.

Din păcate, o privire neexersată nu poate deosebi unele de altele. Două priviri, consultându-se, vor duce la controversă, a treia privire şi a patra vor adăuga opinii noi – şi cel puţin eu unul nu voi şti cine are dreptate.

Ora 11, 30; se fac pregătiri de lansat traulul. N-o să prindem nimic, decât, poate, curenţi de apă sau plancton, de care n-avem nevoie şi nici nu rămân în plasă…

Seara. Bineînţeles, n-am prins nimic. Vine furtuna şi ne întoarcem din drum. S-a ivit o situaţie nouă şi cu totul neprevăzută: trebuie să intrăm la adăpost numaidecât. Din cauza furtunilor prelungite, din cauza trepidaţiilor, un perete interior, spre pupa, a început să se fisureze. Este o întăritură transversală, dar constituie şi peretele unui tanc de apă; dacă nu se repară fără întârziere apa se pierde, iar ruptura poate să crească.

Orice ar spune altcineva, socotesc că-i urmarea unui viciu de proiectare, sau de construcţie, sau amândouă. Vasul, prevăzut pentru o navigaţie chiar printre gheţuri, e departe de a fi înfruntat solicitările maxime. Cum ne aflăm înăuntrul anului de garanţie uzual şi prevăzut în contract, constructorul e obligat să găsească remediile. Dar constructorul este un şantier, o instituţie, o societate, pare-se anonimă, nu un om pe care să-l pot apuca astă seară de nasturele hainei şi să-l întreb: „Ce făcuşi, stimabile?”

„Galaţi”, fără să fi păţit asemeni, a intrat înaintea noastră la adăpost, într-un fiord al insulelor Faeroe. Ne îndreptăm şi noi într-acolo; mergem toată noaptea cu furtuna din spate, neputincioasă; totuşi, fiindcă avem o rană, fiecare trosnitură a vasului îmi apare amplificată.

Bilanţul, la acest sfârşit de etapă: am consumat toată latitudinea călătoriei, deci tot spaţiul – până la întoarcere

rămâne numai timpul în faţă.

IV CREPUSCUL LUNG

Joi, 19. Descoperiri neaşteptate

De la ora 10 suntem la ancoră în Fundingfiord, primul adăpost care se deschide, către sud-est, îndată ce ai intrat în strâmtoarea Lervig. La câteva sute de metri văd un perete stâncos, vânăt, posomorât, cu un strat subţire şi năpârlit de muşchi verzui. Piatra e udă; fire de apă se preling în jos, înspumate, adăugând peisajului gol culoarea lor albă. De unde atâta apă într-o stâncă golaşă? La creasta care, privită pe hublouri, acoperă cerul în întregime se vede puţină zăpadă;

zăpada aici e poate ca rouă dimineţilor noastre: se aşază noaptea, iar ziua se topeşte şi udă neîntrerupt versantul, făcându-l să semene, împotriva legilor geologice, cu un smârc de piatră, în duritatea pe care ţi-o sugerează stânca, masivul parcă e pe cale să putrezească, dospind ca pământul de baltă.

Ne aflăm într-un golf îngust şi prelung, ancoraţi la jumătatea lui; locul din fund l-a ocupat „Galaţi”, sosit înaintea noastră. Vorbim prin radio cu ei, îi privim cu binoclul, la *o* distanţă de 6 – 7 cabluri – şi numai atât. Gestul firesc ar fi, într-o zi de răgaz, să mergem acolo sau ei să vină la noi;

nu suntem străini – am avea ce să ne spunem unii altora…

La propunerea cuiva, comandantul răspunde că nu e voie să lăsăm barca la apă fără aprobarea autorităţilor locale. Ciudat:

dacă un vas străin poate să intre şi să manevreze în fiorduri fără să vestească pe nimeni şi fără să aştepte vreo aprobare, de ce ar fi autorităţile mai riguroase cu o barcă? (Mai târziu mi-am dat seama că lansarea bărcii de salvare cu oameni neantrenaţi de fel la această manevră e foarte

anevoioasă; propunerea crea astfel o complicaţie.)

Cer posomorât, linişte de piatră; nu se simte, nu se aude oceanul; se simte şi se aude doar vântul, din când în când, în rafale, sfâşiindu-se în crestele stâncoase, de unde cade zdrenţuit peste apă, şi-o face să fiarbă în dâre clocotitoare. Vasul se roteşte lent pe ancoră, câteva grade într-o parte, câteva în alta, ca şi cum ar căuta unghiul sub care se vede mai limpede peisajul.

O şalupă mare, militară, poate o vedetă de poliţie, de pază a coastei, se apropie din fundul fiordului şi – trece pe lângă noi, la jumătate de cablu; e limpede că îi interesează prezenţa noastră aici, dar nu ne întreabă nici de unde venim, nici unde mergem, nici ce facem.

Nu facem nimic; aşteptăm dispoziţii, care pot să vină de la o clipă la alta.

Mi se pare nefiresc că vasul nu se mai leagănă; musculatura, obişnuită să înfrunte balansul, nu se relaxează, ci stă la pândă nedumerită, întrebătoare.

Până la căderea întunericului, curând după amiază, mă mut dintr-un bord în altul, încercând să înregistrez un peisaj cum n-am mai văzut niciodată şi care, în simplitatea lui, rămâne inepuizabil.

Iată dar că nu le-am căutat degeaba; insulele Faeroe sunt o realitate, dominantă şi durabilă. Când s-au ghicit în zarea abia luminată, azi-dimineaţă, câtva timp mi-au părut că se leagănă pe valuri, nedefinite geografic, ca o escadră neagră de cuirasate. Mai târziu, mergând încă o milă sau două, s-a văzut că escadra stătea la ancoră şi era de piatră. Stâncile s-au desprins atunci din ocean şi din neguri, în unghiuri ascuţite şi linii drepte, desenate apăsat cu cărbune; erau masive, sterpe, pustii şi zdrobitoare, ca o zeitate uitată a Nordului, un

Thor prefăcut în stânci, lăţindu-se peste ape cu fiecare minut, desfăcându-şi braţele crenelate şi vestindu-

ne agresiv că nu putem trece mai departe.

Iar noi veneam să căutăm adăpost!

Insulele Faeroe nu sunt punct de escală decât pentru micile vapoare de pe liniile locale, care fac legătura cu Europa şi cu Islanda. Le-am numit „locale” faţă de întinderea oceanului; altminteri, o astfel de linie înseamnă zeci de ore de navigaţie. După *Cartea pilot*, care, cu nenumăratele ei volume, este o enciclopedie completă a tuturor mărilor şi ţărmurilor, pământul cel mai apropiat, arhipelagul Shethland din nordul

Angliei, se află la 180 de mile; sunt peste 200 de mile până la coastele Islandei, iar până la ale Norvegiei 300 – drum pe puţin de o zi şi o noapte.

Mai vin să-şi caute adăpost în fiorduri pescadoare nordice

— Le-am şi văzut pe primele – hărţuite de cicloane, cu vopseaua mâncată de rugină în campanii interminabile, dar acelea fac parte din peisajul la fel de ruginit – nu. izbutesc să-i schimbe culoarea şi să-l umanizeze, să-i atenueze asprimea.

Ca un adaos la felul neprimitor cum ni se arăta peisajul, într-un aviz pentru navigatori, staţia radio de coastă anunţa, odată cu apropierea noastră, că un mic pescador „de 8 tone, de culoare neagră, cu două catarge”, a dispărut între fiorduri peste noapte şi cerea asistenţa vaselor care s-ar întâmpla să-l vadă. E adevărat că fusese furtună noaptea; venisem cu ea din pupa, ceea ce nu înseamnă că nu bântuia şi în prova…

E o datorie a navigatorilor, în faţa căreia nimeni nu şovăie şi în numele căreia se fac uneori sacrificii emoţionante, să dea ajutor vaselor aflate în situaţii primejdioase, pentru a le salva sau a salva cel puţin echipajul. Îndată ce Cornel a comunicat avizul la puntea de comandă, ochii tuturor aflaţi acolo s-au îndreptat spre

ţărmurile de piatră. (N-am văzut pescadorul rătăcit peste noapte; şi dacă l-am fi găsit aici, pe ţărmurile nordice, abrupte şi bătute sălbatic de valuri, ar fi fost de mult prefăcut în aşohii, fără putinţă de a salva măcar un om din tot echipajul. Mai târziu am aflat, prin radio, că îl găsiseră alţii, în alt loc, unde izbutise să se adăpostească.)

Era ora 8 dimineaţa – nici ziuă, nici noapte. Picasem spre colţul de nord-est al arhipelagului, şi intrarea în strâmtoarea

Lervig, pe unde trebuia să ne căutăm drumul, se afla mai la dreapta. Aici, în nord, ţărmurile ţâşnesc vertical din apă, stâncă goală, înnegrită de apă, fără nicio treaptă la bază, fără niciun fir de plajă pe care să poţi pune piciorul, nădăjduind o salvare în cazul unui naufragiu. Deşi nu depăşesc 800 de metri, înălţimile, terminate cu piscuri şi creste ascuţite ca sub o tocilă gigantică, apar zdrobitoare când te afli aproape. Sunt optsprezece insule laolaltă, atât de înghesuite încât de la oarecare distanţă par una, grea, dură şi inexpugnabilă.

Aşa a şi fost, la facerea acestei lumi din Atlantic, în era terţiară, când din erupţiile vulcanice, s-a născut un masiv unic, de bazalturi, un continent fără destulă gestaţie, avortat în ocean, între două continente adevărate. În mileniile care au urmat şi în perioada glaciară a scoarţei, vântul, ploaia, marea şi gheaţa au rupt şi fărâmiţat bazaltul, adiucându-l la înfăţişarea de astăzi. Aşa cum se văd acum pe hartă, toate strâmtorile sunt îndreptate de la nord-vest la sud-est, urmând direcţia dominantă a intemperiilor şi arătând forţa acestora, dar arătând mai cu seamă bătrâneţea, zecile de mii de ani ai pietrei.

Căutând strâmtoarea Lervig, dintre insulele Ostero şi Kalso

(Eysturoy şi Kalsoy, cu ortografia locală), am virat la

dreapta şi am navigat cu precauţiune în lungul barierei stâncoase, confruntând-o într-una ou harta. Un far singuratic – al cui în această pustietate? – continua să clipească la intrarea strâmtorii şi era singura exclamaţie a unei lumi mute.

De pe o culme, mai departe, cădea de-a dreptul în ocean o cascadă albă, prima dâră de lumină adevărată, erupând ca pe un ochi de geam, o fereastră îngustă deschisă în piatră; lumina cerului era nesigură, plumburie, şi părea că aşa are să rămână, neputând să se facă ziuă deplină.

Curând apoi, în acest peisaj cu vegetaţie puţină, ofilită şi moartă, şi fără un alt fel de viaţă, a apărut cea mai surprinzătoare imagine la ora aceea a noastră – un sat, autentic, deoarece îl confirma harta, dându-i şi numele, Gyogv, aproape impropunţabil. Soarele nu se vedea, chiar dacă răsărise teoretic, şi totuşi, asupra acelei aşezări neaşteptate razele lui operau parcă prin refracţie, făcându-l să strălucească. Era o baie neverosimilă de culori văratice, suplinind lipsa’ de culoare a vegetaţiei. M-am gândit că şi casele din satele noastre, şi din alte sate în lume, sunt colorate, numai că trebuie să concureze cu florile şi cu copacii, cu dealurile înverzite, cu pajiştile, cu tot ce învie peisajul. Aici peisajul era ca o pânză de pictură, pregătită pe şevalet, o suprafaţă uniformă, nevorbitoare – un suport neutru, care să nu intre în lucrarea viitoare, neinfluenţând asupra culorii şi subiectului. Subiectul ocupa doar o câtime din dimensiunile cadrei, o mână de case, într-o mică depresiune, ca o văioagă, locul pe unde va fi lunecat un gheţar altă dată, cizelând roca primară…

Am privit adesea paleta pictorului, cu vopsele pregătite de lucru, şi m-a atras depozitul acela de culoare germinală, pe care apoi l-am văzut, dezamăgit,

distribuindu-se pe pânză, fără forţele lor chimice, structurale. Uneori mi-a plăcut mai mult paleta decât pictura.

Aici tabloul nu era gata, nu era nici măcar început, nu închidea nicio neputinţă, nicio greşeală. Era doar paleta proaspăt alimentată, cuprinzând toate culorile şi toată vigoarea.

Ştiu că paleta are să rămână acolo, şi restul pânzei nu va fi pictat niciodată. Mai bine aşa decât să se dilueze culoarea.

Imaginea mă urmăreşte, acum, după ce a căzut întunericul şi ne înconjoară lumina electrică. Nu mă aşteptasem, cum nu s-a aşteptat Columb să găsească America. Mă stăpâneşte sentimentul că am făcut o descoperire geografică.

Vineri, 20. Cristina Lavransdatter

La ancoră, în acelaşi Fundingfiord; am primit dispoziţii:

mâine plecăm spre Thorshavn…

Linişte desăvârşită şi foarte puţină mişcare pe apă; pe ţărmuri, niciuna. Pare că a plecat sau a murit toată lumea.

Cerul noros, atmosfera apăsătoare între stânci, fără orizontul oceanului. Îmi dă o stare proastă nemişcarea, ceva ca un „rău de uscat”. Aş vrea să ieşim de aici mai degrabă, chiar dacă afară ne aşteaptă furtuna.

Cu harta, cu *Cartea pilot*, cu binoclul pe care am pus stăpânire, îmi continui descoperirile.

Stânca de la nord-vest, apărarea dinspre mare, e ca un trunchi de piramidă, întrecând de vreo zece ori în dimensiuni cea mai mare dintre piramidele faraonilor. Dincoace de acest parapet, în interiorul fiordului, relieful se îmblânzeşte, capătă rotunjimi, până ce, în fund, ajunge la forma curgătoare, ca o naraţiune, a colinelor. De acolo,

colinele se duc mai departe, călătorind lin către zări. Şerpuieşte şi un drum odată cu ele şi duce undeva, dar harta nu spune unde, şi nici nu poţi bănui dacă spre o aşezare de oameni, cum duc toate drumurile;

nici ieri, nici azi n-a venit nimeni dintr-acolo.

Către sud-vest descopăr la creastă o linie de înaltă tensiune, cu stâlpi de beton, o lucrare făcută să ţină multă vreme…

Să ţină în viitor, sau în trecut? Unde se duce, de unde vine?

Convii, cu raţiunea, că undeva, pe aici, trebuie să fie o sursă de energie electrică, probabil o hidrocentrală. Dacă drumul neumblat nu duce nicăieri, curentul trebuie să ducă undeva unde sunt oameni; poate la Thorshavn; am să-l văd mâine.

În fundul fiordului e un sat mai mărişor; numără vreo douăzeci de case, la gura unei văi, orientată în aşa fel că nu i se vede decât intrarea; ar părea că mai sunt şi alte case înăuntru, printre coline. Culorile lor apar la fel de numeroase şi de vii ca în satul de ieri, dar îmi stăpânesc încântarea; un lucru uimitor trebuie descoperit doar o dată. E un sat, descoperit de alţii… După harta englezească de navigaţie, se numeşte Funding, ca şi fiordul. După harta locală, Funningur.

Această hartă, cu numele localităţilor, insulelor, strâmtorilor şi fiordurilor este primul nostru dicţionar de limbă faeroeană;

nici nu vom avea altul.

Un sat în faţa căruia – ancorezi după douăzeci de zile de navigaţie, dintre care unele cu furtună, îţi oferă măcar alt decor decât al mării; dar îţi mai prilejuieşte gândul că sunt acolo oameni, nu cei pe care îi vezi toată ziua. Trebuie să fie în casele acelea o odaie unde se face focul seara şi

unde se aprinde lumina, asupra mesei pregătite de cină. Şi este, desigur, o femeie, gospodina, mişcându-se pe lângă vatră, cu obrazul aprins de flacăra focului sau de altă flacără, privind pe furiş, şi totuşi fără sfială, spre colţul unde s-a aşezat musafirul.

Musafirul ar fi omul venit de pe mare, şi stă cu vaporul lui la ancoră, dar merge pe mal cu închipuirea pentru o astfel de seară. Poate sunt şi fetele gospodinei, întrunite cu ale vecinilor, care au venit şi ele să vadă străinul, şi şuşotesc între ele, şi chicotesc cu mâna la gură…

În faţa satului a ancorat „Galaţi” cu dreptul primului venit, în acest caz, indiscutabil. Dar de ce l-aş ţine de rău? Avem şi noi un sat, pe ţărmul din faţa stâncii inabordabile, şi numai la câteva cabluri distanţă.

Sunt îmbibat de atmosfera scandinavă; citesc tocmai acum, pe apucate, dar fără să pierd şirul sau tonalitatea, *Cristinne*

Lavransdatter de Sigrid Undset. Astfel, călătoresc câteva ceasuri pe zi în Norvegia medievală a eroinei pătimaşe, nechibzuite şi exaltate. Eroina nu era născută la anii ’800 sau 900, când norvegienii au populat locurile pe care le descopăr astăzi, dar s-ar putea să aibă strămoşi comuni cu ai unei familii de aici, din satul de-aproape. Altfel, cine i-ar fi dat satului numele

Eldevig, adus peste mare din patria Cristinei Lavransdatter?

N-am luat cartea cu mine ştiind că merg în atmosfera ei scandinavă. O am întâmplător, dar datorită ei, ceva aici mi se pare cunoscut mai de mult, şi dacă aş debarca şi dacă aş trece pragul unei case n-aş fi nici dezorientat, nici nu m-aş socoti un intrus. Cristina, fiica lui Lavrans, s-ar înclina adânc şi mi-ar arăta locul unde să mă aşez; bineînţeles, lângă vatră.

E noapte neagră şi plouă, o ploaie rece, acidă şi corozivă;

dacă nu poate să roadă tabla punţilor, protejată cu minium de plumb, sapă ceva în suflet; nu mă tem – nu-i nociv. Fericirea nu-i umană dacă nu cuprinde puţină nelinişte, puţină îndoială, puţină tristeţe.

Sâmbătă, 21. Ploaia insulelor Faeroe

Am ridicat ancora la ora 11, 30, iar acum străbatem strâmtoarea Lervig, ca să ieşim în mare, pe la sud-est, de unde ne vom îndrepta spre Thorshavn, la sud; n-avem de mers mult.

Pe dreapta, fiordurile se înşiră unul după altul, ca nişte boxe construite anume pentru adăpostul vapoarelor. În primul stă cuminte un trauler de tonaj mijlociu, cu vopseaua roasă de rugină; pe punţi nu mişcă nimic, nici pe maluri, nici în satul din fund. E şi aici un sat, ceva mai întins, poate un târg; e şi el colorat, apare ca o paletă nealterată şi neviciată, pe pânza cenuşie, pregătită pentru pictură. Domină roşul, galbenul, verdele, albastrul, portocaliul şi negrul... înşiruirea porneşte din dorinţa exactităţii, dar constat în ea un scrupul inutil; nu sunt cu totul sigur că ar lipsi violetul; s-ar fi putut spune deci: domină tot spectrul. Asupra cui? Asupra lui însuşi, într-o concurenţă care atrage ochiul până îl zăpăceşte. Cred că de la o vreme, prelungind contemplarea, s-ar putea să vezi numai alb, ca pe discul lui Newton.

Nu-i nevoie să mă gândesc de ce îşi pictează oamenii satele cu vopsele care, desigur, sunt costisitoare, aducându-se de departe. Din clipa când am intrat în fiorduri n-am văzut decât stâncă stearpă, iar în interior, pe coline, numai muşchi uscat sau iarbă aţoasă – vegetaţie timidă, săracă şi nesatisfăcătoare pentru nevoia şi aspiraţia omenească. N-am văzut un copac sau măcar un arbust, o tufă cât de firavă, care să presupui că la

primăvară are să înverzească.

Mă uit pe o pagină documentară, unde scrie că în Faeroe cresc plante „cu flori”, în număr de vreo patru sute de specii.

Afirmaţia e ştiinţifică şi aparţine botaniştilor, care despică firul ierbii în şaisprezece. Poate undeva, câteodată, să înflorească în mijlocul muşchiului sau al ierbii nu ştiu ce plantă minusculă, şi alături alta, cu două petale în plus, pe o colină îndepărtată încă una, cu o petală în minus, pe insula vecină ceva care să se deosebească printr-o frunzuliţă sau printr-o nuanţă – şi aşa mai departe, până la cifra anunţată. Cred în cifrele cercetătorilor, dar mă îndoiesc că ele ar putea să coloreze peisajul.

Singurele culori rămân ale caselor, şi înţeleg stăruinţa oamenilor de a le păstra vernisate; pentru privirea amorţită, pentru sufletul consternat de cenuşiul şi pustietatea decorului, ele acoperă, ca oazele din deşert, o nevoie afectivă şi una organică.

Un ceas şi mai bine navigăm prin strâmtoare, ca pe o şosea asfaltată, într-o trecătoare stâncoasă; în pereţii de bazalt, roşi de vânt şi de apă, se văd tufuri vulcanice şi infiltraţii de naturi diferite, roci pe care nu pot să le identific – poate şi pământ în straturi sărace. O grotă, în parte imersă, ou deschiderea nu mai mare decât e nevoie să pătrundă o barcă, sugerează aşa de lugubru trecerea spre lumea cealaltă, încât te aştepţi să zăreşti ieşind de acolo luntrea lui Caron. Nu ne priveşte – n-avem monedă locală, şi Caron, primul armator închipuit de oameni şi primul cioclu cu plată, nu duce pe nimeni fără parale.

Satele se succed la distanţe mari unul de altul, totdeauna strălucind de culoare, deşi cerul e îngroşat de nori, iar atmosfera umedă şi opacă. În jurul caselor sau pe ţărm, nicăieri, nu se văd oameni. Se vede în schimb, când şi când, câte o barcă traversând strâmtoarea, prin faţa

noastră, fără să-ţi dai seama de unde a plecat şi unde vrea să răzbată. Dar or fi ale oamenilor de-aici, sau fac parte din flota dui Caron?

Puţin înainte de a ieşi în ocean, al cărui suflu îl simţim de departe, o linie de înaltă tensiune trece pe deasupra strâmtorii; nu-i cea din Fundingfiord, altfel orientată. Proporţiile ei, pilonii de fier, masivi şi înalţi, care se pierd la creste, ar vesti în apropiere o zonă industrială; dar nu există nicio industrie însemnată în părţile acestea, ca nicăieri în Faeroe de altfel.

Pilonii şi cablurile groase, atxrnând deasupra apei, sunt parcă o anticipaţie, o jalonare a viitorului, pe o planetă nouă, sumbră, unde mai târziu au să apară şi oamenii.

Am ieşit în ocean şi am pus capul la sud, spre Thorshavn;

vom ajunge în port peste o oră. E un oraş; acolo, negreşit, vom întâlni oameni, ba încă de pe planeta noastră, dacă am admis că insulele Faeroe sunt o realitate.

La drept vorbind, am văzut doi oameni ieri, când stăteam la ancoră în faţa satului Eldevig. Privind cu binoclul, am putut să văd acolo toate detaliile: ogrăzile, pereţii, acoperişurile, hornurile, uşile, ferestrele… Nu s-a deschis, cât am căutat un semn de viaţă, nicio uşă, nicio fereastră. Dar satul îl cunosc aşa de bine, încât am impresia că am debarcat şi m-am bucurat de ospitalitatea localnicilor, cum visam aseară, la ora imaginaţiei. Care localnici? Satul, mai degrabă cătun, avea nouă case, fiecare altfel colorată şi fiecare cel puţin cu două culori. Mai era o biserică micuţă şi un cimitir cu trei cruci.

Oare oamenii de aici – m-am întrebat – se duc să-şi dea ultima suflare în altă parte, în locuri ascunse, având pudoarea morţii, ca elefanţii bătrâni? Sau cimitirul adevărat este oceanul, cel de pe uscat fiind o mică rezervă

a lui?

N-am văzut nici animale, nici păsări în jurul gospodăriilor, unde nu mişcă nimic. Ceva mai încolo erau câteva ogoare, pustiite în acest anotimp, ca nişte brazde de flori sau ca nişte mici loturi experimentale; nu ştiu ce-ar putea să crească pe ele în anotimpul cel bun, şi mai ales ce cantităţi. Un pumn de cartofi, unul de porumb… Dacă ar fi fost şi casele mai mici, aş fi zis că satul, cu ogoarele lui, aparţine celor şapte pitici, având două locuinţe de rezervă, pentru Albă ca Zăpada şi pentru o necunoscută soră a ei.

Am văzut bărci de pescari la Eldevig, legate la ţărm; am văzut altele, în larg, spre ocean. N-am observat când pleacă sau când vin; parcă s-ar feri. Ieri pe la prânz s-a ivit un pescador şi s-a apropiat de un debarcader înalt, cu trepte de piatră până la faţa apei, unde am socotit că o să acosteze. Priveam atent manevrele, zicându-mi că de data asta am să văd măcar un om debarcând. Pescadorul însă s-a strecurat pe lângă treptele de piatră şi a dispărut după o stâncă, dând impresia că intră târâş într-o grotă de unde un drum subteran o să-i scoată pe oameni în altă parte; n-am descoperit nicio mişcare timp de un ceas, cât a stat vasul acolo. Pe urmă s-a ivit pupa lui neagră, ca un gândac care iese la lumină trăgându-se de-a-ndărătelea, şi pescadorul a plecat iarăşi. Pe cine a adus, pe cine a luat, n-am să ştiu niciodată.

Tocmai în clipele acelea, când urmăream intrigat mişcările misterioase ale vasului şi scăpasem din ochi restul, au apărut doi oameni, urcând colina din marginea satului. De unde veneau? Dintr-o casă, din pământ, sau din văzduh? La case nu mişca nimic – stăteau ca şi mai înainte, cu uşile ferecate.

Erau doi oameni înalţi, slabi şi cred că bătrâni, cu umerii cam aduşi, îmbrăcaţi în negru de jos până sus. Cum urcau colina cu paşi egali, negrăbiţi, fiecare părea umbra

celuilalt, amândoi ducându-se... încotro, dacă nu către infinit?

Curând a început să plouă, s-a lăsat peste ei o cortină zdrenţuită de vânt şi nu i-am mai văzut. Pe coşurile caselor, în Eldevig, ieşea fum, din când în când; era totuşi acolo şi cineva viu.

Azi n-am putut să mai descopăr nimic până la ora când am pornit.

Acum, în ocean, după ce am văzut alte sate şi o să vedem un oraş, îndată, Eldevig, eu ogoarele lui ca pentru pitici, cu casele colorate ca în filmele cu desene animate – şi Fundingfiord, cu trunchiul de piramidă de la intrare, îmbrăcat în fire albe de apă, cu linia de înaltă tensiune, ducând curent electric spre o lume inimaginabilă, îmi apar ca o obsesie, care mă urmăreşte parcă nu de ieri, ci de altă dată, de când priveam insulele Faeroe pe hartă şi citeam despre ele prima legendă nordică, prima *saga*. În mijlocul tuturor imaginilor obsedante rămân însă cei doi oameni, purtând cu ei întreg peisajul, întreagă pustietatea aceea lunară, fără să fie albă, şi mergând liniştiţi – încotro?... Oare or fi ajuns?

Sub cerul oare a rămas tot timpul posomorât, cu oceanul vânăt, dar liniştit, la ora 14 intrăm în rada Thorshavn.

Oraşul se află pe ţărmul de sud-est al insulei Streymoy

(375 kilometri pătraţi, 11.000 de locuitori), cea mai mare din grup şi aflată cam în centrul arhipelagului. În partea aceasta, ţărmurile coboară în pante line spre ocean, neamintind prin nimic coastele lăsate în urmă, la nord, aşa de abrupte şi de aspre. Pierzându-şi sălbăticia şi nepunând altceva în loc, fiindcă rămâne tot gol şi cenuşiu, peisajul apare şters; nu mai înspăimântă, ci plictiseşte; nu mai e nici măcar dezolant, ci banal.

După o statistică mai veche, aflată la îndemână, oraşul numără 3.600 de locuitori. *Cartea pilot*, mai recentă, rectifică: 6.000. Primul pe care îl întâlnesc – în sfârşit, un om! – e pilotul de port. Soseşte cu şalupa, fără să se lase aşteptat, şi se agaţă de scară. Se va înţelege cu ce curiozitate indiscretă îl urmăresc: e primul om autentic în această ţară aşa de îndepărtată – primul pe care îl pot privi de aproape.

Înainte de a descoperi omul, văd un sac de stofă groasă, albastră, culoarea marinei, cu patru apendice, care la un costum bărbătesc ar însemna mânecile hainei şi crăcii pantalonilor. Ansamblul, bine cusut, să nu crape, e îndesat cu cârnaţi – un magazin de mezeluri. Undeva, totuşi, cusătura a plesnit, lăsând să ţâşnească un jambon roz şi gros, de o formă mai altfel şi cu unele adaosuri, cum ar fi două urechi, un nas, o gură, iar deasupra o şapcă marinărească…

În timp ce mâinile, cu degetele ca nişte debreţini, se apucă de balustradă, pe care sacul îndesat trebuie s-o escaladeze, fundul abia e la jumătatea scării, şi parcă nu are tendinţa să urce, ci să se ducă în jos.

După cele două siluete aşa de neclare, după două zile cât oamenii de aici mi s-au părut că există numai în stare de somnambulism sau de fantome, apariţia aceasta de carne tocată şi îndesată, de şunci, cârnaţi şi jamboane te derutează.

Dar instinctul îmi spune că nu acesta e tipul omului din

Faeroe; într-un peisaj aşa de aspru, cu aşa de puţină vegetaţie şi cu prea puţin soare, oamenii trebuie să fie mai famelici.

Pe puntea de comandă, în faţa uneia din ferestre, a treia din babord, se află o măsuţă pliantă, legată de perete ou balamale. Pe ea se ivesc, odată cu pilotul, care-i un

musafir, paharul cu coniac şi apetitivul de rigoare, înlocuind pâinea şi sarea, semnul mai vechi de bună primire.

Acesta a fost protocolul neschimbat şi la Gibraltar, şi în

Bosfor, şi în mişcările noastre pe Dunăre, ori de câte ori am avut un musafir.

Marinescu a primit instrucţiuni din vreme, dar, în afara instrucţiunilor, există în el ambiţia profesională de a face treaba cum se cuvine. Când apare cineva străin, se îmbracă de ceremonie: pantalon negru, cămaşă albă, papion şi diner violet, probabil uniforma restaurantului bucureştean unde a lucrat înaintea plecării.

Pilotul înregistrează cu ochii apariţia coniacului, dar nu se atinge de el; face un semn vag, care ar putea să însemne

„Nu mă interesează!” sau „Să-l lăsăm la urmă; mai întâi, datoria!”

Începem manevrele de intrare în port, de acostare. Urmează să-tragem chiar la digul care apără bazinul spre ocean., cea mai lungă dană disponibilă; are 90 de metri lungime, iar vaporul nostru 95; vom sta cu prova afară.

Vântul bate exact în lungul digului, şi, cum ne împingedin pupa, manevra, executată cu dibăcie, poate să ducă la o acostare spectaculoasă, ceea ce ar fi bine, fiindcă pe chei au şi apărut zeci de oameni, care privesc, ne aşteaptă şi, desigur, nu sunt străini de marinărie.

Venim deci eu vântul din pupa, poate cam prea vitejeşte;

la capul digului se aruncă ancora din tribord… Restul ar trebui să urmeze de la sine şi să se sfârşească în cinci minute „spre admiraţia spectatorilor. Cu cârma „banda dreapta”, vaporul se roteşte pe ancoră, ca un cal la coardă, şi începe să se apropie de chei, datorită inerţiei; la nevoie

va primi puţin ajutor din partea motoarelor.

Dar pilotul nu şi-a pregătit oameni de port care să prindă parâmele, sau nu i-a instruit bine. Trec câteva minute de tratative până când cineva să apuce parâma noastră din prova, aruncată a doua sau a treia oară, şi s-o lege, aproximativ „de o bintă şi mai aproximativă. Între timp, vaporul şi-a pierdut, poziţia cea mai bună; nu-i nimic, se remediază cu motorul.

Însă în clipa când elicea intră în funcţiune, legătura de la chei se desface sau se rupe, prova iese afară şi cade sub vânt; ne rotim, îndepărtându-ne de chei cu repeziciune…

Manevra, reluată în condiţiuni neconvenabile, cu ceva învălmăşeală, cu destulă nervozitate, se prelungeşte de data asta o oră şi treizeci de minute.

Intrarea în Thorshavn a fost cam stângace.

Dar în acea oră şi jumătate am avut timp să privesc portul şi mişcarea de pe chei, stârnită de sosirea noastră.

Thor e o veche zeitate scandinavă, iar *havn* înseamnă port.

Numele oraşului s-ar putea traduce: „Portul lui Thor”. Nu e de mirare ca urmaşii vikingilor să-şi socotească zeităţile navigatori.

În bazin, care-i un golf natural cu câteva amenajări, între altele digul unde am acostat noi, n-ar putea să intre vase mai mari ide 4 – 5 mii ide tone, iar dacă ar fi trei din acestea, greu s-ar mai găsi loc pentru câteva mai mici.

În larg, la 2 – 3 mile, o insulă prelungă, Nolsoy, printre cele mai mici din arhipelag, apără portul de furtunile venite dinspre est, făcând din el un adăpost destul de bun, pe orice timp. Oraşul, aşezat în amfiteatru, pe coline, coboară până pe chei şi înconjoară bazinul pe trei laturi, dându-<i un caracter foarte central şi foarte

intim. Din port până în oraş nu-i de făcut ceea ce se cheamă „un drum”. Străzile se continuă şi se confundă cu cheiurile; bărcile, şalupele, remorcherele, vapoarele fac parte din decorul citadin; bazinul e ca un loc de parcare, ceva mai întins decât unul obişnuit, pentru automobile.

Casele sunt tot colorate, însă nu mai au nici luciul, nici pitorescul satelor minuscule; se află printre ele şi câteva imobile severe, ca să nu spun hâde; datorită lor, basmul din strâmtori se transformă în oraş.

Plouă din clipa când am început manevrele de acostare.

Pe chei, îmbulzeala creşte, apoi se menţine; nimeni nu se fereşte de ploaie, care este, presupun, o condiţie locală, cunoscută şi acceptată de toată lumea. Plouă prea mult, probabil, asupra oraşului ca ploaia să întrerupă măcar parţial activitatea oamenilor sau să le schimbe programul.

Vin multe automobile, făcându-şi loc prin mulţime; mi se par prea numeroase pentru un oraş aşa de mic; pe urmă îmi dau seama: majoritatea sunt taximetre, care se duc şi se întorc repede, cu alţi oameni, făcând impresia că şi ele sunt altele, dintr-un parc inepuizabil.

În mulţimea de pe chei, nicio uniformă.

Spre deosebire de pilot, oamenii sunt mai degrabă firavi şi palizi, aşa cum mă aşteptasem; au ceva din tipul nordic, dar nu înălţimea. Sunt îmbrăcaţi modest şi mohorât, poate din cauza ploii. Femeile, câte au venit, poartă pantaloni sau trening; totuşi nu se confundă nicio clipă cu bărbaţii, privite chiar de la oarecare distanţă şi de sus, de la puntea de comandă. Aici, ca oriunde, le va trăda ceva care-i numai al lor – atitudinea, mişcarea sau altceva, impalpabil – o emisie enigmatică.

Aşa cum stau pe chei, în ploaie, cu îmbrăcămintea neconvenabilă pentru o femeie care vrea să-şi arate

farmecul, nu seamănă nici cu Ingrid Bergman, nici cu Greta Garbo, şi totuşi simt că stârnesc în cei din jurul meu un fel de fierbere; recepţia undelor enigmatice e mai clară când vii de pe mare…

Sosesc vameşii, doi sau trei – nu-mi dau seama bine în învălmăşeala de la scară. Pilotul, aşa de rezervat la început, şi-a consumat coniacul, a mai băut un pahar, şi acum nu se îndură să plece. I se mai toarnă. Ne-a informat că vama este foarte severă în ceea ce priveşte băuturile. În Faeroe se aplică prohibiţia alcoolică (mai exact, un fel de raţionalizare), şi din această cauză există tentaţia contrabandei.

Cunosc istoria prohibiţiei alcoolice în Statele Unite, cu toate dezbaterile şi ou toate urmările, dinaintea începutului până după desfiinţare, aşa că nu-i nevoie să cer alte informaţii.

Am să aplic un corectiv etnografic, istoric şi geografic şi-o să estimez situaţia, cu o aproximaţie acceptabilă.

Pilotul a mai căpătat un pahar de coniac; e un motiv să ne poarte dragoste şi să-şi amâne plecarea.

Vameşii sunt de tipul bavarez – dar mai domoli şi mai blânzi: blonzi, graşi, ca nişte consumatori de crenvurşti, cartofi şi bere. Au pielea obrazului subţire, feminină, de culoare roză, puţin sângerie. De la început ne poftesc să declarăm fiecare băuturile personale. Mircea Stănescu, având prin regula de la vapor şi funcţia administrativă a aprovizionării, cu toată scriptica derivată, face o listă; mă înscriu onest şi naiv „fără să scad nimic.

Între timp, vameşii cu comandantul s-au instalat în careu, unde încep formalităţile; nu ştiu exact în ce constă. Pilotul se învârteşte pe la uşi; mai capătă un pahar de coniac – o să doarmă aici. Vameşii însă preferă vinul. Li se aduce vin de

Murfatlar, în sticle de trei sferturi, tronconice – formă pretenţioasă, ca a flacoanelor de parfum. Admiră şi băutura, şi recipientul. Unul din ei, cred că şeful vămii, spune, învârtind pe toate părţile o sticlă goală, că ar vrea să-şi facă din ea…

O lampă. Mi-e imposibil să înţeleg cum. Comandantul i-o oferă numaidecât şi-l pofteşte pe Marinescu s-o învelească în hârtie.

Asta înseamnă a face „pe niznaiul”! Vameşul tânjea după una plină!

În mod cu totul neaşteptat, am scrisori. Intrarea noastră la Thorshavn era anunţată pentru sfârşitul anului; până atunci mai sunt patruzeci de zile. Din oamenii care ţin la mine, unii s-au grăbit sau poate n-au avut răbdare. Mă tulbură… Au câştigat în competiţia afecţiunii.

Dar iată că vameşii, cu lista băuturilor pe masă, cu paharele printre hârtii, ne anunţă, în timp ce continuă să ne consume vinul, că trebuie să depunem toate sticlele spre sigilare.

Ştiu, aşa se obişnuieşte – vom rupe sigiliile după plecare, dar credeam că, date fiind relaţiile speciale, dată fiind calitatea

Murfatlarului, n-o să ducă exigenţa până la capăt.

Nu mă supără decât faptul că trebuie să stric amarajul şi să port sticlele de colo până colo. Şi-apoi, treaba e umilitoare, când ei, alături, beau fără sfială. Poate că dacă şeful vămii ar fi căpătat sticla plină şi-ar fi imaginat o lampă mai frumoasă şi ne-ar fi lăsat în pace.

Deşi ploaia se înteţeşte, vin mereu oameni, pe jos sau în automobile, şi forfotesc prin faţa scării; nu pot să urce, spre a vizita vasul – nu s-a terminat revizia vamală.

Cu toată ploaia, din ce în ce mai deasă, am merge în oraş

— E aşa de aproape! – măcar să punem piciorul pe

uscat, să absorbim aerul unei lumi unde nimeni din noi n-a mai fost până astăzi. Ce să mai adaug? Că o să stăm aici numai câteva zile şi probabil n-o să mai venim niciodată? Că fiecare oră pierdută n-are cum şi câştigată? Nu putem debarca; nu s-au terminat formalităţile: mai sunt de consumat două sticle.

Cineva îi şopteşte comandantului că echipajul aşteaptă şi ar vrea să debarce. E aşa de uşor de înţeles! Da, ce să mai adaug?

Comandantul însă, după atâta revizie vamală, se află în acel stadiu de fericire când crezi că e fericită toată lumea şi nimeni nu mai are vreo nevoie. De ce să te duci în frig şi în umezeală, când pe vapor e cald şi aşa de bine?!

— Ce să mai plecaţi? zice. Nu vedeţi cum plouă?

Plouă, într-adevăr, dar ca să întâlnim ploaia asta, care o să fie altfel mâine sau n-o să mai fie, am făcut peste 5.000

de mile!

Ploaia insulelor Faeroe…

Duminică, 22. Explorare

Revizia vamală, aseară, a ţinut până la ora 21, 30; în câte sticle a constat, o şti Marinescu; el manevrează tirbuşonul.

Mai clar trebuie să ştie secundul, care este dator să semneze un bon de ieşire, pentru descărcarea cambuzierului…

Forfota pe chei s-a prelungit până târziu; cu toată ploaia, continuau să vină oameni şi automobile. Cei interesaţi să vadă vaporul au fost mai devreme; acum veneau cei interesaţi de băutură, mai ales tineri. Timonierul de la scară a avut nevoie de ajutoare ca să le respingă năvala, nu prin luptă însă, ci prin persuasiune. Fiind sâmbătă seară, tinerii doreau să petreacă neapărat,

şi era foarte greu să-i convingi că n-avem nimic de băut, că am intrat în port cu alte treburi, nu spre a face negoţ cu alcooluri.

Vaporul fiind cu babordul la chei, şi cabina mea aflându-se în partea cealaltă, spre interiorul bazinului, am fost scutit de hărmălaie. Totuşi, simţind rumoarea, pe la ora 23 m-am dus la scară; doi tineri, un băiat şi o fată, de optsprezece – nouăsprezece ani fiecare, înalţi, slabi, uzi de ploaie, semănând unul cu altul, să-i crezi frate şi soră, voiau să pătrundă neapărat pe vapor şi să bea whisky, de parcă aici ar fi fost bar de noapte. Paloarea feţelor, cu pielea aproape străvezie, era maladivă, iar insistenţa lor părea vicioasă.

Văzându-mă, după ce nu avuseseră niciun succes cu timonierul, s-au repezit spre mine, ca spre salvatorul de ultimă oră. În ochii lor, aprinşi ca de febră, se citea în acelaşi timp speranţă şi dezamăgire, încăpăţânare şi oboseală, implorare şi furie. Însoţind vorba cu gestul, m-au făcut să înţeleg că vor whisky, la început o sticlă, apoi o jumătate, apoi un pahar, jumătate de pahar, un deget, o picătură…

Au coborât scara neconvinşi, oprindu-se la fiecare treaptă şi tot întorcând capul în urmă, aşteptând poate să sfârşim această glumă a refuzului fără justificare.

Mai erau vreo trei automobile pe chei, stropite de zloată;

Înăuntrul lor, prin geamurile aburite se vedeau neclar siluete, printre ele parcă o fată cu părul ud căzându-i pe spate. Nici ocupanţii automobilelor nu voiau să plece, nădăjduind poate să apară cineva cu o sticlă de băutură. Lângă far la capătul digului, unde este legată parâma noastră din prova, o fetişcană în trening se învârtea năucă, într-un fel de joc al uitării de sine. Presupun că pe la hublourile noastre erau oameni s-o adulmece, şi dacă

împrejurările ar fi îngăduit, cred că ea se afla de mult în starea care-i îngăduia să se lase adulmecată de oricine.

După cum aflu, tevatura pe chei a ţinut până la ora 2, când au plecat toţi întârziaţii şi n-a mai venit nimeni.

Primul om cu care am dat ochii astăzi, de dimineaţă, a fost pilotul. Nu, n-a rămas aici peste noapte, dar a venit cum s-a luminat de ziuă. N-are nicio treabă cu noi, totuşi se plimbă de colo până colo şi aşteaptă. Parcă n-ar şti că băuturile sunt la popreală.

Băuturile şi ţigările fiecăruia au fost îngrămădite în micul birou al ofiţerilor de punte, sub ochii celui mai tânăr dintre vameşi, care apoi a pus sigiliu la uşă; în sfârâitul cerii, mi s-a părut că oftează.

În fumoar, reprezentantul Lloyd-ului, societatea de asigurare, studiază planurile vasului, în prezenţa secundului şi a şefului mecanic, urmând să avizeze asupra măsurilor care trebuie luate pentru remedierea stricăciunilor şi preîntâmpinarea altora. Tot astăzi se vor duce tratative cu şantierul local, şi mâine, luni, vor începe reparaţiile.

De dimineaţă am explorat oraşul, încercând nu doar să-l văd, oi să-l şi aflu. Suntem primul vapor românesc în Faeroe, primul echipaj român care debarcă la Thorshavn. Cei dintâi paşi pe chei, pe pământ stabil, după douăzeci şi cinci de zile de navigaţie îmi stârnesc o tulburare organică, un fel de fierbere a muşchilor şi articulaţiilor, care simt spaţiul; mişcarea, încă timidă, are în ea o anumită fermitate – calci mai apăsat, repunând stăpânire pe solul căruia îi eşti destinat de la naştere.

Oricât ar iubi peisajul mării şi călătoria pe ape, omul nu va deveni niciodată o fiinţă amfibie. După ce a descoperit oceanele, el s-a întors la casa lui terestră şi a început meditaţia:

marea este o nostalgie, pământul rămâne o nevoie imutabilă.

După ploaia de astă-noapte, atmosfera s-a limpezit, a ieşit chiar soarele, care dă o lumină trandafirie. Aerul e curat şi puţin aspru, întocmai ca în dimineţile noastre de toamnă după ce a căzut prima brumă.

Portul e înţesat de vase, niciunul mai mare de 1.000 de tone, cargouri sau pescadoare. Nu se vede niciun trauler, ceea ce mi se pare inexplicabil într-o ţară unde pescuitul rămâne îndeletnicirea principală. Sunt şi vase de lemn, de forme anacronice, cu adausuri inestetice şi nemarine. Probabil circulă numai între insule; nu le cred în stare să înfrunte oceanul. Toate, chiar cele de 100 de tone, oricât ar fi de cârpite şi de mizere, au radar, unele chiar câte două, după cum dovedeşte prezenţa antenelor.

Spre fundul bazinului, lipsit de amenajări, terminat cu o plajă pietroasă în faţa primelor magazine ale oraşului, stau la ancoră, îngrămădite, zeci de bărci, toate albe şi de un model unic, meritând, ce-i drept, reproducerea într-o serie oricât de mare. Alte zeci, dacă nu vreo sută, sunt trase pe mal, astfel că le pot cerceta de aproape.

De 5, 6, 7 şi 8 metri lungime, toate păstrează forma scandinavă, aşa de oceanică, rămasă de la vikingi şi modernizată de Colin Archer, acum câteva generaţii.

Desigur că le privesc cu ochiul ţiganului lingurar, dar sunt încredinţat că forma lor ar atrage orice privire, în tot atâta măsură cât ar atrage-o ceea ce se cheamă o operă de artă, fiindcă nu-i mai puţin plastică. Cu chila lor lungă şi dreaptă, cu pupa ascuţită, cu liniile robuste şi în acelaşi timp armonioase, prelungi, fine, aceste bărci sunt turnate, mulate după forma de val a Atlanticului.

Dacă n-ar fi bătaia de cap cu îmbarcarea şi mai ales dacă alţii m-ar înţelege fără să dau explicaţii, aş vrea să cumpăr o asemenea barcă, fie chiar una ruinată. Ar fi, ce-i

drept, o amintire cam voluminoasă, însă ar merita să fie transportată, fără un scop practic, numai fiindcă are în liniile ei o bună parte – şi poate partea cea mai bună – din istoria navigaţiei. Aceste bărci au descoperit insulele Faeroe, unde mă aflu astăzi; tot ele au descoperit Islanda, şi probabil chiar coasta

Canadei. Ar mai putea şi astăzi să descopere un ţărm unde nu merg vapoarele. Dar cine ar admite că pe o astfel de barcă se poate face înconjurul lumii? I-ar trebui numai oamenii care să i se încredinţeze. Căci ea, cum spune Kipling, n-ar fi niciodată mai prejos decât echipajul.

Străzile, curate după ploaia de astă-noapte, sunt goale, deşi se apropie ora 10. Dacă aseară petrecerea a fost generală, înţeleg că oraşul se odihneşte.

Am prilejul să-l cercetez în linişte, lăsând pentru mai târziu cercetarea oamenilor, când au să iasă pe stradă. Străzile înguste şi destul de întortocheate, dovedesc lipsa unui plan prealabil; oraşul a crescut la întâmplare, adaptându-se colinelor, şi luând astfel înfăţişarea unei mici localităţi alpine, de vilegiatură. Oricare ar fi direcţia aleasă, urci sau cobori, într-un tangaj care repetă, cu încetinire, tangajul oceanului.

În afară de un spital nou, la marginea oraşului, spre sud, de câteva construcţii în port şi de clădirea băncii, în centru, pot să mai fie câteva case de zidărie, de beton sau piatră.

Restul, pretutindeni, numai lemn, cu pereţii exteriori îmbrăcaţi în tablă subţire, uşor profilată. Într-un ţinut nordic, metoda pare derizorie şi poate să-ţi ceară compătimire pentru traiul oamenilor. Însă iarna în Faeroe e mult mai blândă decât şi-ar putea închipui cineva venit de altunde, cu impresia dinainte făcută despre aceste latitudini înalte. (De-aici până la Cercul

Polar mai sunt doar 4 grade, de două ori drumul de la

Bucureşti la Constanţa.) Şi totuşi, datorită acelui vestit curent al golfului-Golistream –, mişcare de apă caldă pornită de la latitudinea Mexicului, media temperaturii în lunile reci este de plus 3 grade la Thorshavn, nu mai frig decât în iernile

Mediteranei. Golfstreamul devine astfel un calorifer prodigios pentru nordul Atlanticului. Mai corect, este un termostabilizator gigantic, fiindcă opreşte salturile mari ale termometrului.

Iernilor aşa de blânde le urmează veri răcoroase, a căror temperatură medie abia depăşeşte plus 10 grade. Temperaturile limită sunt, ce-i drept, mai distanţate; s-au înregistrat la Thorshavn minus 14 grade într-o iarnă şi plus 25 într-o vară excepţională. Nu-i ispititor, orice s-ar spune. Aici nu trăiesc şopârlele, care simbolizează voluptatea de a te lăsa în voia soarelui.

Va fi imposibil, în câteva zile, să-mi dau seama care-i în adâncul ei firea oamenilor născuţi într-o astfel de climă. Dacă lipsesc arşiţa şi gerul, cum se mai nasc impulsurile inimilor?

E cu putinţă să se trezească în ele temperaturi lipsite de corespondenţă în afară?

În această zi fără neguri şi fără ploaie, cum sunt rare aici zilele, cu această lumină aproape ireală, venită parcă nu de la soare, ci dintr-un bazin secret de poezie, oamenii stau în case, conservându-şi paloarea. Abia pe la ora 11 apar primii, dar sunt deocamdată copiii, însoţiţi de bone sau de câte o femeie bătrână. Nu fac gălăgie, nu se joacă, nu zburdă – merg gravi la plimbare, ca nişte persoane mature.

Ce s-o petrece în case la această oră? Ferestrele sunt peste tot prea sus ca să-ţi poţi arunca o privire înăuntru, printre perdele; şi aş avea dreptul să văd – n-ar fi o indiscreţie, ci o explorare. Pentru început descopăr flori, în

glastre, la aproape toate ferestrele; sunt firave şi palide, dar reprezintă o intenţie. O înregistrez, ca pe o fişă de primă însemnătate, alături de culorile caselor.

La prânz, când mă îndrept spre vapor, pentru masă, descopăr şi oameni. Pe 100 de metri ai străzii principale, număr vreo zece. Dar din ei, şapte sunt ai noştri.

Un garaj de taximetre închiriază automobile, cu ziua sau cu ora. Preţul, fără să fie derizoriu, e acceptabil. În schimb se triplează dacă pe lângă automobil ceri şi şoferul. Iată o altă fişă: mâna de lucru e mult mai scumpă decât maşina.

Ne-am grupat cinci inşi, în parte pe întâmplare, în parte pe simpatii, şi ne-am propus să închiriem un automobil, ca să cercetăm puţin şi ţinutul în interior. Ca legitimaţie nu avem paşaport, ci numai carnetul de marinar, care te scuteşte de orice viză, îţi îngăduie să cobori în orice port intră vaporul

— Şi chiar să mergi mai departe, până la 40 de mile de ţărm. Ca să traversăm insula nu-i nevoie să folosim decât un sfert din acest drept.

Dar trebuie să ne grăbim; la ora 16 se întunecă, şi pe urmă nu mai vezi nimic. Cum o fi întunericul nopţii undeva unde n-ai mai fost niciodată şi unde n-ai pe nimeni?

Până să ajungem în oraş, după prânzul terminat în pripă, s-a întâmplat un fenomen neprevăzut: toată lumea a ieşit la plimbare, şi la garaj nu mai există niciun automobil. Tinerii învaţă să conducă, străbătând străzile, fără nicio formalitate, decât că lângă numărul de poliţie al maşinii trebuie să ataşeze o placă, vestindu-şi calitatea de începători. Am impresia că nu prea se întâmplă accidente; profilul străzilor te obligă la prudenţă, şi oamenii de aici au firi stăpânite; nu iau întâmplările de aseară drept o dezminţire totală a acestei presupuneri întemeiate pe climă.

Există numeroase indicatoare de circulaţie, mai ales cele care stabilesc prioritatea la intersecţii, dar nu ştiu cine le plantează; nu se vede poliţie. Toată lumea, chiar şi începătorii, care bineînţeles au lângă ei un sfetnic, le respectă, cu disciplină şi cu politeţe.

În această ţară unde şoselele n-au cum să te ducă departe, pasiunea pentru automobil nu-i mai mică decât s-a măsurat la noi în ultima vreme. Exemplul din Faeroe mă face de altfel să cred că nu-i la mijloc o pasiune – temperamentele aici ar frâna-o –, ci un spirit al vremii. Motorul, perfecţionat până la rafinare, a devenit o nevoie interioară şi un prieten al omului. Cine nu crede în el, cine nu-l simte, aparţine altor decenii.

Cineva trebuie să-i compună imnul, i se cuvine – şi repede, înainte ca locul lui să-l ia turbina sau altă născocire.

Convorbirea cu oamenii se arată dificilă; limba insulelor e o derivaţie, o ramură a familiei scandinave de limbi folosite în vestul Norvegiei şi în Islanda, dar adusă la reguli locale;

există deci o limbă faeroeană. Alte limbi nu se vorbesc, sau în orice caz n-au răspândire. Între oamenii de pe stradă, nimeni nu s-a dovedit a şti un cuvânt în franceză; în germană, un om din cincizeci cunoaşte câteva cuvinte; cinci din zece se declară a înţelege engleza, şi-o înţeleg, cu aproximaţie; suficient o înţeleg doi sau unu… Statistica, neştiinţifică şi sumară, trebuie luată drept ceea ce este: o impresie personală.

Cred însă că prea mult n-ar putea fi corectată.

La câteva cuvinte lămurite de amândouă părţile se adaugă contextul, apoi spiritul mondial al secolului şi, în sfârşit, mimica, din fericire universală. Aşa izbutim să ne înţelegem cu o domnişoară din biroul garajului. Are culoare în obraji şi pe gură, pusă cu un meşteşug deplin al

fardului, deşi este foarte tânără. Fiind subţire, de tipul famelic, cum mi-am imaginat faeroenii, cu părul aşa de blond că atinge limita aeriană a paiului, are şi culoare locală. Păstrează în ochii cam voalaţi ceva din petrecerea de aseară, ceea ce n-o împiedică să zâmbească şi să fie binevoitoare. Pune mina pe telefon… Dacă e adevărat că sângelui scandinav în Faeroe i s-a adăugat sângele celtic, mina domnişoarei e celtică… Vine nu din furtună ci din ceaţă – e în ea o plutire albă.

Fără fard, aşa ar fi fost şi obrazul.

Nu-i nevoie să dăm lămuriri asupra noastră; suntem singurul echipaj străin în portul Thorshavn, şi de aseară ne ştie tot oraşul. Aerul nostru, din altă parte, privirile cercetătoare, uneori confuze, dar curioase, fac să fim recunoscuţi de la distanţă. Lumea ne urmăreşte cu interes – venim de pe ocean şi de departe. Vaporul nostru, cel mai mare vas de pescuit care a ajuns aici vreodată, ne asigură şi o anumită consideraţie – profesională sau colegială: oraşul trăieşte de pe urma pescuitului şi a vapoarelor.

Prin telefon, domnişoara a găsit un automobil pentru noi, ba chiar două, deoarece grupul nostru s-a dublat între timp.

Cineva, un om pe care îl vom vedea prima şi ultima dată, al cărui nume nu-l cunoaştem, după cum el nu cunoaşte numele noastre, ne pune la dispoziţie cele două automobile ale sale; presupun că le ţine pentru comercializare, dar ca să le cedeze într-o duminică; zi când solicitarea e maximă, înseamnă a ne acorda precădere.

Mergem la el acasă. De formă se uită la carnetele noastre de conducere; actul real de legitimaţie rămâne încrederea.

Ca înfăţişare, omul nu-i de tipul insular, ci mai degrabă vameş; pare expeditiv şi întreprinzător; cred că învârteşte ceva afaceri, inu foarte mănoase, judecând după

casă, care-i abia suficientă. E drept că nu cunosc alte case în Thorshavn şi nu pot face o comparaţie, dar o raportez la un *standing* general al vremii noastre.

Deşi oraşul e înconjurat de ape, arhitectura lui, adusă din

Norvegia şi din Danemarca, învălmăşită puţin într-o navigaţie furtunoasă, nu-i de loc „marină”, supusă unei mode a litoralurilor, ci mult mai aproape de stilul alpin. Acoperişurile, de obicei cu două pante, dau naştere pinioanelor laterale, tipice cândva la altitudini; ele adăpostesc o mansardă înghesuită, dar gingaşă, făgăduind intimitatea şi o privelişte mai frumoasă.

Aşadar, înfăţişarea casei unde am intrat nu e de loc marină, şi totuşi, în interior totul, începând cu mirosul odăilor, sugerează marea. Odăile sunt foarte mici, ca nişte cabine de vapor, sau, mai potrivit, pot fi asemuite cu nişte cabine de corabie, datorită pereţilor de lemn, care te aştepţi să trosnească.

Este curat, ca pe un pachebot, dar miroase insuportabil a ulei de peşte, ca pe un pescador. În Faeroe, nefiind păduri, nici cărbune, casele se încălzesc ou motorină, adusă de peste mare, şi cu turbă, care se găseşte pe alocuri. Nu m-ar mira ca în sobele gazdei noastre să ardă grăsime de balenă, ca în iurtele eschimoşilor.

Am ieşit din oraş pe la vest, orientându-ne după soare şx ştiind că în direcţia unde el se pregătea să apună, spre celălalt ţărm al insulei, putem face explorarea cea mai rapidă şi mai fertilă. Bănuiam că multe nu sunt de văzut, dar trebuia să ajungem undeva, la un capăt de drum, la un punct terminus, adică la o împlinire.

Între marginea oraşului şi pustietatea care începe de-acolo, într-o depresiune, e cimitirul, ca o trăsătură de unire. Era o înmormântare la ora aceea, o mare întrunire

de oameni în doliu; văzuţi de la înălţimea şoselei, păreau o colonie de pinguini în restrişte, îngxnduraţi şi incapabili de apărare, resemnaţi, de o speţă tragică.

Dacă dai la o parte iarba şi stratul de pământ, în unele locuri nu mai gros de o palmă, întâlneşti piatra, rocă fărâmicioasă, de culoarea asfaltului. Nu trebuie decât netezită superficial, şi şoseaua e gata. A fost croită îngust, neexistând altă necesitate. Dacă un automobil vrea să depăşească pe altul, nu poate decât din loc în loc şi cu marea bunăvoinţă a celui din faţă. Dar de ce ai depăşi – unde să te duci aşa de grăbit?

În două ore străbaţi insula în lung, în jumătate de oră în lat;

trebuie să iei vaporul ca să te duci mai departe.

Ţinutul, până în zare, e ondulat, deşert şi parcă inutil. Mi s-a spus că se face puţină agricultură pe acest pământ subţire şi sărăcăcios. N-am văzut decât iarbă aţoasă, aspră, şi niciun ogor. În două locuri, câte-un drumeag lateral, abia schiţat, închis însă cu barieră, semn concret de proprietate, părea să ducă la o fermă, la o gospodărie i-urală; imaginea ei a rămas abstractă;

mi-o închipui, dar nu sunt sigur că există în realitate.

Mi s-a mai spus că se cresc oi. Am întâlnit câteva, risipite, ici una, colo alta, niciodată două la un loc, ca şi când în peisajul acesta gol ar fi pierdut instinctul lor proverbial de a se strânge grămadă. Erau neobişnuit de mari, cu lina grea, bogată, şi păşteau, fiecare în paza unui câine la fel de mare, cu blana la fel de bogată. Oameni nu se vedeau de loc, ai fi zis că toţi sunt duşi la cimitir, parcă la propria lor înmormântare, astfel oile şi câinii păreau fără stăpân.

Când am ajuns la ţărmul celălalt, după ce nu întâlnisem pe nimeni, mi s-a părut că noi descopeream primii locul pustiu. Dar mă înşelam: fuseseră alţii aici,

înaintea noastră, ba chiar avuseseră timp să construiască o mică hidrocentrală, jos, sub versant, la marginea mării, folosind o cădere de apă, cum sunt multe pe aceste faleze de piatră. Datorită lor, insularii, care în afară de peşte trebuie să aducă totul din altă parte, sunt scutiţi să importe şi curentul electric.

Am descoperit măcar una din sursele mai statornice ale acestor cascade: undeva, nu prea departe, între două coline, sclipea rece un lac vânăt, care cu un ceas mai devreme poate s-ar fi văzut albastru; venea amurgul în grabă.

Dar am mai avut timp să privesc oceanul, în partea pe unde navigasem nu o singură dată. Acum îl vedeam de sus şi de pe o temelie de piatră. Părea mai întins, mai blând, însă înstrăinat; intimitatea dintre noi era îngheţată; nu-l recunoşteam şi nu putea să mă recunoască; într-un fel, ne trădasem.

Pe când contemplam priveliştea de amurg, pe oale să se înroşească, au trecut spre oraş câteva automobile, toate destul de noi şi destul de elegante. Oamenii se întorceau din plimbarea duminicală; nu puteau veni de departe… Acum ce-au să facă? Au să bage automobilele în garaj şi-au să aştepte duminica viitoare, spre a veni tot aici… Adică nu: se mai pot duce şi spre nord… Iar cealaltă duminică spre sud…

La răsărit este oceanul.

Am întrebat pe un automobilist dacă mergând mai departe pe ţărm întâlnim vreo localitate; n-aveam o hartă cu noi, şi n-o învăţasem pe dinafară pe cea de la vapor. Am aflat că este un oraş la 2 kilometri. Atât mergea şi şoseaua, care se sfârşea în plaja pietroasă a unui mic fiord. Oraşul era o fermă, cu o casă mare, cam sălbatică şi cu ceva acareturi. Automobilistul care ne îndrumase are noţiuni diferite de ale noastre în privinţa aşezărilor de oameni – o

noţiune locală.

La fermă, câţiva copii încercau să se joace pe afară; era şi un câine cu ei. Oamenii nu se vedeau, nici măcar la ferestre.

Copiii şi câinii păreau ai nimănui.

În apropiere, am descoperit ruinele de piatră ale unei biserici care trebuie să fi fost impozantă. Pentru o fermă, oricât de habotnic fermierul, era prea mult. A existat un oraş pe acest loc sau un sat mai mare – în sfârşit, o localitate, pentru a nu intra în contrazicere cu nomenclatura insulară;

Informatorul nostru a confundat timpul verbului, nu noţiunea.

Oamenii au plecat, casele de lemn s-au transportat în altă parte, măcar ceea ce putea fi folosit din ele; nu s-a transportat şi biserica.

Informaţiile cu privire la numărul de locuitori din Thorshavn s-au dovedit foarte mult rămase în urmă. Dacă după o sursă era vorba de 3.600, după alta de 6.000, localnicii întâlniţi încă din prima zi afirmă că astăzi cifra s-ar ridica la

35.000 – jumătate din populaţia arhipelagului. Dar populaţia în totalul ei n-a crescut, ci s-a concentrat în oraşe, mai ales la Thorshavn.

Acest exod, a cărui urmă o am în faţă, e explicabil într-un ţinut sărac şi sălbatic; satele fug spre oraşe, oamenii se adună mai mulţi la un loc, ca să-şi uşureze viaţa. După zece secole, emigranţii migrează încă o dată; dacă la începuturi au căutat aici libertatea şi au plătit-o cu un trai aspru, astăzi o astfel de plată e anacronică şi nedreaptă.

Când am ajuns în oraş, curând după ora 16, era noapte, cu puţină ceaţă. M-am întors ia vapor, din nevoia

de a fi la mine acasă. Însoţitorii au rămas, să caute o distracţie, şi s-au pierdut în forfota de pe stradă.

Distracţia am găsit-o eu, pe neaşteptate. Trecând pe chei, în lungul unui vapor negru, mi-am aruncat privirea pe hublouri, într-o cabină, atras de lumina care irupea afară şi se pulveriza în ceaţă. Lumina totdeauna atrage, iar hublourile se aflau la înălţimea ochilor, la jumătate de metru distanţă.

Cabină de marinar, micuţă, îngrijită, cu toate dichisurile pe care omul le adaugă în navigaţia de lungă durată. Fără să se sfiască de nicio privire – şi câţi ochi n-ar fi putut pândi în noaptea de afară! – o femeie în pielea goală tocmai intra pe uşă, cu un zâmbet de nevinovăţie pe faţă, o Venus modernă, venind de la baie, ou o bucăţică de prosop pe unul din umeri, arătându-şi în plină lumină alcătuirea fără cusur şi pielea trandafirie. O astfel de apariţie şi atâta imprudenţă provocatoare ar zăpăci pe oricine, mai ales într-un port străin şi într-o noapte de toamnă cu ceaţă.

Femeia însă stătea pe loc, nemişcată, cum ar fi pozat fotografului… Pozase mai demult – foarte izbutită reproducere, în culori şi mărimi naturale; să fi fost vie, nu ştiu dacă ar fi părut mai adevărată. Stăpânul cabinei lipsea; abandonase în plină lumină această minune. Poate căuta în oraş o copie mai palidă.

Luni, 23. Două fete împletesc plase

De dimineaţă, mergând spre oraş cu un grup mai mare, un automobil s-a oprit lângă noi, pe chei, şi ocupantul, tip vameş, poa’, te armator, poate exportator, în orice oaz legat într-un fel de navigaţie, fiindcă se simţea în port ca la el acasă, ni s-a adresat politicos, întrebându-ne de ce nu arborăm pavilionul insulelor Faeroe.

Cred că toată lumea cunoaşte acest obicei, devenit lege, ca atunci când un vapor intră în apele teritoriale, şi

cu atât mai mult într-un port străin, să ridice pe catargul din prova pavilionul ţării care îi oferă găzduire. Faeroe aparţine Danemarcei, deci am ridicat pavilionul danez încă de la intrarea în fiorduri. Ştiam, datorită *Cărţii pilot*, că insulele au dobândit în timpul ultimului război mondial un pavilion propriu, dar nu-l aveam în zestrea vaporului şi nici nu bănuiam cu ce orgoliu îl iubesc localnicii. Natural, îndată ce-am intrat în port am cerut agentului să ni-l caute; fiind sâmbătă seara şi neavând de unde să-l procure la o oră când magazinele erau închise, a rămas să ni-l aducă astăzi.

Agentul, aici ca în toate porturile, este gazda oare ne primeşte, ne aprovizionează, rezolvă formalităţile portuare şi orice altă formalitate – într-un cuvânt, se îngrijeşte de toate nevoile noastre. Pe acest personaj prodigios nici măcar nu-l cunoaştem; când acostăm îl vedem prima oară, şi din clipa despărţirii n-o să-l mai vedem niciodată, decât dacă va fi să ne întoarcem. Agentul e un om, care poate să aibă o fire sau alta;

el reprezintă însă o instituţie, şi aceasta trebuie să fie totdeauna bucuroasă de oaspeţi. Mecanismul funcţionării ei este mai simplu decât s-ar crede: o bancă londoneză (în cazul nostru) finanţează găzduirea, pe baza unei înţelegeri prealabile şi a unui credit care la momentul oportun i se deschide din ţară. Ea are relaţii cu toate agenţiile de navigaţie, sau dacă nu le are în întreaga lume, le creează atunci când e nevoie. Restul e o problemă de radiotelegrafiei un cuvânt transmis de departe – şi omul din Thorshavn, pe care nu l-ai cunoscut niciodată, te întâmpină pe chei, plin de posibilităţi şi de intenţii bune: „De ce aveţi nevoie?” Dacă ignori mecanismul, dacă îl uiţi, pare idilic: obţii orice îţi trebuie şi crezi că sunt daruri.

Abia astăzi ne-a adus agentul pavilionul; să fi avut

mai multă iniţiativă, spărgea un magazin, încă de sâmbătă seară, sau, ca să nu calce legea, îl confecţiona la iuţeală dintr-un prosop al familiei, vopsindu –, 1 ou orice, fie şi cerneală roşie şi albastră, ca să ţină măcar douăzeci şi patru de ore, să fluture pe catarg duminică toată ziua, când atâţia oameni au venit în port să vadă vaporul.

Am fost primiţi cu bunăvoinţă, cu politeţe, cu gesturi prevenitoare; în privinţa aceasta nu am nicio îndoială. Dar din clipa când am ridicat pavilionul ţării – şi l-a văzut lumea – bunăvoinţa şi politeţea's –, au încărcat de simpatie, iar toate trei sentimentele, înmulţindu-se între ele – ridicându-se la cub, au devenit evidente pentru oricine le simte nevoia.

Tot datorită sosirii noastre neoportune, sâmbătă seară, abia astăzi a adus agentul banii cuveniţi echipajului.

În afara salariului plătit în ţară şi mărit substanţial în cursul navigaţiei, echipajul mai primeşte, din clipa plecării până la întoarcerea în apele noastre teritoriale, o indemnizaţie în monedă străină, bani de buzunar, cum i se poate spune. După funcţie, oamenilor li se cuvin între 6 şi 10 şilingi pe zi de călătorie. (Douăzeci de şilingi fac o liră sterlină.) Fiecare şi-i chiverniseşte cum ştie, hotărând singur dacă să-i cheltuiască pe toţi în primul port, sau să-i păstreze până la urmă…

Neavând bani până astăzi, distracţia băieţilor aseară a constat într-o plimbare prelungită, în ceaţă şi umezeală. Aflu însă că la întoarcere lumina mai ardea în cabina marinarului şi toţi care au avut ochi să vadă au descoperit şi studiat femeia cu prosopul pe umăr.

Am primit aşadar banii, cât a cerut fiecare din suma cuvenită până la sfârşitul presupus al călătoriei – lire sterline convertite în monedă locală. Moneda locală este coroana daneză, însă într-o emisiune faeroeană. Im afara pavilionului propriu, emisiunea monedei înseamnă încă o

intenţie de independenţă a ţării. Aflu că insulele Faeroe cer să se despartă complet de Danemarca, să devină un stat liber, cu autonomie deplină. Există în acest sens un spirit pe care îl simţi în convorbirile cu oricine. De la omul de pe stradă aflu că în parlamentul de la Copenhaga sunt trei deputaţi din Faeroe, dar că ei se abţin să participe la dezbateri, proclamând astfel intenţia de neatârnare. Înţelesul e limpede, chiar dacă informaţia n-ar fi exactă, cum se întâmplă de obicei cu un adevăr care se denaturează trecând din gură în gură.

Spiritul de independenţă cunoscut astăzi de toate popoarele lumii e viu aici de multă vreme; nu l-a adus în ocean vântul impetuos al ultimelor decenii.

N-am aflat, în dezvoltarea lor juridică, argumentele acestei aspiraţii a faeroenilor, dar, în afară de cele sentimentale, cunosc argumentul istoric. În faţa lui, atârnarea de astăzi, fie ea pe jumătate simbolică, mi se pare ciudată şi inexplicabilă. Iată:

Poporul faeroean este descendentul vikingilor, care au venit în insule pe la anul 800 pare-se, de pe coastele Norvegiei regale şi habotnice. N-a fost vorba de o navigaţie aventuroasă pe ape, care se potrivea firii lor de exploratori ai mărilor, ci de o deplasare dramatică. De data asta vikingii şi-au luat cu ei femeile, copiii, bătrânii, şi-au îmbarcat agoniseala, neuitând nici animalele de pe lângă case, şi au plecat ca să nu se mai întoarcă. Bărcile lor, pe care le ciopleau ei înşişi, erau făcute din lemn tare, şi la fel le era firea. Ca model de construcţie, acele bărci au rămas până astăzi; probabil şi firea oamenilor a rămas neschimbată.

Că insulele fuseseră locuite înaintea venirii lor de călugări irlandezi, cum scrie o cronică târzie de la începutul secolului al XIX-lea, are mai puţină importanţă. Fapt este că norvegienîi şi-au creat în Faeroe un stat liber,

cum îl doriseră, şi că pe la anul 900 aveau la Thorshavn o adunare aleasă, de obşte, *Logting* în limba ţării, care se presupune a fi cel mai vechi parlament cunoscut în istoria Europei. Însă numai, un secol mai târziu, la începutul mileniului nostru, statul acesta nou, născut din dorinţa de libertate, a devenit proprietatea: „coroanei norvegiene, nu ştiu pe ce alt temei decât al înrudirii, deşi aceasta era denunţată de două secole.

Oare nu pe acelaşi temei ar fi vrut Anglia, mai târziu, să stăpânească Statele Unite ale Americii, uitând că emigranţii îşi părăsiseră pământurile şi bunurile şi traversaseră oceanul, într-o călătorie istorică, anume pentru a denunţa asuprirea?

Când, mai târziu, regele Norvegiei s-a supus Danemarcei „insulele au urmat aceeaşi soartă. Cronica locală spune, cu o resemnare de circumstanţă: „Unirea Norvegiei cu Danemarca, la 1380, nu a produs decât mici schimbări în statutul nostru...” Micile schimbări constau în aceea că, depinzând acum de Norvegia, Faeroe depindea şi de Danemarca, iar aceasta lua asupra sa monopolul comerţului, controlând astfel venitul provinciei şi dirijând existenţele; la 1536, limba daneză devenea limba oficială a insulelor; la 1816 *Logt*ingul, vechi de aproape o mie de ani, era scos din istorie, şters cu buretele.

Aici e numai rezumatul, punctajul unei istorii ciudate»

care a făcut ca, în 1914, când Norvegia şi-a recăpătat independenţa, Faeroe să rămână provincie daneză; divorţând, Norvegia nu şi-a luat înapoi şi zestrea.

Aspiraţia faeroenilor spre independenţă, împrospătată în ultimul secol, a silit Danemarca, în timpul celui de-al doilea război mondial, să transforme stăpânirea în protectorat, şi tot de atunci flota de comerţ şi de pescuit a insulelor arborează pavilionul propriu. Câţiva ani mai

târziu, Faeroe a făcut încă un pas spre deplina independenţă: din 1948, insulele se autoguvernează în comunitatea de state daneze.

După cum bate vântul astăzi prin fiorduri, peste satele mici, aproape abandonate, peste Thorshavn, în faţa ultimului pas nu mai poate sta niciun obstacol. Timpul istoric a intrat în faza micrometrică; n-ar fi de mirare ca faptul să se împlinească în mai puţin de o sutime de secol...

Deşi Faeroe are o literatură dramatică proprie, în Thorshiavn nu există teatru, decât echipe de amatori, după cum mi se spune, dar nu ştiu unde joacă. Sunt în oraş două cinematografe, unul de zid, altul de lemn – o baracă. În unele zile ale săptămânii, acesta din urmă se transformă în sală de dans, şi e asaltată de tineri.

Dacă nu are teatru, oraşul are în schimb florărie; la 61

de grade latitudine nordică, e o compensaţie pe care o înţelegi doar dacă mergi acolo; deoarece am fost acolo, cer creditul cititorului.

Intrând prin magazine, cercetând vitrinele, constat ce mult s-au apropiat de unificare nevoile oamenilor, peste latitudini şi meridiane. Nu descopăr niciun obiect de exclusivitate locală, în ceea ce priveşte îmbrăcămintea, mobila, ustensilele gospodăriei moderne. Lipseşte ceva în magazinele de specialitate sau la drogherie: lichid contra muştelor; întrebarea stârneşte chiar nedumerire, pe care apoi o înlocuieşte uimirea.

Au multă răspândire, abundă, ştergătoarele de picioare;

sper ca notaţia să nu pară cuiva puerilă.

Nu am maladia meteorologică a lui Titu Maiorescu, de a urmări şi a înscrie zilnic indicaţiile termometrului, dar

cum nu sufăr umiditatea şi caut s-o ocolesc pe cât se poate, ceea ce implică depistarea ei prealabilă, am vrut să cumpăr un higrometru. Deşi cuvântul are circulaţie universală, fiindcă l-am găsit neschimbat în dicţionarele tuturor limbilor uzuale, nu e cunoscut în prăvălii şi nici n-am aflat cum i se spune aici instrumentului, care de altfel nu are prea multă răspândire; umiditatea fiind o condiţie locală, poate nimeni, în afară de meteorologi, nu se mai osteneşte să o măsoare.

Am descoperit, în sfârşit, mici confecţii din piele de focă şi m-am bucurat să am prin ele o amintire din nord, tipică şi autentică. Erau manufacturate în Italia, după cum arătau etichetele, iar pielea de focă era o imitaţie de nylon, atât de măiestru făcută, încât tocmai de aceea devenea suspectă. Exprimându-mi bănuiala, negustorul n-a ezitat s-o confirme, asigurându-mă în schimb că imitaţia e mult mai bună decât pielea originală… Am respins – argumentul, dar admit că exigenţa era o cruzime. Această amfibie blândă, care este foca, nu face niciun rău omului; domesticită, poate să-i arate tot atâta tandreţe cât cel mai credincios câine.

Poate cu excepţii, însă nedescoperite de mine, tot ce se vede prin prăvălii vine de peste mare. Suspectez chiar şi obiectele mărunte de amintire locală; pe cele mai multe descoperi urma stanţei, care le-a scos în serie.

Hainele şi îmbrăcămintea, în majoritate, le furnizează Italia, apoi Franţa. Dar Franţa e reprezentată mai ales prin parfumuri şi farduri – *le superfluu*, *chose şi necessaire*! *Dior*.

Chanel, *Coty* şi celelalte, cunoscute de asemenea la noi, nu doar femeilor, ci şi bărbaţilor, fac parte dintr-un dicţionar universal. Prin parfumuri, Franţa aduce o contribuţie importantă, bineînţeles nu singura, la un nou esperanto, mai viabil.

Articolele tehnice provin îndeosebi din Germania, apoi din

Anglia, Suedia şi, mi se pare, mai puţin din Danemarca. Există un mic autoturism olandez, Daf, de o formulă originală şi destul de izbutită; mă aşteptam să aibă aici cea mai mare răspândire, dată fiind vecinătatea Olandei cu Danemarca; n-am văzut niciunul. Predomină Taunus, care-i un Ford fabricat în Germania.

În vitrinele librăriilor ocupă primul loc un volum a cărui copertă reprezintă chipul lui Kennedy. E cea mai răspândită din fotografiile fostului preşedinte; am văzut-o pretutindeni, în ziarele noastre asemeni. Părul pieptănat într-o parte îmblânzeşte fruntea cutată; sprâncenele, ridicate, o îngustează (

şi ar vrea s-o facă mai aspră; e în mişcarea aceasta un semn de contrariere. În colţul gurii descopăr un semn de mâhnire;

În ochii plini de forţă şi căldură umană, neîncredere, tristeţe şi parcă o mustrare postumă; de fapt, era o anticipaţie.

În mijlocul oraşului apare o pată verde şi surprinde, fiind singura culoare naturală. E un parc minuscul, o plantaţie de enuperi, arbuşti chinuiţi, care prin existenţa lor deznădăjduită, seamănă cu jnepenii de pe podişurile noastre muntoase. Nu se lipesc, de peisaj, şi în loc să-i învioreze, mai degrabă îl întristează; par o cohortă de ostatici nevinovaţi, condamnaţi la moarte.

Graniţele existenţei umane pe pământ le depăşesc mult pe ale copacilor; Faeroe nu-i ultimul exemplu, nefiind ultima graniţă. De ce n-am fi mulţumiţi cu vitalitatea noastră?

Am ales copacii în comparaţie, fiindcă sunt o mândrie a naturii – şi le simt lipsa astăzi.

De dimineaţă a fost la vapor o delegaţie a unei fabrici

de prelucrarea peştelui; după amiază le-am întors vizita. Deşi nu era departe şi am fi putut prea bine să mergem cu piciorul, au trimis să ne ia un cârd de taximetre, care s-au aliniat, sforăind, în faţa scării.

Fabrica se află în bordul nostru, la mai puţin de 1.000 de metri, de cealaltă parte a bazinului, dar ea să mergem acolo pe uscat am străbătut oraşul, pe o ploaie care s-a înteţit întruna, lichefiind oasele; privit pe geamurile aburite ale automobilului, peisajul părea subacvatic. Când am ooborât, ploaia devenise torenţială, astfel că ne-a lichefiat şi pe noi, în cele câteva zeci de metri până la intrarea în hală.

Pe un spaţiu de câţiva mii de metri pătraţi se aflau cam tot atâtea maşini de filetat peştele câte avem şi noi pe un spaţiu de zece ori mai mic – şi de aceeaşi marcă, Bader, pare-se cea mai bună. Nu le-am văzut pe ale noastre lucrând, dar acestea nu mi s-a părut că merg impecabil. În jurul lor erau mai mulţi oameni decât mă aşteptasem şi niciunul nu stătea degeaba; toţi conlucrau, sau concurau cu ele, corectându-le neîntrerupt abaterile. Gândindu-mă la sutele de tone pe care trebuie să le filetăm şi noi, bucată cu bucată, cu suta de grame, migala aceasta m-a neliniştit, până ce mi-am spus că dacă oamenii aici continuă să lucreze, în munca lor trebuie să existe o raţiune…

Într-o sală, alături, femei cu şorţuri albe, scorţoase, de material plastic, puneau peştele filetat în tăvi, pentru congelare, aşezându-l unul câte unul şi urmărind cântarul, ca să respecte greutatea comercială. Şi iarăşi m-a neliniştit migala;

aşa de greu se agoniseşte hrana oamenilor! Dacă în loc de peşte ar fi aşezat cărămizi, într-o zi puteau să construiască o casă.

Când se deschideau uşile uriaşelor dulapuri congelatoare, ieşeau valuri de ger şi ceaţă, care apoi se

topeau, mărind umezeala aerului. În această atmosferă, în mirosul de peşte, care cred că greu mai iese din piele, femeile, chiar când încercau să zâmbească, nu mai transmiteau niciun pic de feminitate.

Parcă erau şi ele destinate congelării.

De aici, în ambalaje costisitoare, peştele se încarcă în vapoare şi se trimite oriunde vreţi, unde nu te gândeşti, în Europa şi în America sau mai departe. Trebuie să fie multă nevoie de el ca să se plătească şi vapoarele, şi pescarii, şi maşinile din această fabrică, şi muncitorii, şi feminitatea pierdută a.

muncitoarelor, şi cutiile de lemn neted ca lemnul de vioară.

Menită oare? Şi nu se poate altfel?

Măcar dacă n-ar fi plouat aşa de pătrunzător şi fără termen! La chei, în faţa halei, se descărca un pescador întors din mare; adusese cod mai cu seamă – şi niciun hering.

Puţin mai departe, se încărca gheaţă, pe un alt pescador, care se pregătea să plece. Primitiv şi demoralizant să încarci gheaţă pe o astfel de vreme; n-au instalaţii frigorifere, şi poate n-au nici instalaţii de încălzire. Am văzut un coş de tablă ieşind pe un spirai; înseamnă că într-un colţişor, într-o sobă de fier, se face foc, poate cu turbă, şi din când în când oamenii vin acolo să-şi dezmorţească mâinile îngheţate.

La un şantier aflat nu departe se repara al treilea pescador, poate cel întors ieri, urmând să plece din nou săptămâna viitoare.

Concentrat pe această bucată de chei, am văzut cam tot ce înseamnă munca în Faeroe. Ea se leagă aşadar de prinsul, pregătitul şi transportul peştelui, care ia toate formele: filetat, congelat, sărat, uscat şi altfel, dacă se mai poate. L-am descoperit în fazele succesive, la etajul de

deasupra halei, ca într-un ocean secat, cu sarea stratificată peste fauna lui golită de maţe şi pusă să se mumifieze.

La un etaj mai sus, unde am crezut că nimerisem din greşeală, se jupuiau nurci şi se argăseau pieile preţioase ale acestui animal, provenit dintr-o crescătorie înrudită cu fabrica; dacă n-am înţeles greşit, el este hrănit cu resturi de peşte şi aşa se explică legătura dintre cele două industria.

Într-o zi, nurcile vor flutura pe nişte umeri, care le vor merita, desigur, şi poate chiar eu am să mă bucur că le văd reînviind, dintr-un suflu tulburător şi subtil. Dar va trebui să uit că am fost aici într-o după-amiază de toamnă, când.

ploua necruţător, şi dincolo de perdeaua ploii pământul părea pustiu. Nu, nu era pustiu; cineva în lume aştepta lăzile cu peşte pregătit la etajele de jos, iar alţii, aici, aşteptau preţul lui.

Încă un etaj mai sus, de fapt podul clădirii, două fete împleteau plase de pescuit. Era cald, mirosea a lemn de pin, de la grinzile şarpantei, a casă omenească şi chiar a îmbrăcăminte de femeie, dacă nu opera imaginaţia olfactică. Oricum, fetele aveau pe ele fuste şi pulovere curate, cu care ar fi putut să se plimbe şi pe stradă, şi nu le lipsea nici cochetăria, deşi şi-o ascundeau după plase, de unde aruncau ocheade.

Procedeul de a împleti plasele cu mina, ochi cu ochi, mi s-a părut patriarhal, legitimat în parte numai de îndemânarea fetelor, care lucrau cu o iuţeală ameţitoare.

Băieţii noştri, chiar cei fără nicio legătură cu pescuitul, ocupându-se pe vapor cu navigaţia, cu maşinile, cu electricitatea, au arătat mare interes plaselor, au urmărit de aproape cum se fac nodurile, lenau pipăit pe îndelete, arătându-şi admiraţia, de parcă vedeau aşa ceva prima dată, de parcă n-am avea pe vapor tone de plasă.

Omul de la uscat arată totdeauna simpatie şi chiar compasiune celui venit de pe mare, unde se presupune a fi primejdii şi lipsuri şi unde măcar o lipsă e evidentă de la începuturile navigaţiei; în afară de mici excepţii, unele romantice, alcătuirea echipajelor a fost mereu şi exclusiv masculină.

Odată cu nodurile plasei, băieţii mai cercetau şi câte-o mână, ceea ce nu stârnea proteste, ci zâmbete înţelegătoare.

Cred că, atâta timp cât nu se simţea grosolănie, fetele ar fi acceptat şi o explorare mai substanţială, fie numai din cumsecădenie.

Am coborât, la sfârşit, după această întârziere, în biroul direcţiunii, o încăpere largă, unde a încăput toată lumea.

Urma „recepţia” tradiţională, după regulile ospitalităţii, care, în liniile lor mari, sunt internaţionale, şi cu un pahar de vin în faţă, te fac să te gândeşti la putinţa unei înfrăţiri a tuturor oamenilor.

Eram, din partea noastră, toţi câţi au vrut să vină, din toate categoriile echipajului, începând cu comandantul şi sfârşind de pildă cu Hoinaru, căruia i se zice Făinaru, fiind operatorul fabricii de făină. L-am luat ca exemplu la extremitate, nu că ar fi cel din urmă în ierarhia vaporului, ci fiindcă face treaba cea mai ingrată, în cală, în atmosfera înăbuşitoare a cazanelor, unde se topesc resturile de peşte, în mirosul pe care îl intuiesc foarte bine, căci n-am avut prilejul să-l simt până astăzi – duhoarea insuportabilă de grăsimi şi proteine în descompunere.

Bărbierit proaspăt, cu haine curate, chiar elegante, Hoinaru, ca şi ceilalţi, din care mulţi poate nu mai fuseseră niciodată într-o situaţie asemănătoare, scoteau spontan, fără efort, din ascunsul lor rezerve de bună-cuviinţă şi demnitate, cine ştie dacă nu ancestrale. Lăsând la o parte

vârsta, oricare din ei ar fi putut să se prezinte drept comandantul. Nu-i greu să-ţi dai seama: e un fel de a merge pe covor, când poate acasă ai doar preşuri, de a te aşeza în fotoliu, de a ţine în mână paharul de cristal, de a-l duce la gură, de a nu tânji după următorul, de a nu privi indiscret sticlele pline (de altfel puţine la număr), de a aprinde ţigara sau de a oferi foc vecinului…

Am făcut chiar şi conversaţie, timp de aproape o oră, scoţând din gât sunete binevoitoare, schimbând ou gazdele zâmbete şi priviri cordiale, dar n-am putut să aflu nici plină la urmă cât câştigă muncitorii, a cui este fabrica – a statului, a unei cooperative, a unei societăţi anonime? – sau cât ar costa o haină de nurci, în moneda ţării. Cel puţin această întrebare a pus într-o astfel de încurcătură convorbitorii, încât a trebuit să deduc că nurcilor nu li s-a stabilit o valoare locală; e drept că nici n-am văzut, vreuna la femeile de pe stradă şi nici în vitrinele magazinelor.

Dintre gazdele noastre, nimeni nu vorbea inteligibil o limbă de răspândire internaţională; din partea noastră am folosit, colaborând între noi, o poliglotică de ocazie şi sper că nu ne-am făcut de ruşine, deşi câştigul n-a fost prea mare.

Vinul, îmbuteliat somptuos în Anglia, dar de provenienţă spaniolă, era o licoare ruginie, plină de arome şlefuite şi de înţelesuri întrevăzute, inaccesibile în întregu’ Lor sub bătaia ploii de afară. Ceva îi va fi dat pământul, ceva îi va fi dat soarele;

ceva însă, şi inu doar culoarea, i l-au dat petele din soare.

A pune sub prohibiţie un astfel de vin e o ignominie.

Marţi, 24. Ingnă

Ploaie şi furtună dezlănţuite până la limita închipuirii.

Vântul bate de la nord-vest, direcţia dominantă

certificată de orientarea strâmtorilor. Drept vorbind, nu mai poate fi numit vânt; se mişcă întreaga masă a aerului, parcă împreună cu stratosfera şi cu cerul; parcă de mult a smuls insulele de la ancoră şi le duce la întâmplare; o să eşuăm pe coastele

Norvegiei, şi faeroenii au, să se întoarcă la începutul istoriei.

Nu se mai vede bazinul, ci o ţesătură deasă de apă sfâşiată;

ploaia, care nu mai cade, ci e proiectată în fascicole orizontale, ca sârmele telegrafului la câmpie, se împleteşte într-o urzeală groasă, înnodată, cu coamele valurilor luate pe sus, învălătucite şi spulberate.

Dacă vântul ar fi bătut din partea cealaltă, de mult s-ar fi rupt legăturile noastre şi multă bătaie de cap ar fi avut echipajul să păzească vasul. Aşa cum stăm, lipiţi de chei, presiunea aerului e atât de masivă şi continuă, încât nu se simte nici cea mai mică legănare; ai spune că suntem cimentaţi în zidul de piatră.

Din când în când, fluierul, afară, intră singur în funcţiune şi scoate sunete de toate felurile, când lungi, ca un muget de cireadă, când scurte, stacate – parcă în joacă. Dar e un joc oare te cam înfioară; şocul vuitului trebuie să fie nemăsurat ca, apăsând pe o plăcuţă de numai câţiva centimetri pătraţi, să deschidă, cu propria lui putere, obturatorul aerului comprimat.

E peste putinţă să meargă cineva în oraş, peste putinţă să vină. Suntem izolaţi. Şi totuşi, nu ştiu cum, oamenii de la şantier au venit, poate mai de dimineaţă, când furtuna o fi fost tolerabilă; îi aud jos, în cală, ciocănind tablele.

Nu-mi rămâne decât să stau în cabină, cu luminile aprinse, deşi e ziuă de-a binelea.

La răstimpuri, odată cu sunetul fluierului, un pachet

de apă se izbeşte în hublouri; o trenă mai diluată, care îi urmează, prelungeşte zgomotul de cascadă, cu plesnituri de bici şi pârâit de mitralieră.

Vai de cei de pe mare!

*

În biroul de ieri, încălzit şi mobilat confortabil, mi-au rămas mult timp ochii la o pictură, un peisaj oceanic, crepusculul, văzut de pe un colţ de stâncă, singurul detaliu terestru al tabloului. După cum am aflat prin poliglotie, priveliştea e văzută de pe insula Mykines, una din cele mai mici, şi cea mai de vest a arhipelagului. Privită pe hartă, pare o ariergardă, care acoperă fuga celorlalte insule; din partea aceea vin furtunile cele mai vajnice. Nu ştiu dacă artistul a ales locul pe motivul că şi el se numeşte Mikines, ca insula, dar e sigur că n-ai putea să găseşti nicăieri în Faeroe un altul de unde să vezi mai întreg, mai inealterat amurgul. Aşa cum iese în ocean, insula Mykines pare atrasă magnetic, aproape că îi percepi mişcarea, spre orizontul unde apune soarele; ea este destinată crepusculului, şi pictura confirmă. În afară de promontoriul de la bază, ruginiu prin refracţie, pe care se vede în bătaia uşoară a brizei oceanice o siluetă neagră, un om în mantie puşkiniană, foarte stingher, foarte depărtat de toate, restul nu-i decât o pată de culoare, între portocaliu şi roşul flăcării. Dar este în ea atâta transparenţă şi atâta putere de sugestie, încât se văd şi norii fumurii, şi cerul albastru, şi apa vânătă a oceanului, şi orizontul, şi chiar ce-l dincolo de el, cu impresia că pâmza se tot derulează. Niciuna din celelalte culori nu există în realitate – toate se nasc numai din roşu, un roşu necalcinant şi perpetuu.

Cineva ar putea spune că era mai bine să lipsească romantica siluetă neagră. Recunosc că n-am mijloace să-i explic şi să-i justific prezenţa acolo. Ar fi mai uşor de

înţeles totul dacă tabloul s-ar numi *Imensitatea singurătăţii*. Singurătatea rezultând din înmulţirea a doua măsuri: întinderea oceanului în spaţiu, întinderea crepusculului în timp. E ceva fără margini.

O plachetă despre arta faeroeană, pe care am găsit-o aseară, mă informează că Joensen Mikines este pictorul cel mai cunoscut aici şi se bucură de renume cel puţin în spaţiul danez.

Vreau să fac dreptate şi altora, citind câteva mume în circulaţie, deşi n-am văzut din arta lor decât reproduceri. Mă opresc la cei care mi-au atras privirea: pictorii Ingâlvur au

Reyni şi Ştefan Danielsen, apoi sculptorul Janus Kamban. Pe primul, chiar dacă n-ar fi avut două peisaje unde mi-am regăsit, în culori nedezminţite, primele impresii despre insulele

Faeroe, l-aş fi citat pentru nume, el însuşi bogat în culoare.

*

Aseară, după ce-am terminat. masa, am mers din nou în oraş, cu câţiva prieteni, să vedem ce fac oamenii aici când se lasă noaptea.

Vaporul negru, cu cabina luminată, a plecat încă de luni dimineaţă; face cursa de călători la Copenhaga sau în Islanda.

Există pe strada principală, lângă bancă, un hotel, ou faţada europenă, şi la primul lui etaj un restaurant, ale cărui ferestre, mari ca nişte vitrine, erau luminate discret de lămpi cu abajur puse pe mese. Atmosfera înăuntru trebuie să fi fost îmbietoare, dar îmi ajungea atâta lumină de crepuscul; aş fi vrut plina lumină a soarelui sau măcar becuri directe, vii şi strălucitoare. Şi-apoi, am pierdut orice instinct alpin – nu mă ispitea să urc scările. Bineînţeles, nu

ca să-mi cruţ picioarele, ci dintr-o lene interioară, din adaptarea fiinţei la forma oceanului.

Am intrat într-o cafenea, numai fiindcă uşa dădea de-a dreptul pe trotuar şi nu-mi cerea niciun efort spre a lua hotărârea. Drept vorbind, n-am intrat, ci m-am pomenit înăuntru, aruncat de afară, ca şi cum strada ar fi fost basculantă şi ar fi expulzat din când în când trecătorii.

Dintr-un vestibul cu pereţii albi şi cu becuri clare pătrundeai în altă lumină – iarăşi crepusculară. Era o încăpere de vreo 12 metri lungime, de lemn, cu stâlpi pe mijloc, ca să susţină tavanul. Tapete vişinii înveleau pereţii, de jur-împrejur, creând o anumită eleganţă intimă şi-o anumită căldură, fără să şteargă impresia că totul este o improvizaţie. Dar era una din acele improvizaţii definitive, unde poţi să rămâi toată viaţa cu sentimentul că trebuie să pleci numaidecât.

Ne-am aşezat în fund, locul cel mai bun de observaţie; e drept că alături se afla tonomatul, care intră în funcţiune dacă pui un ban; deocamdată, aparatul stătea în repaus şi nu părea primejdios, nici cât un tigru care doarme la grădina zoologică.

În extremitatea cealaltă, lângă uşă, s-au aşezat curând după noi mecanicii de pe vapor, cred că toată echipa, în afara celor de cerviciu la ora aceea. (în porturi, o treime din echipaj rămâne totdeauna la bord, şi e drept că au ce face, chiar dacă nu se întâmplă nimic deosebit.) îi prezida Jarnea, motoristul, poate fiindcă-i cel mai înalt şi poartă barbă; altminteri, erau printre ei şi alţii mai mari în grad, de pildă Bărbat, care-i este şef, fiind ofiţer mecanic. Dar Bărbat, a cărui sfială şi bună-cuviinţă, însoţite de un zâmbet permanent, plin de bunătate, m-au câştigat din primele zile de navigaţie, poate fi mai degrabă observatorul decât şeful unei delegaţii.

Am mai băgat de seamă, de altfel, că îndeosebi la compartimentul maşinilor oamenii se privesc cu egalitate şi nu ţin seama de grade, dar respectă disciplina şi execută dispoziţiile în carturi. Numai şeful mecanic, deşi solidar cu ei, mi se pare că se ţine deoparte.

În ziua când m-am îmbarcat, Jarnea mi-a ieşit înainte, cu mâna întinsă; se vedea în el atâta lipsă de sfială şi atâta francheţe, încât i-am strâns mâna, fără să ţin seama că era murdară de uleiuri; tocmai ieşea din sala maşinilor. Nu ştiu ce-am discutat în primele clipe ale întâlnirii noastre; îmi lăsa impresia că ne cunoscusem altă dată şi eram stânjenit, fiindcă nu mai ţineam minte când şi nici nu-mi aminteam numele lui. Mai târziu m-am dumerit: nu-l văzusem niciodată, dar pentru el nu există noţiunea de „om necunoscut”. Poate o fi nutrind rezerve şi antipatii, în linii mari însă, adică în principiu, omul care a venit dincoace de orizont a pătruns pe un teritoriu comun şi este prietenul lui.

Am rugat pe toţi care mă vizitează în cabină să nu mai ciocănească la uşă; e o formalitate inutilă în viaţa noastră, şi mai ales, înainte de a auzi eu, aud vecinii, care poate dorm tocmai la ora aceea. Singurul care a ţinut seama de recomandaţie este Jarnea. Vine adesea, aproape cu precizie, la ora 17, când de obicei îmi scriu paginile. Îşi bagă capul pe uşă, înregistrează dezamăgit tresărirea mea – de multe ori sunt cu gândul la altă milă decât a vaporului – şi se retrage cu degetul la gură, semnul muţeniei, ca să nu mă scoată din ale mele. Îl strig şi îl rog să se întoarcă înaintea mesei de seară sau după aceea. Nu mai vine. îl caut la maşini sau prin careuri, ca să nu-i rănesc vreo susceptibilitate.

— Ai să-mi spui ceva?

— Nu; doar aşa…

— Vino când vrei, dar e mai bine când îmi termin

lucrul, spre seară.

— Vin mâine.

Vine peste câteva zile, la ora 17, şi mă găseşte cu stiloul în mână…

Aseară îl urmăream cum transporta la masa lui sticle de bere şi mă întrebam ce-o avea să-mi spună. Dacă ar fi fost bere adevărată, poate după jumătatea duzinii de sticle şi-ar fi deschis suflatul şi i-aş fi aflat enigma…

(La transcriere adaug, rupând cronologia însemnărilor mele, ca să leg în schimb naraţiunea: enigma s-a dezlegat abia târziu, pe când ne aflam Iş tropice şi nu mai aveam mult până să luăm drumul Gibraltarului. Abia atunci, după numeroase vizite sugrumate, într-o zi pe când stăteam amândoi la soare, lângă vinciul t râul ului, Jarnea mina împărtăşit preocupările. Are o fetiţă, care „i-a dat sarcina” să-i cumpere un ceasornic, şi vrea, când om ajunge la Gibraltar, să-l aleagă împreună cu mine.

Mai păstra ceva pe suflet şi mi-a spus tot în ziua aceea:

are încă o fetiţă, mai mărişoară – ei i-a cumpărat ceasornic, în altă călătorie. Fetiţa suferă de o maladie nediagnosticată în întregime, n-am înţeles limpede, ceva la plămâni, la inimă sau la amândouă. M-a întrebat dacă n-aş putea să-i dau vreo îndrumare. L-am sfătuit să mă caute la Bucureşti, îndată ce va avea vreme, şi vreme va avea – rămâne în concediu, nu pleacă în călătoria următoare.

S-au împlinit şapte luni de la întoarcerea noastră, şi Jarnea, omul intermitenţelor, n-a venit până astăzi. Doresc din tot sufletul ca fetiţa să se fi făcut sănătoasă. Dar nu-i exclus ca totuşi Jarnea să apară odată. Va trebui să sune; spre deosebire de uşa cabinei, ţin uşa de-aici încuiată. Nu ştiu când are să se întâmple astfel, dar dacă va veni, nu m-ar mira ca, după meridianul Bucureştiului, să fie ora 17…)

Am băut bere, cu tragerea de inimă a pisicii care în loc de smântână mănâncă lapte acru. N-aş fi avut de ales altceva decât cafeaua, pe care o evit în a doua jumătate a zilei, sau siropuri acidulate. Berea are întocmai gustul, celei obişnuite, numai că e cu desăvârşire dezalcoolizată. Accept iluziile, ba chiar le caut, dar nu pot să mă las înşelat de surogaturi.

Acceptând-o am cedat de două ori: de obicei nu beau nici măcar bere adevărată.

Între timp începuse să cânte tonomatul. Au venit două fete foarte tinere, au băgat câte o monedă în puşculiţa aparatului, au marcat plăcile dorite, apoi s-au aşezat la o masă, în mijlocul cafenelei, şi au început să fumeze, amestecând fumul ţigărilor cu melodiile comandate. Erau de tipul „fiică de vameş”, însă puţin mai palide; culoarea din obrajii vameşilor este, ori – cum, exagerată. Purtau nişte laibăre cenuşii, pe care nu şi le-au scos, încât mi-a fost peste putinţă să-mi dau seama cum ar fi arătat a casa la ele, în intimitate. Stăteau picior pestă picior, şi dacă nu se vedea ce îmbrăcăminte au pe dedesubt „îşi arătau în schimb pielea, dincolo de marginea ciorapului.

N-au ispitit pe nimeni; cred că nici nu veniseră cu astfel de gând – ar fi făcut măcar un gest de cochetărie. Etalarea coapselor nu părea o intenţie şi n-ar fi fost arma lor cea mai bună:

n-aveau picioare frumoase.

Când s-au ridicat să plece, după ce îşi terminaseră ţigările, băieţii noştri nu le-au urmărit nici măcar cu privirea.

O urmăreau însă, cu discreţie, pe fata care servea la mese.

Aceasta era singură şi trebuia să se ocupe de toată lumea, în clipele de răgaz dispărea pentru puţin timp pe o

uşiţă, în spatele barului, unde se vedea o cameră locuită, cred că de propria ei familie.

Aici, oamenii de obicei zâmbesc, cu tot cerul greu care îi apasă. Fata n-a zâmbit niciodată, fără să aibă totuşi vreo crispare şi fără să se ţină neapărat la distanţă. Purta o rochie neagră şi şorţ alb, cu dantele – uniformă clasică, foarte curată. Era de tipul pe care l-am numit celtic, înţelegând că în alcătuirea lui intră şi o undă de ceaţă. Subţire, dar nu descărnată, mişcându-se cu tot atâta siguranţă câtă graţie, ar fi atras privirea şi altunde, adică într-o lume mai densă şi nu atât de oceanică.

Am urmărit-o cum lua banii şi îi ducea la casă; desigur, făcea de mult timp treaba aceasta, căci avea gesturile mecanice şi nicio tresărire pe faţă. Păstrez o prejudecată romantică, înapoiată ca itoate prejudecăţile, că unei femei nu-i stă bine sa.

numere banii, că atunci când îi primeşte, din mâna unui bărbat mai cu seamă, trebuie să se simtă puţin ruşinată.

Între timp cânta tonomatul; plăcile fetelor se sfârşiseră, dar se găsise cine să comande altele. La masa lor, mecanicii continuau să bea bere, inutil şi cu bună-cuviinţă; veniseră să petreacă.

Am aflat, cu aproximaţie, în ce constă raţionalizarea alcoolului. Fiecare om (dar nu ştiu de la ce vârstă – oare şi copiii? – şi înainte, sau după înţărcare?) are dreptul la 12 sau 15 litri de vin pe trimestru. Cine vrea, poate să-l convertească în alcooluri mai tari, bineînţeles că în acest caz reducându-se cantitatea; contează, va să zacă, numărul de grade.

Pentru a-ţi primi raţia, presupun că trebuie să te înscrii la o. oficialitate, să arăţi acte, să primeşti bonuri şi apoi, ducându-te la depozit, să stai la coadă.

A sta la coadă pentru pâine e o nevoie tristă pe care

puţine popoare n-au cunoscut-o în timpul războiului. A face la fel pentru băutură mi se pare a declara public, fără pudoare, o mizerie interioară…

Tot la cafeneaua de aseară l-am asistat la cina unei perechi, soţi proaspeţi, am presupus, fiind foarte tineri. Ca să-i iei drept logodnici te împiedica atitudinea casnică, bilaterală; e drept că am judecat după temperamentele noastre şi Mm aplicat niciun corectiv geografic şi meteorologic. Faţă în faţă, au privit tot timpul unul pe lângă altul şi şi-au zâmbit o singură dată. Ştiu că într-un singur zâmbet se poate pune tandreţe pentru toată seara, dar nu era cazul cu zâmbetul acela atât de palid.

În timp ce cânta tonomatul, fata eu şorţ alb de dantelă le-a adus primul fel: câte un sandviş cu salam, pe câte o farfurie inutil de mare; subţirel salamul, subţirică felia de pâine.

L-au mâncat cuviincios, folosind cuţitul şi furculiţa, de parcă ar fi fost un biftec…

Atât cât am putut să observ şi din câte am aflat, ceea ce mi se confirma acuma, oamenii aici duc o viaţă foarte cumpătată în ceea ce priveşte mâncarea. Fiind aşa frugali, poate nici n-au auzit de bucatele suculente ale altor bucătării, de pildă chiar a noastră. Nu se pierde timp cu gătitul; mesele sunt de obicei improvizate. În prăvăliile de alimente se văd mezeluri, foarte puţine, crenvurşti anemici şi decoloraţi, puţine legume, pâine – şi cam atât. Am descoperit mai ales fructe, şi chiar tropicale. M-au ispitit strugurii, aleşi ciorchine cu ciorchine, cu boabele turnate parcă în ceară; sunt un articol de lux, dar n-au mici un gust, ca şi cum ar fi o sinteză neizbutită, provenind din laborator, unde s-a pus totul în formulă, în afară de soare.

Între timp, perechii vecine i. s-a adus al doilea fel: un sandviş cu brânză gălbuie, de dimensiunile primului. Chiar pentru un apetitiv ar fi fost prea puţin… A urmat o

prăjitură, ca pentru pitici.

Altminteri, cina s-a desfăşurat lent şi cu ceremonie. Pe durata ei, tonomatul a consumat zece discuri, adevărat că de dimensiuni mici, reprezentând totuşi o oră de melodii, care puteau să îmbete consumatorii pe altă cale, berea rămânând fără niciun efect.

La plată, luând banii, fata ne-a zâmbit. Lăsând la o parte prejudecata pomenită mai adineauri, am convenit că îi stătea bine. Poate să rămână o amintire, de aceea o numesc Ingrid.

*

Deşi pe cale să scadă, furtuna continuă şi după amiază, ameninţând să ne omoare ziua în întregime, şi o zi de escală are alt preţ decât ziua civilă. Poate n-o să mai venim altă dată în această ţară, din care abia am descoperit o câtime;

mai sunt multe de văzut, şi după ce ai văzut totul, rămâne încă un necunoscut, uneori infinit.

Vântul aruncă pe chei tone de apă, care, împreună cu ploaia torenţială, transformă drumul spre oraş într-o cale subacvatică; vehiculul cel mai bun acum ar fi submarinul.

Câţiva totuşi se hotărăsc să-l străbată cu mijloace terestre.

De ce mă aflu aici, dacă nu spre a-i înţelege şi a le aproba explorarea aventuroasă? Ca să-i însoţesc, am să-mi pun mantaua de piele, în lipsa unui costum de scafandru.

Miercuri, 25. Infidelitate şi inconstanţă

Drumul în oraş, ieri după amiază, nu mi-a adus alt câştig decât că am exclus putinţa să mă acuz de laşitate şi am căpătat credinţa că aş putea să-l fac încă o dată.

Am încercat la început, pe primii zeci de paşi, să mă strecor printre pachetele de apă care se prăvăleau periodic;

din clipa când unul m-a prins în contratimp, n-am mai

dat nicio importanţă celorlalte. Pentru un anumit fel de luptă, acesta este un mijloc sigur de a izbuti, ba chiar fără efort şi cu seninătate. Fiind copleşit de apă, mi-am spus că „singura salvare a celor învinşi este să nu mai spere nimic”.

Cât despre vânt, până astăzi n-am înfruntat direct o asemenea avalanşă; avea, într-adevăr, consistenţa prăbuşirilor de zăpadă, cărora nimeni nu li s-a împotrivit vreodată. A trebuit să-l învingem cu tactică, pânidind clipele prielnice şi făcând salturi, de la un adăpost} a altul. Nu o singură dată am bătut în retragere... Până ce, ajungând la un colţ de stradă, unde schimbasem direcţia, ne-a prins pe toţi din spate şi ne-a dus pe sus până în mijlocul oraşului.

Un ceas mai târziu, furtuna se potolise, şi întoarcerea a fost paşnică.

*

Se anunţase plecarea astăzi, de aceea am şi ţinut să merg ieri în oraş, crezând că îl vedeam ultima oară. Ceva n-a fost gata, aşa că amânându-se plecarea pe mâine dimineaţă mai avem înainte o zi întreagă. E ciudat, dar aproape nu am ce să fac cu ea; am acoperit în mine, cu aviditate, cu grijă şi lăcomie, capacitatea de recepţie, şi acum mă simt obosit, în neputinţă de a mă concentra asupra unei impresii.

Nu-mi rămâne decât să străbat vechile străzi, să intru prin vechile magazine, să mă uit la oamenii cunoscuţi, înregistrând câte ceva fără să-mi dau seama cum, cu gândul vag că într-o zi impresiile au să se developeze.

O prăvălie cu articole nautice, în port, pe unde trecusem uitându-mă doar la vitrină, mă reţine de data asta câteva ore.

Găseşti aici toate piesele şi obiectele trebuitoare ca să armezi o corabie, şi cum pregătisem o dată armarea

uneia, retrăiesc calm acea veche istorie, care atunci a fost lungă şi palpitantă.

Ea s-ar reînfiripa în sufletul meu cu altă intensitate, dacă n-aş avea grija plecării. Am să mă întorc asupra ei în mijlocul oceanului, când voi avea vreme de meditaţie.

Deocamdată fac inventarul obiectelor din prăvălie: hublouri de bronz, întinzătoare de sart, busole, felinare de poziţie, pavilioane… Toate au trecut prin mâinile mele; îmi privesc mâinile: sunt aceleaşi?

Ce s-a schimbat în mine?

*

Venind la bord înainte de căderea amurgului, descopăr, de departe, o învălmăşeală de catarge şi forfotă neobişnuită pe punţile noastre.

Vaporul negru, care s-a întors din Islanda azi-dimineaţă, urma să place din nou după amiază. O rafală de vânt, la ieşirea din port, o manevră neatentă, un motor oare n-a răspuns prompt la comandă l-au împins peste noi, şi acum stă imobilizat în bordajul nostru, făcând „dană dublă”, fără voia lui şi spre surprinderea noastră. Vameşii, vigilenţi, au încălecat balustradele şi veghează, ca şi când accidentul ar fi fost pus la cale anume, pentru a înlesni vreo contrabandă.

Deoarece, în ceea ce ne priveşte, n-avem nicio stricăciune, urmăresc intrigat agitaţia echipajului străin şi a vameşilor.

Este şi pilotul de faţă, deşi neamestecat în manevra vasului.

Toate zilele a continuat să vină şi a tot dat târcoale careului, de parcă i-ar fi uitat că băuturile sunt sigilate. Un om mai fără treabă decât el n-am văzut în Thorshavn…

Cum vaporul negru stă încă lipit de noi, până ce comandantul lor să judece manevra cea mai dibace am prilejul să privesc din nou în cabinele echipajului, care

sunt drept în faţă.

Şi spre stupoarea mea, descopăr o gravă, flagrantă infidelitate şi inconstanţă: femeia goală, în cursul unei singure călătorii, a fost înlocuită cu alta. E tot acolo, lipită de uşă, făcând impresia că vine de la baie, tot roză, tot impudică sau nevinovată, şi la vechea scară. S-ar putea să fie aceeaşi, numai că şi-a schimbat părul puţin – acum e ceva mai brună –, şi-a lepădat prosopul de pe umăr şi în schimb are un costum de plajă, în culoarea pielii, de dimensiunile cele mai reduse, un pretext textil, cunoscut cândva sub numele atomic de Bikiny.

Nu pun însă accidentul de astăzi şi accidentele viitoare pe seama infiltraţiei feminine, chiar dacă toate cabinele echipajului, ale ofiţerilor şi comandantului ar fi tapetate asemeni.

O femeie în imagine e mai rezonabilă decât una vie.

Vasul se desprinde ide noi după încă un sfert de oră; n-au nici ei stricăciuni vizibile, decât că o barcă de salvare agăţată în balustradele noastre şi-a prefăcut un bordaj în surcele şi pare o mandolină stâlcită în picioare la o încăierare a chefliilor.

Joi, 26. Scrumiera trandafirie

Deşi anunţată pentru ora 10, plecarea se tot amână, până la 11, 45. Agentul, care a afirmat la început că are toate hărţile câte ne trebuie – coastele Norvegiei – şi a tot amânat aducerea lor, soseşte în sfârşit ou ele, după ce ne-a făcut să întârziem încă două ore. Dar sunt altele decât cele cerute – nu le avea, nu le-a găsit, se scuză cu nevinovăţie, ca şi când n-ar şti că pornim pe mare…

Deoarece suntem cu prova spre larg şi n-avem decât să virăm ancora, să desfacem – legăturile, manevra, extrem de simplă, se termină în câteva minute. Prezenţa pilotului e inutilă, şi pentru noi, şi pentru el: nu mai capătă băutură, nu-i acum momentul să rupem sigiliile. îl

urmăresc cum îşi coboară în barcă sacul bleumarin îndesat cu mezeluri; chipul lui e imaginea îngroşată a dezamăgirii…

Îndată ce facem romdoul, la ieşirea din radă, oceanul, care părea calm de la distanţă, ne supune unei scuturări neprevăzute. Cu atât mai bine: ne „amarinăm” mai degrabă. După o escală – de câteva zile, legănarea vasului, uitată, schimbă ceva în funcţiunile organice. Schimbă şi ordinea obiectelor din cabină, pe care ai scăpat din vedere să le amarezi încă o dată.

După o jumătate de oră, făcând ordine în jur, făcând ordine în tine, câştigi senzaţia şi sentimentul să eşti pe ocean de o viaţă întreagă.

Oceanul e vânăt, vânăt uscatul, şi cerul, culoarea dezolării.

E vânăt şi viitorul, fiindcă nu ştim încotro o să mergem, ce-o să ne aştepte săptămânile viitoare. Deocamdată ne îndreptăm spre strâmtoarea Lervig. Într-un fiord, altul decât cel unde ne-am adăpostit prima oară, ne aşteaptă „Galaţi”, care în timpul escalei noastre a fost până la coastele ’Norvegiei, încercând zadarnic să pescuiască; abia s-au întors de-acolo, descurajaţi, chinuiţi de furtuni ziua şi noaptea. Vor să ne sfătuim şi.

să luăm o hotărâre comună. Dacă au avut zeci de mile înaintea noastră, acum nu mai au niciuna…

Privesc oraşul cum se pierde în urmă, între coline, revăd, lumea lui, casele, străzile pe unde am mers prima oară în viaţă, odată cu primii oameni din neamul meu care au cunoscut această lume, la mai bine de un mileniu după descoperire.

N-am adus mărfuri aici, ci numai pavilionul ţării, care flutură şi acum, pe bastonul de la pupa, în lumina unei amiezi mai triste decât înserarea. Am îmbarcat numai apă de băut la Thorshavn; magaziile noastre sunt goale, în

schimb port în mine o povară nedeclarată la vamă, pe care nu ştiu când am s-o prefac în monedă curentă, pe înţelesul tuturor oamenilor.

N-am prins hering şi mi-e teamă că nici n-o să prindem.

Aflându-ne intenţiile, oamenii din Thorshavn, care cunosc heringul dinaintea noastră, au ridicat din umeri, dar nu ne-au contrazis, dat fiind că aveam în stăpânire un vapor aşa de modern şi aşa de mare. Anotimpul heringului s-a terminat, lăsau ei să se înţeleagă… S-ar putea, după o experienţă de decenii, sa de fi creat noi prima îndoială.

Şi chiar dacă n-am prinde nimic, drumul nostru aici nu va însemna pagubă; suntem o ambasadă cu atât mai demnă de luat în seamă cu cât venim de pe mare, ca vikingii de odinioară.

Domnişoarele de la poştă, nişte suflete străvechi izolate în mijlocul oceanului, au aflat acum unde este România pe hartă.

Dumerindu-se că venim de la o distanţă depăşind cu mult ancestralul lor spaţiu acvatic, ele au dat o atenţie mişcătoare scrisorilor noastre, grăbindu-se să le lipească mărcile cu propriile lor mâini coborâte din ceaţă, să le manevreze, să le stocheze cu atâta grijă, cu atâta bunăvoinţă şi grabă, de parcă fiecare plic ar fi cuprins valori însemnate. Am dat gestului semnificaţie şi importanţă; am înregistrat în el o simpatie pe care n-a dezminţit-o restul oraşului şi o simt urmărindu-mă în ocean, unde ne aşteaptă necunoscutul şi noaptea… S-a lăsat ceaţă.

Alaltăieri, ziarul local a închinat vasului şi nouă o pagină, cam mică pagina, dar era una din cele patru. Star putea să mai fi apărut ceva şi ieri, şi astăzi; poate o să mai apară şi mâine… Nu cred că au să ne uite degrabă…

Ieri, într-un mic magazin, unde intrasem fără program şi nu cumpărasem decât butoni de manşetă, de care presupun că n-o să am nevoie, am primit în adaos un pieptene, cu o inscripţie în lirâiba faeroeană. Stânjenit de acest dar modest şi totuşi disproporţionat faţă de ceea ce cumpărasem, am vrut să mai iau ceva, de pildă o cravată. N-am găsit niciuna pe plac şi sunt sigur că degeaba aş fi căutat printre cravatele din lumea întreagă; de fapt aş fi vrut altceva, dar ce anume, nu ştiu nici astăzi. Domnişoara vânzătoare – puţin fard şi multă ceaţă – m-a lăsat singur în prăvălie, deoarece n-o secunda nimeni, şi s-a întors după aproape o jumătate de oră, cu mostre de cravate strânse probabil de la magazinele vecine, căci n-ar fi avut când să colinde tot oraşul. Uitasem cu totul intenţia mea aşa de vagă, şi nici nu mi-au plăcut noile cravate. I-am oferit în schimb domnişoarei o compensaţie negustorească:

vreo trei din băieţii noştri intraseră pe rând, să caute haine de ploaie, de acelea care se numesc da noi fâş-fâş şi au răspândire internaţională. Deşi erau grăbiţi, i-am reţinut, asigurându-i că fusesem prin toate magazinele şi nicăieri nu se găseau fiş-fâş-uri mai frumoase. Nu minţeam: itoate sunt la fel, toate vin din

Italia – acelaşi material, aceeaşi croială. Au cumpărat mulţumiţi şi fără ezitare. De fapt i-am scutit de o pierdere de timp şi de osteneală.

Zamfir, frigotehnistul, stătea în cumpănă dacă să ia unul şi pentru nevastă. E într-adevăr o fire mai pertractantă. Sfios şi tare cumsecade, bun de pus în categoria fecioarelor, cred că în ascuns îl dublează încăpăţânarea. N-a pertractat mult de data aceasta; l-nam convins doar cu mimica, neechivocă şi astfel pe deplin eficace. Cum nu-i ajungeau banii, l-am şi împrumutat cu câteva coroane. Nu regret decât că mi-i va da înapoi la

prima escală. (Unde oare?)

Pe când ieşeam eu toţii şi veneau alţii, atraşi de ceea ce într-un magazin mic se putea numai aglomeraţie, domnişoara mi-a zâmbit cu complicitate, iar eu am rămas cu sentimentul că nu primisem pieptenele de pomană.

În amintirea mea am numit-o Eldeviga, după satul în faţa căruia am – ancorat prima oară.

Azi-dimineaţă, înaintea plecării, am dat o fugă pe chei şi am intrat în primul magazin, la colţul primei străzi cu care începe oraşul. Mai aveam câteva coroane şi nu voiam să le duc degeaba cu mine; am întrebat deci ce obiect aş putea să capăt cu această sumă.

„Am întrebat1 înseamnă că am întins monedele în palmă, arătând prin prăvălie, cu gestul aşa de uşor traductibil în orice colţ al lumii.

Era un domn bătrân stăpânul prăvăliei, slab, palid – tipul întrevăzut de mult al insularului –, bărbierit proaspăt, îmbrăcat cu grijă, degajând bună-cuviinţă şi simpatie. Înţelegându-mi dorinţa, a aruncat o privire prin galantare, a şovăit, fără să se arate totuşi în încurcături, şi-apoi, cu zâmbetul cunoscut în Faeroe, mi-a întins o mică scrumieră roz, un obiect fin, care ar putea să fie şi o farfurioară. (Nici până azi n-am ajuns la o dumerire.) Pe eticheta micuţă am citit preţul: 8 coroane;

În mâna mea erau numai patru şi o fracţiune. Am ridicat din umeri, mimând în acelaşi timp lipsa sumei. Stăpânul prăvăliei ştia, mai bine chiar decât mine, oare nu manevrasem niciodată coroane faeroene. Luându-mi banii aproape cu stânjenire, dar cordial, spre a-mi anula propria stânjenire, m! i-a pus în mână farfurioara, pe care o şi învelise în foiţă trandafirie – aş zice anume ca să se asorteze culorile.

În acele momente dinaintea plecării n-am găsit pe nimeni la vapor să-mi împrumute patru coroane. M-am

întors la prăvălie cu un pachet de ţigări Snagov, din lotul oare pe o parte are imprimat cu majuscule: România, cu un tricolor în diagonală.

Insularul meu l-a primit fără proteste, judecând cu bun-simţ că se aflau faţă în faţă două gesturi egale. Dar chipul lui palid a luat o clipă culoarea farfurioarei pe care o am acum cu mine şi oare, ca obiect, îmi va fi poate inutilă. Apoi, privind pachetul, a silabisit greu, ca şcolarii la primele pagini ale abecedarului:

— România…

Nu i-am corectat decât accentul, mutându-l pe penultima silabă. Era doar completarea unei lecţii de geografie, care a durat cinci zile. Mă grăbeam, fiindcă pleca vaporul. Dar la uşă m-a ajuns din urmă şi, fără a-mi lăsa nicio putinţă de împotrivire, mi-a restituit cele patru coroane, plus fracţiunea…

Le am asupra mea, şi n-am să le mai folosesc niciodată – după toate semnele, n-o să ne mai întoarcem la Thorshavn.

Ce-aş putea face cu ele? Buzunarele sunt prea mici ca să cuprindă. tot ce poţi aduna ca amintire într-o viaţă întreagă.

*

Ceaţa a devenit impenetrabilă. De mult nu se mai vede oraşul în urmă, şi totuşi, abia acum încep să-l descopăr cu limpezime. Nu caut să înmulţesc detaliile; nu vor apărea altele decât cele însemnate până acuma. Caut esenţialul pentru amintirile mele şi cred că l-am găsit: cordialitatea localnicilor.

Cu ce le-a răspuns ambasada noastră? mă întreb, căutând de asemeni esenţialul. Debarcând la Thorshavn, echipajul nostru, alcătuit din optzeci de firi deosebite, s-a purtat unanim cu demnitate şi eleganţă. Le-aş face o nedreptate dacă aş socoti că i-a ajutat şi prohibiţia

alcoolică: după câte am aflat, nu toţi a; u avut naivitatea să-şi declare băuturile în întregime şi să le pună sub paza sigiliilor, ceea ce, la demnitatea şi eleganţa umană, adaugă o altfel de demnitate – străvechi marinărească:

aceea de a păcăli vama.

Mergem cu radarul prin strâmtoarea Lervig, într-o invizibilitate totală. Am trecut pe aici abia deunăzi, dar acum m-aş putea crede oriunde, în altă parte a lumii, de ce nu chiar pe

Dunăre, într-o după-amiază de iarnă, în una din acele zile când aştepţi să vină sloiurile. Nu descopăr decât sârmele liniei de înaltă tensiune, coborând din neguri şi arcuindu-se deasupra strâmtorii. Cum să le iei drept reale, încărcate de curent electric, de forţă mortală, când pilonii nu se văd la creastă, spre a stabili o origine şi o continuitate? Cineva a sublihiat ceaţa, ou trei linii groase.

Deşi mi s-a spus că radarul oboseşte ochii, nu rabd sa.

merg oniric, fără coordonate, de aceea urmăresc mai tot timpul peisajul pe ecran, ca într-o restituire cinematografică.

Senzaţia de vis nu dispare, cu toată claritatea imaginii. Nu vorbeşte nimeni pe puntea de comandă; toţi ochii sunt aţintiţi, în borduri şi în faţă; se simte în aer teama de necunoscut şi.

de întuneric, dar mai ales teama că am ieşit din realitate; motoarele aproape că nu se aud – merg cu numai jumătate de sarcină.

La jumătatea strâmtorii virăm spre vest şi ne afundăm într-un sac care se îngustează, iar spre fund coteşte la dreapta, alcătuind un Corn de Plumb – în comparaţie cu albastrul, bogatul şi însoritul Corn de Aur, din faţa Stambulului. Dar mai există undeva pe lume soare şi culori albastre?

Cel mai uluitor neprevăzut se relevă îndată: soarele iese din neguri în clipa când aruncăm ancora. Uitasem că e încă.

ziuă, că abia a trecut amiaza – aşteptam să vină o noapte definitivă. Toate izbucnesc uluitor din beznă şi scurt ca o explozie, înainte de a se sfârşi zornăitul lanţului. Ne încadrează două fotolii uriaşe de piatră, având spătare şi rezemători pentru braţe; sunt sălaşele unor gheţari de altă dată, dar ai putea crede că aici au stat la odihnă giganţii, până mai adineauri, când s-a ridicat ceaţa. În afară de apă şi de cer, care s-au albăstrit dintr-odată, tot peisajul nu-i decât piatră. Iar în fund, la jumătate de milă, într-o concentraţie ca a diamantului, compact, fără fisură, inalterabil, imutabil, definitiv, mai puternic decât geologia, un oraş, alcătuit parcă nu din case, ci din pietre scumpe şi colorate, extrase din materia cea mai rară a scoarţei… Dar nu se poate să fie real, nicăieri nu există atâtea nestemate – e un decor de teatru, o iluzie măiastră. Privesc cu binoclul şi rectific: e numai o ilustraţie…

Miracolul nu durează.

Exact acum, ora 14, 10, s-a oprit lanţul, şi în pupa noastră a răsărit „Galaţi”, sclipind în lumină, ai crede că vopsit proaspăt; mă aşteptasem să-l văd în paragină, estompat, ros de ceaţă.

Barca lor era pregătită, aşa că într-o jumătate de oră a şi sosit la scară, aducând o întreagă delegaţie, cu promptitudine, fără discuţii şi schimb de invitaţii. Omul în impas devine mai maleabil; nu mai contează că un vapor merge mai repede cu o milă decât celălalt; suntem în impas şi unii, şi alţii. Nimeni însă nu se arată neliniştit; toţi îşi dau osteneala şi izbutesc să fie simpatici.

A venit comandantul lor, cu o barbă norvegiană, care a crescut surprinzător de repede, fiindcă n-o avea în ziua plecării din Constanţa. Îi dă vigoare şi prestanţă, fără să-l

îmbătrânească. îl privesc pe când urcă scările spre careu, vioi, cu elasticitate, plin de încredere, gata să înfrângă orice soartă, şi mă întreb cum de n-au prins hering cu o barbă ca asta.

Ne strângem mâinile cu căldură, ca şi când ne-am cunoaşte de-o viaţă; într-un fel nu greşesc – mi se pare că a trecut o viaţă de când ne învârtim prin aceste ape. Deoarece mi-a inspirat încredere din ziua când l-am întâlnit prima dată, mă bucur că mă invită să le fiu mâine oaspete; aşteptam de mult această ocazie – simt nevoia unui orizont uman mai lărgit, nu vreau să devin părtinitor, socotindu-mă legat exclusiv de echipajul nostru; amândouă vapoarele sunt ale noastre, ceea ce mi se arată mai cald aici, în aceste ape reci şi străine.

Pe comandant îl cheamă Victor; pe al nostru, Nicolae. Amândouă numele înseamnă victorie. Dar comandantul nostru nu şi-a lăsat barbă.

Au mai venit de pe „Galaţi” radiotelegrafistul, apoi inginerii de specialitate, care conduc pescuitul, şi inginerul frigotehnist, Varlam, şugubăţul, ou buzunarele pline de „surprize”, obiecte de păcăleală, cele mai neprevăzute şi mai fanteziste:

O pudrieră din care ţâşneşte un şarpe, o cutie de chibrituri care, dacă vrei s-o deschizi, te curentează. Le-a colecţionat în

Japonia şi aşteaptă escalele viitoare, ca să colecţioneze altele.

Delegaţia noastră e simetrică prin funcţiunile de la bordul vasului. Se realizează şi simetria în spaţiu, aşezându-se la masa din careu, unii de o parte, alţii de alta. Discuţia durează câteva ceasuri, fără niciun punct contradictoriu; – toată lumea e de acord că am venit prea târziu pentru hering şi pierdem prea multe zile în luptă cu furtunile iernii. Mai bine să mergem în sud, la Canare,

unde în acest anotimp vremea se menţine blândă şi putem pescui lesne sardină, stavride sau scrumbie. Vasele sunt prevăzute să poată lucra în amândouă zonele;

frigotehmiştii ne asigură că nu vor fi dificultăţi la tropice ou congelarea şi, cu menţinerea temperaturii joase în magazii; în călătoria trecută, „Constanţa” a traversat de patru ori ecuatorul.

Atunci, ce dificultate rămâne?

Există la Bucureşti o direcţie generală, ou un om pasionat, plin de inspiraţii şi de intenţii bune, care dirijează de la distanţă mişcarea acestor două vapoare. E un om înalt şi slab – piele şi os s-ar putea spune, ceea ce înseamnă că pune mai mult la inimă decât în restul anatomiei sale aşa de costelive, îl stimez nu fiindcă mi-a arătat prietenie şi a vegheat cu grijă, printre atâtea griji, asupra nevoilor mele privind îmbarcarea şi drumul. Înainte de toate, preţuiesc la el pasiunea; ştiu că se va frământa necontenit, în căutarea unor sfaturi şi rezoluţii cât mai bune, cu care să ne urmărească în mijlocul oceanului;

ştiu că nu va dormi multe nopţi, întrebându-se de câte ori am lansat traulul; şi ştiu mai ales cât suferă acum că nu prindem hering.

Din discuţii personale am aflat că a fost mai înainte prin aceste ape, într-o călătorie de documentaţie, deci nu ne-a trimis aici la voia întâmplării. În biroul său am văzut reviste, şi tomuri, cuprinzând poate toată experienţa, mai veche şi mai nouă, a pescuitului în Atlantic. Ne-a rezumat-o pe foaia de calc cu cele patru zone, amintită altă dată.

Ca toţi oamenii pasionaţi, nu va înţelege să se oprească la jumătatea drumului. Vasele sunt prevăzute cu maşini de filetat heringul, şi fără hering, maşinile vor sta degeaba, cel puţin în această călătorie.

Iată deci dificultatea: a găsi argumente care să

înfrângă.

documentele şi pasiunea. Argumente există, pare-se, numai că trebuie rezumate într-o radiateiegramă. În timp ce se concepe acest text, cu contribuţia tuturor a, mă întreb: Oare am făcut tot ce trebuie, nu ne dăm învinşi prea degrabă?

Consfătuirea n-a fost de loc furtunoasă, în schimb s-a dezlănţuit furtuna afară. Delegaţia pleacă la ora 19, îmbarcându Hse anevoie. E viscol şi întuneric; în fundul fiordului abia se mai zăreşte câte o lumină, care nu izbuteşte să sugereze oraşul; poate pe vreme rea oraşul se demontează şi se duce la adăpost, în altă parte. Dar unde, dacă e furtună peste tot nordul Atlanticului?

Abia acum, când ceilalţi pleacă şi-i conducem la scară, ca pe nişte oaspeţi de acasă, îmi dau seama ce departe sunt căminele noastre. Viscolul şi noaptea dublează distanţele.

Abia desprinsă de bordaj, barca se pierde în beznă; n-o mai vezi decât în lumina unui val care îşi varsă peste ea coarna albă.

Aprindem reflectoarele, ca să le arătăm drumul sau ca să nu-i pierdem. Cei de pe „Galaţi”, preveniţi, le aprind şi ei. Luminile se încrucişează şi rămân de veghe, ca două spade de arhanghel; suflă un duh rău asupra fiordului.

*

În fumoar, după cină, băieţii îmi împărtăşesc impresiile de aseară, când, făcând ce făcând, s-au dus să danseze. Îi numesc

„Băieţi” pe cei tineri, ca număr de ani şi ca fire… Nu-mi vine să cred că aseară mai eram la Thorshavn, şi dacă voiam puteam să merg cel puţin la cafenea, să ascult tonomatul şi s-o contemplu pe Ingrid.

Se dansează de la ora 4 după amiază, în mare înghesuială, în sala de cinematograf amintită, de unde se

evacuează scaunele. Băieţii noştri, odihniţi, au avut multă căutare; cred că nu se ilaudă. Concurenţa locală, adică tinerii din Thorshavn, sunt preocupaţi de băutură. Funcţionează discret o bursă neagră a alcoolului. Riscul şi dificultatea procurării trezesc gustul de aventură; viciul poate să vină mai târziu sau să nu vină. Până unanalta, tinerii îşi părăsesc partenerele şi se retrag prin colţari, unde îşi consumă pe furiş sticluţa agonisită cu eforturi;

e o dublă ispravă. La sfârşit, mulţi zac pe trotuarul ud, în faţa localului, dar nimeni nu se scandalizează. Poate trecătorii maturi găsesc că e o lecţie necesară, care nu va fi repetată. Nu-i exclus să aibă dreptate.

Rezultatul imediat: mare afluenţă de partenere abandonate. Mai vin şi soţi, care în drum spre slujbă îşi aduc femeile cu «automobilul şi le lasă acolo, nădăjduind că se va găsi cineva să-şi consume cu ele ceva energie.

Băieţii noştri nu s-au cruţat; drept răsplată, terminându-se dansul şi slujba, bărbaţii i-au adus la vapor cu automobilele, oferindu-le locul de lângă soţii, strângându-le mâinile cu căldură la despărţire.

Unele moravuri rezultă din latitudine. La meridion, o astfel de întâmplare poate sfârşi cu un cuţit între, umeri. La septentrion cu o invitaţie în pologul familiei. Insulele Faeroe sunt ceva mai sus decât la mijloc. Coordonatele exacte: de la 61°20 până la 62°24 latitudine nordică; de la 6°15 până la 7°41 longitudine vestică.

*

Furtuna care vine de la mord-vest şi mătură strâmtorile create tot de ea, altă dată, a crescut până la năprasnic; nemaiavând loc să se strecoare pe drumurile vechi, escaladează piscurile şi cade de sus în fiorduri. Pereţii stânooşi, fotoliile giganţilor nu ne mai apără; ancora derapează, neliniştitor, de vreme ce n-avem mult spaţiu. Motoarele rămân gata de manevră, echipajul

pregătit de apărare. Deşi nedeclarată, e stare de alarmă.

Ar mai fi oare nevoie de vreo declaraţie, când sună atâtea

goarne afară?

V

FIORDUL

Vineri, 27. O femeie blondă în pustietatea neagră

Astă-noapte, pe de ora 2, m-au trezit din somn zornăitul lanţului şi încordarea motoarelor, care fac să vibreze pereţii când sunt puse în sarcină. M-am uitat afară: ajunsesem foarte aproape de „Galaţi”, care sforăia şi se smucea în ancoră. M-am bucurat o clipă că suntem alături, eu multe lumini aprinse în noaptea faeroeamă, bântuită de viscol, apoi mi-am dat seama că trebuie să ne îndepărtăm repede – manevră oare şi începuse de altfel.

Fiindcă simţeam vigoarea motoarelor şi am încredere în ele, ca şi în oameni, m-am culcat la loc şi am adormit înainte de a se ajunge la noul loc şi de a auzi aruncându-se ancora.

Spre ziuă, furtuna a trecut; când m-am trezit, era lumină şi linişte afară; stâncile nu se mişcaseră, iar oraşul fusese adus de la adăpost şi montat la loc. Dar peisajul, sub zăpadă, aşi schimbase culoarea şi îl recunoşteai greu în noua lui haină;

fotoliile giganţilor păreau îmbrăcate în huse albe.

Deşi suntem numai la două ore de Thorshavn, unde se spune că temperatura coboară rar sub zero grade, aici e iarnă adevărată.

*

La ora 10 dau urmare invitaţiei şi merg în vizită pe „Galaţi”, împreună cu alţii, care au treburi acolo. Au trimis barca lor să ne ia, simplificând lucrurile, scutindu-ne de a lansa una din bărcile noastre, ceea ce cred că s-ar fi făcut cu codeală.

Prin manevra de astă-naapte ne-am îndepărtat, şi astfel, lui ngindu-se drumul, am prilejul să simt mai bine şi mai de aproape iarna fiordului. E vreme aspră, dar calmă: armistiţiu.

Vântul stă pitit după culmile stâncoase, spre partea oceanului.

E ceva fără precedent şi irepetabil în întâmplarea de astăzi;

suntem opt oameni în barcă, vorbim – aceeaşi limbă şi ne cunoaştem. Dincolo de noi, toate sunt străine şi necunoscute.

N-are însemnătate că au fost – alţii pe aici înaintea noastră.

Drumul lor s-a şters, cum se şterge în urmă dâra lăsată de barcă. În locuri pustii, necunoscutul renaşte din el însuşi, şi dezvăluirea lui nu-i durabilă. Străbătând fiordul, am sentimentul că nu l-a mai străbătut nimeni până astăzi; vikingii au să-l descopere după plecarea noastră, şi în legendele lor n-au să scrie că noi fusesem aici altă dată.

Gazdele, comandantul şi ceilalţi, sunt cordiali, atenţi, prevenitori; ziua trece pe negândite – uit că am casa în altă parte. Le ofer o c-art-e poştală ilustrată de la Thorshavn, portretul unei femei tinere, în costumul insulelor; fotografia e luată pe malul mării, sub o briză care flutură părul blond, înfoaie fust-el-e şi învie imaginaţia. N-am văzut nicăieri aceşti ochi albaştri, adânci «şi calzi, învăluiţi totuşi în limpezimea lor de o taină, pe care am descifrat-o drept o făgăduială; n-am văzut nici această – gură pudică şi în acelaşi timp carnală, care făgăduieşte fără taină. Cred că modelul, tulburător chiar pentru apatici, a fost adus din altă parte…

Micul meu dar are un succes la care nu mă aşteptasem;

ca să-l măresc, declar neonest că imaginea poate fi întâlnită.

pe stradă, la tot pasul, şi chiar mai frumos colorată. Pot să-i mistific oricât – nu mă va dezminţi nimeni: „Galaţi” n-are de ce să intre la Thorsh-avn. Drept consolare, portretul ispititor, amplificat de mine pe cale orală, trece din mână în mânăs.

până se stabileşte pe biroul comandantului, de unde va continua să surâdă, generos, oricui va veni să privească…

Dar iată că urmează ceva, întocmi c-a la teatru: cineva vine alarmat din oală, să anunţe că s-au descoperit, ca la noi, fisuri în tablele tancului de apă. Nu mai e o întâmplare, ci, fără îndoială, un viciu de proiect şi de construcţie, cum am socotit prima oară.

Mă uit îngrijorat la femeia care zâmbeşte îmbietor de pe masă. S-a ivit motivul: vrând-nevrând, „Galaţi” va intra la

Thorshavn, pentru reparaţii. La viitoarea noastră întâlnire va trebui să dau socoteală.

Între timp, lucrând ore în şir, consultând schemele, verificând legăturile, mânuind letconul electric, Cornel cu Zamfirese U, unul din electricienii noştri, şi cu radiotelegrafistul gazdelor au izbutit să repare staţia de radio, cu toate patru emiţătoarele scoase – din funcţiune ide zdruncinături, în timpul furtunii oare i-a urmărit de la coastele Norvegiei până aici.

Să nu fi izbutit reparaţia, ar fi fost un motiv ca vasul să intre în port, chiar dacă nu apăreau fisurile. N-am fost prevăzător; ar fi trebuit să mă gândesc că, pentru un motiv sau altul, tot ajungeau la Thorshavn.

Astăzi e vineri, dar mi s-a părut că-i duminică, prima mea duminică de la plecare; întâlnirea cu oamenii îţi dă sentimentul sărbătorii.

Am plecat pe întuneric, când furtuna reîncepuse, cu viscol aspru. Până să ajungem la noi, valurile, din prova, ne-au bătut nemilos şi fără întrerupere. Am primit câteva găleţi de apă în cap, mi-am simţit ceafa îngheţată, dar am ajuns „acasă”.

teafăr, m-am fricţionat cu alcool şi mi-am schimbat hainele.

Mă simt bine acum, seara, la căldură, în lumina plăcută, cu oamenii pe care-i simt vii împrejur, şi totuşi e ceva nepotolit în mine. A fost o mică aventură, care mi-a trezit iarăşi gustul marei aventuri.

*

Argumentele transmise ieri la Bucureşti, după consfătuirea noastră, n-au fost suficiente sau nu au găsit crezare. Răspunsul a venit prompt, mai adineauri: să ne îndreptăm către coastele Norvegiei, de unde „Galaţi” abia s-a întors, fără să fi făcut vreo treabă. Şi nici măcar nu avem hărţi! Şi doar se ştie, am anunţat clar că la Thorshavn nu le-am găsit. Nu mai înţeleg nimic. Pasiunea poate fi orbitoare…

Viscoleşte feeric în lumina reflectoarelor.

Ora 19, 30. Secundul se străduieşte să constate ce se întâmplă eu vaporul. Se pare că ancora a derapat iarăşi, cu câteva cabluri, de dimineaţă până acum, dar a derapat… în vânt.

Cum, după cele mai elementare legi mecanice, fenomenul nu-i posibil, nu găsesc altă explicaţie decât că a derapat ţărmul spre noi. Aproape că îţi vine să crezi; sub asemenea vânt (rafalele ating forţa 12), ce stâncă nu s-ar mişca din loc?

Ora 20, 15. O ultimă vizită, înainte de culoare, la puntea de comandă. Motoarele rămân în funcţiune, pentru o eventuală manevră. Serviciul permanent la ancoră.

Buletinul meteorologic anunţă furtună de jur-

împrejur.

Pe asemenea vreme, adăpostul nostru, oricât ar părea de bun, se dovedeşte precar. De altfel, cred că niciun adăpost nu te scuteşte de griji acum. Marinăria nu-i o sinecură, mai ales în noiembrie, la latitudinea noastră.

*

Noaptea. Nu pot să dorm, dar nu-i insomnie; am inima plină de simţăminte aglomerate, mintea plină de gânduri chinuitor de vii, care vin fără să respecte contiguitatea; e un fenomen de „preaplin”. De ce nu există o maşină, să-i pui un pol la tâmplă, altul la inimă şi să le înregistreze nealterate?!

Aprind lumina din jumătate în jumătate de oră, ca să notez ceva pe hârtie, dar gândul se diluează până să ajung la masă. Toate rămân pentru mine; m-am să le pot relua mâine, ca să le comunic şi altora. Afară viscoleşte – e noaptea mea.

Sâmbătă, 28. Noaptea mea

Lâncezim la ancoră în Fuglefiord, într-o monotonie dezarmantă; doar vântul, care se umflă din când în când – peste ceea ce s-ar numi imposibil – şi zgâlţâie cablurile, ne aminteşte că n-au murit toate.

Că întâi a fost numeile fiordului, şi pe urmă al oraşului, că a fost altfel, fapt este că oraşul se numeşte Fugle, ceea ce se traduce cuib, în limba noastră. Dacă n-a fost dat în ironie, înseamnă că insularii au noţiuni alterate.

Zi posomorâtă, fără pic.de soare şi parcă fără speranţă.

*

Încerc să reconstitui, după însemnări neclare, gândurile de astă-noapte; temperatura însă n-am s-o recâştig niciodată, şi astfel pierd tocmai esenţialul. Dar poate rămâne ceva într-un depozit secret, pentru transfigurări viitoare. E bine să-i laşi că teodată putinţa

alimentării; – altfel seacă şi nu ştii de ce rămân reci paginile.

M-am gândit întâi la echipaj, dintre care mulţi erau de veghe la ora aceea, îngăduind altora să se odihnească. Nu putem trăi unii fără alţii – prin mii de fire care ne leagă suntem o comunitate. Despărţirea la întoarcere are să fie, cred, dureroasă. Orice aş face în viitor, ceva de aici are să-mi lipsească, poate toată viaţa, dar acesta va fi elştigul meu, imponderabil.

Cine sunt aceşti oameni? Unul, aseară, în fumoar, unde este şi biblioteca, îl confunda fără şovăire pe Stendhal cu Steinbeck. Are vreo importanţă? Nu l-am corectat, dar nu ca să-l scutesc de o clipă penibilă; nici m-ar fi sesizatno, adică nu s-ar fi ruşinat, şi de aceea îl socotesc un om admirabil. Nu-i timpul să ne culturalizăm unii pe alţii, când avem magaziile goale şi bântuie furtuna de-a lungul şi de-a latul oceanului.

Important este ca omul să manevreze bine traulul; pentru rest va fi timp altă dată.

Unii au să mă dezamăgească, după cum eu am să dezamăgesc pe alţii; nu va avea importanţă. În jurul nostru pier vapoare – despre aceste drame scriu ziarele. S-ar putea să pierim şi noi; ar intra în obişnuitul călătoriei pe mare, acceptat de tot echipajul. Nu: mai mult decât obişnuitul! Nu suntem în călătorie, ci la vânătoare, la pândă, la hăituială; încercăm să hăituim bancurile de peşte, iar pe noi ne hăituieşte oceanul, care nu-şi învaţă lecţia astăzi. N-are importanţă că ne vom dezamăgi unii pe alţii. Dacă vaporul are să se întoarcă, şi cu el cei optzeci şi unu de oameni, comunitatea şi comuniunea noastră sunt salvate.

Trebuie să ani supraveghez *eul* – liberul arbitru, spun unii. Îmi dau seama că există primejdia denaturării, în

lipsa acelor jaloane lăsate prea departe în urmă şi oare asigură echilibrul omului printre oameni. Dar ca să mă supraveghez înseamnă să mă pierd pe mine… Nu, n-am să-mi corectez paginile, spre a ascunde greşeala. Cititorul va trebui nu să mă ierte, ci să mă înţeleagă.

Când vom intra pe Dunăre şi vom despica uscatul, pătrunzând adânc şi cu nesaţ în elementul nostru de maştere, călătoria sâânşită o să pară multora, poate şi mie, lipsită de sucul aventurii, iacei amestec acid şi bazic de spaimă, de neastâmpăr, de descurajare şi de speranţă…

Am sărit cu schiuriile ide pe trambulină. Era în preistoria vieţii mele, trambulina era modestă, iar saltul, departe de orice performanţă; nu făceam o experienţă sportivă, ci poate doar sufletească. În clipa când vedeam golul în faţă, aventura se dilata până la groază, până la impresia convorbirii cu moartea, dar ţinea aşa de puţin, încât uitam înainte de aterizare, şi n-o puteam reface cu niciun efort de imaginaţie, dovadă că mă încumetam să pornesc iarăşi. În răstimpul cât urcam rampa, mă regăseam în dimensiunile mele ide toată ziua, fără nicio cunoştinţă ou omul de adineauri sau din clipele următoare.

Dar ce mă îndemna să continui?…

Am zburat cu aeroplanul, pe vremea motoarelor rotative, a aripilor de pânză şi-a carlingilor descoperite, adică în perioada romantică a zborului. Nu am făcut o experienţă mai lungă decât aveam nevoie ca să intru printr-o poartă de nori şi să văd dincolo, cum visam în copilărie când contemplam cerul… Am zburat euforic, fără sentimentul primejdiei şi al greutăţii mele materiale. Dar cădeau avioane, şi au căzut unele sub ochii mei, ridicând praful de pe pistă, pe când mă aflam chiar deasupra aerodromului.

Cum n-am păţit asemeni, zborul a rămas o experienţă…

Ce caută aici cei optzeci de oameni? Fiecare din ei face o meserie, şi chiar eu, la urma urmelor, al optzeci şi uniulea, dovadă că stau acum aplecat pe hârtie.

Urnii, cei mai mulţi, poate toţi, îşi fac socoteala ou câţi bani au să; se aleagă la urmă. Unii, cei mai mulţi, au de umplut goluri în bugetul familiei sau aspiră la un salt în viaţă, ceea ce prin muncă e onorabil. Unii îşi economisesc banii de cheltuială, ca să-i valorifice mai bine.

Există o molimă a marinarilor – „vaporeni” le spune prin ponturi la noi lumea civilă –, o molimă pe care am s-o numesc „carpetită”, eu *ită* la urmă, fiindcă e infecţioasă, deşi benignă. Nu ştiu ce industrie europeană fabrică în mare serie un soi de ţesături orientale, cuverturi de pus pe masă, pe pat, pe pereţi, pe duşumele, pentru înfrumuseţarea căminului.

Cu un termen general, li se spune carpete. Unele porturi în apus şi în Mediterramă sunt pline de această marfă dubioasă, ieftină, ţipătoare şi grosolană, care nu înfrumuseţează căminul, ci îl degradează. Scriind aşa, ştiu că îmi atrag dezaprobarea echipajelor noastre; e prima mea neînţelegere cu marinarii…

Marfa însă are multă căutare; ea se vinde la noi nu doar prim porturi, ci a ajuns până în inima ţării, iar preţul creşte, pe meridiane, cu cât te îndepărtezi mai mult de ţărmul mării unde vin vapoarele.

Gibraltarul, care va fi ultima noastră escală, e patria carpetelor – mi se spune. Oamenii noştri îşi calculează lirele, câte au să li se cuvină, şi le transformă în carpete, cea mai bună agoniseală. Unii, cei mai mulţi, pot crede că pentru asta au plecat pe mare; se înşală. Toate carpetele din Gibraltar nu ar plăti riscul unei singure zile de furtună; există în fiecare, ignorată sau ascunsă cu sfială, nevoia de aventură care a făcut istoria omenirii. Lumea e descoperită

de mult dar a descoperit-o omul, şi în el n-a putut să se stingă pornirea nativă spre căutare. Fiecare din cei aflaţi aici caută ceva, în el sau în afară. A existat în fiecare, chiar dacă el n-ar şti sau n-ar vrea să spună, nevoia de a sta noaptea asta la ancoră, în Fuglefiord, unde nu e bine, cum n-a fost bine aseară şi n-o să fie nici mâine.

Trece a doua noapte de aşteptare, iar furtuna continuă. Continuă să meargă motoarele; le simt trepidaţia, transmisă din cală, prim fierul vaporului, până în masa mea de lucru, şi prin ea până în vârful peniţei cane zgârie hârtia. Al doilea ofiţer mecanic, Răţulescu, om încărcat de bunătate, bun-simţ, bunăouviinţă şi de tot ce poate fi bun în firea omului, se află acum acolo jos, împreună cu cei doi motorişti din cartul său, în hala aceea îngropată sub linia de plutire, în zgomotul infernal a treizeci şi şase de mii de explozii pe oră, amplificate de pereţii metalici. I se spune „nenea Rată” ofiţerului mecanic – familiar şi fără fantezie, prin derivaţie de la adevăratul lui nume. Dar porecla e şi sugestivă, din întâmplare.

Scund, plinuţ şi cu mersul cam legănat, ca o consecinţă imediată, cu carnea pufoasă, ou blândeţe domestică, nenea Raţă ar fi, într-o transmutaţie caniabilică, excelent de gătit cu varză.

Iar fără transmutaţie ar fi fost prima victimă, şi cea mai gustată, a dezumanizaţilor naufragiaţi de pe pluta „Meduzei”.

Zece şilingi pe zi, 5 şilingi pentru un cart de patru ore – un sfert de carpetă… Să nu jignim omul! Viaţa noastră e în mâna lui la această oră. Trebuie să meargă motoarele, şi neapărat amândouă; unul singur n-ar învinge furtuna de afară.

Dacă. s-ar smulge ancora, şi motoarele n-ar fi gata de manevră, cu întreaga lor putere, în câteva’ minute vaporul

s-ar face fărâme.pe stâncile din fundul fiordului… Ar mai avea oare timp mecanicii să iasă din cală?

M-am oprit să fumez o ţigară şi să văd, prin viscol, cât de departe e ţărmul; nu se vede, însă îl ştiu de cu ziuă: cam un sfert de milă – câteva minute, am spus bine.

M-am oprit, fiindcă am simţit o piedică în viârful peniţei – o greşeală sau o infamie.

Ar încerca oare să iasă vreunul? Ducă-se naibii toate carpetele din lume! Nu vreau să fac erou din oricine, dar ştiu că ar rămâne toţi trei acolo, în panică poate, şi în disperare, chinuindu-se să dea forţă motoarelor.

Duminică, 29. Noaptea tuturor

Este duminică adevărată şi nu-i simt gustul; am consumat-o cu anticipaţie, alaltăieri.

Azi se împlinesc zece zile de când.am intrat în fiorduri…

Furtuna s-a potolit încă o dată, dar sdmt că face numai o pauză.

La 10, 30 ridicăm ancora. Nu îndrăznesc să întreb pe nimeni încotro mergem, ştiu însă că în niciun caz nu ne putem îndrepta spre Norvegia, unde ne este fixată destinaţia, prin ultima radiogramă, inexplicabilă. Nu avem hărţi pentru navigaţia în apropierea coastei; abia ieri le-am comandat la Thorshavn, telegrafic; agentul trebuia să le comande ia Londra, iar de acolo să fie trimise la Copenhaga. Ca să ajungă la noi sunt necesare cel puţin şapte zile. Plină atunci ce facem?

Ieşim, va să zică, să încercăm oceanul cu degetul, pe undeva prin apropiere. Tot acum, „Galaţi” se pregăteşte de plecare către Thorshavn, aşa cum mă aşteptasem…

Când ieşim din Fuglefiord, în strâmtoarea Lervig punem cârma la stânga; deci mergem spre nord. Bine – am mai fost pe acolo…

Azi este senin şi se vede soarele în urma noastră,

rostogolindu-se pe creste; nu are putere să se ridice mai sus. Recunosc locurile, Fundingfiord, cu satul Eldevig, unde am stat două zile la ancoră, dar nu mai pot să refac simţămintele vechi. Cristina Lavramsdatter n-a fost niciodată aici. Toate mi se par acum goale şi inutile…

Privesc colinele în fund, cum se tot duc de rândul trecut, şi mă gândesc la cei doi oameni; nici pe ei nu mai sunt sigur că i-am văzut, totuşi mă întreb: Oare or fi ajuns?

Şi iată-ne încă odată cu prova pe oceanul pustiu – pustiu la suprafaţă, pustiu şi în adâncuri, după cum spune, parcă în batjocură, ecograful. Numai că de data asta, cu toată hula groasă, apele sunt albastre, şi ar fi frumos aici dacă am şti că facem o treabă.

După 15 mile renunţăm: fundul interzice lansarea traulului, ecograful înregistrează profiluri haotice, iar meteorul anunţă furtună proaspătă.

Ne întoarcem, cu soarele în faţă, şi insulele de piatră mi se par acum încă mai dezolante. Le privesc chiorâş; vreau să le văd – şi n-am curaj să le privesc în faţă. Urmăresc prostit soarele oare se târăşte pe culmile stâncoase; nu-mi vine să cred că-i acelaşi astru fierbinte care m-a încălzit altă dată.

Intrăm iarăşi între fiorduri şi, hotărât, le privesc cu ciudă, fără să mă mai impresioneze ca la început.

În Fuglefiord e mai pustiu acum, după ce a plecat „Galaţi”;

pustiu şi posomorât – şi mă crispez când aud zornăind lanţul.

Pe cer a rămas lumina pălită a interminabilului crepuscul, înainte de a coborî de pe puntea de comandă, spre a mă duce – unde? spre a întreprinde – ce? spun cu o politeţe acră: „Mulţumesc pentru plimbare!” – cui?

Iar restul zilei trece în neştire; nu mă plictiseşte nimic;

mă simt obosit de atâta inactivitate. Simt, ca pe o boală latentă, în toată fiinţa mea sensul cuvântului de atâtea ori folosit, dar care nu mi s-a relevat niciodată aşa de demoralizant: steril!

Bineînţeles, la căderea întunericului furtuna a reînceput, şi creşte; până unde va creşte, nu mai ştiu. E ciudat, dar odată cu vuietul de afară mă simt mai înzdrăvenit; cel puţin acum avem un scop: să ne păzim.

Iarăşi rămân amândouă motoarele în mişcare, iarăşi serviciu la ancoră.

De pe puntea de comandă se vede jos, în faţă, tambuchiul pe unde se coboară la magazia din prova şi la cabinele echipajului. Îl zăresc pe nostrom căţărându-se peste pragul înalt de jumătate de metru – toate pragurile exterioare sunt înalte, ca să nu pătrundă înăuntru, de-a valma, pachetele de apă aruncate de valuri. Nostromul se duce să-şi vadă oamenii de la ancoră, care aşteaptă sub tambuchi; a sta în vijelia de-afară ar fi o exigenţă inumană. Niciunul nu va dormi noaptea asta, sau va dormi pe apucate şi în capul oaselor. În mai puţin de jumătate de minut, fiecare poate ajunge la postul lui; nu au decât să uroe în fugă opt trepte.

Manevra ancorei o conduce nostromul, şeful de echipaj; în grija lui mai intră, ca pe toate vapoarele, gospodăria interioară, programul şi disciplina marinarilor. Nu l-am surprins în vreuna din aceste activităţi, în afară de prima, care-i concretă şi la vedere. Aud că nu prea se omoară ou firea; umblă vorba, poate calomnioasă, că doarme cât şapte; s-ar explica astfel consideraţia cam scăzută pe care i-o arată oamenii; disciplina pe vapor e nezdruncinată, dar e adevărat că marinarii, deşi îl ascultă, îşi cam zâmbesc în spatele lui sau ricanează. I se spune „Mână uscată”; porecla porneşte de la observaţia directă: are mâinile mici, cam chircite şi cu pielea pergamentoasă.

S-ar putea însă ca, prin coincidenţă, adausul la nume să pătrundă ceva mai departe. E un om ide patruzeci şi şase de ani – cinci mai puţin decât pare – şi e vânjos, deşi uneori îl crezi firav. Când îşi adună forţele, trăgând aer în piept şi umflându-se în guşă, izbuteşte să capete o înfăţişare semeaţă;

nu ţine mult, oboseşte, pieptul i se suge şi i se dezumflă guşa;

atunci simţi nevoia să-i pui o mână pe umăr şi să-i spui, cumsecade: „Ce făcuşi, nea Ioan e?” (Ce făcuşi acum – şi ce făcuşi în viaţă?)

Când merge pe punte la ancoră, îmbracă o şubă scurtă, de postav negru, îşi pune mănuşi de lână albă, iar în cap o şepcuţă cum n-am mai văzut până acum, adusă probabil din vreo ţară îndepărtată: nu aparţine nici unei uniforme şi nici unui stil cunoscut în lumea noastră; poate e în stilul oamenilor din Marte. De pe puntea de comandă se vede la ancoră mai bine ca pe o scenă de teatru. Nostromul ştie că are spectatori şi „se poartă”, adică îşi umflă pieptul şi guşa şi aşteaptă aplauze.

Fiind scund, nu poate să vadă paste parapetul destul de înalt ia prova; se urcă pe o scăriţă, se apleacă spre apă şi urmăreşte direcţia lanţului, indicând-o şi punţii de comandă cu un steguleţ roşu în mâna dreaptă. Cu mâna stângă, întinsă strâmb la spate, dirijează pe omul care manevrează, electric, vinciul ancorei.

I-am văzut de multe ori, la toate plecările şi opririle noastre, pe cei patru oameni de la ancoră, mişcându-se jos, în faţa noastră. N-au de făcut eforturi fizice; îi ajută electromotoarele, însă nu pot să lipsească ide acolo – trebuie să fie atenţi şi îndemânataci. Acum stau de pază, sub puntea de tablă, îngăduindu-le celorlalţi să doarmă). unii poate visează la carpetele cu care au să se întoarcă…

Dar nimeni nu s-ar mai. Întoarce dacă n-ar fi motoarele – şi ancora.

Ancora e un accesoriu vital; de el depinde siguranţa vasului, ca de pildă în noaptea asta. Marinarii au luat-o drept emblemă; ei poartă pe şapcă o ancoră stilizată; e un simbol al navigaţiei şi al legăturii cu pământul, de unde au pornit şi unde se întorc vapoarele.

Iar nostromul… L-am văzut intrând acolo, sub puntea de la prova, cu şuba lui scurtă şi ou şapca nemaiîntâlnită, ducându-se să-şi inspecteze oamenii. Are mai puţină importanţă ceea ce face în alte zile; în noaptea asta n-are să doarmă, cum n-a dormit noaptea trecută. Plăteşte, cu o monedă care ne interesează pe toţi, orele de odihnă suplimentară, din trecut şi din viitor. În noaptea asta participă la aventură.

Dar nu-s numai motoarele şi ancora. Am coborât mai adineauri de pe puntea de comandă; în orele mele de insomnie, care sunt ore de veghe, mă duc adesea acolo, să-mi fumez ţigara şi să constat sau să aflu situaţia vaporului. A trecut miezul nopţii. Nu mai viscoleşte ca ieri, a rămas în schimb vijelia; fără zăpadă, peisajul e mai adânc şi mai negru. Au mai apărat, nu ştiu când, două vapoare mici, unul în faţă, altul în spatele nostru. Nu ne interesează cel din spate; celălalt se tot apropie: îi derapează ancora. Deocamdată nu-i primejdios, dar i se fac semnale, cu proiectoarele, să se dezmeticească, să nu ne pomenim ou el în etravă.

Sunt pe puntea de comandă ofiţerul de cart şi doi timonieri;

pe vreme rea, timonierii se dublează.

Toţi trei privesc afară; sub rafale, timoneria se zgâlţâie, şi cablurile bigilor vibrează. Stăm pe loc, şi (totuşi fierul n-are repaus; moleculele în el se uzează: vaporul participă la aventură, cu toată masa lui şi cu toate

articulaţiile.

Din când în când, ofiţerul de cart priveşte în radar şi măsoară cât s-a mai deplasat vasul din faţă. Se emit iarăşi semnale luminoase, dar pare că oamenii de acolo mu vor să se dezmeticească. A da semnale cu fluierul ar însemna doar să te afli în treabă. Sunatul n-ar ajunge până la ei; vântul bate cu o forţă care ar înăbuşi şi-o sirenă de fabrică. E cu putinţă ca toţi să fi adormit într-o noapte ca asta?

Între multe feluri în oare se poate petrece un naufragiu, iată un exemplu în faţă. Pare ceva nevinovat deocamdată, dar ştiu cât cântăreşte matahala aceea neagră, câtă forţă presează în bordajele ei înalte, în suprastructurile scărmănate de furtună ca o pânză de corabie…

Toate regulamentele sunt de partea noastră, ne aflăm în

„Prioritate”, dar pe mare lipsesc agenţii de circulaţie.

Ofiţerul de cant trimite un timonier jos la prova, să-l prevină pe nostrom: gata pentru virarea ancorei. Dacă nu se trezesc cei din faţă şi nu manevrează, vom manevra noi;

e singura soluţie, deşi nedreaptă. Se mai poate aştepta timp de zece minute). pe urmă va fi trezit comandantul. Nu-i departe.

Comandantul are cabina cea mai confortabilă, ca pe toate vapoarele, şi cu toată dreptatea. Patul lui e mai scund şi cu

20 de centimetri mai lat decât celelalte; ar fi posibil să-ţi dea senzaţia că dormi în patul familiei şi că lipseşte numai nevasta.

Acum comandantul doarme alături, în camera hărţilor, pe canapeaua îngustă de material plastic. Nu-i prima noapte când doarme – astfel, îmbrăcat, ou pantaloni largi cum se purtau altă dată, cu o scufie de lână în cap, cu o jachetă bej, foarte casnică). drept pernă şi-a pus şuba

ciobănească, de postav negru, cu blană de oaie, albă.

Îl veghează becul slab oare luminează harta de navigaţie, unde este trecut ultimul punct, locul de ancoră. Ce-o fi visând?

Nu ştiu de ce a ales marea; poate o cunoaşte, dar nu l-am văzut oomtemplând-o; oare a simţit-o vreodată?

Cred că ştie multe şi-i place să le spună; foloseşte şi citate latineşti când se iveşte ocazia. Se ascultă pe sine; n-am băgat de seamă să asculte pe alţii. I-am descoperit unele ciudăţenii – şi nicio curiozitate.

A fost un om brav, spun cei care îl cunosc mai demult.

O bravură pusă la trecut n-o exclude pe cea viitoare, dimpotrivă, o presupune. Aş vrea să-i includ şi prezentul, când doarme pe canapeaua îngustă, îmbrăcat, neînvelit, gata să sară în picioare la prima alarmă.

Noaptea aceasta, când a rămas aici ca să păzească vaporul, i-o egalez cu participarea lui la aventură. Aş aduce o pătură, din cabiină, să-l învelesc, dar mi-e teamă că l-aş trezi. De ce să-i fur ultimul minut? Dacă nu se schimbă ceva în faţă, îl vor trezi ceilalţi, numaidecât.

Luni, 30. Arca de piatră

Am intrat, de aseară, în a doua lună de când suntem pe drum.

Dimineaţă «pustie, cer posomorât; plouă mărunt, pe creste ninge; astăzi, furtuna ne-a ocolit, totuşi timpul nu-i bun pentru a ieşi să traulăm, cum avem dispoziţii. Azi am primit o inouă radiogramă, contramandând ultima hotărâre: nu mai mergem spre Norvegia (deci hărţile s-au comandat inutil!), ci la nord-vest de Faeroe, spre Islanda, ide unde ne-am întors, fără să fi făcut nimic bun, acum aproape două săptămâni.

Vasele aflate în acea zonă, spune radiograma, pescuiesc hering, între 40 şi 80 de tone pe zi. Probabil în

total – şi atunci ar fi bine de ştiut câte vase stat. În orice caz, ni se atrage atenţia, ca şcolarilor chiulangii, să aruncăm traulul, „de cel puţin zece ori pe zi”. Şi dacă nu-i peşte? Şi dacă oceanul e smintit?

Oricum, chiar dacă am face treaba numai ca antrenament sau gimnastică, ziua ar trebui să aibă treizeci de ore ca să lansezi de zece ori traulul. Poate furtuna a ajuns până în biroul de unde pornesc radiogramele şi-a răvăşit rău hărţile zonei unde ne aflăm acum.

Până una-alta, oricare ar fi dispoziţiile, de ieşit în ocean nu putem ieşi; fără furtună, vântul cu rafale atinge forţa

6 – 7. Pe asemenea vreme nu se poate face nimic „decât cel mult să chinuieşti oamenii. Şi aşa se chinuiesc ei destul…

Domneşte, nedeclarată, o deprimare deplină şi obştească. Noroc că fiecare şi-o înăbuşe cum poate!

Înaintea prânzului încercăm să intrăm în legătură – prin toate mijloacele: eclipsă, fanioane, megafon, radio – ou un mic vas de pescuit, ancorat în apropiere. E o ruină neagră, un pescador de 2 – 300 tone, mâmcat de rugină, parcă bolnav de lepră şi sigur bolnav de ficat, după cum stă canarisit pe dreapta, în disperare recurgi la oricine: să-i cerem o informaţie despre zonele de pescuit aşa de bogate, care au făcut faima locurilor pe unde ne învârtim zadarnic… Nu ne înţeleg sau nu vor să răspundă, sau mai degrabă au şi ei destule necazuri.

Eforturile comandantului, ale radiotelegrafistului şi celorlalţi mi se par puerile. Şi totuşi, ei stăruie, până ce, în sfârşit, ne răspunde altcineva, un remorcher-salvator, ancorat mai departe. Invitat prin semnale luminoase să vină la radio, se execută, şi chiar foarte amabil: ar fi gata să ne dea orice informaţie, numai că… nu ştie nimic, nu-i vas de pescuit, circulă pe aici doar ca să-i ajute la nevoie

pe alţii. Dar, ca să-şi continue amabilitatea, se va informa şi ne va spune tot ce-o putea să afle…

Roate c-o să rămânem numai cu amabilitatea. Oricât ar fi de mare oceanul, fiecare se apără de concurenţă – mai pe ascuns, mai pe faţă. E drept că, după înfăţişarea vasului nostru, destul de semeaţă, am fi nişte concurenţi destul de redutabili.

*

După amiază: plouă, vântul s-a mutat la sud-est, ne-am rotit pe ancoră, şi astfel peisajul s-a rotit şi el, panoramic, dar n-aveam nevoie – l-am văzut din toate unghiurile, îl cunosc mai bine decât îmi cunosc odaia de-acasă sau cabina în care locuiesc astăzi.

În bezna pustie, pe şoselele înguste, săpate în piatră, de-a lungul versanţilor stâncoşi, trec automobile… Caut pe hartă locul încotro ar putea să meargă; toate drumurile cad în apă.

Atunci unde s-or fi ducând, ce treburi or fi având pe această arcă de piatră, pe care a părăsit-o de mult echipajul? Cine sunt aceşti oameni? Naufragiaţii! Şi-au făcut case pe o epavă şi îşi simulează lor înşişi viaţa adevărată.

În Faeroe nu trăiesc nici reptile, nici animale sălbatice, în afară de iepuri şi şoareci. Între cele domestice, nu-i răspândită decât oaia, singura care şi-a însuşit resemnarea omului;

sau poate pentru animalele mari nu era spaţiu.

Mai cresc şi păsări, pe lângă case; păsările sălbatice sunt cele obişnuite – ale oceanului; ele populează stâncile în număr de milioane şi prilejuiesc vânătoarea, care, după pescuit, e o îndeletnicire importantă a locuitorilor. Din atâtea păsări, acum nu se vede niciuna; poate le-or fi alungat furtunile.

Unde s-or fi ducând oamenii cu automobilul?

Ai noştri lâncezesc, şi-afară plouă lamentabil…

*

Remorcherul şi-a ţinut făgăduiala: ne anunţă spre seară că sunt trei traulere spre coasta Islandei, la latitudinea şi longitudinea cutare.

Mă duc nerăbdător şi le pun pe hartă; dar prin locurile acelea am mai trecut o dată!

Plecăm din nou într-acolo, mame, la prima oră a dimineţii.

Marţi, 1 decembrie. O cafea cu patru linguriţe de zahăr!

Ultima lună a anului începe cu un cer senin în cea mai mare parte, dar soarele nu se ridică peste versanţii de piatră;

Îi citesc lumina trandafirie trimisă piezişe pe piscurile uşor crenelate.

M-am trezit devreme, la ora 8, când afară era încă noapte;

aşteptam nerăbdător să ridicăm ancora.

Aflu că plecăm abia la 10. De ce? Ca să ajungem în zona indicată mâine dimineaţă… Şi ce-ar fi fost dacă ajungeam mai devreme?… Nerăbdarea mă face să mă uit chiorâş la comandant, care îşi bea cafeaua pe îndelete, şi pe deasupra cu patru linguriţe de zahăr. Ce gust o mai fi având? Păcat de cafea, păcat de timpul pierdut! Şi păcat de zahăr; câte n-ar fi putut îndulci!

Oare în acest om nu arde nimic? Admit că n-are cum şi n-are de ce să simtă trepidaţia mea, dar de ce n-o simte măcar pe a motoarelor?

Gândeam într-un fel nopţile trecute, acum gândesc altfel;

nu rectific paginile vechi, n-am să le rectific pe cele de azi.

Însemnările mele nu pot fi o sinteză; sunt analitice şi aşa le adun, cum se adună elementele într-o eprubetă… Oare ce formulă se va întregi?

Ora 10, 30. Abia acum aud că se virează ancora. În fiord e prima zi cu adevărat calmă, apă aproape neîncreţită, ca balta, dar afară trebuie să fi rămas hulă groasă: spre Islanda, unde ne ducem, ieri a fost furtună de forţa 9, adică destul de serioasă.

Îmi inspectez încă o dată lucrurile din cabină, să nu le găsesc iarăşi aruncate.

Bine că plecăm! Nu ştiu dacă vom da de peşte, dar aurora boreală sunt hotărât s-o văd, chiar de-ar fi s-o pândesc toată noaptea.

Aşadar, părăsim Fuglefiordul, unde las amintirea unor zile monotonie, goale şi deprimante… O să ne mai întoarcem aici vreodată?…

În clipa asta aud fluierul: ne salutăm cu vapoarele rămase la ancoră.

Miercuri, 2. Impenetrabilul adânc al oceanului

Zi grea…

Am navigat ieri spe mord-vest, cu hulă din faţă; balans mai puţin pronunţat, dar mai obositor decât altă dată.

Seara, vântul a crescut, fără să devină insuportabil. Am urmărit un timp, în prova, primele văluri luminoase ale aurorei boreale, dar nu era nici cerul prea limpede, nici starea mea de spirit nu-mi îngăduia să rămân mai departe în observaţie.

Măcar dacă aş putea să soriu! Mă dor braţele de atâta împotrivire ritmică.la care mă supune masa de lucru şi caietul din faţă.

Când m-am trezit azi, pe la 8, 30, era beznă afară. Se vedeau vase de pescuit, iar noi ne continuam drumul spre

nord, în lungul Islandei, invizibilă deocamdată. Erau toţi aşa de plictisiţi şi fără vlagă, încât m-am întors în cabină şi m-am întins în pat, fără gânduri, încercând să nu mă mai frământ inutil.

La ora 11 a răsărit soarele, şi în tribord, la 40 de mile, apăruseră crestele de pe coasta Islandei, stâncoase, învelite în zăpadă. Am urmărit ţărmul fără emoţie, mai degrabă nedumerit;

nu înţeleg prin ce m-a fascinat altă dată. E atâta alb, de la zăpadă şi gheaţă, că nu-ţi poţi închipui unde îşi găsesc loc oamenii, să se acineze, să aprindă un foc şi să se încălzească.

Traulul, lansat la nimereală şi apoi scos cu cazană, sfâşiat la fund pe o bună parte, a adus 500 – 600 kilograme de peşte amestecat, dar niciun hering…

S-a pierdut mult timp cu reparaţiile. N-am mâncat nimic la prânz, mi-era silă de toate, de la bucătărie venea pe tot vasul un miros dezgustător de peşte prăjit. Zi neagră.

Căzuse întunericul când se trăgea al doilea traul – şi începuse să viscolească. Am urmărit cum se mişcau oamenii, sub reflectoare, pe puntea de luciu, inundată de apă. Valurile din pupa, izbind în fund, făceau să se zgâlţâie vasul. Câte o coamă de apă se năpustea pe slip şi ajungea până dincolo de vinciul traulului, îmbrăcându-i pe toţi în spumă albă, care nu mai avea mult să se prefacă în zăpadă sau gheaţă.

M-a îmbărbătat, dar m-a şi întristat, m-a nedumerit, neînţelegându-i rostul, vigoarea desfăşurată de oameni în condiţii pe care nu mi le imaginasem şi nu mi le arătase nici măcar cinematograful.

După o trudă inutilă, s-au scos câteva sute de kilograme, iarăşi peşte amestecat, faună de ocean neprevăzută în documentaţie. La primele traule, înainte de

Thorshavn, am prins un soi de peşte de dimensiunile heringului, cu capul mare şi cu ochii zgâiţi, care mi-a fost de la început antipatic; pescarii, în unanimitate, il-au identificat a fi bacaliar. Nu puteam să mă pronunţ; îl vedeam prima dată. La raportul nostru, de la

Bucureşti s-a răspuns: „Peştele pe care l-aţi prins nu este

bacaliar”. M-a uimit rezoluţia pusă de ia distanţă, şi documentaţia imbatabilă mi-a atârnit admiraţie.

Mai adineauri, Mircea Stănescu, ofiţerul de cart, m-a chemat să văd aurora boreală. Se desluşea ca un arc alb, cum s-ar fi pregătit să răsară o lună uriaşă. Poate era chiar luna, dincolo de apă… Până să mă dumeresc, s-au ridicat nori sălbatici.

E ora 23, adică 1 acasă… N-aş vrea să fiu acoilo, oricâte mă cheamă, cu intensităţi aprige; n-aş mai avea linişte toată viaţa dacă nu aş merge până la capăt. Şi capătul nu ştie nimeni cât e de departe.

Joi, 3. Sărăcia vocabularului şi alte sărăcii

Nu mai e navigaţie, ci pedeapsă. Suntem condamnaţi să ne rotim în aceste ape ostile şi îngheţate, fără a şti ce facem.

Spre ziuă, oceanu-l s-a montat iarăşi, vasul a început să se bandeze, şi-atunci, descurajat, ştiind că nu se poate încerca nici – un fel de treabă, am lâncezit în pat până la 10 şi jumătate.

Nu pot să spun că afară este furtună; am s-o numesc hulă groasă. Termenii aceştia – trebuie rectificaţi, altfel nu mai rămân adjective pentru o zi, care poate fi într-adevăr groaznică. N-am întâlnit-o până acum, sau m-am obişnuit ou brutalitatea oceanului în asemenea măsură, încât astăzi, când valurile cască prăpăstii în borduri şi vasul se înclină peste 30 de grade, mi se pare că mai e mult până la insuportabil. Iar după insuportabil, urmează alte trepte – şi

toate sunt cunoscute de oameni.

Sărăcia nu este a firilor noastre, ci a vocabularului.

La prânz, comandantul schimbă – drumul, cu valuri-le din pupa, şi anunţă prin staţia de amplificare că dă acest răgaz oamenilor, pentru masă; echipajul este rugat să se grăbească.

Adaug un element – nou în eprubetă: mi se pare o măsură binevoitoare, un act de blândeţe şi omenie în mijlocul continuei duşmănii a oceanului. E un gest de solidaritate; putem să trăim oricum, dar e mai rău când farfuria îţi zboară din faţă, şi în locul ei vine alta, care dacă se răstoarnă te mai şi botează.

Marinescu, care a lucrat mai înainte prin restaurantele bucureştene şi pe care acum îl stoarce aventura, boleşte, slab şi palid la faţă, aşezat pe pragul oficiului; poate nu-l sâcâie răul de mare, ci de vină sunt lipsa aerului şi mâncarea, prea grea, prea grasă: „Pentru alte stomacuri – zice el – nu pentru a-i meu, care-i prins în pioneze, provizoriu…”

Pe urmă îşi arată descurajarea: „Cum o să prindem noi hering? îl *haleşte* codul înaintea noastră!”

E adevărat, am notat la vreme, că singurul hering pe care l-am prins era, viu şi nevătămat, în gura unui cod de dimensiuni excepţionale. Vorbind de obicei în proverbe, metafore şi comparaţii, Marinescu asemuieşte codul eu porcul domestic, atât în ceea ce priveşte dimensiunile, cât şi lăcomia. Cred însă că de data asta, pentru cod, comparaţia e dimimuantă. Nu-i nicio nădejde să prindem hering!

Nesfârşit de lung crepusculul astă-seară, persistând încă viu la trei ore după apusul soarelui, spărgând norii şi întinzându-se pe o treime de orizont, ca un odgon roşu împletit printre valuri.

Terminasem mai toţi masa de seară când a venit

comandantul şi, înainte de a se aşeza, a anunţat prin telefon ofiţerul de cart să schimbe iarăşi drumul, cu pupa în valuri – alură mai confortabilă, cum am spus înainte, dar venită prea târziu de data aceasta. A fost, ca să zic aşa, amabil cu sine însuşi şi fiecare şi-a dat seama. Unii chiar au zâmbit…

Iar eu m-am gândit la vikingi, ale căror drumuri le tăiem astăzi, şi ou părere de rău am văzut cum se tulbură lichidul din eprubetă; dar analiza continuă…

Ne învârtim de ieri pe lângă Islanda, fără să încrucişăm deocamdată drumul lui Pytheas. Cred că el se mai află încă în canalul englez, vizitând sălaşele blondelor regine britanice.

*

De câteva zile, Ţipă şi Cornel îşi sparg timpanele, călare pe receptorul fono, să prindă convorbirile între pescadoare, doar – doar or da de urma vreunuia din cele trei vestite traulere care prind hering în apropierea noastră.

Ţipă Virgil e una din cele mai vechi cunoştinţe ale mele ia bordul vaporului, şi prin atenţia, prin simpatia pe care mi-a arătat-o din primele zile, pe care mi-o arată în continuare, fără scădere, îl ţin foarte aproape de inimă. Totuşi, n-am putut până acum să-i definesc firea. E tehnologul pescuitului, adică ar trebui să aibă, în campania noastră, răspunderea totală, în afară de navigaţie. Comandantul, mi se pare, i-a uzurpat-o, luându-şi toate răspunderile în unele zile; în altele i le restituie, de nu. mai ştii care-i rolul unuia şi care al celuilalt.

Ţipă nu protestează; când n-are ce face, doarme, şi nu se supără niciodată.

În sfârşit, astăzi, după multe tatonări, se pare că „ascultătorii „au încercuit unul din faimoasele vase şi-au

izbutit să intre în legătură chiar cu comandantul, V.M., al cărui nume a devenit foarte. popullar pe bordul nostru.

V.M. ne-a dat întâlnire peste două zile (până atunci crede că se va linişti oceanul), ca, să ne arate cum stă treaba. Zice că pesicuieşte hering, ba chiar cu traulul pelagic.

Până n-am să văd, n-am să cred... Şi dacă n-are să vină la întâlnire?... Dacă V.M. nu-i V.M., ci fantoma Olandezului rătăcitor?

Vineri, 4. Humor negru

Am navigat toată dimineaţa în ninsoarea deasă care micşora vizibilitatea la câteva cabluri, căutând grupul de vase unde nădăjduiam să-l găsim pe V.M., aşteptat ca mana cerească.

Erau vasele, ba chiar mai multe decât ni se anunţase; pe la ora 11, abia începea să se lumineze deasupra ninsorii grele, radarul Le-a descoperit în grup, vreo şapte într-un loc, alte şapte dispersate. O vreme ne-am lăsat în derivă, aşteptând să ne ducă oceanul spre ele; apoi, văzând că pe ecran distanţele rămân nemicşorate, am pus elicea încet înainte şi ne-am îndreptat într-acolo, cu multă precauţie. Unul câte unul, exact în locurile unde arăta radarul, au ieşit din ninsoare, în babordul nostru, silindu Kne să tot virăm la dreapta. Erau vaise mari, colectoare, plutind în derivă, aşteptând pescadoarele să descarce. Le-am salutat cu respect şi ou timiditate, ca omul la.

ananghie. Trei fluiere lungi, care fac să vuiască oceanul cenuşiu, sub ninsoarea deasă. Vasul salutat trebuie să răspundă „repetând cele trei fluiere ale noastre, după care noi mai emitem un fluier scurt, pentru a încheia protocolul marin.

Deci tragem fluierul, cum scrie la carte; de dincolo nimic T

— Se aude ceva? întreabă comandantul.

Suntem pe puntea de comandă pe puţin zece inşi.

— Nimic! zicem noi, unii nedumeriţi, alţii jigniţi.

Comandantul socoteşte, diplomatic şi abil:

— Bate vântul spre ei, de-aceea nu-i auzim!

Şi emite fluierul scurt, de sfârşit, care se duce pe ocean ca-n pustiu.

Ar fi humoristic dacă n-ar fi aici optzeci de oameni care se chinuiesc degeaba. Optzeci şi unu! – de ce-aş minţi?

V.M. nu-i o fantomă, dovadă că a răspuns şi astăzi, dar…

Ei bine, poate nu-i de crezut! V.M. care a îndrugat verzi şi uscate, făcându-ne să credem că suntem nişte neisprăviţi, V.M.

care ne-a făgăduit că ne „împrumută” doi specialişti să depistăm faimosul hering de negăsit, V.M. pentru. care s-au pregătit sticle cu băuturi, pentru care ne-au bătut emoţionate inimile ne vesteşte acum că pleacă în alte locuri, probabil spre Canare „fiindcă… Ei da, fiindcă nu găseşte hering!

Unde suntem acum? Tot unde am fost ieri! Aproape că nu mai are importanţă; mi-e silă să mă mai uit pe harta Islandei.

Suntem deci în răsăritul acestei insule torturante, după ce astă-noapte ne apropiasem de sud-estul ei, executându-ne pedeapsa.

Acum mergem cu viteză redusă spre nord-est. Până unde?

N-are importanţă; mâine o să ne întoarcem.

E ora 22 şi jumătate.

Astă-seară, după ce luasem cunoştinţă de defecţiunea V.M… ne-am lansat în invective la adresa heringului. Ce-i heringul, la urma urmelor? în copilărie – spun unii – nici n-am auzit de ei, şi n-am murit de foame. Are barem însuşiri

mai alese? Da’ de unde?! mai bună e scrumbia din Marea Neagră!...

Şi aşa mai departe.

— Ar trebui soos din dicţionarul limbii române! spune comandantul.

Apoi, cu năduf crescut., adaugă:

— Toate cuvintele cu *h* ar trebui scoase!

— În afară de unul! zic, ridicând două degete, ca la şcoală.

— Care?

— Haloimes!

Cuvântul nu are succes, marinarii nu-i gustă savoarea sau sunt cătrăniţi. Aş vrea să-l tălmăcesc, dar sunt şi eu cătrănit.

Mă gândesc la straşnica definiţie a lui Camil Petrescu, prin gura Emiliei, în *Patul lui Procust*: „Haloimes... ceva, aşa, cu figuri...”

Cui îi arde acum de „figuri”, după „figura” lui V.M., care s-a dus?

Totuşi, ar mai fi şi alt cuvânt; îl propun:

— Hahaleră!

Se pune întrebarea, numaidecât şi.pe bună dreptate, la ce m-am gândit. Răspund timp Mficând:

— La hering!

Sâmbătă, 5. *O certitudine*: *timpul trece*!

Nimic de luat în seamă astăzi, mai. mult decât nedumerirea obştească... E seară şi navigăm spre sud, în estul Islandei, cu

4 noduri, după ce astă-noapte şi azi-dimineaţă am navigat spre nord. Este peste putinţă să aflu, să înţeleg, să ghicesc ce urmărim astfel. Atenţia cea mai mare se dă acum convorbirilor dintre navele aflate pe aproape; oricât de banale, vorbele ne apar enigmatice, şi sunt urmărite cu înfrigurare „înregistrate pe bandă de magnetofon, reluate,

o dată şi încă o dată, dar o concluzie nu se trage. Nimeni nu bagă de seamă, pare-se, că în afară de câteva grupuri de vase, încăpăţânate, pe-aci nu mai sunt altele, cele care au făcut renumele acestor ape. Unde s-au ascuns islandezii, danezii, norvegienii, nemţii, englezii şi ceilalţi?

De dimineaţă s-a lansat traulul pelagic, deşi ecograful nu depistase nimic – şi bineînţeles s-a scos gol; mai exact, cu două căldări de bacaliar (chiar dacă s-ar numi altfel, rămâne tot antipatic), care a fost aruncat cu scârbă în apă. Şi dacă ecograful ar fi arătat bancuri bogate, se scotea tot bacaliar;

În loc de două găleţi – şapte, şi n-ar fi fost mai simpatic.

Acum navigam în noapte, având în prova-tribord ultimele pâlpâiri ale unui crepuscul prelungit aproape inexplicabil; dar cum orizontul a fost acoperit de nori groşi, lumina apusului nu se mai vede roşie, ca altă dată, cum a rezumat-o Mikines în pictura de la Thorshavn, ci albastră, un albastru palid, înşelător, dându-ţi impresia unei fâşii de cer senin deasupra unei mări calde. Ca şi când aş mai putea crede că nu toate mările sunt îngheţate!

Oceanul ne-a cruţat astăzi; a fost calm, cu valuri largi, cuminţi, şi-am avut prilejul să stau de vorbă cu mine însumi ceasuri întregi, fără a avea totuşi şi îndemnul să trec pe hârtie gândurile triste. Cred că trebuie să le mai las un timp, să se stratifice şi să se limpezească. Zăresc însă de pe acum, între ele, orizonturi de lumină, şi cred că, în linii mari, ştiu unde mă duce călătoria aceasta; e indiscutabil o călătorie în timp, nu în spaţiu.

Duminică, 6. Monotonia furtunii

Coasta Islandei.

Crepusculul, portocaliu, din ce în ce mai diluat, care se transformă în albastru palid. Oceanul, violet. Soarele la amiază.

2°, 45. Apune la 14, 40. La 17 mai este încă lumină. Aurora boreală, seara.

Noaptea. Am notat astăzi numai datele meteorologice ale zilei, ca în jurnalul de bord, spre a nu lăsa în caietul meu o pagină goală; e o disciplină. Nici ieri n-am lăsat pagina goală, şi totuşi n-am izbutit să spun aproape nimic din ceea ce se întâmplă cu mine. Neliniştit că las gândurile să zboare, încerc să mă aplec din nou asupra hârtiei. Va trebui să-mi înving pudoarea şi să mărturisesc adevărul: în monotonia lui, balansul îşi menţine amplitudinea de furtună, şi dacă nu sperie pe nimeni, chinuieşte pe toată lumea. Chinuieşte şi stiloul, şi hârtia.

În afară de orele somnului, care nu pot să – umple toată ziua, trupul rămâne într-o încordare continuă, şi asemeni spiritul „ca să păstrezi echilibrul, pe cel anatomic şi pe cel din tine;

Faci. munca saltimbancului şi pe-a schimnicului.

Prieteneşte, oceanul ne domină. Nu ne vrea răul; îşi faceţioar datoria.

Luni, 7. *Naufragii*

Din cauza balansului, n-am putut să scriu nimic toată ziua;

cred că m-am străduit să-mi frânez şi gândurile, ca să nu se irosească; mă demoralizează eforturile inutile ale braţelor, ale minţii, ca şi ale inimii.

Notez seara rezumatul zilei. În zori, un vas de război ne sileşte să stopăm şi ne controlează; aflându-ne ou o milă în apele teritoriale ale Islandei, li se pare că pescuim atacând singura lor bogăţie, cum făcea până mai ieri Anglia.

Un ofiţer se urcă la bord, cerându-şi scuze politicos pentru, misiunea lui ingrată; e ingrată fiindcă n-are nimic de descoperit: uneltele noastre sunt în repaus, puntea de lucru, uscată.

Descopăr însă eu ceva din Islanda: politeţea şi tenacitatea.

Ofiţerul coboară, după ce s-a scuzat încă o dată. N-avem de ce ne supăra; într-un fel, oceanul ne face tovarăşi.

Coasta se vede acum limpede, la 10 – 12 mile, numai piscuri albe, îmbrăcate în zăpadă şi gheaţă. Sunt oameni acolo, şi, ca toţi oamenii din lume, au şi ei nevoie de ceva să-şi ţină viaţa…

Acum seara, navigăm la sud-est, îndreptându-ne spre Canalul Mânecid, ultima dispoziţie primită astăzi din ţară. Dar ca să ajungem acolo, avem dificultăţi: de unde luăm hărţile, de unde luăm ulei pentru motoare? – fiindcă nu mai avem decât până la 24 ale lunii.

Mă bucur că mergem în sud, dar regret că n-am ajuns „cum fusese vorba, nici pe coastele Norvegiei, nici în strâmtoarea Labrador, la vest de Groenlanda. Dispoziţiile se schimbă, de la o zi la alta.

SOS în mai multe rânduri, săptămâna aceasta. În trei zile s-au pierdut două vase în apropiere. Azi, un mic cargou de

400 tone a cerut ajutor – de lângă coasta Irlandei; s-au salvat cinci oameni cu o plută. Nu ştiu ce s-a întâmplat mai departe.

Primul vas care se îndrepta într-acolo, la apelul de salvare, urma să sosească pe la ora 19.

Ora 24. Un portavion englezesc a descoperit pluta cu cei cinci oameni; la staţia de radio, Cornel urmăreşte măsurile de salvare. Suntem liniştiţi, dar eterul e plin de strigăite disperate.

Ora 1, 30. Mă dezbrăcam să mă urc în pat, când am auzit de sus autoalarma radio. Un mic trauler englezesc, de 560 tone, lansează SOS din canalul englez; explozie în camera maşinilor.

Ascult, de departe, ce credincios merg motoarele noastre.

Marţi, 8. Cu inima sângerată

Am izbucnit în râs, şi am râs cu hohote, singur în cabină, încât aş fi putut să mă privesc cu îngrijorare, când, uitându-mă pe hublouri azi-dimineaţă, înainte de a-mi fi scuturat somnul pe deplin, am văzut spre prova stâncile aşa de cunoscute ale insulelor Faeroe. Deci ne e dat să ne întoarcem aici încă o dată, când credeam că scăpasem. Trebuie să intrăm la adăpost, am îndurat destulă furtună – şi chiar dacă am vrea. să mergem mai departe, calea ne este barată: alte furtuni vin din faţă. Mi se pare că ne lipseşte puterea, dar mai ales entuziasmul.

Ai zice că vaporul cunoaşte singur drumul prin strâmtoarea Lervig şi e grăbit să ajungă la ancoră. Ce se mai păcăleşte!

Intrăm a treia oară în acest Fuglefiord, numai că toate mi se par acum şi mai dezolante; doar oraşul, în neguri, îşi păstrează aceleaşi culori vii, derivaţii ale diamantului, în contrast cu piatra cenuşie, cu muşchiul pălit de iarnă şi cu fotoliile giganţilor. Ţinutul nu-i mai înzăpezit decât era ultima oară.

Şi în acest peisaj întristător, mai trist decât toate, „Galaţi”, în mijlocul bazinului, la ancoră, părăsit parcă de echipaj şi de soartă.

În clipa când ancorăm simt o mare apăsare pe suflet, ca şi cum aici m-ar aştepta boala sau moartea.

Cu chiu, cu vai, lăsăm o barcă la apă, să facem schimb de filme cu „Galaţi” şi să aducem corespondenţa pe care ei au luat-o pentru noi de la Thorshavn.

Manevra bărcii, plus tocmeala prealabilă, dacă s-o dăm sau să n-o dăm la apă, durează o oră – şi-i barca de salvare…

Curând după aceea, „Galaţi11 ridică ancora; cu toate protestele, cu toate stăruinţele, au primit dispoziţii categorice să plece fără întârziere la vest de Groenlanda. Vasul trece pe lângă noi, aş zice îngândurat, şi când ne salută de despărţire simt o sfâşiere în inimă, şi aşa puţin însângerată astăzi;

În liniştea moartă a fiordului, fluierul răsună cam funerar.

N-am lucrat împreună cu ei, nu sunt legat de aceşti oameni decât prin ideea că i-am ştiut aproape şi am îndurat vitregii asemănătoare; dar văzându-i că pleacă m-a cuprins o tristeţe grea, şi toată ziua mi s-a părut neagră, până ce, seara, m-au încălzit luminile şi coniacul.

*

Cei cinci oameni de pe plută au fost salvaţi astă-noapte.

Dar în ce stare, după ce au stat atâta în bătaia valurilor îngheţate?

S-au mai pierdut încă două vase, din care unul american, de 8.000 de tone, n-am aflat în ce loc al oceanului; n-am mai răscolit registrul lui Cornel, să aflu; mă oboseşte gestul „îmi repugnă verbul – prea s-au răscolit toate.

Miercuri, 9. Lectură

La ancoră în Fuglefiord, sub vânt puternic, răbufnind din când în când în rafale, care cred că nici nu pot fi măsurate.

Mi-am mai orânduit cabina, ca să-mi caut de lucru, şi m-am.

Împăcat încă odată cu viaţa. Agentul din Thorshavn, căruia i-am telegrafiat să ne comunice situaţia hărţilor comandate în Anglia, nu dă niciun semn de viaţă.

*

Am luat puţine cărţi cu mine, ca să nu mă absoarbă

lectura;

călătoria noastră, oceanul şi oamenii sunt o carte netipărită, împrumutată cu termen. Mi-am făcut planul dinaintea plecării că trebuie s-o cercetez fără grabă şi fără să-i săr paginile.

Celelalte cărţi am să le găsesc la întoarcere.

Dar am câteva – pe fiecare din ele mi-a dat-o nu ştiu cine, probabil cu intenţie: mai toate sunt cărţi de călătorie.

Am început să citesc deunăzi ceva care nu ştiu ce e – poate am să-mi dau seama la urmă; acum mă indispune: *Mon premier voyage* a lui Cocteau, care, printre multe altele, a făcut şi un înconjur al lumii, pe urmele lui Phileas Fogg, eroul lui

Jules Verne.

Pentru anul 1936, când se petrec faptele, ele nu mai cer nicio îndrăzneală, şi astfel călătoria rămâne o glumă. Dar deoarece Cocteau e omul tuturor îndrăznelilor şi tuturor răsfăţărilor, îşi ia un însoţitor, un prieten, pe care îl botează

Passepartout, ca în povestea lui Jules Verne. Numele, indecent şi indiscret, mi se pare aproape o mărturisire. Continui lectura, din când în când, fiindcă nu pot refuza călătoria în jurul lumii, dar ceva în carte este o sfidare. Saloanele o primesc, poate, cu zâmbete de înţelegere fină… îmi pare rău că itinerariul lui Phileas Fogg n-a atins nordul Oceanului în

anotimpul furtunilor.

Joi, 10. O poveste albă în acelaşi loc, între aceleaşi stânci, care-mi sunt cunoscute acum ca din copilărie; de altfel, e aşa de uşor să le cunoşti, când seamănă între ele de parcă fiecare ar fi imaginea primei, reprodusă la scări felurite şi aruncate la nimereală!

Iarăşi plouă, iarăşi ninge, iarăşi fierbe apa fiordului,

ridicând trombe care se plimbă de ia un ţărm la altul, cu o nedumerire brutală.

Nu-ţi vine să crezi că dincolo de aceste creste ascuţite de vânt, de parcă ar fi date la tocilă, se întinde imensitatea oceanului – şi restul lumii. Noi zăcem la întuneric, într-un cazan cu raza mai mică de o milă.

Telegrama primită aseară din ţară nu este limpede: ar sugera parcă să mergem spre Terranova, dar fără s-o anuleze pe cealaltă, după care urmează să ne ducem în Canalul Mânecii, ocolind Anglia.

Am cercetat astăzi harta generală a Atlanticului, şi croaziera întrevăzută mi s-a părut foarte ispititoare. Terranova, care spune atâtea, fie măcar numai cu numele acesta ca o promisiune! Iar în apropiere este Canada, ţara căutătorilor de aur şi a vânătorilor de animale cu blana scumpă. În afară de povestea lui Colţ Alb, cea mai veche şi mai de neuitat referire la lumea de acolo, Canada este ea însăşi o lungă poveste albă.

Câte nu-mi vin în minte, rostogolindu-se la fel ca valurile de afară! N-am cum să le triez într-o singură seară, când mi-au ocupat o tinereţe întreagă. Cunosc ceva din Canada, chiar dacă nu mi-ar fi rămas în suflet decât cele evocate de Constan –, tin Weyer, cu bizarul destin al lui Monge şi cu blonda Hanah…

„Dar toamna a sunat din goarna ei de aramă „îşi aminteşte eroul, cu vorbe pe care cred că le am destul de vii în memorie. Şi Monge pleacă la vânătoare în nord, departe, pe o iarnă întreagă, răspunzând unei chemări irezistibile şi implacabile. Merge spre a-şi cuceri dreptul la Hanah, dar o pierde

— E bizar – din loialitate…

Pentru noi sună o goarnă mai aprigă decât cea de aramă.

Să mergem la coasta Canadei! Cu toată loialitatea!

Dar…

Până acolo am avea de făcut cel puţin zece zile, şi ulei pentru motoare trebuie să luăm înainte de 24 ale lunii. De, unde?

Deşi nu-i anotimpul când gheţurile coboară şi vagabondează, în calea vapoarelor, trebuie totuşi puse la socoteală.

Şi apoi, cine ştie dacă după atâta cale, adăugată la alte.

căi pe care le-am bătut până astăzi, am găsi mai mult peşte, acolo

Agentul din Thorshavn n-a răspuns nici astăzi la telegramă…

Continuă să se piardă vapoare, în serie, şi numai perechi, pare-se. Astă-noapte au mai naufragiat două, spre coastele

Angliei, dar nici nu m-am ostenit să aflu detalii. Chiar şi catastrofele pot să devină plictisitoare dacă depăşesc un ritm rezonabil.

Vineri, 11. Evadare neizbutită

Să-mi fie înţeleasă şi scuzată ultima însemnare de aseară, pe care o privesc nedumerit astăzi. Nu-i în ea nici nepăsare, nici cruzime, ci, după cum îmi dau seama acum, pe lumină, numai oboseală sau, poate, o intenţie de apărare, în spirit.

*

La ora 11, 20 am ridicat ancora, ca să plecăm spre sud şi să intrăm în Canalul Mânecii, deşi n-am primit până la această oră un răspuns care să clarifice situaţia. N-avem hărţi, agentul din Thorshavn doarme sau se plimbă la ţară – unde naiba, că aici în două ceasuri ai colidant toată ţara?! Vom intra să le luăm din primul port accesibil, în Anglia; dar cum vom ajunge acolo?

Aşadar, am ridicat încă o dată ancora în acest fiord,

care ne sugrumă cu stâncile lui abrupte şi goale, şi îndată ne-a cuprins pe toţi înviorarea. Am ieşit pe la sud-est, străbătând iarăşi strâmtoarea Lervig, care-i Styxul insulelor Faeroe, cu linia de înaltă tensiune coborând peste apă, ca un hotar între lumea vie şi lumea cealaltă. Dar nu ştiu dacă lumea cealaltă e înapoi, sau în faţă.

Într-o oră eram în mare, având spre est orizonturi nemăsurate, să ne îndestulăm în sfârşit privirea chinuită de piatră…

Spre vest, sub colinele neînzăpezite, se vedea Thorshavn; mi se părea că îl cunosc de o viaţă, şi totuşi amintirile erau anulate – totul se concentra în faţă. Mi s-a părut abia acum că am pornit spre ceva greu şi aspru.

La ora 14, 45 mă aflam în cabină, meditând ce-aş putea trimite la ziare sub forma unei radiograme mai ample, fiindcă tăcerea noastră ar putea să pară pentru mulţi îngrijorătoare, când am simţit rondoul vasului; în câteva minute schimbasem drumul cu 180 de grade. S-a primit chiar acum avertisment de furtună; vine de la sud şi va fi aici în câteva ceasuri. Calea întoarsă…

Oceanul se vădeşte ostil, radarul nu funcţionează. Unde mergem? Ce facem?

Pe feţele tuturor se citeşte nedumerire. S-a întunecat prea curând, iar din pupa vântul, gata zburlit, aduce nori negri de ploaie sau de ninsoare.

Ancorăm sub beznă fără radar „la noi acasă”, în Fuglefiord

— Ce casă rece şi neospitalieră!

Manevră anevoioasă, printre vase care tocmai acum şi-au găsit să-şi schimbe locul, silindu-ne să punem cârma când la stânga, când la dreapta. Dar ce poţi spune? Fiecare vrea să se apere mai bine de ploaie!

Cred că între bolile sufleteşti, una din cele mai grele, dar încă necercetată de medicină, e statul la ancoră, în

Fuglefiord mai cu seamă.

Ora 17. S-a dat liber deocamdată oamenilor de la posturile de manevră. S-a stins în fiord ecoul sinistru al zornăitului pe care îl scoate lanţul curgând, cheie cu cheie, în apă; suntem la ancoră, adică începem să bolim iarăşi.

Ora 19. Telegramă de la agent: hărţile sunt expediate de la Londra direct la Reykjavík, în Islanda. Cine i-o fi cerut una ca asta?

Şi corespondenţa pe care fiecare din noi o aşteaptă? …

Ora 20. Vântul atinge uneori viteze inimaginabile; puntea de comandă se zgâlţâie, aştepţi să se fărâmiţeze geamurile; fluierul, presat de rafale, scoate la răstimpuri semnale de panică.

*

Suntem încă în Faeroe, pe apă, dar intraţi adânc spre mijlocul ţării. Răsfoiesc nedumerit unele date, pe care le-am cules la Thorshavn; nu le pot suprapune peste ţinutul stâncos, în Velit de noapte; n-au de ce să se lege – le ia vijelia. Dar trebuie să le pun măcar pe hârtie; e ultimul prilej – presimt că în curând va trebui să plecăm de aici pentru totdeauna.

Pe patru la sută din pământ, spun datele ţării, se face agricultură; se cultivă cartofi şi puţin porumb. Ogoarele de la

Eldevig nu spuneau mai mult.

Am văzut oi, zece să zicem; statistica afirmă că ar fi 70.000.

Cred, dar unde s-or fi ascuns?

Pe acest pământ sunt oameni care muncesc şi copii care învaţă; şcolile obligatorii ţin de la şapte la paisprezece ani.

nu mai puţin decât în orice ţară civilizată. Şcolile secundare n-au decât trei clase; pentru continuarea

studiilor se merge la

Copenhaga. Şcoala cea mai importantă se face însă pe mare;

oamenii aici ştiu pescuitul şi navigaţia.

E inutil să citez nume în viforniţa de-afară; n-ar avea niciun «răsunet deocamdată; mă mulţumesc să spun că există aici oameni care scriu cărţi, astăzi, în afară de legendele milenare.

Aşa cum există pictori, despre care am spus o vorbă, a privitorului, există poeţi şi povestitori; n-am putut ajunge la ei, necunoscând limba ţării. O să-i cunoaştem cândva, pe altă cale… Îi anunţ, anonimi, luptându-mă încăpăţânat cu furtuna şi cu întunericul de afară, care ar vrea să anuleze la această oră orice semn de viaţă şi de speranţă, în urgisitele insule

Faeroe.

Sâmbătă, 12. Amintiri şi geografie

Aseară, la ora 22, s-a primit radiogramă din ţară – o bombă care a căzut cu întârziere, după ce s-a tot învârtit pe deasupra noastră, dar, în sfârşit, a căzut şi chiar a făcut explozie: să plecăm la Reykjavík pentru aprovizionări, apoi să ne îndreptăm spre Terranova. Pescuitul şi navigaţia sunt primejdioase în Canalul Mânecii, către care pornisem ieri după amiază.

Bine că ne-am întors şi nu ne-am mai luptat degeaba cu furtuna!

Aşadar, ceea ce mi se păruse o glumă, acum devine realitate. După o clipă de stupefacţie, mă las cucerit de idee, pe care o pot judeca altfel decât ca pe posibilitatea de acum câteva zile.

Cercetarea hărţilor şi-a *Cărţii pilot* ne ia câteva ore. Privesc iarăşi coastele Canadei, avid şi cu nostalgie; sunt acolo contururi şi denumiri cunoscute de multă vreme, la

care am gândit ca la ceva de pe altă lume, dar unde nu mi-am făcut planuri şi n-am sperat să ajung vreodată, fiindcă nu-s la îndemâna oricui, nu se află pe drumul obişnuit al călătoriilor…

Sub rafale sună fluierul, afară. Goarna de aramă!…

Ne aflăm, târziu după miezul nopţii, în camera hărţilor şi facem planuri în glumă: unde intrăm: la New York, sau la

Boston, în caz de nevoie? Dar câte locuri nu pot fi la fel de ispititoare? St. John, în nord-estul Terranovei… Comandantul îl respinge: aici sunt gheţuri, riscăm să rămânem blocaţi până la vară. Atunci, la Portland sau la Québec, în Canada, sau la Montreal, dacă urcăm fluviul printre sloiuri… Geografie!

Cu harta Atlanticului în faţă, îmi dau seama că zona pe care urmează să o străbatem este foarte vastă. Pe unde ne întoarcem? Dacă e vorba să ajungem, conform vechiului program, la Canare, pe 30 de grade latitudine, atunci ce-ar fi să coborâm pe la Bermude, şi de-acolo să luăm drumul drept, spre coasta Africii?

— Nu se poate! zice comandantul. Trebuie să navigăm pe ortodromă.

Pe harta Mercator, drumul pe ortodromă, de la Terranova la Canare, se înfăţişează ca un arc de cerc desfăşurat spre nord, ducându-ne departe chiar şi de Azore. Stărui, fără speranţă, numai ca să întreţin mirajul, să suprapun unei călătorii adevărate călătoria închipuirii:

— Totuşi, pe la Azore am putea să trecem.

— E în afara drumului.

— În schimb, ne ajută curentul.

Susţin ideea ca şi cum ar fi posibil s-o punem în practică.

Şi de ce nu? Ca să vină de la Boston la Lisabona, Slocum a trecut pe la Azore, ignorând ortodromă, ceea ce

n-a împiedicat ca traversada lui să devină un record, nedepăşit, cred, nici până astăzi, şaptezeci de ani de la acea dată.

Am amintit trecător de navigatorul acesta, care rămâne o figură legendară între călătorii singurateci pe ape. Niciunul din câţi i-au urmat de la 1895 încoace nu a atins datele lui marinăreşti şi umane, sau le-au atins doar în parte. Şi totuşi, lipsită de trâmbiţa galică a lui Alain Gerbault sau a altora.

Erik de Bischop bunăoară, legenda lui are o răspândire invers proporţională cu faptele…

Pe la 1925 sau 1926, dacă nu mă înşală memoria, un tânăr francez, care făcuse războiul ca aviator şi avusese durerea să-şi vadă căzând unul după altul prietenii de escadrilă, se hotărăşte să plece singur pe mări, poate în căutarea a ceva pierdut pentru totdeauna. Acesta este Alain Gerbault, de care cred că a auzit mai oricine; imboldul plecării la el s-ar citi într-o profundă dezamăgire, datorită războiului şi nedreptăţilor rămase în unele părţi ale lumii. Chiar dacă adevărata lui stare sufletească ar fi aceasta la începutul drumului, mai târziu îi descoperi mizantropia, şi astfel curajul sau eroismul arătate de el sunt ale celui care nu mai crede în nimic. Ciudat pentru un mizantrop, Alain Gerbault crede în sine, fără ocol şi fără modestie, regizându-şi triumful şi hrănindu-se suculent cu admiraţia oamenilor.

Nu vreau să dărâm un idol, fiind şi idolul meu, la urma urmelor; şi eu am citit povestea călătoriei, de atâtea ori, că o ştiu aproape pe dinafară, şi de fiecare dată a făcut să-mi bată inima. Mi-e idol marinarul, dar nu omul; nu pot să-i las pe amândoi în aceeaşi lumină.

În etape distanţate, care au lăsat timp să-l preceadă celebritatea, cuvânt folosit de el însuşi fără ezitare, Alain Gerbault a făcut, e drept, un ocol al lumii. Inspiratorul

declarat de el ar fi Jack London, care a întreprins o traversadă confortabilă, cu prezenţă feminină, cu echipaj şi chiar cu căpitan de profesiune. De Slocum, inspiratorul tuturor a, se pomeneşte doar în treacăt şi fără căldură.

Plecând de la Gibraltar, unde venise din sudul Franţei.

Alain Gerbault a traversat Atlanticul, singur, pe un mic vas cu pânze, şi a ajuns la New York după o navigaţie anevoioasă de aproape o sută de zile. N-am să pun în comparaţie faptul că lui Slocum i-au trebuit numai două săptămâni ca să vină de la Boston la Lisabona: l-au ajutat vântul şi curenţii, pe care-i invocam astă-seară comandantului nostru. E mult mai anevoios să străbaţi Atlanticul de la răsărit la apus – recunosc toţi corăbierii; şi totuşi, acesta a fost drumul emigranţilor irlandezi spre America. L-au mai făcut şi alţii, după aceea – nimănui nu i-a trebuit o sută de zile.

Drumul lui Alain Gerbault e o neşansă sau o greşeală.

Îndepărtând ideea performanţei în navigaţie, el a ajuns la o izbândă de rezistenţă, fizică şi sufletească, asupra oceanului şi a singurătăţii, şi pentru această parte a călătoriei, cu toată prelungirea ei nelăudabilă, lumea, generoasă, l-a admirat, acordându-i cununa de sargase.

Pentru a trece în Pacific, după aproape un an de odihnă la New York, unde a adus vasului său perfecţionări importante şi publicându-şi jurnalul a mai adunat şi finanţă, călătorul singuratec a evitat ocolul corăbiilor cu pânze de altă dată, prin strâmtoarea lui Magellan, aşa de sălbatică, şi a preferat

Canalul de Panamá, unde s-a lăsat dus la remorcă prin ecluze, ca un câine în zgardă; de aici începe adevărata mea îndoială, în timp ce creşte emfaza povestitorului…

Vasul, un cuter de 11 metri, ieşit din mâinile unuia din cei mai buni constructori ai lumii, era un exemplar de

competiţie şi oferea toate garanţiile. Totuşi, i-au trebuit şase ani navigatorului să ajungă înapoi, la Cherbourg, după un eşuaj în Pacific; dacă un avizon din flota de război a Franţei nu i-ar fi dat ajutor, salvându-l şi punându-l din nou pe linia de plutire, Alain Gerbault ar fi rămas la jumătatea drumului…

*

Mă întorc în camera hărţilor, unde rămân ore. Mor de somn, dar nu-mi vine să cobor din nou în cabină, deşi aş vrea să mai scriu măcar o pagină, să-mi închei o idee care mă urmăreşte de trei decenii. Nu pot s-o abandonez – suntem în

Atlantic, şi dacă vom ajunge spre Boston, înseamnă că vom intra în apele lui Josuah Slocum.

Şi iacă aşa zăbovim, tot glumind, tot făcând planuri. Comandantul are o dispoziţie bună; în noaptea asta s-ar părea că gustă chiar fantezia.

Cornel vine cu un SOS: s-au ciocnit două vase în Canalul

Mânecii – nu mai e fantezie. După cum se vede, se păstrează ritmul stabilit acum câteva zile. Telegrama de la minister era bine documentată, cum eram şi noi de altfel.

Mă culc târziu, aproape de ziuă, ziua noastră relativă, care nu se suprapune peste ziua din ţară.

*

După un somn de numai câteva ore, astăzi m-am simţit

— Obosit până seara. N-am plecat, şi cine ştie dacă o să putem pleca mâine. Am schimbat locul de ancoră, adăpostindu-ne mai bine în acelaşi Fuglefiord, care nu-i un fiord, ci un mausoleu sinistru, de unde s-ar părea că nu mai poate ieşi nimeni.

Viscoleşte acum, seara, şi, lăsând la o parte starea de

oboseală, mă simt bine în cabina caldă, plină de lumină, pe care, cu câteva mici modificări făcute după amiază, am izbutit s-o

„Personalizez” puţin, astfel că mă pot socoti „la mine”.

Deşi strâns de jur-împrejur de ziduri înalte, vasul se leagănă ca în largul mării. Ca valurile să ajungă până aici, ocolind atâtea promontorii, afară trebuie să fie vreme tare aspră.

Vântul, în rafale, izbeşte în hublouri, măturând zăpada. Şi iar sună fluierul, singur, la intervale, parcă dând semnale de alarmă. Şi aud goarna, cea care cheamă, cheamă – şi apoi te doboară.

Alt SOS, la ora 19: naufragiu la intrarea în estuarul Elbei, spre Hamburg; un singur vas astă-seară! Şi e departe…

Dar să pornim odată spre Terranova!

*

Spre sfârşitul celuilalt secol, un marinar bătrân cioplea o barcă pe malul oceanului, acolo unde ţinutului, cu moravuri puritane, i s-a spus Noua Anglie. Acel marinar navigase toată viaţa pe „clipere” şi alte feluri de corăbii americane, şi, ajuns la vârsta odihnelor, îşi cioplea barca, spre a pleca iarăşi… Mai târziu, a pierit în mijlocul oceanului.

Făcut după modelul bărcilor de pescuit cunoscute la Boston, lung de 11 metri, lat de 4 şi jumătate, lestat primitiv cu ciment în loc de plumb sau fontă, că yachturile, vasul lui era mai

degrabă o troacă. Bătrânul marinar l-a cioplit cu mâinile sale, pe plajă, coastă cu coastă, folosind mai mult barda, şi când a fost gata a plecat singur, cu pânze, peste Atlantic. Bolnav în această primă parte a drumului, zgâlţâit de febră, vizitat de fantasme, ar fi putut să se descurajeze

şi să se întoarcă. O parte din traversadă i-a ţinut tovărăşie cârmaciul de pe „Pinta”, a treia corabie în escadra lui Cristofor Columb, şi cei doi marinari bătrâni au conversat îndelung. Cum îl chema pe cârmaci, nu ştiu; celălalt era Josuah Slocum, unul din oamenii care au făcut, fiecare în felul lui şi fiecare cât a fost capabil, ca secolul celălalt să-mi pară puţin şi al meu.

Ajuns la Lisabona, apoi la Gibraltar, Josuah Slocum, la

vârsta de peste cincizeci de ani, a pornit de aici, tot singur, pe drumul lui Magellan, şi l-a împlinit. Era sărac; în porturi îşi povestea viaţa, şi cine voia să-l asculte îi dădea un ban ca să aibă cele trebuitoare pentru încă o parte din drum. Pe ţărmurile Americii de Sud a cărat cărbuni. În strâmtoarea lui Magellan, străbătută cu eforturi de neînchipuit, a avut de luptat cu furtunile de la apus, cu stâncile şi cu tâlharii alcalufi, nefiind înarmat decât cu o puşcă şi cu singurele sale două mâini.

În Australia a făcut plimbări de agrement cu domnişoare de pension, pentru a mai câştiga un bănuţ…

Nu înţeleg de ce lângă gloria lui Alain Gerbault, Josuah

Slocum a rămas aproape necunoscut.

Întors în Franţa, cu trei cărţi şi un adaos, primul şi-a construit un yacht mai bun, căruia i-a dat numele lui; ar fi fost mai bine să-l boteze alţii astfel, după ce el ar fi murit…

A murit bolnav, pe o insulă din Pacific, în timpul ultimului, război.

Josuah Slocum, pe un vas primitiv, fără accident şi fărăi ajutorul nimănui, a ocolit pământul, revenind la Gibraltar;

se împlineau numai doi ani de la data când plecase, tot de aici. Apoi s-a abătut pe la Bostonul unde cioplise corabia pe

nisip, şi a plecat încă o dată – unde? Nu mai avea ce ocoli.

A plecat pe ocean – atât. De atunci nimeni nu mai ştie nimic despre el; nu s-a găsit nicio urmă din epava acelui vas, care se numea „Spray” – negură, s-ar putea tălmăci. Josuah Slocum nu a plecat, ci *s-a întors* în oceanul lui…

Abia acum observ că fularul de la Constanţa, pe care-l aveam la gât când am fost cu barca în fiord şi m-au udat valurile, atârnă în cuier, uitat şi asprit. S-a uscat de mult; sarea din apă a rămas, făcând ţesătura scorţoasă şi totuşi neanulând

Gândul Bun. Miroase a aventură şi a ocean. Dar cu atât mai mult amintirea pe care a poartă e caldă, fiindcă vine de foarte departe şi i s-a adăugat ceva proaspăt.

Începe să se concretizeze o idee, mai veche, până acum nebuloasă. Suntem aici optzeci şi unu de oameni, numeral care ne urmăreşte, fix, imposibil să se schimbe vreodată. Simt de un timp nevoia să-i rup limita aritmetică, să deschid în cifră o poartă, să mai fie loc şi pentru altceva, un „al optzeci şi doilea”, vast şi elastic. Astă-seară, fularul se adaugă la numărul nostru, cu o personalitate proprie, dureroasă şi tandră.

VI APA, FOCUL ŞI GHEAŢA

Duminică, 13. Plecarea din fiorduri

La ora 11, 45 am ridicat, în sfârşit, ancora, în Fuglefiord, ca să plecăm spre Islanda, deşi previziunile meteorologice nu sunt prea ispititoare. Dar ne ajunge! mai bine să înfruntăm oceanul şi să nu facem iarăşi calea întoarsă.

Am urmărit manevrele de plecare mai înfrigurat decât altă dată; accept orice risc, orice încercare, furtuna şi icebergurile, numai să nu ne mai întoarcem aici şi să lâncezim iarăşi.

Zornăitul lanţului, trecând za cu za prin nară, mi-a sunat mai mult decât oricând ca un imn de eliberare.

Aş putea să număr, în jurnalul de bord, sau în jurnalul meu, sau în amintirile mele, de câte ori am ridicat ancora până acum. Dar ce nevoie aş avea? Oamenii de acolo, de jos, îmi sunt cunoscuţi, după cum îmi sunt cunoscute toate mişcările lor; astăzi îi simt mai mult decât oricând tovarăşii aspiraţiilor mele.

Pe nostrom l-am înfăţişat altă dată, cu puţină ironie; mi-au transmis-o ceilalţi – nu sunt în dezacord cu nimeni. Dar e un om care, când a fost nevoie, şi-a făcut datoria. Astăzi mi se pare mai înalt şi mai puternic; aş vrea să mă duc la el şi să-i strâng mâna dreaptă, mai ales că e liberă: a abandonat altcuiva steguleţul roşu şi supraveghează manevra ca un mareşal pe câmpul de bătălie, indicând linia mare a strategiei şi lăsând generalilor, statului-major, detaliile.

Steguleţul îl are acum Meiroşu; îl manevrează cu atenţie şi cu importanţa pe care şi-o dă neofitul, ca să-şi ascundă emoţia şi timiditatea. În fond nu face altceva decât să indice punţii de comandă din ce parte vine lanţul, spre a se şti poziţia vasului faţă de ancoră. Aceeaşi treabă ar putea s-o facă oricine, dar o face *el* astăzi.

Îl cheamă Gheorghe, după acte; nu ştiu de ce îşi zice Jean, şi acesta am crezut că-i este adevăratul nume –, aşa îl strigă toată lumea – până ce m-am dumerit căutându-l în lista echipajului. Pentru un soţ căruia i se zice Jean acasă, deşi îl cheamă Ion, sau chiar altfel, schimbarea de nume, deşi diminuantă, este un alint şi o năzuinţă a soţiei. Pentru un om de port, este o floare la ureche sau o ştrengărie. Convin că lui

Meiroşu, Jean îi stă foarte bine. îl şi văd sub acest nume, colindând cheiurile, cu mâinile în buzunare, luând în botul ghetelor toate pietricelele, salutându-se vesel cu

toată lumea, gata

a muncească orice se găseşte şi oricând e nevoie, gata de asemeni să stea cu burta la soare. La un îndemn aspru sau fără noimă, Jean va şti să-şi conserve energia, dar şi voia bună, înjurând doar în sine şi trăgând chiulul, cât mai mult şi cu mai isteaţă disimulare. La o vorbă bună, va cădea în brânci ca să ţi-o răsplătească şi te va urma până la capătul lumii…

Astăzi suntem amândoi în Faeroe – e şi-aici un capăt de lume. Dacă voi povesti călătoria mea, va trebui să nu uit că a fost şi Meiroşu cu mine.

Are treizeci şi doi de ani, iar ca înfăţişare seamănă cu vameşii de la Thorshavn, adică pare un om care a trăit bine.

Dar numai din munca lui; din câte ştiu, nu a moştenit pe nimeni şi n-are altă avere însemnată decât spinarea şi mâinile.

E îmbarcat ca marinar la prelucrarea peştelui, funcţie fără calificare; aud că are una, şi dacă n-ar avea-o, ar putea să şi-o însuşească, deoarece e vrednic şi plin de isteţime. S-a îmbarcat totuşi pe treapta cea mai de jos în schema vaporului; la

Gibraltar o să cumpere câteva carpete şi alte câteva obiecte mărunte… N-a venit pentru ele, ci ca să ţină azi steguleţul roşu în mână…

Nu mai era niciun vas în fiord, totuşi, în clipa când s-a smuls ancora şi s-a pus elicea înainte, iar cârma la dreapta, ca să ieşim în strâmtoarea Lervig, am salutat cu fluierul; am salutat stânca şi amintirile. Au vuit împreună…

Aş vrea să mai pot veni o dată în Faeroe, pentru mai mult timp şi pe o vreme mai frumoasă; acum, însă, sper să nu ne mai întoarcem.

S-a lăsat seara; mergem spre nord-vest, cu hulă

groasă din tribord, şi vasul, la „al nouălea val”, se bandează peste

30 de grade. Mi se pare suportabil.

Azi se împlineşte o lună de când am lansat prima oară traulul. De atunci ne-am învârtit pe aici, fără să realizăm nimic palpabil. Dar măcar e o experienţă, care şi-ar câştiga valoarea dacă s-ar ţine seama de ea altă dată.

Luni, 14. Un om din optzeci şi unu

Am dormit puţin şi greu astă-noapte, din cauza gândurilor, dintr-a balansului. M-am trezit însă voios – ştiu de ce: nu mai stăm la ancoră –, gata să mă apuc de lucru, cu spiritul febricitat, probabil de viteza vasului, încălzit de impresii care se arată vii dacă le cauţi şi le găseşti lungimea de undă exactă.

Totuşi, până la ora prânzului n-am izbutit să fac nimic, şi acum mi se duce entuziasmul.

La 8, 30 am urcat pe puntea de comandă; se vesteau zorile, departe, şi, cum orizontul era senin, am aşteptat să văd răsăritul soarelui; până atunci s-a înnorat, aşa că am pierdut vremea degeaba.

De la nord-vest, azi-dimineaţă am schimbat drumul la vest; mergem cu valurile în faţă, şi oceanul se linişteşte. Dar buletinul meteorologic, primit adineauri, anunţă furtună de la nord-est. S-ar putea să nu ne supere, deoarece intrăm la sudul

Islandei, care o să ne apere.

Soarele a scăpat din nori şi se plimbă pe orizont, numai la 2 grade, dar încă o dată constat că are o luminozitate neobişnuită; faţa oceanului, de un albastru curat, sclipeşte. Departe, în prova tribord, au şi apărut primele înălţimi ale Islandei, cu zăpada scânteind în soare; dacă n-ar fi harta, care să le ateste, le-ai putea lua drept iceberguri, născute din răsuflarea rece a acelui „plămân al mării”, cum numea Pytheas gheţurile nordice.

Ar urma să ajungem la Reykjavík mâine seară, dar, cum intrarea într-un port necunoscut şi fără hărţi de detaliu nu-i posibilă, vom micşora viteza sau vom sta în derivă, ca să ajungem pe lumină, poimâine dimineaţă.

*

Legătură radio cu „Galaţi”: au părăsit apele Groenlandei, unde au întâlnit sloiuri şi banchize de gheaţă; îmi pare rău că n-am fost acolo, deşi gheţuri o să întâlnim şi noi, probabil… De ce doresc să le văd, când toată lumea le drăcuie? f

Acum, „Galaţi”, care a părăsit zona neprielnică şi a primit destinaţia noastră, anunţă că a şi sosit la Terranova; nu ştiu cum se face că totdeanua ne-au luat-o înainte; nu-i numai viteza mai mare a vasului.

M-am plimbat pe punte câteva minute astă-seară. Luna, în babord, acoperită de nori, luminează indirect orizontul, iar în bordul celălalt, peste crestele invizibile ale Islandei, aurora boreală, îndepărtată, crepusculează şi ea orizontul, tot indirect, dar de jos în sus, ca de sub o rampă de teatru.

Mi-am amintit că seara trecută am stat o oră pe puntea de comandă, urmărind luna, care, pe un cer curat, arginta oceanul şi-l făcea să pară văratic. Cădeau meteoriţi, unul după altul, şi la un moment dat s-a produs pe cer o explozie, din care a ţâşnit, ţintind luna, o rachetă verde-violet, cu trena roşie.

S-a stins înainte de a-şi atinge ţinta îndepărtată, şi luna a rămas singură, stăpână peste noapte.

Pe urmă, din prova s-a ridicat un nor, ca o trombă – era un *green* care venea de departe, cu viteza spaimei, fiindcă a căzut peste noi aproape instantaneu, întunecând oceanul şi îmbrăcându-ne în vârtejuri de zăpadă. Până să se ia măsuri de siguranţă, s-a risipit şi s-a pierdut în spate. Şi iarăşi a rămas luna, pe cerul curat, şi dacă aş fi fost

singur, aş fi crezut că visasem.

*

Între farurile de pe ţărmul Islandei, în lungul căreia navigăm, la 15 mile distanţă, a apărut, departe, o flacără ruginie, clocotind şi colorând norii în atâtea nuanţe de roşu, câte nu-mi închipuisem că se pot naşte dintr-o singură culoare de bază.

În depărtarea acea, flacăra pare domoală, clocotul se transmite estompat şi leneş; e un vulcan – nu mi-am dat seama decât în a doua secundă. În prima aş fi putut să-l iau drept o răsuflătoare a iadului…

Balansul, îngreuindu-mi până la enervare şi istovire şederea la masă, în faţa hărţiei, m-a silit să mă întorc la o practică veche, pe care nu ştiu de ce-o abandonasem în această călătorie. Sunt douăzeci de ani de când am părăsit masa de lucru, clasică, rechizită obligatorie a scriitorului, pe care unii au şi cântat-o sau au blestemat-o. Admiţând că atunci când scrii e solicitat în primul rând creierul, cu un mare consum de materie, am descoperit că e bine să-ţi laşi într-un repaus cât mai deplin musculatura; de aceea am adoptat patul, cu multe perne, poziţia sultanilor, primii de la care am învăţat cum se conservă energia. Cu o planşetă uşoară pe genunchi, pot să-mi prelungesc lucrul multe ore, şi, cum folosesc uneori şaisprezece din cele douăzeci şi patru ale zilei, poziţia mi-a fost foarte utilă; n-am regretat decât că am descoperit-o cu întârziere. După cum regret că n-am folosit-o şi pe vapor, din primele zile; uitasem să-mi iau planşeta, deşi cărasem în bagajul meu atâtea lucruri, pe care le socotesc de pe acum inutile.

Astăzi, văzând că nu-i altă cale, am apelat la tâmplarul vasului, şi n-a trebuit decât să-mi taie o bucată de placaj subţire, să-i netezească marginile cu şmirghel, treabă în care a pus bunăvoinţă şi simpatie. (îi mulţumesc cu întârziere; pe colţul planşetei am scris, ca să fie o

amintire: „Atlanticul de nord, pe trauler «Constanţa», decembrie 1964”; eram în a patruzeci şi şasea zi de la plecare. Am luat planşeta cu mine la sfârşitul călătoriei şi, abandonându-le pe celelalte – am o serie întreagă, fiecare legată de o carte din câte am scris în ultima vreme –, o folosesc astăzi, când transcriu paginile scrise pe ocean cu caligrafia şi cu gândurile chinuite de furtună.)

Unii oameni din echipaj au funcţiuni multiple; tâmplarul e în acelaşi timp şi marinar de punte; la manevra ancorei, e cel care conduce vinciul – face parte din echipa plecărilor sau a ceasurilor grele. Tot el măsoară zilnic apa din tancuri şi raportează secundului. Deoarece umblă pretutindeni, inspectând tâmplăria, uşile sau mobilierul, i se spune Sectoristul, poreclă pe care o primeşte cu mulţumire, socotind că i se recunoaşte o autoritate egală cu a miliţianului.

Sunt zile când nu-i văd pe toţi cei optzeci de oameni; pe

Sectorist îl văd totdeauna, oriunde, pe punţi sau pe coridoare, cu un metru şi cu o hârtiuţă în mână. Dacă ciocăne la uşă cu o nevoie, se şi anunţă: „Sectoristul”, cu tonul cu care chelnerii de pe vremuri spuneau „Vinee… Dacă undeva întâlneşti o siluetă în întuneric şi întrebi „Cine e?”, îţi răspunde, trăgându-se la perete, ca să nu împiedice drumul: „Sectoristul!”. Hotărât, îşi primeşte porecla cu toată mândria.

Îl cheamă Sergheescu Sebastián şi are anii lui Jean

Meiroşu, dar, cu o mimică aparent severă, îl crezi mai vârstnic.

Brun, cu părul negru şi ţepos ca mustaţa de morsă, are ceva din această vietate a apelor nordice, însă în niciun caz colţii, încep să cred că sub aerul de severitate arborat câteodată, îşi ascunde dezarmarea. E un om prea blând, cu temperamentul poate prea moale, de aceea îşi şi acceptă şi

îşi popularizează porecla, care îi dă autoritate. El m-a ajutat să-mi orânduiesc altfel cabina, şi planşetei făcute de el îi datorez paginile de astăzi. De ce m-oi fi trudit până acum?

Stau în pat, înfundat în salteaua elastică, şi dacă mă legăn, hârtia, solidară cu mine, urmează aceeaşi mişcare, fără să-mi mai fugă din faţă. E cel puţin un câştig fizic deocamdată…

Abandonez caietul: am de scris alte pagini.

Marţi, 15. Cart de noapte

Am migălit până aproape de ziuă la acele pagini. Mă străduiesc să scot din haosul navigaţiei noastre o dare de seamă, pe care s-o trimit ziarelor în ţară şi să nu fie descurajantă.

Desigur, m-aş putea sluji de imaginaţie, povestind basme, dar ar însemna să-i înşel şi pe cei de aici, şi pe cei de acolo.

Scriu şi pentru unii, şi pentru alţii; mă exclud numai pe mine

— Ceea ce vrea să însemne că este în lucrul meu dezinteresarea cea mai deplină, fără a fi scutit de tortură. Am sentimentul exagerat, fără să-l pot aduce la dimensiunea reală impusă de raţiune, că lumea noastră, lăsată în urmă, se gândeşte la noi şi ne urmăreşte drumul. Ştiu că nu putem fi în atenţia tuturor a, că unii chiar ne ignoră – e prea vastă acolo aria întâmplărilor de toată ziua. Dar sunt cel puţin optzeci de familii îngrijorate de tăcerea noastră sau nesatisfăcute de o informaţie laconică, transmisă prin radio. Pentru mine, cei optzeci de aici şi optzeci de acolo alcătuiesc un macrocosmos.

Scriu pentru această lume redusă – şi supradimensionată.

Dacă vor citi şi alţii, se vor înrudi cu lumea noastră.

La 3, 30, Zamfirescu, electricianul de cart, a venit şi

mi-a adus binoclul; voia să mă scutească de un drum până la puntea de comandă, unde mai devreme îmi făcusem şi eu cartul. Carturile mele, neobligatorii şi neorganizate, nu îmi iau totuşi mai puţine ore decât marinarilor. Iar acum, cu hârtia în faţă, îmi continuam un greu cart de noapte.

Venise fiindcă ajunsesem în dreptul vulcanului de aseară şi socotea că merită să asist la un asemenea spectacol;

văd prima oară un vulcan în activitate, am să mai văd, cred, şi alţii cât om fi în preajma Islandei, şi-apoi vor rămâne o imagine la care n-am să mă pot întoarce decât cu amintirea.

Dacă astfel de focuri se întâlnesc şi aiurea, e greu să se nimerească alături cele trei elemente de aici, fiecare în felul lui gigantic: oceanul, gheaţa şi flacăra.

Am stat până acum cu perdelele trase, fără să privesc afară;

nu-mi rămâne decât să blestem paginile.

Erupţia se vede limpede, la mai puţin de 15 mile; privind prin binoclu, vine aşa de aproape, că parcă te arde. E ca un rug ciclopian, care înroşeşte cerul cu straturi de nori, pânze cenuşii, fluturate de vânt şi afumate de flacără. Fiind chiar pe ţărm, lava curge de-a dreptul în apă, făcând să se ridice, într-o parte şi-ntr-alta, valuri spumegătoare de aburi; o insulă îi acoperă baza şi mă enervează, ca un spectator înalt care, la teatru, s-a aşezat în stalul din faţă. În schimb, e liber vederii planul din fund, munţii de gheaţă; înroşiţi de flăcări, ard şi ei, fără să se topească.

Ştiam, informat de *Cartea pilot*, că în Islanda sunt numeroşi vulcani în activitate; mi-i şi imaginasem, dar nu-mi trecuse prin minte să-i asociez cu gheţarii, elementul lor antagonic, pe care nu izbutesc să-l anuleze. Dacă am înclinarea să exagerez peisajul, cum pictorul uneori exagerează linia desenului, spre a fi percepută mai bine,

nu exagerez nimic în această notaţie afirmând că nicăieri natura nu a putut să pună alături atâta frig şi atâta căldură. Islanda mi se arată acum ca o lume de gheaţă şi flacără. La mijloc sunt oamenii, cu pieptul dogorit, cu spinarea îngheţată. Din amintirea unor nopţi reci petrecute lângă ruguri, am în mic senzaţia şi imaginea aceasta;

aici capătă întinderi sălbatice.

Spre ziuă, când m-am culcat cu gândul să dorm doar câteva ceasuri, oceanul s-a montat iarăşi; mai corect, valurile au crescut cu o treaptă, altminteri fuseseră destul de montate şi mai devreme. Adevărul este că de când am ajuns în nord n-am avut o zi bună. O socotesc astfel pe cea mai puţin rea dintr-o serie care se lungeşte întruna.

În somnul scurt m-a mai trezit de câteva ori balansul în creştere continuă; ne-am îndepărtat de coastă şi, ieşind de la adăpost, suntem în voia furtunii. Dar o mai pot numi oare furtună dacă ţine de atâta vreme?

M-am dezmeticit greu, şi abia spre prânz mi-am reluat paginile de astă-noapte, pe care vreau să le expediez de la Reykjavík, unde, mergând iavaş-iavaş, într-o tăvăleală abraşă, vom sosi mâine dimineaţă.

Cerul e posomorât astăzi, şi, cu toate că se apropie amiaza, oceanul abia începe să se lumineze – lumina unor zori aşa de întârziate, că devin inutile; curând o să se întunece, înainte de a se fi făcut ziuă. Uitasem că am mai mers spre nord câteva grade.

*

Nu am puterea, nici deprinderea să relatez şi să comentez întâmplarea apropiată. Timpul fuge mai repede decât capacitatea mea de elaborare; faptele, şi ale mele, şi ale altora, mă lasă în urmă, dar nu le fac semne să mă aştepte; ştiu că am să le întâlnesc mai târziu, la o cotitură a drumului, care este o serpentină. M-am obişnuit să

meditez pe îndelete asupra fiecărei fraze, adică asupra felului cum exprim o cuprindere;

nu recunosc a fi nici lene, nici vreo infirmitate. Chiar dacă nu găsesc tâlcuri noi cuvintelor, nu înseamnă că nu le caut.

Cultiv metafora, nu pentru sonoritate, de vreme ce încerc s-o disimulez cât mi-e cu putinţă, ci fiindcă duce dincolo de bătaia şi de numărul cuvintelor, uneori prea slabe, alteori prea puţine.

Metafora, care comprimă şi sugerează, cere participarea cititorului: ori îl alungi, ori îl aduci alături de tine. E un câştig şi într-un caz, şi în altul…

*

Miezul nopţii. Mergem spre nord de câteva ceasuri, ca să ne apropiem de sud-vestul Islandei, unde se află Reykjavík.

Pentru caietul meu înregistrez în fugă doar o imagine:

luna în spate, aurora boreală în faţă.

Lucrez celelalte pagini, aproape în panică, şi graba mă inhibă, în spirit, iar anatomic îmi crispează braţul. Iubesc eternitatea fiindcă anulează timpul.

Miercuri, 16. Lumini îngheţate

Am lucrat cu migală, dar mulţumitor, până la 4 dimineaţa, ora 7 în ţară, clipă când mulţi oameni sunt plecaţi la treabă.

M-am gândit la ei, şi poate de aceea mi s-au părut mulţumitoare paginile de peste noapte: le erau destinate…

Simţind că motoarele fuseseră scoase din sarcină, m-am dus pe puntea de comandă; stăteam în derivă, aşteptând dimineaţa.

Şi dacă vreau să-mi măsor cuvintele, păstrându-le pentru o gradaţie, îmi fur mie însumi emoţia ceasului. Începe o dimineaţă ca în visele colorate; fundalul este

albastru…

E cerul, sau oceanul? – nu ştiu; e amestecul dimineţii cu noaptea; o să rămână aşa multe ceasuri, până să se separe şi să se statornicească o realitate. Deocamdată, peisajul halucinează

Pe această pânză albastră, consistentă şi într-un fel totuşi abstractă, care cuprinde şi cerul, şi oceanul, la jumătate e trasă orizontal o linie dreaptă de lumini, prelungindu-se până afară din cadru…

Aşteptam să văd fanarele cu geamuri opace, îngheţate, ale pescarilor de Islanda. Eram pregătit pentru o întâlnire sumbră şi aspră; nu speram altă lumină, şi în aşteptarea mea era o tristeţe veche, o teamă şi o durere de pe vremea copilăriei, când nu ştiam bine unde-i Islanda, dar aflasem că acolo trăieşte o lume nefericită. Palida carte a lui Pierre Loti m-a găsit cu imaginaţia proaspătă, exaltată, gata să meargă oriunde şi oricât de departe. Şi-am mers, cred, până unde însoţitorul meu poate nici nu visase; cartea lui am uitat-o, pe el l-am abandonat în cimitirul de la Eyub… Mi-a rămas în suflet, ca un doliu îndepărtat, dar continuu, bocetul femeilor de pe ţărmurile

Islandei, când, una câte una, aşteptând în viscol, află că nu-i mai vine bărbatul.

Era acum în faţa mea nu o altfel de lume; nici n-aş fi putut s-o descopăr de la atâta distanţă. Nu se vedeau turnuri, care anunţă un oraş de departe; cu atât mai puţin s-ar fi putut vedea casele. Era o baie de electricitate, o expoziţie de lumini sau o demonstraţie, ţinând de la o margine a vederii până la alta.

Spre dreapta tabloului, estul geografic, un nesfârşit bulevard, între două rânduri de becuri, lumină de neon, verde, roşie şi albastră, ducea spre un centru unde, cu toată depărtarea, se simţea forfotă la această oră din noapte. Ai fi spus că-i o noapte de petrecere populară,

când oamenii se înfrăţesc şi cu ei, şi cu cele din preajmă, când se împodobesc, punându-şi hainele cele mai frumoase, dar mai întâi împodobesc locul, atârnându-i serpentine şi panglici. Aprindeau şi rachete, focuri bengale, care se înălţau în aer, trasând flăcări pe pânza albastră. Mi-am dat seama că sunt avioane turboreactoare, decolând sau aterizând de-a lungul bulevardului, la fiecare minut câte unul. Am presupus că viaţa oraşului, pe care mi-l închipuisem strivit de gheţari, de nelinişte, de zăpadă şi ceaţă, a învins tot ce fusese aici amarnic odată, şi acum explodează – biruinţa oamenilor asupra unei naturi zgârcite, ostile şi aspre.

În acest decor, mi-am spus, spiritul semenilor mei a ajuns pe treapta lui cea mai de sus, şi am simţit deodată nevoia civilizaţiei; viaţa noastră, pe ocean, mi s-a părut săracă şi întunecoasă. Am dorit să am în jur mulţi oameni, oraşul acesta sau lumea întreagă.

Aşa mi-a apărut Reykjavík văzut de departe.

Luminile, nesperate, şi ceea ce îmi sugerau ele că ar fi în planul din spate, unde desigur străluceau altele, m-au făcut să mă bărbieresc înainte de a veni, dimineaţa. Bărbieritul e, cel puţin după mine, cazna zilnică a bărbatului; blestemul din

Biblie, după care omul trebuie să muncească din greu, cu sudoarea frunţii, pentru a-şi câştiga pâinea, are o ramificaţie, dacă nu la fel de grea, în orice caz mai plictisitoare, aceea de a-şi rade părul obrazului. Nu-mi dă bucurie decât rar, când mă pregătesc pentru o serbare în care cred, fiindcă nu cred în toate.

Credeam astăzi; era prea multă lumină, prea multe panglici şi serpentine, inedite pe fundalul de gheaţă al geografiei şi pe fundalul cenuşiu al închipuirilor.

M-am culcat apoi, pe la ora 5 dimineaţa, gândind să

dorm până la 10, intrarea în port fiind fixată la 11, când se face ziuă. Somnul n-a vrut însă să vină, cu toată oboseala; nu poţi să dormi când ştii aproape atâta lumină şi atâţia oameni – o lume. Era în mine nelinişte, dar nu a chinului, ci a nerăbdării şi bucuriei…

Mai târziu m-am uitat pe sub perdele, să văd ce se mai întâmplă afară, ce culoare luase noaptea Islandei; era aceeaşi, acum mai profundă şi cu nu ştiu ce scânteiere; are să fie obsedantă mai târziu, în amintirile mele.

Într-un colţ al decorului am descoperit luna, roşie, nemăsurată, fierbând printre nori înainte de a apune peste crestele de gheaţă din depărtarea Islandei. După alt timp, rotindu-se vasul care stătea liber în valuri, luna a venit drept în faţă şi-am urmărit-o o vreme, fără s-o recunosc, nesemănând cu luna adevărată. Apusul ei, ca şi al soarelui, a ţinut mult timp, prea mult chiar – a rămas pe loc, pâlpâind peste gheţuri şi făcându-le roşiatice. M-am întrebat dacă nu-i un vulcan – şi nu sunt dumerit nici în clipa când închei pagina.

De ce nu a găsit natura o altfel de compensaţie şi-l obligă pe om să doarmă, când are ce să privească?

M-am întins în pat, cu ochii închişi, fără să pot alunga gândurile cotropitoare, crezând că totuşi am să adorm după atâta oboseală, şi am rămas aşa până la ora 7. În careu, Marinescu aranja masa pentru ceai; de obicei, cănile ciocnite, clinchetul tacâmurilor sunt semnalul meu de deşteptare. L-am luat la fel în dimineaţa asta; era imposibil să mai pot aţipi, deşi ceilalţi dormeau, după cum îmi dădeam seama: nu se auzeau decât motoarele şi altminteri nicio mişcare.

M-am îmbrăcat, am băut o cafea, doză de cal, în stacană, şi acum mă întorc din nou la hârtia albă, în timp ce continuă să fie albastru afară, iar în hublouri roşu, de la lună, care nu mai vrea să apună. Mi-e necaz că trebuie să

rămân în cabină tocmai acum, într-un moment care cu siguranţă are să rămână unic. Dar îl absorb, îl simt prin pereţii de fier, şi chiar dacă ar fi să storc ultima mea resursă, mai târziu am să-l pot intui; pe urmă ştiu că n-am să-l mai uit.

Ora 10, 55; am aruncat ancora în rada Reykjavík. S-a făcut ziuă, câtă se poate face aici; nu mai ard lumini; din albastru, decorul a devenit cenuşiu.

După cinci minute vine pilotul, cu punctualitate de cronometru: este fix ora pe care i-am indicat-o prin radio. Probabil ne-a văzut de mult, a văzut că aruncăm şi ancora, deoarece sosisem cu câteva minute înainte de timp, dar nu s-a pripit…

Socotesc punctualitatea omului una din însuşirile lui cele mai preţioase. A fi punctual înseamnă, ca într-un precept al strategiei napoleoniene, să te găseşti la minutul convenit, în locul unde s-a hotărât; o parte din bătălii, Napoleon le-a câştigat datorită punctualităţii. Adaug o clauză: să ai asupra ta tot ce se cere în clipa aceea, să nu fi uitat nimic, al spiritului mai cu seamă. Punctualitatea poate deveni o manie dacă n-o însoţeşte căldura umană; omul care aşteaptă nu are nevoie de o maşină…

Dar dacă a veni prea târziu e o nepoliteţe, e nepoliticos şi imprudent să vii mai devreme; pilotul ştie preceptul şi-l aplică, după rigoarea britanicilor, uneori antipatică. În cazul nostru, dacă sosea puţin mai devreme, n-ar fi săvârşit nicio imprudenţă; dimpotrivă, ne scutea să mai aruncăm ancora, ca s-o virăm cinci minute după aceea…

Pe punte, la prova, Jean Meiroşu flutură steguleţul, iar nostromul se umflă în guşă, ca şi cum fără el n-am fi ajuns în Islanda. Poate are dreptate, la urma urmelor.

Pilotul nu seamănă cu cel de la Thorshavn; e un bătrân lup de mare, pe al cărui chip a rămas întipărită

suflarea oceanului.

Acostăm, cu dibăcie de astă dată, la o dană de lemn, perpendiculară pe cheiul de piatră. E un adaos, ca să aibă unde trage mai multe vapoare. Nu înţeleg însă de ce s-a folosit lemnul, mai puţin durabil şi în cantităţi imense, adus din altă parte, când există aici lava şi piatra.

E ger straşnic afară; oamenii de pe chei scot aburi pe gură; îmbrăcămintea le e învelită în chiciură, cum e tot peisajul. Nu se văd decât magaziile din port, pe care s-a precipitat ceaţa, făcându-le albe, reci şi neprimitoare. La fel mi se pare a fi şi oraşul, dincolo de ele. Mi-e peste putinţă să refac în aceste clipe imaginea perdelei albastre, sclipitoare, de astă-noapte.

De partea cealaltă a cheiului de lemn e acostat un pescador de vreo 500 de tone, un vas metalic, şi tot – bordajele, parapetul, puntea, vinciurile, parâmele, cablurile, suprastructurile, tot – e îmbrăcat în gheaţă groasă, până în vârful catargului.

A venit din larg poate aseară, şi, cum dimensiunile nu îl protejează, a încasat multe valuri, care, încetul cu încetul, au depus crusta aceasta fioroasă. Oamenii, câţi or fi lucrat pe punte, căci n-au mers pe mare ca să se plimbe, au fost şi ei îmbrăcaţi în gheaţă. Pescari de Islanda…

Aşa mi s-a înfăţişat, în primele clipe, Reykjavík văzut de aproape.

*

Văzut, în sfârşit, din mijlocul lui însuşi, de pe stradă, dintre oameni, oraşul nu-şi relevă nimic concludent după o primă întâlnire, pe care o rezum, confuz, seara.

Am întâlnit un duşman cum am pus piciorul pe cheiul de lemn îmbrăcat în gheaţă: gerul. Cu toată blana de oaie a ghetelor de expediţie, într-o jumătate de oră picioarele mi-au îngheţat, dându-mi senzaţia că nu mai sunt ale mele, dar obligându-mă totuşi să le târăsc după mine şi să suport

o durere străină.

Drumul până în oraş nu-i lung, dar pare. Totul scârţâie: zăpada îngheţată, aerul şi încheieturile. Dintr-un vapor se descarcă fiare: sunt albe; dacă ai pune mâna pe ele, ţi-ar lua pielea. Şi totuşi, le manevrează oameni; mă gândesc aproape cu disperare: cel puţin, or avea căldură acasă?

Au; am aflat mai pe urmă, şi parcă mi s-a dezmorţit şi mie spinarea. Oraşul se încălzeşte, fără economie şi cu destul de puţină cheltuială, folosind în calorifere apa fiartă a gheizerelor. Natura nu-i totdeauna aşa de avană cum pare. Răsuflu uşurat, dar nu pot să văd oraşul în lumina albastră, din noaptea trecută; în clipa asta mi se pare că a fost o halucinaţie…

E ora 18, probabil timpul aglomeraţiei maxime; strada principală, în pantă, e îngustă, cum a fost croită odinioară „când erau mai puţini oameni şi nu existau automobile. Automobilele abundă, toate cu geamurile îngheţate, aşa că nu se văd înăuntru decât umbre vagi, dar aproape de regulă, în faţă, după parbrizul mai penetrabil, se zăreşte o coamă blondă, căzând peste un guler de blană.

Pietonii au şi ei parcă un geam îngheţat în faţă; cineva, interpretând realist imaginea, ar zice poate, cu dreptatea lui acceptabilă, că pe ger ochiul îngheaţă, şi privirea devine ceţoasă. Ştiu – şi totuşi e altceva.

Tot ce văd socotesc a fi provizoriu; notez acum, seara, numai ca să rămân credincios jurnalului.

Forfota, pare-se, se datorează apropierii Crăciunului; se spune că aici lumea e habotnică; poate, dar atunci de ce umblă pe străzi şi prin magazine după cumpărături laice, în loc să se aprovizioneze cu smirnă şi tămâie? Crăciunul nu-i o sărbătoare religioasă decât în calendare şi la biserică. În casele oamenilor rămâne o sărbătoare a

familiei, o zi a dragostei pentru ai tăi şi pentru ceilalţi oameni.

În flancul Poştei, două automobile nou-nouţe, Ford-Cortina, sunt puse la loterie; la geamul unuia din ele, o cucoană grasă vinde bilete trecătorilor. Cineva are să câştige un automobil în Ajunul Crăciunului; n-are să-l poată agăţa în pom, la un loc cu darurile tradiţionale, dar poate că a doua zi are să se ducă la biserică, spre a mulţumi Domnului că l-a avut în vedere. În Reykjavík, însă, circulă mii de automobile, care desigur n-au fost câştigate la loterie; bunăvoinţa cerului e în minoritate.

Magazinele sunt pline de luminări, de toate formele geometrice, de toate culorile şi mărimile, unele ajungând la dimensiunea unui cozonac care ar putea să îndestuleze o familie.

Simbolul fiind depăşit, prin greutate şi formă, nu-mi vine să cred altceva decât că lumea caută decorul; admit că o luminare colorată dă unui cămin cea mai caldă, mai subtilă şi elegantă intimitate.

Dacă toată această lume în forfotă este o legiune de magi care aşteaptă naşterea Mântuitorului, sunt sigur că n-au să ajungă la vreme cu darurile: Betleemul este prea departe.

În afară de gospodinele ieşite la cumpărături, restul magilor sunt tineri; fetele, subţiri şi, anatomic, fără atribute feminine, toate în pantaloni sau în treninguri, se deosebesc de băieţi numai datorită părului, de obicei lung şi lăsat pe umeri, şi, bineînţeles, unui fel de a se mişca, al lor, de la începuturile lumii.

Am intrat într-o cafenea, simţind că n-aş fi în stare să străbat drumul până la vapor înainte de a-mi dezgheţa picioarele.

Multă înghesuială, umană şi arhitectonică. Mesele sunt mici, în boxe miniaturale, cu canapele care par mai

degrabă instrumente de tortură. Poate este de dedus ceva, deşi prea devreme:

frigul comprimă nu doar metalele, ci şi gesturile omului, şi gusturile lui, făcându-le mai austere.

În afară de marii înţelepţi, şi poate nici ei, nu cred să existe cineva care, la un examen lucid, să nu-şi recunoască măcar o stupiditate şi măcar la intervale. De obicei trecem peste ele, iar ceilalţi nu le observă, sau nu le dau importanţă, sau, în sfârşit, au buna-credinţă de a le raporta la propria lor comportare, şi ea inexplicabilă câteodată…

Acum, seara, când am revenit pe vapor şi mă bucur de căldura generoasă a cabinei mele, de tot ce e generos aici, până şi canapeaua de material plastic, mă întreb de ce a trebuit să beau Coca-Cola la cafeneaua aceea; nu m-a silit nimeni, am cerut-o la propria mea alegere şi mi-a fost adusă cu mare aparat, de la gheaţă, când toată Islanda din jurul meu, şi eu însumi eram numai gheaţă.

Aşa mi s-a arătat Reykjavík, văzut din mijlocul lui însuşi, dintre oameni şi dintre case.

*

Ca şi la Thorshavn, din clipa când s-a terminat revizia vamală echipajul poate să debarce, fără alte formalităţi; carnetul de marinar te scuteşte de orice viză consulară, fie şi aceea de tranzit, şi pe deasupra, nu ţi-l cere nimeni. E ca anticiparea unei convieţuiri viitoare, când nu vor mai exista

graniţe pe pământul nostru, ci poate doar între planetele galaxiei.

Totuşi, spre deosebire de Thorshavn, unde n-am văzut altă uniformă decât aceea roşie, cu nasturi de metal galben, a factorilor de la Poştă, aici există poliţie, şi chiar în număr destul de mare. E drept că nu se ocupă decât cu dirijarea circulaţiei, şi sigur este nevoie, dată fiind îngustimea străzilor şi numărul ridicat de automobile.

Recunoscându-le necesitatea, prezenţa *policeman*-ilor nu m-ar fi indispus dacă n-ar fi fost toţi prea falnici, prea aleşi unul şi unul, în uniforme rigide, sau cu o rigiditate interioară.

— Într-o copilărie sobră, ale cărei îngrădiri m-au silit de mic să-mi găsesc fastul şi evadarea în visări fantastice, am descoperit întâmplător, odată cu primul an de şcoală, un fantastic terestru, care costa un leu pe vremea aceea – mai mult decât o călătorie în lună. Exista pe atunci, la cârciumă, limonadă, de obicei roşie, colorată şi aromată cu substanţe chimice, într-o sticlă de un tip care a dispărut mai târziu, pentru totdeauna. Dopul ei, interior, sferic, tot de sticlă, se menţinea închis prin presiunea acidului carbonic; apăsându-l, ceea ce uneori cerea forţă mai mare decât a copilului, urma o explozie şi o erupţie de spumă. Şi sistemul de obturare, miraculos pentru mine, şi gustul înţepător al băuturii au fost o revelaţie, care m-a tulburat multă vreme. Mi se părea că am trecut printr-o iniţiere neîngăduită; acidul necunoscut până atunci aducea un transport de vinovăţie, rezervat doar maturilor. Aceştia având puterea în mână, îşi făceau singuri legile de comportare; ei puteau să fumeze, să joace cărţi, să bea alcool, să intre în cafenele – toate interzise copilului.

Limonada mi s-a părut un viciu descoperit prematur, şi, fiindu-mi destul unul într-o categorie, m-am abţinut până astăzi să cunosc gustul faimoasei Coca-Cola, băutură aşa de damnată într-o vreme. Ajunsesem să cred că are stupefiante, ascunse într-o formulă alchimică, şi înfăţişează o primejdie gravă pentru omenire, ca opiul, haşişul sau cocaina. Numele ei era sugestiv de altfel, recunoască oricine!

A trebuit să ajung în Islanda ca să trec tardiva iniţiere şi să recunosc, sub altă culoare şi în altă sticlă, vinovata mea limonadă de pe vremuri.

Înţelesul întâmplării însă e altul, şi-l descopăr acum: văzut dinăuntrul lui, după ce-l văzusem albastru din afară, oraşul a însemnat o derutare deplină. Altfel, de ce-aş fi cerut Coca-Cola?

Joi, 17. Oamenii vii şi oamenii morţi ai Islandei

Mă folosesc de invitaţia agenţilor de la Schell, care ne aprovizionează cu motorină şi ulei pentru motoare, să ocolim oraşul cu automobilul. E un câştig de timp; sunt recunoscător gazdelor, mai ales că vor fi şi ghizi de ocazie, vor şti să ne arate locuri de nedescoperit altfel şi voi putea obţine de la ei orice informaţie cu privire la viaţa oraşului.

Am plecat la ora refluxului; aici, mareele provoacă schimbări de nivel importante, în timp ce rămân aproape insesizabile la Thorshavn. Aseară, bordajele vaporului se înălţau câţiva metri deasupra cheiului, şi scara, care este prevăzută cu articulaţiile necesare, luase înclinarea de 45 de grade. Astăzi am fost uimit şi nedumerit în primele clipe când am ieşit pe punie; mi se părea că ne mutasem la o dană mai înaltă, deşi nu simţisem nicio manevră peste noapte. În realitate, coborâsem atât odată cu apa, încât parapetul ajungea la nivelul cheiului. Scara se culcase până la orizontală, păstrându-şi doar o importanţă protocolară; altminteri, puteai să debarci, încălecând parapetul, în orice punct al vaporului.

Nu mai era gerul de ieri, temperatura făcuse un salt neobişnuit pe latitudinea de acasă; mi s-a părut o laşitate a naturii.

Am avut nenorocul, şi Reykjavík asemeni, să vin aici în cele mai urâte zile din cel mai urât timp al anului. Am ocolit oraşul, pe o rază destul de mare ca să-l pot vedea panoramic şi să mă orientez asupra împrejurimilor. Am văzut totul printr-un ecran cenuşiu, de burniţă şi de ceaţă, şi astfel n-am putut stabili nicio legătură intimă cu

peisajul. Apoi a trebuit să descopăr, cu mâhnire şi cu un fel de umilinţă de înţeles numai celui ce-a încercat-o cândva, adus la realitate după o goană necontrolată a imaginaţiei, că mă înşelasem asupra fantasticului.

Cu luna m-am dumerit încă de ieri; nu apusese când am intrat în port, n-a apus toată ziua, n-a apus nici astăzi, deşi se vede vag prin atmosfera opacizantă. După gerul care dăduse claritatea aceea albastră nopţii din radă, moina a topit faţa lentilelor strălucitoare, le-a ros, şi imaginile apar amorfe, poate sub valoarea lor reală. Luna mea, atât de mult contemplată, este un vulcan în activitate…

Reykjavík se află în fundul unui golf, cu deschiderea spre vest, larg de aproape 30 de mile, apărat la nord şi la sud de câte-o peninsulă stâncoasă; amândouă pătrund adânc în mare, tinzând una spre alta şi sugerând un cerc care s-ar putea închide, ca să formeze oraşului o apărare ideală, şi împotriva invaziei, şi a furtunii. Ca şi în rada Gibraltarului, natura oferă aici tot ce e nevoie pentru a se face o cetate inexpugnabilă. Dar n-a făcut nimeni o astfel de cetate; n-a fost nevoie:

Islanda nu a avut bogăţii la care să râvnească alţii, şi nici nu se află, ca Gibraltarul, pe drumul marilor bogăţii ale lumii.

De la primele imagini pe care mi le-a oferit – piscurile învelite în gheţuri, aşa cum le-am văzut de departe – până la ceea ce încep să văd acum, de aproape, totul, dovedeşte firea tenace, sobră şi nehrăpăreaţă a celor dintâi coloni ai Islandei;

ei au rămas aici până astăzi.

Oraşul vechi ar fi trebuit să-l văd aseară; e strâns în jurul portului şi al acelei străzi principale străbătute fuga în încleştarea gerului care îmi îngheţase picioarele; am să mă întorc la el azi după amiază sau mâine, în căutarea unei

imagini mai clare.

Acum descopăr un oraş nou, pe cale de a se naşte; cred că depăşeşte de mai multe ori dimensiunile primului, pe care îl înconjoară, dar n-are o formă definitivă; e un şantier în plină desfăşurare, cu străzile desfundate, întinzându-se pe vechile câmpuri de lavă.

Aflu, dar nu fără greutate, că în limba islandeză Reykjavík înseamnă „Golful fumurilor”. Aşa îl vor fi numit vechii vikingi debarcaţi aici înainte de sfârşitul celuilalt mileniu; pe vremea aceea, locul trebuie să fi fost înconjurat de gheizere şi vulcani în activitate şi va fi plutit în fum ca o pădure de piatră, incendiată. Vulcanii s-au stins, s-au liniştit gheizerele;

sunt alţii, mai departe; pare-se, n-au să piară degrabă – se mai nasc unii şi în zilele noastre.

Oricum, lava a rămas, ca o dovadă, şi ea pătrunde, răcită, îmbătrânită, zgrunţuroasă, semănând cu un cocs gri-albastru, până între casele noi, în marginea trotuarului, care abia se

asfaltează.

Se fac blocuri nu prea înalte, dar care seamănă cu ale noastre; câte o clipă mi se pare că mă aflu pe un şantier, în

Bucureşti, pe Şoseaua Mihai Bravu, sau la Brăila, pe strada

Galaţi, sau la Suceava, unde totuşi aş fi vrut altă arhitectură între bisericile vechi şi lângă străvechea cetate…

Dacă n-ar fi o realitate, aş crede că mă obsedează culoarea albastră. O descopăr mai des decât pe altele –, este culoarea cerului şi a oceanului câteodată, culoarea nopţilor înstelate, culoarea seninului şi a viselor calme… Nu am halucinaţii:

este şi culoarea blocurilor noi din Reykjavík…

S-au trasat câteva largi artere în jurul oraşului; vor fi cândva bulevarde. Azi sunt şosele exterioare, care par inutile în burniţa dimineţii: rar întâlneşti automobile. E ciudat, dar mi s-a făcut dor de o imagine îndepărtată; aş vrea să văd o căruţă cu coviltir, ca pe unele din şoselele noastre, chit că şi acolo a rămas aproape o amintire; o căruţă cu doi cai costelivi, supravieţuitorii altei ere, cu un felinar afumat sub dricul alcătuit din scârţâieli solidificate, cu un câine stropit de zloată mergând cuminte între roţile din spate, cu un ţăran pe de lături, în bundă peticită, cu codirişca sub braţ, cu o căciulă desfundată şi cu gândurile departe, la Sarmizegetusa, la iliri, la traci, o istorie pe care o poartă în sine fără să o fi cunoscut vreodată…

Copacii pot fi transplantaţi cât timp nu şi-au întins rădăcinile prea departe – şi atunci chiar suferă, şi din ramurile ciopârţite le picură lacrimi. Nu ştiu care-i vârsta până când pot:

fi transplantaţi oamenii. Îmi simt astăzi rădăcinile prinse cu o îndârjire dureroasă în pământul unde am păşit prima dată.

Am nevoie de el cu toate simţurile). Îmi trebuie nu doar pentru ochi, ci şi pentru respiraţie. Ce e al naşterii nu poate să dispară decât odată cu moartea; cui crede altfel, cui poate să-mi demonstreze cu teorii şi cu fapte am să-i răspund, că nu există o singură moarte.

Ghizii noştri vorbesc englezeşte, şi, cu eforturi, izbutim să ne înţelegem. Dar gândurile mele nu pot fi spuse decât intimba noastră. Îmi pare rău că nu o vorbesc oamenii de pretutindeni, nu prin dicţionare, ci printr-o contopire a universului.

Am urcat pe o înălţime care domină oraşul şi rada; aici se află cisternele izoterme, unde se pompează, de la 40 de kilometri, apa fierbinte a gheizerelor, spre a alimenta

apoi, prin cădere, radiatoarele de calorifer din case. Ca scop era o noutate, şi chiar o surpriză, nu însă ca înfăţişare; îmi aminteau grupurile de rezervoare din porturile noastre, sau de la rafinării şi din regiunile petrolifere, înglobate unui peisaj al copilăriei.

Bătea vântul cu o sălbăticie căreia nu puteai să reziști multă vreme; rada, adăpostită, se vedea calmă, însă mai departe, sub neguri, simţeam ce răscolite trebuie să fi fost valurile, şi iarăşi mi-am spus, uitând că şi noi veneam, şi-aveam să plecăm din nou într-acolo: „Vai de cei de pe mare!”

De-aici am văzut aerodromul, care m-a uimit şi m-a fermecat prima noapte, când îl priveam din depărtare, îmbrăcat în lumini de neon şi în flăcările turboreactoarelor, făcându-mă să cred că viaţa în oraşul acesta nordic e plămădită din strălucire. Acum am văzut cenuşiul şi am aflat că aerodromul, cu atâta mişcare, e o bază militară americană. Mă înşelase, ca şi luna, şi m-am simţit încă o dată întristat şi umilit revenind la realitate, după un înflăcărat şi necontrolat zbor al imaginaţiei.

Pe şoseaua care ne-a dus mai departe, lăsând să răsară din când în când oceanul, foarte aproape, printre monticule de lavă, am văzut o mănăstire de călugăriţe, cred protestante, deoarece aceasta este aici religia dominantă. Nu mi-a atras prin nimic atenţia ca arhitectură şi nu m-a surprins existenţa ei ca instituţie religioasă; sunt mănăstiri pretutindeni în lume şi nu doar în spaţiul creştinilor… Dar, ca şi coloniştii insulelor Faeroe, islandezii au venit, marea lor parte, de pe coastele apusene ale Norvegiei, una din pricinile emigraţiei fiind teroarea religioasă.

În alt fel decât Inchiziţia, nefolosind tortura fizică şi rugul, biserica norvegiană a evului mediu a torturat sufletele cu o persuasiune monstruoasă şi a ridicat până la

alt grad caznele.

Ea nu a avut prilejul, într-o ţară habotnică şi înapoiată, să judece erezia, încă neîndrăznită, ci abia *păcatul*, care era tot cel biblic, pedepsit o dată pentru totdeauna. Flăcările iadului, propuse păcătoşilor, au operat cu tot atâta teroare cât flacăra pământească.

Izgoniţi de intoleranţa bisericii, norvegienii au luat cu ei şi biserica. Mi se va spune, şi acesta este adevărul, că era *altă* biserică, adică altă religie, zisă păgână, deoarece strămutaţii au primit creştinismul după emigraţie. Totuşi…

Am cunoscut în copilărie un om ingenios, care avea multă imaginaţie în a născoci chinuri şi care, dacă ar fi trăit în altă epocă, ar fi introdus destule inovaţii în beciurile inchizitorilor, între alte cruzimi, săvârşite cu toată seninătatea, chinuia până la monstruozitate pisica familiei. Aş săvârşi eu însumi o cruzime numai dacă aş povesti astfel de scene. Sunt dator să spun totuşi că la sfârşitul caznelor, care oricum aveau un capăt, victima ocolea mângâierile oricui îi arăta milă şi se ducea, supusă, torcând, într-adevăr felină, să capete mângâierea călăului… Nu-mi rămâne decât să cred că era o mâţă bigotă…

Cât despre biserică, desigur că ea s-a întemeiat aici în spiritul toleranţei. Mă îndoiesc însă că unii din prelaţii de astăzi ar privi altfel decât cu satisfacţie penitenţa absurdă şi monstruoasă a Cristinei Lavransdatter, exemplu obsedant, care, pentru un firesc şi încântător păcat din tinereţe, este convinsă mă târziu că trebuie să ispăşească şi îşi distruge probabil toată viaţa. Spun probabil, deoarece e prima carte, din câte îmi amintesc, pe care am abandonat-o la jumătate, revoltat de stupiditatea. unui destin torturat de intoleranţă. Poate la sfârşit eroina blestemată îşi găseşte împăcarea, şi cerul i se deschide în faţă; dacă e aşa, refuz să admit o astfel de «partă °

astfel de plată, şi mă dau pradă iadului.

Cristina Lavransdatter înseamnă Cristina, fiica lui Lavrans.

După obiceiul din evul mediu, când se mărită, ea îşi păstrează numele tatălui.

Obiceiul se menţine şi astăzi în Islanda; soţul dă numele său copiilor, dar soţia rămâne până la sfârşitul vieţii cu numele de acasă.

După mănăstire, descopăr o vilă izolată, pe câmpul de lavă care a primit ceva humă şi îngăduie vegetaţia. E un conac, cu o culă, cu câteva acareturi şi cu zidurile albe. Aflu că-i reşedinţa preşedintelui republicii şi mi se pare potrivită şi cu istoria, şi cu sobrietatea I landei… Un castel, un palat nu-şi avea locul aici – ar fi jignit şi oamenii şi peisajul…

În încheierea acestui raid neconcludent din prima jumătate a zilei, am ajuns la un cimitir, şi prin el la un început de concluzie: Islanda păstrează cultul morţilor cu un fast apropiat de grandoare. Era un cimitir întins pe o colină, şi, cum dincolo de culme nu se vedea decât cerul, îţi puteai închipui crucile coborând şi ducându-se ca valurile, până în zări, care aici nu pot să fie decât apa oceanului.

Nu am văzut monumente funerare, ca în cimitirele noastre, unde bogătaşii au cultivat în mic ambiţia faraonilor. La noi, de sâmbătă morţilor şi în alte ocazii, în aceste piramide moderne familia se adună ca la sindrofie, se consumă mezelic, şpriţ şi cafele, în amestecul de fum al tutunului, lumânărilor şi tămâii…

Simţământul de grandoare produs de cimitirul Islandei nu porneşte de la dimensiune, ci de la tăcere, simplitate şi lipsă de ierarhie. El afirmă egalitatea oamenilor măcar în faţa morţii, şi această dreptate

elementară sugerează pe celelalte, care astfel sunt cucerite pentru început în spirit.

La căpătâiul fiecărui mormânt, lângă crucea creştină era plantat un brăduţ, şi în amândouă ardeau, chiar ziua, becuri colorate, ducându-se spre creastă, în valuri şi în cascade, ca o auroră boreală subpământească. Ele trebuie să se fi adăugat iluminaţiei care m-a vrăjit prima noapte. Desigur, ard fiindcă se apropie Crăciunul, şi, întocmai ca luminările colorate, sunt un decor de care au nevoie oamenii ca să-şi înfrumuseţeze viaţa, luând ca pretext până şi moartea.

*

După amiază, scurtă vizită în oraş, numai ca să cumpăr o carte despre Islanda. Restul timpului, până târziu noaptea, îl consacru corespondenţei; e de necrezut cât timp poate să-ţi ia o simplă carte poştală ilustrată. Şi oricâte ai trimite, uiţi pe cineva, făcându-i o nedreptate. Cum pe toţi destinatarii mi-i socotesc prieteni, la sfârşit, cântărind teancul de ilustrate, constat că nu sunt de loc un om singuratec. Mă simt stânjenit că nu pot trimite fiecăruia mai mult decât o frază. Şi totuşi, adunând frazele, aş face din ele câteva pagini… Scriu multe, pagini, pe care apoi le arunc, fără regrete şi fără să am sentimentul că mi-am pierdut timpul cu ele; probabil când scrii, orice şi oricui, nu pierzi timpul decât din punct de vedere contabil. Mă neliniştesc nu paginile aruncate, ci acelea albe, iar între ele, mai ales acelea pe care n-o să le scriu niciodată.

Chiolhan simpatic prin cabinele alăturate. Deşi îmi tulbură liniştea, socotesc că oamenii au tot dreptul să se veselească. Mă abţin de la participare; sunt obosit după atâtea.

nopţi când am dormit numai pe apucate, şi-apoi, mai am treabă. Dar le ofer o sticlă de coniac, ca să-şi menţină temperatura, cu primejdie să scadă, nemaiavând cu ce să

fie alimentată.

Unul, care de mult nu mai ştie pe ce lume se află, stă pe canapea, în capul oaselor, cu obrazul sprijinit pe umărul altuia, cu un zâmbet de fericire pe faţă. Refuză să fie dus, la culcare şi e singurul lui instinct sau reflex în funcţiune! să rămână aici, între oameni; îi trebuie societatea, nu băutura. Pe aceasta din urmă de mult n-o mai sesizează; faceţioar gestul mecanic de a duce paharul la gură, şi negăsindu-l îl înlocuieşte cu scrumiera. După un timp începe să sforăie, tot aşa, în capul oaselor şi fără să-i dispară de pe faţă zâmbetul de fericire. Cineva spune: „Fluieră a ceaţă! Fluiere până mâine, şi nopţile următoare cât om mai sta la adăpost în Reykjavík! Pe urmă o să fluiere vaporul. Cine ştie câte zile cu ceaţă nu ne mai aşteaptă?!

Vineri, 18. Parlamentul de piatră

S-a nimerit să fie o zi calmă şi limpede, deşi cenuşie, aşa cum poate să fie vremea în acest anotimp, la 64 de grade latitudine nordică. Întocmai ca în Faeroe, şi tot datorită Golfstreamului, iernile aici nu sunt aspre; gerul de alaltăieri a fost o întâmplare, după cum declară localnicii. Mie însă mi-a lăsat o imagine care nu se anulează, aceea a pescadorului venit de pe ocean îmbrăcat în gheaţă. Mi-a lăsat şi o senzaţie:

parcă nu mă mai încălzesc de alaltăieri. Mi-a lăsat, în sfârşit, şi o teamă, şi de aceea mă uit la orizont cu îngrijorare, aşteptând parcă să văd cum revine valul de gheaţă, concretizat într-o apariţie monstruoasă, a lui Gerilă din basmele noastre, ridicat la proporţiile Căpcăunului din aceleaşi basme.

Pe o vreme aşadar calmă, ca după o ploaie rece de toamnă, cu atmosfera încă umedă, dar clară, am vizitat oraşul pe îndelete, în tovărăşia unui tânăr ataşat cultural de ambasadă, care s-a oferit să mă însoţească şi a fost o

prezenţă prodigioasă. A învăţat la universitate limbile nordice, islandeza şi-a însuşit-o apoi fără greutate, se află aici de câţiva ani, e inteligent, cult, înclinat studiului şi investigaţiei, astfel că a ajuns să cunoască ţara şi viaţa ei până la amănunt şi intimitate.

Cartea cumpărată ieri după amiază şi parcursă în câteva ceasuri nu oferă mai puţină informaţie, totuşi un martor viu îţi dă simţământul autenticităţii sigure şi necăutate. îl prefer şi las cartea deocamdată; am să mă întorc la ea pentru ilustraţiile colorate, care înfăţişează Islanda sub soarele verii, într-o strălucire cum nu mi-o imaginasem şi aproape că mi se pare trucată.

Cel mai de sud promontoriu al insulei se află la 63°24/, iar cel opus la 66°32/ latitudine nordică, aproape tangentat de Cercul Polar. Punctul cel mai de est, căruia i-am dat multe ocoluri în călătoria noastră, se înscrie pe 13°30 longitudine vestică; ţărmul de apus, unde n-am ajuns până astăzi, atinge

24°32, meridianul de bază fiind obişnuitul Greenwich. În forma ei uşor alungită, Islanda măsoară 500 kilometri de la est la vest, şi 300 de la nord la sud. Suprafaţa totală, cu cele câteva insule mai mici care îi aparţin, se ridică la 100.000

kilometri pătraţi. Pe acest pământ, mai mult muntos, având un început de câmpie spre sud-vest, trăiesc numai 180.000

de locuitori. Aproape jumătate din ei, pare-se 75.000, sunt grupaţi în capitala ţării, la Reykjavík.

Ca şi când n-ar fi destul oceanul din jur, în mijlocul oraşului se află un lac, parcă artificial, ca un decor, şi izbuteşte într-adevăr să decoreze peisajul, cu oglinda lui limpede, cu malurile joase, ca nişte pajişti calme, prelungite din apă.

E un element lichid, dar l-ai lua drept terestru, prin

înnădirea lui cu uscatul; te-ai aştepta ca aleile, fin prunduite, păstrate cu îngrijire, să se desfăşoare peste apă şi să nu-ţi dea totuşi impresia de miracol. Un pod scund, aproape plutitor, concretizează această idee; dacă la mijloc se arcuieşte uşor în sus, alcătuind o boltă abia marcată, impresia se întăreşte; ai spune că drumul urcă şi apoi coboară o blândă colină de apă.

Acum apa, în limpezimea ei rece, e învineţită de frig, pajiştile sunt cenuşii, iar cerul, deasupra, plumburiu şi ud. Confrunt peisajul cu o fotografie colorată, din carte; mă aflu în acelaşi punct unde a fost obiectivul aparatului, numai că în alt anotimp. Era vară atunci; se vede lumina ei şi pe cer, şi în apă…

Vara, aici soarele apune numai câteva ceasuri; pe ţărmurile din nord nu apune niciodată. Dar temperatura, în acest anotimp cald, nu depăşeşte decât rar 11 grade. Soarele arde, peisajul străluceşte, şi vremea e răcoroasă.

O femeie cu un copil, în ilustraţie, stau aşezaţi pe prundiş, lângă apă; simţi vara în aer, femeia şi copilul au pulovere groase.

Dincolo de lac se vede o aripă a oraşului. Recunosc arhitectura din fotografie, zidurile caselor, acoperişurile, o turlă de biserică, la marginea din stânga a cadrului. Nu regăsesc culorile; sau le-a şters ploaia, sau fotografia a fost şi de data aceasta trucată.

Arhitectura acestui punct central din Reykjavík e un conglomerat de stiluri, bizare şi neidentificabile. Majoritatea caselor au un etaj; unora li se adaugă o mansardă. Acoperişurile cel mai des sunt în două pante, cu pinioane laterale, dar se văd şi cu patru pante, şi ondulate, şi chiar cu terase, ca pe ţărmul Mediteranei. Amestecul e, desigur, opera negustorilor, care, exploatându-şi vadurile, grăbindu-se să-şi investească banii şi aplicându-şi gusturile eterogene, au stricat de multe ori stilul oraşelor.

În construcţie nu e folosit lemnul, ca la Thorshavn, ci piatra sau cărămida, ceea ce mi se pare nu doar mai solid, ci şi mai rezonabil. Lemnul în Faeroe, unde nu există pădure, rămâne o ciudăţenie.

Cele două capitale însă seamănă, privite fragmentar şi de la distanţă. Există între ele o înrudire evidentă, după cum există o înrudire în istorie şi în viaţa oamenilor din aceste ţări nordice.

Lacul e populat de raţe sălbatice, atrase de ajutorul pe care pot să-l capete de la oameni. E un consens: nimeni nu le prigoneşte, nu le sperie, şi încrederea lor deplină se vede după felul cum ies pe mal, în faţa trecătorilor, ca să capete de mâncare. Deprinderile lor sunt domestice şi citadine, deşi vin din sălbăticie şi se întorc tot acolo, după legi ale speciei său.

ale clanului, nezdruncinate de blândeţea arătată de oameni.

Inele cu matricolă au dovedit însă cercetătorilor şi curioşilor că aceleaşi exemplare când ies din zona de ocrotire se socotesc în primejdie şi fug de omul care le-a hrănit mai devreme.

Ele ştiu, simt, au observat, au învăţat, şi-au transmis poate, din generaţie în generaţie, că în afara oraşului armistiţiul încetează, că omul, înarmat de data asta cu puşcă, îşi ia dreptul să le vâneze.

De ce le-o vâna oare?

În faţa Parlamentului ascult istoria Islandei, care o repetă, aproape întocmai, pe a insulelor Faeroe.

Parlamentul e o clădire de piatră, în centrul oraşului, o construcţie greoaie, întunecoasă, cu un parter pe care parcă îl dărâmă etajul, cu ferestre boltite şi reci, ca intrarea unor hrube, deşi au cercevelele albe. Seamănă cu o cazarmă de altă dată, unde recruţii îşi plângeau soarta…

Ar fi îngrozitor de urâtă, mai ales într-o zi fără soare, dacă n-ar simboliza o idee aşa de frumoasă; Parlamentul este Libertatea Islandei.

În faţă e înălţat, pentru că vine Crăciunul, un brad aşa de înalt cum nu poate fi găsit decât în pădurile seculare, şi numai în unele. Acest arbore gigant vine de peste mare; e darul tradiţional pe care Norvegia îl trimite în fiecare an

Islandei. Face şi el parte din istorie.

Probabil acel neam de oameni care trăiau în primul mileniu pe coasta de vest a Europei, dar mai ales în Norvegia, şi cărora li s-a spus vikingi, nu erau firile cele mai blânde şi nici moravurile lor nu erau cele mai frumoase. E sigur însă că iubeau şi cunoşteau marea, că ştiau să lupte, nelipsindu-le vitejia, şi că nu îndurau îngrădirile, Când în acea zonă a Europei au început să se închege state, care centralizau puterea, îngrădirile pentru vikingi s-au ivit de la sine…

A fost de ajuns ca iscoadele lor neostenite în explorarea mării să vină cu ştirea despre existenţa unei insule a nimănuia, spre partea de apus a oceanului, unde se găsea atâta peşte că putea fi socotit bogăţie. Emigraţia s-a petrecut întocmai ca la Faeroe şi cam în aceeaşi vreme; strămutaţii au traversat Atlanticul în condiţii grele, luptându-se cu furtunile, neavând alte mijloace de orientare decât curenţii şi stelele, pe care însă le cunoşteau bine. A fost dramatică navigaţia lor, întrucât ea nu a însemnat, cum le stătea în obişnuinţă, o luptă a bărbaţilor cu oceanul. De data asta, în bărcile destinate aventurii marine duceau ceea ce omul fereşte totdeauna de aventură: femeile, bătrânii, copiii. Pe lângă ale gospodăriei, şi-au luat cu ei idolii şi focul, pe care l-au trecut nestins peste ape.

Deşi adversari ai unei autorităţi centrale, motiv

pentru care şi emigraseră, colonii au trebuit să-şi facă o lege comună.

Aşa a luat naştere, la 930, Adunarea Obştii, *Althing* în limba ţării, care, deşi nu avea decât puteri limitate, de judecată şi legislaţie, este primul exemplu în Europa de societate democratică.

Adunarea Obştii se ţinea în aer liber, într-un loc ales cu căutare şi cu chibzuială, la Thingvellir, în sud-vestul insulei.

Cine va citi *Njals saga*, pe care o am lângă mine în tălmăcire românească, va putea să-şi facă o idee destul de clară şi de completă despre viaţa de atunci a Islandei.

O dată pe an, vara, lumea se aduna la Thingvellir pentru treburile obştii, dar această deplasare, de proporţii epice, avea şi un caracter monden, cum s-ar spune astăzi. Bărbaţii veniţi să discute legea îşi luau şi nevestele, iar acestea îşi arătau frumuseţea sau gătelile. Veneau şi tinerii dornici de petreceri, de dans şi de hârjoneală, şi acolo se puneau la cale căsătoriile.

Locul, la o încrucişare de drumuri, avea spaţiu şi pentru tabără, şi pentru plimbare. Cei mai vechi membri ai adunării îşi construiau chiar locuinţe statornice, care nu erau altceva decât ziduri de piatră, acoperişul, de pânză, întinzându-se deasupra la venirea stăpânului. Atunci, preria devenea albă.

În apropiere, un lac bogat în peşte oferea hrană mulţimii;

O pădure, crescută în lavă, dădea lemnul de ars pe vatră;

În sfârşit, prin văile înconjurătoare nu lipsea nici păşunea, pentru hrana cailor, căci tot acest popor, adunat din întreaga ţară, venea numai călare, cei mai de departe călătorind şaptesprezece zile.

Un perete stâncos, la locul de adunare, amplifica glasul vorbitorului; spre a fi văzut şi auzit mai bine, acesta se urca pe o tribună de piatră, aruncată acolo întâmplător de natură.

S-a păstrat până astăzi ceva din spiritul acelei vremi îndepărtate, a Althingului. Şi Parlamentul, deşi altfel, e tot de piatră.

În timp ce continuăm să-l socotim pe Columb descoperitorul Americii, sunt dovezi că islandezii au ajuns pe coastele răsăritene ale continentului nebănuit cu cinci secole mai devreme, adică înainte de anul 1.000. Nu înţeleg de ce întârzie statornicirea adevărului. Poate că lumea nu mai simte interes pentru date aşa de vechi din istoria descoperirilor geografice, în secolul nostru, când se aşteaptă ca omul să ajungă pe alte planete.

Există un argument, şi cred în el, deşi nu mi l-a invocat nimeni, privitor la prezenţa islandezilor pe coasta de răsărit a

Americii: un neam de navigatori care făcuseră drumul din

Norvegia până în Islanda e imposibil să nu fi mers mai departe. A nega evenimentul înseamnă a nu recunoaşte existenţa vikingilor în istorie. Vik – rădăcina cuvântului – înseamnă fiord în graiul nordicilor, dar înseamnă şi viteaz. Istoria nu îi neagă înţelesul al doilea.

Istoria Islandei, începută în acelaşi timp cu a insulelor Faeroe şi în condiţii asemănătoare, a continuat cam la fel de asemănător până astăzi. Neînţelegeri interne, dar mai ales greutăţi economice au silit ţara să se închine regelui Norvegiei, făgăduindu-i supunere şi bir, în schimbul unui anumit ajutor şi al unei anumite protecţii. Protecţia a devenit treptat iluzorie, în timp ce Islanda îşi pierdea, una câte una, libertăţile pentru care poporul traversase oceanul şi acceptase o viaţă luată de la capăt,

poate mai grea decât a tuturor colonilor din istorie. Atunci s-a născut aici acea literatură a eroismului, care s-a păstrat şi a rezistat până în zilele noastre. Vestitele *saga* ale popoarelor nordice nu sunt basme sau legende, cum au toate popoarele, ci mai degrabă cronici ale vremii.

Ele au întreţinut nu doar graiul poporului, aproape neschimbat într-un mileniu – orice islandez le înţelege astăzi fără dicţionare; au păstrat mai cu seamă spiritul libertăţii.

În serile lungi de iarnă, când toată suflarea fermei sau gospodăriei se aduna în marea odaie comună, la lumina opaiţelor sau a focului, stăpânul casei citea tuturor a proaspăt transcrisele *saga*: *Edas*, *Heimskringla*, *Laxdaelasaga* şi câte altele.

Câteodată, când funcţionarii regelui, suportaţi cu o resemnare falsă, ajungeau la abuzuri, poporul îşi ieşea din ale sale şi, hrănit cu amintirea libertăţii de altă dată, cu faptele curajoase ale strămoşilor, transmise din generaţie în generaţie, trecea la răzbunări sângeroase.

Insula nu mai era „păgână” la acea dată; acceptase de patru secole creştinismul, dar un creştinism al Islandei, care era, poate, un altfel de Althing. Spre deosebire de ţările Europei, unde introducerea noii credinţe a dat naştere atâtor războaie civile, unde oamenii s-au urât şi s-au ucis în numele dragostei de oameni, faptele în Islanda s-au petrecut paşnic. Creştinismul a fost propus cu multă iscusinţă, îngăduindu-se, cui voia, păstrarea riturilor vechi, cu condiţia să le celebreze în taină.

Misionarii făgăduiau atâtea locuri în cer câte îşi vor asigura credincioşii pe pământ, în lăcaşurile de rugăciune. Ispitiţi de acest troc, pe înţelegerea lor, care trăiau prin practicarea schimbului în natură, islandezii s-au apucat să construiască biserici, cum ar fi construit corăbii sau antrepozite. Creştinismul s-a introdus în Islanda pe bază

negustorească; tulburări a produs abia mai târziu Reforma, modificând vechiul contract, naiv şi laic, dintre pământ şi împărăţia cerului.

Calamităţile istoriei, cunoscute şi de alte popoare, au întârziat sute de ani ascensiunea legitimă a Islandei, ţinând-o până mai deunăzi la starea antemedievală. Între islandezi şi norvegieni era totuşi o înrudire de sânge, astfel că supremaţia celor din urmă apărea într-un fel tolerabilă, prin afinităţi ancestrale. Asuprirea care a adus umilinţe grele poporului a început în secolul al XV-lea, atunci când, urmând soarta Norvegiei, Islanda s-a închinat Danemarcei…

Nu m-aş fi oprit la aceste date, pe care presupun că orice cititor le poate găsi într-o enciclopedie onestă, dacă în lumina lor existenţa Islandei, aşa cum o aflu astăzi, nu mi s-ar părea un miracol.

Natura, de la început potrivnică, a conlucrat cu asupritorii şi i-a întrecut, ducând ţara până peste pragul dezastrului. În secolul al XVIII-lea, cel mai greu din istoria insulei, când poporul era zdrobit de birurile impuse de Danemarca, şi economia ei sucombase, molimele s-au adăugat foamei şi mizeriei, creând acolo un infern terestru, greu să şi-l imagineze oamenii care au imaginat un infern pe lumea cealaltă.

Dacă în perioada vechii şi primei Republici, abia înfiripată, populaţia insulei ajunsese la 120.000 de locuitori, două treimi din cât are ea astăzi, în 1709 cifra scăzuse la 35.000 – o pătrime. Aceste zeci de mii, scrise în cifre pe hârtie, reprezintă oameni, şi osemintele lor s-au amestecat cu lava Islandei, într-o formulă tragică şi indisociabilă.

În acelaşi secol blestemat, cum nu ştiu dacă a fost vreunul în istoria altor popoare, cu puterea lui de a concentra nenorocirea până dincolo de înţelesul cuvântului

complet „calamitate11, o sută de vulcani au început să erupă deodată, şi şapte luni nu s-au oprit, aruncând într-una foc şi lavă. Cenuşa a acoperit atunci toată insula, în adevăratul înţeles al cuvântului şi în deplinele ei limite geografice; vântul a dus-o de altfel mai departe, până la coastele Statelor Unite şi chiar până în sudul

Africii. Aerul otrăvit a distrus vegetaţia şi a ucis trei sferturi din animale, care erau unul din puţinele mijloace de trai ale oamenilor. Ei înşişi, oamenii, au pierit în număr mare; cei rămaşi nu puteau să fie decât fantome, îmbrăcate în cenuşa vulcanilor…

Nu se vedea altă scăpare a supravieţuitorilor decât să fie duşi peste ocean şi transplantaţi în Danemarca. Nu cunosc împrejurările care au făcut ca acest plan, pe cale de îndeplinire, să fie părăsit, şi islandezii să rămână cu morţii şi cu vulcanii. Presupun însă că pentru ei ar fi fost şi mai tragic să traverseze oceanul pe un drum cu 180 de grade altfel decât primul drum spre Islanda; să fi acceptat transplantarea, în ţinutul mlăştinos din Iutlanda, care le era destinată, ar fi însemnat să uite munţii Norvegiei şi fiordurile de unde plecaseră, să uite şi dramatica lor traversadă şi să-şi nege istoria, după mai bine de opt veacuri.

În tot timpul dezastrelor, la Thingvellir obştea a continuat să se adune în vechiul ei Althing: veneau din ce în ce mai puţini oameni, de la un an la altul; dacă celor vii nu le mai rămânea nicio speranţă, poate obştea se străduia să păstreze legile pentru a face dreptate morţilor…

Ceea ce nu izbutiseră adversităţile celelalte a izbutit însă administraţia regală; în 1800, Althingul a fost desfiinţat, după o agonie care, cu toată emoţia şi cu toată dreptatea, se poate numi glorioasă.

De la acea dată, Islandei i-a rămas o singură armă: limba şi literatura. În serile lungi de iarnă, mai triste ca

niciodată, în odaia comună a fermei, la lumina opaiţelor şi a flăcărilor, stăpânul casei a continuat să citească, în auzul tuturor a, vechile şi noile *saga*…

Că mai târziu Islanda şi-a recâştigat libertatea, smulgând-o din mâini zgârcite, rupând an de an câte-o bucăţică, nu mi se pare un miracol; mai curând sau mai târziu, orice popor îşi găseşte dreptatea. Miraculoasă este existenţa ei în totul, mai bine de unsprezece veacuri, din care unul, al optsprezecelea în era noastră, şi în era Islandei al zecelea, a întrunit totul ca s-o distrugă, fără ca totuşi să izbutească…

Islanda este republică independentă începând din anul 1944.

Evenimentul a fost proclamat la Thingvellir, de pe tribuna de piatră a vechiului Althing.

Mă dezamăgeşte puţin Parlamentul de astăzi, deşi în zidurile lui s-a pus piatră, poate aceeaşi rocă a tribunei de altă dată. Deşi n-am trăit în Islanda, Thingvellir, aşa cum îl întrezăresc în depărtarea lui istorică şi geografică, îmi trezeşte gustul melancolic al cronicilor abandonate. Mi se pare că legendara Islandă a renunţat la ceva din ea însăşi aducând Parlamentul în mijlocul oraşului.

Trecând peste vicisitudinile care au făcut ca ţara aceasta să fie multă vreme supusă Danemarcei, Islanda este, de la originile ei, fiica răzvrătită a Norvegiei. După unsprezece secole de istorie, bradul din faţa Parlamentului evocă vechea înrudire. S-au stins patimile – a rămas prietenia. Cu darul ei care a devenit o tradiţie, Norvegia întinde Islandei, peste

Ocean, pe drumul de odinioară al vikingilor, o mână cordială.

Nu-i mai puţin cordial răspunsul Islandei: dacă vikingii au trebuit să părăsească ţărmurile unde a crescut

bradul acesta, ea nu uită că neamul ei a crescut tot acolo. De aceea bradul se înalţă astăzi, sobru, fără nicio podoabă, dar încărcat de amintirea a unsprezece secole de istorie, în faţa Parlamentului de piatră.

*

Am rămas pe vapor după amiază, ca să schiţez impresiile culese de dimineaţă, dar n-am izbutit, până noaptea târziu, să ajung nici la jumătate; rezumându-le mai mult decât au fost rezumate, aş fi economisit câteva pagini, în schimb mi-ar fi cerut mai multe ceasuri, şi ceasurile în ziua Islandei rămân tot douăzeci şi patru.

O parte din escală este pierdută, iremediabil. A trebuit să mă întorc şi la celelalte pagini, pe care trebuie să le trimit ziarelor şi încă nu sunt gata… Mai toţi ai noştri s-au dus în oraş, unde am tânjit să merg şi eu, ca să beau o sticlă de vin în ambianţa terestră, aproape uitată. Am rămas cu bunul

Ţipă, căruia i-am dictat paginile, până la ora 3 dimineaţa.

Nu ştiu care din noi n-a mai rezistat după aceea, deşi nu terminasem; cred că n-am mai suportat eu ideea de a răpi unui om binevoitor noaptea întreagă.

Sâmbătă, 19. Potirul de aur

Marinescu m-a trezit la 7, 30, când mi-a adus ceaiul, altfel aş fi dormit mai departe, uitând şi de grijile mele, şi de Islanda, deşi mă culcasem îmbrăcat, cu gândul să sar în picioare după câteva ceasuri de somn şi să termin paginile, ca să le pot expedia astăzi; îmi rămânea puţin timp: la ora 11 este fixată plecarea.

M-a cuprins panica văzând ceasul. Cornel, „dactilograful”.

meu de altă dată, venise târziu din oraş şi dormea cu faţa în jos, făcut una cu patul. (Escalele îi oferă singurul repaus şi singura destindere reală: prin regulamentele

internaţionale, în porturi este interzisă folosirea staţiilor de radio de pe vapoare.) Pe Tipă, exploatat toată noaptea, nu cred că l-aş fi putut trezi, chiar dacă aş fi avut necuviinţa aceasta. Văzându-mă la ananghie, Marinescu s-a oferit să mă ajute, declarând că a mai bătut câteodată la maşină. Abandonându-şi muşteriii şi lăsându-i să se servească singuri – era timpul ceaiului de dimineaţă –, s-a şi instalat în faţa maşinii de scris, în fumoar, gata să mă asculte, cu atenţia încordată şi cu neliniştea câinelui care nu e sigur că ai să-l iei la plimbare. Indiferent dacă simpatia dovedită astfel era pentru scrisul meu – nu ştiu ce putea să înţeleagă din el când căuta literele una câte una – sau pentru mine, gestul lui mi-a mers la inimă. Din păcate, avea mai multă bunăvoinţă decât pricepere, şi, fără să-i neg ajutorul, am fost mulţumit când, un ceas mai târziu, Cornel, trezit poate de ţăcănitul maşinii, poate de propria-i conştiinţă, deoarece îmi făgăduise din ajun această colaborare, a venit, cu ochii încă umflaţi de somn, să-şi ia locul în primire. Marinescu l-a abandonat cu părere de rău, dar nu l-am reţinut:

timpul nu-mi îngăduia gesturi cavalereşti sau sentimentale.

Desigur că i-ar fi plăcut, şi mie asemeni, să mergem împreună până la ultima filă; nu-mi place să mă despart de nimeni la jumătatea drumului…

Simt că întâmplarea aceasta măruntă va ocupa dimensiuni mai mari în amintirile mele. Indiferent unde o să fim fiecare din noi la anul sau în alţi ani care au să vină, indiferent dacă o să ne mai vedem vreodată, am să păstrez, între alte imagini ale omuleţului acestuia, pe cea din cenuşia dimineaţă de 19 decembrie 1964, când ne aflam amândoi pe bordul traulerului

„Constanţa”, în portul Reykjavík din Islanda, aşa de departe de casele noastre.

Scund, firav (pirpiriu e cuvântul cel mai potrivit, dar mă abţin să-l aplic oamenilor simpatici), cu fruntea puţ n veştejită, poate de gânduri, cu părul negru, uşor tocit, dar viu, fiindcă păstrează un luciu de tinereţe, cu ochii mobili, iscoditori fără şiretenie, isteţi şi câteodată ironici, Marinescu ştie mai multe despre viaţă decât ar bănui alţii şi e departe de a fi, simplu, omul care ne serveşte la masă. O strungăreaţă foarte vizibilă îi completează fizionomia într-un chip cu totul aparte; acest amănunt anatomic i se prelungeşte pe faţă, de-a lungul nasului, până între ochi, şi dacă ochii emit o întrebare, strungăreaţă răspunde cu o exclamaţie…

La Brăila, ieşind din cabină, în prima mea dimineaţă, m-a întâmpinat în faţa careului, cu şorţul alb care îi marca funcţia, şi m-a îmbiat, ca o gazdă:

— Nu doriţi o cafea cu lapte?

Mă duceam val-vârtej la puntea de comandă, nu-mi era foame, nu mă ispitea masa – m-a ispitit însă glasul, şi am acceptat invitaţia. Am înţeles că Marinescu voia să ştiu cu cine am de-a face. E între ultimii pe lista echipajului, dar la anumite ore ale zilei rolul lui devine din cele mai însemnate.

De ce nu l-am recunoaşte? Mecanicii, cu rolul lor important, au grija motoarelor. Marinescu o are pe-a oamenilor, şi el nu se mulţumeşte să ne hrănească; adaugă acestui gest afecţiunea.

Datorită lui, adesea, masa din careu se transformă într-o masă de familie.

În zilele când mai toţi umblăm cu chipurile sumbre, el e posomorât numai cât rămâne singur. Dacă-i spui un cuvânt se înseninează, găseşte de unde să scoată un zâmbet, o glumă şi chiar o vorbă înţeleaptă, un proverb adaptat aşa de bine împrejurării, încât pare de producţie proprie.

N-am purtat niciodată acel veşmânt comod, dar care mi s-a părut o uniformă cu pretenţii, şi care se cheamă „haină de casă”. Nu poţi să fii tot timpul cu spiritul încordat şi cu atenţia ascuţită; în ceea ce mă priveşte, de multe ori le las în repaus, sau mai exact: într-un regim de *relenti*, cum spun mecanicii despre motoare. îmbrac atunci, în mine, o „haină de casă”, cusută din naivităţi şi din simplitate… Dacă o poartă şi Marinescu în orele lui de repaus, fie că şi-o cunoaşte, fie că nu s-a gândit la ea niciodată, trebuie să declar că ştie s-o scoată mult mai repede decât mine. O vorbă a lui mă lasă cu gura căscată.

În ziua sosirii la Reykjavík, pe când mă plimbam pe coridoare, enervat că nu se mai termină revizia vamală, Marinescu, văzând starea mea şi intuind restul, s-a oprit alături, având în mână două sticle de vin, pe care le ducea vameşilor, şi mi-a spus cu simpatie, dar pare-se şi cu compasiune:

— Calul nu şchioapătă de ureche!

Înţeleg ceva – se pot înţelege multe. Care-i înţelesul adevărat? Marinescu îl ştie. Îmi simt mintea îmbrăcată în haina de casă.

*

Graba mea de dimineaţă a fost exagerată, dar n-aveam de unde să ştiu: plecarea vaporului se tot amână cu câte jumătate de oră, până ce, în sfârşit, rămâne fixată pentru ora 14. Mă mustru ironic pentru exagerarea de astăzi şi mă suspectez de altele. Totuşi, cel puţin acum, am avut o justificare deplină:

credeam în ora care se anunţase. Poate la fel s-a întâmplat şi alteori: am crezut într-o oră sau într-odată omenească…

Orele se schimbă, datele omeneşti se transformă… Rămâi puţin ridicol în faţa ceasornicului, ca şi în faţa celor

care te-au silit să-ţi dai sufletul, şi a fost de pomană.

Am avut timp să mă duc la poştă în linişte, şi, cum nu era frig, iar atmosfera mi se părea prietenoasă, m-am bucurat din plin de cele câteva ore câştigate; am descoperit o altă faţă a oraşului, desigur răsfrântă prin starea mea sufletească, dar sunt prea obosit s-o notez astăzi. În noaptea lungă cât vom merge spre Terranova o să fie destul timp să mă întorc la acest Reykjavík şi la această Islandă. Nu practic metoda însemnărilor „pe care să le dezvolt la prima ocazie; fişele încercate cândva în literatură au rămas moarte. Pe drept sau pe nedrept, mă încred în selectorul memoriei, care, la pretenţiile şi la ţelurile mele, nu m-a trădat până astăzi. Ceea ce am uitat nu putea fi scris niciodată. Viaţa noastră e mai mică decât întâmplările noastre…

Plecând de la poştă, m-am întâlnit cu Cornel, care ieşise să-şi ia un stoc nou de reviste ilustrate. Nevasta lui are meseria modestă de frizeriţă, adică tunde şi bărbiereşte bărbaţii, treabă aşa de puţin potrivită cu o femeie. Până să ajungă la altă treaptă, face şi ea ce-a învăţat şi ce i s-a dat să facă, într-un salon de coafură periferic… Mă înduioşează solidaritatea lui Cornel cu meseria nevestei şi solicitudinea pentru femeia lui, aflată atât de departe.

Îl însoţesc prin câteva librării; ca şi la Thorshavn, caută reviste tehnice, de radio, care se înscriu într-o pasiune amintită altă dată. Îl ispitesc, fiind puse de-a valma, şi cele cu femei goale, însă se mulţumeşte să le arunce câte o ocheadă; ceilalţi băieţi au făcut, pare-se, provizii serioase. Atenţia cea mai mare o dă revistelor de coafură masculină, ca să le ducă nevestei.

Da, e înduioşător – şi e admirabil. Prin el, nu ştiu ce unitate de pe Calea Dudeşti a cooperativei Higiena se va pune la curent cu ultima modă a coafurii atlantice.

La rândul meu, caut o hartă a Islandei; aflu că o pot găsi la Birourile Companiei Aeriene; Cornel mă însoţeşte, spre a fi solidar şi cu mine. Avem de urcat o scară, care porneşte dintr-un mic hol, aflat la stradă. Cu toată zloata de afară, atât scara cât şi holul n-au nimic din aspectul acela maculat şi umed al locurilor de trecere publică, pe vreme de moină;

covorul, deschis la culoare, nu arată nicio amprentă şi nicio scamă, de parcă accesul la etaj s-ar face pe cale aeriană.

La picioarele scării, o stewardesă, în uniformă clasică, veston bleumarin strâns pe talie, fustă dreaptă, încă şi mai strânsă pe şolduri şi pe coapse, ne indică direcţia, arătând spre etaj cu braţul, într-un gest îmbietor şi plin de graţie.

Din păcate, încântătoarea apariţie e de carton decupat, ceea ce descopăr după o primă tresărire adevărată; nu neg deci începutul de păcăleală. Nu înţeleg însă ciuda manifestată de

Cornel, care s-a păcălit până la capăt, adresând fantomei colorate un salut reverenţios, nu lipsit de intenţie bărbătească…

Tot drumul până la vapor bombăne, vrând parcă a spune:

„Cum am putut eu să păţesc una ca asta?!”

Nu-şi dă seama că e în câştig faţă de mine, de vreme ce a trăit o clipă mai mult iluzia unei priviri calde; pe ocean, clipa de amăgire se va amplifica şi uneori se va confunda cu o realitate lăsată în urmă.

Când ne-am întors la vapor, plecarea se amânase iarăşi: nu se terminase reparaţia radarului. Se lucrează la el de două zile, dar, ca să fiu sincer, mărturisindu-mi şi ignoranţa, şi nedumerirea, nu ştiu nici când s-a stricat, nici ce are. S-a întâmplat pe drum, câteodată, „să facă pe

nebunul 11, cum spun electricienii vaporului; ei l-au pus la punct fără întârziere. De data asta, electricienii ridică din umeri.

Spre seară, reparaţia s-a declarat terminată, deşi aparatul încă nu răspundea la toate solicitările. Lucrătorii, care nu cunosc acest tip, declară că nu au ce să-i mai facă; doar să amânăm plecarea pe luni, ca duminică să studieze schemele, să se consulte şi cu alţii. Comandantul însă nu acceptă; după ce plecarea s-a tot amânat cu câte o oră, până seara, a hotărât că vom pleca mâine dimineaţă. Totuşi, nu mi-l închipui aventurându-se printre gheţuri şi spre coaste necunoscute fără să fie sigur pe radar; e prea prevăzător ca să se lipsească de această sculă, care până mai acum unul, două sau trei decenii a lipsit tuturor marinarilor. Deoarece trăim în deceniul nostru, prevederea nu mi se pare reprobabilă. Şi cu atât mai puţin pot înţelege o hotărâre atât de categorică. Dacă îl întreb, căutându-i intens privirea, îmi răspunde evaziv şi cu un zâmbet care ar putea să pară enigmatic. Cred însă că nu ascunde nicio enigmă; are un gând clar, îl simt, numai că nu vrea să-l spună.

*

Cum mi-am terminat, în sfârşit, toate treburile şi nu mai datorez decât ceva Islandei, eram hotărât să merg astă-seară în oraş, când m-a cuprins deodată oboseala, în suflet şi în carcasa lui totodată, apăsător şi inseparabil. Nu mă potriveam cu o astfel de seară, cu un restaurant din Reykjavík unde se dansează şi unde băieţii se pregăteau să asalteze şi să înghesuie vreo biată fetişcană, subţire şi îngheţată, pe care de o mie de ani o bat valurile oceanului…

Plecăm mâine, şi n-am aflat dacă Islanda este sau nu este vechea, tainica, indescifrabila Thule. Vor fi existând

pe ţărmurile ei ruinele castelului din baladă? Pe ce fund de nisip sau sub ce stâncă din apă o fi zăcând potirul de aur? Sau o fi căzut în plasele pescarilor, şi ei l-or fi topit, ca să facă salbe iubitelor nestatornice?…

Poate n-a existat regele din Thule, după cum poate nici

Thule n-a existat vreodată. Dar cineva, pe aici, o fi aruncat un potir de aur în mare şi poate chiar în locul unde este acum înfiptă ancora noastră…

Plecăm mâine, şi n-am identificat locul unde a debarcat

Pytheas. Nu era greu: îmi trebuiau două ore să merg pe ţărm, la marginea oraşului, să privesc în dreapta, în stânga, pe alese, şi apoi să pun piciorul pe o stâncă de lavă. Acela ar fi fost locul, şi după două mii patru sute de ani nimeni n-ar fi putut să spună că e altul… Dar mi-au lipsit cele două ore şi mi-a lipsit inspiraţia.

Pe unul din ţărmurile stâncoase ale Islandei a naufragiat şi s-a pierdut, de data asta în pragul vremii noastre, vaporul de cercetări ştiinţifice şi umane al doctorului Charcot, numit

„*Pourquoi pas*?” – cu o cutezanţă modestă şi în acelaşi timp deplină. E totul în acest nume, şi simt totuşi în el o îndoială sau o reţinere. „De ce nu?” Adunând sfârşitul cu ţelurile, vaporul şi-a meritat numele. Dar unde-i epava lui, şi unde-i umbra omului înecat, care i-a dat acest nume?

Plecăm mâine!

S-au dus toţi în oraş, în afara treimii de serviciu. E o seară câştigată pe neaşteptate şi nimeni nu vrea s-o piardă.

M-am simţit singur primele ceasuri; rămăsese, ce-i drept, şi comandantul, nu ştiu din ce raţiuni, bănuiesc că altele decât ale mele, dar, oricum, prezenţa lui alături, după doi pereţi de cabină, nu schimba cu nimic situaţia.

Mă miră şi mă demoralizează imposibilitatea de a găsi între noi un prilej de comunicaţie, de a identifica o pasiune comună, mai ales în mijlocul mării. Am multe pasiuni aici; să nu aibă niciuna?

Priveam cheiul, şi peste chei, necunoscutul Islandei; dacă aş fi ştiut din vreme că nu plecăm astăzi, aveam timp să merg măcar 40 de kilometri în interiorul ţării, ca să văd gheizerele. Ziua de astăzi am căpătat-o în bucăţele; e drept că noaptea rămâne întreagă.

Pleca din apropiere, cu vreo jumătate de ceas înainte de miezul nopţii, „Meerkatz”, vas de salvare sub pavilion german, care cutreieră aceste ape câştigând bani din necazurile altora. Dar poate judec fără dreptate! Medicul lor a fost în vizită la noi; e un tânăr plin de elanuri. Poate or fi acolo, în echipajul vasului, nişte tineri ca şi el, dornici să-şi câştige existenţa într-un fel mai puţin obişnuit, având poate o formulă sufletească altfel decât a altora…

Într-o orchestră sunt şi viori, sunt şi tromboane. Înainte de a fi violonişti sau trombonişti, oamenilor care mânuiesc aceste instrumente nu le-a lipsit, desigur, posibilitatea să aleagă. Înţeleg; ce s-ar face o orchestră fără tromboane? Dar de ce să alegi trombonul, omule inexplicabil? îşi are şi el locul într-o formulă sufletească?

De la trombon mai departe, toate meseriile mi se par explicabile. Iar la echipajul vasului salvator mă gândesc cu admiraţie şi cu o invidie postumă, de mult atenuată sau aproape ştearsă. Oare nu-mi făcusem planul cândva, împreună cu câţiva prieteni care cunoşteau toate meşteşugurile – cunoşteam şi eu câte ceva la data aceea –, să transformăm în vas-atelier un barcaz de 50 de tone, să-i punem strung, forjă, bormaşină, menghini şi pile, aparat de sudură şi să colindăm Egeea sau

Mediterana, „ciocănind” azi într-un port, mâine în altul – reparaţii – ca să avem din ce ne ţine viaţa pe apă?

A fost un plan din multe altele şi nu mai ştiu dacă l-am hrănit o lună sau numai o noapte. Într-o zi a vieţii, astăzi, s-au întâlnit toate; pe lângă Mediterană, am traversat şi Atlanticul…

Nu chiar toate… Ar însemna să nu mai visez niciodată.

De ce cred că sunt tineri oamenii de pe „Meerkatz”? Fiindcă vaporul lor are drept emblemă, la prova, de o parte şi de alta a etravei, o mâţă neagră, (dacă spuneam „pisică” i se micşora hazul). E o mâţă hazoasă, prin faptul că e mâţă şi stă pe coadă.

Iar dacă adaug că priveşte şi cu ocheanul, ţinându-l cu labele din faţă, de-aici decurge obligaţia de-a fi tânăr şi comandantul.

Ce-ar zice comandantul nostru să avem la prova o emblemă ca asta?

„Meerkatz” a plecat, şi pe chei au rămas cinci fete, care îşi conduseseră „băieţii”. Erau curăţele şi simpatice, toate cu părul pe umeri – şi foarte sociabile. Au intrat în vorbă cu timonierii noştri de la scară:

— Hallo!…

Nu ştiu ce le-au răspuns ei şi-n ce fel de englezească; nu-i puteam auzi şi nici nu-i vedeam în unghiul mort de sub hublouri. Dacă o fi de cart Costică Oţeleanu, cel mai matur din toţi şi împovărat de propria-i maturitate, şi-o fi luat mutra lui de morsă, ca să-i apere pe ceilalţi de vreo slăbiciune. Dar cred că nu era el, deoarece fetele nu s-au speriat, ci au continuat vorba o vreme; se vedea limpede că n-aveau chef să plece… Citit cu cifrul moravurilor nordice, gestul lor însemna prietenie – nimic altceva. Iar prietenie înseamnă orice – şi nicio obligaţie. Bineînţeles că, prin structura sufletelor legănate de apă, au şi ele simpatie pentru omul de mare, şi nu li se părea nefiresc s-o manifeste cu o jumătate de oră înainte de miezul nopţii.

Totuşi, gândindu-mă la băieţii lor, care abia plecaseră, m-am întrebat dacă mai există potire de aur.

Le priveam pe hublou, până ce m-au văzut, fiindcă stăteam în lumină, şi-atunci mi-au strigat toate cinci într-un acord sirenic: „Hallo!” – făcându-mi semne cu mâna. Le-am răspuns cu un semn vag… Iar acum mă pregătesc să mă culc, cu regretul că nu le pot pofti pe vapor, că nu le vorbesc limba, că pierd prilejul să ascult în noaptea asta, ca într-o noapte a Şeherazadei, concentrată, câte o *saga* de la fiecare fată…

Duminică, 20. Manevră ciudată

Am plecat la ora 11, deşi toată lumea era convinsă că o să mai întârziem o zi, două. Comandantul a dat o ciudată dovadă de energie. Cu radarul care nu funcţionează bine? …

Nu-mi dau seama ce se întâmplă, dar simt o taină; deşi aud zornăind lanţul ancorei, nu-mi vine să cred că plecarea e reală; aştept să urmeze o mascaradă…

Şi totuşi, am plecat; ieşim cu multe precauţii în radă, pilotul coboară – şi în faţă se deschide oceanul, vânăt, cu drumul spre Terranova, pe care tocmai acum, când ne îndreptăm într-acolo, o simt deodată nesigură, nereală, ca pe o Atlantidă nordică, scufundată.

M-am culcat puţin după amiază şi n-am observat nimic deosebit pe urmă, numai că vaporul, împotriva aşteptărilor, se balansa tolerabil. Abia mai târziu am aflat că, după două ore de marş, cât timp dormisem, după destulă oboseală, făcusem rondoul, şi acum ne întorceam să intrăm înapoi în radă, cu totul inexplicabil.

Cornel m-a lămurit îndată: a interceptat radiograma (de trei sute de cuvinte), trimisă de „Galaţi” în ţară: pescuitul la Terranova nu dă rezultate, vremea este primejdioasă, vestitele pescadoare despre care se ştia că sunt acolo, patruzeci şi trei de vase mari şi două sute

cincizeci mai mici, dacă nu s-au înecat au părăsit zona. Consiliul de bord a luat hotărârea să plece în sud, la Canare. Desigur că, în asemenea condiţii, din ţară nu mai poate veni decât aprobarea…

În ceea ce ne priveşte însă, ar fi trebuit să mergem mai departe. Înţelept şi prevăzător, comandantul şi-a adus aminte, după ce plecasem, că meteorul primit astăzi, pe când ne mai aflam încă în port, anunţa felurite cicloane – ceea ce era un adevăr, confirmat după aceea – încât a hotărât să ne întoarcem la adăpost de furtună. Nu puteam să rămânem aici din capul locului şi să nu mai vânturăm oceanul de pomană?

E a treia oară când facem manevra asta bizară.

Zâmbetul tainic al comandantului începe să mi se limpezească, şi cred că înţeleg acum de ce nu l-a incomodat funcţionarea defectuoasă a radarului. Îi recunosc flerul şi-i acord toată admiraţia: a simţit că la Terranova nu-i de făcut treabă, a ştiut, probabil, că n-o să ajungem niciodată acolo.

Şi iarăşi stăm la ancoră – şi simt că se zbârlesc toate în mine.

Nu am starea de spirit să ies pe punte sau măcar să privesc pe hublouri oraşul ale cărui lumini ne înconjoară.

Nu vreau, nu pot să mai văd nimic –, mă socotesc plecat de aici, şi pentru a înţelege ceva din ceea ce am luat cu mine din Islanda, ea trebuie să devină o amintire.

Una din amintirile care mă urmăresc e aceea a copiilor mici de şcoală, aşa cum i-am văzut alergând pe străzi, din prima seară. Unul mi-a intrat direct în privire, într-o clipă de concentrare, poate exact când ochiul îşi deschidea obturatorul, încât mi-a rămas întipărit pe retină, cu toate trăsăturile distincte, la jumătatea unei mişcări – şi acum, când îl developez, pare contrariat că i-am barat drumul şi-l ţin prizonier, răp; ndu-i o vreme preţioasă. Totul

în fizionomia şi în mişcările lui arată graba. O parte a clişeului s-a voalat totuşi: nu-mi dau seama, am uitat, dacă e în capul gol, cu părul blond, aburind în gerul de seară, sau are o căciulă de lână, sau o şapcă de schi, norvegiană. Poartă o hăinuţă de postav cenuşiu, încheiată la două rânduri, cu găitane şi cu o glugă lăsată pe spate, peste ghiozdanul de şcoală. Sub braţ are un vraf de ziare, proaspăt ieşite din tipografie, cu cerneala îngheţată, fiindcă n-a avut când să se usuce.

Îl aduc în prim plan, până ce chipul lui ocupă tot cadrul;

acum i se văd mai limpede contrarierea şi graba; parcă e gata să scâncească, sau să scrâşnească din dinţi, sau să-mi repeadă un pumn mic în piept, ca să-i redau libertatea. Are faţa rotundă, bălaie, sănătoasă, îmbujorată de ger şi de nerăbdare. Peste un ceas, când va ajunge acasă, cu treburile terminate, când se va potoli goana din el, şi sângele, accelerat acum, îşi va recăpăta calmul polar, obrazul, probabil, va deveni palid.

Mişcarea e de spiriduş, a unui Puc din *Visul unei nopţi de gheaţă*; fizionomia, deşi puerilă, are o amprentă gravă, de maturitate…

În această imagine, întipărită în ochi şi studiată pe îndelete, sunt concentraţi, fără nicio sforţare din parte-mi, toţi copiii de şcoală pe care i-am văzut alergând pe stradă în acea primă seară şi în zilele următoare. Când îşi termină orele de clasă, iau în primire un vraf de ziare şi aleargă să le vândă, pe străzi, prin cafenele, restaurante şi magazine. Îşi cunosc foarte bine itinerariul, nu şovăie la intersecţii, nu se ciocnesc între ei şi nu se concurează. S-ar spune că au împărţit strada în sectoare şi au împărţit de asemeni trecătorii. S-ar spune că îndeletnicirea aceasta a lor, suplimentară, a. fost studiată temeinic, că are la bază un

serios „caiet de regie” şi multe repetiţii generale.

Într-o jumătate de ceas dispar toţi de pe scenă; rămân oamenii maturi, cu ziarele în mână…

La Reykjavík apar cel puţin cinci cotidiene, la diferite ore ale zilei. Îmi vine să cred că orele au fost alese astfel ca să coincidă cu cele când copiii se duc sau se întorc de la şcoală, dimineaţa, la prânz şi seara…

M-am întrebat, şi am întrebat, cum poate să subziste o ţară săracă, al cărei singur venit important îl aduce peştele din apa oceanului. E adevărat că, spre deosebire de mai toate ţările din lume, Islanda nu are armată şi e scutită astfel de cheltuieli grele. Totuşi, cei numai 180.000 de locuitori ai ei trebuie să susţină un buget încărcat de toate cerinţele vieţii moderne, egale cu ale altor ţări, mai bogate şi cu mai mulţi oameni. Ea are un aparat de stat şi reprezentanţe diplomatice, după cum are o reprezentanţă la Organizaţia Naţiunilor Unite, unde plăteşte cotizaţii importante. Are biserici, care rămân o povară bănească, indiferent cine le-ar susţine şi cu cât de mare credinţă. Are spitale, şcoli, instituţii de cultură şi chiar o universitate.

Mi s-a răspuns: „nicio energie nu se iroseşte”. Copiii care vând ziare sunt primul exemplu despre ceea ce înseamnă aici greutatea de a trăi şi voinţa de a învinge greutatea.

Într-o societate de 180.000 de oameni, după ce scazi pruncii

— Anume n-am spus copiii – apoi bolnavii, infirmii şi bătrânii, rămân vreo 40.000 apţi să muncească. Islanda e datoare să mărească numărul la maximum, spre a compensa, cât e cu putinţă, lipsurile unei naturi sărace, care rămâne aspră şi greu abordabilă, chiar atunci când e cât de cât generoasă.

Apa fierbinte a gheizerelor e o generozitate, dar ea abia suplineşte lipsa cărbunelui sau a petrolului şi nu

umple nicio câtime din vidul negru al cerului de iarnă fără soare, din vidul alb al verilor, când soarele, deşi nu apune, agonizează, neavând nici măcar puterea să moară.

Peştele din ocean e şi el o generozitate a unei naturi, care, în schimb, trânteşte gheaţă şi zăpadă în munţi şi în prerie după ce a împrăştiat lavă şi cenuşă pe toată întinderea ţării şi nu îngăduie să crească legumele, poamele sau grâul.

Dar, în sfârşit, există o bogăţie a oceanului, care a şi justificat vechea imigraţie. Peştele abundă în fiorduri şi în preajma coastelor – şi ar înfăţişa o bogăţie nelimitată dacă n-ar cere atâta trudă spre a fi scos din apă…

Copiii cu ziarele sunt un simbol – primul, de unde porneşte viaţa. Ei nu se joacă, ci muncesc. În afară de prunci, de bolnavi, de infirmi şi bătrâni, aici toată lumea munceşte – şi aşa subzistă Islanda.

*

Astăzi s-a împărţit băutura – whisky – cumpărată la

Reykjavík; am luat şi eu două sticle, mai mult ca să mă aflu în treabă, dar poate că vor prinde bine odată.

Rezultatul s-a simţit în primele ceasuri, şi n-am mai fost în stare să-l suport cu bunăvoinţă. S-a pornit chiolhan în cabina vecinului; nu ştiu câţi se adunaseră alături; după glasuri, mi-am dat seama că spaţiul era ocupat la maximum, şi poate chiar cu etaje, adică stând unul în capul altuia. Cea mai mare gălăgie n-o făceau însă chefliii, ci magnetofonul, emiţând continuu acel *fortissimo* care în muzică se notează cu trei f puşi unul lângă altul – înfiorătoare imagine! – vrând să marcheze paroxismul sunetelor.

Exasperat, la un timp am deschis uşa şi am dat peste unul care tocmai ieşise pe coridor să respire. I-am reproşat, cu toată reţinerea, numai manevra nesăbuită a magnetofonului. Rezultatul a fost aproape ca în anecdota

cu cel care, după ce trânteşte o gheaţă pe jos, îşi aduce aminte că a făgăduit să-şi menajeze vecinul de la etajul inferior, şi atunci a doua gheată o depune pe duşumea fără zgomot. În anecdotă, victima aşteaptă până la ziuă să audă căzând şi a doua gheată, în cazul meu, intervenţia imprudentă a făcut ca în locul hărmălaiei continue, care putea deveni suportabilă prin monotonie, să cunosc toate nuanţele magnetofonului, de la minimum la maximum, ca un duş scoţian transpus în sunete.

Le recunosc toată bunăvoinţa vecinilor: s-a făcut linişte, însă presiunea nu putea să se piardă fără o explozie care să arunce pereţii în aer. Simţeam un vâjâit ca de proiectil angajat pe traiectorie, în liniştea suspectă dinaintea tuturor dezlănţuirilor cunoscute în natură – şi toate începeau să crească, pe nesimţite, glasurile şi magnetofonul, până la cei trei f ai partiturii.

Îmi înfrânam furia, spunându-mi că pe oameni trebuie să-i judeci după ce le-ai luat mai întâi temperatura, că nu-i decât vina mea dacă am altă temperatură decât ei astă-seară şi că, oricum, tot mai rău este pe furtună. Cu o astfel de înţelepciune, pe care regret că nu o am totdeauna, începeam să mă simt împăcat şi cu mine, şi cu ei, şi cu magnetofonul, şi simţeam că mă cuprinde somnul, când deodată se făcea linişte deplină.

Cine se plânge de teroarea zgomotelor n-a cunoscut-o pe-a liniştii.

N-am avut înţelepciunea supremă de a mă duce alături şi a-mi ruga vecinii să socotească drept neavenită intervenţia de adineauri, să trântească amândouă ghetele fără sfială şi să lase slobod magnetofonul. Drept urmare, am suportat bunăvoinţa lor intermitentă până aproape de ziuă, când am aprins lumina ca să mă introspectez şi să trec rezultatul pe hârtie.

Am învăţat, dacă nu mă înşală memoria, chiar la

prima lecţie de psihologie că prin introspecţie, căutând lucid cauzele unei stări de suflet, amărăciune sau bucurie, anulezi o parte din intensitatea acestor simţăminte, rele sau bune. N-am avut niciodată puterea să mă introspectez atât de adânc ca să-mi fac necaz din bucurie, şi din bucurie durere; le-am trăit şi pe unele, şi pe altele întregi, cum au vrut să vină.

Cât despre petrecerea vecinilor, după ce m-am introspectat multe ore, nu pot să spun decât că un naufragiu ar fi o nenorocire mai mare.

Luni, 21. Ce-ar putea fi veşnicia?

M-am trezit la timpul prânzului, mahmur, de parcă eu aş fi făcut chiolhanul, şi cu o depresiune greu de explicat altora;

Întoarcerea noastră în radă, manevră cuminte, mi se pare totuşi o abdicare. Ceilalţi n-ar fi de aceeaşi părere, astfel că am rămas în cabină, ca să nu văd pe nimeni, să nu dau nimănui explicaţii inutile.

La ora 15, comandantul a citit, prin staţia de amplificare, telegrama primită chiar atunci din ţară: plecăm spre coasta

Africii, la Canare. Era radios ca după o ispravă personală, dar isprava o săvârşise „Galaţi”, după ce suportase multă tăvăleală din partea oceanului.

Peste o jumătate de oră, eram încă în pat, comandantul a venit în cabină să-mi anunţe, şi mai radios, „vestea cea mare”. I-am răspuns, cu temperatura personală, că o auzisem odată cu toată lumea.

Nu mai ştiu de ce, peste o altă jumătate de oră a venit din nou; nu-şi mai încăpea în piele de bucurie, iar eu eram aşa de acru, că nu m-aş fi putut îndulci nici dacă mă scăldam într-un butoi cu miere.

— Când plecăm? am întrebat, privind cum se lăsa umbra peste hublouri.

— Să vedem cum mai e vremea. Poate pe seară…

Ştiu că din rada Reykjavík n-o să iasă pe întuneric nici să-l pici cu ceară. Rămânem aici până mâine, dacă nu plecăm imediat, cât mai este puţină lumină…

Într-adevăr, zece minute mai târziu am simţit cum se ridică ancora şi curând am fost pe drum, părăsind coastele Islandei, cred că pentru totdeauna… începe partea a doua a călătoriei şi sunt nemulţumit că n-am sfârşit-o pe prima…

M-am plimbat zece minute pe punte, seara, aruncat dintr-un bord în altul şi stropit de spuma valurilor; simt nevoia mişcării mai mult decât pe a mâncării.

Sunt obosit după atâtea zile cu puţină odihnă şi am să mă culc devreme, dar mă stăpâneşte un simţământ apăsător, depăşind oboseala – regretul că nu mai mergem la Terranova, unde, desigur, nu ne-ar fi fost bine. Compensaţia luminii, căldurii şi soarelui şi orice altă compensaţie nu mi se mai par îndestulătoare. Constat abia acum că mai era în mine mult disponibil pentru acest Nord urât de toată lumea… Mult disponibil pentru multe şi pentru multă vreme. Mi se pare că aş fi capabil să suport veşnicia.

PARTEA A DOUA

TROPICUL RACULUI

VII SOARELE

Marţi, 22. Importul luminii

Începând de aseară, linia mare de navigaţie e Sudul, indiferent de ocolurile pe care le facem. E furtună grea de la vest, silindu-ne să mergem spre sud-est deocamdată, ca să nu luăm valurile chiar din travers, ceea ce cu vasul gol ar însemna scuturătură câinească; şi aşa chiar, vaporul se chinuieşte, trosnind cum nu l-am auzit niciodată; se chinuiesc şi oamenii poate…

Mi se pare că motoarele scot alt sunet, puse probabil în sarcina maximă, şi transmit o altfel de vibraţie; e

imposibil să ţin capul rezemat de tăblia patului, care s-a transformat într-un instrument de cazană.

Am dormit cu intermitenţe, aruncat când spre capul patului, când spre picioare, mototolit cum spuneam altă dată, şi cum nu se poate spune mai bine. Dar m-am învăţat să mă las moale şi nu mai sesizez balansul decât atunci când depăşeşte limita larg acceptată, când toată greutatea trupului mi se lasă în creştet, care la rândul lui se propteşte de tăblie, în timp ce picioarele pierd atingerea cu salteaua şi plutesc în aer, de parcă aş face pe saltimbancul.

Mai obositoare sunt zgomotele necunoscute până acum, sau uitate; nu, n-am auzit până astăzi acest scârţâit al pereţilor.

L-aş suporta senin dacă n-aş şti că provine dintr-o frecare, dintr-o muncă fără repaus, care consumă materia.

Ziua se scurge astfel într-o monotonie brutală; cu tot cerul acoperit, este evident mai multă lumină. În curând vom fi pe latitudinea României, înainte de a ajunge la latitudini tropicale, dar încă şi iarăşi nu mă consolează. Păstrez în mine o tristeţe constantă şi calmă pentru Nordul părăsit înainte de termen. Şi câtă frică mi-a fost de el la plecare, frică de frig şi de lipsa luminii! Iar acum, ziua scurtă de câteva ore, zorile şi crepusculul prelungi, aurora boreală întrevăzută în câte o noapte, viscolul în hublouri – şi toate câte mi s-au adunat în inimă, sunt pentru mine nostalgii grele. Dacă printre rândurile paginilor din urmă se va vedea măcar una din ele, chiar neclară şi fără explicaţie deplină, ea are să fie, cândva, un început de mângâiere…

Am înregistrat în capitala Islandei nordice o imagine sudică;

n-o fi fost singura, dar e cea mai statornică şi mă urmăreşte poate fiindcă mergem spre soare; o construcţie

nouă, o sală de teatru iradiind lumină sub bolta posomorâtă. Arhitectura ei cursivă şi liniştită, într-un contrast izbitor cu pământul neliniştit al ţării, mi-a atras privirea din depărtare – şi m-am apropiat de ea cu impresia că îmi vorbeşte. Îmi vorbea, desigur, despre putinţa omului de a învinge peisajul, de a rupe aici tradiţia cenuşie a pietrei şi a lavei. Imaginea, grandioasă, adusă nu din recile ţări scandinave, ci din Grecia, sau de la Roma, cărora le datorăm frumosul în lumea europeană, în lumea

Mediteranei, era de o frumuseţe adaptată timpului nostru, pe tipul nostru, şi pe înţelegerea noastră. Din mijlocul gheţurilor şi vulcanilor, mi s-a părut că Islanda caută ce a fost pur în antichitate şi ce-a fost luminos în Renaştere, şi le trăieşte astăzi pe amândouă, cu o forţă proaspătă, adică modernizată.

Dacă nu mă miră că automobilul şi mai ales avionul au luat aici locul poneilor, de ce m-ar mira că există o astfel de sală? Ţara oceanului nordic aderă la lumina Mediteranei.

În locul marmorei, care îi lipseşte şi ar costa prea mult s-o aducă din altă parte, pune culoare. Materialul ieftin, dacă este economic, nu este neapărat şi provizoriu. Culoarea înlocuieşte coloanele, frizele şi peristilurile, înlocuieşte tot ce altă dată a însemnat migală şi veşnicie. Veşnicie în înţelesul vremii noastre e mişcarea constantă spre un infinit abordabil, până la care avem încă destul spaţiu.

Miercuri, 23. Taina heringului

Am văzut pe hartă locul unde se află „Galaţi” astăzi; am urmărit, invidios şi melancolic, drumul lor care îi va duce obligatoriu pe la Azore, de atâtea ori repetată escală a închipuirii mele.

Ei au făcut un drum mult mai lung, mai oceanic, de la

coastele Norvegiei până la Terranova – care rămâne scufundată pentru mine –, tot nordul Atlanticului, şi singura lor pierdere e că n-au intrat la Reykjavík. Vor intra într-un port din sud… Cum să nu-i invidiez? Am consumat toată lumea care ne era destinată; nu vom mai vedea alta până la întoarcere, decât lumea noastră, echipajul de optzeci şi unu de oameni…

Vremea s-a mai liniştit, în locul furtunii a rămas o hulă grea, ticăloasă, care încă ne chinuieşte şi ne obligă să mergem tot spre sud-est, apropiindu-ne de coastele Irlandei; va veni vremea, poate chiar mâine, s-o luăm drept la sud, cu valurile din travers, indiferent cât au să ne tăvălească.

Acum, când am lăsat departe pământurile din nord, oceanul mi se pare pustiu, fără margini şi fără destinaţie; nu navigăm spre un port, ca toate vapoarele, ci spre o zonă goală, unde în afară de apă nu vom întâlni decât amintirea incertă a Atlantidei, care, chiar dacă a fost un continent, n-a lăsat urme, ci numai taină şi inconsolare.

Nu ştiu ce se întâmplă de ne mişcăm aşa de încet, deşi motoarele duduie; azi-dimineaţă abia depăşisem paralela 60, iar acum, seara, suntem probabil cu 2 grade mai la sud, departe încă de drumul vapoarelor şi de apele calde.

Mergem aproape 300 de mile pe zi, dar mă simt ancorat tot în urmă. E în mine un amestec de tristeţe şi umilinţă;

pregătirile mele pentru această călătorie au fost exagerate, iar temerile, inutile. Am purtat degeaba cu mine armurile. îmbrăcămintea groasă, flanelele, ciorapii de lână şi întreg echipamentul de expediţie zac în dulapuri, în sertare, exprimând, în muţenia lor, ironie. Ceea ce Nordul a însemnat întrebare şi teamă s-a transformat de pe acum în nostalgie; n-ar fi grav, dacă nu s-ar amesteca aici, pe

nedrept, un simţământ de neputinţă, iar pe drept, nedumerirea. Plecăm fără să ne fi încercat toate puterile, nici eu, nici oamenii, nici vaporul.

Am venit aici spre a prinde hering; cuvântul nu-l mai pronunţă nimeni dintre noi, ca şi cum ar fi de ruşine. Dar înfrângerea e de altă natură; e a spiritului. N-o măsor cu magaziile goale, de vreme ce economic, probabil, n-o să fim în pagubă; pierderea de timp o vom recupera, sper, la Canare.

În cartea despre Islanda am găsit o explicaţie, care trebuie să ne consoleze; îmi pare rău că n-am dus experienţa până la capăt, şi concluzia o iau de la alţii. În carte scrie:

„Heringul se deplasează în bancuri imense din Oceanul

Arctic spre coastele nordice ale Islandei. Oameni din toate regiunile ţării dau fuga înţi-acolo, şi – «oraşele heringului», care iau naştere atunci, seamănă cu micile aşezări din timpul goanei după aur, în Statele Unite ale secolului XIX...”

E neonest să descriu cu vorbele mele un fenomen căruia nu i-am fost martor. Aş izbuti, cred, să redau un tablou esenţial, pitoresc şi dramatic din viaţa Islandei. Fraza transcrisă e cuprinzătoare şi inspirantă, dar nu pot să iau imaginile de-a gata. Cum să nu port aşa de grele regrete, că plec fără să fi văzut această ţară unde n-am să mă mai întorc niciodată?

Datoria vaporului era să afle totul despre hering, iar a mea să aflu totul despre Islanda.

Aş asemui însă „oraşele heringului”, într-o viziune într-adevăr islandeză, nu cu oraşele goanei după aur, ci cu vechile tabere de la Thingvellir. Pescuitul, ca şi facerea legilor odinioară, este o treabă nu a pescarilor, ci a

naţiunii. Islanda subzistă deoarece ea continuă să fie şi astăzi, în întregul ei, o mare obşte.

Consolarea noastră poate fi găsită în rândurile care urmează:

„Însă pescuitul heringului fiind o loterie nu poţi fi niciodată sigur de rezultate. Uneori oamenii au de lucru nebuneşte, zile şi nopţi în şir, şi într-o săptămână câştigă salariul pe un an.

Ştiu, mi s-a spus şi îi văd: atunci lucrează toată familia, femeile, copiii şi bătrânii, în taberele de pe malul oceanului.

Pe mese improvizate, uneori lungi cât ţărmul, ei eviscerează şi pun la sărat în butoaie imensele grămezi de peşte pe care le descarcă pescadoarele bărbaţilor. Nu mai e o muncă, nici măcar o muncă nebună, cum spune autorul, ci o bătălie, care nu totdeauna aduce victoria.

„În schimb – scrie cartea – sunt ani când heringul lipseşte cu desăvârşire, fără explicaţie, şi atunci toţi cei care şi-au încercat norocul se întorc spre case fără un ban, nenorociţi, ca să trăiască din ajutorul asistenţei publice.

Asistenţa publică e tot obştea.

Iar înfrângerea e veche în istoria Islandei; această întoarcere nefericită trebuie să semene cu plecarea de la Thingvellir.

În anul când s-a desfiinţat Althingul.

Am nimerit anul sterp, cel care vine „fără explicaţie”, am nimerit şi anotimpul anapoda; spre a fi drept, chiar dacă astfel anulez o parte din consolarea noastră, cele de mai sus se referă la o altă parte a anului, la vara Islandei.

Mergem spre sud; avem hrană pentru două luni jumătate, asemeni motorina şi uleiul motoarelor. Ce ne lipseşte, să judece fiecare; poate că nimic deocamdată, şi în orice caz, nu speranţa. Se fac planuri optimiste; mergem spre „oceanul făgăduinţei”!

Joi, 24. Semne de primăvară

Aseară, târziu, îmbrăcat de iarnă, poate ca să dau o ultimă întrebuinţare echipamentului polar, m-am plimbat pe punte, sub un cer fără lumini: nu mai îndur să stau înţepenit în cabină, unde becurile ard aproape fără întrerupere de atâta timp.

Iar azi…

Marinescu a venit cu ceaiul, la 8 şi jumătate: era radios.

„Miroase a primăvară!” mi-a spus.

L-am crezut, sau am simţit, şi dintr-odată toate s-au schimbat în mine.

Era ziuă deplină, se vedea. lumina trandafirie a soarelui răsfrântă în norii din faţa cabinei. Mi s-a părut a fi atmosferă de martie şi m-am gândit că vom merge spre soare cu aproape o lună pe zi. De necrezut! Da, iată-ne călătorind clar în timp;

timpul concret, în spaţiul abstract, fiindcă în afară de ce arată harta, la depărtări marine, orizontul nostru, fără repere, e pustiu, lichid şi instabil.

Suntem probabil prin dreptul Irlandei, dar nu mă interesează ce-i în stânga, ci doar ce-i în faţă. Într-o săptămână vom fi la tropic şi ne vom îndestula de cerul albastru, de soare şi de căldură.

Se simte în toate înviorarea pe care o aduce primăvara câştigată pe negândite. Îndată după prânz, m-am plimbat pe puntea de lucru; fac un exerciţiu: să merg în linie dreaptă, luându-mă după scândura călăfătuită, şi izbutesc cu uşurinţă – balansul a devenit moderat astăzi.

Mergem cu vântul aproape din pupa, ceea ce este, din toate punctele de vedere, foarte convenabil. Regret doar că zilele trecute prea ne-am înghesuit în coastele Angliei; altfel, urmând drumul cuvenit, ne-am fi apropiat

de Madera; chiar fără escală, rămânea o satisfacţie – rezolvarea măcar vizuală a unei vechi fascinaţii.

Oceanul, cenuşiu până acum, a început să-şi reia culoarea profundă de cerneală albastră, pe care am recunoscut-o îndată; n-o mai văzusem în altă parte, ci numai aici, în călătoria spre nord, când priveam oceanul ca pe o carte care ştiam că e fascinantă, dar avea paginile netăiate. Azi nu-mi vine să cred; vremea aceea mi se pare aşa de îndepărtată, de parcă ar fi fost în altă viaţă. Şi totuşi, multe din paginile cărţii au rămas netăiate…

La 3 după amiază, cabina strălucea de lumini calde; pe perete, proiecţiile hublourilor se plimbau calme, ducând soarele dintr-o parte în alta, ca şi cum ar fi vrut să alunge din fiecare colţ umbra atâta vreme acumulată.

Era soare adevărat, luminos, proaspăt, şi-n fiecare zi înălţimea şi puterea lui au să crească.

S-a schimbat ceva în mine de ieri până astăzi, dar nu vreau să spun că Sudul înseamnă o consolare. Nostalgia pentru Nordul abandonat prea degrabă va rămâne, desigur, intactă. Dar cum să refuzi lumina, căldura şi soarele?

Pe nebăgate de seamă, am înşelat iarna asta!

Aştept ca de aici încolo să înceapă epicul călătoriei; mă gândesc însă, cu nelinişte şi cu o descurajare prematură, că el ar putea să se transforme în rutină şi nu ştiu ce am să mai găsesc în mine ca să-i mobilez monotonia. Zilele vor semăna între ele, iar eu, cel de azi, voi semăna cu cel de mâine. Ce-ar fi putut să fie neobişnuit a rămas în urmă, între Brăila şi

Reykjavík. „Neobişnuitul” a fost numai ideea şi ziua plecării.

În rest, ne-am întâlnit zilnic cu noi înşine, fără repaus, şi cu neajunsul mai grav că ne privim prea de

aproape.

Încep să mă dezleg de toate câte au rămas în urmă, de aceea mă grăbesc să trec pe hârtie ultimele impresii despre

Islanda, din câte mi-au rămas în memorie. Odată, târziu, s-ar putea să mai răsară ceva dintr-o cută ascunsă a creierului, o imagine, o impresie înregistrată fără să-mi dau seama, dar va fi în afara jurnalului, o rezervă personală. Când cineva manevrând materiale sau bunuri publice face economii şi nu le declară, fapta lui atinge penalul. Economia mea n-are volum, nici greutate, şi nu pot s-o declar, fiindu-mi necunoscută chiar>

mie. Dar o simt, fără precizie şi fără limite, compensantă, căci va umple în viitor, bineînţeles în altă tonalitate, golurile din jurnalul de astăzi.

N-am găsit la Reykjavík intimitatea de la Thorshavn. Amândouă oraşele sunt capitale, cel numit la urmă este însă o urbe, cel dintâi, la dimensiuni reduse, o metropolă. La Thorshavn aş găsi cunoscuţi dacă m-aş întoarce: pilotul şi vameşii, fata de la cafenea, fata de la magazinul de cravate, şi alţii… La

Reykjavík n-am cunoscut pe nimeni, ci am văzut populaţie.

Oamenii sunt anonimi şi coborâţi parcă din carte. Chiar şi copilul cu ziare, întipărit aşa de bine în memorie, mi se pare ştiut dintr-o descriere făcută de altcineva.

La o fermă, lângă oraş, am văzut, în goana moderată a automobilului, un alt copil, de aceeaşi vârstă, şapte ani poate, mânând tractorul familiei, în vreme ce un om matur, de sigur tatăl, spărgea lemne lângă o magazie. Copilul ara un ogor cât pogonul – nu ştiu de ce în decembrie şi în preajma Crăciunului. Nu am întrebat – n-ar fi avut însemnătate o astfel de informaţie. Nu din agricultură trăieşte Islanda; 90 la sută din venitul ţării îl aduce

pescuitul oceanic şi tot ce se leagă de această îndeletnicire, aproape exclusivă şi aproape a tuturora.

Luarea-aminte mi-a atras-o faptul că un copil de şapte ani conducea tractorul. E mult mai uşor să mâi o maşină docilă decât să spargi lemne cu toporul; mai greu mi se pare să pricepi acest adevăr şi să nu-l iei drept o erezie.

Şi tatăl, şi copilul îmi apar acum ca şi când i-aş fi văzut într-o gravură. Îmi pare rău că programul zilei aceleia de moină nu a depins de mine, să mă fi oprit la fermă, să fi dat mâna cu ţăranul, să fi mângî al părul copilului… Aş fi avut cunoştinţe în Islanda; nu am niciuna.

În această ţară trăieşte un scriitor pe care cred că îl cunoaşte multă lume, Halldor Kilyjan Laxnes, deţinătorul Premiului Nobel pentru literatură, de acum un deceniu.

L-am văzut într-o fotografie, în faţa bibliotecii sale şi în sânul familiei. Dacă plecarea vaporului n-ar fi fost o ameninţare prelungită oră cu oră, aş fi avut timp şi aş fi găsit îndrăzneala să vizitez pe acest om, care mi-ar fi înfăţişat

Islanda mai bine decât preşedintele republicii; funcţia lui i-a fost încredinţată de primul viking, de primul autor anonim al primelor *saga* – şi e definitivă.

Dacă e adevărat că prin carte se nasc şi se înmulţesc cititorii, undeva acest adevăr se inversează: scriitorii se nasc dintr-o nevoie a cititorilor, datorită unui climat pe care ei îl formează…

În afara literaturii milenare, Islanda are azi cel puţin cinci scriitori remarcabili, cunoscuţi până în ferma cea mai îndepărtată, aceea unde cândva stăpânul casei a citit tuturor a legendele, pe când ele înfăţişau acolo ultima lumină şi ultima speranţă. Cărţile care se tipăresc astăzi, ating la prima lor ediţie proporţia de una la şase oameni,

mai mult decât în orice ţară, oricât ar fi ea de înaintată.

Cifra, luată dintr-o statistică locală, nu trebuie pusă la îndoială; în firea islandezilor nu stă mistificarea. Ar putea, în schimb, să pară miraculoasă. Desigur că e miraculoasă, deşi îşi poate găsi explicaţia în lunga noapte polară, când omul, retras în casă, este îndemnat să citească, prietenul cel mai bun, cel mai apropiat, cel mai lesnicios fiind cartea. Dar în afara nopţii polare, îndemn la lectură a fost noaptea lungă a istoriei. Când ai moştenit-o prin multe generaţii, cartea nu e o obişnuinţă, ci o nevoie.

Deoarece n-am cunoscut personal oameni în Islanda, sunt mulţumit că măcar am dreptul, pe bază de statistică, să mi-i imaginez seara, la ei acasă, cu o carte în mână.

Vineri, 25. Un spaţiu teoretic

Primăvara vine galopând, nu m-am înşelat; era atmosferă de aprilie astăzi. Termometrul nu s-a ridicat peste 12 grade, totuşi, întocmi ca la venire, afară este mai cald decât ar fi de aşteptat după indicaţia reţinută a instrumentului.

Pe la prânz, mai toţi oamenii au ieşit pe punte, unul după altul, ca urşii din bârlog la sfârşitul hibernării. Erau vioi şi puţin miraţi, sau perplecşi, fără să-şi dea seama.

Suntem în dreptul canalului englez, deci mai avem de consumat încă 20 de grade din latitudinea care ne va da o vară nouă, în afara calendarului. Nu-i doar anticiparea verii noastre, ci e una suplimentară, cu atât mai ispititoare cu cât e nelegitimă; iar vara noastră va rămâne la locul ei şi ne va aştepta, cu părul despletit în lumină, fără gelozie şi credincioasă.

Oceanul şi-a păstrat calmul şi culoarea cernelii albastre;

vântul abia adie din pupa, astfel că se pierde în mişcarea vaporului, şi se simte în schimb o briză slabă,

puţin rece, din faţă.

Balans vizibil, larg, domol, dar până la limita când, dacă-l uiţi, rămâne insesizabil. Atmosferă de croazieră…

Mulţi ies pe punte şi contemplă oceanul în aceste ultime zile ale deplasării. Îmi dau seama că toţi aşteaptă să-şi înceapă treaba; de sârguinţa fiecăruia se leagă data întoarcerii în ţară.

În împrejurările de aici, munca nu-i doar o datorie; mai degrabă este o nevoie fizică şi o dorinţă interioară, care schimbă ceva în structura omului şi creează altfel de raporturi între oameni. Uneori, în orele de visări înflăcărate, mi se pare că alcătuirea comunităţii noastre premerge idealul.

Am cercetat locurile pe unde să fac plajă între orele mele de lucru, uneori tainice, ascunse în noapte. Asupra lucrului meu am păstrat totdeauna discreţie, dintr-o nevoie lăuntrică şi din prevedere, deoarece niciodată nu sunt sigur că are să se omologheze. Dar, oricât aş lucra, soarele mi-e tot atât de trebuitor ca hrana, de aceea acum mă uit la el ca la un fruct cu sucuri bogate, care e gata să se coacă de la o zi la alta.

Ca să nu-mi rămână nicio îndoială că primăvara e aproape, în contrazicere cu calendarul, simt în mine moliciunea obişnuită la sfârşitul iernii şi fac eforturi să completez pagina, plătind încă o mică datorie Islandei.

Într-un teatru de provincie, în Germania, am văzut, demult, unul din cele mai întristătoare spectacole din câte mi-au rămas în memorie. Nu spectacolul de pe scenă; acela era o operetă cu o văduvă veselă. Între acte, spectatorii ieşeau în foaierul mare, o rotondă la nivelul balconului, şi, fără să-i dirijeze nimeni, supunându-se unei regii lăuntrice, unanime, alcătuiau un cerc mişcător, ca o horă, mergând toţi în aceeaşi direcţie, doi câte doi, unii în

spatele altora, în cadenţă calmă, de promenadă. Rar perechile însemnau un bărbat şi o femeie, un tânăr şi o tânără. Altminteri, lumea se grupa pe sexe, pe vârste, poate pe profesiuni, pe rudenii şi pe caractere. Un profesor cu barbă se însoţea cu colegul de cancelarie, şi dacă avea barbă şi al doilea, mulţumirea lor părea şi mai mare.

O fată slută căuta o slută asemeni, cu coade gălbejite pe umeri, ca să-şi înmulţească geometric sluţenia. O matroană nu accepta lângă ea pe fecioară, iar fecioara se ferea de iniţiată, fiindcă nu s-ar fi potrivit la cadenţă şi n-ar fi avut ce să-şi vorbească.

Nu ştiu ce-şi vorbea această lume, dar plimbarea şi conversaţia durau până ce sunau clopoţeii, anunţând sfârşitul pauzei. N-am văzut un bărbat chipeş şi o femeie frumoasă. Deoarece cred că oraşul avea şi asemenea exemplare şi nu le era interzis să vină la teatru, presupun că stăteau ascunşi în loji sau la capetele întunecoase ale coridoarelor, cu pudoare şi cu oroare, evitând degradanta rutină a caruselului, cum omul evită să se alăture rinocerilor.

Un spectacol asemănător, dar pe altă treaptă, păstrându-se rutina jocului, dar excluzând sluţenia şi lărgind orizontul topografic, ceea ce schimbă ceva şi în orizontul lăuntric, am văzut la Reykjavík.

Există în centrul oraşului, în zona lui comercială, care este şi zona unor promenade, două străzi paralele, de câteva sute de metri lungime, cu sens unic şi invers fiecare din ele, legate la cele două capete cu câte o arteră perpendiculară.

Ansamblul alcătuieşte un patrulater, şi aici, la un anumit timp al zilei, vin tinerii să se plimbe cu automobilul, într-un sens unic continuu. N-am avut timp şi n-aş fi avut răbdare să reperez unul sau mai multe din aceste automobile şi apoi să cronometrez durata plimbării.

Presupun că unele ies din cerc la o oră, vin însă altele; la toate trecerile mele, caruselul era aproape continuu…

Cunosc fantele motorizat care merge la *relenti* pe lângă marginea trotuarului ca să acosteze femeile, adăugând prestigiul şi tentaţia automobilului celorlalte arme ale sale: cravata, mănuşile răsfrânte peste încheietura mâinii, mustăcioara şi apa de colonia.

Tinerii din Reykjavík nu urmăresc să acosteze pe nimeni;

fetele lor sunt de mult în maşină. Şi-apoi, cred că noţiunea de „acostare” nici nu circulă în Islanda, care alcătuieşte o mare familie. Femeia, înainte de a-ţi fi cunoscută, e destinată loial, cu simplitatea şi firescul întâmplărilor din natură, să-ţi fie iubită, prietenă sau soră.

Circuitul tinerilor înseamnă mişcare, fără peisaj, şi alianţă cu motorul. Mi s-ar părea ridicol dacă aş uita că sunt tineri…

Când eram mic, am dorit să am, întâi o lanternă electrică, apoi un revolver şi mai târziu o bicicletă. Le-am avut pe rând, dar cu întârziere, când era născută aspiraţia următoare. împlinirea dorinţelor a rămas mereu cu o treaptă, sau cu mai multe trepte în urmă. Pe atunci îmi priveam soarta cu mâhnire; astăzi înţeleg că spre a rămâne viu, şi poate chiar tânăr, trebuie să ai o dorinţă neîmplinită… Totul” înseamnă opulenţă, adică sfârşitul omului şi al omeniei.

Am avut norocul să nu am noroc, cum se spune. Acest

„Cum se spune” anulează paradoxul şi îmi dă speranţe în ziua de mâine. Mă sperie câte mi-au rămas nefăcute; dar dacă odată mi-aş recunoaşte împlinirea, ar fi o abdicare. Nimeni, dacă o înţelege, n-o acceptă de bunăvoie…

Pe când picioarele mele simţeau nevoia să pedaleze,

care nu era doar o nevoie musculară, ci avea numeroase rădăcini şi ramuri, mergeam la „şcoala de biciclete”, fiindcă velocipedul îmi lipsea, iar acolo îl puteam închiria cu ora. Pe o pistă circulară de pământ bătut, am acoperit multă distanţă, dar nudă, aducându-mi doar dovada mişcării; spaţiul nu-l cuceream decât teoretic – şi poate întocmai fac tinerii de la Reykjavík.

Şi spaţiul străbătut de noi astăzi rămâne teoretic, până ce vom vedea coastele Africii.

Sâmbătă, 26. Căutarea culminaţiei

Începând de astăzi, mi-am propus să trec la „o viaţă nouă”. Aseară m-am culcat devreme, ca să nu mă mai trezesc spre prânz şi să pierd lumina soarelui. Am făcut ordine în cabină şi curăţenie de primăvară, apoi am spălat hublourile, dându-le o atenţie specială. E explicabil: sunt ferestrele cabinei mele; a le ignora înseamnă să nu iubeşti ceea ce-i dincolo de ele…

Prin organizarea vieţii pe vapor, fiecare din noi trebuie să-şi poarte singur grija nevoilor sale. Mâncarea se găteşte în comun, pentru toată lumea, şi numai sălile de mese, careurile, sunt separate, pentru ofiţeri unul, altul destinat echipajului. Singurul „serviciu” îndeplinit de oameni anume este adusul mâncării la masă. Spaţiul individual, cabina, rămâne în grija beneficiarului.

Desigur, fiindcă sunt socotit oaspete şi poate ca să fiu ocrotit, neştiindu-se cu ce bunăvoinţă şi cu ce dexteritate mă adaptez oricărui fel de viaţă, mai ales când îmi place, marinarii care fac curăţenie pe coridoare au primit instrucţiuni discrete să scape mătura şi în interiorul cabinei mele. Nu am acceptat, cu tot atâta discreţie, deşi pentru ei nu era nicio greutate.

Marinescu, totuşi, nu suferă să mă vadă cu mătura şi cu şomoiogul în mână; se foloseşte de timpul cât lipsesc şi-

mi face această gospodărie. Gestul lui fiind tacit, îl accept în tăcere; să-l refuz, ar fi o exagerare, la urma urmelor.

Dar astăzi, curăţenia „de primăvară” a însemnat o reală plăcere. Mi-a amintit de primăverile copilăriei, când dădeam ajutor în casă, cu toată ardoarea pe care o trezea în mine plină de făgăduinţe lună aprilie.

*

Temperatura aerului a mai crescut (13 grade la prânz), dar atmosfera mi s-a părut mai puţin plăcută decât ieri, poate fiindcă n-a mai făcut saltul aşteptat cu atâta nerăbdare. Rămânem tot în aprilie, care poate are să se prelungească mai multe zile. În tribord, spre vest, se ridică nori furtunoşi, acum, când soarele se pregăteşte să apună. Mai departe, spre Azore, după radiograma primită de pe „Galatie furtună de-a binelea; ei se chinuiesc pe acolo de alaltăieri, mergând cu valurile travers – ştiu ce înseamnă!

Astăzi am navigat în dreptul Biscaiei, şi înainte de miezul nopţii, cred, vom fi în dreptul Capului Finister. Vremea se menţine bună, cu vânt slab, deşi cam rece, dinspre nord, nord-vest; valuri moderate, balans blând şi adormitor…

„Viaţă nouă” înseamnă să nu mai dorm după masă, ceea ce nu mi-a cerut niciun efort; secretul este ca ora critică să nu mă găsească în pat. Nici n-are să mă găsească, dacă vine căldura.

Se fac pregătiri pentru improvizarea unui brad de Anul nou; nu ştiu de ce nu s-a gândit nimeni să ia un brad adevărat din Islanda, şi mă mir că nu m-am gândit nici eu să am măcar miniatura unuia în cabină.

Realizat pe cale „sintetică”, bradul are o tulpină de bambus, în care s-au plantat ramuri (ramificate) din sârmă de alamă, iar pe ele se leagă frunzuliţe de bumbac pescăresc.

Seamănă mai degrabă cu nişte penaje, pene de struţ,

bogate şi mătăsoase. Dar când se vor vopsi verde s-ar putea să evoce exact ceea ce dorim. Doctorul şi cu Marian se agită să strângă şi să confecţioneze podoabe; coşuleţe, serpentine, ghirlande şi altele. Douăzeci de oameni, pescari, erau azi după amiază în careu şi migăleau la toate acestea, făcând clacă. Am fost înduioşat să-i văd aşa, cuminţi, copilăroşi şi cumsecade, când ei sunt nişte oameni aspri, deprinşi cu îndeletniciri şi mai aspre…

Mă temeam că de la o vreme va începe monotonia; poate a şi început, dacă priveşti viaţa numai dintr-un unghi şi-i vezi numai o faţă. Altminteri, imagini neobişnuite întâlneşti la tot pasul. Va fi vina mea dacă într-o zi voi trece pe lângă ele.

Oare nu-i deosebită această scenă: douăzeci de oameni maturi făcând o jucărie în nemărginirea oceanului? Cei mai mulţi sunt lipoveni, numai că şi-au ras bărbile. Îi cheamă

Foma, Ivanov, Zenovei, Cusub, Carpov, Rudemo, Arhip, lui.

Frol, Crasovski – şi altfel. Sunt pescari din Deltă, de la Dunăre sau de pe malul mării, dar aici toţi au devenit un fel de mecanici. Vechi în meseria lor e peştele; metoda de pescuit e alta, iar sculele mai au abia o înrudire îndepărtată cu cele de acasă. Nu beau mai mult, ci doar mai repede decât alţii

— Când au ce şi când este ocazie. Le-a ieşit nume rău datorită nefăţărniciei, sincerităţii lor în faţa clondirului. Să aibă acum câte o sticlă de votcă, ar „roade-o”, şi ramurile bradului, dacă s-ar mai face, ar ieşi anapoda.

Oare nu-i neobişnuit că stau aşa de cuminţi şi fac o jucărie pentru ei înşişi, negăsindu-se niciun copil pe tot vaporul? Şi dacă noi toţi am devenit puţin copii, dovadă că aşteptăm jucăria, nu-i neobişnuit – după ce ne-au bătut furtunile şi mai avem de navigat, fără escală, optzeci de

zile?

(Au ieşit o sută patru la urmă!)

Şi iarăşi, nu-i neobişnuit că în timp ce acasă e iarnă, poate grea, cu viscol şi ger, cu cerul de plumb, aici ne pregătim hainele de vară sub cerul senin, în lumina soarelui, care a şi început să încălzească? Toate la noi sunt neobişnuite; la fel vor fi, cred, în zilele următoare.

Înălţimea soarelui azi la prânz a fost 22 de grade. Puteam s-o iau de-a gata de la ofiţerul cu navigaţia, dar am vrut s-o constat singur şi mi-ar fi plăcut chiar să fie în taină, cum aş fi deschis o scrisoare personală trimisă de soare. Suntem de mult în corespondenţă de altfel…

Cineva ar fi putut crede că vreau să mă joc cu sextantul, piesă atât de fragilă; m-am jucat destul altă dată, l-am avut şi pe el la căpătâiul patului, lângă atlas şi busolă, şi-am măsurat de multe ori înălţimea aştrilor, de la o fereastră întristător de stabilă.

Am vrut acum, însetat şi lacom, să prind cu ochii mei clipa culminaţiei… A fost la 22 de grade şi într-adevăr numai o clipă; sextantul îţi arată, altfel decât privirea, ce repede coboară soarele după ce-a atins înălţimea zilei.

Dar „culminaţia” rămâne, şi-n alte sensuri decât cel astronomic, o vorbă aşa de frumoasă!

Abia în lumina de afară observ cât suntem cu toţii de palizi.

Duminică, 27. Happy Spring

Cu greu reţin zilele săptămânii şi data; dacă n-ar fi să le notez aici le-aş fi uitat de mult, ca şi alţii. De la Reykjavík nu facem decât navigaţie, ceea ce înseamnă o continuă baie oceanică, din ce în ce mai caldă şi mai colorată. De când s-a înseninat se adaugă baia celestă. Steaua polară, pe care în nord ca s-o poţi privi trebuia să-ţi dai capul pe spate, declină acum repede spre locurile

lăsate în urmă. E un martor nemişcat şi rece al croazierei noastre.

Oceanul se schimbă prea puţin de la o zi la alta; atât, că temperatura creşte şi soarele se ridică mai sus. Azi la prânz, fiind înnorat, soarele nu s-a văzut; după calcule sumare, se afla cam la 27 de grade, înălţime încă timidă, cuprinzând totuşi promisiuni. Mâine va fi la 32 probabil, iar poimâine, când vom ajunge în nordul Canarelor, va atinge 36 – 37 de grade, destul ca să ne dogorească.

Suntem acum, ora 16, în dreptul Lisabonei, la peste 160

de mile de coastă, de aceea nu întâlnim vapoare. Ieri după prânz a trecut unul, prin pupa, mergând de la vest la est;

venea, desigur, dinspre Americi.

Vântul s-a întărit peste noapte; m-am trezit la ora 4, când se schimbau carturile şi l-am auzit şuierând dincolo de pereţi;

am citit vreo două ceasuri, aşteptând să înceapă balansul…

În călătoria sa pe urmele lui Phileas Fogg, Jean Cocteau e cât pe-aci să salveze o doamnă Audă, care însă nu-i o prinţesă indiană, ci o gheişă. Călătorul, însoţit de acelaşi Passepartout al său, a ajuns la Tokio. Ce sunt gheişele, mă lămureşte în câteva rânduri, confirmând, cu exactitate şi cu un mare dar al sintezei, ceea ce aflasem de la alţii, şi mai ales din povestirile interminabile ale băieţilor din echipaj, care au zăbovit mult în Japonia. În măsura în care o gheişă poate fi cunoscută, nu-i nicio contradicţie între informatorii mei;

Iată ce spune ultimul, în paginile citite astă-noapte: „Gheişele provin din familii sărace. De la doisprezece ani, începe să li se facă o anumită educaţie. Ele devin gheişe atunci când au învăţat să fie încântătoare cu oaspeţii, să

cânte din gură şi din instrumente cu coarde, să danseze şi să poată duce ţ conversaţie cu bărbaţii. Nu trebuie luate drept curtezane;

rolul lor se mărgineşte la a face atmosferă plăcută. Sunt ca nişte buchete de flori care îţi oferă doar mireasma.

Foarte frumos şi foarte bine spus. Călătorul a înţeles regula jocului. Şi iată-l totuşi victima unei gheişe triste – îşi cunoaşte şi ea jocul: „... ar vrea să-mi vorbească, să se explice, să izbucnească, deşi unele priviri o urmăresc, dominând-o. Oh, *mister* Cocteau! *Mister* Cocteau! îmi ia mâna, mi-o sărută, mi-o apasă pe pieptul ei, adresându-mi un apel dureros. Într-o engleză detestabilă, se lămureşte: «De când v-am văzut fotografia în ziare, am vrut să mă pot apropia de dumneavoastră, să vă privesc, să vă vorbesc...»”.

Călătorul socoteşte că gheişa lui, care îşi spune Happy

Spring, Primăvara Veselă, e o nemulţumită şi o revoltată.

Fiind şi cineast, îi diagnostichează mirajul cinematografului, boală a generaţiei. Buchetul de flori îi exaltă orgoliul în asemenea măsură, că uită care a fost şcoala Primăverii Vesele, începută la doisprezece ani, şi pe ce căi înţelege ea să facă atmosferă plăcută, să ducă o conversaţie cu bărbaţii, să-şi încânte oaspetele!

Happy Spring a rămas la Tokio, iar călătorul împreună cu Passepartout s-au dus mai departe – în imposibilitate s-o salveze...

Balansul se menţine moderat; bag de seamă că nimeni nu-i mai dă importanţă. De dimineaţă, vântul atinsese forţa

7 – 8, pragul furtunii; nu-l poţi lua în seamă, cât cerul e senin măcar în parte şi soarele străluceşte măcar din

când în când.

„Galaţi” anunţă că a intrat la adăpost, pe la Azore vremea devenind insuportabilă. Îi înţeleg: de la Terranova au avut tot timpul valurile în coastă, şi ştiu cum se zgâlţâie vasul în astfel de ocazii; furtuna poate într-adevăr să te stoarcă şi să te zăpăcească. Dar, ceea ce e sigur, trece, cum trec toate necazurile, şi apoi uiţi îndată. Astfel că radiograma lor mi s-a părut nemarinărească; este doar o informaţie pentru noi, totuşi se putea s-o recepţioneze şi alţii: „După şase zile de furtună, ne chinuim… Oamenii sunt speriaţi…” Şi aşa mai departe.

Chiar dacă ar fi adevărat, nu se spune – nu ţi-o spui ţie, necum altora, văzduhului mai cu seamă.

Astăzi a plouat şi soarele nu s-a văzut decât puţin, printre norii aproape roşietici. Temperatura aerului a atins 14 grade.

Dacă n-ar bate vântul ar fi plăcut de stat afară. M-am plimbat, cu toate acestea, aproape un ceas pe puntea de lucru, căreia i se spune Bulevardul Pescarilor.

Încolo?… Sunt gata să cad în greşeala prevăzută de a crede că nu se întâmplă nimic deosebit. Mergem 300 de mile pe zi, 5 grade de latitudine. Nu-i destul?

Niciodată, nici chiar în nord, când stăteam la ancoră, n-am aşteptat să treacă orele cu nerăbdarea de astăzi. Ce aştept?

N-o să debarcăm nici mâine, nici săptămânile viitoare, n-o să vedem ţărmuri, nici oameni, vom fi tot singuri, noi cei optzeci şi unu. Tentaţia, în faţă, de unde vine şi nerăbdarea, e doar astronomică.

Îmi dau seama cât ocean am lăsat în urmă, în clipa când vreau să scriu o completare rămasă în memorie, privind ceva din neînţelesul Islandei. Am întârziat, şi acum mi se pare că rup pagina. Dacă mergând acolo am rezolvat

ceva din taina geografică şi din alte taine, de suprafaţă, s-a născut în schimb prilejul meditaţiei interminabile. N-am să mai adaug nimic pe hârtie; în niciun caz n-aş putea ajunge la capăt. Şi apoi, vreau să mă cufund în viaţa noastră de astăzi; nu sunt un călător, ci un membru al echipajului de pe traulerul

„Constanţa”.

Marţi seară vom fi în preajma Canarelor; nu mai am când să-mi trimit gândurile în urmă. Pândesc ceva în faţă; pândesc de multă vreme, deşi în ultimul timp uitasem.

Luni, 28. Primii albatroşi

De câteva zile, oceanul rămâne aproape neschimbat. Să înceapă monotonia?... Iarăşi temerea inutilă; o înlătur îndată ce privesc în jur şi înainte de a mai privi în mine.

Noaptea, pe la 3, vântul creşte, îl aud şuierând afară, dar dimineaţă dă înapoi, fără ca valurile, destul de montate, să se liniştească. Nu ne chinuiesc, vin necontenit dinapoia traversului, nu-i ceva nou, nu-i ceva vechi – totdeauna e altfel...

Aseară am depăşit, lăsând în dreapta, un „vapor care se îndrepta probabil spre Americi. Am pierdut, câteva clipe, noţiunea de continent: reluând-o cu stăruinţă, n-am putut să-i refac sensul întreg. Oceanul concurează cu uscatul la acest cuvânt; uneori mi se pare că îl şi cucereşte.

Au apărut albatroşi pe „continentul” nostru: linia lor e de o perfecţiune absolută, înţelegând că nu-i lipseşte nimic, n-are nimic în plus. Dar raportat la ce?... La ocean şi la cer, de unde a împrumutat stilul pur, după valuri şi după nori.

Temperatura aerului s-a ridicat „la prânz, spre 20 de grade.

E cald, deşi bate vântul, şi soarele se arată dintre

nori numai la răstimpuri. A plouat iarăşi, în mai multe rânduri.

În noaptea asta vom fi travers cu Casablanca, iar mâine e posibil să vedem coasta Africii; spre seară vom ajunge în nord-estul Canarelor, unde începe zona căutată.

SOS astă-noapte; un vapor libanez de tipul „Liberty”, cu mai multe compartimente inundate, canarisit 30 de grade, cere ajutor pentru salvarea echipajului, la Capul Finister, în urma noastră. Se mai întâmplă deci şi câte un naufragiu pe acest ocean aşa de cumsecade!

Marţi, 29. Uzura cuvântului

Aş vrea să găsesc alte vorbe, deoarece eu însumi le-am folosit pe acestea până la saturaţie, dar îmi simt imaginaţia sleită şi mă mulţumesc să consum voluptatea. Nu accept cazna de a căuta cuvinte noi, care, dacă ar vorbi mai lămurit pentru alţii, mie mi-ar micşora simţămintele şi senzaţiile. Am trăit din plin astăzi miracolul acestei veri, către care mergem cu viteză fabuloasă.

Va să zică, fabulos şi miracol… De câte ori le-oi fi folosit în viaţă?

Am învăţat, pe când încă eram copil, că avem o limbă bogată. Îmi amintesc chiar şi cuvântul august al unui rege care aborda filologia, poate în faţa Academiei, minunându-se că „viteaz „are atâtea sinonime în graiul moldo-valahilor.

Regele găsise cuvântul care să-i convină, căci tot el exclamase cu vitejie: „Asta-i muzica ce-mi place! salutând cacofonic ghiuleaua explodată.

Cuvântul venea însă de departe, şi noţiunea aleasă de el era mai bine reprezentată în limba noastră, fiindcă descindea din istoria care s-a scris cu bravura lui Mihai Viteazu, a lui

Ştefan cel Mare şi a altora dinainte şi după aceea. Dar, la urma urmelor, dacă aveam holde mănoase, de ce n-

am fi crezut că avem şi o limbă bogată?

Ea era bogată pentru orizontul mic al Moldo-Valahiei, şi-al literaturii de la acea dată. Astăzi, orizontul ţării noastre e altul, iar literatura nu mai are graniţe. De la Ceahlău şi de la Dunăre am ajuns eu în Oceanul Atlantic, iar unii mult mai departe. Mâine va trebui să descriem Luna şi planeta Marte, dacă nu şi altele, cu aceleaşi vorbe pământeşti, învăţate de la mamele noastre. Limba trebuie să se extindă treptat la dimensiunile cosmice.

Se născocesc cuvinte tehnice odată cu născocirea maşinilor, şi nimeni nu le respinge. În schimb, nu avem destule cuvinte spre a arăta cum se simte omul în faţa maşinii. Folosim abuziv vechiul aparat de exprimare; suprasolicitându-l, îi grăbim uzura.

Ne trebuie cuvinte pentru vremea noastră, pentru orizonturile nelimitate, sufleteşti şi geografice. Dacă fiecare poet ar veni cu unul, într-o generaţie s-ar naşte o mie. Generaţiile următoare ar avea, ca să se exprime, o unealtă mai bună…

Deci, deocamdată, fabulos şi miracol…

Soarele a culminat astăzi mai sus de 35 grade, iar temperatura aerului a ajuns la 27, aproape ca în verile noastre.

Am făcut gimnastică afară, zbenguindu-mă puţin în aer şi în libertate, apoi, prinzând curaj, după prânz mi-am pus prima oară îmbrăcămintea de plajă şi am stat la soare, la adăpost de vânt, pe o targă luată de la infirmerie, fără scrupule şi fără presimţiri proaste. Am dumicat, timid la început, dubla plăcere a soarelui în sine şi a iernii înşelate.

Mai târziu, când am intrat la mine, pereţii explodau de atâta lumină; pe amândouă hublourile deschise, soarele ţâşnea înăuntru, parcă sub presiune. Şi am stat în pat o oră, lăsându-mă bombardat de toate câte veneau de afară: latitudinea, căldura, lumina şi murmurul oceanului, într-o

desfătare cum mi se pare că nu am cunoscut până acuma.

Aproape că mă sperii de zilele care au să vină; bucuria explozivă adusă de ele va creşte la fiecare sută de mile, şi nu ştiu până la ce limită poate structura umană să suporte fericirea.

Astăzi, în babord, la peste 40 de mile, s-au văzut, neclar, în pâclă, înălţimile de pe coasta Africii. Sunt şi acum în stânga, dar abia le înregistrează radarul. E ora 17, 30 şi cred că peste două ceasuri vom schimba drumul spre sud-vest, urmând conturul ţărmului, ca să intrăm în canalul dintre continent şi insulele Canare. Distanţa între cele două ţărmuri fiind aici de 55 de mile, mâine dimineaţă le vom vedea pe amândouă.

Vântul s-a mutat aproape în pupa, şi oceanul, deşi împânzit de berbeci albi, abia ne leagănă; a fost destul de necruţător în nord, ca să avem dreptul acum la această navigaţie compensatoare, egală cu o convalescenţă calmă, când se refac toate forţele omului şi toate speranţele.

Soarele a apus între 16, 30 şi 16, 55, încă devreme, pe un orizont zimţat de un nor subţire. Acum se stinge ultima pâlpâire a crepusculului, foarte sumbră, abia mai licărind în ea ruginiul.

E clipa când nu se văd stelele de la întâia privire; rămâne prezent numai oceanul, cu noi şi altcineva nimeni.

Oamenii se pregătesc de pescuit şi de sărbătorirea Revelionului.

Miercuri, 30. Latitudinea cailor

Aseară, când nu mai aveam mult să intrăm în canalul dintre Africa şi Canare, cam la 29°30 latitudine, comandantul a poruncit „cârma banda” şi a făcut pe loc stânga-mprejur cu tot vaporul şi cu noi toţi, zicând că explorează zona străbătută astăzi, ca să traulăm aici mâine. Dar pe-aici oceanul e pustiu – nu pescuieşte nimeni. E atâta gol şi atâta linişte, că s-ar putea auzi nechezând

caii, departe în urmă, la limita alizeului.

Limitei alizeului, la 30 de grade, i s-a spus odată „latitudinea cailor”. Nu ştiu ce marinar a auzit şi mai ţine minte acest paragraf crud din istoria navigaţiei. La limita alizeului, corăbiile cu pânze ale cavalerilor spanioli, care mergeau să stăpânească Americile, întâlneau câteodată săptămâni moarte, când vântul cădea şi mulţi credeau că nu o să mai renască.

Acest „calm plat” ucidea pe atunci mulţi oameni, după ce mai întâi le ucidea omenia. Începea foamea şi, mai grea, setea, chinuind în primul rând caii din transportul obligatoriu al cuceritorilor. Moarte de sete sau gata să turbeze, animalele erau aruncate peste bord, şi uneori oceanul se umplea de hoituri.

Mai târziu, marinarii şi cavalerii, aceiaşi sau alţii, trecând prin asemenea locuri, credeau că aud nechezatul cailor în cuprinsul orizontului şi chiar îi vedeau câteodată, după cum a rămas în legendă, răsărind din nori, din ceaţă şi neguri şi năpustindu-se într-o şarjă răzbunătoare asupra corăbiilor.

Mi-e necaz că ne întoarcem spre nord fie şi câteva zeci de mile, când Sudul părea să-şi ţină toate făgăduielile. O să ajungem iarăşi la latitudinea cailor, pe care o depăşisem în tăcere după amiază. Aş vrea, cu o dorinţă de răzbunare copilărească, să iasă din valuri un armăsar sălbatic, să se năpustească peste parapet, să ajungă din acelaşi salt pe puntea cea mai înaltă şi să necheze o dată, straşnic, drept în urechile comandantului.

Cred că întoarcerea are altă cauză decât dorinţa de explorare, venită prea pe neaşteptate. E incomod, recunosc, să navigi în beznă, pe lângă ţărmuri necunoscute…

Am dormit rău, din nerăbdare. Când m-am trezit, era ora

7, şi soarele răsărise în bordul cabinei mele, deci mi-am dat seama că mergem încă spre nord, continuând explorarea.

La 7, 30, pe un fund nepromiţător, s-a lansat traulul, într-un fel de grabă bolnavă şi de enervare.

O oră mai târziu, eram în careu când cineva a venit să-l cheme pe Rosmănică, alarmându-l că s-ar fi rupt sau slăbit unul din panouri.

Rosmănică, a cărui fire încă n-am dibuit-o în întregime, dar se vesteşte a fi din cele mai bune, este inginerul însărcinat cu conducerea pescuitului; lui i-ar reveni şi tehnica lucrului, şi tactica, şi strategia, adică nu doar manevrarea traulului, ci şi alegerea zonelor, a orelor, a metodelor. Acum, ivindu-se o dificultate tehnică, a sărit de pe scaun şi a alergat la pupa vaporului. De-aici înainte a început învălmăşeala – lamentabilă neînţelege între puntea de comandă şi manevra traulului. Comandantul a pus pasul elicei la zero şi a ordonat să se tragă cablurile cu maximum de viteză. Prin radioamplificare, Rosmănică, de la pupa, a intervenit alarmat, cerând să se pună elicea înainte. Neînţelegerea care a urmat mi s-a părut inexplicabilă-şi penibilă. Comandantul i-a răspuns:

— Bine, bine, tu vezi-ţi de cablurile tale!

După un timp, bietul Rosmănică, aşa de blajin totdeauna»

a repetat alarma, în auzul tuturor a:

— Vasul vine înapoi!

Lipsit de propulsie, vaporul venea într-adevăr înapoi, datorită curentului sau valurilor, şi era primejdie ca elicea sau cârma, dacă nu amândouă, să se încurce în cabluri.

Acum, în sfârşit, comandantul s-a hotărât să pună elicea înainte, dar între timp cablurile intraseră dedesubt…

A urmat o harababură care mi-a stricat cheful de

viaţă toată dimineaţa, m-a umplut de nedumerire şi de revoltă. Cine conduce pescuitul? Comandantul, când treaba merge bine; când merge rău, Rosmănică sau nimeni!

Cablul din tribord era rupt, departe, dincolo de panou;

panourile au venit la locul lor, în schimb traulul, deşi din fericire nu s-a pierdut, e hărtănit rău şi a scos… două coşuri de peşte (vreo 30 de kilograme) – ridicol, după o noapte de explorare.

Văzând insuccesul, s-a hotărât să mergem mai departe, spre zona de pescuit recunoscută de toată lumea şi îndelung explorată de alţii, la sud de insulele Canare. Am pornit deci spre sud-vest, de-a lungul ţărmului care nu se vedea, fiind prea departe şi pe deasupra acoperit de pâclă.

Comandantul s-a dus să-şi facă somnul de după amiază…

Eram exact la latitudinea de 30 de grade, dar am aşteptatzadarnic nechezatul răzbunător al cailor…

De la 13 la 14, 30 am stat la soare, pe puntea de comandă.

Era mai frig decât ieri, termometrul arăta numai 22 de grade, vântul bătea rece şi cam anapoda.

Băieţii aruncau pâine pescăruşilor, care o vânau lacomi şi cu precizie uimitoare, ţinându-se după noi în cârduri. Marian a legat două bucăţi de pâine, una de alta, cu o sforicică de vreun metru lungime; era o experienţă distractivă şi lipsită de cruzime – fără un cârlig care să-i agaţe, pescăruşii n-aveau decât să dea drumul prăzii în clipa când descopereau păcăleala. Dar au descoperit-o înainte; niciunul nu s-a apropiat de această momeală, de altminteri neprimejdioasă. Veneau până deasupra ei, se

răsturnau pe o parte şi demarau la iuţeală.

Oricât s-a repetat experienţa, îmbunătăţindu-se metodele, mergând până la a se pune în locul sforii un fir subţire de relon, aproape invizibil în culoarea lui ca a mării, rezultatul a rămas acelaşi. Chiar dacă un pescăruş a înhăţat la un moment dat momeala, i-a dat drumul în clipa următoare. În tot acest timp, pâinea nemăsluită continua la fie vânată fără întârziere şi cu toată precizia.

Coasta africană se vede în amurg, chiar şi cu ochiul liber, dar fără limpezime.

Soarele a apus astă-seară cu vreo opt minute mai târziu decât ieri, pe un orizont curat, încât s-a văzut cu claritate, tangentând apa; raza verde n-a apărut însă şi nu ştiu dacă va apărea vreodată. Secundul spune că a văzut-o în Pacific. îl cred, şi cred în acelaşi timp că nu i-a dat importanţă, altfel i-ar fi rămas întipărit ceva pe retină, iar eu aş fi putut să descifrez în privirea lui măcar o câtime de imagine. Privirea lui spune:

„Raza verde? La ce e bună?”

Suntem în vastul golf pe care ţărmul african îl desenează la nord-est de Capul Yubi, aflat în prova. Odată cu lăsarea întunericului apar luminile a patru sau cinci vase (desigur, pescadoare) în babord, aproape de coastă. Curând apare şi altul, în tribord, iar după aceea mai multe, exact în prova, dar foarte departe.

Scriam rândurile acestea la 19, 30, o oră după ce coborâsem de pe puntea de comandă, şi vasul naviga liniştit spre Capul

Yubi, al cărui far ar urma să se vadă peste două-trei ceasuri, când am auzit lanţul ancorei.

Am crezut că-i o părere – poate zornăia altceva; prea venise pe neaşteptate…

Şi totuşi, am ancorat la 9 mile de coastă, între Puerto

Cansando şi Punta del Morro. Fuerteventura e spre vest, la 45 mile distanţă.

— Dacă sunt vase de pescuit, zice comandantul, nu putem să mergem mai departe fără să vedem ce fac!

Şi îmi aminteşte o vorbă a mea, care-i o părere laică, şi nu o sentinţă. Am credinţa că unde sunt vase de pescuit, mai ales în număr mare, trebuie să se găsească şi peşte;

nimeni nu încearcă să secere în nisipul Saharei. Dar în cazul de astă-seară, ce vase sunt acestea, ce metode folosesc, ce peşte caută? Nu fac impresia să fie traulere, ci pescadoare mici de coastă, care pescuiesc poate cu plase în derivă sau cu plase pungă, ceea ce-i cu totul altceva; pe ei nu-i interesează cum e fundul mării şi ce bancuri de peşte or fi acolo, de vreme ce îl caută pe cel de la suprafaţă. A ne lua după ei mi se pare la fel cum ai vrea să vânezi elefanţi într-un loc unde cineva a găsit un obiect de fildeş…

Joi, 31. O baliză pe albastrul oceanului între vasele care se vedeau în prova aseară, era unul, mai departe, ale cărui lumini apăreau numai când îl ridicau valurile, atât de limpede şi la intervale atât de regulate, încât un timp a putut fi confundat cu farul de la Capul Yubi. I

s-a luat şi relevmentul, şi întâmplarea făcea să corespundă cu direcţia de pe hartă. Abia mai târziu, secundul, care se dumereşte cam totdeauna primul, şi-a dat seama că, aflându-ne la 40 de mile de Capul Yubi, farul nu putea să se vadă.

Luminile vasului însă au continuat să apară multă vreme în aceeaşi direcţie şi la intervale la fel de ritmate.

A început ultima zi a anului, cu o mică izbândă înşelătoare.

De dimineaţă dispăruseră toate vasele, retrase probabil în porturi apropiate. E o dovadă că pescuiau cu plase de suprafaţă, căutând peştele care noaptea se ridică

de la fundul apei.

Mai e o dovadă că erau vase mici, fără multă autonomie, fără mijloacele şi fără pretenţiile noastre; pe noi, câteva sute de kilograme şi chiar câteva tone nu ne pot satisface. Într-un cuvânt, n-aveau de ce ne atrage.

Totuşi, dacă ne oprisem aici, se cuvenea să traulăm – altfel, noaptea pierdută n-ar fi avut nicio justificare. S-a lansat deci traulul, după ce a fost cercetat fundul pe câteva mile. Fundul, drept, cum arătase ecograful, a îngăduit să se remorcheze plasa fără accident şi fără dificultate, şi la capătul a două ceasuri aveam pe punte prima noastră recoltă demnă de luat în seamă, deşi nu foarte bogată, 4 – 5 tone de scrumbie destul de frumoasă. Mărturisesc că era şi timpul, deoarece disperasem. N-am pescuit niciodată, nici măcar cu undiţa, n-am fost nici la vânătoare; n-am temperamentul pescarului sau al vânătorului: n-am sânge. rece, nici răbdare. Sunt din cei care gâfâie când pornesc la o treabă. Pasiunile mele au mers într-acolo unde puteam să-mi încerc puterile sau virtuţile – cu voia cititorului – şi le-am ocolit pe cele unde se amesteca hazardul, nesuferind să mă las la voia întâmplărilor. E adevărat că întâmplarea se amestecă adesea în viaţa noastră; am acceptat-o pe cea care să mi se potrivească şi, atât cât mi-a fost în putinţă, am ocolit-o, am respins-o, uneori chiar am înfrânt-o pe cealaltă.

Dacă se va spune că după asemenea deliberare nu mai rămâne nimic din pasiune, că pasiunile nu se controlează, n-am să încerc să demonstrez contrariul, deşi îl ştiu şi îl simt în mine.

Pentru cine nu crede în pasiunea cerebrală, am să folosesc un cuvânt care nu spune mai puţin, dar e mai uşor acceptabil:

ardoarea.

Am urmărit cu ardoare operaţiunile succesive după

deşertarea sacului. O trapă cât o odaie mijlocie, manevrată hidraulic, se deschide, şi peştele curge de-a dreptul sub punte, în buncăr, un lădoi metalic, cât o piscină. Cu cizme de cauciuc, cu şorţuri de material plastic, cu mănuşi speciale, oamenii încep sortarea. O bandă rulantă duce peştele ales într-un cilindru rotativ, unde este spălat cu apă sub presiune; de acolo, alte benzi îl transportă, fără amestecul omului, destul de departe, printre maşinile Bader., până în hala de congelare. Aici începe adevărata migală, aşa cum am văzut şi la Thorshavn; descurajarea şi nedumerirea mea rămân la fel şi de data aceasta. Pescuim cu tonele, iar aici peştele e manevrat cu kilogramul.

Bucată cu bucată, mâna omenească îl aliniază în tăvi de oţel inoxidabil, de câte 11 kilograme, controlate cu cântarul, fiindcă trebuie să se respecte greutatea comercială şi să se înregistreze tot ce are să intre în magazie.

E frig şi umezeală în hală, iar afară arde soarele…

Din primul traul au ajuns la congelare cam 2 tone şi jumătate; ne mai trebuie 847!

S-a aruncat o baliză cu ancoră la capătul zonei unde s-a terminat traularea, ca a doua oară să venim pe aceeaşi direcţie promiţătoare. Pe oceanul liniştit şi albastru, toate mi se păreau promiţătoare, şi chiar baliza părea o promisiune, după ce lansarea ei mi se păruse palpitantă. Nu-i mare lucru: un flotor, cu un baston vertical, pe care flutură un steguleţ roşu, iar dedesubt un cablu şi o greutate de ciment, ca ancoră. Dar pe aceste ape fără margini plutea acum un semn al nostru, un obiect adus de noi de departe, o mărturie a prezenţei noastre, ca un pavilion ridicat într-un loc descoperit prima dată.

În timp ce ne îndepărtam mergând spre celălalt capăt al zonei, ca apoi să ne întoarcem, am privit fanionul, mult timp, până nu s-a mai văzut între valuri – şi am simţit în

ochi o undă de emoţie… Era ceva al nostru, pe un ocean al tuturor a…

Dar am pierdut direcţia la întoarcere şi nimeni n-a mai văzut steguleţul. Dacă a fost o stângăcie de navigaţie, m-am bucurat că semnul a rămas acolo; ştiu că într-o zi, mâine, sau peste o săptămână, valurile au să-l smulgă şi au să-l ducă multe mile, cu tot cu ancoră, ca să-l arunce undeva, pe coasta

Africii. Închipuirii mele îi rămâne aşa cum l-am văzut, pierzându-se între valuri, rămas pe ocean în eternitate.

Al doilea traul, scos târziu după amiază, a adus numai o tonă, cel mult o tonă şi jumătate de stavride mic, nepotrivit pentru congelare; a fost băgat la fabrica de făină şi s-a hotărât să pornim mai departe, cum bine ar fi fost dacă făceam de aseară.

Odată cu căderea întunericului, se spală puntea unde până mai adineauri erau întinse plasele, cu câte un peşte strivit între ochiuri, cu ierburi aduse din fundul mării. Sergheescu, tâmplarul, cu ajutoare de toate felurile, s-a apucat să înşire tecânduri, improvizând o masă lungă pentru aproape optzeci de oameni. Vom sărbători Anul nou afară, sub cerul liber, care este cu desăvârşire senin astă-seară, plin de strălucirea stelelor tropicale. Din câte au fost în călătoria noastră, aceasta ijtii se pare cea mai neobişnuită întâmplare, fiindcă aici e vară, fiindcă în locul zăpezii sau al străzilor pline de zloată, al caldarâmului şi al asfaltului e oceanul; am visat multe în viaţă, dar nu o seară ca asta.

VIII CONSTELAŢII MUTATE

Vineri, 1 ianuarie 1965. „Ceea ce nu se poate”.

Prima zi a anului a venit cu un soare strălucitor, pe un cer fără nicio scamă, deasupra unui ocean pastelat, ca într-o carte poştală ilustrată; peisajul e aproape convenţional, dacă îi iei imaginea de o clipă şi n-o legi de

imaginile care urmează, în realitate, oceanul respiră, larg, calm, în repaus, dar plin de viaţă; respiră şi cerul, într-o mişcare contrapunctată, o însoţire neacoperită a boitei cu apa, care ar putea să pară lubrică dacă ar pregăti altceva decât o germinaţie colosală şi pură de căldură şi de lumină.

Am sărbătorit Anul nou aseară, la ora 21, când era miezul nopţii în ţară. Sunt unul din cei care am stăruit să ignorăm ora locului, convenţională la urma urmelor, socotind că meridianul este o abstracţie, iar cei de acasă sunt o realitate, confirmată de sentimente în ciuda depărtării. Voiam să fie o întâlnire, şi chiar dacă nu mi-am exprimat gândul cu această claritate simplă, ideea a fost acceptată de toată lumea. Comandantul însă, care s-a aşezat în capul mesei şi mi-a făcut cinstea de a mă aşeza în dreapta sa, era cât pe ce să zădărnicească întâlnirea. Se cuvenea, pentru concretizarea ei, să ridicăm paharul în minutul când la noi, departe, îl ridica toată lumea, odată cu cele douăsprezece bătăi ale ceasornicului. Cu câtva timp înainte, când se adunase toată lumea la masă, în hainele cele mai cuviincioase ale fiecăruia, comandantul a citit radiogramele de felicitare adresate echipajului şi abia primite de câteva ore. Textele fiind pe atât de lungi pe cât de călduroase, i s-a atras atenţia vorbitorului că se apropie ora solemnă.

— Nu-i nimic! a răspuns el. Amân Anul nou cât o fi nevoie!

Avea această putere, dar, spre norocul nostru şi spre salivarea ideii de întâlnire, s-a grăbit puţin şi n-a mai fost nevoie să fractureze braţul lui Cronos, care mişca imensa lui pendulă între Bucureşti şi insulele Canare.

Acum, puţin mahmur, mă întreb: ce-a însemnat pentru anine, în ineditul ei, întâmplarea de aseară?

La miezul nopţii au sunat amândouă fluierele

vaporului; ori de câte ori le-aş auzi, şi oriunde, rămân solemne…

Restul a însemnat mâncare grea şi băutură, cât s-a simţit capabil să bea fiecare, şi poate 100 de grame în plus pentru unii, chiar şi pentru mine. Aveam neapărată nevoie de o compensare: cu toată căldura de peste ziuă, se făcuse frig, ca în nopţile Saharei, şi era umezeală. Am ascultat urările care s-au făcut fiecăruia, cu câte-o glumă sau ironie, „răvaşe de plăcintă”, citite la microfon, ca să le audă toată lumea peste vuietul oceanului; am constatat încă o dată că într-o comunitate omenească, mai mică sau mai mare, se găsesc totdeauna şi versificatori de ocazie, mai ales pentru epigramă…

După un ceas m-am dus în cabină, şi peste hainele de sărbătoare mi-am pus impermeabilul.

Voicu, amintit în primele pagini, unul din acei tineri care m-au găzduit şi m-au ospătat în cabina lor în ziua îmbarcării, a spus un *Pluguşor* adaptat cu multă îndemânare situaţiei noastre oceanice.

Puntea se umezise şi totul pe noi era jilav… Fraţii Milo au venit să mă sorcovească, recitându-mi o foarte lungă virare, compusă cred tot de Voicu, poetul grupului, şi nu lipsită de spirit, fiindcă îmi doreau totul în călătoria noastră, în afară de ceea ce – spuneau ei cu un regret privind de altfel tot echipajul –, în afară de „ceea ce nu se poate”.

Băgând instinctiv mâna în buzunarul impermeabilului, să caut un ban pentru a răsplăti urarea, am găsit, uitat acolo, un pumn de monedă metalică românească. Ei au primit-o, declarând că o vor păstra amintire; şi chiar dacă au s-o piardă sau au s-o dea la tramvai din greşeală, când ne vom întoarce

— Declaraţia rămâne.

Peste încă o oră m-am dus să-mi îmbrac mantaua de

piele cu blană; petrecerea a continuat cu încăpăţânare sub cerul plin de stele, dar în frig şi umezeală de acvarium.

A apărut, prin surpriză, chiar şi „ceea ce nu se poate”, numai că era o mistificare. Câteva clipe însă, fiecare am crezut că visăm când pe punte a răsărit, ca din negura nopţii tropicale, o femeie – puteai să juri ca adevărată. O blondă la coasta Africii! Avea fustă peste şolduri, care tangau cum.

se cade, apoi păr lung şi tocuri înalte şi, în sfârşit imenşi ochelari de soare, cum se purtau anii trecuţi mai ales în Italia;

aceştia păreau o mască de carnaval şi, ascunzând o fizionomie pe care am fi putut s-o recunoaştem, ne-a lăsat tin timp de îndoială, prelungind amăgirea.

A trecut pe la fiecare şi ne-a sărutat pe obraz, ba unora li s-a aşezat şi în braţe, cu gesturile curtezanei din localurile de noapte. Se mişca de parcă făcuse repetiţie îndelungată, mirosea a parfum şi îşi juca rolul cu toată sinceritatea, şi chiar cu anumită autenticitate; de altfel, şi-a păstrat travestiul până la ziuă, când a trebuit să se schimbe şi să-şi pună şorţ alb în faţă, fiindcă era bucătarul şi mai avea datoria bărbătească de a pregăti gustarea de dimineaţă.

Oceanul este plin de taine.

Cea pe care a păzit-o mai cu străşnicie astăzi a fost locul unde se ascunde peştele.

Ne aflăm în plină lumină a iernii tropicale, mai strălucitoare decât vara de acasă, pe zona de la sudul Canarelor, unde credeam că peştele ne aşteaptă cu nerăbdare; primul traul, lansat de dimineaţă şi ridicat înaintea amiezii, n-a scos decât o găleată; e o unitate de măsură pe care am născocit-o cu duşmănie…

Navigaţia a urmat cu atâta precizie centrul canalului dintre insulele Canare şi coastă, încât n-am văzut nici

coasta, nici arhipelagul.

După amiază, ecograful arăta bancuri bogate de peşte, şi pescăruşii sau cormoranii confirmau cu simţurile lor, mai verificate decât aparatul, ţinându-se după noi în stoluri, pe când se ridica al doilea traul. Mă aflam pe porticul de la pupa.

deasupra oceanului, aşteptând să văd mai de aproape şi mai degrabă ce are să iasă. Comandantul, bine dispus, mi-a pus la încercare norocul de Anul nou, anunţând prin megafon că acesta este traulul meu; n-am avut noroc însă, şi dacă ar fi să iau întâmplarea ca un semn al destinului ar urma să-mi meargă rău tot anul: spre dezamăgirea tuturor a, în ciuda ecografului, a pescăruşilor şi cormoranilor, sacul n-a scos decât

1. O de kilograme. M-am socotit piază rea şi am coborât de pe portic obidit şi ruşinat, în vr-ajbă şi cu păsările, şi cu oceanul.

Dar nici cei cărora le-au fost atribuite traulele următoare, n-au avut mai mult noroc decât mine; s-au scos tot câte 1.000

de kilograme – o căruţă, cum spun eu, născocind la fel de duşmănos o altă unitate de măsură, mizeră.

Dacă nu foarte rea, prima zi a anului n-a fost nici bună, decât meteorologic, deoarece şi-a păstrat până seara întreaga strălucire.

Sâmbătă, 2. Aşteptări de toate felurile

Din însoţirea de ieri a cerului cu marea a ieşit un avorton, care mă deprimă, o învălmăşeală de nori, atmosferă de furtună, una din acele furtuni cu atât mai rele cu cât, deşi se vestesc, nu se declanşează şi te lasă în aşteptare.

Nici pescuitul nu merge bine; primele traule au scos câte o căruţă de peşte, cantitate falimentară.

După o despărţire de zeci de zile şi mii de mile, având între noi iarna din nord şi furtunile, Galaţi” a apărut astăzi în zare. Nu ne-am apropiat însă, şi fiecare vapor şi-a văzut de treaba lui, amândouă încruntate şi morocănoase, ca jucătorii de pocher care nu vor să mai ştie de nimeni când partida nu le merge bine.

Ştiam dinaintea Anului nou că ei au intenţia să respecte ora locală pentru a sărbători Revelionul şi n-am înţeles ce determina asemenea hotărâre. Acum aflu că în noaptea aceea au stat în faţa portului Las Palmas, din Gran Canaria, şi presupun că au vrut să vadă luminile, să simtă prezenţa lumii. Am mai spus o dată: luminile înseamnă bucurie, iar lumea este o nevoie a inimii.

Ne lipseşte într-adevăr ceva din afară, peste cei optzeci şi unu de oameni, ceva din ce în ce mai dorit pe măsură ce trec zilele; fie că ar fi om, fie că ar fi întâmplare sau veste, acel ceva ar trebui să schimbe numărul nostru, prea fix – şi să devină un „al optzeci şi doilea”.

*

Traulăm continuându-ne drumul spre sud-vest, sub cerul fără soare, în căutarea unei zone mai bune. Odată cu „Galaţi”.

au apărut în limitele orizontului numeroase vapoare; toate sunt vase de pescuit, şi după semne, nici ele nu fac treabă prea bună; după felul cum se mişcă pe ocean, simţi că pe toate le mână din urmă o nelinişte, ca şi cum din cerul cenuşiu ar aştepta şi ele să cadă furtuna.

Seara am scos, din mila oceanului, un traul mai bun, vreo

6 – 7 tone, dar în majoritate era peşte mărunt, stavride nedezvoltat, care nu merita să meargă la congelare, apoi câteva exemplare de cod, „cât purceii”, şi sepii, care murdăresc totul în jur cu cerneala lor neagră. Dacă în apă cerneala sepiei este o armă de apărare, în

buncăr, unde apărarea e inutilă, devine o armă de răzbunare. Până a se răzbuna pe pescari, căci ei le-au scos din fundul oceanului, sepiile s-au răzbunat pe mine, transformându-mi o cămaşă, din albă cum era, în albă cu picăţele. Dacă aş fi vrut s-o vopsesc aşa la boiangerie, mi-ar fi ţinut-o trei săptămâni şi s-ar fi decolorat la prima spălare.

Pe aceasta, oricât am frecat-o cu detergenţi, care mi-au albit mâinile arse de soare, picăţelele şi-au păstrat intensitatea iniţială. De ce oare nu colectăm cerneala de sepie în scopuri chimico-industriale?

La căderea întunericului cad zdrobit de oboseală, de parcă eu aş fi cărat tonele de peşte prins astăzi – puţine pentru vapor, prea multe pentru o spinare. Aşteptarea traulului, încordarea, speranţa, apoi dezamăgirea duc la istovire. Ceilalţi mi se pare că îşi cruţă forţele; pe feţele multora văd nepăsarea.

Ne continuăm drumul spre sud-vest, cu traulul la apă, în nădejdea că o să scoatem ceva la întâmplare. Parcă era mai bine pe furtună…

Duminică, 3. Raza verde

Vânt puţin cam rece, dar cerul şi-a recăpătat limpezimea pe care o aşteptasem. La prânz, la adăpost de vânt, temperatura atinge 35 de grade, iar soarele culminează la jumătatea distanţei dintre orizont şi zenit; după instrumente, ar trebui să fie caniculă; spre a o simţi cu adevărat e destul să stai întins o oră pe tabla punţii, care dogoreşte insuportabil. Şi totuşi o suport, cu gândul la viscolul iernilor noastre.

Ne învârtim pe ocean, la sud de Capul Bojador, la *2*0 – 40

mile de coastă, şi traulăm fără întrerupere, dar nu totalizăm în douăzeci şi patru de ore mai mult de 10 – 14

tone de peşte, din care numai un sfert sau maximum o treime merge la congelare: puţin tai, restul stavride mărunt şi scrumbie – nicio ispravă. Până acum avem în magazie 0,7 la sută din cantitatea necesară; mă apucă neliniştea: când o să terminăm? Dacă se menţine acelaşi ritm ne-ar trebui vreo doi ani şi jumătate… Desigur că n-o să fie aşa, totuşi mă întreb cu îngrijorare: Când o să ne întoarcem în ţară?

Aş vrea să am puteri supranaturale, să văd în apă ceea ce ne arată aşa de înşelător ecograful sau să conlucrez cu o zeitate oceanică şi, punându-mi forţa la dispoziţia comandantului, să mergem direct acolo unde sunt mai bogate bancurile de peşte – să fie tai mai cu seamă, şi nicio sepie.

*

În afară de faptul că am stat patru ore pline la soare şi că seara am văzut, în sfârşit, raza verde, nu am nimic de semnalat din afară. Dar raza verde am văzut-o limpede, pe un orizont de o seninătate deplină, în clipa când marginea de sus a soarelui a tangentat apa. Nu mă aşteptam şi-a fost o surpriză sufocantă; o scânteie verde, difuză, care în mai puţin de două secunde s-a concentrat, devenind strălucitoare, ca apoi să piară.

Un erou al lui Jules Verne a făcut ocolul pământului ca s-o vadă, şi n-a izbutit. Ar trebui să fiu destul de înţelept şi, dacă treaba ne merge prost, să iau spectacolul de azi drept o consolare; e destul de substanţială.

Seara, fiind ziua lui Marian, am avut parte de o consolare mai materială, deşi volatilă; am băut, în cantitate suficientă, un fel de cruşon, făcut de sărbătorit după o formulă de naufragiu sau de bejenie, adică din ce s-a găsit, fără alegere, amestecat la întâmplare. Deşi oribilă, băutura ne-a animat pe toţi puţin, atât ca să vedem viitorul trandafiriu.

Totuşi, chiar şi în orele de mulţumire iluzorie, pescuitul rămâne preocuparea fiecăruia. Eram la doctor în cabină, cu sus-descrisa băutură, când am auzit că începe să se vireze traulul; sunt zgomote caracteristice, pe care acum le descifrează oricine. Am aşteptat să vină bobineţii, al căror huruit de-a lungul vaporului vesteşte apropierea manevrei finale, şi la ora 23, 30 am coborât cu toţii la buncăr, tocmai când se deşerta sacul traulului. Era o amestecătură şi mai rău dozată decât cruşonul: obişnuitul stavride, obişnuita scrumbie, în cantitate nedemnă de luat în seamă, puţin tai, puţin cod, apoi fel de fel de vietăţi, pe care pescarii noştri, din nefericire, nu pot să le identifice; dar degeaba îi ţin de rău – aici nu se face ihtiologie. Erau melci, scoici, arici, apoi pisici şi vulpi-de-mare şi pui de rechini, a căror vitalitate furibundă poate să-ţi dea fiori dacă ridici totul la altă scară.

Mi-am dat seama că pescuitul nostru va fi o luptă; îmi făcusem iluzii puerile; nimic nu-i vine de-a gata omului, şi oceanul nu-i mai generos decât restul naturii, ca să dea ceva de pomană.

Luni, 4. Nelu

Am frământat apele prin aceleaşi locuri, până după amiază.

Vântul, mai tare astăzi, bătând dinspre nord-vest, a umplut oceanul de berbeci albi, ca o ninsoare, şi întinderea lui, colorată astfel, mi-a amintit Bărăganul într-o zi senină de iarnă.

Am stat aproape trei ceasuri la soare, schimbându-mi însă locul necontenit, în căutarea unui adăpost mai bun. Vaporul şi-a tot schimbat şi el drumul; traulăm mereu, dar scoatem cantităţi meschine.

De la fabrica de făină vine un miros greu, de peşte stricat şi prăjit; aspiratoarele instalaţiei de aer condiţionat, aşezate defectuos, spre pupa, îl iau şi-l duc în cabine. De

două nopţi dorm cu aerul închis, totuşi până acum n-am simţit niciun neajuns. Azi după amiază însă, am fost nevoit să stau cu hublourile deschise, şi în cabină era umezeală. E umezeală peste tot; în plină căldură a amiezii, în părţile umbrite, pereţii de tablă, puntea, balustradele lăcrimează. E prima oară când mi-am simţit hainele jilave, şi am fost îngrijorat, mai ales că pierdem vremea…

Îndată după amiază, ne-am reluat drumul spre sud-vest, de-a lungul coastei; pare-se o să înaintăm aşa mai mult timp, în căutarea altei zone. Dacă nu ne oprim, pe la ora 21 sau 22

O să atingem tropicul de nord. Nici nu fac socoteala câţi ani au trecut de când am auzit despre el prima dată. Am în ochi imaginea globului pământesc, de pe catedra clasei primare, cu linia ecuatorului îngroşând o abstracţie intimidantă, cu cele două linii punctate ale tropicelor, închipuind între ele zona mirajelor calde. După atâţia ani şi după câte am văzut în viaţă, tot mi-e greu să suprapun abstracţia de odinioară peste realitatea de astăzi. Într-un ochi am globul pământesc, în altul oceanul, gol, nelimitat, fără linii de demarcaţie. Tropicul de nord este aproape, dar, neîncrezător în precizia navigaţiei, n-am să ştiu clipa exactă când cele două imagini va trebui să se întâlnească. Rămân, nedumerit, între abstracţie şi realitate.

Avem cu noi un personaj închipuit, care ne însoţeşte de la începutul călătoriei. Numele lui vine des în convorbirile echipajului, şi fiecare se străduieşte să-l socotească simpatic. Am evitat să-l pomenesc până astăzi şi credeam că, din decenţă voi fi dator să-l evit până la capăt. N-am încotro: din ce în ce mai stăruitor face parte din viaţa noastră.

Personajul e generic, reprezentând în imaginaţie o

speţă plurală: bărbatul care se ocupă de nevasta lăsată acasă. Îl cheamă Nelu, cu un nume comun dat tuturor exemplarelor lui, probabil eterogene, adică altul pentru închipuirea fiecăruia.

Mulţi gândesc că personajul s-ar putea să fie real, dar nu la casa lor, ci la a celorlalţi.

Înaintea oricăror alte consideraţii, mi se pare că numele a fost ales foarte bine; fiind onctuos şi dulce, se înghite ca o pilulă, fără să-i simţi amărăciunea. Găseşti în el şi instinctul de apărare: Nelu nu sugerează maxima bărbăţie. Dacă există într-adevăr, rămâne nădejdea că nu va fi în stare să pună în primejdie căsnicia.

Oricum, printr-un consens tacit, e acceptat de toată lumea;

a nu gusta glumele înseamnă a lăsa bănuiala că te simţi cu musca pe căciulă. Se fac insinuări uneori, la adresa unuia sau altuia. Mai agresivi sunt, pare-se, tocmai cei pe care-i obsedează subiectul; cei vizaţi răspund cu un zâmbet – râs mânzesc câteodată.

Dar, la urma urmelor, ce face Nelu acasă? în accepţiunea lui declarată, e un personaj de cea mai mare utilitate: el aduce lemne, repară burlanele, dă jos zăpada de pe acoperiş, curăţă trotuarul, se îngrijeşte de odrasle, într-un cuvânt: are grijă de gospodărie în lipsa bărbatului. Beneficiul lui nu intră în discuţie, ci numai se sugerează, ceea ce e suficient de altfel ca să trezească imaginaţia.

Majoritatea echipajului, chiar şi cei tineri, au o nevastă.

Puţinii ceilalţi îşi gustă perfid privilegiul provizoriu de a nu se afla în primejdie, dar îşi ascund satisfacţia, atât cât se poate.

Dacă în sinea lor râd diavoleşte, ca Dracul pe comoară, în schimb nu se amestecă în discuţia aşa de gingaşă şi nu emit opinii de un fel sau altul „ci-i ascultă cu

discreţie pe ceilalţi.

E ca la jocul de cărţi: cu ce drept să participi, dacă nu rişti nicio miză?

Nelu însă, cu prezenţa lui obsedantă, nu-i niciodată şi nici pe departe acel atât de aşteptat „al optzeci şi doilea”.

Suntem foarte singuri.

Marţi, 5. *Filele calendarului*

Aseară am trecut tropicul; umiditatea, întâmplător, devenise supărătoare, ca să confirme faima locului şi să mă îngrijoreze, fiindcă din toate relele posibile astăzi e cea care într-adevăr îmi dă teamă. Punţile erau ude, ca după ploaie. Altfel, atmosfera afară ar fi fost plăcută: aerul cald, vântul slab, cerul plin de stele curate; îndeosebi Orion apărea mai clar decât l-am văzut vreodată, mai luminos, mai bine desenat şi parcă la o scară mai mare.

Cu toate temerile că o să mă supere umezeala, am dormit bine astă-noapte, după ce băusem un pahar de whisky la doctor, pe care îl paşte deprimarea. E adevărat că viaţa noastră fără un termen clar al întoarcerii a început să fie greu suportabilă, oricât de bine te-ai avea cu tine însuţi şi oricât ai fi de ocupat să-ţi grupezi gândurile, imaginile, aşteptările.

Astăzi dimineaţă vântul sufla tare de la nord-est, aducând cam multă răcoare, şi oceanul se montase, dar, cu toată burzuluiala lui, nu mai cred în furtună; din nord până aici, uraganele se epuizează.

În jur roiau şapte traulere mari, dar sub tonajul nostru, ceea ce m-a făcut să le privesc cu oarecare superioritate. Era o îngâmfare cu atât mai vană cu cât n-am niciun merit în construcţia vasului, dar probabil sentimentele noastre, în izolarea de astăzi, trebuie exersate la cea mai mică ocazie, pentru a nu pierde legătura cu nimic din noi, bun sau rău, lăsat în urmă,

acasă.

Am pierdut timpul mergând spre nord, două ore, ca să revenim apoi spre sud; nu putem remorca traulul cu valurile şi vântul din faţă.

Îngâmfarea de mai înainte s-a şters, lăsând un semn de întrebare: n-ar fi fost bine să avem motoarele mai puternice.

1. O de cai în plus, bunăoară?

Cât de lungă a fost ziua, s-au scos numai două traule, unul la prânz, cu vreo 800 de kilograme de scrumbie foarte frumoasă. Ar fi bine dacă s-ar înmulţi cu zece; altfel ne apucă aici iarna următoare.

Al doilea traul s-a scos după amiază, aducând 2 tone, acelaşi soi de peşte, mai puţin frumos decât prima oară.

Acum, ora 18, traulul este a treia oară la apă, şi în curând o să înceapă virarea lui, care cu toate manevrele durează aproape o oră. Pentru cei cu patima filatului la jocul de cărţi, aşteptarea e o desfătare, însă eu stau ca pe ghimpi; în cele câteva rânduri când am jucat pocher, ca să mă aflu în treabă, n-am filat niciodată cărţile…

„Galaţi”, care dispăruse din nou, a apărut pe aici astăzi

(suntem 10 minute la nord de paralela 22); acum merge în stânga şi puţin înapoi, numai la câteva cabluri, ca şi când ar fi umbra noastră. Soarele a apus la 17, 45; urmăresc nerăbdător şi lacom cum se măreşte ziua, prea încet, prea incert; ar fi şi aici de filat ceva, pentru cei cu pasiuni calme. Am văzut iarăşi raza verde, mai vag decât prima oară – era o abureală la orizont, şi oceanul încă se frământa; abia după crepuscul a început să se liniştească.

Am clipe scurte când mă gândesc cu intensitate acasă, evocând decorul, peisajul şi ambianţa într-o concentraţie care alte câteva clipe mă lasă letargic. Zilele câte trec se adaugă la o cifră din urmă, hipertrofiată, şi nu

am din ce o scade: nimeni nu ştie câte zile au să mai fie în faţă.

Aventura noastră acum nu mai e oceanul, ci fila necunoscută a calendarului.

Miercuri, 6. Băutura de pedeapsă

Ziua a început cu un traul de 10 tone, o frumoasă promisiune care a făcut să intre în fierbere tot vaporul.

Dar pentru a ajunge aici am pierdut două luni şi mai bine… Şi pe urmă, traulele următoare ne-au dezamăgit iarăşi, deşi faţă. de ce-a fost înainte se poate spune că am avut o zi bună: cam 20 de tone până seara. Ca să fie mulţumitor, ar trebui să scoatem cel puţin dublu şi să n-avem nicio zi goală.

Mă surprinde harababura care domneşte la prelucrare. S-a invocat lipsa oamenilor; în realitate, constat că lipseşte organizarea. Spaţiul unde se aşază peştele în tăvi este aşa de mic, încât oamenii ar trebui să lucreze cu precizie mecanică spre a nu se încurca unul pe altul. La învălmăşeală, mult peşte bun ajunge la fabrica de făină, în timp ce fâţe de 10 – 15 centimetri merg pe altă bandă şi se congelează. Dacă, întâmplător, se golesc dulapurile congelatoare tocmai când s-a deşertat un traul, atunci un lucru îl frânează pe celălalt şi amândouă şchioapătă.

Ţipă, în grija căruia cad toate aceste operaţiuni, e depăşit;

Îl învinuieşte pe comandant, care s-ar amesteca şi aici, dând dispoziţii contradictorii şi subminându-i autoritatea. Nu ştiu dacă se întâmplă chiar aşa, dar n-are ce să mă mire: de mult am observat zâmbetele de superioritate ale navigatorilor, care îşi asumă toate meritele în campania noastră.

Rosmănică, de asemenea, se plânge că sugestiile lui în ceea ce priveşte alegerea zonei de pescuit nu sunt luate

în seamă. Comandantul face cum îi place şi nu ascultă de nimeni; capriciu, sau calcul? Vrea să culeagă toţi laurii?

Şi totuşi, pescuitul s-ar cuveni să fie o treabă a pescarilor. Avem destui specialişti, cum se spune. Avem şi un consilier pe deasupra, delegatul ministerului şi directorul întreprinderii care administrează traulerele. El se bucură de respect şi chiar de linguşire – în schimbnu-i sunt ascultate sugestiile, e drept că timide.

Cu tot numele său de spaimă, căci îl cheamă Şişu, ceea ce evocă o armă a cuţitarilor cunoscuţi la Brăiliţa pe vremuri, şi nu doar acolo, delegatul ministerului, consilierul, directorul sau dacă vreţi armatorul e un om molcom, cred că prin disimulare: a învăţat să se stăpânească, şi se stăpâneşte prea mult câteodată.

Face parte din aceeaşi generaţie de specialişti piscicoli cu

Ţipă, cu Rosmănică şi cu alţii, rămaşi acasă, care acum ne conduc de la distanţă. Este între ei o solidaritate veche, nealterată. La o neînţelegere, preferă să cedeze când unul, când altul, şi nu se ceartă.

Despre Şişu voi avea ce să mai spun, dar n-o să am cum spune totul; ar însemna să nu termin niciodată. Oricât ar părea de modest, omul acesta e inepuizabil, ca şi mulţi alţii. Ce nu-mi place la el e că într-o damigeană cu vişinată, peste licoarea originară, a turnat ţuică, de o provenienţă dubioasă, care duhneşte de departe a borhot şi povarnă. Când mă pofteşte să gust din ea, mă eschivez cu vorbe de politeţe, ca să nu-l jignesc respingând formula băuturii inacceptabile.

Astăzi, Şişu a avut o discuţie cu comandantul…

De la coastă se întinde în larg, până la 30 – 40 de mile, marea platformă continentală, cu adâncimea medie sub 100 de metri. Rosmănică a mai fost pe aici, în

documentare, şi susţine că peştele trebuie urmărit în altă zonă, dacă nu vine la noi de bunăvoie. Cu acest punct de vedere, pare-se s-a dus

Şişu la comandant, foarte hotărât de astă dată, după zile de tăcere, sau de intervenţii sfioase sau poate numai de bombăneală. Întâlnirea acum se vestea violentă şi, în orice caz, hotărâtoare. Nu cunosc rezultatul; seara au băut împreună.

E drept că omul nu bea doar când are o satisfacţie, ci şi când îi e lehamite. Sau poate, neizbutind să ajungă la o înţelegere.

Şişu s-o fi răzbunat şi el cu mijloacele sale şi i-o fi oferit comandantului vişinată.

Vremea continuă să fie instabilă; vânt puţin cam rece, mereu de la nord, schimbându-se când spre vest, când spre est, cu câteva grade. Seara se potoleşte, ca noaptea să crească iarăşi.

Oceanul, cu valuri lungi şi cu berbeci de spumă albă, dă vaporului un balans larg, care repetă interminabil, şi la scară gigantică, mişcarea cu care se adorm pruncii; se adaugă murmurul lui, iarăşi interminabil şi iarăşi la altă scară, ca un cântec de leagăn.

Joi, 7. *Fluierul vaporului*

Astă-noapte, în căutarea unei zone mai bune, ne-am deplasat cu un grad spre sud; poate să fie rezultatul nesperat al discuţiei de ieri şi al vişina tei. Şi iată că în locul stavrizilor pricăjiţi şi al altor lighioi, prindem scrumbie frumoasă şi mare. Cantitatea e micronică deocamdată, dar, în sfârşit, se lucrează şi se mai pune câte ceva în magazie, în hăul acela ca o prăpastie, care trebuie umplut până la gură.

Vremea este acum frumoasă, iar oceanul se linişteşte. Au apărut atâtea vase în jur, sub apă se transmite huruitul atâtor motoare, încât mă întreb cum

peştele nu înnebuneşte.

Fără intenţia de a fi indiscret, numai fiindcă mă aflam pe puntea de la prova, şi hublourile sunt exact la înălţimea ochilor, mi-a scăpat o clipă privirea în cabina lui… Nu, dacă i-aş dezvălui numele ar fi chiar o indiscreţie, deşi mulţi de pe vapor au privit înaintea mea, şi nu doar din întâmplare.

Pe cheson, chiar la picioarele patului – reproducere în culori foarte reale, foarte carnale –, o femeie goală, în mărime jumătate naturală, cu sânii de câte o tonă. Te miri că nu se dărâmă chesonul!

Aflu că posesorul cabinei avea o colecţie mare de asemenea doamne, dar la Galaţi o parte a fost descoperită şi confiscată de nevastă, care i-a făcut scene de gelozie.

*

Mică petrecere la doctor, în continuarea celei de noaptea trecută. Iarăşi băutură combinată, vin, whisky, cu adaos de lămâie şi compot de cireşe, în găleată, şi găleata pusă pe podea, în mijlocul cabinei. Gazda toarnă cu polonicul, pontând pe o foaie de hârtie cât a băut fiecare, spre a face parte dreaptă;

de la un timp, renunţă: e destulă băutură şi destul de proastă, ca să ajungă tuturor. Spre a mări blestemăţia, se adaugă alături scrumbie, uşor sărată, „îndulcită”, preparată de Şişu la iuţeală, după o formulă mai bună decât a vişina tei – jupuită, făcută bucăţele, apoi scăldată în untdelemn şi sare de lămâie. Deşi abia ridicat de la masă, încerc din curiozitate:

gust excelent şi inedit. Aş mânca în neştire, dacă nu mi-ar fi teamă că mă fac saramură.

Pe la ora 2 noaptea, destul de încălzit de băutură, când comandantul se duce să vadă ce se mai întâmplă la puntea de comandă, îl rog să tragă fluierul în cinstea şi

pentru fericirea cuiva de acasă, care îşi serbează ziua astăzi.

Oare nu va socoti că-i o fantezie de neconciliat cu legile navigaţiei? Oare n-o să uite până ajunge la puntea de comandă?... Îi urmăresc paşii cu imaginaţia, număr treptele

— Două „etaje” –, aplic un coeficient de întârziere, foarte justificată…

Şi deodată aud fluierul, afară, deasupra noastră, puţin în surdină, dar cu vibraţia lui profundă şi autoritară; are în el ceva din sensul „definitivului”, ceva din „a nu se mai întoarce”, din „a fost adjudecat”! Un fluier de vapor dă totdeauna sentinţe… Mulţumesc comandantului! De ce n-aş fi drept? Cu mine a fost mereu cumsecade.

Vineri, 8. Şi bune, şi rele

De dimineaţă, primul traul aduce o bombă: aproape 20 de tone! Surpriză, animaţie – renasc toate speranţele. Şi pe deasupra e şi peşte frumos, majoritatea scrumbie, una şi una.

Unii spun: „a avut udă tură! „… „Udătura” de aseară cred că a fost ultima, din păcate. Ştiu cită cazną s-a cerut spre a fi colectată.

S-au mai scos două traule, anemice, de 1 – 2 tone, iar al patrulea seara, satisfăcător: 6 – 7 tone, aceeaşi scrumbie frumoasă. Au cam dispărut dihăniile: doar o caracatiţă şi câţiva pui de rechini. La fabrica de făină n-a mai mers aproape nimic din recolta de astăzi, şi astfel am scăpat şi de mirosul dezgustător, de care nu ai cum să te aperi, mai ales când bate vântul din pupa.

Dar făină trebuie să facem, 350 de tone, ceea ce înseamnă prelucrarea a peste 1.800 tone de peşte. Diferenţa între cele două cifre e apa, care se evaporează forţat, îmbrăcând vaporul în mirosul de descompunere.

Ziua de astăzi se poate socoti fructuoasă în ceea ce

priveşte pescuitul. Dar seara, în buncăr mai erau încă vreo 3.000 de kilograme de peşte care îşi aştepta rândul la sortat, iar în tancurile de prerăcire, alte 2000, aşteptând de la prânz să le vină rândul la congelare. Se va lucra probabil toată noaptea, ceea ce de altfel intră în programul normal; schimburile sunt alcătuite astfel ca să se asigure operaţiunea continuă. Dar, indiscutabil, ceva rămâne defectuos, şi în ceea ce priveşte proiectarea sălii de prelucrare, şi în ceea ce priveşte organizarea oamenilor.

Zi frumoasă, cu câţiva nori răzleţi, care au dispărut cu totul după amiază, dând oceanului puritatea deplină. De dimineaţă până seara, oceanul a fost împânzit de traulere, sub felurite pavilioane. Unele pescuiesc în escadră şi fac impresia unor nave de război care se pregătesc de bătălie.

Seara ne-am apropiat de uscat şi, fiind nevoie să se schimbe panourile, am aruncat ancora pentru o noapte, la 8 mile de coastă, în dreptul Marocului spaniol. O hulă de suprafaţă, cu valuri line, desfăşurate pe sute de metri, ne balansează poate mai mult chiar decât în timpul navigaţiei. E un curent aşa de puternic, încât lochul arată, deşi stăm în loc, 2 mile şi jumătate.

Înainte de ridicarea primului traul, care avea să însemne pentru noi dreptul la multe speranţe (până mai deunăzi vedeam chiar şi eventualitatea de a ne întoarce în ţară abia în iunie, iulie, august sau la anul poate!), s-a întâmplat un accident, ale cărui urmări ar putea să fie destul de grave.

Un om de la manevra traulului, Efim, din propria lui neprevedere, inexplicabilă, ceea ce nu scuteşte de grijă pe alţii, s-a ales cu o înfundare craniană de vreo 2 centimetri adâncime, pe câţiva centimetri suprafaţă. Era aplecat în magazia de unelte de la pupa, cu capacul ridicat fără asigurare, sprijinit chiar de cablul traulului. În clipa când s-a virat cablul, capacul, de câteva zeci de kilograme, i-a

căzut în cap, şi nu ştiu prin ce minune omul mai este viu în clipa de faţă.

Puţin şocat, puţin amnezic, în sensul că nu ştie absolut nimic de toată întâmplarea şi nu poate să şi-o amintească.

Efim zace acum la infirmerie… Doctorul e destul de îngrijorat să nu apară un hematom, fenomen care poate surveni în trei zile. Astăzi după amiază i-am dat o mână de ajutor, să-i facă o puncţie lombară.

Ofiţerul de cart a pus vaporul cu pupa în val, şi balansul s-a micşorat simţitor, totuşi nu mi s-a părut situaţia cea mai bună pentru a intra cu acul printre vertebrele omului. Cred că pe doctor îl trecuseră năduşelile, mai ales că lichidul nu voia să vină. În sfârşit, după mai multe tatonări, a curs o picătură.

Între timp îl ţineam pe Efim de umeri, ca să nu adauge un balans propriu la cel al vaporului, şi îi spuneam cuvinte de îmbărbătare.

— Lasă, Efim, am adăugat pe urmă, ai să te faci bine, şi când o să ajungem la Sulina o să bem o sticlă de votcă împreună!

(La Sulina, vaporul a stat prea puţin ca să am cum îmi ţine făgăduiala. Când am debarcat la Galaţi, a fost atâta zor şi atâta învălmăşeală, încât am uitat de multă lume. De la

Efim însă mi-am luat rămas bun şi ne-am îmbrăţişat frăţeşte; cred că îşi consumase o sticlă de votcă proprie la ora aceea. De votca mea nu mi-am adus aminte decât după despărţire şi am avut mustrări de cuget câtăva vreme, până ce m-am gândit, cu întârziere, că în clipa făgăduielii, pe oceanul lăsat departe în urmă, Efim era în stare de amnezie.)

Cercetat la microscop, lichidul cefalo-rahidian nu

arată hematii, care ar fi dovada hemoragiei cerebrale. Semn bun, dar nu se ştie deocamdată ce poate să mai vină. Doctorul şi-a luat, curajos, o răspundere apăsătoare; unul mai slab de înger ar fi cerut intrarea urgentă în primul port şi debarcarea bolnavului.

Sâmbătă, 9. Un vas alb – şi o clipă de croazieră

Am plecat de la ancoră la 4, 30 dimineaţa, dar nu m-am trezit decât la 8, când se lansase de mult traulul. Peste noapte, ecograful, zice-se, a fost verificat şi pus la punct, aşa că ne putem bizui pe toată precizia lui de acum încolo. Încrezător în bunele intenţii şi în optimismul oamenilor, mi-am pus şi eu încă o dată toată speranţa în această maşinărie şi am alergat pe puntea de comandă îndată ce am făcut ochi, ca să văd ce spune. Nu spunea nimic deosebit faţă de alte zile…

Traulul, a adus 2 – 3 tone de peşte amestecat, mai ales stavride mare şi aproape de loc scrumbie. Începutul a fost, aşadar, o dezamăgire.

Al doilea traul, la prânz, a scos cam 8 tone, iar la ora 16, numai vreo 3 – 4, la fel ca de dimineaţă, stavride destul de mare.

Am observat că atunci când vin ierburi în aripile traulului

(cum a fost cazul şi astăzi) recolta e în majoritate stavride.

Pe de altă parte, mi-am dat seama zilele trecute, lipsa ierburilor anunţă scrumbia; dar o anunţă mai ales peştii-spadă, care o premerg în mod aproape sistematic, agăţaţi în ochiurile aripilor. Între toate aceste mici fenomene există indubitabil o corelaţie. N-am pasiuni de pescar şi nici nu vreau să mi le însuşesc, mă surprinde însă că tehnologii noştri nu dau niciun fel de importanţă acestor semne, care, adâncite, poate le-ar fi de folos altă dată.

Nu, n-am pasiuni de pescar, şi totuşi particip cu un

fel de agitaţie obositoare şi enervantă la toate câte se întâmplă în compartimentele vasului. Ignor oceanul şi călătoria în sine, nu mai am linişte să rămân în cabină cu caietele mele; alerg de la ecograf la vinciul traulului, apoi jos, la buncăr şi la congelare, iar de acolo la descensorul care coboară lăzile cu peşte în magazie. Toate câte se fac ici sau colo s-ar face şi fără mine; regret că înaintea plecării nu am cerut să mi se încredinţeze o misiune, chiar minimă, ca astfel agitaţia mea să nu fi rămas sterilă.

De dimineaţă, cerul a fost înnorat în parte; a şi plouat puţin înaintea prânzului. Flota de pescuit se menţine tot în apropiere; „Galaţi”, în schimb, deşi n-a părăsit zona, rămâne nevăzut de câteva zile.

Astăzi la prânz ne-a ajuns din urmă un vas de pasageri portughez, de 8 – 10 mii de tone, alb, mergând spre nord, probabil în croazieră, fiindcă nu cred să fie curse regulate în acest întins vest al Africii; pe distanţe mari, locul vaporului la luat avionul. M-am gândit că or fi acolo câteva sute de oameni fără griji, călătorind confortabil, dar abia mi-am aruncat ochii spre ei şi nu i-am pizmuit.

După masă am stat două ceasuri la soare, pe puntea ancorelor, la adăpost de vânt; de aici se aude descensorul, dedesubt, şi după un zgomot caracteristic pot să număr câte cutii de peşte se duc jos, în acel hău care continuă să pară de nebiruit. Cutiile nu vin în şir, ci numai când se golesc dulapurile congelatoare şi se fac ambalajele. Într-o oră, descensorul a pornit de trei ori; în acest timp am numărat nouăzeci de cutii. În total ne trebuie peste douăzeci şi şase de mii! în cifra imensă regăsesc toate imensităţile care ne înconjoară.

Soarele ardea, dar nu excesiv, şi, cum descensorul se oprise, parcă pentru totdeauna, am aţipit pe negândite, căzând într-o nepăsare lină, într-o dulce legănare

interioară.

M-a trezit o pală de vânt cam rece; în starea aceea de crepusculare am avut impresia că e un vânt terestru şi poartă pe deasupra mea, în foşnete, frunze de toamnă. Foşnetul era real, pornea de la tenda bărcii de serviciu lângă care mă cuibărisem. Dezmeticindu-mă pe deplin, m-am bucurat că nu e şi toamna reală…

De ce i-aş fi pizmuit pe oamenii de pe vaporul care trecuse mai înainte?…

A început să se simtă iarăşi mirosul dezgustător de la fabrica de făină; am impresia însă că am să mă obişnuiesc cu el, altceva neputând face.

Suntem tot în zona de ieri, patrulând de la nord-est spre sud-vest, pe latitudinea 21°30, la 20 de mile de coastă.

Duminică, 10. Luna tropicală

S-a traulat toată noaptea, pelagic de astă dată, dar fără succes, căci s-au scos numai câteva sute de kilograme de peşte.

Mi se pare că nu se va ajunge la niciun rezultat pe această cale înainte de consumarea unei experienţe îndelungate şi sistematice.

Ziua s-a lansat traulul de fund, de cinci ori, ceea ce este un record, dar al patrulea n-a fost ţinut decât o oră şi a scos

2 tone de peşte. Celelalte, între 4 şi 6 tone. Totalul, deci, rămâne şi astăzi departe de a fi satisfăcător.

Ne-am învârtit toată ziua la nord de paralela 21, printre vase mari de pescuit, care se numără cu zecile. Seara, de asemenea, erau numeroase în jur, dar la distanţe convenabile.

Totuşi, prezenţa unui vas, chiar la câteva mile, pe comandant îl nelinişteşte. Ceilalţi se uită unul la altul şi îşi dau coate…

Peştele scos astăzi a mers în bună parte la fabrica de făină;

nu cred că la congelare să fi ajuns mai mult de 6 – 7 tone;

Învingem greu imensităţile…

Altminteri, ziua a fost frumoasă, fără urmă de nor, numai cu vânt de nord, puţin cam rece.

Soarele a apus pe un orizont cu totul clar şi am văzut încă o dată raza verde, izbucnită însă altfel, sau poate am descifrat-o cu mai mult sânge rece: când a douăzecea parte din discul soarelui mai era deasupra apei, tot arcul lui a început să emane pâlpâiri verzui, care s-au concentrat spre vârf, contopindu-se apoi într-o scurtă izbucnire finală, odată cu ultima scânteie de lumină. Totul nu ţine decât câteva secunde şi am regretul că nu pot opri atunci timpul în loc; dar oare nu-i uimitor tocmai fiindcă se întâmplă rar şi ţine aşa de puţin?

Astăzi, pe seară, am coborât sub paralela 21; acum însă, la ora 22, ne îndreptăm iarăşi spre nord, încercând iarăşi ceva, şi probabil tot inutil, cu traulul pelagic.

Noapte destul de luminoasă; jumătate de lună argintează oceanul. Aici, secera lunii, în creştere sau în descreştere, apare în altă poziţie decât pe latitudinea de acasă, orientată aproape orizontal, ceea ce surprinde dacă nu apelezi la cunoştinţele de astronomie. Prefer să ignor astronomia şi să privesc ciudata aşezare a lunii ca pe un miracol al cerului tropical.

Acum pare un coş, ţinut cu gura în sus, şi nu mai lipseşte doar să curgă în el stelele.

Efim, traumatizat alaltăieri, se simte bine; cum au trecut trei zile de la accident, sunt toate indiciile că nu vor urma complicaţii, cel puţin deocamdată.

Mai liniştit în privinţa lui, doctorul a avut toată ziua bătaie de cap cu altul, cel mai vârstnic dintre fraţii Milo,

venit peste noapte la infirmerie, în chinul unor atroce dureri abdominale.

N-au cedat decât azi spre prânz, după o injecţie cu papaverină.

Un plămân opacizat îl făcea pe doctor să creadă că ar putea fi o pleurezie, care începe uneori cu dureri abdominale; îl contraria însă lipsa temperaturii.

Seara, pare-se, lucrurile se clarifică; a început febra, deci e o afecţiune a plămânilor, pleurezie sau pneumonie, ceea ce se poate îngriji cu mijloacele noastre. Ar fi fost grav dacă era ceva la stomac sau intestine, o perforaţie bunăoară; intervenţia în acest caz nu poate fi amânată peste şase ore fără riscuri grave, şi nouă, ca să ajungem într-un port, la o mare nevoie, ne trebuie două, trei zile. Chiar dacă doctorul n-ar avea o fire ideală, fiind de altminteri şi foarte tânăr, sunt dator să spun că are inimă.

Luni, 11. Când înfloresc salcâmii?

Ultimele zile seamănă între ele; acelaşi ocean blând, acelaşi vânt răcoros dinspre nord, acelaşi cer senin, arar tulburat de un nor care trece în patrulare. Doar că temperatura nu creşte, ci, dimpotrivă, scade; calendarul merge parcă de-a-ndărătelea, dar nu e primejdie să ne arunce înapoi, până în martie. Vara noastră suplimentară se plimbă pe deasupra oceanului şi, fiind feminină, cochetează.

Natura deci mă satisface, am prilejul s-o aspir nestânjenit şi pe săturate. În schimb…

Comandantul e în toane rele, singura lui consecvenţă reală;

gurile rele dau drept explicaţie lipsa băuturii. Mai am câteva sticle de coniac, dar nu înţeleg să le sacrific în aceste condiţii, chiar dacă ar fi pentru o cauză comună. De altfel, mă străduiesc să nu dau ochii cu el; mă indispune

zâmbetul lui confecţionat la iuţeală.

Peste noapte s-au făcut în continuare încercări de pescuit pelagic, fără rezultate, deşi după ecograf plasa ar fi trebuit să fie plină. Astăzi, primul traul a scos cantitatea cea mai mare de până acuma, peste 20 de tone, însă peşte mărunt, care a mers aproape în întregime la făină.

S-a mai lansat traulul de trei ori, aducând câteva tone la prânz, o căruţă după amiază, vreo 6 – 7 tone seara, acelaşi peşte mărunt, din care cu totul astăzi nu s-au congelat decât

2 – 3 mii de kilograme.

Situaţia devine iarăşi îngrijorătoare, iarăşi ni se lungesc chipurile, iarăşi devenim inconciliabili, gândind cu nervozitate că vom ajunge în ţară abia la vară; pesimiştii spun în august sau septembrie; optimiştii, în mai. Nimeni nu mai crede, poate în afară de mine, că am putea să ne întoarcem măcar la sfârşitul lui aprilie… Da, este vară, mă bucur de ea nesăţios, dar mi se face câteodată un dor sfâşietor de primăvara noastră. Aş vrea să ajungem măcar când înfloresc salcâmii, cu întârzierea lor lascivă, de fecioară leneşă.

S-au împuţinat alimentele şi li se simte lipsa, mai ales a legumelor; carne avem, dar de mult nu mă interesează. Azi la prânz n-am mâncat decât compot cu pâine, iar seara o scrumbie friptă pe plită, excelentă de altminteri, cu untdelemn şi.

sare de lămâie. Eu unul nu simt decât lipsa fructelor. Nu se ştie când şi unde vom merge pentru aprovizionare; pe lângă atâtea incertitudini, trebuie s-o avem şi pe aceasta, evitabilă şi inutilă. De ce nu ni se spune oare din vreme? Dacă am acceptat ostilitatea naturii, nesupusă şi câteodată nebună, aşteptam un semn de iubire pornit din birourile ministerului.

Între timp, trec zilele, cu o viteză ameţitoare; odată şi odată, oricâte ar fi ele, va veni şi cea a întoarcerii în ţară.

Marţi, 12. Fanfară

„Galaţi”, care se află cu 120 de mile mai la nord, continuă să pescuiască scrumbie, în cantităţi inexplicabile şi umilitoare pentru noi; puterea vapoarelor noastre e egală, iar ei nu sunt zmei, ci tot oameni. Congelează în medie 15 tone pe zi; azi au scos un traul de 25 de tone.

Iar noi, continuând să ne învârtim cu încăpăţânare în jurul paralelei 21, am scos astăzi trei traule de 1 – 3 tone, din care în total s-au congelat 2 şi jumătate. Seara, în sfârşit, cu surle şi trâmbiţe, comandantul conducând personal manevra la pupa, cum ar fi dirijat o fanfară, a ieşit un traul de vreo 8 – 10 tone;

a fost estimat la 12, şi prin staţia de amplificare s-a lansat un apei repetat şi bombastic, să vină voluntari la buncăr, pentru alesul scrumbiei. S-au dus destui, dar, aşa cum ştiam dinainte, n-au avut ce face; greutatea nu e sortarea peştelui, ci aşezarea lui în tăvi, la congelare.

După o jumătate de oră, oamenii au trebuit să se oprească şi au fost poftiţi să fumeze câte o ţigară; cei de dincolo nu mai dovedeau, iar peştele, galopând cu benzile transportoare, dădea peste margini. Cu astfel de pauze, până la ora 21 buncărul era aproape gata. La congelare au intrat 3 tone şi jumătate de scrumbie şi poate o mai fi o tonă de stavride; restul la făină.

E bine, dar cu prea multă gălăgie; mai ales dacă înţelegi substratul. Iată: Rosmănică e bolnav, are o coastă fracturată de ieri, când a căzut pe punte, în timp ce îşi îndeplinea datoria. Ţipă, la rândul lui, a făcut congestie pulmonară.

Lipsind ei, comandantul a luat conducerea prelucrării şir cu autoritatea lui supremă, a pus oamenii pe roate;

fanfara, recunosc, a mers straşnic. E păcat însă că face aşa numai când îi vine sau când vrea să demonstreze incapacitatea celorlalţi.

— Şi mai susţineau unii să mergem în nord, unde pescuieşte „Galaţi”! a spus, după ridicarea traulului de pomină, pe care, neîndoios, îl socoteşte o izbândă personală.

Ca urmare, a poruncit stânga împrejur şi am pornit din nou spre sud, deşi mai înainte cred că se hotărâse chiar el, în sinea lui, să mergem spre nord, dar nu voia să mărturisească.

Astăzi, revenind în sud, în jurul nostru erau cam douăzeci şi două de traulere mari (atâtea am putut să număr la ora prânzului), şi le-am urmat, la distanţe respectuoase, socotind că ştiu ele ce fac dacă rămân în această zonă. Dar Cornel a intrat în legătură cu un polonez dintre ei, care i-a spus, descurajat, că pescuiesc în medie zilnică 9 tone, peşte pentru făină; mai pot să fie şi alţii în derută – ghinionul poate urmări pe oricine, după cum oricine săvârşeşte şi nechibzuinţe. Însă când ai de ales, când radioul află tainele tuturor a, de ce să cauţi taina cea mai neconvenabilă?

Cred că marea dorinţă a comandantului ar fi să aibă un ocean pustiu, ca să nu-l stingherească nimeni, sau cel puţin vapoarele să nu se apropie mai mult de 4 – 5 mile. Cum vede unul dincoace de această distanţă, începe să se agite, în timp ce toţi ceilalţi de la puntea de comandă ridică din umeri.

Astăzi după amiază, sub un soare torid de data aceasta, un trauler venit din babord ne-a trecut prin pupa, la câteva cabluri, şi ofiţerulal doilea, o fire flegmatică, n-a schimbat drumul nici cu un grad. Nu era nici nevoie, nu era nici obligaţia lui să-l evite pe celălalt, care venea travers din stânga;

În linii mari, regulile de evitarea abordajelor se aseamănă cu cele de circulaţie terestră, dreapta având prioritate. Cred că traulul acelora a trecut foarte aproape de traulul nostru; important este că nu s-au agăţat unul de altul. Dar în acest timp comandantul dormea în cabină; să fi fost aici, am fi schimbat drumul cu douăzeci de minute mai devreme şi ar fi fost multă agitaţie în timonerie. O fi visat oare în timpul somnului un naufragiu?

Am văzut şi astă-seară raza verde, cu toată limpezimea;

Marian, care a scăpat clipa apusului mai multe zile în şir, a fost prezent astăzi, dar n-a perceput-o, încât aproape pune la îndoială afirmaţiile mele. Dacă n-aş fi avut martori, aş începe să cred că văd stele verzi în soare.

După Efemeride – tablele astronomice de navigaţie

Crucea Sudului se află la câteva grade deasupra orizontului.

Orizontul e însă prea luminos chiar şi la ora 22, din cauza lunii în creştere, aşa că n-am izbutit s-o disting, şi ar fi prima oară când o văd, după ce am visat-o decenii. Ştiu că nu-i o constelaţie spectaculoasă; cele din emisfera nordică sunt mult mai sugestive şi mai bogate. Nu mă împac însă cu gândul s-o ştiu pe cer, reală, iar pentru mine să rămână abstractă. Secundul, care este de cart de la 4 noaptea înainte, are să mă trezească în clipa când se vede clar, puţin înainte de a se vesti dimineaţa.

Miercuri, 13. Între absurd şi fantastic

Eram prea obosit aseară ca să completez pagina… Obosit de ce? Numai de nerăbdare şi agitaţie…

După ce s-a ridicat ultimul traul mă găseam la comanda de pescuit. Comandantul coborâse la pupa, să conducă manevra, lucru pe care în lipsa lui Rosmănică, îl poate face şeful echipei.

Costică Oţeleanu, timonierul de cart, a întrebat prin radioamplificare:

— Ce drum luăm?

Comandantul i-a răspuns, oţărât:

— Nu ţi-am spus?

Nu-i spusese; eram acolo şi aş fi auzit.

— Ţi-am spus, 10 grade!

— Am înţeles, 10 grade!

— Nu; mai bine ia 15!

Oţeleanu a manevrat timona, dar n-a mai răspuns.

— Ce drum ai luat? s-a auzit glasul comandantului prin amplificator.

— Cincisprezece grade!

— Ia 10!

Schimbările bruşte de direcţie ale unui vapor, datorită valurilor, pe timp rău, se numesc ambardee, cu un termen consacrat de mult; nu l-am auzit niciodată pe vaporul nostru până acum (şi nici mai târziu). Dar e sigur că aseară am făcut câteva ambardee pe timp destul de frumos, ceea ce mi-a prilejuit să gândesc că nu doar vapoarele, ci chiar şi oamenii ambardează uneori…

*

Câteva minute înainte de ora 4 m-am trezit – fără motiv, sau poate simţisem prin somn mişcare alături, la secund, care intra în cart…

Spre surprinderea mea, cum ajung pe puntea de comandă văd că mergem spre nord. Când am schimbat drumul? La

23, 30, după ce s-a scos traulul, mă informează Paţe, timonierul, din cartul precedent, care tocmai coboară. Aşadar, comandantul a luat, în sfârşit, hotărârea cuminte şi dorită de toată lumea să ne apropiem de „Galaţi”; ei continuă să scoată cantităţi de scrumbie peste capacitatea

de congelare.

Ofiţerul al doilea, pe care secundul n-a venit încă să-l schimbe, a căzut frânt pe canapea în camera hărţilor şi-a adormit pe loc. Aseară, l-a trezit şi i-a răpit timpul de somn, apelul pentru voluntari; când intră în funcţiune difuzoarele din faţa cabinelor, într-adevăr nu mai poate dormi nimeni „dar această linie de difuzoare se foloseşte numai în cazuri excepţionale, de aceea se şi numeşte „reţeaua de avarie11.

Nu-i nici Costică Oţeleanu, timonierul; s-a dus să pună decafea şi să-l trezească din nou pe secund, care probabil a adormit iar.

Zece minute, puntea de comandă rămâne pustie. Pilotul automat îşi face datoria, luminile de poziţie sunt aprinse, şi cel mai apropiat vapor se distinge la peste 8 mile…

În alura asta e greu să văd Crucea Sudului, pe care o avem în pupa, şi acolo, pe puntea de lucru şi pe coloane, ard toate reflectoarele. Totuşi, o desluşesc, la o palmă de orizont, spre surprinderea mea, mult mai bine desenată şi mai sugestivă: „decât mă aşteptasem.

Revin pe puntea de comandă să iau binoclul; îl găsesc pe secund, care tocmai urcase.

— Ce păcat, îi spun, că nu avem Crucea Sudului în faţă!

— Nu-i nimic; întoarcem!

În prima clipă socotesc că-i o amabilitate, şi recunosc că n-ar fi prima. Iar un rondou pe oceanul pustiu nu-i nicio problemă, nu înseamnă nici risipă de energie, nici cine ştie ce cheltuială. Protestez, totuşi:

— Am s-o văd altă dată.

— Nu, tot trebuie să întoarcem.

— Să întoarcem? De ce? întreb cu stupefacţie.

— Ca să traulăm unde am fost aseară.

— Bine, dar atunci de ce-am mai mers patru ore spre nord?...

Nu ştie... în timp ce vasul girează, şi constelaţiile îmi defilează prin faţă, secundul face socoteala că n-o să ajungem pe locul de traulat înainte de ora *7*

Nu mai înţeleg nimic, şi nimeni nu cred să înţeleagă ceva

— Poate nici comandantul. Vânturăm oceanul acesta anonim, anonimi şi noi în raţiunile noastre anulate, când timpul e aşa de preţios, când spiritele mocnesc, când toată lumea e iritată de nişte mişcări inutile, incoerente şi infructuoase.

Într-adevăr, traulul n-a fost lansat decât la ora 7, şi marşul nostru întâi spre nord, apoi spre sud, rămâne fără explicaţie.

Vânturăm oceanul, şi măcar dacă am merge în căutarea poeziei sau a bizarului pe care poate s-o ofere o asemenea navigaţie fără ţel, între absurd şi fantastic...

Dar Crucea Sudului am văzut-o în faţă şi am contemplat-o.

Nu, nu este insignifiantă, cum spun unii, şi nu poate dezamăgi pe nimeni, fiindcă are un desen limpede, iar în jur mult spaţiu – şi fiindcă-i aşa de departe!

Seamănă uimitor cu Orion, decât că-i mai simplă, ceva mai mare şi, sigur, mai sobră. Dacă pe prima am numit-o odată „constelaţia insomniilor” (vara pe cerul nostru apare spre ziuă), Crucea Sudului aş numi-o „constelaţia nostalgiilor”.

Am privit-o îndelung şi, într-adevăr, mi-am dizolvat în ea, cu mulţumire, cu o uşoară melancolie „productivă”, toată nostalgia visurilor neîmplinite decât târziu şi numai în parte.

În afară de aceste două constelaţii, restul cerului

poate să rămână pentru mine fără nume; ele îmi ajung spre a-mi balansa sufletul de la una la alta…

Acum câteva zile, când Cornel, împreună cu Ştefănică şi

Zamfirescu, s-a străduit toată noaptea să pună la punct ecograful, prin stăruinţa şi din propria lui pasiune, am uitat să notez: dimineaţă comandantul l-a felicitat călduros pe Ştefănică, lăudându-l în gura mare pentru pricepere şi silinţă, dar a uitat să spună un cuvânt despre ceilalţi, a căror pricepere şi silinţă au fost cel puţin egale.

Preferinţele încep să se deseneze astfel chiar şi pentru mine, venit aici cu naivitate, bună-credinţă şi iluzii nelimitate în privinţa oamenilor. Ştefănică mi-a făcut impresia unui om aşezat, muncitor, cuviincios, şi cred că aşa şi rămâne. E al doilea în vârstă după mine, ne despart numai câteva zile de viaţă, şi îl invidiez nu pentru robusteţea lui – n-am nici eu a mă plânge de vreun beteşug sau de vreo slăbiciune, măcar din ziua plecării –, ci fiindcă n-are niciun fir de păr alb, ceea ce dă impresia unui plus de energie. Se plânge de dureri la ceafă; o fi având vreo spondiloză sau artroză cervicală, mic bir de plătit anilor, care sunt în număr respectabil; ar fi vrut să scape pe gratis!

E un vechi subaltern al comandantului, de unde şi preferinţa acestuia, manifestată în mai multe ocazii. Există între ei, vizibilă şi stânjenitoare, o comuniune peste cea care ar trebui să ia naştere astăzi. Ca să fiu drept, nu cred că Ştefănică o caută; el rămâne un om de nădejde al echipajului…

În primele zile ale călătoriei, servindu-ni-se nu ştiu ce bucate la masă, comandantul, după ce le-a consumat cu multă vervă gastrică, nelipsindu-i niciodată pofta de mâncare, s-a dus sus şi, punând în funcţiune staţia de

amplificare, l-a felicitat zgomotos pe bucătar, în auzul tuturor. Pe atunci credeam că, în dragostea lui pentru comunitatea care îi era încredinţată, se va apropia la fel de ceilalţi membri ai echipajului şi îi va felicita cu prilejul faptelor lor de ispravă. E drept că îi felicită, prin aceleaşi megafoane gălăgioase, la ziua de naştere a fiecăruia, dorindu-le, stereotip, ani mulţi, spor la muncă şi multă sănătate. Cuvintele, cunoscute dinainte, au început să stârnească zâmbete.

Preferinţa arătată bucătarului îşi are explicaţia că şi acesta i-a fost subaltern în marină. Iar bucătarul se achită prezentându-i câteodată, în afara ordinarului, o friptură uriaşă, în care pune toată arta lui, recunoscută public prin megafoane.

Joi, 14. Fratele nostru

Mergem spre nord, 100 de mile, ca să ajungem în zona unde pescuieşte aşa de rodnic „Galaţi”. Astăzi, ei au prins

75 de tone.

Peste zi, după ce vorbisem cu un trauler polonez (şi nu prima oară!), care confirmase întru totul informaţiile celor de pe „Galaţi”, am intrat în legătură cu un trauler israelian aflat în sudul nostru, şi încă departe, pare-se în emisfera cealaltă; vine dinspre Capul Bunei Speranţe. Secundul, Zuri, e în curent cu situaţia pescuitului pe toată coasta de vest a

Africii. Ne indică şi el, fără ezitare, zona unde se află „fratele dumneavoastră, «Galaţi»”, şi ne roagă să păstrăm legătura, ca să ne mai dea informaţii. E plin de intenţii bune, care pe ocean îşi măresc rezonanţa…

Pe seară intrăm încă o dată în legătură cu „Galaţi”.

Comandantul nostru, nemaiavând încotro, se decide să vorbească în sfârşit cu comandantul lor. Convorbirea

începe cu tatonări diplomatice.

— Vă salut! Aveţi să mă întrebaţi ceva? se desluşeşte din eter glasul lui Orban, deferent, el fiind cel mai tânăr.

— Victore, te aud bine… Ai să-mi spui ceva?

— Am crezut că dumneavoastră vreţi să staţi de vorbă cu mine.

— Da. Victore… Să vezi… Ne-am hotărât să venim şi noi spre nord. Am luat informaţii de la un trauler polonez…

— Îmi pare rău că aţi avut nevoie de informaţiile lui şi n-aţi crezut în informaţiile noastre…

Pe urmă, comandantul a părăsit staţia de radio. Mai târziu, întâlnindu-l, mi-a spus cu seninătate:

— Mergem spre nord. Eu unul de mult voiam, dar nu sunt toţi de acord…

„Ambardeele” interioare ale comandantului capătă amplitudini neînţelese de nimeni, şi nicio mână omenească, niciun aparat nu poate să le corecteze.

Deşi nedeclarată, din spiritul disciplinei funciare a marinarului, ostilitatea e completă şi unanimă. Bărbat, ofiţer mecanic, care este şi preşedintele sindicatului, un om binecrescut, foarte la locul lui, amintit şi altă dată, în treacăt, pus de la început în categoria simpaticilor, s-a dus astăzi la Şişu şi l-a rugat să ia o atitudine; oamenii sunt nemulţumiţi, nedumeriţi

— Socotesc că pe bună dreptate.

Optzeci de inşi suportă, în întuneric, capriciile sau incoerenţa unui al optzeci şi unulea, care nu se explică, nu-şi spune gândurile pe faţă, uitând că atotputernicia medievală a comandantului trebuie amendată, că echipajul astăzi nu mai este o adunătură de foşti piraţi sau ocnaşi, de fiinţe dezmoştenite „ci are o conştiinţă, individuală şi colectivă, adică este o comunitate. În umanitatea zilelor noastre, oamenii se supun comenzii mai bine decât altă dată, deoarece fiecare îşi cunoaşte, în spirit, aceleaşi

drepturi cu comandantul. Şi iată, comandantul îi frustrează…

Nu pot spune aceste gânduri cu glas tare, nefiind investit cu putere de judecător. Dar a nu vedea şi a nu gândi ar însemna să dezertez în mine.

Aş vâea să am o floare în cabină. În afară de cele palide pe care le-am văzut la Thorshavn, la ferestrele caselor, ultimele flori rămase în amintire sunt trandafirii de la Snagov, aduşi când am fost acolo să opresc pendula, cu gândul că tăcerea ei credincioasă va marca, în liniştea casei, absenţa mea atât de îndelungată.

Aici e soare văratic şi mă înfior la imaginea zăpezii aşezate acum pe pajişte.

Dar aş vrea o floare… Dacă ar fi pe masa mea astăzi, poate m-aş împăca şi cu mine, şi cu ceilalţi…

*

Ieri, de la prânz până târziu după amiază, ceasuri, o pasăre a planat pe deasupra noastră. Nimeni nu s-a priceput s-o identifice; nu-i albatros, deşi îl evocă prin dimensiuni, gigantice la scara ornitologică şi necunoscute altei păsări oceanice.

Nu poate fi nici pescăruş, care nu ajunge niciodată la această dezvoltare şi la acest calm de patriarh al apelor. Lungimea, estimată modest, de teama exagerării clasice, depăşeşte un metru, iar aripile deschise trec peste un metru şi jumătate.

Partea de sus a corpului şi aripilor e de un cenuşiu-închis;

partea inferioară, albă, stropită cu negru, de parcă ar fi împroşcat-o o sepie cu cerneala ei, cum ne împroaşcă şi pe noi câteodată.

A planat măiestru ore în şir, ţinându-se în tribord (vântul venea din prova-babord) cam deasupra punţii de

comandă şi coborând uneori aşa de aproape, încât ai fi putut s-o prinzi cu mâna. Mai erau în jur şi alte păsări de aceeaşi speţă, au zburat toată ziua pe lângă noi, le-am văzut plutind liniştite în dreptul hublouri lor, dar niciuna nu ne-a însoţit aşa de mult timp şi aşa de aproape, şi n-a dat atâta reprezentaţie. Fiindcă, neîndoios, zborul era o demonstraţie pentru noi toţi câţi asistam la spectacol. Am repetat experienţa şi de fiecare dată s-a întâmplat la fel: dacă ne făceam nevăzuţi, se îndepărta şi probabil observa nemulţumită de la distanţă vaporul fără spectatori care s-o aplaude. Dacă ieşeam la vedere, se apropia şi îşi reîncepea spectacolul. Aveai de ce să-l urmăreşti, şi în definitiv de ce să nu-l şi aplauzi?

*

Deşi am hotărât să rămân în cabină, ca să nu înregistrez alte dezamăgiri până nu se stabileşte o minimă armonie între comandant şi ceilalţi, care îşi rod zăbalele în tăcere, n-am putut rezista nevoii de a vedea ce scoate traulul. Era ora 8

când am simţit că-l virează (vasul primeşte şocuri la pupa);

m-am dus pe lângă pereţi şi m-am uitat aproape pe furiş, de teamă să nu întâlnesc surâsul de ocazie, semnul bunăvoinţei perpetue a comandantului faţă de mine. Suntem oarecum în zona indicată, dar „Galaţi” se vede tocmai la orizont, deci încă îl ocolim, de parcă ne-am teme să nu ne dea ciumă. Primul traul, care este de obicei cel mai bogat, n-a scos decât

4 – 5 tone de peşte felurit, adică la fel ca până acum. Dezamăgire generală… Conflict scurt şi violent între Şişu şi comandant. De ce nu mergem acolo unde s-a stabilit? Întrebare clară, lipsită de răspuns, chiar şi de unul evaziv. Comandantul îşi varsă furia pe Rosmănică, bruftuluindu-l

pe nedrept în faţa oamenilor, că el ar fi de vină, că n-a fost gata de lansare la 4 dimineaţa. De regulă traulul se lansează la 6 sau chiar la 7. Nimeni nu-l anunţase şi nici n-a fost curent mai devreme

(motorul al doilea, „fiul”, care antrenează generatorul principal, era oprit pentru revizie), încât, chiar să fi ştiut, n-ar fi avut cum face manevrele pregătitoare.

Totdeauna pe mare, ultimul cuvânt e al comandantului.

Acest principiu a făcut gloria marinei, când nu a înscris pagini triste în istoria ei de multe ori însângerată. Nu varsă nimeni din noi sânge, dar îmi simt inima sfârtecată.

Galaţi” anunţă: „Primul traul, 25 tone de scrumbie!” Îţi vine să proclami răzmeriţă.

În sfârşit, pornim spre ei; în drum, se mai aruncă o dată traulul, iarăşi prematur, iarăşi în afara zonei care s-a stabilit.

Scoatem o tonă de rechini. Ptiu!

Pe urmă ne înscriem pe marginea platformei, aşa cum lucrează ceilalţi, şi după două ore, traulul, ridicat cu greu pe punte, aduce, după cea mai modestă estimare, 20 de tone de scrumbie. Iată ce ne trebuia – şi câte ocoluri am făcut ca să ajungem aici!

Când mă întorc la buncăr, dau nas în nas cu comandantul;

e asudat şi radios. Spune:

— Încă unu ca ăsta, şi sunt mulţumit pe ziua de astăzi!

Gloria e a lui; o consumă cu whisky, dublându-şi satisfacţia.

Nu înţeleg de ce unii arată ostilitate celuilalt trauler, „fratele” nostru „Galaţi”, singurul frate între străini. Înainte de a se ridica acest traul, confirmarea deplină a

informaţiei lor

(şi a altora), tocmai ne încrucişam cu ei – erau în babord, la mai puţin de o milă; în timonerie, câţiva, urmărindu-i cu ochii şi cu binoclul, făceau comentarii răutăcioase: că aşa au fost ei întotdeauna (când „întotdeauna”, dacă n-au niciun an de viaţă?!), că le place să se laude, că probabil cifrele lor sunt mincinoase…

M-a cuprins tristeţea văzând cum se îndepărtează „fratele nostru”…

*

Rosmănică, în „corset”, slab, firav, dar zâmbitor şi blajin, e în picioare toată ziua, când n-ar trebui să părăsească patul.

Dacă nu ştie să-l preţuiască, să-l respecte şi să-l menajeze, comandantul nu-şi arată decât inferioritatea, nu în ierarhia vaporului, unde gradele sunt inatacabile, ci în ierarhia omeniei;

aceasta, spre deosebire de prima, se păstrează şi după debarcare.

Ţipă, încă neînsănătoşit pe deplin, s-a ridicat din pat astăzi. E cam rătăcit şi foarte palid. Nu-l cunosc îndeajuns, deşi l-am privit de aproape. Peste firea lui moale poartă o carapace; n-are ţepi, ca ariciul, ci solzi, datorită cărora îţi alunecă printre degete. Dar nu lasă rană; peste tot ce-ar avea ascuns, rămâne în om cumsecade.

Efim merge bine, adică nu i s-a ivit nicio complicaţie, dar nu poate să stea în picioare, ameţeşte, iar dacă vrea să citească o carte, uită fraza citită în clipa care urmează.

S-a îmbolnăvit şi Zamfirescu, doborât, după multă rezistenţă naivă, de o otită pe care o ducea pe picioare aproape din clipa plecării. Cu el, infirmeria de trei paturi ar fi plină

(mai este internat şi Milo), dar a refuzat locul disponibil, şi doctorul îl îngrijeşte în cabină.

Toate compartimentele vaporului, inclusiv cel sanitar, sunt astăzi în plină activitate.

*

Închei mâhnit o zi care nu seamănă cu nimic din ceea ce visasem. Toată după-amiaza am rămas în cabină şi am scris, iarăşi pagini cărora nu ştiu ce întrebuinţare o să le dau mai pe urmă. În afară de vântul puţin cam tare şi rece, restul

— Oceanul, uşor montat, şi cerul, fără urmă de nor, soarele fierbinte, au fost îmbietoare, oferindu-mi-se nepătate; mi le-am refuzat – puritatea lor nu corespundea stării mele.

Începe chiar acum să se tragă ultimul traul al zilei.

Vineri, 15. Pe marginea platformei

Un trauler polonez întâlnit ieri avea pavilionul în bernă, semn de doliu. Nu ne-am dat seama de la început, părea că vor să ne salute, şi-atunci am ridicat şi noi pavilionul, care apoi a rămas pe cer toată ziua… Nefiind o obligaţie legiuită, vapoarele nu ridică pavilionul în largul mării. Dar o bucată de pânză, care e drept că se sfâşie repede în bătaia vântului, nu costă o avuţie şi ar merita s-o sacrifici din când în când, din obligaţia inimii.

Polonezii – am aflat apoi, intrând cu ei în legătură radiofonică – aveau pavilionul în bernă pentru un vas de-al lor, scufundat în Skagerak; s-au pierdut optsprezece oameni din echipaj, după primele informaţii. Aici am şi uitat cum era oceanul în Nord, iarna, câte vapoare naufragiau, ce simfonie tragică emiteau semnalele de alarmă, încrucişate deasupra noastră.

Primul traul scos azi-dimineaţă a adus cam 8 tone de peşte bun, în majoritate scrumbie frumoasă. Noua zonă nu dărâmă nicio speranţă; primejdia este să rămânem pe loc, după ce peştele are să plece în altă parte.

M-a trezit, la 7, 30, un huruit care a pus în vibraţie

pereţii cabinei; în prima clipă n-am ştiut ce se întâmplă; părea că vaporul stopase. Mi-am dat seama că trebuie să fie generatorul electric de avarie, care porneşte automat în clipa când generatorul din sala maşinilor încetează să funcţioneze. Totuşi, pe vas era linişte, pluteam netulburaţi, nu se simţea nicio primejdie, nu suna alarma, viaţa decurgea calmă.

Pe urmă am aflat, cu aproximaţie: nu se ştie cine a umblat la tabloul electric, jos, în sala maşinilor, şi generatorul şi-a pierdut tensiunea.

Am constatat cu acest prilej promptitudinea cu care a intrat în funcţiune, automat, generatorul de avarie. Şi trebuie să adaug că îl antrenează nu un motor cu benzină, ci un Diesel a cărui pornire e totdeauna mai dificilă.

Ieri după amiază, „Galaţi” trecând prin imediata apropiere, comandantul a săvârşit o amabilitate neaşteptată: l-a salutat cu fluierul, spre surprinderea mea şi probabil a altora.

Azi, când mergem spre sud, cu traulul la apă, „Galaţi” a apărut iarăşi din faţă. Mergeau spre nord, ca apoi să întoarcă, spre a lansa şi ei traulul, deoarece, cum am mai spus altă dată, oceanul fiind puţin montat nu se poate traula luând valul din faţă.

Îndată ce-au ajuns travers, au făcut un rondou elegant, şi

— Mi s-a părut – cu o intenţie ştrengărească, s-au aşezat în linie de şir cu noi, la câteva cabluri, în babord, după care au lansat traulul, părând că ne ignorează. În dreapta, la o milă, mergea tot în linie de şir cu noi un trauler polonez; eram deci încadraţi, parcă în demonstraţie.

Comandantul se uita când într-o parte, când în alta – la

„Galaţi” mai cu seamă, fiind mai aproape –, strângea

din fălci, voia să pară calm, dar cred că pe dinăuntru fierbea la 100 de grade. Mi-am dat seama că şi alţii urmăreau, pe tăcute, acelaşi spectacol.

Între timp, poate chiar în joacă, „Galaţi” a început „să închidă” drumul, adică să se apropie de noi, şi cum mergeau ceva mai repede ai fi putut crede că vor să ne iasă în faţă.

Dacă au surprins în alte rânduri ticul său, hai să zicem, prudenţa noastră, înseamnă că se distrau straşnic. De fapt asistam la o lecţie marinărească, de-aceea mi-au fost foarte simpatici.

Comandantul nostru însă n-a mai putut să rabde mult timp competiţia şi a micşorat viteza – foarte prudentă manevră de siguranţă.

Ceva mai târziu, când rămăsesem în urmă, iar „Galaţi”.

venise exact în faţă, la mai puţin de o milă, poate 7 – 8 cabluri, ei au început să ridice traulul. Ne rămânea sau să manevrăm, fie prin stânga lor, fie prin dreapta, sau să ridicăm şi noi traulul (în acest timp, viteza se reduce la 2 noduri, poate 2 noduri şi jumătate). Comandantul a hotărât să virăm, treabă mai sănătoasă.

Am urmărit cu binoclul tot ce se întâmpla pe puntea celorlalţi şi-am văzut, cu părere de rău, că au scos de data asta numai câteva sute de kilograme. Bineînţeles, corul comandantului, care a mai cântat şi altă dată pe aceeaşi strună, s-a şi grăbit să comenteze cu satisfacţie: „Astea-s 25 de tone?! Ştiam noi că se laudă!”

Aşteptam cu nerăbdare ce cifră are să comunice „Galaţi”;

sunt sigur că ar fi spus adevărul, dar nu ştiu cum s-a făcut că până acum, ora 18, 30, n-am intrat în legătură cu ei, deşi sunt foarte aproape.

Printr-o întâmplare ciudată, noi, care am mers alături de ei, iar un timp în urma lor, am scos 4 – 5 tone de scrumbie frumoasă. Au văzut – tocmai viraseră să meargă din nou spre nord, şi ne-au trecut prin pupa când ridicam sacul.

Senzaţional a fost traulul următor. Macaralele s-au opintit din greu ca să-l aducă pe punte; să fi fost mai plin, nu ştiu dacă nu se rupeau cablurile sau plasa. Socotind că buncărul are 28 de metri cubi, cât mi s-a spus, şi admiţând că un metru cub de peşte, destul de tasat, trage la cântar mai mult decât un metru cub de apă, înseamnă că am scos peste 30 de tone:

buncărul s-a umplut, faţă rasă – mai mult nu ar fi putut să încapă.

Păcat însă! După ce toată lumea l-a admirat, şi s-a minunat, şi s-a bucurat, după ce ne-am fotografiat pe punte în faţa sacului uriaş, umflat gata să crape, depăşind mult în înălţime capetele noastre, după ce s-a golit cu destulă cazną, a urmat… o pauză. Dispăruseră toţi – nimeni nu făcea nimic;

comandantul a privit, a plecat; Ţipă a privit, a studiat o scoică, a plecat; au venit, au plecat alţii… Iar peştele între timp se turteşte, se înmoaie, se degradează…

Din 30 de tone, nu ştiu dacă au să se congeleze 7. Restul, la făină – scrumbie de mâna întâi, una şi una; nici măcar nu trebuie aleasă – o iei cu lopata şi-o arunci direct pe bandă.

Şi-apoi? După cinci minute, becul roşu se aprinde: „Opriţi banda! „Cei de la prelucrare nu răzbesc; de fapt nici nu s-au apucat de treabă – îşi termină ţigara –, iar peştele care continuă să vină cade pe jos, e călcat în picioare. Jaf şi dezastru…

Am plecat scârbit; n-am mandat şi n-am nici putere să îndrept treaba.

Deunăzi, Rosmănică îi demonstra comandantului eficacitatea pescuitului pe marginea platformei continentale, uşor de depistat şi de urmărit cu ecograful. A urmat o altercaţie, după care comandantul a încheiat, fără drept de apel, ca şi altă dată:

— Ştiu eu ce fac! Să nu mă înveţe alţii!

Astăzi, după traulul senzaţional, l-am întâlnit pe comandant când urca scările; mi-a spus, sigur pe el şi cu satisfacţie:

— Ei, aşa mai merge! Dacă vrei să umpli sacul, trebuie să vii în marginea platformei!

Fusesem, în sfârşit, pe marginea platformei; nimeni nu putea să nege.

Drept recompensă pentru izbânda atâta timp ocolită, comandantul a mai cerut o sticlă de whisky. Înseamnă că mai are numai şase!

E ora 19; se scoate al patrulea traul…

Şi cerul, oceanul, cormoranii, pescăruşii – peisajul tropical pe care îl caut? Ignor totul sau îl percep în stare de transă. E un naufragiu în mine; mă înverşunez să salvez ceea ce este vital. Număr lăzile care se bagă la magazie – spaţiul gol e încă descurajant. Nu mai pot trăi pentru altceva…

Vineri, 16. Faună

Traulul de aseară, în încheierea zilei nemeritat de bune, a adus încă vreo 15, dacă nu 20 de tone, puţin stavride, mare, dar majoritatea iarăşi scrumbie, frumoasă, soiul cel mai bun care se găseşte în aceste ape.

Până atunci însă, din buncărul precedent nu se scosese pentru congelare nici măcar o treime. Abia de atunci înainte s-au apucat doi-trei oameni să arunce peştele cu lopata pe banda fabricii de făină; de două ore fabrica nu lucra nimic

— Nu avea ce; nimeni nu se gândise că din 30 de

tone de peşte, 20 vor merge sigur la făină, şi nu dăduse dispoziţii să fie îndreptatîntracolo din vreme.

Peştele proaspăt pescuit a fost deşertat pe punte, iar vasul, la cererea şefului mecanic, s-a îndreptat spre coastă ca să aruncăm ancora; trebuie decarbonizat motorul „tată”. (S-a lucrat peste noapte la un cilindru din cei şapte, curăţindu-se şi revizuindu-se chiulasa, pistonul, segmenţii, supapa.)

Munca mecanicilor este grea în hala aceea îngropată sub apă, în zgomotul celuilalt motor, care continuă să terorizeze urechile şi nervii. Dar încă o dată constat ce destoinic îşi fac treaba cu toţii, în ce ordine şi cu câtă precizie. Ei şi frigotehniştii nu ne-au pus niciodată în încurcătură. Compartimentele lor, cele mai zgomotoase, păstrează cea mai mare linişte…

Buncărul a fost golit abia la ora 23, şi atunci s-a dat drumul jos unei părţi a peştelui de pe punte; restul a rămas afară, unde este mai răcoare.

Dar la ora aceea, benzile şi bazinele de prerăcire erau pline cu peşte din traulul anterior, înmuiat şi deci de calitate inferioară. În acest compartiment nezgomotos e multă gălăgie…

Pe cine să condamn? Nu pot să fiu în război cu toată lumea…

În compartimentele lor, şeful mecanic şi Marian, furnizorul „frigului”, nu îngăduie nicio imixtiune, şi maşinile merg bine întotdeauna.

L-am întâlnit pe comandant când mă duceam spre cabină;

era cu secundul în faţa careului, amândoi cu ochii roşii, după o colaborare tainică, la oră nepotrivită. Dar comandantul mai cu seamă, nebărbierit de o săptămână, părea umbra unui bătrân pirat de pe vremuri, miluit cu un pahar de băutură de foştii săi companioni, care l-au

debarcat o dată pentru totdeauna.

Aici însă nu este debarcat, ci în plină funcţiune şi ne are soarta în mână.

Am aflat astă-seară că nu putem să intrăm în legătură cu „Galaţi”, ca să ne spună cum a fost ziua lor, deoarece nu le funcţionează radiotelefonul. Mai târziu, Cornel mi-a mărturisit că aparatul n-are nicio stricăciune, dar că ei refuză să mai stea de vorbă cu comandantul nostru, care îi desconsideră şi le arată ostilitate; ostilitatea am observat-o de mult, şi dacă.

I-aş găsi o explicaţie, nu pot să-i găsesc şi justificarea.

Aflu tot acum că alaltăieri seară, comandantul a intrat la.

staţia radio pe când Cornel era în legătură cu „Galaţi” şi le comunica activitatea. A ordonat să nu le mai transmită nimic, de parcă ne-ar fi inamici.

Deci, „relaţiile diplomatice” sunt rupte; ne aflăm faţă de

„Galaţi”, şi faţă de oricine ar veni să ne judece, în cea mai stupidă situaţie.

Aseară am stat la ancoră, dar mi-a fost silă să mă duc în camera hărţilor ca să văd locul exact; probabil undeva, mai la sud de paralela 23 şi la câteva mile de coasta Africii. Nu ştiu când am plecat de acolo; astăzi de dimineaţă m-am trezit la ora 7, am mai trândăvit în pat vreo jumătate de oră – afară nu se simţea nicio mişcare – şi am ieşit pe punte la 7, 45, când începea să se tragă traulul.

Am scos cam 10 tone, în cea mai mare parte scrumbie, dar, ca de obicei, a durat mult până să înceapă activitatea jos.

Al doilea traul a adus 5 tone, iarăşi scrumbie, mulţumitor deocamdată – la congelare tot nu pot să dovedească o cantitate mai mare, iar fabrica de făină n-a

consumat încă pleaşca de ieri. Totuşi, dacă traulul următor nu va ieşi plin, nădejdile că am putea să terminăm în 50 – 60 zile încep iarăşi să scadă.

„Galaţi”, care urmează să intre într-un port (încă nu se ştie unde!), a hotărât să amâne escala până la ultimul strop de motorină, ca să nu piardă aceste zile, pare-se favorabile.

Vremea se menţine strălucitoare, cu cerul fără nori, cu soarele fierbinte, dar vântul puternic dă vieţii pe punte prea multă asprime. Mi-e necaz să mă închid în cabină ziua-n amiaza mare; de trei zile a fost imposibil să stau mai mult afară şi duc lipsa soarelui, cu enervare.

4 c

Între multele dihănii ale mării, pe care poate am să le identific cu strădanie personală, căutând prin tratate, pică din când în când câte o langustă de jumătate de metru; vânătorii buncărului o înhaţă şi o colecţionează, pasionaţi să o mumifieze sau nu ştiu ce tratament să-i aplice, spre a o păstra întreagă. Numai să reuşească; altfel, ar fi păcat de carnea lor, care ne îmbie, deşi aici, la sursă, tentaţia scade. Dar, la urma urmelor, mai bine un trofeu decât o trecătoare satisfacţie gastrică.

— Am văzut, în colcăiala din buncăr, printre atâtea vietăţi ciudate, unele alcătuite elegant, altele hidoase, un peşte în formă de şarpe, un soi de anghilă – nu-i cunosc denumirea exactă –, cafeniu-brun, lipicios, parcă vâscos, cu capul turtit, cu dinţii fioroşi în gura destul de hrăpăreaţă. Avea peste un metru şi jumătate lungime şi părea cel mai zurbagiu din toată colonia, mai zurbagiu decât puii de rechin, care se zvârcolesc în loc cu disperare, fără să-şi poată însă supăra prea mult vecinii.

Când se zbate, anghila se deplasează câţiva metri, neoprindu-se decât în peretele de tablă. Una din ele, deşi agonizând (dar ce agonie feroce!), a înghiţit o scrumbie din

cele mai mari. Scrumbia i s-a oprit în gât, dar după o pauză, adunându-şi puterile şi reîncepându-şi spasmele, a dat-o gata; puţin mai târziu, încă vie, a mers la fabrica de făină…

Acum câteva seri, într-un traul mai mic, de o tonă sau două, pe când sacul se afla pe punte, încă nedezlegat, am simţit înăuntrul lui agitaţie disperată: o vietate, acoperită de altele, ar fi vrut să scape; pe urmă a început să tuşească, omeneşte, şi la fiecare icnet grămada se mişca iarăşi.

Era o sepie uriaşă; când a căzut împreună cu gloata, a scuipat duşmănoasă, murdărind pe toţi din preajmă cu cerneala ei neagră.

Buncărul, la care alergăm toţi când se goleşte un traul, este raţiunea existenţei noastre; cu el ne calculăm viitorul şi ne alimentăm speranţele; dar deşi se află sub punte, unde nu pătrunde soarele, el face parte şi din peisajul oceanului. Redus la o anumită scară, mărit printr-o anumită concentraţie, aici se dezvăluie ascunsul apelor. Peisajul capătă astfel încă o dimensiune, uneori înfiorătoare şi repugnantă. Scoatem la lumină, în zgomot de motoare, tot ce-i destinat întunericului şi tăcerii – animale şi plante. Din tot ce vorbesc cărţile şi legenda, de la coral, până la steaua de mare, au rămas nedescoperite numai sirenele.

Duminică, 17. Lună plină

Ieri nu am traulat decât de trei ori; se pierde vremea cu mersul spre nord, şi vântul continuă să sufle tare, agitând oceanul.

Al treilea traul, pe la ora 19, 30 (nu ştiu de ce aşa târziu), a scos vreo 8 tone de peşte, ca de obicei mai multă scrumbie.

Unii spun că ar fi peste 10 tone, şi astfel cantitatea zilei s-ar ridica la trei vagoane şi jumătate; cred că-i

exagerat şi că în realitate suntem iarăşi sub cifra minimă, în care ne-am pus ultimele şi cele mai modeste speranţe.

Fabrica de făină nu mai lucra de la ora 17, totuşi nimeni, nu se grăbea s-o alimenteze, deşi o cantitate apreciabilă din buncăr îi era destinată. Tocmai atunci se goleau dulapurile congelatoare şi toată lumea era ocupată acolo, la îngrămădeală, încurcându-se unii pe alţii.

O parte din tăvi se congelează în dulapuri frigorifere, unde peştele, presat convenabil, iese sub formă de brichete geometrice. Altă parte intră în tunele, ansamblu de congelare diferit, care îl completează pe primul, dar cu mai puţină eficacitate.

Desigur că i s-a prevăzut un rost la proiectare, numai că dacă vrei să-l afli, nimeni nu poate să-ţi spună cu claritate. Oricum, în clipa de faţă tunelele sunt o pacoste. Tăvilor introduse acolo le sare capacul, brichetele ies pocite şi nu mai încap, ca de regulă, câte trei într-o cutie, în faza finală a ambalajului. Cutiile de carton se umflă, şi ca urmare, nici nu se mai închid ca lumea. Astfel, pe lângă aspectul inestetic, mai ocupă şi loc suplimentar în magazie, de vreme ce nu se aşază în stive egale. Dar nimeni nu se sinchiseşte să ia vreo măsură reparatorie, şi desigur s-ar putea găsi una. „Unde este o necesitate, există şi o posibilitate”, spunea Maiorescu, într-o maximă pe care n-a dezminţit-o niciodată viaţa – ci numai speriaţii, leneşii sau nevolnicii.

*

Noaptea am stat iarăşi la ancoră, şi dimineaţă am ajuns iarăşi târziu pe zona de traulare, dacă o fi fost într-adevăr zona căutată. Navigaţia noastră este destul de aproximativă;

un punct făcut de Cutare nu coincide niciodată cu punctul altuia, şi atunci se ia drept bun punctul

comandantului, fără să fie verificat, numai cu garanţia ierarhiei.

Primul traul în dimineaţa asta s-a scos la ora 9; am avut şi nenorocul ca o aripă să se agaţe de stânci sau de corali şi să se rupă. Din această cauză, sau din alta, am obţinut numai o căruţă de peşte, amestecat. S-ar fi putut congela din el măcar câteva sute de kilograme – nu strică niciodată; a mers însă tot la făină, sub cuvânt că se curăţă dulapurile de gheaţă.

Fie!

De dimineaţă, oceanul se liniştise, era albastru-cenuşiu;

acum s-a albit de berbeci şi s-a montat iarăşi. Au dispărut vasele de pescuit din preajmă; arar se mai vede câte unul la oi izont. De câte ori se întâmplă aşa, oceanul pare o lume în paragină…

Am rupt legătura cu „Galaţi şi totuşi mi se pare că vorbim cu ei, dar în taină, să nu afle comandantul. În asemenea condiţii situaţia lor nu poate fi colportată. Nu vreau să-l iscodesc pe Cornel, ca nu cumva pe urmă să-mi fie atribuită o indiscreţie a altcuiva.

Dacă n-a fost o iluzie sau o confuzie, cred că înaintea prânzului i-am zărit în depărtare…

Doctorul s-a chinuit în dimineaţa asta să formolizeze o langustă, nu cea mai frumoasă din câte am prins până astăzi.

Costică Oţeleanu, gata să dea ajutor în orice ocazie, o ţinea imobilizată pe punte, în faţa etuvei, unde doctorul îşi păstrează o parte din ustensile. Am urmărit operaţia cu o cruzime pe care nu mi-o recunosc, ci înţeleg că este împrumutată de la sălbăticia oceanului. Cel mai inveterat mizantrop ar conveni, privind buncărul vasului, că oamenii nu s-au devorat niciodată cu atâta ferocitate, şi nici vietăţile de pe uscat, oricât ar fi ele de vorace. Viaţa în apă

e bestială; dintr-un individ se nasc milioane, ca să poată supravieţui unul. Ce contează o langustă formolizată?

La primele picături injectate sub torace, dihania a sărit, rupând acul. După mai multe injecţii, distribuite în tot corpul, s-a liniştit, dar când am plecat de acolo continua să-şi mişte mustăţile. Nu ştiu dacă are să se conserve în formă exactă;

mai bine era s-o fi avut astăzi la masă: ar fi fost îndestulătoare pentru cinci-şase oameni. Dar poate o să mai prindem şi altele.

Ora 16. Abia acum s-a lansat traulul; bineînţeles că e ultimul până la noapte. Măcar dacă ar scoate ceva; altfel, ziua e pierdută cu totul. Venind la puntea de comandă, pentru a vedea fundul, Rosmănică zicea, scărpinându-se gânditor în barbă:

— Ar fi trebuit să am pregătit un traul de rezervă!

Bineînţeles, şi mă mir că s-a gândit abia acum, fiindcă avem disponibile trei, dacă nu patru, şi la un accident te poţi aştepta oricând. Chiar e de mirare că s-a întâmplat aşa de târziu;

oricât ar fi fundul de bun, nu poate fi o plajă netezită pe sute de mile suprafaţă.

Cerul e cam pâclos după amiază; vântul s-a mai încălzit „dar suflă tot tare şi s-a rotit puţin spre est. Dacă se va roti mai mult, ar fi posibil să aducă nisip din Sahara – vestitul armatan pe care l-am trăit cu închipuirea într-o carte, şi e de ajuns pentru o viaţă. Cel mai bine ar fi să se potolească; nici azi nu s-a putut sta la soare. În cabine, în careu, pe coridoare e linişte deplină: toată lumea doarme.

În afară de două tiriplii de vreo sută de tone, care traulau pelagic şi le-am întâlnit mai adineauri, oceanul e pustiu; toate vasele câte împânzeau orizontul mai deunăzi au dispărut, după ce începuseră să se rărească încă de ieri,

ca o prevestire rea pentru zona noastră, unde probabil noi o să rămânem, paznici inerţi ai pustietăţii.

Ora 21, 30. Sacul ultimului traul s-a rupt, scoţând câteva sute de kilograme; ziua deci e pierdută în întregime.

Acum suntem la ancoră, la 20 de mile de coastă; se continuă revizuirea motorului „tată”. Vântul bate de la nord, cam tare, şi oceanul se montează, legănându-ne ca pe arcuri. În lumina lunii pline, valurile scânteiază, iar noaptea e argintiualbastră. Se vede un singur vas, departe, rătăcit ca şi noi prin aceste ape, de unde au fugit toţi, spre sud pare-se. Dacă ne încăpăţânăm să rămânem şi mâine aici, refuzând să ţinem seama de informaţiile pe care le schimbă între ei ceilalţi, pierdem încă o zi, nescuzabil.

Ca privelişte însă, noaptea compensează paguba. Mai târziu am să ies pe punte, să privesc iarăşi luna, care peste câteva zile are să scadă… Uitasem că o s-o mai vedem plină, şi tot pe aici – şi poate nu o singură dată…

Luni, 18. Oaspeţi

Zi bună în ceea ce priveşte pescuitul, bună însă după etalonul minim, al perioadelor de restrişte. S-au scos în total vreo 30 de tone, peşte amestecat, şi pentru congelare, şi pentru făină. Deşi e puţin, încep să ne revină speranţele. Au mai apărut şi alte vapoare, dar răzleţe, nu ca deunăzi.

În loc să scadă, vântul se întăreşte, şi oceanul se montează.

Soarele, strălucitor şi fierbinte, ne amăgeşte; nu ne dăm seama că de fapt e furtună. Seara, când mergem spre est, în căutarea locului de ancoră, mai lângă coastă, şi luăm valurile într-un bord, ne scutură zdravăn; la fel dimineaţa, când revenim pe zonă.

Nu putem traula decât mergând spre sud, cu vântul

şi valurile în pupa, apoi trebuie să facem drumul înapoi – şi astfel pierdem foarte mult timp; nu ştiu de ce, la urma urmelor, nu am merge mai multe zile spre sud, urmând să ne întoarcem când s-ar linişti vremea. Nimeni nu poate să afirme că în altă parte n-am găsi peşte; s-ar putea încerca şi n-am avea decât câştig, adică învăţătură pentru alte campanii, căci doar vasul are să revină aici, şi nu o singură dată.

La adăpost de vânt, pe puntea ancorelor, am stat la soare patru ceasuri, după o pauză destul de lungă, şi imediat m-am simţit altfel; biata maşinărie, după atâţia ani, încă mai funcţionează, ba uneori chiar admirabil!

*

Avem oaspeţi, o pereche de porumbei călători, care au aterizat ieri înaintea prânzului pe puntea ancorelor. Erau însetaţi şi flămânzi şi au primit cu încredere ospitalitatea noastră; li s-a pus mălai şi apă pe pasarela punţii de comandă; numaidecât au simţit, şi s-au apropiat fără sfială. Pesemne sunt foarte obosiţi; până seara n-au plecat mai departe. Când a coborât întunericul, nostromul i-a luat şi i-a dus în cabină, să nu rămână peste noapte afară. Se pare că găzduirea şi regimul de supraalimentare le convin; peste o zi, două, când vor fi refăcuţi, o să le dea drumul, să-şi continue călătoria. Pe inelele prinse la picioare e imprimată cifra fiecăruia, iar dedesubt, ţara de origine, Spania. Înseamnă că într-acolo se duc, dar nu ştiu unde au fost transportaţi, de unde li s-a dat drumul şi câte zile au zburat pe mare…

E nu ştiu ce minune a naturii în această întâmplare; mă emoţionează că, din câte nave au avut în raza vederii, au ales-o pe a noastră. Şi mă emoţionează iarăşi că de-aici se vor duce pe pământul Spaniei, al cărui Cervantes, iubit odinioară altfel, a devenit astăzi, cu întârziere, dar în deplină maturitate, marea mea dragoste. În câte-o clipă el

este aici „al optzeci şi doilea”. Şi porumbeii care mi l-au amintit sunt un „al optzeci şi doilea” pentru o vreme. Ziua mi se pare bogată, cu toate că am prins puţin peşte.

Seara stăm la ancoră, cu o dâră lată de argint mat şi parcă mort întinsă de lună pe faţa oceanului; între apa de plumb şi lumina argintie e o întâlnire de dragoste; simt freamăt şi şoapte…

Balans adormitor toată noaptea. M-am trezit în câteva rânduri şi m-am uitat afară: numai luna, pălind, şi nimeni în preajmă. Coasta Africii, care veghează pe aproape, cred că emană unde de taină. Trebuie să aibă un glas, cu care strigă în noapte, dar nu-i pentru urechea omenească, imperfectă şi limitată.

I

Marţi, 19. Diferenţe de temperament

Aseară am făcut puţin pe bucătarul şi am preparat o langustă cu maioneză. Maioneza însă, după o reţetă memorată vag, nu mi-a izbutit cum trebuie şi-a reparat-o bucătarul adevărat. Regretabil, untdelemnul e sau vechi, sau nu-i de prima calitate; păstrează un iz rânced şi unul de floarea-soarelui. Langusta, iarăşi, cred că am fiert-o cu apă nu îndeajuns de sărată, şi chiar dacă am adăugat apoi sare, n-a pătruns-o cum trebuie, astfel că până la urmă carnea a rămas cam dulceagă.

A ieşit un platou mare, dar n-am avut destui muşterii pentru el, deşi atât eu, cât şi doctorul am mâncat fără sfială, ca să dovedim că opera mea nu-i otrăvitoare. Îi sunt recunoscător doctorului pentru încrederea pe care mi-a arătat-o şi pentru colaborarea lui finală. Totuşi, cei mai mulţi s-au abţinut; în călătoria trecută, unii au suferit de pe urma unui ficat de peşte necunoscut, pesemne necomestibil. Nu era cazul cu langusta, dovadă că nu s-a îmbolnăvit nimeni, iar azi-dimineaţă doctorul s-a grăbit să înfulece şi ceea ce mai rămăsese la frigider de aseară.

De dimineaţă am făcut o glumă cu nostromul, care găzduieşte porumbeii:

— Ce-ar fi să-i trimitem un mesaj lui Franco?

A luat-o în serios şi s-a înroşit de indignare:

— Nici nu mă gândesc, tovarăşe!

Apar din ce în ce mai multe vase, atrase de noi (rămaşi credincioşi zonei) sau de peştele care a revenit şi pe care, probabil, îl urmăresc din depărtare. Fapt este că am început să prindem şi noi, din nou: 8 – 10 tone de dimineaţă, la primul traul. Al doilea, la prânz, a fost ratat, a trebuit să-l ridicăm după abia o oră: eram prea în marginea platformei, sacul se ducea în „groapă” şi nu se putea manevra, să schimbăm drumul, cu valurile, care devin ameninţătoare. (Când mergem spre nord, vântul şuieră a furtună, şi valurile ajung pe puntea ancorelor.)

Al treilea traul a scos cam 6 tone de scrumbie. Rămâne următorul, seara, care împreună cu primul de dimineaţă sunt de obicei cele mai bune.

De azi-dimineaţă a reapărut „Galaţi”, iar după amiază a venit aşa de aproape, că ne-am fi putut auzi între noi dacă am fi strigat tare.

La un moment dat, după amiază, aflându-se la o milă în prova, după ce ridicaseră traulul au manevrat aşa de îndrăzneţ în babordul unui trauler străin care venea din faţă, încât

(după spusele alor noştri, aflaţi atunci la puntea de comandă)

I-au aruncat peste etravă valurile stârnite de elice, pusă desigur, tinereşte, la pasul maxim. Eram mai jos, şi de acolo nu mi-am dat seama dacă a fost chiar aşa; poate este o exagerare.

Fapt sigur rămâne că, spre deosebire de noi, ei se mişcă pe ocean cu mai puţină sfială.

Au trecut apoi pe alături, la cel mult două cabluri – şi

traulerul străin, contrariat, venea în pupa lui şi mai în tribord, gâfâind, ca să i-o ia înainte, pedepsindu-i astfel îndrăzneala.

N-a izbutit, iar acuma, după ce au făcut amândoi rondoul, traulează împreună de un ceas şi jumătate în linie de şir cu noi, în tribordul nostru, şi se pare că în condiţii paşnice.

I-am urmărit o oră – sunt destul de aproape –, şi aşa cum merge, cu valurile din pupa, Galaţi” pare un fel de mânz cam zburdalnic, dar cu mult haz şi foarte simpatic.

În atmosfera noastră de prudenţă bătrânicioasă, ei aduc un suflu de tinereţe. Mi-au plăcut întotdeauna tinerii şi nu m-au melancolizat nici când n-am putut să le fiu aproape – un băiat şi o fată ţinându-se de mână şi zburdând pe o pajişte.

Ce pajişte nemărginită este oceanul şi cât poţi să fii aici de tânăr!

*

Zuri, secundul de pe traulerul israelian, care se numeşte

„Hiram 1” şi continuă să navigheze pe îndelete de la sud spre nord, dar e încă departe, vine zilnic la radiotelefon, ca să ne comunice ultimele informaţii cu privire la situaţia pescuitului;

ştie tot ce se întâmplă pe coasta Africii, de la Canare până la

Capul Bunei Speranţe, urmăreşte convorbirile între toate navele, spaniole, franceze, japoneze, poloneze, sovietice şi locale, trage Concluzii, le sistematizează şi ni le oferă pe gratis. Astăzi eram la staţia de radio în timpul unei asemenea convorbiri, care se putea prelungi interminabil. S-a interesat de viaţa noastră aici, cum ne petrecem zilele şi serile, ce mâncăm, ce bem, cum ne distrăm. Acest ultim cuvânt vine des în convorbirile

oamenilor, pe ocean şi acasă. Nu-l accept decât pentru alţii. Nu caut distracţii, în accepţiunea curentă pe care cuvântul o are în conversaţie. Viaţa în sine, bună sau rea, e întotdeauna mult mai bogată decât nevoile noastre.

*

De o zi s-au reluat „relaţiile diplomatice” cu „Galaţi”. Şişu l-a chemat la radio pe Afanase, „simetricul” său de pe vasul celălalt, să se intereseze de situaţia pescuitului, şi la sfârşit, venind în staţie şi comandantul, a spus şi el două vorbe la microfon, urându-le sănătate (ca de sărbători). Oricum, se cheamă că putem vorbi cu ei pe faţă, după o perioadă de clandestinitate, cât bietul Cornel a comunicat pe ascuns şi cu teamă să nu afle comandantul.

Ultimul traul, aseară, n-a adus decât vreo 2 tone şi jumătate de peşte; mi-am propus să notez totul contabil, şi ştiu că odată, recitind numai cifrele, am să retrăiesc psihoza de astăzi. Acum însă, din instinct de apărare, încerc să nu mai dau importanţă insucceselor noastre, aşa cum fac şi alţii. Se pare că pescarii au metoda în sânge, de generaţii… Două tone şi jumătate – nimeni nu dă importanţă, dar, de ce-aş minţi? – tuturor a ni se îndoaie umerii şi plecăm de pe punte cu chipurile întunecate.

A nu da importanţă înseamnă de fapt a tăcea; lăuntric, ceva continuă să te roadă.

După ultimul traul am plecat spre coastă, în căutarea unui loc de ancoră, dar n-am ajuns şi n-am ancorat decât noaptea.

Luna, deşi în descreştere, arginta oceanul, cu o lumină opacă şi puţin cam aspră. Era nu ştiu ce tristeţe în aer, dar nu deprimantă. Am rămas mult timp pe puntea de comandă, într-o beatitudine incipientă, mulţumit deci, şi totuşi cu fruntea încruntată, cu ochii îndreptaţi în vag şi percepând totuşi peisajul. Continuă să mă tulbure coasta Saharei, pe care o bănuiesc nu foarte departe. În vest, pe

zona unde am traulat astăzi, sunt puzderie de vase care lucrează şi noaptea. Luminile lor umanizează pustietatea oceanului.

M-am culcat aproape de miezul nopţii; alături era puţin chiolhan, dar destul de reţinut: în cabina secundului, ofiţerul al doilea îşi serba ziua de naştere. Nu m-a supărat zgomotul, ci ideea că la un moment dat, odată cu ridicarea temperaturii, ar putea să crească, de-aceea am adormit greu, într-o clipă când credeam că n-am să mai adorm niciodată.

M-au trezit ciocănituri în uşă; n-am răspuns, dar ciocăniturile s-au repetat, apoi s-a deschis uşa, şi în cadrul de lumină am văzut capul sărbătoritului, puţin cam zburlit, comic şi de o stupiditate simpatică. N-am avut încotro: am primit invitaţia, deşi n-aveam niciun chef de băutură, n-aveam mai ales chef de societate gălăgioasă. Doctorul se auzea alături, debitându-şi repertoriul de cântece melancolice sau pornografice, pe care îl cunosc destul de bine din zilele câte au urmat după Reykjavík, unde şi l-a dezlănţuit prima dată.

Pe comandant îl dăduseră gata; îl duceau la culcare, şi-am stat ascuns în cabină, până a trecut prin faţă, să nu mă vadă şi să nu se întoarcă din drum, fiind foarte incitabil la băutură.

Nu-l dezaprob şi nu dezaprob pe nimeni, cu condiţia să bea când se cade; era cazul la ora aceasta… Admit că avem mare nevoie de „deconectante” în situaţia noastră; a spune altfel ar fi o făţărnicie, şi-i plâng pe cei care, nesuportând băutura, recurg la pastile. (Carbaxinul de la infirmerie a devenit aliment pentru unii.)

Picând între cheflii şi hotărându-mă să particip cu sinceritate, i-am pus mai întâi în mişcare (mi-am dat şi eu osteneala, ca să nu vin la de-a gata), şi numaidecât s-a făcut o tavă de scrumbie sărată, cu untdelemn şi lămâie,

care după zece minute se transformă într-un sos irezistibil. Bineînţeles, îţi cere să bei cu găleata, şi am băut, dacă tot mă deplasasem…

E ceva grosolan în cheful făcut pe vapoare, fără prezenţa feminină, care atenuează brutalitatea alcoolului, dându-i în schimb altă tărie, mai sublimată. Prin băutură, omul singur îşi verifică şi îşi epuizează în acelaşi timp ceva din vigoarea spiritului masculin, regăsindu-şi-l, dar împiedicându-l să explodeze.

La ora 4, secundul s-a dus să-şi ia cartul în primire şi imediat a şi virat ancora, deoarece motorul „tată” era gata (se revizuieşte în fiecare noapte câte un cilindru). O oră mai târziu, când ne-am hotărât să ridicăm ancora şi noi, cei rămaşi cu sticlele goale, nu ştiu cât ne clătinam noi şi cât vaporul. Confuzia am mai făcut-o şi altă dată.

Dar acum se balansa vaporul, foarte tare, dovadă că, după ce mă întinsesem în pat şi nu mai era de pus în discuţie echilibrul personal, toate în cabină au început să joace şi să mături pardoseala. Am mai avut tăria să mă dau jos, spre a face minimum de ordine, ca să pot dormi în tihnă şi să-mi priască deconectarea.

M-am trezit cu un cer înnorat, peste oceanul mai cenuşiu ca niciodată, într-o atmosferă de toamnă, melancolică şi odihnitoare; mi-a adus iarăşi nostalgii profunde, dar calme, aproape agreabile, dacă aşa ceva se poate.

Primul traul, de la care am lipsit, a scos 10 tone de scrumbie. Al doilea, la prânz, cel puţin 20. Al treilea, iarăşi vreo

10. E mulţumitor, şi cum urma să vină şi al patrulea, mai bogat, seara, ziua s-ar fi terminat cu multe speranţe şi cu impresia, oarecum verificată, că după o noapte de chef ne merge în plin.

Dar al patrulea traul, la ora 18, s-a rupt net şi s-a

pierdut;

pagubă destul de mare, uneori inevitabilă. Au ieşit numai panourile; restul: cabluri, aripi, bobineţi, flotoare, a rămas pe fundul oceanului, sacul plin poate cu peşte, care nu-i destul de deştept ca să scape.

M-am întrebat chiar ce dramă s-o petrece acolo, la fund, în punga aceea uriaşă. Conform dictonului, presupun că peştii cei mici vor fi înghiţiţi de cei mari, într-o succesiune care va face ca la sfârşit să rămână numai unul, cel mai mare, ghiftuit şi umflat cât o balenă, un monstru de o specie nouă.

Îl suspectez pe nostrom că a pus gând rău porumbeilor:

ori să-i gătească pe furiş, ori să-i sechestreze şi să-i ia acasă.

Azi n-a pomenit nimic de ei; aşteaptă poate să uităm întâmplarea… Mâine însă am să-l iscodesc, şi dacă am să descopăr intenţii rele, am să-l împiedic.

Suntem la ancoră de la căderea nopţii; datorită traulului pierdut, azi am ieşit din zonă mai devreme.

Am stat până mai adineauri în fumoar, urmărind cu interes de cartofor jocul de table al unora, tabinetul altora. I se atribuie lui Pirandello afirmaţia dubioasă că numai la jocul de cărţi se dezvăluie caracterul omului şi că nici nu-i interesant să-l descoperi pe al celui care nu joacă. Am observat doar că aici se ia în serios credinţa mult răspândită după care cine câştigă la cărţi n-are noroc în dragoste. Băieţii noştri, ambiţioşi să câştige, păreau parcă şi mai bucuroşi să piardă. Norocoşii se uitau la ceasul din perete cu destulă nelinişte – era ora 21, miezul nopţii în ţară, momentul de vârf al infidelităţii, fie ea şi imaginată.

Mă culc cu speranţa că mâine o să fie soare.

Nu-i soare, decât ce scapă printre nori câteodată, un soare cam umed, cum sunt umede toate din jur (hublourile

nu se usucă toată ziua, puntea e udă ca după ploaie, pereţii pe afară lăcrimează; fenomenul acesta ţine de multe zile, a persistat chiar când era senin tot cerul).

N-am recuperat paguba de ieri decât în parte: o tonă de dimineaţă, vreo 7 la prânz, câteva sute de kilograme după aceea. Mai rămâne traulul de seara, care cred însă că nu va micşora minusul zilei. De altfel, nu mă miră insuccesul: nu se mai vede niciun vas de pescuit – ultimele au dispărut astă-noapte. De dimineaţă se mai zărea unul la orizont, iar în faţa noastră, două tiriplii. Acum, ora 16, 30, oceanul este gol. Fenomenul repetându-se sistematic, incumbă o dovadă concludentă:

mai bine informaţi decât noi, mai puţin ambiţioşi şi poate chiar mai bine intenţionaţi, ceilalţi nu aşteaptă să verifice lipsa peştelui într-o zonă (parcă suntem noi tocmiţi la asemenea treabă)

şi se duc grabnic acolo unde s-au semnalat bancuri. Sunt sigur că atunci când vor apărea pe aici o să prindem peşte, din abundenţă, ca ieri şi alaltăieri. Dacă nu cumva ne-o da în gând să plecăm tocmai atunci în altă parte!

Am telegrafiat în ţară, s-a telegrafiat la Thorshavn şi Reykjavík să ni se îndrumeze corespondenţa la Gibraltar, unde

„Galaţi” va intra pentru aprovizionare şi, după cum ni s-a anunţat oficial alaltăieri, va ridica scrisorile noastre. Suntem cam derutaţi, deoarece până mai deunăzi nici nu se pomenise de Gibraltar, ci de Las Palmas, în Canare. E un joc de-a geografia, pe care nu-l prea pricep, de vreme ce nimeni nu mi-l explică.

Sunt mulţi dintre noi care n-au primit nicio scrisoare în

Faeroe; intrarea noastră acolo era anunţată pentru sfârşitul anului, şi împrejurările, cunoscute, au făcut să

mergem mult mai devreme. Sunt mulţi, de asemenea, care nu-şi pot îngădui să facă, în mod destul de costisitor, schimb de radiograme, ca să nu mai spun că o scrisoare înseamnă cu totul altceva.

Aşa că, putând să indice în sfârşit o adresă, alaltăieri toţi s-au grăbit să telegrafieze acasă. Cornel a avut de lucru ore în şir şi a transmis migălos textele fiecăruia, cu bunăvoinţa şi buna lui stare de spirit dintotdeauna… Acum aşteptam cu toţii ca peste o săptămână „Galaţi” să plece la Gibraltar, peste încă o săptămână să se întoarcă; mai rămânea să fie şi o zi bună, ca să putem lăsa barca la apă… Cred că fiecare fierbea în sufletul lui de emoţie, de nelinişte, de nerăbdare. Au toţi familii, au şi îndoieli poate, ca oamenii care nu mai ştiu nimic din cele ce se întâmplă în urmă.

Ieri încă, „Galaţi” a mai primit instrucţiuni din ţară, cu privire la aprovizionări, la monedă şi altele. Iar azi, ca o bombă otrăvitoare, a picat telegrama care îi anunţă să intre… la

Dakar, fără nicio explicaţie deocamdată.

S-au dus scrisorile noastre! Un om, cel care ne manevrează de la distanţă, a hotărât astfel, şi a avut raţiuni indiscutabile, dar de ce şi le-a amintit cu atâta întârziere? E adevărat că în toate privinţele Dakarul e mai convenabil; se face până acolo o zi, nu şapte, şi se poate merge traulând până în faţa radei, asemenea la întoarcere.

Acel om în călătoria trecută se afla pe „Constanţa” şi, după spusele celor de aici, a trecut prin chinuri grele, fiindcă la un moment dat nu primea ştiri de la nevastă. („O să mă lase… Nu; am salariu mare, de lăsat nu mă lasă…”) De ce acel om nu se gândeşte acum la frământarea altora, pescari ca şi el, şi navigatori, cărora le-ar putea fi frate?

L-am suspectat inutil pe nostrom, dar nu-mi fac scrupule;

a dat drumul porumbeilor astăzi de dimineaţă. În mod neaşteptat, deşi a trecut termenul obişnuit de odihnă, nu au plecat nici până după amiază. De dimineaţă au stat sau pe catargele doriboturilor sau pe coloanele de la pupa, parcă nedumeriţi de prezenţa lor în Atlantic.

Mai adineauri au venit la puntea de comandă, îndemnaţi pesemne de foame şi sete. Comandantul, spre mirarea mea, a coborât ca să aducă din oficiu pâine şi o farfurie cu apă.

Apa le-a pus-o pe postamentul repetitorului giro din tribord, apoi a început să le arunce firimituri de pâine. Oaspeţii priveau de la 2 metri distanţă.

Întâi s-a apropiat porumbiţa, mai încrezătoare sau mai nesocotită. A îndrăznit şi el să ciugulească, dar din firimiturile căzute mai la distanţă. Ea, după un timp, a făcut o săritură pe postament şi a început să bea apă. Porumbelul nu s-a apropiat decât după ce a plecat comandantul.

Sătui amândoi, pe urmă au rămas acolo, cam supăraţi, poate de frigul serii, fiindcă îşi ascund ciocul în guşa înfoiată. Vântul îi zburleşte puţin, oceanul cenuşiu îi aşteaptă, îi aşteaptă un drum lung, obositor desigur, îi aşteaptă şi duşmani poate. Dar au să plece, supunându-se ciudatei lor soarte. De ce nu rămân oare aici? Ce anume din ei îi comandă?

I-am privit mult timp, întristat şi nedumerit de viaţa lor aşa de nomadă. Seamănă întru totul unul cu altul, numai că ea e puţin mai mică, mai vioaie şi în mod indiscutabil…

mai graţioasă.

Au culoarea gri-bleu, dungi bleumarin la terminaţia aripilor, ochi negri, ciocul alb cu negru la vârf, iar în jurul

gâtului un vag guler verde, atât de discret că nu distonează; pe piept, sub guşă, culoarea aceasta, din altă gamă, se defineşte mai bine, se lăţeşte puţin şi se accentuează, dar tot nu izbuteşte să se dezacordeze de cealaltă.

Mi-e milă de ei când se lasă noaptea. Poate au să plece mâine, odată cu zorile, şi n-am să-i mai văd niciodată…

Vineri, 22. Caractere

Ultimul traul, aseară, a scos vreo 5 – 6 tone (după optimişti 8) de peşte amestecat, mai mult plevuşcă, încheind ziua fără lauri.

Nu ştiu cine o fi fost de aceeaşi părere – eu nu mi-am trâmbiţat-o pe a mea –, dar s-a hotărât deodată să nu mai stăm la ancoră, ci să mergem spre nord toată noaptea, ca să ne apropiem de zona unde se află „Galaţi” şi celelalte vase.

Revizia motorului „tată” s-a terminat; în ultimele nopţi s-au făcut câte doi cilindri. Acum intră la rând „fiul”, la care se va lucra în timpul drumului; cum nu se traulează, curentul electric îl furnizează generatoarele auxiliare, suficiente când nu-i nevoie de pus în mişcare vinciurile.

Oceanul este destul de calm, aşa că mergem cu un tangaj larg, pe care nu-l mai simţi dacă nu te uiţi afară să vezi cum se leagănă luna şi stelele răzleţe, printre norii jumuliţi, într-o pendulare neverosimil de largă. După atâtea zile de navigaţie, balansul ne-a devenit o a doua natură. Natura cealaltă, imobilă, cred că mi-ar da ameţeală.

*

Porumbeii n-au plecat până seara; nostromul i-a dus iarăşi în cabină, şi azi nu le-a mai dat drumul; se pare că unul din ei, bărbatul, tânjeşte, luptându-se cu vreo boală

sau cu oboseala, şi n-are să-şi ia zborul cu una, cu două.

Astăzi, pe la ora 7 dimineaţa, m-au trezit izbiturile caracteristice la pupa, care vestesc ridicarea traulului, dar mai pronunţate ca de obicei; mirat de asemenea grabă şi vrednicie, m-am îmbrăcat repede şi m-am dus afară. M-a întâmpinat cerul acoperit în întregime, mohorât, scămoşat şi ud; doar la răsărit, printre şuviţe de nori tăiate parcă din foarfecă, se vedea cerul albastru şi soarele înălţat de-o palmă. Peste tot apă, de parcă ar fi plouat cu găleata; dar nu plouă, şi totuşi nici la prânz nu se usucă această umezeală răufăcătoare şi deprimantă.

Pe puntea de lucru se aflau cei patru oameni de la manevra traulului, cu Corcodel, şeful de echipă.

Corcodel e omul cel mai scund de pe tot vaporul, şi cu toate că-i foarte tânăr, e apreciat pentru precizia cu care conduce vinciurile, treabă complicată, cel puţin la prima vedere. Deşi nu mă bizui pe observaţii suficiente, mi se pare că îşi cam dă aere, după ce, la sfârşitul călătoriei trecute, a apărut ca mică vedetă pe ecranele televiziunii. De aceea, ascult cu satisfacţie glumele câte unuia privind talia lui minusculă.

— Corcodel, zice Cutare, la Gibraltar să mergi cu mine, că vreau să-i cumpăr un costum de haine lui fiu-meu ăl mic»

din clasa a doua, şi vreau să-l probez pe tine.

În afară de echipa aflată în tură, nu mai era nimeni, decât secundul, la puntea de comandă.

Se ridica traulul, numai la un sfert de oră după lansare, întrucât erau semne că se agăţase, după loviturile neobişnuite pe care le auzisem mai înainte.

Nu s-a pierdut nimic, dar se agăţase într-adevăr, numai sacul, în vreun colţ de stâncă, sfârşindu-se pe o bună întindere. A adus totuşi, cu toată starea lui

mizerabilă, şi numai după cincisprezece minute de traulare, vreo 6 – 700 de kilograme de peşte, care numai el, valorificat bine, ar acoperi toată paguba… Dar nu se valorifică – e prea mult peşte sub apă; aşteptăm permanent „marea lovitură”…

Pe Rosmănică nu l-am văzut; poate s-a dus cineva să-l cheme, şi acum or fi început reparaţiile, dar n-am mai putut sta afară, în umezeală.

Secundul nu s-a arătat decât o clipă pe pasarelă… îşi face navigaţia, sigur, cu mai multă practică decât comandantul şi îndeosebi cu mai mult sânge rece, dar mai departe n-am simţit să aibă altă preocupare. Discuţiile despre pescuit le urmăreşte cu un zâmbet de ironie. Nu l-am văzut niciodată până astăzi pe puntea de pescuit, şi mai ales nu l-am văzut la buncăr, unde se dezvăluie pasiunile oamenilor. Probabil nu-i place mirosul de peşte – miroase mereu a apă de colonia, ceea ce, când treci pe lângă el, face plăcere. Poartă cămaşă întotdeauna proaspăt călcată şi pe niciuna nu i-au stropit-o sepiile. Să fie mai înalt, să nu se bâlbâie şi să aibă o fizionomie mai „lucrată”, ar semăna cu un lord în croazieră…

După aproape un ceas şi jumătate, pe când îmi beam cafeaua cu Marian în fumoar, a apărut Ţipă din cabină, ras proaspăt şi dichisit, numai că nu mirosea a apă de colonia. E

şi el un lord, mai oriental, dacă se poate spune astfel, adică mai labil şi mai afabil. E omul despre care umblă vorba că nu se supără niciodată. Adaug că e omul pe care nu te poţi supăra nici când toate în fiinţa ta scapără; calmul lui te demontează. O să trăiască zece ani mai mult decât alţii din propria lui generaţie.

Îl compar cu Marian, care stă tot timpul ca pe ace; maşinile lui producătoare de frig, echivalentul a zeci de tone de gheaţă, nu dau nicio bătaie de cap nimănuia; le

supraveghează în tăcere, dar cu atenţie maximă. Deşi obţine frig, pune căldură – şi nu arată. Dacă m-aş gândi cândva să transport

Everestul la Constanţa, ca să avem un munte pe plajă, mi l-aş lua tovarăş. Ar scoate numaidecât rigla de calcul şi ar demonstra, matematic, că nu se poate, că ar trebui atâtea şi atâtea miliarde de lopeţi şi târnăcoape, plus altele, dar ar pune mâna pe prima lopată…

Orizontul era împânzit de vase, ca în zilele bune; traulul următor s-a lansat însă cu întârziere – au fost nevoie de reparaţii – şi s-a ridicat abia la ora 15; rezultatul: cam 2 tone de scrumbie. Al treilea traul: 3 tone – puţină scrumbie, restul stavride mărunt şi alte soiuri; totul la făină. Deşi s-a lăsat întunericul, se lansează încă o dată traulul.

Întâmplarea de azi ar părea să dărâme credinţa mea că aglomerarea de pescadoare dovedeşte prezenţa peştelui, pe care ei îl depistează cu mijloace mai experimentate decât noi şi cu mai multă pricepere. Dar faptul că noi prindem căniţi tăţi neînsemnate nu infirmă prezenţa bancurilor de peşte, ci poate avea altă cauză. Unii spun că viteza vaporului prea mică, îngăduie, mai ales scrumbiei, să fugă din plasă. Cred mai degrabă în altceva; nu atribui nici unei specii de peşte însuşiri tactice. Din undiţă poate să scape, fiindcă se zbate, cu un instinct recunoscut celor mai înapoiate vietăţi, de pe uscat sau din apă. Ca să iasă din sacul traulului, la îmbulzeală şi în panică, s-ar cere o judecată şi-o organizare calmă, de care nici omul nu-i totdeauna în stare, dovadă că trei sute de inşi au ars într-o biserică, năpustindu-se cu toţii deodată la uşă, când dacă ar fi ieşit în şir, unul după altul, se salvau toţi, inclusiv dascălul.

Azi, curând după amiază, am numărat numai în apropiere vreo douăzeci şi două de vase. Unul, polonez,

care după amiază traula drept în prova, a scos plasa umflată; fiind foarte aproape, prin binoclu s-a putut desluşi că era peşte frumos, probabil scrumbie.

Rămâne să vedem ce se mai întâmplă în zilele următoare;

cred că teoria rămâne valabilă, în schimb, traulul nostru cel nou nu lucrează cum trebuie.

Azi la ora 14, pe latitudinea 22°40, în timp ce mergeam spre sud, cu traulul la apă, ne-am întâlnit cu „Hiram!”, care venea din faţă. De o jumătate de oră eram în legătură radiofonică, şi Zuri tocmai ne comunica punctele primejdioase de pe aceste latitudini, locurile unde se poate agăţa traulul.

Comandantul lui, un portughez născut la Atlantic, le-a adunat în paisprezece ani, de când navigă pe aici, deci pot fi primite ca serioase. Lui Ţipă îi înţepenise mâna tot scriind şi nu ştia cum să scape, dar n-a avut încotro, a trebuit să le noteze pe toate. Ştiu că e inutil, deoarece pentru a ocoli toate aceste obstacole, date cu precizie de o milă, ar trebui ca navigaţia noastră să fie tot atât de precisă. Aici nu mai învinuiesc pe nimeni;

eroarea admisă în navigaţia astronomică e totdeauna mai mare… Dar mai înainte ar trebui să existe credinţa că omul e dator să înveţe tot ce ştiu alţii, şi la credinţă să adauge strădania.

Va să zică, Ţipă a scris datele, pe mai multe pagini, până a făcut scurtă la mână. Mai târziu, când le-a dus pe puntea de comandă, hârtiile lui au fost întâmpinate cu indiferenţă sau cu ironie. Au să rămână la un dosar, dacă au să rămână, ca să fie puţină birocraţie şi în mijlocul oceanului…

Dictarea s-a întrerupt numai câteva minute, cât ne-am încrucişat cu „Hiram!”. După o descriere sumară, l-am

identificat cu binoclul, venind din prova şi puţin în tribord: corpul gri, suprastructurile albe, coş roşu, catarg în triunghi la pupa, două coloane mai în faţă, patru plute de salvare în loc de bărci

(mai sigur şi mai practic). I-am dat şi noi caracteristicile (după doriboturi ne poate recunoaşte oricine, fără altă descriere) şi l-am rugat să manevreze cât mai aproape de drumul nostru, întrucât noi, având traulul la apă, eram obligaţi să mergem în linie dreaptă.

Îndată am văzut cum au virat puţin la dreapta (erau cam la 2 mile), şi în cinci minute au fost aproape. Au trecut prin tribord, la mai puţin de un cablu, încât am putut să ne vedem cu ochii liberi şi distinct unii pe alţii.

De obicei, aici, unde se lucrează ziua şi noaptea, vasele nu se salută între ele; ar însemna să ne spargem urechile, suportând atâtea fluiere, care de care mai profunde şi mai zgomotoase. Ne-am salutat, deoarece ne întâlneam prima oară, şi după ce s-a stins huietul fluierului am auzit la radio glasul

lui Zuri, cu surpriză şi cu o admiraţie spontană:

— Dar ştiţi că arătaţi foarte bine?!

N-am bănuit nicio clipă că plasează, ca între oameni binecrescuţi, o formulă de politeţe. E limpede că, printre vasele care se învârtesc pe aici, chiar dacă or fi unele mici mai cochete, la tonaj mare „Constanţa” şi „Galaţi” sunt cu mult cele mai chipeşe şi mai semeţe.

Mai târziu, „Hiram!” a virat şi a început să trauleze; rezultatul o să-l ştim abia mâine, când e stabilită întâlnirea radio.

Pescuitul nostru a continuat şi s-a încheiat nemulţumitor.

În schimb, polonezii la ora 16 nu mai aveau ce face cu peştele.

Alte vase, aflate în apropiere, după cum îşi comunică

unele altora, în patruzeci până la şaizeci minute de traulare scot

10 – 15 tone. Deci presupunerea mea (şi a altora) rămâne bună;

zona e bine aleasă, înseamnă că intervin alte cauze care explică insuccesul de astăzi (şi de altă dată).

Nu ştiu cum, şi mi-e silă să mai cer informaţii, între noi şi „Galaţi” a intervenit altă zâzanie.

Cornel a fost admonestat din ţară că s-a primit o reclamaţie din Canada: n-a respectat orele obligatorii de ascultare. Prin convenţii internaţionale, de două ori câte trei minute pe ceas, la primul şi la ultimul sfert de oră, staţiile radio ale tuturor vaselor trebuie să-şi oprească emisiunile pe o anumită lungime de undă; sunt minutele de tăcere obligatorii, ca să poată fi ascultate avizele pentru navigatori şi apelurile de salvare.

Neamintindu-şi să fi făcut o asemenea greşeală (de altfel, toată activitatea lui e trecută în registru, pe zile, ore şi minute), Cornel a cerut lămuriri şi în sfârşit i s-a răspuns azi că fusese o confuzie: e vorba de vasul „Galaţi”, nu de „Constanţa”.

Poate pornind de aici, poate de la cauze mai vechi reactualizate, raporturile cu „Galaţi” sunt foarte reci iarăşi. Nici nu vreau să intru în amănunte; a oricui ar fi vina, cred că situaţia e condamnabilă. Dar poate, după destule vicisitudini, în situaţia incertă în care ne aflăm astăzi, când nu ştim data întoarcerii în ţară, nu ştim nici măcar unde şi cum vom primi corespondenţa atât de mult aşteptată, spiritele şi la noi, şi la ei sunt destul de inflamate. Şi iarăşi, poate, nici la ei, nici la noi nu e cineva cu destulă autoritate, cu destulă înţelepciune, cu destul tact ca să pună lucrurile la punct, ferm şi omeneşte.

Ora 22, 30. Chiar acum am aruncat ancora; am fost câteva clipe afară: e totul ud, ca la baia de aburi. Lipsa

soarelui mă deprimă; va fi mai grav când se vor arăta consecinţele organice –, atâta umezeală nu poate să rămână nevinovată.

În nord mă împăcasem cu situaţia şi am suportat cu seninătate nopţile interminabile, zilele scurte, când soarele se arăta doar câteva minute, din an în paşte. Aici, totul din mine se crispează, odată cu meteorul, şi vremea rea mi se pare insuportabilă.

Închei ziua cu nădejdea că mâine are să se înseninezе;

atunci, desigur, toate s-ar înfăţişa altfel.

Sâmbătă, 23. Ploaia şi fierul

Zi nenorocoasă, nenoroc fără pauză, de dimineaţă până seara, deşi primul traul, la ora 9, a scos vreo 5 tone de scrumbie, făcându-ne să sperăm în îndreptarea situaţiei atât de precare; restul pescuitului nici n-ar merita să fie notat dacă nu mi-aş fi propus să fac din aceste cifre diagrama mea psihică:

de trei ori câte 500 până la 1.000 de kilograme, care ne-a mai costat şi sfâşierea ultimului traul. Acum plasa se repară şi cred că e vorba să pescuim noaptea, în continuare. Ştiu că va fi fără vreun folos remarcabil.

Cei din jur, faţă de care păstrăm distanţe destul de prudente, au pescuit şi astăzi cantităţi mai mari decât au nevoie.

Şi ecograful nostru, dacă te poţi încrede în el, a arătat peşte cu duiumul… înseamnă că traulul folosit acum, după ce s-a pierdut celălalt, nu funcţionează cum trebuie; poate nu se deschide. Argumentul lui Ţipă, că din moment ce a putut să scoată o dată 5 tone n-are niciun defect, nu stă în picioare.

Ar fi posibil să se deschidă insuficient, iar uneori să se încurce, dintr-un dezechilibru, şi să nu se mai deschidă de loc.

Cât despre faptul că aseară s-a agăţat... E incredibil, şi dacă aş fi în toane bune aş găsi mare prilej de râs în această întâmplare. S-a agăţat fiindcă la un moment dat vasul a schimbat drumul. Dar de ce?... Mai adineauri, comandantul a venit în fumoar, comic scos din fire, să se plângă că nu ştiu cine a umblat la pilotul automat şi, schimbând cursorul, a modificat drumul cu 20 de grade.

— Dar cum, mi-am exprimat nedumerirea, pe puntea de comandă nu era nimeni?

— Eram chiar eu! a răspuns el, cu candoare.

Nu l-am mai întrebat cum s-a putut, cu tot întunericul care domneşte noaptea în timonerie, să umble „cineva” la cursor, sub ochii lui, plus ai ofiţerului de cart, plus ai timonierului...

Am văzut raportul radiografie trimis în ţară, la cererea ministerului. Mi se pare de neînţeles să se afirme atâtea neadevăruri, cu seninătate şi fără acoperire. „Traulăm în medie de opt ori pe zi”. În medie traulăm de patru ori pe zi, şi doar fiecare lansare a traulului se trece în registru, poate fi controlată oricând. E drept că în câteva nopţi s-a mai traulat, fără succes, de două-trei ori, ceea ce însă e departe de a da media anunţată.

S-a mai raportat că suntem în întârziere, deoarece la motorul „tată” s-a lucrat opt nopţi şi am stat la ancoră (am stat numai şase), iar de acum înainte mai avem nevoie de încă şase sau opt nopţi pentru motorul „fiu”...

Încep să mă îndoiesc de realitatea la care am luat parte.

Dacă n-a fost un vis, apoi atunci ştiu că în cele şase nopţi, printr-o strădanie lăudabilă a mecanicilor, s-a revizuit şi motorul „fiu”, încât în privinţa propulsiei ne-am câştigat autonomia întreagă.

Nu-mi imaginez ce are să se întâmple zilele

următoare, ce motor vom avea de revizuit, la cât se va ridica media traulărilor… Ştiam că în povestirile lor, vânătorii exagerează, ştiam că exagerează şi pescarii. De data asta, exagerarea, numită astfel eufemistic, este a marinarilor.

Porumbeii tot nu au plecat; bărbatul, care tânjea deunăzi, azi era vioi. Le-am dat de mâncare pe pasarela punţii de comandă, unde se simt ca la ei acasă. Poate miezul de pâine nu-i satură – mănâncă enorm pentru mărimea lor – sau poate fac rezerve masive în vederea viitoarei traversade. Mă întreb, văzându-i că ne acceptă fără sfială ospitalitatea, dacă nu s-ar putea să rămână aici şi să nu mai plece niciodată.

După amiază, „Hiram 1” a trecut prin apropiere. L-am urmărit cu binoclul; la puntea lor de comandă, cineva ne privea de asemenea cu binoclul. Ce sens are notaţia asta, de ce mă urmăreşte o scenă, o imagine fără importanţă? Era un

„Cineva” necunoscut, dar cum se uita la noi, m-am gândit că omul are totdeauna nevoie de oameni.

Cer acoperit, vânt slab de la nord-est; oceanul – cenuşiu şi calm; umezeală neplăcută şi alarmantă.

Seara, la ultimul traul, când am ieşit pe punte, începuse să bureze. Dar ploaia nu adună pe vapor mai multă apă decât umezeala perpetuă. Că plouă sau nu plouă, fierăria care ne înconjoară nu se usucă toată ziua. E şi în sufletul meu multă apă; lipseşte pământul şi tot ce-i al pământului, s-o absoarbă.

Duminică, 24. Nevoia de oameni şi de omenie

Aseară, târziu, cerul se înseninase; se vedeau stelele, pe

Întreaga boltă, dar palide.

M-am culcat după 3 noaptea, dominat de o insomnie calmă, şi m-am uitat în mai multe rânduri afară; cred că nu

puteam să dorm la gândul că azi are să fie soare.

Răsărise luna, aproape de ultimul pătrar, dar printre stele se adunau nori iarăşi.

M-am trezit abia la 9, 30; cu mici scame, cerul era senin, şi totuşi nu mi-a venit să cred, de aceea am tot ezitat să mă duc pe punte; îmi dau seama că sunt realităţi pe care le suspectezi dacă nu se reflectă în tine. Nu se întâmplă oare la fel şi cu ceea ce vine de la oameni? De ce te exaltă un gest al cuiva, uneori neconcludent şi cu semnificaţie minimă, în vreme ce te lasă amorf căldura arzătoare a altuia? Să fie totul în noi şi nimic în afară? Sentimentele noastre să se adreseze fantomelor?

*

Până la prânz, în trei traule, s-au scos cam 35 tone de peşte, făgăduinţa unor zile mai bune. Eram înconjuraţi de vapoare, unele numai la câteva sute de metri; ştiau, fireşte, de ce se adunaseră grămadă.

Îndată după amiază însă, fără explicaţie, ne-am îndepărtat de ele, mergând spre nord, până seara le-am lăsat aproape de orizont, şi următoarele traule n-au mai scos decât o tonă, apoi 2. Când ne-am dezmeticit şi am dat să ne reapropiem de ele, era prea târziu – căzuse întunericul.

Acum se spune că vom încerca să traulăm noaptea, pe fund de 50 de metri. Este ora 21 şi mergem spre est, în căutarea unor ape mai puţin adânci; numai de n-am lăsa plasa pe acolo!

Porumbeii tot n-au plecat; vin la uşa timoneriei şi aşteaptă să li se dea de mâncare; seara, nostromul îi duce în cabină.

N-a plecat nici „Hiram 1” – traulează pe lângă noi, poate din simpatie; altminteri, după cum ne-au spus mai demult, au magaziile pline şi nu se mai opresc decât spre a face sondaje din loc în loc. Aici, după cum se vede,

sondează de trei zile.

Am izbutit să stau la soare, pe puntea ancorelor, vreo două ore şi jumătate, ceea ce mi-a făcut bine, deşi era zăpuşeală.

Şi iarăşi mă gândesc, şi iarăşi nu-mi vine să cred că în ţară este iarnă, poate cu ger, poate cu viscol – zile amarnice!

*

„Galaţi”, care venind spre sud, în decembrie, fusese anunţat că va intra pentru aprovizionare în Las Palmas, hotărâre anulată după câteva zile, a apucat să transmită această adresă familiilor, şi ca urmare oamenii au primit corespondenţă acolo.

Comandantul lor, mai sensibil la nevoile sufleteşti ale echipajului, n-a pregetat să „dea o fugă” până la rada portului, unde agentul, foarte îndatoritor, deşi n-avea niciun angajament oficial, deci nicio remuneraţie, le-a adus scrisorile.

În afară de peştele pe care îl prindem, când mai rău, când mai bine, avem multă nevoie de omenie…

Acum, bucuros şi cu coada pe spinare, „Galaţi” se îndreaptă spre Dakar, unde vor întâlni încă o dată oameni. Pentru noi, din păcate, ajung prea devreme; corespondenţa de la Thorshavn şi Reykjavík, îndrumată la Gibraltar, după cum ne-a fost cererea, va fi, sper, reexpediată, dar nu va sosi la Dakar decât după plecarea lor de acolo. Şi iarăşi vom aştepta cine ştie câte săptămâni, ca apoi să cerem să ne-o reexpedieze cine ştie unde, probabil undeva unde până la urmă nu vom mai merge!

Luni, 25. Prezenţe feminine

Zi cu desăvârşire goală, dacă nu ţin seama că am stat la soare, de dimineaţă până după prânz, când a început să se înnoreze. Acum, spre seară, cerul are tendinţa să se acopere pe toată întinderea lui viorie, culoare care, cum

am mai spus, de mult nu-mi inspiră încredere, şi iată de ce nu mai găsesc niciun elan în mine. Dacă aş avea capacitatea organică să dorm în neştire, aş dormi până s-ar limpezi iarăşi cerul.

Nu se întâmplă nimic în afară; căutând stăruitor, poate aş găsi ceva în mine; n-am nici entuziasm, nici putere…

Ne-am ţinut la distanţă de celelalte traulere, care se văd la orizont, şi am scos cantităţi ridicole: câte o căruţă sau două.

Mai mult s-a pescuit peste noapte, când aud că am fi totalizat vreo 6 tone; e nimica toată, dar tot mai bine aşa decât să stăm de pomană la ancoră.

Porumbeii n-au plecat…

N-a plecat nici „Hiram!”; nu l-am văzut astăzi, dar ştiu de la ceilalţi că e pe undeva pe aici, adică între un orizont şi altul.

Amintirea „amazoanelor”, care au fost o prezenţă reală pe vas, în zilele dinaintea plecării s-a estompat aproape în întregime; fotoliile folosite de ele atunci nu le mai păstrează urma, paşii lor pe coridoarele spălate în fiecare zi s-au şters de mult, o dâră de parfum rămasă în închipuire a fost luată de furtună încă din primele săptămâni. Cred însă că fiecare om şi-o păstrează pe a lui, ca o amintire secretă şi individuală, reînviind din gesturi care nu se uită – sau dintr-o radiogramă”.

Singura care trăieşte printre noi, la vedere, este nevasta doctorului, bruna Mihaela, privindu-ne pudic, în impudic şi hazardat costum de baie. E o fotografie făcută pe plajă, la

Mamaia; evocându-se pe ea însăşi, evocând şi vara marină de acasă, apoi fiind unică şi atât de departe, este de trei ori ispititoare. Toţi o privesc, dar pe furiş, deci cu

vinovăţie. Ca mai totdeauna, soţul nu-şi dă seama; altfel, n-ar lăsa fotografia acolo, în cel mai bun loc de observaţie, deasupra biroului, între hublouri. Surprind pe câte unul cum simulează că se uită afară; în realitate, ochii, puţin încrucişaţi, converg spre fotografie. E un adulter colectiv şi interminabil.

Alături, altă amintire, un ursuleţ de pâslă, suspendat, cu elastic de lampa atârnată în perete, înregistrează din clipa plecării toate mişcările vasului, şi umbra lui se suprapune peste fotografie într-un ritm neîntrerupt, ca o mângâiere continuă;

ca mai totdeauna, soţul nu observă, iar oaspeţii lui, substituindu-se ursuleţului, nu contenesc să calce, virtual, legile prieteniei…

Toate ritmurile organice ale omului, bătăile inimii şi respiraţia, sunt aici accentuate şi amplificate de ritmica binară a vaporului.

Şi totuşi, mai stăruie o amintire feminină pe vapor, cea mai veche dintre toate, iar pentru mulţi abstractă – pentru cei care n-au luat parte la prima călătorie, de unde descinde imaginea transmisă de alţii. Ea circulă pretutindeni aici, în libertate deplină şi la îndemâna oricărei imaginaţii, putând fi a tuturor a, fiindcă n-a fost a nimănuia şi nimeni n-are dreptul s-o sechestreze şi s-o apere.

În prima călătorie, la Wellington, o delegaţie de ihtiologi, oameni de ştiinţă din Noua Zeelandă, au obţinut aprobarea să se îmbarce pe vas şi să participe în scop de studiu la o parte din campanie, două săptămâni mi se pare. Unul din ei era însoţit de secretara lui, o femeie tânără şi, după legendă, destul de frumoasă.

N-am văzut-o, dar o întâlnesc în multe ocazii, aproape în orice conversaţie; nimeni n-a uitat-o. Aparatele de bărbierit s-au folosit atunci cu ardoare; în două

săptămâni s-au tocit mai multe lame decât în restul campaniei. Fierul de călcat n-a mai avut repaus; s-au purtat cu precădere cămăşile albe.

Din sertare au fost scoase şi pulverizate ape de colonia uitate.

Concurenţa masculină s-a dus pe tăcute, dar cu multă înverşunare. S-a oftat mult, spune legenda, s-a făcut risipă de priviri languroase – totul amplificat de ritmul neostenit al oceanului…

Camera duşului nu are zăvor, nici altfel de încuietoare; e sau un ritual japonez, sau o scăpare din vedere. Între bărbaţi, neajunsul nu supără pe nimeni; mai greu e pentru o femeie, nevoită să se dezbrace fără acoperire. Tânăra doamnă s-a bucurat de-o pază mai bună decât a tuturor zăvoarelor: suspiciunea şi gelozia; nimeni n-a putut să rămână vreodată singur în faţa uşii cu pricina.

După aproape un an, amintirile reînvie în fiecare zi, cu o nouă putere; legendele sunt cu atât mai convingătoare cu cât au mai multă vechime.

A dormit în cabina pe care astăzi o ocupă Ţipă; se spune că de atunci aşternutul n-a mai fost schimbat niciodată…

Marţi, 26. O singură aspiraţie

Aştept să se întâmple ceva, şi cum singurul eveniment posibil mi se pare plecarea întârziată a porumbeilor, în fiecare dimineaţă dau fuga să-i caut. A devenit o obsesie…

N-au plecat nici astăzi. N-au plecat nici vasele poloneze, deşi aflasem că au magaziile încărcate. N-au plecat nici celelalte vase; le auzim vorbind prin radio, dar de văzut nu se vede niciunul în apele apropiate; abia dacă se zăreşte un catarg şi o dâră subţire de fum dincolo de orizontul acesta care ne desparte de lume. E atât de mare necunoscutul dincolo de bătaia vederii, iar lumea e atât de

departe şi uneori mi se pare aşa de improbabilă – mai degrabă o amintire decât o realitate telurică –, încât nu mă miră că n-au plecat porumbeii. Unde să se ducă şi ce să-i mai cheme?

Cum am rămas iarăşi singuri în această zonă, ca o consecinţă logică, de atâtea ori verificată, nu prindem peşte. Ies traule descurajatoare, faună măruntă, ceva stavride şi aproape de loc scrumbie.

Data întoarcerii iarăşi se îndepărtează. Azi am privit oceanul cu ciudă; s-a calmat, dar parcă ne poartă duşmănie.

Cerul e îmbâcsit de pâclă, soarele e fierbinte, dar ofilit şi, bineînţeles, plutim în umezeală.

Simt în jur un vid fără dimensiune, care de data asta mă urmăreşte şi în cabină, pătrunde în fiinţa mea, ca o paralizie, subţie cerneala, înceţoşează hârtia. Găsesc gânduri, dar nu le pot scrie; caietele, şi cele complete, şi cele goale, mi se par inutile. Există un singur ţel, care anulează orice altă năzuinţă; nu mai doresc nici măcar bucuriile vieţii şi fericirea, ci numai să umplem magaziile.

IX CĂLĂTORIND FĂRĂ SPAŢIU

Miercuri, 27. Diluări

„Galaţi” a intrat la Dakar, dar, aşa cum era de aşteptat, n-a găsit acolo decât corespondenţa lor. Aflând situaţia, am telegrafiat grabnic, cu o ultimă speranţă, agentului de la

Gibraltar, numai că, probabil, va fi prea târziu; în trei zile

„Galaţi” pleacă din port, şi corespondenţa n-are când să sosească.

Între timp, rămaşi singuri, hoinărim pe ocean.

Am „ros” harta între 21°-21°30 – şi continuăm să scoatem peşte în cantităţi aşa de mici, încât, dacă am continua în acelaşi fel, ar trebui să mai rămânem pe aici

patru sau chiar cinci luni.

Sunt cifre, şi le raţionăm, dar spiritul nu le admite. Trebuie să existe o soluţie rezonabilă, o salvare, dincolo de ceea ce astăzi pare inadmisibil, dar şi probabil.

Nu se mai zăresc vase de pescuit decât răzleţe, şi numai la orizont.

În sfârşit, seara, după ce s-a scos ultimul traul, comandantul a hotărât să ne deplasăm mai spre nord cu un grad, unde pescuiesc, pare-se cu succes, alţii, şi acum suntem în marş, spre acea nouă zonă, pe care iarăşi o socotim a făgăduinţei, aşteptând ca iarăşi să ne dezamăgească.

Am stat două ore la soare după amiază. Căldură de cuptor, care mi-a stors kilograme de năduşeală, dar pe care am simţit-o făcând bine mădularelor. Nu-i de ajuns; această bună stare fizică, rezerva de energie organică, măreşte arderile lăuntrice, inalimentabile. Sunt îngrijorat şi indispus de prelungirea călătoriei; îmi pierd timpul – toate, chiar şi oceanul, se diluează.

Joi, 28. „Unii” şi „alţii”.

Am mers, aşadar, spre nord astă-noapte, am intrat într-o mare aglomeraţie de vase, şi rezultatul s-a văzut imediat:

niciodată, nici chiar în Noua Zeelandă, nu s-a pescuit aşa de bine, nu s-au scos într-o singură zi cantităţile acestea uriaşe.

Primul traul, dimineaţă, la care am lipsit, e drept că nu-i notabil. Al doilea, în schimb, cu multă greutate a izbutit să fie adus pe punte. La primele încercări s-a rupt gaşa, de care era agăţat cârligul macaralei mari, şi o clipă am avut impresia, în trosnete, că s-au rupt cablurile. S-a pus problema să se taie plasa, ca să curgă o parte din peşte – mai bine aşa decât să-l pierdem pe tot şi să pierdem şi traulul. Până la urmă s-a recurs la altă soluţie:

doi oameni au coborât pe jumătate în apă (legaţi cu parâme) şi au dublat fundul sacului cu o plasă de sârmă care există aici anume pentru asemenea cazuri. Intervenind şi a doua macara mare, de care s-a legat plasa metalică, sacul a început să urce greoi, cu mare efort şi în emoţia generală, până ce a apărut pe punte, plin, îndesat, ca un monstru, de proporţiile uneia din cele mai mari balene; erau acolo pe puţin 40 de tone…

Bucuria ar fi fost generală şi deplină. Din păcate, comandantul socoteşte că e meritul lui, şi-atunci strică bucuria multora, a mea mai cu seamă, care nu ţin nici cu unii, nici cu alţii şi regret că există aici „unii” şi „alţii”. Regret că există „alţii” chiar şi dincolo de limitele vasului nostru…

Tocmai se golea sacul în buncăr, când a venit Cornel, care fusese câteva clipe la staţie, chemat de traulul polonez

„Tarpon”.

— Mă, i s-a adresat tardiv comandantul, să nu care cumva să le spui cât am prins! Spune şi tu, oricui te întreabă, că am scos vreo 20 de tone!

Cornel, care este destul de feciorelnic, n-a găsit cu cale să mintă şi a mărturisit plin de candoare:

— Acum, degeaba, că le-am spus!

— Cât le-ai spus?

— Cât am prins.

Ca şi când ar trebui să ţinem secret, ca şi cum am fi între duşmani! Ca şi când polonezii nu ne-ar fi dat informaţii ori de câte ori au putut!

— Dacă le spunem, a continuat comandantul, justificându-se, vin toţi peste noi!

Este de necrezut! Ne ferim să nu vină alţii aici, ca şi când nu noi am fi venit peste ei astă-noapte!…

Traulul următor, scos seara, a avut cel puţin 30 de

tone, dacă nu 35, deci cantitatea pescuită astăzi întrece capacitatea de prelucrare, inclusiv a fabricii de făină. Ultima încărcătură a fost lăsată pe punte; buncărul încă nu se golise.

Necazul, ca mai întotdeauna când vine peşte mult, e că nu se lucrează bine. Spre seară la buncăr rămăsese numai un om din întreaga echipă, Pavel Perijoc, unul din acei tineri care par delăsători, dar care ar mânca jăratec dacă ar avea cine să le ceară. Alături, făcând inimos muncă voluntară, doctorul dădea şi el cu lopata peştele pe bandă. Ceilalţi intraseră parcă în pământ, sau, mai potrivit, parcă se înecaseră. După un timp, doctorul s-a dus la Şişu, socotindu-l autoritatea supremă în materie, să-i ceară ajutoare, iar acesta, în loc să ia altă măsură, a coborât la buncăr şi... a început să mânuiască lopata! Exemplul personal, atât de recomandabil, acum nu şi-a dat roadele: n-a venit nimeni în ajutor – nici comandantul.

*

Zi ciudată ca peisaj: aproape „calm plat”; vântul abia adie şi nu se formează nicio cută pe faţa oceanului, netedă ca apa într-un lighean; totuşi ne balansăm amplu, chiar supărător câteodată. O hulă de fund, insidioasă, creează valuri mari, dar aşa de distanţate, încât pantele lor, îndulcite pe zeci de metri, şterg impresia reliefurilor, pe care în schimb le simte vasul.

Nori de vreme bună, ca turmele de oi, buclaţi, albi – iar la orizont alţii, straturi diafane, marmoreate. Curenţi învălmăşiţi şi nestatornici schimbă culorile oceanului, de la alb-lăptos până la cenuşiu, fără niciun pic de albastru.

Puzderie de vapoare traulează în toate direcţiile, mişcându-se harnic. E atâta neastâmpăr şi atâta aglomeraţie, că parcă ne-am afla la iarmaroc, dar un iarmaroc de proporţii oceanice.

Seara stăm la ancoră; altceva n-am avea ce face,

măcar de data aceasta. E o odihnă binemeritată. Cine din noi o merită?

Vineri, 29. Încotro merg, încotro merge vaporul?

Astă-seară se împlinesc trei luni de când am plecat din

Constanţa. Nu-mi dau seama dacă e mult sau puţin, dacă au trecut greu sau uşor. Ceea ce e sigur, în sufletul meu s-au produs transformări importante. Dacă pe de o parte s-a aşezat în mine oboseala solicitărilor, solicitările au trezit o seamă de resorturi uitate şi nefolosite, datorită cărora acum mă simt mult mai tânăr decât în ziua plecării. Tot ce încerc să evoc din aceste ultime trei luni, dar mai cu seamă începutul călătoriei, care după developări lente s-a fixat într-o imagine clară, cu granulaţia fină, mă emoţionează, dându-mi un complex sufletesc de melancolie şi vigoare. Aud sunând în mine şi în largul oceanului un imn al bucuriilor.

Zi de glorie pentru cer şi pentru ocean, care s-au unit încă o dată, ca la 1 ianuarie, pentru a o face strălucitoare. Vântul bătea de la vest dimineaţă, fenomen rar şi aproape inexplicabil iarna pe latitudinea aceasta; noi în orice caz îl întâlnim prima oară. Dar, mai ciudat, de la prânz s-a rotit la sud, şi tot de la sud bate şi acum, seara.

M-am bucurat de soare cinci ceasuri, întins pe puntea etalon, şi, mai ales că în aceste clipe mintea nu-mi stă degeaba, am avut simţământul reconfortant că înmagazinez viaţă. Şopârlele, care trăiesc în întuneric şi umezeală, ştiu de ce ies la lumină primăvara şi se răsucesc să le pârjolească soarele. Acesta este cuvântul potrivit: m-am răsucit, gemând în adâncul

meu de plăcere, şi am înmagazinat soarele cu sete…

Toate astăzi, în mine, mi s-au părut regenerate; mi-am regăsit utilitatea şi am făcut planuri de lucru pentru mulţi din anii care au să vină… Dar…

Dar treaba ne merge rău, cu deplină explicaţie.

Am stat deci la ancoră peste noapte, şi când m-am culcat „aseară, flota de traulere se vedea limpede spre, vest, la 6 – 7

mile, neavând, după toate semnele, intenţia să se ducă în altă.

parte.

De dimineaţă, vasele dispăruseră, parcă sabordate. Nu ştiu ce s-a întâmplat şi nici nu vreau să întreb; ar însemna să irit pe cei care se comportă cu atâta stângăcie. Întrebuinţez cuvântul cel mai nevinovat, dar nu cel mai potrivit. N-aş greşi dacă aş spune ignoranţă, încăpăţânare şi mai mult chiar. Dar am învăţat să mă reţin, de când am înţeles că revolta mea ar fi inoportună, ineficace şi poate chiar nelegitimă. Fapt este că eram singuri: sau plecaseră vasele celelalte, şi atunci nu ştiu de ce nu le-am urmat, sau plecasem noi, şi atunci nu ştiu de ce am părăsit o zonă care se arătase ieri aşa de bogată.

Parcă spre a întări încă o dată constatări de mult verificate, n-am scos decât o căruţă de peşte în primul traul, iar în al doilea o roabă.

Între timp, la orizont, spre sud, apăruseră vasele pierdute peste noapte; veneau spre noi, aproape în formaţie.

Şişu a ieşit din timonerie negru de nemulţumire.

— Mergem acolo! Abia l-am înduplecat pe comandant.

În treizeci de minute eram în mijlocul escadrei. Am coborât la masă, convins că între timp se lansase traulul, convins mai ales că n-o să fie zadarnic. I-am şi spus lui Rosmănică, biată victimă în toate aceste eşecuri:

— Să ştii că de data asta scoatem peşte! De ce anume, ai să afli pe urmă.

N-am zăbovit jos decât douăzeci de minute,

schimbând câte-o vorbă cu unii şi cu alţii; în ceea ce priveşte masa, la prânz mănânc mai mult decât frugal, uneori doar un compot sau un ceai cu lapte. Când am urcat pe puntea etalon, în acest răstimp atât de scurt cerul se schimbase cu totul pe neaşteptate: nori nu denşi, dar destul de întinşi, acopereau cerul, pe care îl lăsasem strălucitor mai adineauri; capriciul meteorologic al tropicelor! Spre mulţumirea mea, deşi mă resemnasem, peste câteva minute au început să se dilueze, iar după un sfert de oră nu se mai vedea decât scame din ei, departe.

În schimb…

Scriind, acum mi-e teamă să nu fiu bănuit de vreo manie sau că încerc prin toate mijloacele să pipărez impresiile mele, cu gândul că altfel ar fi prea monotone şi sărace.

Aş vrea să se ştie că astăzi, vineri, 29 ianuarie, ca şi în zilele din urmă, paginile jurnalului nu mă interesează, nu mai visez să fac din ele o carte. Le scriu sec şi în silă, neaşteptând nicio inspiraţie, supunându-mă doar unei vechi discipline.

Nu mai doresc nimic decât să umplem magaziile; mă exasperează inutilul – rotirea inutilă a motoarelor, a generatorului, a uriaşului vinci-traul, banda inutilă a ecografului, munca inutilă a oamenilor, aşteptarea fără limită, care, chiar dacă va fi fructuoasă la urmă, îţi dă şi ea, astăzi, sentimentul inutilului.

Ei bine… Vasele se duceau mai departe, spre nord, iar noi, fugind de ele ca de molimă, ne continuam drumul spre sud, distanţându-ne cu rapiditate. Abia după ce s-au aşezat câteva mile între noi şi ele am lansat traulul. Iar când l-am scos, ne-am ales cu vreo tonă de peşte. Cred că în realitate era şi mai puţin, dar nu vreau să greşesc în paguba celor care săvârşesc nechibzuinţa, ba încă şi sistematic.

Abia pe seară, prin nu ştiu ce minune, ne-am pus în linie cu un vas care a mers aşa cam o oră, apoi a virat traulul.

— Gol!… Gol!… exclama ironic şi satisfăcut comandantul, urmărind manevrele de ridicare.

Iar secundul îi ţinea hangul. Spre surpriza lor, vecinii necunoscuţi au scos o cantitate imensă, ceea ce se vedea clar cu binoclul: 5 „burţi” care ar fi echivalat cu 3 burţi ale sacului nostru, de un diametru mult mai mare. Prin „burţi” înţelegem acele gâtuiri ale sacului, devenite unităţi de măsură şi născute din strânsoarea unei parâme puse circular, din loc în loc, ca plasa, destul de subţire, să nu se rupă sub presiunea tonelor.

A trecut de-atunci o oră, şi continuăm să remorcăm traulul, deşi cred că ar fi trebuit să-l virăm numaidecât; exemplul de alături era concludent. Cred că procedăm aşa numai din orgoliu, spre a nu lăsa impresia că ne luăm după alţii. S-ar spune că nimeni nu cunoaşte oceanul mai bine ca noi, care venim aici prima oară.

Ora 20. Nu ştiu şi nimeni nu ştie, în afară de comandant, care tace din gură, încotro mergem şi cu ce intenţii. Sunt în cabină şi nici n-aş vrea să mai ies – oriunde m-aş duce, n-aş recolta decât nedumerire.

Tot ce ştiu e că mergem cu valul travers, ceea ce dă vasului un balans adânc şi violent, ca pe furtună. Mai adineauri, în careu, au zburat de pe masă toate farfuriile; am auzit zgomotul, cunoscut foarte bine din nord, unde oceanul ne zgâlţâia toată ziua. Aici, fenomenul, pe care credeam că-l uitasem „mi se pare ciudat.

Ei, dar încotro mergem?

*

Niciodată nu mi s-au relevat necunoscutul şi incertitudinea mai vaste şi mai indefinibile ca în noaptea asta. Sunt prizonierul unei voinţe confuze, neexplicate –

trebuie să mă supun ei până la capăt, şi singura mea evadare posibilă rămâne caietul de faţă. Ce caut în mijlocul Atlanticului, de ce veghez, de ce îmi pun întrebări la ora când toată lumea doarme, în afară de carturi?

Este caietul meu o călătorie, sau trebuie să fie o „carte”?

Sunt în călătorie deocamdată – şi ce bine ar fi să uit cartea, ca să notez aici totul, chiar şi ce-i inavuabil!

Mi se pare că marile călătorii nu pot începe decât noaptea.

Am copilărit prin gări şi prin porturi şi mi-au rămas în minte ţipetele locomotivelor şi gemetele vapoarelor, dând semnalele de plecare. Ziua, vibraţia lor se pierde în celelalte vibraţii ale vieţii – pulsul şi respiraţia lumii. Noaptea însă, când pulsul şi respiraţia lumii sunt potolite, semnalele de plecare trezesc acorduri grave, profunde şi dureroase în sufletele aflate de veghe…

O carte îşi prinde conturul la sfârşitul unei perioade lungi de meditaţii nebuloase, de zbucium, de nelinişte, de incertitudini, de descurajări, de deznădejdi – geneză blestemată şi binecuvântată. Sunt zile, luni şi ani, *ani*… Şi cute pe frunte…

Umerii se încovoaie, ochii se înceţoşează, inima oboseşte şi totul pare inutil, ca o plutire în haos. Şi iată că vine acea clipă, fără să se vestească dinainte, când, fără să ştii cum, pământul se desparte de ape, şi continentele se arată, cu oamenii care te aşteaptă, iar oceanele se albăstresc, şi pe ele se desenează liniile de navigaţie.

Clipa genezei e grea şi profundă, învăluită în tăcerea întinsă care apasă tainele naşterii… Mi se pare astfel că o carte, ca o călătorie cum ea însăşi este, nu poate începe decât noaptea, fără martori, când singur eul tău îţi rămâne în faţă, el singur veghindu-te, lui singur având a-i da

socoteală, ca unuia încărcat, în anii grei de gestaţie, de vibraţiile lumii – şi răspunzător pentru tine în faţa vieţii.

Am copilărit prin gări şi prin porturi. Mi-au plăcut locomotivele şi vapoarele, fiindcă se duceau departe. Mai târziu mi-au plăcut caii, schiurile şi aeroplanele, şi cu ele am cunoscut ceva din dimensiunile spaţiului. Mi-au plăcut multe altele

— Şi din toate la câte aş fi putut să mă opresc pentru restul vieţii mi-a rămas un condei în mâna dreaptă, pe care îl privesc cu o sfâşietoare duioşie în această oră din noapte. În ani şi în pagini – sute şi mii aruncate – ce lungă este călătoria noastră!

Eram în acea clasă primară în care se învaţă genurile şi am aflat că acestea sunt trei, cum află la un timp tot şcolarul…

Dacă nu povestesc întâmplarea acum, în noaptea asta, la

Tropicul Racului, cred că n-aş putea s-o mai povestesc niciodată.

Ţin minte că după explicaţie, dascălul nostru a mers la exemplificare, conform regulilor pedagogice; întâmplarea a făcut să mă întrebe pe mine înaintea altuia de ce gen este cuvântul *scaun*. Iar eu, care aflasem cu ce cheie găseşti răspunsul, mi-am spus repede în minte: *un* scaun… Mi s-a părut atât de limpede, încât i-am dat drumul la iuţeală, fără a judeca mai departe:

— Masculin, domnule!

— Nu!

Mi-am zis, contrariat de socoteala nereuşită: „… *Două* scaune” – şi m-am repezit încă o dată, fără să judec până la capăt:

— Feminin, domnule!

Nu eram primul şcolar care răspundea anapoda, deci dascălul nu s-a mirat nici de data asta, ci doar s-a

împotrivit – „nu!” – mărindu-mi contrarietatea. *Un* scaun, *două* scaune…

Îmi dădeam acum seama, după explicaţie, cărui gen se înscrie substantivul nostru şi la ce greşeală mă dusese graba şi lipsa de judecată.

— Dacă nu e nici masculin, nici feminin, ce poate fi? a stăruit dascălul.

Am tăcut, o tăcere tristă şi ruşinată.

— Cine ştie?

Fireşte, ştia toată clasa, care a izbucnit, cu mâinile ridicate:

— Neutru, domnule!

Iar eu am rămas prost între ceilalţi, fiindcă la opt sau la nouă ani, câţi trăisem, socoteam ruşinos să mă opintesc într-o uşă pe care n-o mai ţinea nicio clanţă.

Au trecut peste patruzeci de ani de-atunci, şi în acest răstimp n-a fost clipă de meditaţie în care amintirea acestei întâmplări să lipsească. Ea a marcat stilul meu de viaţă până astăzi – şi-acum, cei care au aşteptat de la mine răspunsuri fără să le primească vor înţelege că tăcerile mele erau triste şi ruşinate.

Ceva mai târziu învăţam carte la acel liceu care se intitula

Mănăstirea Dealu, fiindcă lăcaşul şcolii înconjura biserica numită astfel, unde mergeam la slujbe şi ne închinam la capul lui Mihai Viteazu. În unele ore se învăţa muzică instrumentală; cei fără înclinaţii muzicale puteau atunci să bată mingea sau să umble brambura. Într-o iarnă, caloriferul mergea prost, era frig în clasă şi, cum aveam şi sobe, făceam foc pe socoteala noastră, fiecare fiind dator să aducă braţul lui de găteje:

pădurea era sub ferestrele sălii de clasă. Aflasem tocmai atunci diferenţa de calorii dintre lemn şi cărbune – tulburătoare revelaţie! în muzeul de geologie, printre

piesele etichetate din rafturi şi galantare, zăceau inutil, poate mai mult de o tonă, cărbuni de toate naţiile. Însă în aceeaşi sală, în lipsa altui spaţiu, colegii mai muzicali învăţau violoncelul şi contrabasul.

Acesta din urmă, deşi mare cât dulapul, părea un instrument destul de docil, îşi scotea cinstit şi placid mormăitul cu tonuri puţine; de altfel nici nu putea fi supus la prea mari solicitaţii.

Dar violoncelul – păcatele noastre! – coardele lui nu sufereau arcuşul, cum nu suferă pe călăreţ calul din Pampas. La prima atingere, instrumentul începea să necheze, să ragă, să scrâşnească, să chelălăie şi să guiţe – poate chiar să se şi zvârcolească. Tinerii învăţăcei din seria aceea nenorocoasă se luptau cu el de parcă aveau urechile înfundate, băteau măsura cu piciorul, cum ar fi bătut toba mare, mânuiau arcuşul ca pe bâtă, nedumeriţi de urletele fioroase, ca de vită înjunghiată.

Într-o zi, profesorul mai mare peste instrumentele nărăvaşe m-a prins în sală pe când umblam să-mi fac provizia de cărbune – nu ştiu cum de întârziasem – şi-a fost încredinţat că mă vrăjise violoncelul…

Despre acest om, biet muzicant ratat, cu şcoală la Dresda, care mi-a purtat de-atunci înainte o dragoste nestrămutată, poate voi aminti altfel, altă dată. Era omul care de ani de zile, cu răbdare mucenicească, se chinuia să afle printre găini o pasăre rară, spre a-i răsplăti strădania îndelungată.

Putea oare o inimă de copil, cam oropsit în viaţă, să rămână nepăsătoare la bucuria neaşteptată pe care o arăta omul din faţă?

În clipa următoare strângeam între genunchi calul sălbatic, în vreme ce profesorul îmi potrivea în mâna dreaptă, murdară de cărbune, arcuşul cu părul lui alb ca

laptele.

Bietul meu dascăl! De când se va fi stins, fără să fi întâlni t pasărea măiastră!… Cu mine, atunci, s-a întâmplat ceva care ar putea să se numească miracol, mai ales că a fost trecător, ca toate miracolele. Căci, nu ştiu cum, arcuşul s-a împăcat cu coardele, şi de la prima atingere, în loc să se răzvrătească, dulcele instrument şi-a arătat glasul…

La sfârşitul anului cântam, pe podium, o melodie veche italienească, simplă, naivă şi caldă, punând în ea o linişte şi o candoare care mă înduioşează abia astăzi.

Cu asta, mi s-a prezis o mare carieră în muzică, şi, supunându-mă prezicerii, am trecut anii şcolii cu violoncelul la subţioară. Sertarul mi s-a umplut treptat cu literatură muzicală, şi ce încă nu puteam să cânt citeam în orele de învăţătură. Serile şi nopţile le-am consacrat coardelor, nesocotind programul, nesocotind copacii înfloriţi la geam, primăvara sau pârtia şi nămeţii în iernile de pe vremea aceea, care erau ierni adevărate… Ba l-am nesocotit şi pe Titus Livius mi se pare, şi-am rămas repetent de pe urma limbii latine, fiindcă am avut un an întreg de pasiune mistuitoare pentru *Marele tratat de Orchestraţie* al lui Berlioz, amintit altă dată, de la care am început să învăţ, cât am fost în stare şi fără să-mi dau seama, cum se orchestrează o carte…

Aşa s-au scurs câţiva ani de şcoală; când am ajuns la al doilea concert de Rombert, mi s-au rupt deodată părul arcuşului şi toate patru coardele – şi calul, sălbăticindu-se din nou, s-a întors în Pampas. De atunci nu l-am mai întâlnit niciodată.

Eram în mijlocul adolescenţei şi îmi dădusem seama, printr-o revelaţie descurajatoare, că imensul spaţiu al muzicii era prea incert pentru mine ca să-l pot străbate până la capăt.

Fiinţa mea căuta, cu neastâmpăr şi modestie, concretul spaţiu geografic.

O alcătuire de şine şi pârghii metalice, macazul, „schimbătorul de cale”, face ca trenul să apuce pe o linie sau pe alta.

Ştiam încă de mic ce-i un macaz şi cum funcţionează. În timpul primului război căruia i s-a spus „mondial”, şi i se mai spune, patrula nemţească, venind cu drezina, m-a prins într-un amurg cum cercetam cu luare-aminte o asemenea alcătuire feroviară. Într-o clipă, m-au înconjurat baionetele, şi dacă n-aş fi avut vârsta prea nevinovată şi dacă mâinile nu mi-ar fi fost goale, dovadă că nu puneam la cale atentatul, desigur că m-ar fi împuşcat în marginea liniei, fără judecată…

Odată, într-o gară necentralizată, un tren a sărit de pe linie sub ochii mei plini de groază; macagiul „nu făcuse bine acul”.

Pârghiile, împiedicate de o piatră, se opriseră la jumătate, şi locomotiva, neputând să apuce nici pe o linie, nici pe alta, a căzut între ele şi-a început să sară peste traverse într-un huruit groaznic, dând semnale disperate.

Ştiu deci foarte bine ce-i un macaz de cale ferată, ştiu şi cum funcţionează; nu ştiu în schimb nici până astăzi cine şi cum ne mişcă schimbătoarele de cale în viaţă…

Aşadar, încotro mergem – şi ce caut în mijlocul Atlanticului?

Sâmbătă, 30. Curba lui Butakov

S-a împlinit o lună de când am ajuns în regiunea Canarelor, şi bilanţul se cunoaşte. Dacă nu se întâmplă ceva, o schimbare radicală în metodele de până astăzi, sau o schimbare a sorţii, ar urma să rămânem aici încă patru luni, de vreme ce într-o lună am realizat aproximativ o cincime din ceea ce trebuie să facem.

Aseară, după căderea întunericului, am simţit smucituri şi izbituri la pupa, obişnuite când se virează traulul şi marea este montată. Mi s-au părut mai pronunţate ca de obicei şi m-am culcat cu speranţa că era peşte mult în plasă. Ideea, optimistă, pe care am conservat-o şi am apărat-o de visele rele, mi-a dat o noapte bună; dacă aş fi mai înţelept, ar trebui să procedez la fel şi alteori.

Astfel, am aflat abia dimineaţă că smuciturile însemnau altceva: traulul se agăţase de stânci şi nu s-a manevrat cum rămăsese hotărât ultima dată când s-a întâmplat un asemenea accident. Ar fi trebuit imediat filate cablurile şi oprit vasul.

Comandantul s-a mulţumit să reducă pasul elicei; altceva nu s-a făcut, de aceea s-au rupt cablurile şi am pierdut traulul…

După o zi în care nu pescuisem aproape nimic.

Mircea Stănescu era la ecograf, de unde i-a atras atenţia comandantului că a apărut pe fund o formă ciudată.

— Bine, bine! a mormăit comandantul.

Mircea a insistat:

— Sunt stânci!

Comandantul a privit, apoi a decretat că sunt bancuri de peşte. Iar în clipa următoare s-a întâmplat accidentul şi nu s-a mai salvat nimic.

După această întâmplare nenorocoasă, am mers la ancoră, de unde am plecat aproape de dimineaţă, îndreptându-ne spre zona de pescuit.

Există aici o solidaritate de clan între ofiţerii de navigaţie, care au un dispreţ vădit pentru ceilalţi ceea ce n-am observat la marinari niciodată. E drept că ei conduc vasul, cum alţii, sute, cărora le port admiraţie şi dragoste, conduc zeci de vase ale noastre, pe toate mările lumii, nu

totdeauna blajine cum este oceanul astăzi. Cu trei timonieri admirabili (şi serviabili), cu mijloacele moderne de navigaţie, cu motoarele, instrumentele şi aparatele funcţionând impecabil, datorită priceperii şi strădaniei echipajului, treaba la puntea de comandă e mai plăcută decât a tuturor, şi poate chiar şi cea mai comodă din toate.

Pe deasupra cei în cauză şi-o mai şi uşurează prin alte mijloace, şi-o agrementează, de partea lor fiind comandantul, iar cambuza controlând-o secundul. Bunăoară, oamenilor li se dă cafea din an în paşte, pe când la puntea de comandă se bea cu stacana, dintr-o raţie comună, şi nimeni nu poate să crâcnească. La orele toride ale zilei se bea sirop de la gheaţă, de asemeni din raţia echipajului şi pe săturate – şi iarăşi nimeni nu poate să controleze şi să crâcnească.

Mircea Stănescu rămâne neamestecat în aceste practici; e şi proaspăt aici, e şi o fire mai delicată. Nu ştiu însă cât are să reziste; ori îşi schimbă firea, ori pleacă…

Azi-dimineaţă, în careu, secundul vorbea cu ofiţerul al doilea, unul mâna stângă, celălalt mâna dreaptă a comandantului. În afară de mine nu mai era nimeni de faţă şi „s-au scăpat”, sau au crezut că nu-i aud, sau că nu înţeleg. Trădând clanul, în intimitate, secundul se plângea că plecând de la ancoră n-a putut ajunge în timpul prevăzut pe marginea platformei, pe care nici n-a mai încercat s-o caute. Punctul de plecare era greşit, adică locul de ancoră, aşa cum îl pusese aseară comandantul pe hartă.

Aseară notasem: „Nimeni nu ştie încotro mergem, afară de comandant”. Cred că nu ştia nici el…

O hulă grea ne-a chinuit toată noaptea, apoi aproape toată ziua. Cer îndoielnic… Nu; lăsând la o parte câţiva nori răzleţi, cerul a fost senin şi strălucitor; îndoielnică e atmosfera pe vas, de aceea, rememorându-mi întâmplările

zilei, acum, seara, am impresia sumbră că ţârâie peste noi o ploaie de toamnă rece şi fără oprire. Sunt eu însumi subiect în această aventură, nu-mi ascund îndoielile şi slăbiciunile, nu-mi ascund mai ales participarea, şi dacă judec pe alţii, cu sau fără dreptate, cititorul să mă judece pe mine.

N-am avut îndemnul să stau la soare, n-am avut curaj să întreprind nimic, decât mici încercări de discuţie, spre a putea înţelege în ce măsură răspunderea campaniei noastre rămâne numai a comandantului. Toţi se spală pe mâini, cu neputinţă, zicând că sfaturile, intervenţiile, cererile lor nu sunt ascultate.

Ar însemna atunci că într-adevăr comandantul şi-a luat toate răspunderile, după cum şi-a luat-o chiar şi pe aceea, inutilă şi diminuantă, de a conduce personal manevra traulului. Mă întreb pentru ce se mai află aici ceilalţi.

E o atmosferă de zâzanie pe de o parte, pe de alta de indolenţă, amândouă inadmisibile şi insuportabile.

Iarăşi am traulat toată ziua, de capul nostru, şi iarăşi n-am prins peşte decât cu sutele de kilograme; începând de la prânz, nu mai lucrează nici fabrica de făină. Brăzdăm apa oceanului într-o parte şi în alta, făcând la fiecare întoarcere docta „curbă a lui Butakov”, mândria comandantului, pe care el o explică, important şi scolastic, ofiţerilor de navigaţie şi oricui se mai află în preajmă. E vorba de o manevră cu ajutorul căreia vasul, la un rondou de 180 de grade, intră în vechiul lui siaj, drumul la întoarcere suprapunându-se peste celălalt, ceea ce poate fi necesar în bătăliile navale şi chiar la traulat câteodată.

Se aplică o formulă; din ea ar urma să ia naştere o buclă simetrică şi regulată… Nu polemizez cu navigaţia pe o temă care mi-a fost necunoscută până astăzi; dar mi se pare că formula în cauză ar trebui să fie corectată în

funcţie de viteza vasului, şi de raza lui de giraţie, şi de curent, şi de vânt, şi poate de încă altele, nicidecum folosită mecanic… Odată, Paţe, timonierul, nu ştiu dacă din iniţiativa lui şugubeaţă sau dacă nu cumva chiar la ordinul comandantului, care voia să-şi demonstreze teoria, a aruncat în apă o bucată de scândură înainte de a începe rondoul, şi când ne-am întors, am găsit-o exact…

la câteva sute de metri depărtare.

Seara, Cornel a prins la radio rapoartele de producţie ale vaselor din zonă. Unul sau două au prins cantităţi neînsemnate, în schimb, celelalte declară între 6 şi 15 tone de scrumbie la o singură traulare.

Şişu s-a dus cu informaţia la comandant… Mai târziu l-am întrebat:

— Ce-a spus?

— Că o să mergem pe lângă ele.

A mai spus aşa şi altă dată.

La ora 22 s-a scos un traul cu o căruţă plus două roabe de lighioane marine; e o cantitate prea mică pentru a pune în funcţiune fabrica de făină.

Acum nu ştiu ce se întâmplă, dar, după viteza pe care o simt, traulul nu s-a lansat a doua oară, deşi era vorba să lucrăm toată noaptea. Nu înţeleg unde mergem, şi mai ales de ce mergem cu toată viteza; nu ne aşteaptă nimeni, nicăieri, pe aceste ape nevorbitoare, într-o noapte ea însăşi mută.

Duminică, 31. Sentimente schimbătoare

Aseară, pe la ora 21, comandantul a venit în fumoar, unde nu mai intrase de multă vreme, şi s-a aşezat în faţa mea, urmărind o partidă de table. A vrut să fie comunicativ, s-a amestecat în joc, dând sfaturi ca un chibiţ cumsecade. Însă, urmărindu-l pe furiş, mi-am dat seama că e doborât, deprimat, descurajat. Poate a înţeles, în sfârşit,

că metodele lui sunt falimentare, că n-au izbutit să creeze decât animozităţile care există astăzi pe vas. I-am acordat, în sufletul meu, întreagă compasiunea; nu pot purta pică oamenilor pe care îi văd doborâţi. Controlându-mă apoi cu rigoare, a trebuit să convin că, în izolarea aceasta prelungită, sentimentele mele şi sigur ale multora sunt foarte excitabile.

Am încercat să traulăm peste noapte, dar s-a lăsat ceaţă.

Am mai mers aşa vreo două ceasuri, dând semnale, care continuă să pară lugubre în liniştea oceanului; pe urmă am renunţat, şi până la ziuă am stat la ancoră.

Astăzi, fără nicio ezitare, comandantul a intrat printre celelalte vase, şi rezultatul, la primul traul, a fost 12 – 14 tone de scrumbie. Întreaga atmosferă s-a schimbat, dovedind încă o dată cât de mobile ne sunt sentimentele, cu ce uşurinţă trecem de la o stare la alta şi cât de mult iubim speranţa. Acum privim cu simpatie pe cei din jur – sunt vreo douăzeci de vase; pe lângă unele trecem la mai puţin de 200 de metri. Două traulere au mers mult timp în dreapta, unul lângă altul şi foarte aproape, încât vedeam totul pe puntea lor, fără ajutorul binoclului. Pe urmă ne-au luat-o încet înainte şi s-au îndepărtat puţin câte puţin, fără să ne lase însă impresia că va veni ceva să ne despartă.

Totuşi, ne e încă teamă ca nu cumva comandantul să se răzgândească şi s-o ia razna. Şişu zice:

— Mă duc să stau lângă el, să văd ce face!

Îţi dă sentimentul de rodnicie mişcarea aceasta pe ocean.

Şi într-adevăr, a fost rodnică ziua de astăzi. Fără a fi scos cantităţi uriaşe, în douăzeci şi patru de ore am făcut mai mult de 30 de tone, ceea ce e mulţumitor după alte zile când am răscolit apa zadarnic.

Am fi făcut şi mai mult, după credinţa mea, dacă în

traularea de după masă, când comandantul coborâse să se odihnească, ofiţerul al doilea, fiind de cart, n-ar fi ieşit dintre celelalte vase şi nu s-ar fi îndepărtat mult de ele, din proprie iniţiativă, fără nicio logică, poate numai spre a arată că la ora aceea el era cel mai mare pe vas. E un comandant mai mic, timp de câteva ceasuri, şi vrea să-l imite pe comandantul adevărat. Traulul a ieşit aproape gol; e concludent chiar pentru cei de rea-credinţă, în afară de micul comandant. El susţine că niciodată n-am pescuit bine printre celelalte vase. Ar fi absurd să încerci a-i demonstra evidenţa.

Seara, după câte am auzit, comandantul l-a bruftuluit pentru schimbarea drumului şi s-a plâns doctorului că subalternii nu-l ascultă. După cât de autoritar a fost până astăzi, asemenea scădere a tonusului apare ciudată, mai ales când te gândeşti că omul de care se plânge este, sau măcar a fost copilul său răzgâiat.

Ceea ce se poate deduce dacă încerci să judeci situaţia cu sânge rece, e că toţi avem o durere şi multe gesturi trebuie scuzate… Galaţi”, care iese mâine de la Dakar, ne-a comunicat că au găsit acolo numai corespondenţa lor, nu şi pe a noastră. Nu-i o durere? Toţi suntem mâhniţi şi în acelaşi timp revoltaţi.

Alimentele, în afară de peşte, care ne face silă, sunt pe sfârşite; multe ne lipsesc, fructele şi legumele bunăoară. Nu mai avem decât cartofi încolţiţi şi morcovi – nici măcar varză, pe care o mâncam bucuros crudă, dintr-o hămesită nevoie organică. O să ne aducă „Galaţi” ceva; nu ştim cât au putut să încarce pentru noi, nu ştim nici ce anume – şi înghiţim în sec gândindu-ne la mormanele de legume şi fructe tropicale care or zace în pieţe la Dakar.

Apoi, apa de băut e şi ea pe sfârşite… Se vorbeşte s-o amestecăm cu apă distilată, care se obţine pe vas. Desigur, se poate bea – omul îndura multe la nevoie, dar nu suntem

nici pedepsiţi, nici naufragiaţi.

Nu se ştie dacă şi când vom obţine aprobarea să intrăm într-un port. S-ar părea că intrând la Reykjavík ne-am consumat dreptul la escală; numai că acolo am sosit prematur şi nici n-am fi avut cu ce ne aproviziona convenabil, decât dacă luam… peşte sărat. Acum e vorba să se facă economie de timp şi de bani. Fiecare înţelege asemenea nevoie, totuşi sunt limite;

cine le va aprecia?

Dintre toate, în mod evident, lipsa scrisorilor, care rătăcesc pe urma noastră fără să ne parvină, e factorul cel mai deprimant.

N-am stat la soare astăzi; bătea vântul cam puternic, tot dinspre sud, şi soarele a fost aproape tot timpul puţin palid.

În altă stare de spirit mi-aş fi găsit totuşi un colţişor mai apărat. Am urmărit în tensiune, ca mai toţi ceilalţi, ridicarea traulelor, şi, cu tot insuccesul creat după amiază de micul comandant, pe seară ne-am simţit mai învioraţi.

Iarăşi am făcut planuri în minte şi pe hârtie: dacă pescuim

50 de tone zilnic, terminăm în patruzeci de zile. Cu 40 de tone, timpul se lungeşte la cincizeci de zile; tot ar fi bine! Cu

30 de tone ajungem la şaptezeci de zile, şi încă ne-am declara mulţumiţi. Dar cu media de până acum ne trebuie o sută de zile. Dacă adaugi şi drumul de înapoiere, cu Mediterana, oricât ar fi ea de dorită, nerăbdarea devine tiranică.

Porumbeii n-au mai plecat şi cred că nici nu mai pleacă;

a trecut prea mult timp de când sunt aici – s-au obişnuit, şi-au uitat destinaţia. Uneori îşi iau zborul, se duc spre alte vase, trec pe deasupra lor, nu se aşază şi se

întorc la noi…

Nostromul le-a făcut un coteţ destul de arătos şi l-a fixat pe puntea etalon, într-un colţ. Ei însă nu s-au deprins să se folosească de acest adăpost prea expus la vânt. Când se lasă întunericul vin pe puntea de comandă şi aşteaptă cuminţi la uşa timoneriei. Nostromul îi ia şi-i duce la el în cabină, ca şi până acum.

Ce-au să facă atunci când o să ne apropiem de uscat, când o să intrăm într-un port: au să plece, au să rămână? Nu mă pasionează existenţa lor, totuşi meditez la ei, uneori cu exagerare, poate din aceeaşi veche nevoie de-a avea un gând, în spaţiul nostru şi pentru altceva decât pentru cei optzeci şi unu de oameni.

Hulă grea toată ziua; balansul vasului uneori nu-i mai mic ca pe furtună, decât că se desfăşoară mai lent, adică mai leneş sau poate mai maiestuos. Dar îţi dă aceeaşi senzaţie de greutate în trup, aceeaşi impresie că ţi se îndoaie oasele.

Luni, 1 februarie. Lovitură de teatru

Şi iar hulă grea, cât a ţinut noaptea. Am traulat în continuare şi, cu toate că pescuitul pe fund, după căderea întunericului, nu se recomandă, deoarece peştele se ridică în masa apei, am izbutit să scoatem vreo 10 tone de dihănii bune pentru făină.

*

Îmi era foame aseară şi, cum aveam ostropel la masă, m-am dus pe la bucătărie, să văd dacă nu se poate găsi altceva.

Bucătarul s-a oferit să-mi pregătească o friptură. Am refuzat

— Îmi face silă carnea de atâta timp congelată, dar mai ales ea să nu dau cuiva impresia că mi se acordă un regim de favoare; am văzut cum se uitau toţi în farfuria

comandantului când în locul mâncării obişnuite i se aducea o halcă de friptură, de altminteri ademenitoare numai cu numele. Voicu şi Milo

Stelian, băgându-şi capul pe fereastra bucătăriei şi văzându-mă în încurcătură, s-au oferit să-mi frigă peşte, după o metodă deosebită de a bucătarului. Nu m-a ispitit şi cred că nu mai ispiteşte pe nimeni. Nu mănânc atâta peşte ca să mi se aplece, dar cum să nu ţi se facă lehamite când îl vezi zilnic, cu tonele şi cu zecile de tone?!

— Lăsaţi să-l frigem noi, şi o să vă placă!

Am aşteptat o jumătate de oră să se scoată traulul, şi Milo a venit cu doi peşti, un stavride de jumătate de kilogram şi un tai mai mic, care, deşi evisceraţi, continuau să i se zbată în mână.

Între peretele bucătăriei şi vinciul traulului, pescarii au instalat o plită electrică, destul de mare (avem la bord şi electricieni, şi lăcătuşi!), unde îşi frig saramura, ca să nu se ducă fumul pe coridoare – destul se duce mirosul de la fabrica de făină!

E barbar, dar te obişnuieşti. Câteva minute, peştii au continuat să se zbată pe plită, încât binevoitorul bucătar de ocazie a trebuit să-i ţină cu mâna…

Am aflat cu acest prilej că în fiecare noapte pot găsi la bucătărie borş de peşte, preparat de pescarii care intră în tură la ora 1 şi care mănâncă vârtos, ca să le ţină până dimineaţa, când vine tura următoare. Nu mă ispiteşte însă borşul de peşte, aproape lipsit de legume, căci pun în el doar puţină ceapă, câţiva cartofi şi morcovi, mai degrabă simbolic. Iar de acrit îl acresc cu oţet: fiindcă nu mai avem nici măcar sare de lămâie…

Saramura lui Milo, mărturisesc, era bună; n-am izbutit să mănânc decât taiul (are un renume prea ademenitor!). Din stavride am luat numai o înghiţitură… Astfel, am putut să privesc cu dispreţ ostropelul, cu sosul

şi cu usturoiul, pe care le detest chiar în mijlocul oceanului…

De ce-am notat această întâmplare? mă întreb, după ce-am pus trei puncte la sfârşitul rândului.

E atâta gol în jurul nostru şi în mine! Mi se pare că am sărăcit sufleteşte; mâncarea poate fi o întâmplare a zilei.

*

Cele vreo douăzeci de vase care traulează în zonă erau dispersate azi-dimineaţă, de la un orizont la altul. Mi-am dat seama numaidecât, experienţa a dovedit până la evidenţă, că sunt în căutarea bancurilor de peşte. Dacă le vezi că se îndreaptă toate într-o direcţie, înseamnă în mod sigur că unul din ele a găsit ce trebuie şi le-a chemat pe celelalte. Cel mai cuminte, atunci, este să te duci după ele.

Astăzi însă, vasele au rămas risipite până seara; am traulat şi noi în zona dintre ele şi n-am scos decât cantităţi modeste: dimineaţă vreo 4 – 5 tone, apoi de fiecare dată câte o tonă sau chiar mai puţin, nu scrumbie, ci stavride şi specii neînsemnate, pentru făină.

Aştept să văd ce va aduce ultimul traul, care cred că se va scoate peste o oră. Cade amurgul, întristător şi reconfortant totodată, deoarece vesteşte sfârşitul încă al unei zile. Le aştept să treacă, zilele, şi le scad bucuros din necunoscuta cifră finală, dar sunt într-o situaţie bizară faţă de mine însumi: ştiu cât am să le regret altă dată.

Comandantul, atâta timp jovial şi sigur pe el, continuă de câteva zile să fie posomorât; mi se pare că începe să se umanizeze şi aş vrea să ne putem înţelege măcar cu întârziere, să-şi deschidă inima, să spună ce-l roade, ce-a greşit, ce speră, ce-ar vrea să îndrepte. E ziua lui de naştere poimâine; am să-i dăruiesc o sticlă de whisky (mai am două, plus două de coniac, dar le ţin ascunse – are

să fie şi aniversarea mea luna viitoare).

Pentru evenimentul personal oprise şi comandantul nouă sticle, dacă nu mă înşel. Acum câteva zile ştiam că mai are două, rezervă intangibilă şi supremă. Aflu că le-a dat gata şi pe acelea. Sunt bucuros să-i ofer o modestă consolare.

Hulă şi mai grea toată ziua. Oare de unde vine? La masă trebuie să ţii farfuria cu mâna, altfel se varsă, în cazul cel mai bun; în cazul mai rău, zboară, şi tocmai azi Marinescu a pus faţă de masă curată. E o predilecţie, am observat şi alteori, s-o schimbe exact atunci când e marea mai montată.

Traulul de aseară a fost sărac: 2 – 3 tone de stavride mărunt şi alte soiuri neînsemnate; merg la făină. Deci pe întreagă ziua, rezultat nesatisfăcător; iar se lungesc feţele tuturor, iar devin toţi iritabili.

Totuşi celelalte vase, deşi dispersate, deci în căutarea bancurilor, au pescuit în medie mai mult decât noi; am fost foarte nenorocoşi.

Eram deprimat după amiază gândindu-mă la scrisorile care s-au înşirat în urmă, la Gibraltar, Thorshavn şi Reykjavík şi pe care cine ştie când o să le primim, dacă o să le mai primim vreodată. Aş fi fost mai mulţumit să ştiu că nu mă urmăreşte nicio scrisoare, ca să nu am sentimentul iritant al inutilităţii ei în clipa de faţă. Dar eram informat prin radiograme că mi s-a scris cu asiduitate şi-mi părea rău pentru oamenii care îşi dăduseră atâta osteneală.

Cu aceste gânduri, mai grele decât şi le-ar putea închipui cineva, mă dusesem în cabină şi mă pregăteam de lucru, când m-am pomenit cu doctorul, mai deprimat decât mine…

Aseară eram la masă când a venit în careu, ca să ia o farfurie şi două pahare. Credeam că are ceva băutură, de

aceea m-am dus la el după ce am terminat preafrugala cină. Băutură avea, într-adevăr, o jumătate de sticlă de whisky, din care cred că mai înghiţise ceva înainte, la repezeală. Cât despre farfurie şi pahare… S-a dus pe puntea etalon, pe întuneric, şi-a dat cu ele de pământ, prefăcându-le în cioburi.

— De ce, băiete? l-am întrebat.

— Mă pândeşte o criză de isterie…

Face din când în când asemenea crize, îşi pune singur diagnosticul şi chiar ne previne. Pe urmă îi trece şi e vesel un număr de zile.

Credeam că astăzi va izbucni criza anunţată aseară şi nu ştiam cu ce vorbe să-i alin deprimarea, uitând-o pe a mea mai întâi, ca să nu ne apucăm de spart farfurii împreună, când…

Asta-i lovitura de teatru: a venit Şişu cu Zamfirescu să ne anunţe – e de necrezut! – că sosesc scrisorile. Chiar atunci

„Galaţi”, care a ieşit după prânz din Dakar, ne-a anunţat că se îndreaptă spre noi şi ne aduce corespondenţa, sosită în ultima clipă. Sunt, pare-se, şi scrisorile de la Thorshavn, deci posibil toate pe care le socotisem pierdute…

Fireşte, deprimarea doctorului s-a topit, la fel şi a mea.

N-aş fi crezut niciodată că perspectiva unei scrisori, care, fiind expediată cine ştie de când, în niciun caz nu are cum aduce veşti importante, ci doar un semn de viaţă trimis de departe, poate, după atâţia ani de viaţă, să-mi pricinuiască o tulburare, o bucurie aşa de intensă, de caldă, de bună şi tinerească.

Toate îmi apar altfel şi, ca în anii de internat, în vremea adolescenţei aşa de îndepărtate, când Visam primele scrisori de dragoste şi se scurgea aşa de greu

ultima săptămână înainte de vacanţă, de-abia aştept să treacă noaptea, şi ziua de mâine, şi noaptea care urmează…

Poimâine dimineaţă ne întâlnim cu „Galaţi”… Scrisorile oamenilor care s-au gândit la mine plutesc în clipa asta peste

Atlantic! în două zile le voi avea în faţă!

Numai de n-ar fi furtună, ca să putem lăsa barca la apă?

Fiecare cu norocul lui: Ţipă a primit ieri o radiogramă de acasă; a câştigat pe carnet CEC un autoturism, Fiat 1100 familial, exact ceea ce îşi dorea. Norocul lui, pe deasupra, că nu se pierde cu firea niciodată, altfel timpul până la întoarcere s-ar fi scurs sub semnul unei nerăbdări infinit accentuate.

Nu-i pasă… Doarme şi se mişcă normal, ca şi când maşina atâta timp aşteptată ar fi câştigat-o altcineva.

Văzându-l atât de placid, m-am înciudat şi-am vrut să-l necăjesc.

— Ce bucurie pe Nelu! i-am spus. Are cu ce ră se plimbe până ne întoarcem!

— Nu-i nimic! mi-a răspuns Ţipă, de-a pururi netulburat.

Găsesc maşina gata rodată!

Marţi, 2. O prezenţă continuă: *omul*

Nu ştiu cine de pe „Galaţi” avea scrisorile şi ne-a dat informaţia de ieri, care a risipit marasmul. A fost o eroare

amară, dacă nu mai rău: o glumă proastă; nu, cu toate telegramele date în grabă, corespondenţa noastră n-a sosit la Dakar până la plecarea lor de acolo; nici cea de la Thorshavn, nici de la Reykjavík. Sunt doar câteva scrisori, venite din vreme la Gibraltar, probabil în vederea întoarcerii.

E o dezamăgire pe care n-o merita niciunul din noi, şi

fiecare o suportă cum poate. O să spargem câte o farfurie.

— S-ar fi putut organiza mai bine, mai chibzuit, mai prevăzător modalitatea de a ne primi scrisorile aici, atât de departe, unde avem încă destul de stat, fără să vedem nici măcar ţărmurile Africii, ci numai oceanul, vast, mut şi parcă dispreţuitor, parcă pândindu-ne să vadă triumful lui asupra firilor slabe. îl înfruntăm, dar el ştie că dacă viaţa s-o fi născut în apa legănată a mărilor, omului îi este destinat uscatul.

Odată cu ştirea aceasta, ca şi cum ar fi fost o sincronizare în scop de pedeapsă, vântul, care de dimineaţă începuse să bată blând de la nord-vest, a căzut dintr-odată şi a pornit altul, de la est, pe neaşteptate, aducând deasupra oceanului valuri grele şi dense de ceaţă.

Acum e ora 17, şi de la prânz orbecăim cu radarul printre vasele care traulează în apropiere, fără să vedem măcar vreunul; am impresia că ne aflăm în mijlocul unui deşert mort şi nemărginit, că numai noi suntem vii, mişcându-ne într-o lume de vată.

Deasupra, totuşi, ceaţa e străvezie, chiar se topeşte câteodată, şi soarele se vede tot timpul, cu luminozitate, ba chiar arde. Mi l-am luat drept mângâiere şi am stat până mai adineauri pe puntea compasului. Fluierul însă, aflat la aceeaşi înălţime şi numai la 10 metri distanţă, mi-a chinuit urechile, dând din minut în minut semnale de ceaţă. Deşi e neînchipuit de brutal, m-am obişnuit şi cu el, cum te obişnuieşti cu toate.

Porumbeii în schimb, care şi-au stabilit sediul de zi aici, pe puntea compasului, au coborât speriaţi o punte mai jos şi stau zgribuliţi lângă un perete, neînţelegând probabil ce înseamnă teroarea aceasta.

*

M-am gândit astăzi la unii din oamenii care mă înconjoară, pe care îi întâlnesc mai des şi-i judec, dacă nu

nedrept, poate prea exigent, uneori aspru. Nu trebuie să trag deocamdată concluzii definitive asupra nici unuia. Aş vrea, la despărţire, să mă pot gândi la ei cu inima senină. În fond, va trebui, prin orice mijloace, să ajung a-i privi pe toţi cu prietenie; am fost şi vom fi atât de mult timp împreună, departe de altă lume! Viaţa nici unuia dintre noi nu e uşoară, şi, lăsând la o parte cusururile mai mici sau mai mari ale fiecăruia, în toţi e o câtime de eroism şi de bărbăţie. Încerc să-i privesc în această lumină.

Comandantul s-a schimbat aproape inexplicabil; toate manifestările lui arată acum pondere şi bune intenţii. Aseară s-a sfătuit îndelung cu Rosmănică, după ce deunăzi îi respinsese brutal intervenţiile, legitime şi disperate. Au discutat împreună asupra metodelor de lucru, asupra zonelor care trebuie cercetate. Mi se pare că intrăm în normal, măcar în ceea ce priveşte atmosfera pe navă; dar e imposibil ca de aici să nu tragem şi celelalte foloase.

*

Zi caldă, calmă, plină de soare; vânt foarte slab de la nord, încreţind aşa de fin apa oceanului, că pare moartă. Din hula veche, pe cale de a se potoli, au mai rămas acele nesfârşit de lungi coline de apă, care ne balansează, lent şi amplu, cu un fel de lene animalică; oceanul se tolăneşte între continente „răpus de voluptate, şi parcă nu mai are putere nici să răsufle, necum să geamă. În afară, ziua e din cele mai luminoase, mai calme şi mai bogate; în suflet simt valuri grele, frământându-mi simţămintele ca pe nişte epave – mâhnirea, melancolia şi iritarea. Nu-mi vine pe ocean nicio scrisoare…

La 11, 30, pe când mergeam traulând spre sud, la orizont „în prova şi puţin în babord, a apărut „Galaţi”, mesagerul mincinos şi simbolul dezamăgirii mele de astăzi. Ne-am întâlnit la ora 13, dar în convorbirea cu ei s-a hotărât să facem transbordarea alimentelor abia pe seară,

ca să nu pierdem ziua de lucru; s-au îndepărtat cu toată viteza spre nord, apoi, după patruzeci şi cinci de minute, au întors şi au început să trauleze în faţa noastră şi în sens invers. Noi lansasem traulul mai înainte şi ne-am continuat drumul vechi, aşa că în curând ne-am întâlnit din nou.

I-am privit de pe puntea compasului şi am simţit în suflet aceleaşi frământări de mai înainte; în vreme ce alţii au acolo scrisori, eu nu am nimic!

Totuşi, dacă n-o fi nicio piedică, mă gândesc ca diseară să mă duc în vizită la ei; îmi rămân simpatici şi-i simt aproape de sufletul meu, deşi îi cunosc destul de puţin. De ce le-aş păstra resentimente pentru o amărăciune a mea, prilejuită nu din vina lor? Aş putea să le reproşez – dar cui? – doar uşurinţa cu care ne-au informat deunăzi despre scrisori, ca apoi să dezamăgească pe atâţia din noi.

*

Iată ce s-a întâmplat cu pescuitul astăzi: oceanul, de dimineaţă, era aproape pustiu; abia dacă se zărea ici-colo câte-un vas la orizont. Când şi unde dispăruseră, nu ştiu.

Am lucrat singuri, iar rezultatul a fost peste mulţumitor.

Curând după masa de prânz, aflându-mă pe puntea compasului, a venit doctorul şi, privind oceanul gol, a spus:

— Asta dă apă la moară celor care nu admit teoria cu pescuitul în grup.

Recunosc că aşa e, dar, ca totdeauna, o excepţie sau două său nouă într-o sută de zile nu răstoarnă regula.

Pe când reflectam astfel, în tribord a apărut, venind de la nord, un vas care a scos traulul chiar lângă noi: era plin.

Îndată, Cornel l-a auzit la radio comunicând (văzduhului, alte vase nefiind în jur!) că a prins 16 tone.

Trecuse poate o oră de la această întâmplare şi

toropeam sub dogoarea soarelui, când doctorul a venit din nou, cu un aer misterios, şi mi-a făcut semne, discret, să privesc în prova;

se ferea să nu-l vadă ofiţerul de cart, micul comandant, al cărui cap roşcat şi zbârlit apăruse în capul scării. El este unul din cei mai înverşunaţi adversari ai teoriei amintite mai sus, ceea ce nu înseamnă că ar avea vreo altă teorie.

— Ce este? am întrebat.

— Vasul de adineauri a fost o iscoadă. I-a chemat pe toţi.

Am ridicat capul şi am privit: întreg orizontul era împânzit de traulere care veneau spre noi… Acum suntem înconjuraţi, toţi pescuiesc aici…

Cel puţin pentru mine, metoda lor e evidentă: trimit un vas, două sau trei în felurite direcţii. Cel care găseşte peşte îi anunţă pe ceilalţi.

Azi am avut norocul să găsim bancurile fără ajutorul lor.

Cum asta nu se poate întâmpla în fiecare zi, cel mai cuminte este să-i urmărim.

Joi, 4. Spre micul necunoscut

Scosesem numai 20 de tone ieri, când, deodată, ultimul traul, ridicat foarte târziu, seara, a venit sub forma unui corn al abundenţei, spre surprinderea şi entuziasmul tuturor a: peste

35 de tone, cel mai mare până acum şi, după părerea unanimă, chiar faţă de Noua Zeelandă, unde era peşte din belşug.

Oamenii, adunaţi pe punte, l-au primit cu urale, care s-au răspândit pe ocean şi cred că au fost auzite până la vasele din apropiere.

Cum era târziu şi la ora aceea „Galaţi” continua să

trauleze, deoarece peste ziuă scoseseră foarte puţin peşte, ne-am amânat vizita la ei pe mâine. Aş fi fost dezamăgit dacă n-aş fi ştiut, cu o dezamăgire mai veche şi încă nealinată, că n-am nicio scrisoare.

Fiind ziua lui, comandantul ne-a invitat pe câţiva la o masă improvizată, cu vestita la noi salată de scrumbie şi cu o găleată de băutură păcătoasă, după vechea formulă născocită de o imaginaţie nerafinată: vin, whisky, lămâie şi… compot, de mai multe feluri. Ne-am adunat în intimitate, la infirmerie, în jurul mesei de pansamente, cum am mai făcut şi altă dată, ignorând cu nepăsare cadrul, sau admiţându-l cu un cinism oceanic…

Nu-mi place această băutură, pe care o înghit ca pe-o doctorie, păstrând la urmă fructele din compot, spre consolare.

Dar are darul că se duce repede în genunchi, încălzindu-te., şi tot aşa de repede se urcă la cap, făcându-te optimist şi limbut.

Am trăncănit pe felurite teme, amestecând discuţiile în diagonală, peste masă, pentru că aici, cum am observat mai de mult, oamenilor le place să vorbească, dar se ascultă greu unii pe alţii. A fost o „destindere” brutală şi zgomotoasă, care a ţinut până dimineaţă, când plecam de la ancoră. M-am culcat la 5 şi jumătate, mai exact: m-am prăbuşit în pat, şi cred că am adormit vitejeşte, înainte de a-mi fi potrivit perna sub cap.

Era ora 9 când au venit Marian cu Vasiu să mă anunţe că barca e la apă şi în câteva minute pleacă. Nu ştiu cum m-am bărbierit, cum am fugit afară, cum am încălecat balustrada, în lungul căreia se adunase mai tot echipajul, cum am coborât incomoda scară de pilot, făcând acrobaţie.

Abia când am ajuns la ultimele trepte am văzut şi

barca, pe care valurile o săltau un metru, un metru şi jumătate, astfel că „luarea de contact” devenea destul de anevoioasă, ca aterizarea avionului pe un aerodrom desfundat şi fără stabilitate.

Oceanul rămăsese ca ieri, liniştit în aparenţă, dar cu aceeaşi hulă veche şi încă groasă, cu valuri largi şi înşelător calme, pe care însă de aproape le vezi în dimensiunile lor reale, dominându-te şi putând să te ameţească.

Ştiu că Oţeleanu mi-a strigat ceva, de jos, dar nu l-am ascultat, şi m-am pomenit, printr-o săritură, lângă el, între bancuri. Avea o privire plină de mustrări – deşi nu păţisem nimic nici eu, nici alţii.

Am aflat că „Galaţi” e la 6 – 7 mile spre sud şi că avem de mers o oră până acolo; ideea că vom fi singuri pe ocean, şaisprezece oameni într-o barcă, vădindu-se foarte ispititoare, nu m-am mai întrebat de ce trebuia să parcurgem asemenea distanţă în loc să fi aşteptat un moment când vasele veneau mai aproape unul de altul.

Când ne-am dezlegat şi ne-am desprins de bordaj, secundul ne-a arătat direcţia încotro se afla „Galaţi”, invizibil de la faţa apei, şi ne-a strigat să luăm drumul, la busolă, mi se pare 160 de grade. Îndată, nava, gigantică pe lângă barcă, s-a pus şi ea în marş în aceeaşi direcţie, şi în câteva clipe era departe, la câteva sute de cabluri. Curând însă, a micşorat viteza, ca să lanseze traulul; atunci am ajuns-o cu destulă uşurinţă şi-am depăşit-o prin babord, la 100 de metri, făcând şi gestul sfidător de a le arăta o parâmă, invitaţie ironică şi impertinentă de a-i lua la remorcă.

Am avut prilejul, în lumina deplină a soarelui, să privesc vasul de pe ocean, sub diferite unghiuri, până ce am ajuns în prova, când în urmă s-au desfăşurat, robuste, elegante şi semeţe, liniile etravei.

Am văzut, pe îndelete, toate colţurile, toate detaliile, punţile, scările, balustradele, toate albe, care îmi sunt la fel de cunoscute ca decorul unde îmi duc viaţa acasă. S-au împlinit astăzi o sută trei zile de când m-am îmbarcat la Brăila, şi în tot acest timp viaţa mea s-a desfăşurat în cadrul concentrat care este vasul şi pe care îl contemplam acum de la distanţă cu o emoţie neaşteptată. Mi se părea că omul din barcă nu eram eu, ci o dedublare a mea, ceva care se detaşează din mine numai în rare ocazii, când universul meu şi universul celălalt ajung la aceeaşi tonalitate – şi aşa priveam vasul din faţă, cu puţină mirare şi cu nu ştiu ce nedumerire. Mi se părea că eu, cel adevărat, eram dincolo, mă vedeam străbătând punţile, urcând scările una după alta, până la etalon, platforma cea mai înaltă, unde câţiva oameni, ieşiţi din carturile de noapte, veneau să-şi facă odihna la soare – şi soarele era foarte fierbinte şi foarte strălucitor azi-dimineaţă. Din clipa aceea cred că a început să se nască în fiinţa mea, fără să-mi dau seama cum, o stare ciudată, care a crescut poate tot timpul, dar nu s-a definit decât după amiază, la întoarcere, când a pus stăpânire pe mine pe de-a-ntregul şi foarte greu explicabil.

Acum e seară, stăm de treizeci de minute la ancoră. Sunt prea obosit ca să înşir întâmplările şi gândurile unei zile care mi-a răscolit puţin sufletul; nu vreau să le arunc pe hârtie la nimereală.

Am să scriu mâine despre adevărata mea întâlnire cu oceanul, petrecută abia astăzi, la capătul a trei luni de navigaţie şi care, după câteva ore de bucurie, mi-a trezit nelinişti şi melancolii, tot atât de neaşteptate pe cât a fost bucuria de neaşteptată.

Vineri, 5. *Bucurii nesperate*

Am umblat pe mare un timp, zile şi nopţi, greu să le număr astăzi, într-o barcă devenită adevărata mea casă, şi

de-atunci, aproape treizeci de ani nu m-a părăsit gândul de-a

reedita în proporţii geografice vechile şi micile mele croaziere din preajma uscatului. N-am putut să-mi îndeplinesc proiectul, pentru care la răstimpuri am făcut eforturi prelungite, fizice, băneşti şi morale. Datorită acestei vechi înclinări, păstrată până astăzi, mă aflu acum departe de casă, pe un vas de pescuit, unde viaţa nu-i totdeauna uşoară, dar îmi oferă în schimb o legătură deplină şi prelungită cu oamenii mării şi cu peisajul oceanului.

Nu-i ceea ce visasem odată, e numai *ceva*, care mă apropie de împlinire – şi împlinirea însăşi ar fi *alta*, după cum eu sunt astăzi *altul*, iar totul în jurul meu şi mai departe, în lume, e *altceva*.

Dar am avut surpriza ieri să întâlnesc oceanul cum nu crezusem că mai există – aşa cum visasem.

Depărtându-ne, ne-am pomenit deodată între valuri, cărora abia acum le vedeam înălţimea adevărată – şi încă oceanul era liniştit ieri dimineaţă. Am văzut pe neaşteptate orizontul mai aproape, la o milă poate, şi totuşi lumea apei de-aici mi s-a părut mult mai vastă, i-am regăsit *nelimitarea* cunoscută de altă dată.

Dacă n-ar fi strălucit şi n-ar fi ars soarele „ar fi fost puţin cam neliniştitor să te afli aşa, pierdut între valuri, în timp ce în afară de nava noastră, rămasă în urmă, nu se mai vedeau alte vase.

Am mers în direcţia indicată, consumând pustietatea, peste coame de val înspumate, acel alb alchimic, născut din albastru.

Cormoranii zburau jos, şi-am avut prilejul să-i văd de aproape, cum îşi deschideau pliscul, destul de lung şi de fioros, înainte de a se prăbuşi în apă; gâtlejul li se contracta atunci, într-un fel de spasm, ca şi cum hămesiţii

şi-ar fi devorat prada cu anticipaţie.

Din când în când, cineva se urca pe un banc şi, ţinându-şi echilibrul cu picioarele încordate, încerca să descopere cu binoclul unde era „Galaţi”, pe atâta apă. Ni se spusese că se află la 6 – 7 mile, dar mersesem o oră şi făcusem trei sferturi din această distanţă fără să-l descoperim pe întinderea apelor.

„Constanţa”, între timp, rămăsese destul de departe; i se mai vedeau suprastructurile de la prova, puntea de comandă, o pată albă, nu mai desluşită decât un pescăruş amerizat la distanţă.

Trei ore a durat drumul, dându-mi puţin, fără nelinişte

— Întrucât nu mă tem niciodată de apă –, simţământul naufragiului. De fapt, cred că nu l-a dat nimănui şi nimeni nu era firesc să-l aibă; dacă l-am înregistrat în mine, desigur s-a datorat stăruitoarei încordări a imaginaţiei.

M-am dezbrăcat şi m-am întins pe o prelată, lângă copastie, jucându-mă cu o mână prin apă, care era destul de caldă, până ce m-am gândit că mâna mea ar fi putut să atragă vreuna din dihăniile acelea ale oceanului, ştiute că nu au niciun fel de scrupule şi sunt foarte rapace. E drept că nu am văzut niciun rechin redutabil până astăzi, dar, deoarece în fiecare traul scoatem numeroşi pui de felurite specii, care îşi arată violenţa cu multă precocitate, este de dedus că şi părinţii trebuie să fie pe aproape.

Da, e altfel oceanul privit dintre valuri, şi soarele aici cade altfel, te masează, îi simţi greutatea, dogoreşte fără să dea senzaţia de zăpuşeală, pătrunde în trup fără să te istovească.

După un timp s-au ivit la orizont câteva vase, în prova, dar nu puteam să ne dăm seama care era „Galaţi”

între toate. Am mers spre ele, iarăşi în singurătate, şi cred că am adormit o dată, poate pentru scurt timp, destul însă ca să simt în toată fiinţa mea deplina intimitate a apei. Ştiu din amintiri vechi că adevărata intimitate a mării nu o cunoşti decât atunci când te laşi legănat şi toropit de ea, între vis şi realitate.

Mi-am revenit când schimbam drumul; „Galaţi” nu era în grupul de vase, ci s-a detaşat limpede mai pe urmă în dreapta lor, şi încă destul de departe. Ciudat: deşi ei ştiau că venim acolo şi desigur cunoşteau foarte bine direcţia noastră, după ce au ridicat traulul au pornit din nou la drum, îndepărtându-se cu toată viteza.

N-am regretat această neînţelegere, de vreme ce ne-a dat prilejul să rătăcim pe ocean mai mult decât mă aşteptasem.

Trecuse ora 13 când am sfârşit drumul; până atunci am închis din nou ochii şi, fără să mai dorm, am visat, privind printre pleoape profunzimea albastră a oceanului, în timp ce soarele îmi ardea faţa cu profunzimea lui fierbinte şi luminoasă.

Când am ajuns la „Galaţi” şi pe ei îi lumina soarele în plin, răsfrângându-se în bordajul cu vopseaua mâncată de rugină şi năpădit de pe acum de alge. Erau mulţi oameni la balustradă, era şi Bârsan, reporterul de la Cinematografie, pe care l-am văzut cum filma sosirea noastră. Dacă pelicula lui va putea fi văzută vreodată, n-o să dea însă decât prea puţin din întâlnirea aceasta – câteva imagini, poate dibace, dar cred că nimic din ceea ce simţea fiecare din noi în faţa unui atât de masiv şi complex al „optzeci şi doilea”.

Oceanul începuse să se monteze între timp, şi barca, greu stăpânită, făcea salturi dezordonate, destul de primejdioase sub bordajul de fier, care se dezgolea adânc, creând prăpăstii de apă.

Am prins scara de pilot din zbor şi am izbutit să ajung sus fără dificultate, dar cu oarecare emoţie şi cu multă încordare a braţelor, fapt banal pentru marinarii care fac astfel de gimnastică toată viaţa.

Ne-au primit destul de prietenoşi gazdele, deşi cred că în realitate erau preocupaţi de altele şi nemulţumiţi că nu izbutiseră să pescuiască mai nimic astăzi, iar acum vizita noastră obligându-i să stea în derivă îi împiedica să lanseze traulul.

Adevărul este că nu venisem în plimbare, ci trebuia să transbordăm alimentele, lucru care a început îndată; numai că era foarte greu să trimiţi lădiţele şi baloturile jos, în timp ce barca sălta de colo-colo, furioasă, nesuferind nici încărcătura, nici echipajul.

Între timp, gazdele ne-au poftit la masă, dar abia m-am atins de mâncare, deşi era aspectuoasă; am băut un pahar de vin negru, franţuzesc, luat de la Dakar, vin modest, de masă, care, ca şi vestitul Chianti, cred că-i doar puţin mai bun decât „molanul” nostru.

Ceva aici mi s-a părut sumbru de astă dată; era starea lor de spirit, oboseala, greutatea de a se „amarina” din nou după o escală de câteva zile, sau poate cauza să fi fost numai lumina incertă de pe coridoare, unde ard becuri mai slabe decât pe „Constanţa”. În nord, un bec oricât de firav învingea uşor întunericul aproape perpetuu şi dădea destulă lumină ca să încălzească pustiul şi sălbăticia; aici, soarele tropical îi desfiinţează iradiaţia lamentabilă.

Impresii multe nu mi-a transmis nimeni despre Dakar; am aflat doar că oraşul e frumos, iar preţul tuturor lucrurilor exagerat. Totuşi, cu o vorbă auzită ici, cu o vorbă dincolo, am izbutit să-mi fac o imagine proprie, ceva mai mobilată, despre acele locuri care m-au obsedat cândva…

La puţinele şi recile impresii culese astăzi pe „Galaţi”.

am să adaug, spre a arăta modestia notabilului, că Varlam a mai colecţionat la Dakar câteva obiecte năzdrăvane, de pildă un borcan de muştar, care a păcălit pe mulţi şi m-ar fi păcălit şi pe mine dacă m-ar fi interesat condimentul acesta foarte pipărat. Pus pe masă la îndemâna tuturor, a tentat pe unii, numai că scoţându-i capacul s-au pomenit că le ţâşneşte în faţă un şarpe. Cu siguranţă, jucăria, deşi cunoscută de mult în alte forme, va avea mare succes la o sindrofie…

Ca o replică la portretul frumoasei faeroeene pe care îl oferisem comandantului în fiorduri, cineva mi-a dăruit o carte poştală ilustrată, reprezentând o dansatoare senegaleză. Am luat-o, dar n-o socotesc o compensaţie suficientă; deşi foarte dezbrăcată, senegaleza e departe de a fi la fel de ispititoare ca blonda mea faeroeană.

În timp ce continua anevoios transbordatul alimentelor în barcă, în luptă continuă cu valurile, „Constanţa” a trecut pe aproape, la 100 de metri, cu traulul la apă. Cum ne-a arătat bordul din umbră, vaporul mi s-a părut mai întunecat şi am dus imaginea mai departe. Cred că starea mea de nelinişte şi nemulţumire a început să se accentueze cam din clipa aceea.

Barca a fost gata la 15, 30, dar urma să se mai întoarcă o dată, pentru al doilea transport, deoarece nu încăpeau toate alimentele, deşi erau mai puţine decât mă aşteptasem. Ca să nu mă apuce seara sau chiar noaptea pe drum, am socotit mai cuminte să plec îndată; eram numai în şort şi cămaşă şi ştiam că odată cu amurgul m-ar fi pătruns umezeala, adăugând un inconfort fizic celui sufletesc, pe cale să crească.

Am coborât în barcă mult mai anevoios decât dimineaţă

(vântul se întărise, şi valurile erau acum înspumate), în schimb m-a învăluit iarăşi soarele, cu altă putere şi cu

altă senzaţie decât pe puntea vasului, şi încă o dată am simţit oceanul aproape.

Nu vreau să închei impresiile zilei de ieri, de aceea mă opresc aici deocamdată, nu din lene, ci pentru a putea ca mai târziu să le înnod iarăşi. Mi se pare că dacă aş termina cu ele le-aş scoate din suflet, punându-le într-un sertar, unde poate până la sfârşitul călătoriei n-aş mai umbla niciodată. Mă simt obosit şi trist, ca după o serbare aşteptată mult şi neizbutită. „Al optzeci şi doilea” a fost o himeră…

Ne-am continuat lucrul în aceeaşi zonă unde ne rotim de multă vreme şi s-a dovedit mulţumitor de bogată.

Am pescuit până acum în total peste 700 de tone, din care

260 sunt congelate; restul, redus la o cincime prin fabricaţie, s-a transformat în făină.

Cu migală, cu descurajări, cu speranţe, cu necazuri, cifrele cresc totuşi, puţin câte puţin, de la o zi la alta.

În trei traulări, astăzi am scos 13 tone şi ne puneam speranţa în traulul de seară, care în ultima vreme a fost cu mult mai bogat decât celelalte. Din nefericire, cablul din tribord era rupt, aşa că nu am scos niciun kilogram de peşte; în schimb am salvat plasa şi întreg ansamblul, care nu are nevoie decât de reparaţii.

E ora 23, 30 în clipa de faţă; luna nouă, în a treia ei zi, a apus de mult. Suntem la ancoră la 10 mile de coasta Africii, sub un cer cu constelaţiile nespus de clare şi de luminoase.

Aş sta afară să le privesc până dimineaţă, dar totul în jur este plin de apă.

Pe puntea de lucru, sub reflectoare, echipa de noapte repară traulul. Se văd vase viu luminate şi, aşa cum se mişcă, ridicându-se aparent până la jumătatea cerului şi

căzând apoi lent, datorită balansului nostru, pe care nu-l mai simt, deşi depăşeşte 20 de grade, par şi ele tot nişte constelaţii.

*

Nu numai că porumbeii n-au plecat, cum mă aşteptam, ci stau aici ca la ei acasă... Ieri a venit altul, după inel tot în drum spre Spania. Nu l-am văzut: nostromul îl ţine în cabină, ca să-l aclimatizeze. Mi-e imposibil să-mi dau seama ce-l îndeamnă pe acest om la asemenea gesturi gingaşe. S-ar putea să fie, numai o deprindere veche, de acasă, sau o manie ca atâtea altele.

După soarele de ieri, din barcă, m-am dus cam descumpănit astăzi pe puntea compasului. Hotărât, aici e cu totul altceva:

Înălţimea, apoi fierul din jur te izolează de ocean şi nu mai simţi reflectarea soarelui în apă. Totuşi, mi-a fost bine, deşi bătea vântul şi la un moment dat se cam înnorase.

Ne scăldăm în muzică spaniolă, plină de melancolie, de legănare, de căldură şi de patimă, şi nu-i contrafăcută, de vreme ce o emite Las Palmas, adică tot Spania.

Deşi am ascultat-o prin difuzorul care serveşte la transmisul comenzilor şi se aude de la sute de metri, deci e destul de violent şi destul de metalic, nu m-a brutalizat, fiindcă am pus pe recepţie numai un sfert de ureche, toropind şi luând din baia de sunete doar langoarea; cred că o parte din neliniştea şi nemulţumirea mea de ieri s-a topit atunci, dându-mi în schimb melancolii şi doruri, cu care însă mă împac altfel.

Cât despre ureche, chiar dacă ai vrea să asculţi cu întreaga ei capacitate, aceasta e de mult diminuată, sau amorţită, sau deformată de zgomotul motoarelor. Mai slab sau mai puternic, după locul unde te afli, le auzi întotdeauna; trăiesc în huruitul lor de peste o sută de zile,

şi, desigur, acea concentraţie de explozii are să mă urmărească pe uscat, atunci când în jurul meu va fi linişte; atunci am să retrăiesc, sonor, călătoria.

Mai târziu, acelaşi post de radio a transmis muzică de

Grieg, din *Peer Gynt*, care m-a fermecat la 16 sau 17 ani, când nu ştiam aproape nimic despre mine. Pe atunci am învăţat-o pe dinafară, dar mai târziu am îndepărtat-o, părându-mi-se de un romantism prea simplu faţă de viitoarea şi arzător aşteptata maturitate.

Abia acum doi sau trei ani am avut surpriza să o simt din nou ca în adolescenţă şi să găsesc, bunăoară în *Concertul pentru pian în la minor*, alt romantism, împrospătat, plin de pasiune omenească, de gândire şi adâncime. Şi cum nu demult

am fost în apele reci şi posomorâte ale vikingilor şi cum îl socotesc pe Grieg un descendent al acelora, am pus pe recepţie încă un sfert de ureche când i-am auzit numele. Am recunoscut, după atâţia ani, bucăţile de odinioară, pe care nu le mai ascultasem niciodată după aceea: *Dansul Anitrei*, apoi *Morgenstimmung*, dacă nu mă înşală memoria. Mi-ar fi fost necaz să înceapă tocmai atunci ridicarea traulului, ceea ce ar fi întrerupt ascultarea. Dar nu s-a ridicat traulul, şi muzica a continuat, cu ceea ce aşteptam îndeosebi spre a-mi regăsi amintirile naive din adolescenţă, acum maturizate, cu sfâşietorul chiar şi astăzi *Ases Tod*, cu linul, tristul şi dulcele *Solveighs-Lied*, cântat de nu ştiu ce soprană, decent dramatică şi suavă cu pasiune, încă două bucăţi, una cu cor, nu şi-au găsit corespondenţă în amintire, m-au derutat, dar n-au fost mai puţin încântătoare, şi astfel, când mă aşteptam mai puţin, am avut o zi bogată. Aşa se întâmplă, pare-se, cu bucuriile noastre mai totdeauna.

Cât despre dezaprobarea pe care exigenţii ar arăta-o

mărturisirilor mele, socotindu-le puerile, trebuie să adaug, deşi poate n-au să mă înţeleagă şi au să mă dezaprobe în continuare, că viaţa pe ocean simplifică gusturile omului, întorcându-le spre bogata sinceritate a naturii.

Am un prieten, poet, care neizbutind remarcabil în niciunul din genurile directe încearcă să reînvie incomprehensibilul abandonat acum mai bine de trei decenii; el aşteaptă de la mine o viziune suprarealistă a oceanului, ceea ce s-ar putea obţine, cu condiţia să nu-l fi văzut niciodată. În muzică, pe care nu ştiu cât o gustă, prietenul meu nu admite decât ceea ce vine de la Boulez şi de la Xenakis încoace, respingându-i până şi pe Schönberg sau pe Webern, înainte de a-i fi ascultat cum se cuvine. Nu crede că între două bucăţi atonale sau dodecafonice, sau algebrice, sau „calculate” electronic, un preclasic descoperit cu atâta întârziere face bine inimii. Mărturisindu-i odată întoarcerea mea spre ceea ce mă tulburase în adolescenţă şi începea să mă tulbure iarăşi, chiar cu mai multă intensitate, el, zâmbind indulgent şi puţin ironic, a găsit explicaţia în părul alb de la tâmple, care desigur e un semn al scăderii. Dacă-i adevărat ce gândeşte, atunci nu pot să fiu decât mulţumit, consolat, că părul alb înseamnă şi bucurie.

Sâmbătă, 6. Lumea, lumile

Iarăşi sunt cuprins de nelinişti şi mi se pare mult mai important să treacă timpul repede, ca să ne întoarcem acasă, decât să-mi scriu aici impresiile, poate serbede şi neinteresante pentru alţii. Nevroză! – ar zice doctorii sau binevoitorii, care pun diagnostice şi dau sfaturi, practicând pe nebăgate de seamă o medicină clandestină şi uneori primejdioasă.

Fie şi nevroză! Cred însă că deprimarea mea are cele mai precise şi mai materiale cauze. Aparent şi momentan nu se vede nimic alarmant; în ultima vreme, treaba ne-a

mers destul de bine şi oamenii au înregistrat ceva optimism, din care mai consumă şi acum. Dar să vedem ce-o să fie zilele următoare.

Ieri, cum spuneam, am ieşit cu treburile în pagubă.

Astăzi de dimineaţă am scos vreo 2 tone de peşte amestecat, vreo 6 la prânz, bune numai pentru făină.

Constat că verbul cel mai folosit în ultimele mele zeci de pagini este *nu ştiu*...

Nu ştiu ce-o să mai fie până diseară, dar ceea ce e sigur, scrumbia de care avem nevoie a dispărut, după cum au dispărut şi vapoarele. Sunt toate mai la nord cu vreo 20 de mile;

nu ştiu exact cât de bună treabă fac, în acea depărtare apropiată, dar în orice caz, dacă s-au dus nu s-au dus în plimbare, ci împinşi de nevoie.

„Galaţi” ne-a anunţat aseară că pleacă şi ei într-acolo şi ne-au întrebat dacă nu vrem să mergem împreună.

— De ce să mergem, a răspuns comandantul, când ecograful marchează atâta peşte?

E drept că ecograful marca peşte aseară, dar tocmai se rupsese traulul şi n-am putut să verificăm spusele aparatului, care prea adesea au fost înşelătoare. Şi apoi, de ce fel de peşte este vorba? Am prins într-adevăr astăzi 8 tone, şi poate o să mai prindem mult până diseară, dar nu scrumbie, care a plecat de aici sau s-a rărit, după toate semnele.

Deci „Galaţi” a mers spre nord astă-noapte, deasupra tropicului, şi astăzi a început pescuitul în noua zonă. Au prins scrumbie în primul traul de dimineaţă, după cum ne-a informat Cornel, nu multă pentru început: câteva tone.

Mai concludent decât orice, în jurul nostru nu mai e nimeni, de data asta nimeni cu desăvârşire. Am văzut numai două cargouri, care au trecut pe lângă noi, mergând către sud, unul după altul; privindu-le cum despicau

valurile cu etrava, ridicând de o parte şi de alta mustăţi albe, în vreme ce noi abia ne mişcăm, târând plasa pe fundul oceanului, m-a cuprins, aproape ca o foame rebelă, dorinţa călătoriei.

Sunt în călătorie, s-ar putea spune, numai că de aproape patruzeci de zile ne învârtim în aceeaşi zonă, de 100 – 200 de mile, fără să zărim măcar coasta Africii, deşi, în etalon marin, se află „prin apropiere”. Şi totuşi, accept cu seninătate, ba chiar cu un fel de mulţumire, ceea ce e static în această călătorie: străbaţi atâtea mile, urmăreşti cum trec săptămânile, lunile şi nu vezi lumea. În schimb, suntem noi „o lume” – optzeci şi unu de oameni, şi încă nu ne cunoaştem bine şi tot nu ne ajungem, şi în fiecare zi îl aşteptăm pe „al optzeci şi doilea!...

*

Comandantul a venit mai adineauri în fumoar, iarăşi deprimat, stârnindu-mi iarăşi compasiunea. Mai devreme, îl văzusem pe puntea de comandă, privind oceanul pustiu şi urmărind ecograful cu îngrijorare.

Da, ceva s-a schimbat fundamental în atitudinea lui; cred că ar fi dispus să discute, să asculte părerile celorlalţi, să primească sfaturi, dar acum nimeni nu-i mai spune nimic.

Avem în prezent pescuită cam o treime din cantitatea necesară; spre a o smulge oceanului ne-au trebuit patruzeci de zile. Ca să umplem magaziile şi contând pe ritmul de până astăzi ne-ar mai trebui alte optzeci – încă trei luni de acum încolo. Sperăm mereu să reducem timpul, însă el nu cedează

— Cedăm noi în socotelile noastre, săptămână după săptămână.

Se pare că de aici încolo dispare scrumbia pretutindeni, astfel vom fi nevoiţi să ne deplasăm mult spre sud, pe la coastele Ghanei, ca să căutăm alte soiuri.

Se vorbeşte chiar şi de sudul Africii, deşi mă tem că nimeni n-ar lua iniţiativa unei deplasări atât de costisitoare.

Comandantul de pe „Galaţi11 îmi spunea că la Dakar a stat de vorbă cu un comandant de trauler sovietic, în drum spre sud, şi acesta l-a asigurat că ar umple vasul în patruzeci de zile dacă ar merge la Capetown.

S-ar putea oare ca până la urmă să ajungem acolo? Aş fi mulţumit să văd măcar ţărmul; sunt puţin amorf astăzi, totuşi nu pot să uit că lumea aceea, mai degrabă a închipuirii, Capul

Bunei Speranţe şi Capetown, mă atrag de multă vreme ca o fată morgana; le socotesc şi astăzi între primele trei sau patru, locuri pe care aş vrea să le văd, din toată lumea, şi probabil fata morgana au să rămână.

Întoarcerea de pe „Galaţi”, despre care am renunţat să mai

scriu, a fost apăsătoare, iar apăsarea s-a accentuat după ce am intrat la mine în cabină. Acum am descoperit cauza ei reală:

deşi resemnat din vreme, nu mi-a fost indiferent faptul că scrisorile adresate mie au rămas prin alte porturi şi nu am primit niciuna.

Plecând într-o călătorie care avea să ţină luni de zile.

n-am fost prevenit că am să pierd legătura cu lumea lăsată în urmă. Mă contrariază schimbarea programului şi a itinerarului şi neputinţa de a-l anunţa acasă din vreme; di poziţiile primite aici au fost aşa de contradictorii! Nu-i de vină deci soarta, ci oamenii, şi după bănuiala mea, doar unul!

Găsesc întâmplător tocmai astăzi, parcă anume spre a-mi accentua apăsarea, copia reportajului trimis astă-iarnă de la Reykjavík. Uit că este iarnă şi astăzi, că mă bucur aici de a vară care ar trebui să-mi anuleze toate

apăsările şi nemulţumirile.

Reportajul nu este un gen pentru care să fi avut pasiune, de aceea l-am abandonat îndată ce mi-a venit la îndemână.

Totuşi, dacă am socotit că trebuie să scriu informativ despre călătorie, am făcut lucrul din toată inima, străduindu-mă în acelaşi timp să ocolesc banalul, fie şi printr-o glumă. N-am să uit niciodată că paginile acelea au fost scrise în condiţii neobişnuit de grele, chiar inimaginabile, în drumul de la Faeroe spre Islanda, pe furtună, în noapte continuă, şi că ultimele le-am terminat când intram în radă la Reykjavík, cea mai uluitoare întâlnire cu ţărmul pe care mi-aş fi închipuit-o vreodată.

Sunt şi astăzi urmărit de imaginile halucinante sub care mi s-a înfăţişat în noaptea albastră ţărmul Islandei. Iar eu, în loc să mă cufund în ele, după ce nu dormisem toată noaptea, stăteam încă aplecat peste bietele mele pagini… Din cauza întinderii inacceptabile, am reţinut însă în sertarul meu o bună parte din ele.

Cineva care le-ar fi citit în întregime, ar fi înţeles starea mea de halucinaţie şi mi-ar fi acordat, poate, o bătaie de inimă;

scriam pentru inimile celor rămaşi în urmă, acasă. Dar rândurile acelea n-au apărut – şi, redus de împrejurări la rolul unui corespondent ocazional, care nu transmite nici măcar ştiri

— Senzaţionale, mă simt degradat faţă de cei câţi ar fi putut să mă înţeleagă.

Duminică, 7. *Nu vine nimeni*

Am mai spus că pentru noi zilele săptămânii se confundă una cu alta; mulţi, cred că le-au şi uitat înşiruirea, iar eu mi le amintesc numai când mă apuc să-mi scriu jurnalul, trebuind să-l datez conform calendarului.

E duminică prin urmare, şi, în plină lumină a

soarelui, pe oceanul cald şi albastru, în această zi cu adevărat fascinantă „mi-am închipuit o duminică de februarie în Bucureştiul mohorât şi plin de zloată, sau poate alb de ninsoare. Iernile acolo nu sunt ademenitoare şi prea rar se nimeresc zile frumoase; totuşi, mi s-a strâns puţin inima.

M-am văzut acasă, cu copacii scheletici şi trişti, dar graţioşi în faţa ferestrei, cu Cişmigiul alături, poate alb de promoroacă. Peste căldura arzătoare a soarelui am simţit adierea caloriferului, am simţit pacea oraşului şi casei într-o zi de odihnă, mi-am savurat cafeaua şi ţigara în fotoliul unde meditez şi aştept vizita personajelor din închipuire… Sau ar putea să fie viscol afară, să-i aud răbufnirile în voleuri, şi printre ele să se împletească sunetele aparatului de radio, concertul de la ora 11, duminicalul; sau poate să vină cineva, o fiinţă vie de afară, să sune la uşă, să-i deschid, să-şi scoată şoşonii, să-şi scuture părul şi gulerul de ninsoare, cu obrajii uzi de zăpadă şi îmbujoraţi de frigul iernii…

Aici suntem optzeci şi unu de oameni, ne cunoaştem măcar după nume, ne ştim dacă nu firea, măcar obiceiurile. Dar toţi sunt *aici*, şi nimeni nu poate *să vină*…

În strălucirea lui de astăzi, care m-a acoperit de plăcere şi de melancolie, oceanul ar fi pustiu dacă n-ar trece din când în când cargouri, de obicei departe, la limita vederii…

Nu vine nimeni!…

Toate vasele de pescuit s-au dus în alte locuri, spre nord, spre sud, numai noi am rămas să vânturăm această zonă, devenită sterilă. N-am pescuit astăzi nimic care să poată fi luat în seamă: câteva tone de peşte mărunt, pentru făină.

Desigur, într-o zi, mâine, poimâine, va trebui să se ia o hotărâre şi poate vom merge undeva unde să pescuim

mai ca lumea; Nu ştiu însă de ce e nevoie să se piardă atâta timp.

Înainte de a se lua o hotărâre…

O modestă consolare: între puţinele alimente de la Dakar, avem legume şi fructe. Nu pe săturate, totuşi am mâncat roşii, cu gustul autentic pe care-l au vara, nu cel anemic al

legumelor de seră. Mai avem şi portocale şi, în sfârşit, ananas proaspăt, din care mi s-au cuvenit astăzi patru felioare anemice; dar decât nimic… Şi-apoi, suntem în mijlocul oceanului şi e luna februarie.

La ora 17, 30, pe când scriam rândurile de mai sus, s-a agăţat traulul. Am simţit forfotă afară şi m-am dus pe punte tocmai când începuseră manevrele de salvare. De data asta s-a prins de veste îndată, s-a stopat vasul şi s-au filat cablurile, care altfel s-ar fi rupt, cum s-a întâmplat altă dată. Cu destulă migală, manevrând vinciul înainte şi înapoi, tatonând, poate ajutaţi şi de noroc într-o oarecare măsură, traulul a fost salvat, cu stricăciuni destul de mari, dar fără să se piardă din el decât câteva flotoare. A mai adus şi vreo tonă de peşte, deci nu ne-am ales chiar cu mâinile goale.

Şi fără accidentul acesta, ziua era tot pierdută, sau aproape, fiind de notat numai câteva tone de peşte, din care n-a mers nimic la congelare.

„Tristă duminică!… s-ar putea spune.

Dar tocmai când urmăream de pe puntea de pescuit manevrele de salvare, soarele a apus între doi nori, care n-au apucat să-l acopere decât parţial, şi, în timp ce ei se înghesuiau să-l sugrume, am izbutit să văd încă o dată, la mijloc, raza verde, ca o scurtă scânteie.

În afară de pescuitul nostru, celelalte în natură merg cum se cuvine.

Luni, 8. Un film şi-o anecdotă

Toată dimineaţa s-au scos 2 – 3 tone de peşte pentru făină.

La a treia traulare s-a agăţat iarăşi traulul…

Credeam că după insuccesul ultimelor zile vom porni spre sud, fără a mai pierde vremea; sunt sigur că întârziind aici, unde n-a mai rămas nimeni, vom pierde şi alte zile, pe care nu ni le vor da înapoi zeităţile mării.

Spre mirarea mea, după câteva ezitări, vasul s-a îndreptat spre est, adică spre coastă, şi-atunci am înţeles că mergem la fund mai mic, căutând un loc de ancoră.

Într-adevăr, am aruncat ancora în plină lumină a soarelui şi a început repararea traulului.

Seara m-am dus să văd un film, numai fiindcă m-au târât vecinii; altminteri, mă simţeam bine în cabină, cu gândurile mele, care sunt totdeauna bogate şi calme la sfârşitul zilei. De altfel, n-am mai văzut niciun film de la Reykjavík; nici nu se mai dau, decât în zilele când nu-i de lucru la prelucrare;

de câtva timp se dau într-una!

Am văzut o comedioară, fără vreo semnificaţie demnă de luat în seamă, cu o fetişcană destul de vioaie, care o imită „poate fără să ştie, pe Brigitte Bardot şi care chiar în această eventuală intenţie nu e catastrofală.

Oamenii se amuzau, ba chiar şi nechezau, explicabil: fetişcana, ce-i drept ispititoare, îşi arăta adesea picioarele, apărea destul de mult în costum de baie şi puţin lipsea, în unele scene, să nu apară în pielea goală.

Singurul gând pe care mi l-a trezit acest mic spectacol, plăcut la urma urmelor, a fost că în afară de noi, cei aflaţi pentru multă vreme în mijlocul oceanului, mai există şi-o altă lume, şi ea poate fi grozav de atrăgătoare.

Pentru mine nu-i totul aici, nu-i totul acolo! Dar într-o singură viaţă nu poţi avea toate lumile.

*

Se ştie anecdota cu matelotul care mergând pe un chei îngust în acea stare când vezi dublu obiectele înconjurătoare şi întâlnindu-şi amiralul s-a oprit salutând cu bravură şi disciplină:

— *Domnilor* amirali, vă rog faceţi-mi loc să trec printre dumneavoastră!

La care amiralul, judecând situaţia, a răspuns cu bravură egală:

— Treceţi, *unul* prin stânga, *altul* prin dreapta!

Reeditând în alt fel gluma şi dându-ne cuvântul că faptele s-au petrecut aşa în realitate, ofiţerul al doilea, micul comandant, povesteşte o întâmplare din altă călătorie. Într-o noapte, vaporul fiind la ancoră în apropiere de nu ştiu ce coastă, comandantul a venit în timonerie, târziu după miezul nopţii, în starea matelotului şi-a amiralului din anecdotă.

— Ce drum avem? a întrebat, crezând că vaporul se află în marş şi desigur simţindu-i chiar şi balansul.

Povestitorul, care era de cart la ora aceea, i-a răspuns, cu intenţie şugubeaţă:

— O sută treizeci de grade!

Mai era un vas la ancoră, în prova, la câteva cabluri.

Mai-marele peste vapor a scrutat un timp oceanul şi noaptea, cu nasul lipit de fereastră, nedumerit de lumina de ancoră a vasului din faţă, care fără îndoială se dublase.

— Zece grade la stânga! a poruncit el deodată.

E de bănuit că vedea două vapoare şi voia să manevreze ca să treacă printre ele sau să le ocolească.

Ca să nu-l supere, timonierul a manevrat cârma şi apoi, conform obiceiului, a raportat executarea:

— Zece grade la stânga!

Vasul gira, în închipuirea comandantului, dar odată cu el şi spre nedumerirea lui îşi schimbau poziţia, în

acelaşi sens, şi cele două vase din faţă, ceea ce îl contraria, dacă nu cumva îi dădea şi un fel de panică, dovadă că au urmat modificări de direcţie, precipitate:

— Încă 10 grade la stânga!

— Am înţeles: 10 grade la stânga!

— Cincisprezece la dreapta!

Micul comandant susţine că zigzagurile acestea imaginare au continuat până la ziuă, dar cred că dacă nu minte, cel puţin exagerează. Unora a încercat să le insinueze că anecdota s-ar fi petrecut chiar pe vasul nostru, în noaptea când comandantul îşi serba ziua de naştere. Deoarece n-am fost martor, nu subscriu relatarea, ci o iau drept o glumă mult prea pipărată.

*

Soarele, la prânz, atinge 52 de grade deasupra orizontului şi dogoreşte. Se succed zile frumoase, din ce în ce mai calde, fără vânt, cu o briză uşoară de la nord, care gofrează faţa oceanului. Hula se potoleşte; nu ne aşteptăm să dispară cu totul – ar însemna ca oceanul să moară din lipsă de respiraţie.

Marţi, 9. Apa, în mijlocul apelor

Se împlinesc cincizeci de zile de când am plecat din Reykjavík şi de când nici măcar n-am mai văzut pământ, decât coasta Africii, arar zărită prin binoclu, din depărtare. Nu simt altă lipsă decât a ştirilor; mă nelinişteşte gândul că nimeni nu poate prevedea sfârşitul călătoriei, nici locul unde am putea primi o scrisoare.

Dar va trebui să intrăm într-un port în maximum douăzeci de zile, afară doar de cazul când ne vom declara „naufragiaţi de bunăvoie 1. Cu cele câteva sute de kilograme de fructe şi legume aduse de „Galaţi11 nu rezolvăm problema mâncării până la sfârşitul necunoscut al călătoriei, iar apa de băut e pe fundul tancurilor. De

mult e pe fundul tancurilor, dar, în mod ciudat, rămâne aşa şi nu se mai termină, de parcă n-ar mai bea-o nimeni…

Nimeni nu vorbeşte cu seriozitate dacă în ea se amestecă sau nu apă distilată; lucrul ar trebui făcut cu unele precauţii sanitare. Doctorul, care răspunde de sănătatea noastră, în prezent şi în viitor, priveşte faptele cu destulă îngrijorare…

Nu-mi dau seama exact ce se întâmplă, dar, cu sau fără voia noastră, va trebui să intrăm într-un port, pe la sfârşitul lunii. Ce port va fi acela? Dakar?… Las Palmas?… Capetown?… Nimeni nu ştie, nimeni nu întreabă în ţară…

Cât despre pescuit, azi nu se mai poate vorbi de tone, ci de sute de kilograme. Se pare că de la insulele Canare până la sud de Dakar situaţia este aceeaşi; peştele a fugit, şi vasele aleargă, derutate, de colo până colo. Cei mai hotărâţi au pornit spre sudul Africii, singurele locuri unde s-ar face treabă bună.

Aştept să treacă zilele, şi nu trec greu, fiind strălucitoare, colorate şi calme, însă nu pot suporta nepăsarea – şi nepăsarea e singura însuşire de care aş avea acum nevoie…

Miercuri, 10. Elemente pentru o fişă psihologică

Chiar acum, spre seară, privind pe hublourile luminate de soare, văd un petrolier imens navigând spre sud, în timp ce noi mergem spre nord, cu vântul din pupa. Deci mai sunt oameni care se ocupă şi de altceva, nu numai de pescuit!

Mă simt nemulţumit şi epuizat, o sfârşeală fizică fără explicaţie; o fi mai veche – mi se pare că-i de astăzi. M-am trezit dimineaţă, după şapte ore de somn, curând m-am culcat din nou şi am dormit, ca bolnav, până la amiază.

Am ieşit numai câteva minute pe punte; bate vântul, cam rece şi tare, de la nord, şi cu toate că soarele arde mi-a fost frig, m-am simţit descurajat; poate că iarna se

răzbună, cât e în stare de la atâta distanţă.

După amiază m-am culcat iarăşi, deşi nu-mi mai era somn;

m-am străduit din răsputeri să adorm – altceva nu aveam ce face, sau nu voiam să fac nimic astăzi. Însemn stările mele, capricioase şi inexplicabile, cu gândul că odată s-ar putea extrage din ele o fişă medicală, interesantă pentru cine studiază psihologia oamenilor într-o situaţie ca a noastră. Este în mine o slăbiciune, mi se pare organică; s-ar putea să fie răsfrângerea uneia sufleteşti, mai complicată. Incertitudinea mă toacă şi macerează.

Nu simt îndemnul să scriu, nici să gândesc; mi se pare că prezenţa mea aici a devenit cu totul inutilă; timpul care trece este timp pierdut, pe care niciodată n-am să-l mai regăsesc.

Aş vrea să plec; mă simt prizonier. N-am curajul să fac demersuri spre a mă întoarce în ţară din primul port;

mi se pare că m-aş trăda pe mine însumi şi că, dacă această lungă şi diluată călătorie îşi va găsi vreodată un sens, prin concentrare, distilând-o postum prin cine ştie ce forţă lăuntrică, plecând n-aş mai avea dreptul să refac nimic, totul s-ar spulbera în neant, iar eu ar trebui să mă socotesc şi laş, nu doar învins.

E> limpede deci, trebuie să rămân până la sfârşit şi să îndur tot ce acuma mi se pare steril.

Nu pescuim nimic; un traul scoate câteva sute de kilograme.

Toate vasele s-au risipit. Aseară s-a ţinut un fel de consfătuire (comandantul, Şişu, Rosmănică şi Ţipă), spre a aviza asupra situaţiei. Se pomeneşte, cu nehotărâre, despre Capetown, unde se pare că pescuitul merge în plin. S-a apelat la informaţiile lui Zuri; Cornel (nici nu era datoria lui) nu-şi mai aminteşte totul, dar ştie că Ţipă şi-a

luat note. Ţipă nu recunoaşte… Pe urmă, Cornel şi-a adus aminte că are înregistraţe pe bandă de magnetofon convorbirile cu Zuri. S-au dus sus şi au dat drumul instrumentului. Ce-au ascultat, ce-au discutat pe urmă, ce-au hotărât, nu ştiu. Ba da; ştiu că…

n-au hotărât nimic.

Eram nerăbdător azi-dimineaţă să aflu ce vom face, şi l-am întrebat pe Şişu.

— Ar fi prost, mi-a răspuns el, dacă ar pescui ceilalţi, şi noi nu. Aşa, înseamnă că n-avem nicio vină; ce poţi face, dacă nu e peşte?

Cu un asemenea răspuns, cu o asemenea mentalitate, starea mea de spirit, şi cu siguranţă a multora, rămâne neagră.

De ce-or mai fi cerul şi oceanul albastre?

Nu plecăm nicăieri, m-a informat Şişu în continuare. Aşteptăm să vedem ce se mai întâmplă, să vedem ce fac ceilalţi.

Vasele sunt înşirate pe toată coasta, de la Capul Bon până la Dakar, şi într-adevăr niciunul nu pescuieşte decât cantităţi ridicole. Se spune că după 15 februarie revine peştele…

Va să zică, aşteptăm… Între timp, lansăm traulul, conştiincios, ca să scoatem de patru ori pe zi şi de două-trei ori pe noapte câte două-trei căruţe de peşte! Fabrica de făină nu merge… Nu merge nimic. Adică merg motoarele vaporului şi inimile noastre.

Spre seară, când m-am trezit, era atâta linişte, încât ai fi putut crede că vasul e abandonat.

Mai adineauri m-am dus la doctor, care m-a poftit la nişte cartofi prăjiţi. Între mese, fiecare adaugă ce poate, cu eforturi personale, cu şiretenie şi ingeniozitate, la ordinarul nostru alimentar, aşa de anost şi sărac. Pe hublourile gazdei, am văzut că „Galaţi” mergea traulând la

200 de metri.

Micul comandant, aflat şi el de faţă şi de fapt autorul cartofilor prăjiţi, spune, ronţăindu-şi opera destul de apetisantă:

— Au venit să ne spioneze, să vadă dacă nu-i minţim.

Ca şi când n-am avea destule necazuri, le adăugăm invidii

şi suspiciuni.

Al treilea porumbel şi-a luat zborul definitiv, de câteva zile, după ce s-a întremat şi s-a odihnit, dar plecarea lui n-a fost fără istorie; n-am notat-o la timp, ca să fiu sigur că într-adevăr s-a dus. Nu mai am încredere în nimic, nici măcar în porumbeii călători, de vreme ce alţii din speţa lor s-au dovedit nevolnici şi trădători.

Pe cel de al treilea, care reabilitează puţin neamul lui şi corectează puţin părerile de mai sus, nostromul l-a ţinut două zile în cabină, hrănindu-l, apoi i-a dat drumul pe punte. L-am văzut o singură dată, în preajma celorlalţi doi: mai închis la culoare, tonul general bleumarin, cu un guler verde, dar în nuanţe discrete, degradate şi întrepătrunse, schimbându-se la fiecare mişcare a capului.

Spre seară şi-a luat zborul în mai multe rânduri, ducându-se destul de departe, apoi întorcându-se nemulţumit, trepidând, dând târcoale nervos celorlalţi doi. N-am înţeles că era o invitaţie la călătorie decât a doua zi, când, după o ultimă încercare, ca în ajun, renunţând să-i mai îmbie, a plecat singur, şi nu s-a mai întors.

M-am gândit cu emoţie la el; dacă va cădea în valuri, dacă nu va ajunge la niciun ţărm, dacă zborul lui va fi inutil, mi-a lăsat cel puţin impresia unei împliniri şi m-a făcut mai optimist. Nu-i totul pierdut!

Sunt semne că se strică vremea; oceanul continuă să se monteze, iar cerul s-a înnorat la apus. Mi-e teamă că n-o să mai fie soare, că o să se întărească vântul şi poate o să

aducă ploaie, luându-mi consolarea zilelor şi nopţilor cu cerul senin. Fiindcă altfel, dacă vremea nu s-ar opri la mijloc, ci ar aduce o furtună care să ne zgâlţâie nemilos, m-aş simţi mulţumit. Poate am ieşi din inerţia în care am căzut de un timp şi poate… ar aduce şi peşte! – mai ştii?!

Astă-noapte, cargoul „Cluj”, venind dinspre sud, a trecut pe lângă noi, fără să ştie nimeni nimic, deşi eram preveniţi din ajun că la un moment dat ne vom întâlni. Abia ziua am aflat că ne-au chemat cu „eclipsa” (semnale luminoase) când au trecut, dar n-au primit niciun răspuns. Micul comandant, de cart la ora aceea, spune că era ocupat să facă punctul, care nu ştiu cât este de necesar şi mai ales nu ştiu cât este de bun.

De ce oare, după aproape patru luni de la plecare, suntem aşa de indiferenţi când întâlnim un vas de-al nostru? Ar fi fost mare pagubă dacă stăteam un ceas în derivă şi ar fi fost multă muncă să fi dat o barcă la apă, ca să ne ducem până la ei? Nu merg de-a dreptul în ţară, ci la Anvers mi se pare, dar, oricum, ar fi putut să ia câteva scrisori, să le pună la poştă în primul port. Pentru fiecare din noi ar fi fost o uşurare.

*

Ora 21. Mergem spre nord, pe tropic, unde polonezii au prins astă-seară 10 tone de scrumbie. Vasul tanghează, cu valuri mari din prova; e un pic de înviorare. Acum o jumătate de oră, după o zi infructuoasă, ultimul traul a scos 2 tone şi jumătate de peşte felurit, soiuri bune de congelare, tai, stavride, chiar şi dispăruta scrumbie. S-ar putea ca scăderea temperaturii care a survenit astăzi să fi determinat o schimbare, şi mâine, mai ales pe latitudinea unde mergem acum

(astăzi acolo temperatura apei era 16°), să intrăm într-o perioadă mai bună.

Joi, 11. Legături

Speranţele n-au fost înşelătoare, şi polonezii nu ne-au chemat de pomană…

Din patru traulere ale lor a mai rămas doar unul pe aici.

Granik”, pe care l-am întâlnit adesea, fără să-i acord o atenţie deosebită; nu-i definisem individualitatea şi personalitatea între vasele celelalte. Dar ei au fost totdeauna binevoitori cu noi şi e limpede că ne-au căutat prietenia; mi se pare că le-am răspuns cu indiferenţă sau scepticism; scepticism încă n-ar fi atât de grav – mai degrabă a fost indiferenţă, cu totul de neadmis. Suntem aşa de puţini pe multă întindere a oceanului!

Zilele trecute, „Granik”, care nu are medic pe bord, a cerut o consultaţie prin radio medicului nostru, pentru un om din echipaj; era o răceală cu complicaţii şi cu manifestări suspecte. Au revenit de câteva ori, medicul a continuat să le dea sfaturi, şi astăzi omul este Sănătos, vindecat de la distanţă, ceea ce ar putea face subiect de literatură spectaculoasă, dacă n-ar fi fost folosit, şi nu o singură dată.

Această mică întâmplare i-a legat şi mai mult de noi. Comportarea lor de astăzi mi se pare de-o eleganţă şi de-un cavalerism aproape romantic. Ne-am deplasat spre ei astă-noapte, dar, nu ştiu de ce, cu toate că nu aveam de străbătut decât

60 de mile, am ajuns destul de târziu (suntem exact pe tropic acum), şi primul traul l-am lansat abia la ora 8. Scos când s-a cuvenit, n-a adus cine ştie ce: iarăşi peşte mărunt şi puţin.

Spre prânz, Granik”, care pescuise scrumbie în cantităţi mulţumitoare, s-a apropiat de noi şi, cunoscându-ne necazul, neg, invitat prin radio să-i urmăm, traulând în urma lor.

Am avut mulţumirea să aud fluierul salutându-i când au trecut pe alături, ceea ce era un mic eveniment; comandantul este uneori zgârcit cu asemenea manifestări.

Noi însă nu eram gata de lansare, iar ei s-au învârtit alături o oră, aşteptându-ne, cu o bunăvoinţă care nu poate decât să emoţioneze şi să prilejuiască meditaţii optimiste. I-am urmat, în sfârşit, şi după două ore am ridicat traulul, cu 4 – 5 tone de peşte, stavride şi mărunţiş. „Granik” a virat traulul abia peste o milă şi jumătate; în acest spaţiu au dat peste scrumbie… Nu pot să spun că au fost mai norocoşi, ci mai răbdători.

La traulul următor, seara, mergând iarăşi în apropierea lor, fără să ne mai grăbim, am pescuit… 25 de tone, dintr-odată, din care 80 la sută scrumbie. S-au întors aşadar, sau făgăduiesc să se întoarcă zilele bune.

Acum e ora 22, continuăm să traulăm în apropierea vasului polonez…

Granik”, care simbolizează un echipaj, rămâne una din întâlnirile emoţionante ale acestei călătorii, şi ea va umple, probabil, în inima mea unele goluri, făcând-o să-şi regăsească ritmul şi întărindu-mi credinţa în generozitatea omenească.

E iarăşi o neînţelegere cu cei de pe „Galaţi”. Se spune aici că ei şi-au exprimat nemulţumirea sau chiar indignarea pentru nu ştiu ce manevră făcută de noi ieri, în apropierea lor, când le-am fi tăiat drumul. N-am văzut acest moment şi nici nu-l cred posibil, deşi incidentul s-ar fi petrecut în cartul micului comandant; ce-i drept, el e în stare de toate năzdrăvăniile, numai că era de faţă şi comandantul cel mare, prea prudent ca să îngăduie o mişcare hazardată.

Fapt este că din cauza asta, sau din altele, relaţiile dintre noi şi „Galaţi” sunt acre. Cu totul reprobabil, comandantul i-a dat dispoziţii lui Cornel să nu le mai

comunice nimic din ceea ce se întâmplă aici, ce şi cum pescuim, decât pe baza unei note scrise de el. Iar astă-seară, transmiţând o asemenea notă scrisă, i-am anunţat că am scos 12 tone în loc de 25!

Cred însă că pe ascuns, Cornel, care este pe cât de cinstit pe-atât de guraliv, le spune adevărul, ceea ce, oricum, deşi la modul clandestin, înseamnă o reparaţie.

*

Vântul continuă să bată de la nord, mai puţin aspru decât ieri, totuşi destul de rece şi neplăcut. Fără să fie montat, oceanul rămâne împânzit de berbeci albi.

Dacă ieri mi-a fost silă de toate şi de mine mai ales şi am ieşit pe punte numai câteva minute, astăzi în altă stare de spirit, am stat la soare două ceasuri, în timpul prânzului, şi m-am simţit încă o dată refăcut fizic şi sufleteşte.

Aproape toată după-amiaza mi-am petrecut-o spălându-mi rufele; n-am lăsat să-mi scape nici măcar un ciorap sau o batistă.

S-ar fi găsit cine să mi le spele, dar, cum pe vas e obiceiul ca fiecare să se îngrijească singur de nevoile sale, am găsit că-i un exerciţiu folositor şi l-am practicat cu voie bună.

E drept că se cere mai mult spirit de organizare decât efort:

fizic, deoarece ai la îndemână toate înlesnirile; nu trebuie?

decât să apeşi nişte butoane, să deschizi nişte robinete.

Cu ce am spălat astăzi şi cu ce mai spăl din când în când în cabină (aşa de simplu, folosind detergenţii), cred că am rufe curate până la sfârşitul călătoriei, chiar dacă ar fi să se prelungească alte trei luni de zile… Acum mi se pare de ne

admis un asemenea termen, dar n-ar fi de mirare să fie şi;

mai îndepărtat, să ajungem acasă nu la începutul, ci la sfârşitul primăverii. Mi-ar părea rău numai de luna mai, care-i:

plină de trandafiri şi de amintiri.

Vineri, 12. Noapte luminoasă

Astă-noapte nu mi-a venit să închid ochii până târziu – simţeam activitate pe vapor, după atâtea zile de lâncezeală.

La ora 1, deşi eram în pat şi citisem ziarele din Dakar, cu

„Ultimele ştiri” din 27 ianuarie, m-am îmbrăcat şi m-am dus pe puntea de comandă.

Noaptea s-a dezvăluit până în depărtări, luminoasă, cu luna strălucind, deşi a crescut abia ceva mai mult de jumătate. Cum mergeam spre sud, sud-est, Crucea Sudului ar fi trebuit să fie deasupra orizontului, în prova-babord, dar nu se vedea, bolta fiind prea albă. Nu ştiu datorită cărei cauze:

optice, astronomice sau subiective? – am observat şi alteori

— Aici luna întinde pe apă o dâră mult mai lată decât pe marea de acasă; poate oceanul are altă luminozitate, sau ochiul este receptiv în alt fel. Un sfert de orizont în prova era argintat, şi să nu fi fost valuri ar fi reflectat cerul ca o imensă oglindă convexă. Oceanul, deşi strălucitor, mi-a apărut pustiu; numai „Granik”, scăldat în lumini, mergea la 2 – 3 mile în urmă, parcă să ne păzească.

L-am găsit pe comandant sus, agitându-se cu conştiinciozitate, deşi ar fi fost în drept să doarmă la ora asta. Puţin mai înainte fusese o mică alarmă; atunci am simţit forfota care m-a făcut să ies din cabină. Părea că

traulul s-a agăţat din nou; l-au tras în grabă, dar nu se întâmplase nimic, încât i-au dat iarăşi drumul la apă. N-a fost virat decât spre ziuă, cu peşte puţin, poate o tonă, însă de bună calitate…

Abia după virarea traulului s-a dus comandantul la culcare… Iar la 9, azi-dimineaţă, era din nou pe puntea de comandă; apoi a coborât la buncăr şi n-a stat locului o clipă, până la ora 14…

Din încărcătura de aseară s-au congelat aproape 15 tone, deci aprecierile tuturor au fost bune. Încep să ne revină speranţele; avem altă stare de spirit.

După traulul de dimineaţă, care a adus şi el vreo 4 tone, ne-am adunat la doctor, la o cafea, cu Marian, Ţipă, Şişu, şi iarăşi am început să facem planuri optimiste: patruzeci şi cinci de zile, cincizeci poate… Desigur, când vom intra într-o perioadă proastă vom lungi termenul la şaptezeci, optzeci, nouăzeci sau o sută de zile şi din nou vom avea mutre de înmormântare…

Pe când stăteam la soare, pe puntea ancorelor, într-o jumătate de oră postul de radio spaniol din Canare a transmis tangouri, apoi o slujbă religioasă, urmată de alte tangouri cu castaniete, pe urmă un buletin de ştiri, foarte rapid, şi, în sfârşit, arii din opere; n-am urmărit mai departe ce s-ar fi putut aglomera în altă jumătate de oră.

Din cauza vântului destul de puternic, n-am mai urcat de trei zile pe puntea compasului; azi, aruncându-mi ochii pe acolo, am văzut porumbeii zgribuliţi şi poltroni. Hotărât, nu-mi mai sunt simpatici, dar nu le-aş face vreun rău; cred că tot echipajul gândeşte la fel. Oricum, le datorăm azil, după legi străvechi.

*

Mai repede decât ne aşteptasem, pescuitul a devenit nemulţumitor; congelarea nu lucrează decât jumătate din timp, sau chiar mai puţin. Ne puneam nădejdea în traulul

de seară, care ar fi salvat situaţia, cum s-a întâmplat şi ieri, dar acum aud că va fi scos înainte de timp; ecograful nu arată peşte.

(Nu-i un indiciu sigur, totuşi îl luăm în consideraţie.) Se pare că vom porni în căutarea zonei unde am pescuit noaptea trecută, ca să prindem tai, poate cu mai mult spor decât ieri.

Dar până acolo sunt 40 de mile, şi nu ştiu când, cum şi de ce ne-am îndepărtat atât. Adevărul este că „Granik” nu se mai vede. Oare când l-am pierdut?

Da, iar ni se lungesc feţele… Ultimul traul a adus o căruţă mică de peşte.

Nu ştiu unde mergem acum; mi se pare că spre nord, să regăsim locurile pierdute.

Drept consolare pentru eşecul de astăzi, comandantul a poruncit să i se facă o salată de roşii, necuviincioasă ca idee, provocatoare judecând după cantitatea pantagruelică – un castron uriaş, cu roşiile cele mai mari şi mai frumoase din puţinele câte au fost aduse de la Dakar, din şi mai puţinele rămase. E un abuz neelegant pentru un comandant şi un gentleman; alimentele aparţin egal şi fără niciun fel de preferinţă tuturor oamenilor din echipaj.

Oare ce-ar face în caz de naufragiu, când comandantul trebuie să se salveze ultimul, plătind demn onoarea de a fi fost primul până atunci?

Încă un om bolnav pe „Granik”; doctorul i-a dat astă-seară sfaturi prin radio…

Sâmbătă, 13. „Granik”.

Zilele continuă să fie frumoase, cu soare, iar nopţile cu lună, toate în aceeaşi calmă şi plăcută monotonie. Chiar dacă uneori au mai fost valuri şi vasul s-a balansat câteodată inconfortabil, de fapt după Reykjavík n-am mai avut furtună…

Abia de dimineaţă am aflat că îndată ne întâlnim cu „Granik” şi că doctorul îi va vizita, să le îngrijească bolnavii.

Am mers numaidecât la fund mic, dar fără să ajungem în vederea ţărmului, şi am ancorat la ora 10; între timp se repara traulul, agăţat în corali de dimineaţă. Nu eram acolo când s-a făcut manevra matinală, dar se pare că în plasă au venit ramuri de corali destul de bogate; am zărit câte una, la unii şi la alţii; celelalte au dispărut ca prin farmec, aşa cum dispar langustele şi cochiliile cele mai frumoase… Avem câţiva „vânători” de buncăr, care nu lipsesc niciodată când se descarcă sacul.

Granik” a apărut curând în zare, puţin estompat de negurile oceanului, iar la 10, 30 au sosit lângă noi, folosind viteza lor maximă; nu au ancorat, ci au rămas în derivă şi ne-au anunţat că vor veni cu bolnavii aici, poate fiindcă ei nu au cabinet medical şi acel minimum de instrumente necesare unei consultaţii.

Numaidecât au dat la apă o barcă de salvare, pregătită din vreme, scoasă în afara bordului; n-au avut decât s-o fileze, şi apoi am văzut-o strecurându-se printre valuri, portocalie, foarte viu luminată de soare, cu pavilionul ridicat protocolar la pupa, ceea ce ne-a obligat să-l ridicăm la iuţeală şi pe al nostru. Un pavilion e totdeauna frumos şi totdeauna emoţionează pe mare.

Întâlnirea aceasta în mijlocul oceanului a stârnit mişcare şi emoţie; eu unul am socotit-o, încă înainte de a se fi consumat, drept unul din evenimentele cele mai tulburătoare în ultimele luni de navigaţie.

În afară de cinci oameni, care aveau nevoie de ajutor medical, au venit comandantul lor, şeful mecanic, directorul întreprinderii de pescuit, radiotelegrafistul şi încă unul sau doi, cărora nu le-am reţinut decât fizionomia.

Comandantul e un tânăr de treizeci şi unu de ani, dar

nu i-ai da nici vârsta aceasta; e de un blond cam feminin şi pare mai fragil decât este în realitate. Pe lângă comandantul nostru l-ai fi luat drept un băieţandru. Toţi aveau înfăţişarea plăcută şi curată, îmbrăcaţi într-un fel de uniformă de vară, pantalon şi bluză bej, de *ballonseide*.

În timp ce doctorul începea să se ocupe de bolnavi, ceilalţi au pornit să viziteze vasul; nu-mi rămânea decât să aştept, fără să mă ispitească micul chiolhan care ştiam că se pregăteşte.

Am fost mult mai bucuros să mă duc pe „Granik”, cu barca lor, care tot urma să se întoarcă. Au mai mers câţiva.

Marian, Vasiu, Răţulescu, Bărbat şi alţii, plus… bucătarul.

Pe puntea lui „Granik” (Granik, aflu abia acum, e numele unui peşte răspândit în Atlantic), îndată ce am urcat scara de frânghie, în afară de cei doi oameni, care au întins mâinile să mă salte, am dat cu ochii de un buldog cât un viţel, parcă stând acolo de strajă. Deşi părea fioros cu ochii aţintiţi foarte vigilent asupra fiecărui nou oaspete, era blând şi ne-am împrietenit îndată. îl cheamă Tarzan, e destul de răsfăţat şi toată ziua cât am stat acolo, de câte ori am avut răgazul m-am jucat cu el, bucuros să întâlnesc în mijlocul oceanului şi o altfel de vietate în afară de peşti şi oameni.

Ne mai aştepta o surpriză, o maimuţă, pe care o zărisem încă din barcă, zbenguindu-se pe balustradă, poate ca să ne dea spectacol. Nu urcasem pe punte decât de câteva clipe şi legam prietenie cu Tarzan, când maimuţa, numită Cica, mi-a sărit în spinare şi a început să-mi inspecteze buzunarele.

N-aveam decât pachetul de ţigări, pe care l-am salvat cu dexteritate. Florin Vasiu, neavând altceva să-i ofere, i-a întins o ţigară, dar ea nu s-a mulţumit cu atât, ci înhăţându-i tot pachetul l-a luat în dinţi şi într-o clipă l-a

făcut bucăţele…

M-am bucurat copilăreşte de tot ce se întâmpla acolo, de zâmbetele oamenilor a căror limbă nu o cunoşteam şi cu care nu puteam comunica mai mult decât cu Tarzan şi cu Cica, m-am bucurat de greoaia tandreţe a buldogului, de răsfăţurile agresive ale maimuţei, de toate câte se vedeau şi nu se vedeau.

Era, în sfârşit, altceva!

*

„Granik” e un trauler construit de câţiva ani, de 1.600 de tone. În schimb, motorul dă 1.200 de cai, putere mult mai mare decât avem. noi, raportată la deplasamentul vasului.

Totul e înghesuit, miniatural aş putea spune, dar pe acest spaţiu redus, nevoile, tehnice, de pescuit, de navigaţie şi de viaţă, sunt rezolvate cu iscusinţă.

Ne-a primit secundul, cu multă prietenie şi amabilitate.

Are treizeci şi patru de ani şi o distincţie de secretar de legaţie, pe care nu i-au anulat-o viaţa aspră de marinar, călătoriile lungi, de luni şi luni, aproape fără repaus.

După o sticlă de bere (caldă), din care n-am băut decât un sfert, şi o cafea, pe care am băut-o toată, am vizitat vasul.

Puntea de comandă e ca un coteţ de porumbei; în afară de timonier, ca să nu se înghesuie unul pe altul, mai au loc aici doi oameni; la noi ai putea face bal, dacă ai avea cu cine.

Au în schimb două radare, precauţie foarte utilă; le lipseşte pilotul automat, iar timona e de dimensiuni anacronice.

Drept compensaţie, de altă natură, au Deka, un derivat cu multe perfecţionări al goniometrului, care îngăduie o navigaţie foarte exactă chiar la distanţă mai

mare de coastă; în Marea

Nordului şi în Baltică, pentru un trauler obligat să-şi determine precis zonele de pescuit e indispensabil (astăzi! căci în trecut pescarii se descurcau în limitele hazardului, plătind tributuri grele mării; se mai plătesc şi acum, dacă-mi amintesc desele SOS-uri din nordul Atlanticului).

Puntea de comandă e legată direct de puntea de observaţie a pescuitului, deoarece nu le desparte, ca pe „Constanţa” coşul vaporului. „Granik” are două coşuri în borduri, aşa de mici, că pot trece neobservate.

Restul instalaţiilor sunt la fel, mai mici, mai modeste, dar nu lipsite de ingeniozitate. Deşi comprimate la maximum, încăperile sunt aici mai cochete, în culori mai frumoase.

În biroul comandantului, ca o cameră de primire, simplu şi cald mobilată, am văzut şi o acuarelă… Japoneză – clasicul pod cu arcadă. Pe vasul nostru, construit în Japonia, e clasic peisajul cu Fuji-Yama, făcut într-un fel de goblin, desigur de fabrică, uneori negru, alteori sepia, câteodată colorat, dar acelaşi vulcan naţional, văzut tot din alte unghiuri mereu-mereu.

Fuji-Yama – şi în careul ofiţerilor, şi la marinari, şi la comandant, şi la şeful mecanic.

Pe „Granik”, în careul ofiţerilor, foarte micuţ, unde încap înghesuiţi doisprezece oameni, am mai văzut o pictură (originală), un profil de femeie, destul de stângaci în intenţia…

suprarealistă.

Nu au aer condiţionat, decât „conditionere” individuale în careuri. Restul încăperilor se bucură de o simplă ventilaţie forţată, destul de eficace la temperatura de astăzi. Cred că pe călduri mari, la ecuator sau la tropice, când eşti nevoit să rămâi luni de zile în aceeaşi

zonă, sistemul nu mai satisface pe nimeni, mai ales pe nişte oameni obişnuiţi cu temperatura

Balticei.

Pe la ora 14 ne-au poftit la masă; ei mănâncă de patru ori pe zi, astfel că mesele au altă ordine şi altă consistenţă decât ale noastre. Era de fapt un ceai, cu salam, paté de ficat şi trapist, încă o dată altceva, după meniurile stereotipe din ultima vreme, care mă crispează cu anticipaţie.

După masă am văzut, din curtoazie, un film, cu Fernandel, care „îmi scăpase” în ţară; cred că s-a numit *Caidul*, şi „scăparea” a fost inspirată. Dicţiunea fiind foarte neclară, n-am înţeles decât un sfert din replici; mai mult nici nu era nevoie, la o poveste fără duh, filmată de cineva numai ca să se afle în treabă. Deoarece n-am întâlnit până acum niciuna din primejdiile prevăzute la începutul călătoriei, trebuia să vină una odată şi odată; *Caidul* a fost, aşadar, un mic tribut plătit oceanului.

Am urmărit scoaterea traulului, mult mai mic şi mai simplu decât cel de pe „Constanţa”; mi s-a părut că la noi oamenii îl manevrează cu mai multă îndemânare, deşi au mai puţină experienţă decât polonezii. Îndeosebi „boţatul” sacului, care trebuie repetat de multe ori, din cauză că puntea nu are destulă desfăşurare, cred că se face cu multă încetineală.

Au scos doar vreo tonă şi jumătate de stavride mărunt şi alt mărunţiş – amestecătură.

Tocmai când mă întrebam cu ce s-o fi hrănind maimuţa, aceasta a sosit de undeva, şi-a ales un stavride din plasă şi, cocoţându-se pe o balustradă, s-a apucat să-l devoreze, fără să mai răspundă la nicio chemare, ca un dulău care se teme să nu-i iei ciolanul de la gură.

„Constanţa” traula înapoia tribordului, la mai puţin

de o milă.

Cu toate cele povestite, în tovărăşia lui Tarzan şi din când în când a maimuţei, s-a făcut seară. Maimuţa, care a contractat pentru mine o simpatie explicabilă, fiindcă am răsfăţat-o cu încredere şi fără zgârcenie, mi s-a urcat în cap şi, cu multă delicateţe, cu o grijă înduioşătoare, a început... să mă caute de păduchi, spre hazul tuturora.

Odată cu lăsarea serii am fost poftiţi iarăşi la masă, unde m-am dus, deşi nu-mi era foame. S-a repetat meniul de la prânz, plus un fel de piftie, cam dulceagă şi acrită cu oţet, combinaţie de dulce şi acru pentru mine inacceptabilă, oricât mi-ar plăcea contrastele. Bucătarul nostru, poftit în cabina bucătarului gazdă, a fost ospătat cu lucruri mai alese. La fel aici, ca peste tot în lume. Sp rit de breaslă!...

Nu ştiam dacă să ne manifestăm noi dorinţa de a pleca, sau să aşteptăm cuvântul gazdelor. Depindeam de ei în toate privinţele, mai ales că trebuia să le folosim barca; şi-apoi, comandantul lor ar fi fost cel mai îndreptăţit să hotărască. Ne-am apropiat deci de „Constanţa”, la 50 de metri, încât ridicând puţin glasul puteam convorbi peste apă. Costică Oţeleanu m-a întrebat, de pe puntea de comandă, dacă nu mi-e frig; ştie cât umblu după căldură, iar acum se lăsa noaptea răcoroasă.

Această grijă m-a emoţionat, am simţit în ea o simpatie pe cât de discretă pe atât de sinceră – şi nu o simt prima dată.

Secundul de pe „Granik” i-a poftit pe ai lui, prin megafon, să vină la radio. Îndată am auzit în receptor, transmisă prin eterul purpuriu al serii, vocea lui Cornel, cam nazală, ca de ţârcovnic: „Granik”, „Granik”, aici „Constanţa!...

— Să ştii că a băut! a zis Marian, auzindu-i vocea aşa de înmuiată.

Mi-am arătat îndoiala: Cornel are viciul condamnabil de a nu aprecia băutura.

Emiţătorul de pe „Granik” n-a putut să fie pus în funcţiune în lipsa radiotelegrafistului lor, aflat în vizită dincolo, şi, nerăspunzându-le, glasul de ţârcovnic s-a auzit multă vreme:

„Granik”, „Granik”, aici „Constanţa”...

Între timp, vasele îşi continuau drumul, unul lângă altul, în noaptea luminată de lună. Secundul a mai încercat să vorbească prin megafon cu ai lui, dar fără succes; nu se distingea ce spun, cred că din alte cauze decât cele acustice, şi-atunci am stat aşa, aşteptând voia întâmplării. Pe „Constanţa” începuse să se vireze traulul; l-am urmărit cu bătăi de inimă – era singurul traul al zilei şi n-aş fi vrut să ne facem de râs în faţa musafirilor. Spre satisfacţia noastră, am văzut punându-se în funcţiune macaraua mare, folosită când sunt mai mult de 5 – 6 tone. După cât de umflat era sacul când a urcat pe slip, ne-am dat seama că aducea o cantitate bună (au fost într-adevăr peste 20 de tone). Curând după aceea, comandantul lor a făcut semn cu braţele să dăm barca la apă şi ne-am luat rămas bun de la gazde, de la Tarzan, şi de la Cica asemeni.

Până să se lase barca, până să ne adunăm toţi, „Constanţa”.

se îndepărtase. Am mers vreo douăzeci de minute, şi drumul s-ar fi prelungit dacă după un timp vaporul nu s-ar fi întors, venindu-ne în întâmpinare.

Era puţin frig, puţină umezeală, bătea vântul destul de răcoros, săreau stropi de pe valuri, care iarăşi apăreau în dimensiunile lor reale, adică de trei-patru ori mai înalte decât barca portocalie... Luna plină arginta oceanul, „Constanţa”.

venea din faţă cu toate luminile aprinse, „Granik”, mai mic, mai îngust şi mai rapid, ne depăşea prin dreapta,

ca un torpilor pregătindu-se să atace…

Minutele cât s-a desfăşurat scena aceasta neaşteptată şi inedită mi s-au părut unice – şi aşa le revăd acum, făcându-mă să le trăiesc încă o dată, fără să le scadă nici culoarea, nici intensitatea. E un mic film, pe care am să-l proiectez de multe ori pe abajurul de mătase al lămpii japoneze din cabina mea, unde asist la atâtea spectacole.

Duminică, 14. Portul necunoscut

A fost o zi opacă, un cer pâclos, prin care soarele a continuat să ardă, dar fără să strălucească. M-am simţit şi eu la fel de opac, n-am avut tragere de inimă să întreprind nimic, n-am stat la soare, n-am făcut gimnastică. După un prânz cum nu se poate mai sumar, m-am culcat din nou şi am dormit două ceasuri, apoi am lâncezit în cabină până seara.

„Granik” se vede din când în când, apoi dispare la orizont, ca să revină după o vreme. Mai adineauri, i-am văzut iarăşi luminile. Un om de la ei, care avea o fractură a tibiei, neglijată, infectată, în primejdie de a duce la osteomielită şi gangrenă a rămas aici, cu piciorul în ghips, în îngrijirea doctorului şi în subzistenţa noastră prietenească.

Îmi pare bine că ne-am făcut prieteni şi avem pe cineva aproape, pe un ocean care continuă să rămână pustiu; toate vasele de pescuit sunt acum dispersate, dovadă că peştele nu se găseşte în masă.

Nici noi nu pescuim atât ca să ne satisfacă, deşi nu se poate spune că stăm degeaba; lucrăm cu mai puţin din capacitatea vasului. Astăzi s-a scos ceva peste 20 de tone, din care poate jumătate, stavride mijlociu, se congelează. În fiecare traul găsim şapte-opt languste mari şi frumoase, uneori chiar mai multe „care ar merita să fie congelate. Poate că am să fac pe cont propriu această operaţie, să iau cu mine câteva şi să le duc prietenilor, dacă le-o place.

Peste şase zile se împlinesc două luni de navigaţie în largul oceanului şi curând va trebui să intrăm într-un port pentru aprovizionare, sau în Dakar, sau în Las Palmas. Aş fi preferat să fie amândouă, dar nu se poate. Astăzi s-a trimis o radiogramă în ţară, redactată destul de concludent, cerând să ni se fixeze portul din vreme, ca oamenii, de atâta timp fără ştiri de acasă, să poată anunţa adresa, spre a primi corespondenţă.

Dacă şi de data asta se va proceda cu nepăsare, apoi cel vinovat merită toate blestemele. Nimeni nu-şi arată tristeţea şi neliniştea, deşi simţim toţi cât e de greu să lipseşti de acasă o sută de zile, plus altă sută care poate să urmeze, fără ca ai tăi să-ţi trimită o scrisoare, sau, mai exact, fără ca scrisoarea să-ţi ajungă.

Cerul nopţii e senin şi e lună plină. Oare de câte ori are să ne mai prindă luna plină în aceste ape?

Luni, 15. Iertare păcatelor!

Nu ştiu de ce natura, dacă nu perfectă măcar acceptabilă.

„Funcţională”, în alcătuirea ei complexă şi complicată, nu i-a dat omului, asemănător foamei şi altor cerinţe imperioase, nevoia, ca astfel să nu devină o caznă, de a face gimnastică şi de a-şi pune pe hârtie gândurile, folositoare lui sau altora.

Când mi-e foame mănânc, şi acest act nu-i câtuşi de puţin o corvoadă; corvoadă, dacă se poate numi astfel, este să-mi limitez pofta de mâncare, pentru a nu avea sentimentul că sunt sclavul bucatelor. Când mi-e somn dorm, şi somnul este o voluptate.

Dar dacă mă apuc de gimnastică, obligatorie mai cu seamă în situaţia de astăzi, când chiar omul care face eforturi fizice are mişcările limitate, lipsite de amplitudinea normală, păgubind astfel funcţionarea

completă şi armonioasă a splendidului său ansamblu anatomic, aşadar, dacă mă apuc să fac gimnastică, iau o „mutră de câine bătut”, cum spunea de curând, dacă nu mă înşel, Berthnard Mattuşier, un navigator singuratic…

Când mă apuc să scriu nu am o figură mai luminoasă. Oricât de naive, de banale, de sterile ar fi gândurile mele, scrisul a însemnat pentru mine, de la o vârstă încoace, o preocupare chinuitoare şi gravă. Nu scriu niciodată din plăcere, şi totuşi, când mi-am propus, când am socotit venită clipă (aşa trecătoare!) a materializării unor gânduri îndestul gestate, nimic nu mă poate opri de a le aşterne pe hârtie, ceea ce însă nu micşorează de loc neliniştile şi cazna.

Dimineaţa mi-am impus gimnastica, după amiaza scrisul, şi mă lupt cu ele, ca să-mi merit dreptul la viaţă. În rest, am cerut, soarele şi oceanul, singurele elemente ale naturii în mijlocul căreia cei optzeci şi unu respirăm laolaltă.

*

Oceanul continuă să fie calm, dacă trec peste o mică furie „destul de neputincioasă, care l-a apucat ieri, dar care s-a potolit peste noapte. Bate vânt uşor, nu rece, de la nord, aşa de firav, că se anulează când mergem cu el în spate. Soarele astăzi a plutit într-o pâclă de culoarea laptelui acru. Cum ieri fusese mohorât afară, n-am răbdat să stau încă o zi în cabină; după amiază am făcut plajă, şi n-am avut de regretat – atmosfera a fost odihnitoare şi paşnică, iar mai târziu pâcla s-a topit, eliberând soarele şi dându-i puterea calmă din preamurgurile de vară cunoscute acasă.

Nu sunt nici azi vapoare în jur; Granik” s-a zărit o dată, mişcându-se întins pe orizont, ca un tren pe calea ferată.

Omul de la ei, cu piciorul de ghips, a ieşit puţin la prânz, pe puntea ancorelor, sprijinindu-se într-o cârjă, pe care Sergheescu, tâmplarul, i-a confecţionat-o cu destulă artă. Efim, cel cu înfundarea craniană, complet restabilit, doarme acum la infirmerie, având în grijă bolnavul de pe „Granik”; el îi dă medicamentele, la orele prescrise, şi tot timpul cât e liber stă lângă patul lui, veghindu-l cu o grijă emoţionantă, de vreme ce nu i-a impus-o nimeni decât omenia.

Răspunsul la telegrama trimisă ieri, prin care ceream să ni se precizeze din vreme portul unde o să intrăm, n-a sosit încă; dacă nu soseşte nici mâine…

Pe toată coasta, între Canare şi Dakar pescuitul e tot slab, de aceea nici nu se grupează vasele.

Am scos până acum trei traule, dintre care cel de dimineaţă de 7 – 8 tone; următoarele, 1 – 2 tone fiecare.

Aflu că noaptea trecută s-ar fi scos vreo 10 tone. Desigur e puţin, dar nu-mi mai fac inimă rea; m-am resemnat să ajungem în ţară chiar la sfârşitul primăverii. E înţelept să iau oamenii, natura şi soarta aşa cum sunt. Pe ocean n-ai un punct de sprijin, să pui o pârghie şi să răstorni lumea…

*

Sâmbătă seară, când am venit de pe „Granik”, în careu continua petrecerea ocazională, declanşată la prânz, după ce plecasem.

„Armatorul”, adică directorul întreprinderii de pescuit căreia aparţine vasul, apoi radiotelegrafistul lor, cei mai înfierbântaţi, fraternizaseră cu doctorul şi cântau repertoriul acestuia. Dar sunt dator să notez că mai înainte de a veni la petrecere şi „a-şi da drumul”, doctorul, în atmosfera de sărbătoare, gata încinsă, a rămas aplecat asupra mesei de pansamente, şi marinarului cu fractura de tibie i-a făcut o adevărată operaţie, raclând osul, fără

ajutorul nimănui şi pe răspunderea lui personală, destul de angajată, cum s-a întâmplat şi în alte cazuri. Dacă îşi debita cântecele vechi când m-am întors seara şi dacă ele sunt nişte păcate destul de grave, convin din toată inima că trebuie iertate.

Comandantul polonez şi şeful lor mecanic erau mai reţinuţi, fără să facă însă notă discordantă; ştiu să se poarte chiar şi în asemenea împrejurări… excepţionale.

Ar mai fi zăbovit, dacă n-ar fi aşteptat barca jos. Ne-am despărţit prieteneşte, dar radiotelegrafistul a trebuit să fie coborât cu saula de siguranţă, ca să nu cadă în apă; adică, legat pe sub subţiori cu parâme, a fost „filat” de sus, coborât cum se coboară burduful în puţ. Abia aici, înaintea acestui moment, când să treacă peste balustradă, văzându-l în ce stare era, tânărul comandant i-a aruncat o privire, aspră, şi-am citit în ea, surprinzătoare pentru vârsta lui, o foarte elocventă autoritate, decât că venea puţin cam târziu.

Cred că nimeni din câţi se aflau acolo, ai lor şi ai noştri, nu şi-a manifestat dezaprobarea în sufletul său. De ce-aş manifesta-o eu? Pe ocean, în călătorii lungi, ca pe vremea descoperirilor geografice, multe trebuie înţelese şi iertate, mai ales că, spre deosebire de vremurile îndepărtate, vremea noastră este aşa de trepidantă.

Şi apoi, important rămâne că totul s-a sfârşit cu bine, oamenii şi-au arătat solidaritatea, iar barca a plecat pe fascinanta dâră argintie răspândită de lună deasupra apelor…

*

Vasul polonez, care după cum am aflat acum, s-a înecat nu în Skagerak, ci în Biscaia, era chiar colectorul lor, venind să încarce peştele, vas de 13.000 de tone, pare-se cu şaizeci de oameni echipaj. Informaţiile de pe

„Granik” sunt trunchiate şi uneori contradictorii în ceea ce priveşte numărul celor dispăruţi şi al celor salvaţi. Vaporul, prins de furtună, s-a rupt literalmente în două; n-au scăpat, se spune, decât şase sau şapte oameni.

De altfel şi „Granik” a întâlnit furtună grea în nord, când venea aici; balustrada la prova este şi acum torsionată de valuri, drept amintire.

Atrăgându-i atenţia nostromului, cu ton şi cu intenţie de glumă, că scripeţii de pe crucetă, unde se ridică pavilioanele de semnalizare, scârţâie ca pe un vas de piraţi, mi-a răspuns, luându-mă deoparte, ca să n-audă ceilalţi, că faptul, care nu-i decât o neglijenţă nesupărătoare, s-ar datora prezenţei mele şi a lui Şişu pe lista de echipaj. Fără noi, ar fi avut doi oameni în plus. Ca şi când cei existenţi nu dovedesc cu treburile! mai ales în zilele când nu prindem peşte şi fiecare marinar ar vrea, dacă i s-ar cere, să pună umărul la ceva.

Marţi, 16. Diamantul şi piatra

Citesc cu întârziere, într-o revistă literară, două studii, unul după altul, despre literatura noastră în ultimii douăzeci de ani.

Am scris în acest timp şase cărţi, din care numai una are sub cinci sute de pagini. Nu vreau să spun că numărul paginilor trebuie să determine o recunoaştere, dar arată în orice caz dimensiunile strădaniei.

Un poet ar fi putut în acelaşi răstimp să scrie numai un sonet sau numai un vers şi să fie recunoscut în eternitate.

Nu l-aş pizmui, înţelegând că într-un vers sau într-o scurtă pagină se poate concentra geniul unei generaţii. Granitul se lucrează altfel decât diamantul, şi oamenii care le dau faţă se cheamă unul cioplitor, altul giuvaiergiu.

Materialul cioplit de mine nu trebuie privit cu lupa, ci

de la acea distanţă, de unde i se vede forma şi dispare porozitatea. Sunt roci şi roci pe scoarţa planetei; un pod sau o temelie de casă se fac din piatră, nu din diamante. Ceea ce nu înseamnă că pietrarul nu-şi rupe spinarea şi nu-şi juleşte mâinile.

O piatră nepotrivită sau tăiată rău sau fisurată se aruncă…

La numărul paginilor amintite mai sus trebuie să adaug cel puţin încă pe atâtea aruncate…

Gânditu – s-a cineva, a făcut socoteala câte mii de tone de sânge trec prin inima noastră într-o viaţă? Dintr-o şuviţă a lui, filtrată, s-ar putea scoate un joc de havuz, într-o seră caldă, pentru desfătarea oaspeţilor aleşi de stăpânul casei. Dar dându-i-se drumul năvalnic şi dintr-odată, s-ar naşte o Niagară…

Biată şi bravă inimă omenească!

*

Oceanul, mai calm ca niciodată.

Nu prindem peşte, decât cantităţi caraghioase. Aseară a plecat de aici până şi „Granik”, ducându-se către sud. Am convenit să mergem după ei, în cazul când ne anunţă că au găsit o zonă mai bogată.

Dar „Galaţi” ne-a comunicat încă de alaltăieri că pescuiesc peste 30 de tone zilnic, din care 60 la sută scrumbie. Ieri, cifrele ku au fost mai mici, dimpotrivă, au ajuns la peste 40 de tone… Nu ne ducem după ei; aşteptăm să vedem ce are să ne spună „Granik”.

Am pescuit, în schimb, două broaşte-ţestoase, de 70 – 80

centimetri lungime sau mai corect diametru, fiindcă au, după cum se ştie, forma aproape circulară. Comandantul le-a luat sub protecţia sa (sunt puse într-un bazin cu apă), se duce foarte des acolo şi le priveghează. Vrea să le dăruiască acvariului din Constanţa sau grădinii

zoologice de la Băneasa, dacă vor rămâne în viaţă.

Cer pâclos, care se limpezeşte după amiază. Am stat două ore la soare, şi nu mi-e de ajuns. Mă simt uşor înţepenit undeva, în străfundurile articulaţiilor, dar, cum nu mă doare ceva organic, s-ar putea să fie o înţepeneală sufletească. Uit adesea că în ţară e iarnă, poate ger, poate viscol sau, şi mai rău, ceaţă.

E şi în mine nu ştiu ce fel de ceaţă…

X SINGURUL ŢĂRM: LUNA

Miercuri, 17. Nevoia de fericire

Am cerut cu stăruinţă direcţiei generale să nu intrăm la

Dakar, ci în Canare, unde alimentele şi toate celelalte sunt mult mai ieftine, după cum existau informaţii şi după cum ne-au confirmat marinarii de pe „Granik”, care obişnuit se aprovizionează acolo.

Astăzi, în sfârşit, am primit răspunsul: să intrăm la Dakar, nu mai înainte de 1 martie. De ce? Poate că există o raţiune, deşi nimeni de aici nu-i în stare să şi-o imagineze.

Pentru mine, intrarea la Dakar, ca idee, nu înseamnă o dezamăgire. E şi acesta unul din porturile unde am visat să ajung odată, ca şi la Casablanca şi Capetown, poate din timpul războiului, când aici s-au petrecut evenimente dramatice. Cred că peisajul, clima, viaţa sunt mai frumoase în Canare, totuşi Dakar face mai mult parte din Africa şi e mai departe, iar depărtările m-au chemat totdeauna.

Oricum, sunt mulţumit că avem o destinaţie* sper certă de data asta, şi vom primi corespondenţă, poate şi pe cea din urmă, mult aşteptată.

Eram pe puntea etalon, la soare, îndată după amiază, cu doctorul şi cu Marian, când a venit Cornel să ne aducă ştirea, recepţionată proaspăt. Ne scăldam, în înţelesul aproape întreg al cuvântului, simţind-o pe tot trupul, în muzica spaniolă, din

Canare, totdeauna orchestrată voluptuos, totdeauna plină de lumină şi de sevă, chiar când e tristă sau languroasă.

Cu câteva clipe mai înainte, gândindu-mă la cântăreţii aceia, ai bucuriei şi soarelui, tocmai întrebasem, rostind cu glas tare pentru cei de lângă mine, deşi mă adresam mie însumi, puţin melancolizat de aşteptări, puţin nedumerit de rostul meu aici, de rostul meu în viaţă:

— Oare or fi fericiţi?

Poate mă îndoiam de fericire în clipa aceea, şi, îmi dau seama acum, cu câtă nedreptate! Fiindcă îndată ce am întrevăzut putinţa de a avea veşti de acasă m-am simţit altfel.

Am proclamat de multe ori, convins şi sincer, plăcerea singurătăţii, nevoia de singurătate. Dar mă gândeam la acea singurătate în care oamenii sunt aproape; sper că aparentul paradox poate fi dezlegat fără explicaţii.

Nu aştept veşti, în sensul de informaţii, ci scrisori, adică dovezi grafice despre existenţa oamenilor la care mă gândesc, mai des, mai rar, sau chiar şi numai câteodată. Între două rânduri venite de departe, închipuirea poate să clădească, să reconstituie, uneori fără greş, o viaţă întreagă.

Mergem deci la Dakar; avem până atunci două săptămâni de aşteptare şi de speranţe…

Nu s-a văzut toată ziua niciun vapor, cât e zarea de largă.

Suntem tot pe tropic şi pescuim cantităţi neînsemnate. Azi după prânz am făcut o încercare de traulat pe fund mai adânc, la 250 de metri, ceea ce înseamnă filarea a peste 1.000 de metri de cablu. Numai desfăşurarea şi apoi virarea lui iau o oră întreagă. S-a scos ceva mai mult de o tonă, scrumbie, stavride, pui de

langustă şi alte dihănii. Încercarea n-a fost deci încurajatoare; nu ştiu însă dacă trebuie abandonată. Îndată după aceea am pus capul spre coastă, şi acum seara, traulăm pe fund de 70 de metri, prin locurile pe care le-am bătătorit zilele acestea.

„Granik” s-a apropiat de „Galaţi”, dar rămâne legat de noi;

bolnavul lor, cu piciorul în ghips, e încă în grija noastră.

Amândouă vasele continuă să pescuiască satisfăcător; aici nu se ia în seamă experienţa lor, de parcă ar fi trucată.

Dacă până azi n-am coborât mai la sud, ca să nu ne îndepărtăm de Canare, unde trebuia să ajungem grabnic în cazul sperat că ni se va aproba intrarea acolo, acum motivul a căzut brusc şi definitiv. Până la Dakar sunt peste 500 de mile; ar fi timpul să ne îndreptăm spre sud, cercetând pas cu pas zona aceasta întinsă, până am da, poate, de o porţiune mai norocoasă.

Dacă nici la noapte nu pornim, cineva aici e încăpăţânat, inconştient şi iresponsabil. (Sper să pot şterge ultimul rând mâine dimineaţă.)

Joi, 18. Rechinul şi oamenii

Nu-l şterg, ci-l las în suspensie. Se pare că ieri, în douăzeci şi patru de ore, am pescuit peste 30 de tone, iar din acestea vreo 8 – 9 pentru congelare. Nu ştiu dacă nu-s exagerări, pornite din exces de zel sau din dorinţa de amăgire. Dar dacă-i adevărat, atunci e cazul să ne prelungim şederea aici, după ideea că nu e bine să dai vrabia din mână pe cioara din par.

Începând de astă-noapte, lucrurile merg în mod evident bine, cel puţin în ceea ce priveşte cantitatea de peşte scoasă de sub impenetrabila faţă a oceanului, mută şi batjocoritoare, deşi albastră: un traul bunişor înspre

ziuă, un altul bun dimineaţă, la prânz 8 – 9 tone, iar mai adineauri unul de zile mari, care a făcut să trosnească macaralele – cel puţin 20 de tone.

E mai mult amestecătură, peşte mărunt, pentru făină, apoi foarte puţină scrumbie şi suficient stavride, de mâna a doua, care poate merge la congelare dacă-i ales cu bunăvoinţă şi cu migală.

*

Astă-noapte, pe la ora 4, după ce adormisem greu, preocupat de apropiata legătură cu lumea, Paţe a venit să mă scoale, ca să văd nu ştiu ce; n-am înţeles în prima clipă. Am crezut că-i vorba de vreun fenomen ceresc; venea adesea în nord să mă cheme când se vedea aurora boreală, şi chiar când nu se vedea, ştiind că apoi rămân să le ţin de urât pe puntea de comandă, până la ziuă.

Dar în nord, unde ziua dura foarte puţin şi prea rar apărea soarele o clipă, două, nu îmi duceam viaţa după oră. Dormeam când mi se făcea somn, ziua sau noaptea, fiindcă era o noapte aproape continuă. Nu de puţine ori mi s-a întâmplat atunci să mă culc seara la 8, să mă scol odihnit la 10 şi apoi să lucrez până la ziuă (ziua prezumtivă). Era o harababură la care azi mă gândesc cu plăcere şi cu un uşor regret, ca la ceva ce ştii că a fost inedit şi niciodată n-o să mai fie. Acum însă caut să nu mă culc prea târziu seara, ca dimineaţa să mă trezesc devreme, să mă bucur de lumina şi de căldura soarelui.

Nu pot să spun totuşi că m-a nemulţumit apelul acesta nocturn; programul zilei decurge prea ordonat în ultima vreme.

Mă chema la buncăr, unde se scosese un rechin.

— Mare de tot! Haideţi fuga, până nu-l taie să-l bage la făină!

Prindem rechini cu sutele şi de toate soiurile, dar

numai pui, de 60 – 70 de centimetri cel mult. Rechinii cei mari sau trăiesc în alte zone şi la alte adâncimi, lăsându-şi aici pe platou doar progenitura, până devine matură, sau se feresc din calea traulului, mai prevăzători decât cei mici. Uneori mă întrebam dacă nu cumva au şi dispărut, iar ce prindem noi n-ar fi decât o specie degenerată şi neprimejdioasă…

Iată şi un rechin adevărat, mi-am spus, tocmai când nu mă mai gândeam la existenţa lui. Nu înţelesesem cât putea fi de mare şi m-am dus cu destule rezerve dimensionale, ca să nu fie o dezamăgire. La congelare, câţiva oameni din echipă puneau stavride mărunt în tăvi, în atmosfera înceţoşată a acelei încăperi friguroase. Le-am spus bună dimineaţa, cu multă voie bună, bucurându-mă că înaintea rechinului întâlneam oameni.

Spre surpriza mea, dihania ocupa o treime din lungimea buncărului. Zăcea cu burta în sus, cenuşie-albicioasă, şi abia mai mişca, din când în când, fără vlagă. Pesemne intrase în traul de mult şi se epuizase încercând să scape. I-am desfăcut falca de jos cu cârligul: putea să te înspăimânte, aşa cum se vedea, parcă fără fund, plină de scrumbii, grămadă, pe care hrăpăreţul nu izbutise să le înghită în prizonieratul de două ceasuri.

Oamenii l-au întors cu spinarea în sus; era de un brun-închis, aproape negru şi de o duritate metalică. O dată sau de două ori a încercat să se zvârcolească şi a izbit cu coada lată în peretele buncărului, dându-ne o idee de dezastrul pe care ar fi putut să-l provoace o asemenea izbitură dară ar fi avut mai multă viaţă.

Din când în când respira adânc, ca oamenii vlăguiţi. Stătea cu ochii deschişi, ochi roşiatici şi parcă opaci, care ai fi zis că nu mai văd nimic, şi totuşi *priveau* intens, adânc, duşmănos şi deznădăjduit. Mi se pare că privirea ni s-a întâlnit şi ne-am uitat unul la altul un timp, fără să

clipim, până ce mi s-a răcit carnea în trup.

Spun unii că foarte puţini rechini atacă pe om, şi numai uneori, iar dacă te aperi, ameninţând, gesticulând, se dau învinşi, făcând stânga-mprejur.

Nu cred, împotriva oricărei mărturii. Să-l fi întâlnit în apele lui pe cel de aici, nimeni n-ar fi scăpat viu. Am citit rapacitatea nu în gura lui fără fund, plină de dinţi mici, ca de bomfeier, turnaţi într-un oţel alb, necunoscut pe pământ, ci în ochiul roşu, pe jumătate mort, dar înfricoşător şi cumplit.

Aşa cum stătea, încovoiat, avea 3 metri şi jumătate lungime; întins, ar fi avut, desigur, mai mult.

Am plecat de acolo înfiorat şi m-am dus pe puntea ancorelor, la prova, ca să văd Crucea Sudului sau ca să uit. Mergeam spre sud, sud-vest, şi constelaţia mea ar fi trebuit să fie puţin în stânga etravei. Era însă prea multă lumină de la lună, iar la orizont, jos, plutea pâclă, încât n-am văzut decât două stele din patru şi le-am căutat mult pe celelalte, cu ochii şi cu imaginaţia.

În tribord, destul de jos, poate la 25 de grade, strălucea luna, puţin roşiatică. Nu ştiu când a descrescut aşa repede:

n-au mai rămas decât două treimi, cu tăietura scrijelită; cum era sângerie pe margini, mi s-a părut deodată că văd pe cer imaginea ei din apă, îmbucătăţită de gura rechinului, aşa cum îmi stăruie în amintire după atâtea ceasuri, când s-a făcut de mult ziuă şi scriu rândurile de faţă.

M-am uitat la oceanul aşa de paşnic, în a cărui intimitate trăiesc de patru luni, câte se împlinesc zilele următoare, cu care mă simt în prietenie veche şi trainică, de care nu m-am temut niciodată, pe care am dorit să-l văd chiar şi altfel decât astăzi, mai rău decât a fost în nord câteodată, să-l văd în orice deplinătate a lui, oricât de

sălbatică… De data asta, când fremăta blând şi se albăstrea prevestind dimineaţa, m-am uitat cu coada ochiului la el, parcă neîndrăznind să-l privesc în faţă. Mi-am închipuit balaurul din buncăr recăpătându-şi viaţa şi strecurându-se printre ape… Dar nu trebuia să învie el şi să scape; în jur, desigur, erau alţii…

Puţin mai târziu, la orizont, în stânga, am zărit luminile a doua vase, lumini de lucru, nu de navigaţie, traulere pescuind noaptea. Ar fi putut să fie „Galaţi” şi „Granik” – de existenţa altora n-am mai auzit zilele din urmă prin părţile noastre.

În pustietatea oceanului mi-am dat seama că acolo sunt nişte oameni, veghind şi muncind, că sunt nişte insule de viaţă, şi deodată am simţit în suflet o explozie de bucurie, de căldură, pentru oricine ar fi fost ei, oricum i-ar fi chemat, oricum ar fi arătat la faţă. Şi mi s-a părut că nicăieri nu-ţi poţi da seama mai bine ca pe ocean cât îţi este de frate *omul* celălalt, de aproape sau de departe.

Crezusem că emoţia de-a descoperi viaţa undeva, în pustiu şi în noapte, o cunoscusem altă dată…

Mergeam într-o seară, după căderea amurgului, pe un câmp unde se terminase secerişul griului, la marginea mării, pe o faleză înaltă.

Vara, crepusculul e scurt chiar şi pe latitudinea de acasă;

pe negândite, s-a lăsat întunericul, şi până să se arate stelele, pe câmp nu s-a mai văzut decât mogâldeţe cenuşii – stogurile;

În fund, o lizieră de salcâmi închidea orizontul şi parcă drumul de înapoiere spre lume, deşi era acolo un sat pe care îl cunoşteam foarte bine.

Totul pe acel câmp părea atunci pustiu, părea că pe acolo nu umblase niciodată cineva viu şi că a doua zi şi în zilele următoare n-avea să vină nimeni. Aşa s-a înfăţişat

închipuirii mele ideea izolării şi a părăsirii şi, fără să-mi fie frică de ceva, am simţit tristeţe în suflet şi frig în inimă.

Dar deodată, pe liziera salcâmilor a pâlpâit o lumină, ca o steluţă gălbuie, în vreme ce stelele adevărate nu se arătaseră încă la orizont, ci numai primele, în înaltul cerului. Curând, s-a aprins a doua – lumini la casele oamenilor.

Cunoscând şi casele, şi oamenii de acolo, n-a fost nevoie de închipuire ca să ştiu cum se desfăşoară viaţa la ora aceea, cum se aprinde focul pe vatră, cum se pregăteşte cina, cum strănută caii cu botul în paie, la gardul dinspre grădină, cum cârâie la începutul somnului orătăniile, cum se gudură câinele pe lângă gospodină, cum omul venit de la câmp se spală pe întuneric la fântână…

Ştie oricine cum e o seară în bătătura unei case de ţară, în mijlocul verii.

Am mers pe câmpul pustiu, privind însetat luminile, fără să mă mai uit unde pun piciorul, încălzit deodată până în fundul inimii şi purtând în suflet o bucurie ciudată, căci doar nu eram poftit şi nu mă duceam la cina oamenilor de-acolo.

Dar eram bucuros că au aprins luminile, că se pregătescsă cineze, că sunt vii, şi lumea nu-i pustie…

E mult mai adâncă, mai vibrantă tulburarea simţită astă-noapte, spre ziuă, când am văzut luminile acelea. Fiindcă oceanul e o vastă pustietate aievea, nu un gol trecător născut din închipuire, iar un semn de viaţă, venit de la oricine, se propagă pe altă lungime de undă şi într-o tăcere atât de deplină „cum n-o pot avea decât înălţimile şi întinderile mari de apă, dându-ţi simţământul încrederii în oameni, unit cu bucuria dea şti că niciodată nu eşti singur pe lume.

*

Rosmănică susţine că monstrul de astă-noapte nu-i

rechin „ci un peşte rar întâlnit sau necunoscut – un fel de doradă

(?) – sau nu ştiu ce mai spune.

În schimb, Ţipă nu păstrează nicio îndoială când susţinecă-i rechin autentic, adăugând însă şi el că ar fi de un soi necunoscut, despre care nu pomeneşte ihtiologia.

S-ar putea ca amândouă părerile să fie eronate; care-i adevărul n-o să mai ştie nimeni…

Ţipă hotărâse să congeleze exemplarul, ca pe o raritate, şi să-l ducă în ţară, să-l dea muzeului Antipa, spre împăiere.

Socotesc că intenţia era cu atât mai bună cu cât captura noastră neobişnuită dădea naştere la controverse. Dar azi la prânz comandantul i-a cerut să-l taie şi să-l bage la făină.

— *Eu* am venit aici să congelez peşte şi să fac făină. Cei care au nevoie de piese de muzeu să-şi prindă singuri.

— N-au cum, n-au mijloace! a ripostat Ţipă. Din moment:

ce l-am prins, pentru noi nu-i nicio greutate să-l ducem în ţară.

— Ba da! Ia mână de lucru şi ocupă loc în magazie, cât o tonă de peşte…

Chiar de-ar fi aşa…

Reacţia comandantului mi s-a părut aceea a unui copil capricios şi agresiv, cu toate agravările aduse de faptul că a depăşit de atâta timp vârsta copilăriei. Dacă ideea ar fi fost a lui, desigur că n-ar fi folosit împotriva ei argumentele de la prânz. Cum n-are niciun argument împotriva broaştelor *sale*, ceea ce, dezlegat de altele, socotesc cănu-i reprobabil.

N-am aflat ce urmează să facem peste noapte; deocamdată nu se poate lansa traulul – pe punte este depozitată o bună parte din peştele prins seara, care n-a

mai avut loc în buncăr. Buncărul fabricii de făină, cu o capacitate de

15 tone, este şi el plin.

Se zice că astăzi am pescuit în total 55 de tone.

Nu pot continua scrisul; de câteva minute, vecinul meu, micul comandant, a intrat la el în cabină, cu un ştiu mai cine (parcă recunosc, între altele, glasul bucătarului), şi, pe lângă hărmălaia lor, a dat drumul magnetofonului, cu toată puterea. Are muzică uşoară, de toate soiurile, şi o pune aşa de des, că i-am învăţat benzile pe dinafară. Mi-a mărturisit că n-ar putea trăi dacă n-ar avea magnetofonul. Norocul lui că nu s-a născut înaintea maşinăriei!

Adineauri, ieşind pe coridor, m-am întâlnit cu comandantul, cu o barbă de câteva zile, ducându-se la masă, în cabina secundului, unde li se aduc bucate în afara ordinarului.

A intrat într-un fel de frenezie, vrea mult peşte, cât mai mult, deşi pentru azi n-ar mai fi nevoie.

— Ce facem? l-am întrebat.

— Lansăm traulul.

— Şi peştele de pe punte?…

— L-am băgat jos.

Unde naiba? Claie peste grămadă, cel proaspăt peste cel învechit, care nu mai e bun decât pentru făină, ca să se amestece unul cu altul!

Îmi dau seama că are intenţii bune şi că munceşte, se agită, poate suferă mai mult decât toţi când treaba nu merge bine…

Dar de ce nu merge bine?…

Mi-am călcat pe suflet şi am fost la micul comandant, spre a-l ruga să pună magnetofonul mai încet, sfiindu-mă să-i spun pe faţă că mai supărătoare decât muzica era gălăgia musafirilor.

Dacă aş fi avut o funcţie oficială aici, mai mică, egală

sau mai mare decât a lui, i-aş fi cerut în termenii regulamentului, pe lângă ai bunei-cuviinţe, să nu-şi deranjeze vecinii. Un oaspete, cum sunt eu, nu poate cere nimic, dar cred că trebuie să i se dea tot ce impun regulile găzduirii.

Deci mi-am călcat pe inimă şi am ciocănit la uşă. Tocmai ieşea Paţe, timonierul şi amicul său nedespărţit, ducându-se să ia apă pentru cafea. Am zărit înăuntru pe bucătar – într-adevăr nu mă înşelasem în privinţa glasului – şi pe alţi câţiva, înghesuiţi şi de neidentificat în fracţiunea de secundă cât mi-a alunecat privirea în cabină. Fără să-mi bag capul pe uşă, l-am rugat pe micul comandant să reducă volumul maşinii lui infernale, scuzându-mi intervenţia prin faptul că încerc să lucrez. Plin de amabilitate şi prevenitor ca totdeauna, mi-a făgăduit.

Acum, după o jumătate de oră, magnetofonul urlă mai tare ca la început, şi restul gălăgiei concurează cu el. Recunosc glasul bucătarului, subţirel, feminin… Ce-o fi povestind?

Marinescu are un humor permanent, pe care îl descopăr la fiecare cuvânt; astăzi, humorul lui mi s-a părut puţin cam cumplit. Înaintea mesei de seară, ducându-se pe la buncăr să vadă ce s-a prins, a pus piciorul în jgheabul de scurgere în loc să păşească peste el, a alunecat şi a ieşit cu picioarele prin sabord, la un metru deasupra oceanului. Ar fi însemnat să fie un mare nenorocos ca să alunece mai departe, dar, oricum, s-ar fi putut. El însuşi povestea întâmplarea, făcând haz, uitând că avea o julitură destul de serioasă la picior.

I-am spus:

— Ai văzut rechinoaica de astă-noapte? (Era o femelă.)

Să ştii că bărbată-su, rechinu, se ţine acum după noi; n-ai fi scăpat de el.

După ce a reflectat, cu un aer de mirare, a răspuns, cum nu se poate mai serios, simulând calm o teamă tardivă:

— Adică m-ar fi luat de nevastă!

În timp ce ceilalţi râdeau, am reflectat şi eu şi i-am răspuns la nivelul cuvenit, dar replica nu-i de reprodus aici.

Astăzi, îndată după amiază, pe când mă prăjeam la soare pe puntea etalon, cu o plăcere încă nediminuată, a venit doctorul şi mi-a adus mărul care mi se cuvenise la masă, de unde absentasem. Era un măr de la Dakar, mare, galben, perfect sferic, fără lovitură sau pată, cu o tijă neobişnuit de lungă, s-o crezi artificială şi stilizată. Sunt foarte fragede, foarte proaspete, au şi aromă – le lipseşte ceva: par nesărate. Dar bineînţeles că în mijlocul oceanului un măr nu se refuză…

Stăteam lungit cu faţa în jos, cu spinarea dogorită de soare, cu ochii pe orizontul oceanului. Când mi-am înfipt dinţii, cu sete, dar cu nu ştiu ce lene, cu nu ştiu ce înclinare spre vis, în fructul acesta care va fi făcut mult drum în lume ca să ajungă la Dakar şi să se vândă în piaţă, am simţit subit cum gustul lui se contopeşte cu gustul vizual al oceanului, cu gustul caloric al soarelui, dând un produs inimitabil; clipa aceea mă urmăreşte şi acum, trezind în mine o satisfacţie foarte complexă şi intensă.

*

Intrăm în port pentru mai multe nevoi, dar prima şi care nu îngăduie multă amânare este lipsa apei de băut; se pare că nu mai avem decât pentru câteva zile. Nu ştiu ce să cred:

I se adaugă, sau nu apă distilată?

N-am văzut radiograma prin care ceream escala

urgentă;

aud că, pe lângă nevoile imperioase de aprovizionare, s-a invocat starea de spirit a echipajului. Echipajul îşi face datoria şi cred că şi-ar face-o oricât şi cu orice lipsuri, dar nu-i mai puţin adevărat că pe feţele multora se citeşte neliniştea şi demoralizarea. Lipsa scrisorilor este ucigătoare.

Iarăşi muzică spaniolă, cât am stat pe punte, cântece pe care le ştiu din adolescenţă, altfel orchestrate, îmbogăţite, sonorizate până la limita imaginaţiei cu instrumentele acestea noi, electronice, care scot sunete inedite, împletite unele printre altele, născocind parcă vibraţii noi şi insinuându-se invincibil în urechea cea mai rafinată.

Clavecinul, la urma urmelor, n-a fost la timpul lui o născocire mecanică? Şi n-a fost nevoie de Bach spre a supravieţui, ca să ajungă la şi mai tehnicul pian, folosit amplu astăzi?

Oare instrumentele acestea care redau sunetul cu mijloace electronice n-au să-şi găsească într-o zi un Bach, să le înnobileze şi să le dea circulaţie clasică?

Puţin mai târziu, acelaşi post de radio din Las Palmas, care într-o jumătate de oră trece grabnic de la una la alta, nu fără o anumită îndemânare, a transmis un scurt concert pentru două piane; n-am înţeles al cui şi de cine cântat şi nici n-am putut să-mi dau seama decât că aparţine şcolilor celor mai moderne, vorbind bineînţeles de cele accesibile mie.

Foarte distinct fiecare sunet, foarte clar, foarte frumoasă naraţiune.

După muzica dinainte, da, e drept, încântătoare, trebuie să recunosc că e cu totul altceva! Putem să rămânem multă vreme la pianul de astăzi, înainte de a-l

face electronic»

Vineri, 19. Speranţe

Eram pe punte azi-dimineaţă, aşteptând să se ridice sacul traulului, care părea destul de încărcat, când a venit Cornel, gâfâind, să mă cheme la staţia de radio. În staţia de la Bucureşti era cineva de la Radioteleviziune, care voia să-i răspund la câteva întrebări privind soarta noastră. Întâmplări deosebiten-am putut să-i povestesc telegrafic; am spus, cred, că dorim să ne întoarcem cât mai repede acasă. „Când?” a fost întrebarea următoare. „Sperăm, spre sfârşitul lui aprilie…” Sperăm! Sper să nu fi spus o minciună!

Pescuim din ce în ce mai bine. Astăzi, până la ora 18, s-au scos 41 de tone, şi cu traulul de seară şi cu încă unul până la miezul nopţii o să trecem peste 50, probabil.

Situaţia începe să devină foarte bună, depăşind aşteptările cele mai optimiste din ultima vreme. Dacă ar ţine aşa, în treizeci de zile am fi gata de plecare…

În schimb, eu nu ştiu ce am astăzi; sunt iarăşi incapabil să întreprind ceva, stăpânit de moleşeală, de parcă aş fi bolit în spital. S-ar putea să fie urmarea vaccinului antitetanos, o exigenţă a doctorului, care aplică riguros regulamentul, fără să cruţe pe nimeni; doar comandantul, brav om de mare, cochetează cu seringa, amânând-o de la o zi la alta, ca o fecioară pudică în faţa încercării supreme…

Poate fiindcă de dimineaţă a fost nor, m-am „demobilizat” pentru toată ziua şi nu mi-am revenit nici după prânz, când s-a limpezit cerul.

Alături iar urlă magnetofonul…

Sâmbătă, 20. Ouă africane

Trec săptămânile, şi nu ştiu când.

Azi a fost timp frumos, cu vânt cam tare de la nord, cu oceanul împânzit de berbeci albi. În timpul prânzului,

soarele dogoreşte aşa de tare, că aproape nu-l mai suport… Iar în ţară e viscol, după cum a fost informat astăzi Cornel.

Oare nu mi-o fi dor de o zi cu ninsoare? Vreau să cred că nu, şi totuşi poate n-ar fi urât, dar nu mai mult decât o zi. Mă străduiesc să nu admit că aş putea să am vreodată nostalgia iernii. Am optat de mult pentru soare, şi vreau să-i rămân credincios.

Nicio întâmplare de revelat în viaţa noastră exterioară;

pentru cealaltă, nu am puterea să caut în sufletul meu şi în sufletul nimănuia. Dar e sigur că ne rod pasiunile ascunse sau înfrânate – şi aşteptările.

Continuăm să pescuim bine. Ba încă ieri a fost inutil de mult peşte; când s-a ridicat ultimul traul, buncărul nu era încă golit, la făină nu mai încăpea nimic. A trebuit să se lase peştele pe punte, şi peste noapte am renunţat să traulăm;

Într-adevăr ar fi fost inutil.

La prelucrare, lucrul merge tot anevoios; hotărât, nu-i spaţiu destul şi nu-i atâta bunăvoinţă câtă s-ar cuveni. Ca să nu fiu nedrept cu oamenii noştri, bănuindu-i că ar trândăvi, mă gândesc că poate nu mai au duh. Mereu se cer voluntari, şi se găsesc din aceştia destui; cei din echipele de prelucrare, văzând că alţii fac munca lor, se lasă pe tânjeală, iar uneori dispar, de parcă n-ar avea niciun căpătâi.

Ieri însă, comandantul a stat pe capul lor şi i-a ţinut din scurt. S-au congelat 18 tone şi jumătate. Se poate face şi mai mult.

„Galaţi”, căruia, de la un timp îi merge prost şi care ieri îşi anunţase intenţia de a veni spre noi, nu înţeleg de ce a plecat şi mai la sud.

„Granik”, la fel, nu face mai nimic; a coborât dincolo

de

Dakar şi n-a găsit peşte nici acolo. Nu ştiu ce noroc a picat pe noi, dar mai ales nu ştiu cât are să ţină.

De multe zile nu se mai vede niciun trauler la orizont;

toţi au plecat departe, spre sud… „Departe, spre sud”, încă mă fascinează.

*

Mă simt slăbit, aproape ca ieri, dar, excluzând depăşitul efect al serului antitetanic, nu găsesc nicio cauză, fiindcă altminteri sunt sănătos. S-ar putea să fie urmarea alimentaţiei reduse şi neconvenabile, sau a apei dubioase, cu sărurile necontrolate, sau, în sfârşit, s-ar putea să fie, repetată la data normală a calendarului, criza clasică de primăvară.

Am stat la soare câteva ceasuri, sărind peste ora de la prânz, când căldura devine insuportabilă, din cauza punţii de fier, care se încinge ca un cuptor. Într-o barcă, lângă apă, ar fi altfel…

*

Ar părea o meschinărie să bag de seamă că se petrec asemenea fapte, dar cum aş putea trece peste ele, cât timp fac parte din viaţa noastră, din solitudinea şi din solidaritatea echipajului? Adineauri, ducându-mă în oficiu să iau o bucăţică de gheaţă, l-am găsit pe bucătar, al cărui loc nu-i aici, ci jos, în laboratorul lui modern, prevăzut cu toate ustensilele, pregătindu-i comandantului cina, „discret” şi în paguba oamenilor. Iarăşi salată de roşii. Credeam că nici nu mai sunt).

la masa comună, după ce s-au dat cu economie de două-trei ori, n-au mai apărut de zece zile. Apoi o omletă ca după foamete, din ouă aduse de la acelaşi Dakar. Oare or fi ouă africane?… Echipajul a mâncat astă-seară scrumbie, din mila oceanului… Credeam că mirosul de peşte prăjit e cel mai puternic dintre mirosurile bucătăriei.

Nu-l mai simte nimeni;

În schimb, omleta îşi risipeşte aroma pe întreg vaporul, şi

„Discreţia” rămâne inutilă. Cu simţul olfactiv excitat, desigur că oamenii comentează, fie şi în sinea lor, dacă nu pe faţă. Nu suntem în primejdie de moarte şi nici măcar în vreo primejdie mai mică; toţi o să scăpăm teferi, numai autoritatea comandantului ia apă. De ascultat, oamenii îl ascultă, dar fără bunăvoinţă, şi cred că puţini îl stimează. Iar de „venerat”, cu siguranţă nimeni, decât poate bucătarul.

Duminică, 21. Despre primejdii

Aud că astă-noapte am ajuns la jumătatea planului nostru de pescuit. Afirmaţia însă e relativă şi discutabilă. La peşte congelat, să zicem, da, o dată ce avem 400 de tone.

Dar la făină nu, decât în cazul că se reduce cifra iniţială, pe motivul că în magazie, în loc să încapă cele 350 de tone, prevăzute la plecare, ar încăpea numai 250, cât se constată, cu o întârziere inexplicabilă, că îngăduie normele de încărcare a vaporului. După părerea mea, niciuna din cifre nu e reală. Estimând aproximativ volumul încă disponibil în magazie, e de prevăzut o cifră între cele două, adică 300 de tone.

Cu această corecţie, obligatorie, se poate spune într-adevăr că am atins jumătatea planului. El ne-a luat cincizeci de zile.

Ar însemna că, treaba mergând ca până acuma, ne-ar mai trebui încă pe atâta timp, deci am fi gata la 10 aprilie, iar la sfârşitul aceleiaşi luni am putea fi în ţară. Mă declar mulţumit şi aştept să treacă zilele…

Numai că ziua de azi a început cu un accident nescuzabil:

pe când se trăgea sacul traulului, destul de plin,

având poate vreo 20 de tone, şi o parte din el intrase pe slip, s-a rupt saula care îl închide la fund; astfel, tot peştele s-a pierdut.

Spun: accident nescuzabil. Saula trebuie verificată din când în când. Ca să se deschidă sacul, se trage de ea cu cabestanul, şi cum n-are mai mult de 10 milimetri grosime, nu poate să dureze la infinit. Cine este de vină? Sunt destui, dar acum la ce bun să-i mai învinuieşti?

Rosmănică e bolnav, în pat, de ieri seară; are ceva la ficat, o inflamaţie a bilei. Dacă vina e a lui în primul rând, cum ar spune oricine, eu unul nu îndrăznesc să-l acuz, ştiindu-l muncitor şi conştiincios de felul lui.

Cei neimplicabili au început să bombăne şi să murmure, iar cantitatea de peşte pierdut, dospind şi crescând din ea însăşi, a ajuns repede la 25, 30 şi chiar 35 de tone. Acum se putea spune oricât; era gratis pentru imaginaţia oricui.

Unul din navigatori şi-a exprimat pe faţă revolta şi furia:

— N-ar fi trebuit să scoată traulul până nu se ducea comandantul acolo.

Dar comandantul *era* acolo! Numai că n-avea cum să prevadă starea precară a saulei, şi dacă ar fi prevăzut-o, n-avea ce face, decât să-şi vâre mâinile în buzunare şi să fluiere a pagubă.

Sunt obligat să corectez o însemnare mai veche; atribuindu-i omnipotenţe sau chiar puteri supranaturale, cineva, omul amintit adineauri, îi acordă comandantului şi veneraţie.

Ca şi cum întâmplarea de dimineaţă ar fi deschis seria ghinioanelor, traulul următor n-a mai scos decât 4 – 5 tone de peşte, iar cel de după amiază, numai 2. Aşa ceva nu s-a mai întâmplat în ultimele zile. Acum congelarea şomează; dacă traulul de diseară nu îndreaptă situaţia,

înseamnă că peştele s-a deplasat sau că noi am pierdut zona favorabilă.

Spre a da de vorbit superstiţioşilor, „Galaţi” a apărut tocmai acum în apropiere. Nu ştiu de ce au întârziat atât; unii afirmă că din mândrie, pentru a nu se putea spune că s-au folosit de informaţiile noastre; alţii, dimpotrivă, că n-au încredere în ele. Mintea mea nu admite niciuna din cele două explicaţii, şi, negăsind pe a treia, pare paralizată.

În orice caz, comandantul se menţine la vechea atitudine:

nu admite să dăm celor de pe „Galaţi” cifrele exacte, ba a devenit circumspect chiar cu „Granik”, faţă de care avusese o atitudine mai generoasă.

Alaltăieri seară, la un pahar de coniac, pe care de astă dată m-am hotărât să-l sacrific din mica mea provizie pentru o cauză obştească, am vrut să-l conving că atitudinea lui nu este lăudabilă, cu atât mai mult cu cât dacă ar proceda altfel n-am avea nicio pagubă.

— Credeţi oare, i-am spus, că dacă se strâng în jur zece vase ne iau peştele? Când dăm de o zonă bogată, rămâne destul pentru o flotă întreagă. Oare noi, în zilele proaste, nu ne-am descurcat bine apropiindu-ne de alţii?

Mi-a răspuns cu o sinceritate naivă:

— Dacă aţi fi pe puntea de comandă nu v-ar veni bine să vedeţi pe unii în dreapta, pe alţii în stânga…

Îi simţisem temerile şi le-am notat nu o singură dată, dar nu mă aşteptam la o confirmare atât de directă şi de grasă.

Ei, drace! Pe puntea de comandă am stat şi eu adesea, e drept, nu cu răspunderea comandantului; totuşi, pot să afirm că, oricâte vase ar fi fost în jur, niciodată nu s-a creat o situaţie primejdioasă. Mi-e şi ruşine să întrebuinţez acest cuvânt, în condiţiile de astăzi, pe un ocean care de două luni a fost numai paşnic. Dar, cum

venise vorba de primejdii şi cum îl înfierbântase puţin băutura, comandantul a continuat, roşu la faţă:

— Ştiţi că în Fuglefiord era să pierdem vasul?

Mă uitam cu regret cum scade nivelul coniacului în sticlă, fără folos pentru cauza noastră.

Ştiu că într-o noapte, în Fuglefiord, şi poate nu o singură dată, am fost nevoiţi să schimbăm poziţia, deoarece sub presiunea vântului derapa ancora. Dar mai ştiu că atâta timp cât eşti într-o baie, închisă din toate părţile, unde nu au cum se forma valuri uriaşe, cât timp motoarele sunt gata în orice clipă, oricât de puternic ar fi vântul, poţi manevra cu destulă siguranţă, cu condiţia să nu-ţi pierzi capul. Recunosc că dacă n-ai acţionat la timp, iar pe urmă acţionezi cu timiditate, urmările pot fi proaste.

Nu admit că în Fuglefiord ne-a pândit vreo primejdie reală, decât aceea de a adormi tot cartul, ceea ce nu putea să se întâmple, sper, tot aşa cum sper că la o nevoie toţi oamenii din echipaj, inclusiv comandantul, ar fi ştiut ce să facă.

Dar, ca să rămân în subiect, îmi aduc aminte că o dată am fost într-adevăr într-o situaţie oarecum primejdioasă: atunci când am acostat la Thorshavn. La un moment dat, când veneam cu prova spre mal, puteam să fărâmăm cheiul şi să rupem etrava, căci comandantul, zăpăcindu-se, a poruncit de-a-ndoaselea: „Toată viteza înainte!...”

Secundul, aflat la telegraf, zăpăcindu-se şi el, sau crezând în cine ştie ce manevră ciudată, sau din veneraţie, a pus prompt

„Toată viteza înainte”. Eram acolo, am văzut, am auzit şi n-am ştiut ce să cred.

Abia pe urmă, în secundele următoare, când şi-a dat seama că ne năpustim în mal, s-a dezmeticit comandantul

şi a rectificat, începând cu o negaţie, un *nu* pe care îl am şi acum în ureche şi care dovedeşte că îşi recunoştea greşeala atât de primejdioasă:

— Nu, nu! Toată viteza înapoi!

Ne-am oprit cu o buşitură; eram sigur că am lovit cheiul.

Nu-l lovisem, dar nu mai aveam decât un metru până la el, când „a prins maşina”. Desigur că a prins maşina, totuşi cred că ne-a frânat, în ultima clipă, ancora care, în poziţia din clipa aceea, se afla în urmă, la vreo sută de metri; lanţul întins a dat buşitura.

Aceasta este o istorie pe care n-o s-o reconstituie nimeni, iar de crezut n-au s-o creadă decât cei care erau de faţă şi care vor prefera să-şi ţină gura.

Îmi cer iertare mie însumi, acoperit de amărăciune în intenţiile bune luate cu mine, că a trebuit să dezgrop o întâmplare atât de veche, care rămânea în orice caz o amintire penibilă.

Acum înţeleg de ce în primele zile ale călătoriei comandantul îi spunea doctorului că prezenţa mea îl stânjeneşte, că nu ştie cum să se poarte cu mine. Cel mai potrivit ar fi fost, gândeam atunci, să se poarte cum îi venea la îndemână şi cum îl îndemna inima. Acum îmi dau seama că mă socotea un martor indezirabil; avea dreptate, de aceea îi cer şi lui iertare, în intenţiile lui bune, că am văzut şi fapte reprobabile şi nu mă opresc să le consemnez pe hârtie, măcar pe unele. Comandantul fiind omul către care se îndreaptă toate privirile echipajului, îi acord, fără voia mea, privilegiul incomod de a-l vedea pe el înaintea tuturora.

*

Dacă printr-o întâmplare nenorocoasă perioada de pescuit favorabil se va termina astăzi, ceea ce n-ar fi de mirare, de vreme ce asemenea perioade n-au ţinut

niciodată un număr prea mare de zile, „Galaţi”, care a venit aici tocmai acum, va fi îndreptăţit să creadă, chiar în afara omeniei, că i-am minţit, pe faţă sau în ascuns, în cifrele date până acuma.

Iar la noi, comandantul, adversarul „aglomerărilor”, şi superstiţioşii – avem destui, în cap cu nostromul – vor spune că „Galaţi” a venit aici cu ghinionul.

Rămâne să aducem jertfe lui Neptun şi celorlalte zeităţi ale mării.

Vânt de la nord; cerul, puţin înnorat de dimineaţă, m-a făcut să şovăi când mă pregăteam să ies la soare, iar când s-a luminat la prânz, n-am mai simţit îndemnul. Acum regret din toată inima: mi-am refuzat o bucurie reală, fără ca măcar să-mi ofer în schimb una imaginară.

„Granik” s-a dus şi mai departe spre sud – departe spre sud. Totuşi, într-o zi va trebui să ne reîntâlnim. Bolnavul lor e încă la noi, se plimbă pe punte, cu piciorul în ghips, stă la soare şi e foarte simpatic. Ai noştri îl îngrijesc şi-l înconjoară cu multă prietenie.

Urmărit de o neşansă similară, „Granik”, fără medic la bord (nu se obişnuieşte la un echipaj de numai patruzeci de oameni), a fost nevoit zilele trecute să intre în radă la Dakar

(era prea departe de noi) şi să ceară ajutor medical: încă un om cu piciorul fracturat! De data asta este unul cu o funcţie sedentară, radiotelegrafistul, repetând în formă benignă accidentul celui care, după ce şi-a dat drumul în Niagara protejat de un butoi de cauciuc şi a scăpat teafăr, şi-a sfârşit zilele ceva mai târziu la oraş, alunecând pe o coajă de banană.

Oare în ce împrejurări poate un radiotelegrafist să-şi fractureze piciorul? într-o situaţie primejdioasă a fost când a plecat de la noi noaptea, şi totuşi atunci i-au rămas întregi amândouă picioarele.

În afară de „Galaţi”, nu se mai vede niciun vas, în nicio parte a zărilor. Oare unde s-or fi dus, unde or fi înţepenit toate? Dar iată că la căderea nopţii au apărut două la orizont. Luminile de poziţie, cu neon, care se văd de la mare distanţă, sunt caracteristice pentru polonezi; totuşi, în niciun caz „Granik” nu poate fi printre ele – şi aş vrea să fie. Dar el e departe, spre sud.

Luni, 22. Întâlnire picarescă

Şi totuşi, bem apă desalinizată, fapt pe care mi l-a confirmat „discret” secundul, făcându-mi cu ochiul şi şoptindu-mi la ureche, să nu audă şi Costică Oţeleanu, timonierul de cart, aflat lângă noi, pe puntea de comandă. Iau informaţia drept oficială, deoarece secundul se îngrijeşte de consumul alimentelor şi al apei. Dar dacă aceasta este situaţia, nu înţeleg de ce se ţine secretă şi nu se anunţă echipajului, ca să nu mai dea naştere la zvonuri contradictorii şi astfel să se acrediteze ideea că apa obţinută pe vapor ar putea să ducă la tulburări organice. Nu-mi rămâne decât să cred că se calcă o legiuire şi cine a luat hotărârea n-are curaj s-o comunice, simţindu-se cu musca pe căciulă. Adevărul este că apa desalinizată n-a fost supusă nici unei analize şi nimeni nu-i cunoaşte formula.

Vântul de la nord a slăbit, astfel că nu se mai văd creste albe pe faţa oceanului; valurile se potolesc, fără să lase prea mare hulă. De dimineaţă până spre prânz, cerul a fost îndoielnic, dar apoi norii, destul de subţiri, s-au împrăştiat unii după alţii, dezvelind o boltă strălucitoare, cu desăvârşire senină.

Pescuitul a început, încă de ieri, să intre în faza mizeră.

Primul traul, azi de dimineaţă, a scos 4 – 5 tone; în schimb cel de la prânz numai câteva sute de kilograme…

„Galaţi” e în vederea noastră, mai în larg; de când au venit din sud, nu s-au apropiat niciodată prea mult de noi, ca şi când ne-ar despărţi baraje de mine. Le merge la fel de prost ca nouă, deci nu ne desparte nici măcar o soartă neegală; de ce-om fi atât de departe unii de alţii?

În schimb, altcineva a venit foarte aproape…

Astăzi am avut o întâlnire neprevăzută, inedită şi emoţionantă, cum voi socoti şi cum voi simţi totdeauna orice întâlnire pe ape, unde săptămâni şi luni nu vine nimeni…

Înainte de scoaterea primului traul, s-a apropiat un mic pescador spaniol, un vas de lemn, de 35 – 40 tone, cu pupa ascuţită, după modelul vaselor scandinave, dar cu forma mult mai greoaie, cu etrava, spre compensaţie, foarte „oceanică”. Pe punte se vedeau vreo doisprezece oameni, şi-or mai fi fost vreo doi la maşină. Căpitanul, în cabina timonei, de unde scotea capul din când în când, era un om uscat, subţire şi înalt, cărunt, cu un fel de vestă burgheză descheiată şi cu o… pălărie destul de civilă.

Vasul se chema „Fernando Joya”, iar portul lui de înregistrare era Ceuta, în strâmtoarea Gibraltarului, drum până acolo de minimum şapte-opt zile. Pe urmă am aflat că intră de obicei în porturi apropiate, probabil pe coasta marocană.

M-am întrebat ce-ar putea să însemne „Fernando Joya”, dacă nu-i numele unui personaj cunoscut, în politică, în arte, în istorie, sau dacă nu-i cumva o ortografiere greşită a neignoratului Goya. Neizbutind să fac nicio legătură în memorie, deşi mi-am dat oarecare osteneală, mărturisesc, cu toate riscurile, că nu ştiu nici acum cine a fost sau cine este Fernando

Joya. S-ar putea să nu fie altcineva decât armatorul!

Prin semne, de la distanţă, ne-au făcut să înţelegem – pescarii noştri s-au dumerit la iuţeală – că ne roagă să le

dăm peşte viu, pentru nadă, întrucât pescuiesc cu cârlige. Am răspuns pe aceeaşi cale să aştepte până ridicăm traulul, ceea ce la rândul lor au înţeles fără dificultate, dovadă că imediat au lăsat „puiul” la apă – o bărcuţă de 2 metri lungime – şi s-au aşezat în babord, escortându-ne cu răbdare.

I-am urmărit mult timp cu binoclul, care-mi mijlocea impresia că sunt chiar pe bordul lor, între oameni. Unii ne priveau cu simpatie şi curiozitate, alţii orânduiau parâmele, căpitanul scotea din când în când capul cu pălăria. Aşezat pe bocaportul de la prova, un flăcău de vreo douăzeci de ani mânca dintr-un castron de aluminiu, cu lingura, ceva care ar fi putut să fie o fiertură, de dovlecei cred, şi cred că destul de mizeră. Oricât ar părea de ciudat altora, mi s-a făcut dintr-odată poftă să gust din fiertura aceea, aşa de săracă…

Indiferent din ce ţară venea barcazul, erau acolo nişte bieţi pescari din Atlantic, paisprezece oameni care-şi duc viaţa luptându-se cu oceanul, dormind la înghesuială, ca sardelele în cutie, şi mâncând fiertură de dovlecei dintr-un castron de aluminiu… E adevărat, m-am gândit mai pe urmă, că nu rămân în ocean cu lunile; la câteva zile, poate la o săptămână, intră într-un port unde presupun că îi aşteaptă o sticlă de vin şi o femeie. Dar vai de mama lor dacă îi apucă vremea rea departe de coastă!

Comandantul a apărut pe punte tocmai când se vira traulul. M-am temut că o să privească răuvoitor musafirii sau chiar o să-i izgonească. M-am înşelat, deoarece le-a arătat mai multă bunăvoinţă decât mă aşteptasem. Îndată ce traulul a fost ridicat pe punte, a pus elicea la zero şi a lăsat vasul în derivă, ca să se poată apropia barca.

Au venit patru tineri, de optsprezece – douăzeci de ani, nu prea înalţi, destul de bine făcuţi, oacheşi, tip „toreador”;

numai unul, mai grăsuţ, cu părul roşcat, părea că nu face parte din aceeaşi familie.

— Prinde-o, torero! a strigat nu ştiu cine, aruncându-le o saulă ca să lege barcă şi folosind singurul cuvânt pe care îl cunoştea în limba spaniolă…

N-au venit cu mâna goală; e de bănuit că au obişnuinţa acestor vizite, pe care probabil le fac destul de des în ocean.

Unul ducea un pachet în hârtie albă, de mărimea a cinci-şase cărţi… Am crezut o clipă, nu cu totul prin absurd, că ne aduc scrisorile de la Dakar. Asemenea servicii prieteneşti se fac între vasele de pescuit, dar ei nu veneau de la Dakar, şi chiar dacă ar fi venit, n-aveau de unde să ştie că vor întâlni în ocean traulerul românesc „Constanţa”, unde optzeci şi unu de oameni aşteaptă arzător veşti de acasă.

În pachet erau cartoane cu ţigări; pe deasupra, altul avea o sticlă de whisky. I-am poftit să aleagă ce doresc din buncăr

— Şi aveau de unde alege! Comandantul nu voia să primească darurile lor, spre a nu lăsa impresia că am făcut un schimb, deci un act de negoţ. Am fost de părere să refuzăm ţigările, dar să primim băutura, ca să nu-i jignim.

Până la urmă am primit totul, deoarece s-au împotrivit cu îndârjire să ia ceva înapoi. Desigur, aşa aveau ordin de la căpitanul lor, şi poate aceasta este tradiţia; a trebuit s-o respectăm.

Când au coborât la buncăr, au făcut ochii mari; avusesem norocul să scoatem cele 4 – 5 tone obişnuite dimineaţa, ceea ce pentru ei apărea ca o cantitate enormă. Dar ce-ar fi făcut în faţa unuia din „tunurile” noastre de 30 de tone, adică întreg deplasamentul vasului lor?

Îi uluiau cu siguranţă şi maşinile de filat peşte, şi mecanizarea pescuitului, după cum cred că i-a uimit

largheţea cu care li s-a îngăduit să ia tot ce doresc. Au ales stavride mărunt, mai bun pentru nadă, având mai multă vitalitate, dar au luat, şi puţină scrumbie. Unul din ei, uitându-se pe furiş în jur şi urmărind să ne tragă clapa, a aruncat în fundul coşului, cu fereală şi cu mare dexteritate, ca un brav picaro din care se trage, o caracatiţă.

În bucătăria spaniolă, caracatiţa are multă căutare, ca şi sepia, aşa de preţuită în unele ţări. Sunt mulţumit că diseară vor avea o mâncare aleasă în locul fierturii de dovlecei…

Au luat întâi două coşuri, şi oamenii noştri i-au ajutat să le deşerte în barcă. Pe urmă, dacă au văzut că nu-i izgonim, au mai luat două, apoi încă unul, în total 250 – 300 de kilograme, destul ca să se umple barca.

Plecarea a fost comică, spre a nu spune aventuroasă; strapazanele rămăseseră sub grămada de peşte, iar fără ele n-aveau cum să vâslească. Apoi, o vâslă era plesnită, alta, din două bucăţi înnădite cu sfoară; de altfel, s-a şi rupt la prima încercare de a o propti în bordajul nostru, ca să îndepărteze barca. A îndepărtat-o curentul, câteva zeci de metri, apoi a venit barcazul lor şi i-a luat la remorcă.

Ne-am făcut semne prieteneşti… Şi totuşi ar fi fost bine să le dăm ţigările înapoi, să le fi dat şi-o sticlă de ţuică;

dar mi se spune că în toată cambuza nu mai e decât una, care în acest caz trebuie păstrată de leac – recunosc!

Comandantul a încredinţat darurile unuia din băieţii de la maşini, Croitoru, fiindcă el se nimerise aproape, recomandându-i să le împartă între oameni. Tocmai urca scara spre puntea bărcilor; ochii îi rămăseseră jinduitori pe sticla de whisky, Black Horse.

— Auzi, să le împarţi la toţi!

Pe urmă l-a descoperit în grup pe Marinescu; având la mână un panariţiu destul de complicat şi fiind scutit de

serviciu câteva zile, acesta venise să caşte gura în pijama. Prezenţa lui a însemnat pentru comandant salvarea, neaşteptată şi de ultim moment:

— Marinescu, sticla ia-o tu, să *vedem* ce-i cu ea!

Iar Marinescu, cunoscându-şi meseria, a luat sticla şi-a dus-o în cabina celui mai mare de pe vapor…

Spre a fi drept, mi se pare că la masa de prânz (nu mai eram acolo), sau la el în cabină, comandantul le-a oferit şi altora din băutură. Mai târziu, aflându-mă la plajă pe puntea etalon, Florin Vasiu, cambuzierul, a venit să mă cheme la doctor, la un pahar de whisky. Am refuzat, spunând că primesc bucuros dacă îl păstrează pe seara.

Însă cantitatea de whisky crescuse între timp, nu prin miracol, ca vinul la Cana Galileei, ci cum am să povestesc îndată…

Nu trecuse o jumătate de oră de la despărţirea de „Fernando Joya”, când în prova s-au ivit, era să zic „ca din pământ”, alte două pescadoare, identice, la o jumătate de milă unul de altul. Cel sosit întâi s-a aşezat în babord, şi oamenii au început să facă semne, agitând un peşte. Ştiam ce vor, chiar dacă nu şi-ar fi dat osteneala să-şi arate dorinţa. Comandantul le-a răspuns aproximativ, în toate graiurile câte i-au venit pe limbă, inclusiv româneşte, să aştepte până la ora 12. E ciudat că totuşi au înţeles, ba încă repede, dovadă că ne-au făcut semne de satisfacţie şi au rămas credincioşi să ne escorteze.

Vasul semăna întru totul cu cel de dimineaţă şi se numea

„Antonio y Salvador”. Alt nume de armator! m-am gândit.

Al treilea, care se apropiase şi el între timp, nici n-a mai dus tratative cu noi, ci a intrat răbdător şi încrezător în escortă. Numele lui m-a pus pe gânduri, când, privind cu binoclul, am descifrat pe cabina timonei: „Cristo de la

Expiración”. Acesta nu mai putea fi armator; era un nume de mănăstire sau de ordin bisericesc. Iar Antonio y Salvador putea să fie un sfânt… N-o fi la catolici un sfânt pe care să-l cheme

Fernando Joya?

Mă simt stânjenit de ignoranţa mea; aş mai avea atâtea de învăţat, dar când?

Au dat şi ei bărcile la apă, ca să nu piardă timp la momentul potrivit, să nu pierdem nici noi. Trase la remorcă în vârtejul elicei, cum erau mici ca nişte găoace, bărcile mergeau mai mult pe sub apă, iar bieţii pescari primeau valurile în obraz, fără pauză, aşa că îndată veşmintele li s-au udat, ca puse în albie, dacă fuseseră uscate vreodată.

La un moment dat, tot manevrând în apropiere, parcă temându-se să se ducă mai departe, cele două pescadoare rămase au fost în primejdie să se ciocnească; am auzit un claxon de alarmă, în loc de fluier, dar nimeni la ei nu şi-a pierdut capul, ba nici măcar n-a dat importanţă.

Mai târziu, când unul trecuse în faţă, barca lui era cât pe ce să fie răsturnată de celălalt. Urmărind poate întâietatea, cel din spate a mărit viteza, şi etrava lui, destul de frumos desenată, dar nu mai puţin primejdioasă, venea drept spre barcă. Pescarii – erau şi aici tot patru – s-au ridicat în picioare, ca să se apere cu vâslele. Vâslele însă au alunecat pe bordaj, şi atunci nu le-a rămas de făcut altceva decât să apuce etrava în braţe. Câteva clipe au stat aşa, spânzuraţi, în timp ce barca le juca sub picioare, luând apă când printr-un bord, când prin altul. Pe urmă, după alt semnal de claxon, barcazul din faţă, nelăsându-se învins, a mărit viteza la rândul lui, înscriindu-se într-un rondou, la stânga; atunci, pescarii şi-au reluat locul în barcă, netulburaţi, ca şi când nu se întâmplase nimic şi ar fi fost în patul lor de acasă, dacă au un pat şi o casă.

Copii ai oceanului… Să nu fi fost pescari, s-ar fi luptat cu taurii în arenă şi poate n-ar fi făcut o treabă mult mai primejdioasă, numai că ar fi avut mai mulţi spectatori decât astăzi – printre ei şi o *señora*, o Carmen reeditată, să-i încurajeze cu brunul şi arzătorul ei farmec.

N-au mai urcat pe punte, spre norocul, spre salvarea demnităţii noastre, căci scosesem unul din acele traule de mizerie estimate la câteva roabe. Au venit cu barca până sub bordaj şi am făcut legătura „telefonică”, după cum spun marinarii: o saulă având de două ori lungimea între vase alunecă în mâini de la unii la alţii; o parte, pe sus, vine; o alta, pe jos, la apă, se duce.

Le-am trimis pe această cale, agăţat de saulă, câte un sac de peşte; ei ne-au mulţumit cu câte o sticlă de whisky. Aşa s-a înmulţit băutura dorită de tot echipajul. Mi-a fost necaz însă că pescarii noştri le-au pus prea puţin peşte.

Mi s-a părut, dar poate impresia era stârnită de ceea ce la noi semăna a zgârcenie, că despărţirea de ei a fost bruscă şi necordială. Aş fi vrut să fiu sigur că aceşti necăjiţi luptători cu oceanul ne vor vorbi numai de bine când vor ajunge la casele lor, în Spania.

*

Traulul de după amiază scosese numai câteva sute de kilograme de peşte şi eram siguri că am intrat din nou într-o zodie neagră, cum s-a întâmplat periodic, când, cu totul pe neaşteptate şi fără ca ecograful să ne fi prevenit prin semnele lui neclare şi capricioase, seara ne-am pomenit cu un

„Tun” de 25 de tone, aproape numai scrumbie.

Comandantul a condus personal manevra traulului, cu obişnuita fanfară; poate era sincer temător să nu se întâmple un accident, ca ieri dimineaţă. Fapt este că a „gâdilat” în toate chipurile macaraua. („Încet, încetişor, vira, mai încet, vira, trage acum, haide, tare, stop,

încetişor „şi aşa mai departe.)

Dar, în sfârşit, sacul a ajuns pe punte, fără nicio supărare…

Supărarea rămâne a echipelor de noapte, nevoite să se apuce de lucru, şi încă din plin, tocmai când credeau că pot să se ducă la culcare. Nu că ar fi leneş vreunul; doar toţi doresc să umplem mai repede magaziile. Numai că mulţi erau „demobilizaţi” la ora aceea…

Ceilalţi, în schimb, şi-au regăsit fizionomiile optimiste, care se cam înnegriseră începând de ieri seară.

Nu-mi dau seama de ce sunt mulţumit de mine astăzi, deşi n-am făcut nicio treabă, decât că am stat la soare, cu mai multă sete şi mai multă plăcere decât altă dată. Şi soarele, după ce s-a strecurat printre nori până înaintea prânzului, învingându-i şi risipindu-i, a strălucit mai tare. Şi vântul a fost mai cald, şi oceanul mai albastru.

Am stat până spre amurg pe puntea compasului, şi astfel am prins acea culoare puţin ostenită, acea pace puţin melancolică a spaţiului, cunoscută din după-amiezile de la mare…

Sunt mulţumit fiindcă mă simt sănătos peste orice aşteptări, fiindcă îmi simt mintea trează, fiindcă pot să înţeleg câte ceva despre oameni. Dar, probabil mai mult decât orice, mă mulţumeşte faptul că merge bine treaba.

Azi-dimineaţă, după primul traul de 10 tone, vestitor al unei zile bune, ne-am adunat iarăşi, după obiceiul statornicit în ultima vreme, doctorul cu Marian şi cu mine, şi am făcut din nou socoteli pe hârtie. Marian, unul din cei mai inimoşi oameni din cei optzeci şi unu, e contabilul nostru, şi ne încredem în cifrele lui, deoarece foloseşte, aproape cu manie, rigla de calcul a inginerului.

Ne-au crescut speranţele în raport cu tonajul din magazie.

E de aşteptat ca, dacă pescuitul merge tot aşa, la 1

martie să ne apropiem de 600 de tone peşte congelat, adică să avem aproape gata magazia mare (nr. 1). Magazia nr. 2 mai poate lua vreo 200 de tone, deci când ajungem la ea înseamnă că avem dreptul că visăm la plecare.

Faţă de „Galaţi”, care şi-a început activitatea aici odată cu noi, avem înainte 350 de tone la cantitatea globală de peşte pescuit, chit că o bună parte a scăzut la cântar, până la o cincime, prefăcându-se în făină. În ceea ce mă priveşte, nu mă interesează să fim noi primii; îmi împart sentimentele între amândouă echipajele, deşi mi-am petrecut patru luni între oamenii de pe „Constanţa”. Mă interesează să ajungem cât mai repede în ţară, ca să distilez impresiile de astăzi, învălmăşite, nelimpezi şi obositoare, şi ca să tânjesc, sigur, după o oră însorită, la tropicul lăsat în urmă.

Fără explicaţie, Galaţi” nu se apropie de noi, ci continuă să rămână la distanţă destul de mare. Ieri după amiază, comandantul nostru l-a chemat pe comandantul lor la radio şi l-a poftit să vină aici, insistând în toate felurile, vestindu-l că ecograful arată peşte în cantităţi masive. Poate după răceala dinainte, invitaţia aceasta înflăcărată, numai că de ultimă oră, să i se fi părut celuilalt umilitoare; poate să fie la mijloc şi-o ambiţie copilărească. Fapt rămâne că la ora când noi ridicam traulul de 25 tone, „Galaţi” scotea doar o zecime…

Peste noapte au plecat, şi acum sunt pe 21 de grade latitudine – spre sud, dar nu departe: la vreo sută de mile.

N-am aflat cum i-a primit soarta în acele locuri, unde am fost şi noi săptămânile trecute şi unde aud că s-ar fi ivit peşte, dovadă că iarăşi se adună acolo vasele risipite o vreme.

*

Nu mai văzusem porumbeii de două zile; eram

convins că şi-au regăsit firea şi au plecat, în sfârşit, după atâta întârziere.

Îi urmăream cu gândul în drumul lor peste ocean, peste insule, peste continent, şi-mi deveniseră iarăşi simpatici, în amintire.

Dar nu! Sunt aici, domesticiţi, tembeli şi leneşi. Şi-au găsit un adăpost mai bun, pe unul din doriboturi. Într-un timp mai zburau în jurul vaporului; credeam că se antrenează, ca într-o zi să-şi reia zborul; adevărul este că zburau când se speriau de oameni. Acum nu se mai sperie de nimeni şi nu mai zboară. Doar o dată s-au pus în mişcare, 20 – 30 de metri, ca de la doribot să vină pe puntea compasului. M-am uitat la ei în silă şi cu regretul pueril că nu le pot transmite dezaprobarea.

La ora prânzului, pescadoarele de ieri s-au ivit din nou, ca la comandă; primul a sosit tocmai la timp, când se ridica traulul, şi, fără parlamentări prealabile, oamenii au şi aruncat saula, cu un sac, în care să le punem pomana.

Al doilea şi al treilea ne-au acostat curând după aceea, la cinci minute unul de altul, de parcă ar fi fost programate, ca să nu stea la coadă; au căpătat de asemeni câte un săculeţ.

Dar astăzi i-am privit altfel; ce fac ei este cerşetorie. Ieri înţelesesem că veneau de la uscat şi n-aveau nadă, pentru care ar fi trebuit să piardă cine ştie cât timp. Astăzi nu mai poate fi acceptată aceeaşi scuză şi explicaţie. Mi-e teamă de pe acum că au să vină şi mâine, anulând în sufletul meu ultimul licăr de simpatie.

Judecându-i pe ei astfel, judecând ca mai sus porumbeii, nu dovedesc oare intoleranţă? Poate! Dar sunt oare mai tolerant cu mine?

*

După atâtea îndoieli grele, însoţite uneori de revoltă sau de indignare, trebuie să-i recunosc, loial,

comandantului un merit însemnat: încăpăţânarea. Lui îi datorăm o parte din zilele infructuoase, dar tot lui o parte din zilele bune…

Suntem singuri astăzi, singuri cu desăvârşire, în aceeaşi zonă, în jurul tropicului, la 30 de mile de coasta africană. Toate vasele au fugit în clipa când n-a mai fost peşte. Noi am stat pe loc, spre revolta multora, şi a mea mai cu seamă, iar acum peştele a revenit, după nu mai ştiu câte zile de mizerie neagră, cu atât mai insuportabile cu cât oceanul, în jurul nostru, rămânea calm şi albastru.

Aş fi curios să aflu cât se pricepe comandantul la jocul de ruletă şi cât la ihtiologie. În jocul cu peştele a aplicat, poate din întâmplare, metoda numită la cazinou martingală.

Ea constă în a miza permanent pe soţ sau fără, pe roşu sau negru, dublând miza după fiecare pierdere; la un moment dat trebuie să câştigi, e imposibil ca bila să cadă la infinit pe aceeaşi culoare, şi atunci, cu potul crescut în progresie geometrică îţi acoperi toată paguba. La ruletă există totuşi un risc:

să atingi plafonul stabilit de bancă şi să nu mai poţi dubla;

În acest caz, chiar dacă îţi iese culoarea aleasă, câştigul rămâne mai mic decât pierderea.

Am jucat martingală cu peştele. Care o fi raportul între câştig şi pagubă?… Admit că poate fi favorabil – şi astfel am dreptul să resping ideea intoleranţei de care mă temeam mai devreme.

Calm, aproape plat, eu o briză uşoară de la nord, sesizabilă numai în unele clipe. Vaporul se leagănă leneş, la intervale, apoi mult timp pare nemişcat; e prima oară astăzi când mă întreb dacă nu cumva a obosit; pare posac…

Cer arzător de dimineaţă; tabla de pe punte se

încinge aşa de tare, încât se dilată, se umflă şi bubuie ca o tobă când calci pe ea.

Am stat la soare până la amiază, dar nu am senzaţia că fac plajă; mă coc într-un cuptor, rumenindu-mă cu suferinţă pe o parte şi alta…

A venit iarăşi „Cristo de la Expiración”, singur de astă dată. Ne-a urmărit, aşteptând să ridicăm traulul la ora pe care o cunoaşte. Nu m-a mai interesat să văd ce se întâmplă; spectacolul repetându-se devine plicticos şi penibil. E greu să-i refuzi, e ruşinos să le tot dai. Poate însă că lor nici nu le pasă; cerşitul e o îndeletnicire veche în Spania – iat-o extinsă şi pe apă… Lipseşte un Murillo, să le prindă trăsăturile, „înfrigurata nepăsare” (paradoxul îmi aparţine, dar îmi iau toată răspunderea acestei nelogice potriviri de cuvinte) cu care urmăresc scoaterea traulului, pe care totuşi îl aşteaptă, fiindcă altfel n-ar fi venit încoace.

Nu ştiu ce-au căpătat; am văzut o saulă întinsă de la ei la noi, dar am întors spatele, ca de la o întâmplare obscenă.

Dacă ei, împreună cu ceilalţi, au adus în prima zi o înviorare, un suflu din permanent aşteptatul „al optzeci şi doilea”, acum aş vrea să nu se mai întoarcă; sunt mai bucuros să rămânem numai noi, cei optzeci şi unu, în alcătuirea primară a echipajului, care mi se pare suficientă şi pură.

Rezultat al martingalei surâzătoare ieri, azi scoatem peşte mărunt şi în cantităţi mediocre. Iar trebuie să ne înarmăm cu răbdare, iar să revizuim planurile. Dublăm miza şi continuăm martingala.

De când suntem în sud, în două rânduri a căzut câte-o fărâmă de ploaie; aş vrea să plouă cu găleata într-o zi, o ploaie bună de vară; îi simt nevoia şi sufleteşte, şi organic.

Aş vrea să tune, să fulgere, să fie furtună, să ne răvăşească puţin, să ne electrocuteze, să ne cureţe zgura.

Joi, 25. Cocorii

Poate fiindcă m-am gândit ieri la ploaie o fi plouat astăzi, însă nu pe ocean, ci deasupra uscatului, departe. Am văzut norii înşiraţi pe orizont, ca nişte curele vinete, groase şi zdrenţuite, am simţit în închipuire, dar ca pe o realitate, ropotul ploii şi mirosul pământului umed…

Nu cred să fie nostalgia uscatului; nu mi-e dor de el, cel puţin acum, nu-i simt nevoia – şi dacă mâine am s-o simt nu înseamnă că m-am contrazis. Simt nevoia oamenilor pentru care am afecţiune. Dacă ei ar putea să fie aici o zi, aş fi în stare să-mi continui călătoria mult timp (era să spun, minţind: infinit). Mult timp, adică luni, un an, chiar doi, şi încă nu-mi dau seama câţi, cu condiţia ca din când în când prietenii mei să mai vină o zi, pe urmă alta, după alt timp – iar printre ei Gândul Bun, al cărei fular… Nu-i o greşeală de ortografie: Gândul Bun e într-adevăr un feminin. Iar mărturisirea nu mi se pare o indiscreţie, azi, când totul e atât de departe!

Numai fularul rămâne aici, cu apa oceanului evaporată din ţesătura lui caldă, ceea ce nu-i anulează participarea la aventură şi la aşteptările mele nostalgice…

*

Deşi nu strălucit, pescuitul ne ţine pe linia de plutire şi nu ne dărâmă speranţele. Ieri s-au prins cu totul cam 30 de tone, din care însă numai vreo 9 bune pentru congelat. Oricum, nimic nu se aruncă; treptat, creşte cantitatea făinii –

avem 150 de tone astăzi; în curând, magazia mare o să fie plină.

„Galaţi”, plecat la sud, e vorba să se întoarcă. „Granik”.

patrulează fără succes, dincolo de ei, departe… Spre

sud.

Vasele care au coborât mai mult, pe la 7 grade, prind ceva, după cum am aflat ieri interceptându-le convorbirile radiofonice, dar nu mai mult decât noi – şi au străbătut atâta drum!

Rămânem credincioşi deci vechii zone, în jurul tropicului;

stăruinţa aceasta până acum s-a dovedit folositoare. Mă mir însă de ce „Galaţi” şi „Granik”, şi chiar alţii, nu se lipesc de noi, ci umblă capii pe faţa oceanului.

Nu prindem decât puţină scrumbie, şi nu-i de mirare; de multe zile, scrumbia e vizibilă la suprafaţă, în bancuri masive, înconjurându-ne şi dând altă culoare oceanului, schimbându-i înfăţişarea, ridându-l, într-o microzvârcolire continuă; dacă peştele e sus, fireşte că nu poate să intre în traulul care mătură fundul, pe întuneric.

Apare la suprafaţă mai ales spre seară, ceea ce corespunde de altfel canoanelor. Dar astăzi am văzut masele de scrumbii tot timpul, ziua-n amiaza mare

E ciudat că deşi foarte vizibile – uneori li se disting burţile argintii săltând peste valuri – pescăruşii sau cormoranii care zboară pe sus, şi am constatat cât au privirea de vie, trec fără a încerca să le atace. La început am crezut că sunt sătui; totuşi, când scoatem traulul se reped în stoluri, ţintesc, se scufundă, muncesc din greu pentru a-şi câştiga partea de mâncare. Să fie prea iute, prea dibaci peştele, iar păsările să-şi cunoască inferioritatea? Greu de crezut; aşa cum merg, în bancuri compacte, nu ştiu ce manevră ar putea face scrumbiile, în grămadă, spre a scăpa de rapidele atacuri aeriene.

Deunăzi, în timpul prânzului, am văzut zburând spre nord un cârd de păsări care, după aspect, mărime şi

culoare, după formaţia triunghiului şi… după calendar, n-ar putea să fie decât cocorii, întorcându-se „din ţările calde”.

I-am urmărit cu emoţie, gândindu-mă că poate vor ajunge în nordul Dunării, vestind primăvara.

Mă întreb însă din ce „ţară caldă” puteau să vină, dacă zburau pe deasupra oceanului? Pe longitudinea noastră, singurul pământ la sud sunt insulele Capului Verde. De acolo să fi plecat oare? Dar chiar şi aşa, de ce nu s-au abătut spre ţărm, unde ar fi putut să găsească loc de odihnă şi hrană?

Nu cunosc obiceiurile cocorilor şi n-avem aici o carte de ornitologie. Nu ştiu de ce zburau pe deasupra oceanului; poate în călătoria lor lungă nu au nevoie nici de odihnă, nici de hrană şi poate în larg îi întâmpină primejdii mai puţine. Dacă ornitologii nu admit teoria, înseamnă că erau alte păsări călătoare.

În amintirea mea, însă, nu las să se amestece nimeni: la

23 februarie, ora 12, am văzut zburând spre nord un cârd de cocori, la 30 de mile de coasta Africii. „Mergeţi cu bine – le-am spus în gând – şi duceţi cu voi o primăvară timpurie!”.

Vineri, 26. Neprevăzutul, neprevederea

Astăzi am primit din ţară o dispoziţie neaşteptată: să punem pe primul plan congelarea, şi când avem gata 850 de tone să ne întoarcem, renunţând la făină. Dispoziţia e neaşteptată, deşi logică: fabrica de făină e o anexă, rentabilă cât timp funcţionează paralel cu congelarea. Dar ca să ţii în ocean un vapor de 3.600 de tone, cu instalaţiile lui complexe, cu un echipaj de optzeci de oameni, şi să pescuieşti numai pentru a obţine acel maximum 6 sau 7 tone de făină zilnic, ar fi o eroare, în ceea ce mă priveşte, aşteptam de mult radiograma neaşteptată – şi-am spus, la

vreme, numai că nimeni n-a vrut să mă creadă…

Dispoziţia a produs fierbere şi multă zăpăceală. Partizanii

„Întrecerii” cu „Galaţi” s-au pomenit în încurcătură. De unde până ieri aveam un avans de 375 tone la peştele pescuit, echivalentul a 75 tone de făină, iar la congelare eram în urmă cu 20 de tone, deodată ne-am pomenit cu avansul anulat şi am rămas numai cu minusul. Fireşte, nu-i o pagubă că avem plusul de făină, care va fi valorificat, material şi moral… întrecerea se pune în clipa asta pe ambiţia de a ajunge primii în ţară.

De aceea comandantul a hotărât pe loc să nu mai intrăm în

Dakar, deşi el însuşi ceruse escala, cu argumentul neinventat că avem nevoie de alimente şi mai cu seamă de apă.

Intrarea în port însemnând câteva zile de întârziere, în acest timp „Galaţi” ar putea să se distanţeze de noi cu zeci de tone, creând „primejdia” de a nu-l mai putea ajunge niciodată. Dornic să învingă cu orice preţ, comandantul îşi face iluzia, sigur irealizabilă, că vom congela în medie 20 de tone pe zi, şi socoteşte că astfel vom putea să terminăm totul în mai puţin de trei săptămâni. Se spune că a şi telegrafiat în ţară, anunţându-şi hotărârea pripită şi unilaterală. Ar urma deci ca douăzeci de zile să bem apă distilată în continuare, iar alimentele să le drămuim cu şi mai mare economie…

Şi dacă vor fi mai mult de douăzeci de zile?… Şi dacă vor fi, ceea ce este mai mult ca sigur, treizeci de zile?… Şi dacă vor fi patruzeci, ceea ce nu-i exclus, cum n-ar fi exclusă nici chiar o cifră mai mare?…

Corespondenţa echipajului, care ne aşteaptă, în sfârşit, la

Dakar, nu se mai pune la socoteală. Aud că se va

telegrafia să fie trimisă la Gibraltar, spre a o ridica la înapoiere, când vom mai avea şase-şapte zile până în ţară.

Sper că toate acestea sunt numai zvonuri sau tatonări, „ambardee”, oscilaţiile spiritului uman lipsit de hotărâre, semănând cu oscilaţiile vaporului pe furtună. Dacă s-ar adeveri, ar fi o dovadă de nesocotinţă şi cruzime. Iar totul, numai pentru o iluzorie cunună de lauri!...

Neavând dreptul să-mi spun părerile, îmi ascund revolta;

nu pot face la fel cu nedumerirea şi cu tristeţea. Sunt trist ca după o pierdere ireparabilă şi e în mine o prăbuşire; nu mă pot împăca de loc cu gândul că n-o să mai am scrisorile pe care speram să le primesc în câteva zile. Şi, bineînţeles, regret dureros că n-o să debarcăm pe coasta Africii, aflată la câteva zeci de mile.

În această călătorie grea datorită duratei ei şi lipsei de legătură cu lumea, cred că fiecare şi-a găsit o compensaţie, după nevoile inimii. Compensaţia mea erau soarele şi Dakarul...

Azi n-am stat la soare, ba chiar l-am privit cu ură.

Sâmbătă, 27. Caracterele în naraţiune

N-ai dreptul să urăşti soarele; azi s-a răzbunat şi a rămas ascuns în nori, de dimineaţă până seara. Norii de pe cer nu erau însă mai negri decât cei din mine.

Astă-noapte, în larg a fost furtună, cu fulgere spun unii, dar nu le-am văzut; nu mai voiam să văd nimic, nu mai voiam să ştiu de nimeni.

Peste noi, furtuna a trimis doar o hulă, pe care a trebuit s-o simt, către ziuă, când a început să-mi rostogolească pe jos lucrurile din cabină, lăsate în voie de multă vreme...

N-au fost zvonuri; renunţarea la Dakar este anunţată oficial în ţară; sper ca la minister să trezească măcar o

nedumerire.

Singurul meu nenoroc în această călătorie, care mi-a dat multe bătăi de inimă, singura dezamăgire, este comandantul, ales de mine. Pentru el am venit pe „Constanţa”, şi cred că i-am şi spus, încă din ziua îmbarcării, făcându-i o declaraţie de încredere şi simpatie. Mă bucuram, în timiditatea mea faţă de o călătorie lungă şi grea, cum o socotea toată lumea, să fiu în preajma unui om apropiat prin vârstă de mine. Mă simţeam încurajat, deoarece nici el nu mai era tocmai tânăr şi obţineam astfel un fel de garanţie a vârstei mele. Nu ştiu dacă m-am înşelat vreodată în viaţă cum m-am înşelat acuma;

e prea bătrân, iar eu sunt prea tânăr.

Aseară, când se vorbea cu îngrijorare despre lipsa alimentelor, despre ciudata lui hotărâre, în oficiu a început să sfârâie omleta tradiţională. Nu-i cine ştie ce o omletă de două, patru sau şase ouă africane, sustrase din raţia echipajului; dar rămâne un abuz, ba încă dublu: faţă de echipaj şi faţă de viscere.

Echipajul tace; nu ştiu ce zice ficatul comandantului. Cred că lucrează din greu, participând şi el, în felul lui, la greutăţile noastre.

*

Dacă jurnalul meu este o naraţiune, ea nu-i în niciun caz

„Făcută”; am relatat întâmplările, fă-a să urmăresc vreo regulă a genului. S-ar putea să aibă o gradaţie, venită de la sine, şi chiar un nod dramatic, cum se cere. Oricum, nodul dramatic îl simt, în mine şi în cei care mă înconjoară. El trebuie căutat în întâmplările de ieri, de astăzi, din primele zile următoare.

Ne apropiem, dacă n-am atins-o, de o culme a conflictului şi a încordării…

Toate argumentele invocate în radiograma de acum

zece zile erau grave, şi ministerul a ţinut seama de ele, dovadă că a aprobat escala, fără întârziere.

De ce astăzi se trece peste lipsa apei şi a mâncării? Ce se întâmplă cu demoralizarea echipajului? De ce nu mai avem nevoie de o anumită plasă, a cărei lipsă a fost invocată de asemeni – n-am notat la vreme – şi care ne aşteaptă la

Dakar, trimisă acolo cu cheltuială?

Dar aceste întrebări n-ar trebui să mi le pun eu, ci aceia care în clipa de faţă, departe de aici, privesc două telegrame atât de contradictorii. De ce nu îşi dau seama că una din ele este mincinoasă? Aştept judecata lor şi dezlegarea conflictului.

Până atunci simt un nod de ştreang – ar putea să fie chiar nodul dramatic – strângându-mi grumazul.

*

Compartimentul maşinilor, care cuprinde nu doar motoarele şi generatoarele de curent electric, ci are ramificaţii pe tot vasul, de la vinciul ancorelor până la vinciul traulului, funcţionează fără greş, fără poticneli şi fără lacună, de la începutul călătoriei. Recunosc meritele şefului mecanic, fiindcă oricât de buni ar fi oamenii, cineva trebuie să-i organizeze, să le urmărească activitatea într-un spaţiu extins pe întreg vaporul, şi îmi dau seama că aici se cere pricepere tehnică şi virtute bărbătească. Dacă şefului mecanic îi lipseşte ceva dintr-una, o suplineşte cu cealaltă, într-un echilibru lăudabil.

Îi mai recunosc simpatia pe care mi-a arătat-o încă dinaintea îmbarcării şi felul îndatoritor cum s-a purtat cu mine întotdeauna. Când ne întâlnim pe coridoare sau la masă, mă salută cu un salamalec turcesc, puţin cam stângaci, lipsindu-i exerciţiul politeţii orientale; dar tinde să şi-o asume – o socoteşte, presupun, mai elocventă decât politeţea noastră valahă. Îi sunt recunoscător pentru

multe, iar în ultima vreme pentru un vraf de pacheţele cu prafuri japoneze din care se fac excelente şi miraculoase băuturi răcoritoare; mi le-a dăruit fără zgârcenie, iar eu le-am primit fără ezitare. În atmosfera tropicală, apa de băut, aşa cum ne-o furnizează *Atlasul*, poate lipsită de săruri sau cu sărurile rău dozate, nu te satură niciodată. Prafurile, care se transformă instantaneu într-o băutură spumoasă, plină de arome, amintind gustul lămâii, zmeurei, portocalei, ananasului şi altele, sunt o binefacere, iar pentru mine, gestul şefului mecanic înseamnă o generozitate, de vreme ce darul lui nu era scos dintr-o rezervă inepuizabilă; făcându-mi un hatâr, e sigur că s-a privat pe sine.

În ziua plecării, când coboram pe Dunăre, iar comandantul mă populariza, adresându-se ţărmurilor cu ajutorul megafonului, şeful mecanic mi-a şoptit la ureche un comentariu ironic, la adresa vorbitorului; nu aveam nevoie de el; discursul mă stânjenea, de la prima lui repetare, după ce mă emoţionase sincer prima oară.

Şi în comandant era o sinceritate – i-o recunosc după atâtea zile; nu urmărea, cum şi-a închipuit şeful mecanic, „să se pună bine cu musafirul”, cu martorul inoportun al călătoriei, ca el să-l popularizeze la rându-i. Era doar într-o anumită stare de euforie, depistată de mine cu întârziere, şi, cum discursurile, mai ales amplificate electric, îi amplifică eul, găsise în mine prilejul să-şi exerseze elocvenţa de-a lungul Dunării.

Am dedus din acea întâmplare iniţială că între comandant şi şeful mecanic nu există simpatie. Mai târziu, şi unul, şi altul şi-au confirmat sentimentele, ba le-au dus până la ostilitate, ceartă, uneori declarată. Se dispreţuiesc şi se suspectează, comentându-se răuvoitor şi chiar cu martori. A deduce cauzele nu mi-a fost prea greu; a le scrie mi se pare o complicaţie inutilă şi-o înveninare a paginilor

mele, în care aş fi vrut să redau numai bucuria, iubirea şi soarele.

N-aş fi notat impresiile acestea întristătoare, dovadă că atâta timp am trecut peste ele; nu că le-aş fi socotit o delaţiune:

regulile naraţiunii mă scutesc de asemenea învinuire. Aşteptam poate clipa întâlnirii cordiale între cei doi oameni, ceea ce nu mi se părea o imposibilitate, când totul este comun în ţelurile noastre; acea înetâlnire ar fi şters amintirile rele şi mi-ar fi dat prilejul să consemnez victoria omeniei asupra invidiilor şi meschinăriilor.

Ei bine, cordialitatea şefului mecanic a izbucnit dintr-odată, fără explicaţie şi atât de stânjenitoare în rondoul acesta de

180 grade, încât a produs asupra mea efectul contrariu; în loc să mă bucur, simt silă şi suspiciune.

Cam de alaltăieri, omul e în alte toane; umblă încruntat şi nu mai face salamalecuri când ne întâlnim la masă sau pe coridoare; în schimb, a început să-şi iubească violent rivalul.

Nu ştiu ce urmăreşte, pentru azi, pentru mai târziu, dar, ca un miel uns la gură cu miere, e mereu pe puntea de comandă şi se gudură în jurul comandantului. El, care a dat alarma că se termină apa, că *Atlasul* nu dovedeşte nevoile consumului, se oferă astăzi să furnizeze apă în cantitate suficientă, oricât timp de acum încolo, şi astfel se asociază în anularea celui mai grav motiv care ne obliga să intrăm în port pentru aprovizionare.

— Trebuie să facem sacrificii! a spus astăzi, perorând cu emfază pe puntea de comandă.

Comandantul n-a răspuns nimic, dar nostromul i-a râs în spate… Desigur, un om nu îşi construieşte devotamentul şi spiritul de sacrificiu şi „sinceritatea” de la

o zi la alta şi nici nu-i poate păcăli cu prea multă uşurinţă pe ceilalţi.

Până una-alta, se bea apă distilată. Nu de o zi sau două, şi nu până mâine. Întrucât mă priveşte, beau, e drept cu economie, din miraculoasa licoare concentrată în pliculeţele pe care mi le-a dăruit şeful mecanic pe vremea salamalecurilor.

Duminică, 28. De partea echipajului

Luna februarie se termină cu deprimare…

Cerul, înnorat ca şi ieri, a început să se limpezească abia după amiază, dar era prea târziu să mai stau la soare, spre a şterge, în parte, umbra din inimă.

A burat puţin înaintea prânzului; departe de a fi ploaia pe care o aşteptam acum câteva zile.

Printr-un noroc continuu, prindem peşte în cantităţi mulţumitoare. Cum urmărim s-o luăm înaintea „Galaţi”-ului, într-o întrecere îndârjită, dar neanunţată şi pe alocuri lipsită de loialitate, notez că astă-noapte am depăşit cantitatea declarată de ei chiar şi la congelare. Mi se pare că-i un triumf fără glorie…

Nu s-a comunicat nimic echipajului despre anularea intrării în Dakar. Oamenii au aflat, câte unii, dar cei mai mulţi pot crede că sunt numai zvonuri.

Aseară, comitetul de cantină s-a întrunit ca să stabilească meniul pe luna viitoare. Cu ocazia aceasta, cifrele privitoare la alimente au ieşit pe deplin la lumină. Pe lângă faptul că nu mai avem legume (doar ceapă, morcovi şi foarte puţini cartofi), chiar făina, carnea, orezul nu mai ajung decât pentru douăzeci şi ceva de zile.

Aflând situaţia, comandantul spune că „a fost indus în eroare”. Recunoaşte că a făcut o greşeală, dar refuză să revină asupra hotărârii, pe motivul greu de transcris că „nu linge unde a scuipat”. Demnitate!…

Secundul l-a rugat, cu multă înţelepciune, ca măcar

să telegrafieze la Dakar agentului, cerându-i să nu expedieze deocamdată la Gibraltar corespondenţa şi plasa, „pentru orice eventualitate”. „Eventualitatea” însemna, în termeni diplomatici, obligaţia de-a intra totuşi în port, de voie, de nevoie, în ziua când, întârziind peste toate prevederile, nimeni, nici chiar mai-marele peste toate, n-ar mai avea ce să mănânce, în ziua când, pierzând ultimul traul, ne-ar trebui plasa.

Şi sugestia aceasta, atât de nevinovată, a fost respinsă, deşi nu angaja la nimic şi nu afecta decât ambiţia comandantului.

Interlocutorul său a insistat:

— Dar ce facem dacă rămânem fără traul?

— Merg la Gibraltar! Am dreptul să hotărăsc! Sunt comandant…

Asemenea hotărâri se pot lua de către un comandant, în caz de forţă majoră. Ce forţă majoră ar putea fi invocată pentru un drum de şase zile până la Gibraltar, în locul unuia de trei ori mai scurt, până la Dakarul unde totul ne aşteaptă?

Secundul s-a înclinat; toţi trebuie să se încline. Iar eu notez cronica zilei, spre a nu o uita.

Aseară, pe puntea de lucru, în timp ce se golea traulul, ce-i drept, foarte gras, comandantul a întrebat, în gura mare şi bine dispus, ca tot omul mulţumit de munca sa, uitând contribuţia celorlalţi:

— Ce-avem de mâncare?

— Pârjoale cu orez şi ceai.

Atunci, în auzul tuturor oamenilor aflaţi acolo, a poruncit, pentru bucătar:

— Cu pârjoalele e în regulă. Dar în locul ceaiului să-mi facă altceva!

Şi ceilalţi, care munciseră toată ziua, şi cei care aveau să muncească toată noaptea ar fi vrut „altceva” în

locul searbădului ceai – apă colorată cu zahăr ars.

Şeful mecanic continuă să-i dea târcoale comandantului;

slugărnicia e şi mai inexplicabilă dacă o compari cu vechea lui aroganţă. Între tonurile cu care poate fi linguşit un om, de obicei mieroase, există şi unul „grav”; îl descopăr prima dată.

Recunosc, este mai eficace, mai convingător decât altele, dar cere mai multă artă. Foarte grav, cu convingere profundă, şeful mecanic îi spune comandantului:

— Aţi *ştiut* să găsiţi zona exactă!

Îţi vine să urli, dacă nu să-l arunci în ocean.

Mă abţin să spun ceva sau chiar să-i adresez o privire ironică, fiindcă i-am consumat prafurile răcoritoare şi i-am primit salamalecurile… Şi dacă o fi sincer, cum sper că a fost sincer cu mine altă dată? Atâtea se pot schimba în firea omului, după luni şi luni de balans!

Astăzi, înaintea prânzului, aflându-mă în cabină şi privind cu amărăciune cerul înnorat, oceanul vânăt şi pustiu, am auzit pe neaşteptate fluierul vaporului, dând cele trei semnale de salut.

M-am dus în bordul celălalt să văd cine trece, în partea mea nevăzându-se nicio navă. Era „Galaţi”, care ne depăşea la câteva cabluri. Au salutat ei de data asta; le-am răspuns

— Nu se putea altfel!

Cât mă emoţionau altă dată aceste semnale, aceste semne de prietenie pe care şi le trimit marinarii când se întâlnesc pe ape! Şi astăzi, încă, auzindu-le am fost tulburat, mi-am simţit inima înviorată. Chiar dacă există undeva o neînţelegere şi ea generează o ostilitate, fluierele vapoarelor nu o arată, iar echipajele rămân comunităţi brave, deasupra oricărei patimi.

De alaltăieri n-am mai fost pe puntea de comandă. Am de gând ca până la sfârşitul călătoriei să nu mai pun piciorul acolo, după cum am de gând să evit, în limitele maxime ale posibilului, orice întâlnire cu comandantul. Azi l-am văzut în faţa mea, în timp ce mă duceam să urmăresc scoaterea traulului de la prânz, şi m-am întors instinctiv, ceea ce ar putea să pară un gest dictat de patimă, când numai câteva rânduri mai sus am respins patima. În realitate e un gest defensiv, cu intenţia desolidarizării. Deoarece simt, tacită, suferinţa şi nemulţumirea oamenilor şi nu am dreptul nici s-o aprob, nici s-o comentez, vreau ca ei, care mă pot socoti aliatul şi răsfăţatul comandantului, să ştie că resping asemenea alianţă şi orice favoare decurgând din ea. Aş părăsi şi locul de la masă şi m-aş duce să mănânc în careul marinarilor, dacă astfel ostentaţia n-ar fi prea brutală şi n-ar cere explicaţii.

Mi-am propus să păstrez o tăcere îngheţată.

*

Ieri, secundul i-a cerut doctorului, care este şi bibliotecarul vasului, o carte de citit „mai frumoasă”.

— Nu pentru mine; pentru comandant. Vrea să se odihnească după amiază şi să facă… puţină literatură.

— Lăsaţi-l doar să se odihnească! i-a răspuns doctorul, care uneori e mucalit cu seriozitate.

Şi astfel, comandantul a scăpat ultima ocazie de a se atinge *prima dată* de o carte în călătoria mai lungă de patru luni până astăzi.

Luni, 1 martie. Aruncăm ancora în lună

După tradiţie, e prima zi de primăvară acasă, dar eu mi-am trăit primăvara demult, e drept că în pripă, mi-am trăit apoi vara din plin. Ieri, atmosfera amintea toamnele din ţară, sfârşitul unui septembrie înnorat, fără să fie încă rece, şi m-am speriat că timpul o ia razna.

Azi a revenit vremea frumoasă, caldă, blândă, profundă, de august. Am stat la soare multe ceasuri, gândindu-mă iarăşi, calm, să iau din călătorie numai ceea ce se poate…

*

Traulul de aseară, împotriva aşteptărilor şi-mpotriva obiceiului, a ieşit aproape gol; cred că avea mai puţin de o tonă.

În schimb, azi-dimineaţă am scos peste 20 de tone, din care la amiază mai rămăseseră în buncăr poate jumătate, deşi nu în stare prea bună.

Nu se poate conta prea mult pe traulul de la prânz; s-a restatornicit ritmul observat la începutul campaniei din sud – pescuim mai bine dimineaţa şi seara.

Spre surprinderea tuturor a, sacul din miezul zilei a ieşit plin, peste 25 de tone, majoritatea bun pentru congelare. Tocmai atunci, „Galaţi” a venit cu mare viteză şi a virat, aşezându-se în pupa noastră, desigur ca oamenii de acolo să vadă ce scoatem. Au văzut, ba încă limpede, fiindcă erau aproape.

Ei nu au pescuit astăzi decât 3 tone; avem acum înaintea lor 18 tone la congelare, iar la pescuitul global peste 400.

În convorbirea radio care a urmat şi-au manifestat nedumerirea, îngrijorarea, poate chiar disperarea; nu mai ştiu ce să facă… Doar traulează în vecinătate!… N-ar fi de presupus altceva decât că e la mijloc un defect al traulului sau al panourilor, ceva care ne-a făcut şi pe noi, odată, să ne chinuim degeaba, deşi alţii pescuiau cu spor în aceleaşi ape.

Înaintea prânzului, în afară de „Galaţi”, a mai apărut un trauler la câteva mile, şi a mers un timp în aceeaşi direcţie cu noi; apoi s-a îndepărtat încetul cu încetul, până s-a topit la orizontul care ne desparte de restul lumii. Tot

la orizont s-au mai zărit două vase, însă nu s-au apropiat, ci au făcut calea întoarsă, ducându-se cine ştie unde... Nu mai pot crede în ceva, fie şi apa oceanului, existând dincolo de limitele vederii.

Nu înţeleg ce se întâmplă; se pare că tuturor a le merge prost pe coasta Africii; „Granik”, care vine încet spre nord, pescuieşte nimica toată. Cum de nu dibuiesc şi alţii zona aceasta?

Necunoscutul agent din Dakar ne-a trimis o radiogramă neaşteptată: Când sosim şi ce nevoi avem? Ar reieşi că n-a primit din ţară anularea intrării noastre. E drept că telegrama lui e datată 27 februarie şi ne-a venit cu întârziere, deoarece până azi nu ne-a găsit staţia de coastă. „Incidentul”, ca să-l numesc astfel, adică hotărârea pripită a comandantului, s-a întâmplat în ziua de 26. Poate până a doua zi n-a fost timp să ajungă telegrama din ţară; poate, din prevedere, nici n-a fost expediată. În mod normal, cumpănind situaţia cu bun-simţ şi cu bune intenţii, la minister trebuie să se fi observat cât de ilogic, de bizar, este refuzul comandantului de a intra în port, după ce cu un număr de zile mai înainte anunţase alarmat că nu mai avem nici de unele. Or, pentru cineva aflat chiar departe şi având multe treburi în mijlocul Bucureştiului va fi limpede că între timp n-a putut să ne pice mană cerească.

În sfârşit, telegrama de la Dakar i-a ajutat comandantului să iasă din impas, împăcând şi capra, şi varza, lăsând calea deschisă spre o viitoare escală, fără să lase şi impresia că îşi calcă pe suflet. La drept vorbind, nu s-a schimbat nimic, ci ne-am asigurat doar o nădejde imaginară. Agentului i-am răspuns astfel: „Vă vom anunţa în timp util data sosirii şi nevoile noastre de aprovizionare”. Nu ştiu dacă aruncând o ancoră în lună am fi avut, practic, un folos mai mare. Dar ce-am fi putut face altceva? Luna e singurul ţărm pe care îl vedem câteodată.

XI VÂNT DIN SAHARA

Marţi, 2. O compensaţie în ficţiune

Totul decurge asemănător, de la o zi la alta; am intrat într-un fel de anestezie, care a eliminat de pe bord amintirea momentelor grele şi teama că ele ar putea să revină.

„Galaţi” a început să pescuiască spornic, totuşi rămâne în urmă cu vreo 30 de tone la congelare. Cum însă pare că ei lucrează mai organizat, ar avea nevoie numai de câteva zile norocoase ca să ne lase iarăşi în urmă, şi atunci – deşertăciunea deşertăciunilor – adio glorie, adio lauri!

*

Cineva mi-a destăinuit că autorul principal al planului de a nu mai intra la Dakar, cel care s-a luptat să-l convingă pe comandant, ar fi secundul, deşi acum se străduieşte să îndrepte relele, dezmeticit şi alarmat de împuţinarea mâncării. S-ar putea să fie aşa, dacă mă gândesc la multe gesturi ale lui şi mai cu seamă la aversiunea pe care a manifestat-o de la început pentru acest port „sălbatic” şi scump. Desigur că tânjea, ca mulţi alţii, după Las Palmas, unde preţurile ar fi chiar mai mici decât la Gibraltar. Nu înţeleg cum poţi întoarce spatele unui port îndepărtat, unde n-ai mai fost niciodată, unde nu se ştie dacă ai să mai vii cândva; cum poţi refuza să cunoşti o lume nouă, geografia, peisajul, oamenii, pe motivul că acolo nu poţi face niciun fel de negustorie convenabilă?

Sunt inert; deşi sănătos, mă simt fără vlagă.

De ce oare comandantul, căruia îi plac discursurile şi le debitează ori de câte ori poate, trimiţându-şi glasul amplificat în toate ungherele vasului, nu găseşte potrivit să anunţe oficial echipajul că nu mai intrăm la Dakar?

Mulţi încă nu vor să creadă, socotind că sunt numai

zvonuri – şi aşteaptă.

Sunt inert; nu mă simt în stare să duc până la capăt nici măcar unul din nenumăratele gânduri care mă urmăresc şi mă torturează.

Şi totuşi…

De câteva zile mi-a revenit, la început nebuloasă, ideea că vechea călătorie proiectată acum douăzeci de ani ar putea fi readusă în imaginaţie. Poate este un reflex de apărare; caut ceva în mine, mă întorc la speranţe vechi şi abandonate, ca să trec mai uşor peste irealizarea de astăzi. Fac iarăşi planuri, în minte, şi nu mi se par de loc amăgitoare – am puterea fragilă de a crede în ficţiune. Mă şi gândesc unde şi cum s-ar putea construi un vas de 40 – 50 de tone (începe să fie confortabil), un motovelier de data asta – începe să fie prudent şi se potriveşte mai bine cu vârsta când nu mai poţi irosi zilele.

Pe un asemenea vas, cu înlesniri moderne, călătoria ar fi sigură, şi neistovitoare. În doi ani, după un itinerariu aproximativ (nici măcar nu l-am urmărit pe hartă), s-ar putea atinge toate punctele de pe glob citate în geografie şi în cultura omenească, dându-se roată tuturor continentelor. Desigur, ar trebui folosită cu chibzuinţă trecerea dintr-o emisferă în alta, aşa fel ca tot timpul să întâlneşti numai anotimpurile frumoase.

Echipajul? Cred că vreo zece oameni. Dar cine?… Aici încep întrebările fără răspuns, şi odată cu ele se refuză ficţiunea. Las nerezolvată alcătuirea echipajului, ca să visez mai departe.

Ultimul traul, aseară, a fost o dezamăgire: numai 2 tone.

Dar, cu ce se lucrase peste zi, cu ce mai era în tancurile de prerăcire, s-au înregistrat peste 25 de tone congelate în douăzeci şi patru de ore, ceea ce înseamnă un record, stabilit tocmai când nu-l aştepta nimeni.

Astăzi însă, vom rămâne departe de această cifră neobişnuită şi înşelătoare. Traulul de dimineaţă, scos cu întârziere, a fost prea plin, încât a dat de lucru macaralelor, a ţinut vasul în loc aproape o oră şi n-a putut fi ridicat decât după ce i s-a făcut o tăietură, ca să mai curgă din peşte şi să se uşureze.

Ce-a izbutit să fie adus pe punte încă depăşea 30 de tone, dar încărcătura era degradată, peşte strivit, pe cale de a se înmuia, suspect aş putea spune.

Hărtănit rău, după ce a pârâit din toate cusăturile, traulul a avut nevoie de cârpeli migăloase şi n-a putut fi lansat a doua oară decât după amiază. Nu ştiu până acum rezultatul, dar e sigur că între timp s-a creat un mare gol la congelare.

Oricât ar merge treaba de bine, abia peste două-trei zile vom avea 600 de tone – şi când vom ajunge acolo, ne mai rămân de realizat alte aproape 300, încă o treime. Îşi fac iluzii primejdioase cei care cred că asta se împlineşte cât ai bate din palme, uitând că pentru cele 550 de tone câte avem astăzi în magazie vânturăm oceanul pe aici de la 30 decembrie, adică de peste şaizeci de zile.

E greu de admis că am putea să fim gata înainte de sfârşitul lunii, iar până atunci ni se termină mâncarea. Aseară, echipajul a avut la masă peşte prăjit şi nimic altceva; comandantul a pus să i se pregătească omletă cu slănină, pentru care are multă slăbiciune. Mirosea iarăşi pe toate coridoarele…

Oamenii mocnesc, cârtesc cu jumătate de gură, dar nimeni nu îndrăzneşte să spună ceva, ca să nu fie acuzat de indisciplină sau – te mai pomeneşti! – de… rebeliune.

Probabil comandantul, cu ajutorul ouălor, are să-şi ducă ambiţia până la ultima consecinţă şi n-o să revină asupra hotărârii, cu riscul ca echipajul să mănânce în viitor numai peşte cu mămăligă; în douăzeci şi cinci de zile

se termină şi făina!

Traulerul străin zărit la orizont zilele trecute a reapărut şi s-a apropiat mai mult astăzi; acum se află la câteva cabluri, într-o expectativă suspectă. S-ar putea să tragă concluzii şi, lansându-şi apelul, într-o zi, două, să ne pomenim aici cu o flotă întreagă; oceanul este un continent fără graniţe, şi e al tuturora.

Granik” înaintează încet dinspre sud; trebuia să sosească de ieri, ca să-şi ia bolnavul, însănătoşit de mult. Nădăjduiesc să pot trimite prin ei scrisori, spre a le pune la poştă în

Las Palmas, unde intră curând.

Astăzi aflu că nu pescuiesc mai nimic şi vin greu, cu valuri mari în faţă. Într-adevăr, oceanul este destul de montat, însă mi se pare neputincios, sau poate sunt eu apatic. Din cauza vântului, n-am îndrăznit să stau la soare astăzi. Mă simţeam şi foarte obosit, fără motive organice, desigur reflexul apatiei, care în schimb e motivată, şi chiar din belşug.

Să mă înving şi să mai smulg un gând. În multe din cele ce scriu, pot greşi. Încerc să folosesc balanţa de farmacie, pentru a cântări un material de tone. Şi sunt prea în mijlocul lui; uneori mă simt copleşit. Dar chiar atunci când cântarul meu nu arată bine sau e folosit cu stângăcie, cazna nu e mai mică, şi buna intenţie rămâne.

Cititorul să vâneze fără repaus locul comun; să nu-l cruţe, când îl va găsi. Să-mi admită în schimb naivitatea, hrana mea din unele zile.

Joi, 4. Unii vin, alţii pleacă – noi rămânem

Mă urmăreşte aceeaşi stare de inerţie şi delăsare, şi mă tem că iremediabil. Aş putea, dar cred că *nu vreau* să mă consolez, să mă resemnez că după atâta timp (poate trei luni până la urmă) o să plecăm de aici fără să fi intrat

la Dakar, fără să fi văzut coasta Africii.

Vreau să-mi consum toată furia şi toată amărăciunea; a mă domoli mi s-ar părea o abdicare, adică a săvârşi în mine o laşitate. Vreau să rămân credincios sentimentelor mele aşa cum sunt ele, impulsive şi nărăvaşe. Resping duşmănos conciliabulul, mi-e silă de ceea ce mi-aş putea găsi cumsecade şi rezonabil.

*

Pescuitul a decurs slab astăzi, în consecinţă la fel şi congelarea. Comandantului, care călărea victorios pe tritonul cel mai sălbatic, a început să i se lungească nasul. Va să zică, succesul nu vine prin calcul sau invocaţie, cum lăsa să se înţeleagă, cu superioritate, în zilele când scoteam traule pline şi când dădea celor de pe „Galaţi” sfaturi blânde şi binevoitoare, de la o înălţime stratosferică, socotindu-se deasupra lor şi a tuturor a, şi chiar deasupra sorţii. Să fi fost alcătuit mai uşurel organic, ar fi ajuns poate în Cosmos. Acum e la nivelul punţii de lucru, de unde priveşte perplex traulele goale.

Galaţi” a lucrat bine astăzi, şi cum ei dacă au peşte au dovedit că izbutesc să bage mai mult decât noi la congelare, e de aşteptat ca în câteva zile să ne lase în urmă. De ce nu?

Am anulat intrarea în port, dar în acest fel, sacrificând nevoile echipajului, n-am făcut contract de fidelitate cu întâietatea.

Astăzi mi se pare că limita răbdării e ziua de mâine. Dar ştiu că întinzând-o în trepte, răbdarea rămâne un material foarte elastic.

Croitoru, mecanic, om de numai treizeci şi doi de ani, a căzut ieri în oficiu, doborât de un spasm cerebral. Dacă doctorul n-ar fi fost foarte aproape, să-i dea ajutor grabnic, nu ştiu ce s-ar mai fi întâmplat; avea tensiunea peste 25 – mai mult nu înregistrează aparatul.

După ce şi-a revenit, omul a făcut mărturisirea tardivă că a mai avut un asemenea „atac”, în 1963.

De data asta cred că o să scape fără consecinţe, dar, din prudenţă, rămâne inutilizabil tot restul drumului.

Sunt de condamnat cei care i-au făcut vizita medicală înainte de plecare; totuşi, vina lui rămâne cea mai de neiertat, că şi-a ascuns boala, cum şi-au ascuns alţii, câţiva, ulcerele gastrice. Aceştia îl fac pe doctor să tremure de teama unei perforaţii. În cazul unui asemenea accident, ar putea să se spele pe mâini, dar nu să facă şi operaţia.

*

Vânt de la nord, destul de tare ca oceanul să fie împânzit de berbeci albi; e o schimbare de peisaj şi mă străduiesc s-o mut în mine, privind în jur ceasuri îndelungate; nimic nu se întâmplă, ceasuri – şi totuşi, fiecare val e altul, şi fiecare clipă alta.

„Hiram” a apărut pe lângă noi, cu totul pe neaşteptate, ca şi când ar fi fost fantoma celui întâlnit prima dată. La început am crezut că am pierdut măsura timpului, că am halucinaţii…

Dar noul-sosit nu-i o fantomă, şi eu nu am halucinaţii.

Numai timpul, ce-i drept, a luat-o razna…

„Hiram” a fost în ţară, a descărcat peştele şi s-a întors pentru o nouă campanie. Noi am rămas aici să păzim oceanul; nu ştiu când au trecut erele…

A sosit şi „Granik” de dimineaţă, dar abia la ora 15, conform înţelegerii cu noi, au trimis barca să-şi ia omul, să ia şi oaspeţi, pe cei care ar fi vrut să mai viziteze vasul.

Era secundul în barcă, distins şi simpatic; m-am bucurat să-l salut de la balustradă, ca pe o cunoştinţă de care mă leagă amintiri afectuoase.

Comandantul nostru însă a refuzat să încuviinţeze plecarea cuiva, sub cuvânt că ar „încurca” gazdele. E

drept, „Granik” urmează să se îndrepte numaidecât spre Las Palmas, tot atât de drept cum este că oamenii erau dispuşi să întârzie câteva ceasuri; nu ne-am fost indiferenţi unii altora şi poate n-o să ne mai vedem niciodată.

Secundul lor a stăruit, cu vizibilă stânjenire şi cu regretul pe faţă; comandantul s-a opus iarăşi. Mi se pare o stângăcie, ca să folosesc un eufemism în locul adjectivelor adecvate.

În sfârşit, nu mai puteau să insiste; barca se smucea în legături pe valurile destul de sălbatice. Au plecat şi i-am urmărit cu părere de rău, până au ajuns sub bordul lui „Granik”, care-i aştepta la 2 – 3 cabluri. Mi-am adus aminte de ziua petrecută la ei, am revăzut fizionomiile prieteneşti ale tuturor oamenilor, fără să uit animalele, Cica şi Tarzan, nu mai puţin prietenoase.

Curând, „Granik” a început să facă rondoul; noi am salutat, cu prea mare grabă, nu i-am aşteptat să ajungă în dreptul nostru; ar fi salutat ei, fără doar şi poate. Au răspuns şi au plecat, ca nişte oaspeţi daţi afară din casă.

Sunt mulţumit că măcar am trimis prin ei câteva scrisori.

Mâine seară vor fi în Las Palmas.

Noi rămânem aici, cei mai vechi, cu comandantul cel mai bătrân, în acest colţ de ocean, continentul nostru adoptiv, părăsit de toţi ceilalţi.

Vineri, 5. *Amintiri într-un peisaj diabolic*

Cerul este senin, soarele luminos şi fierbinte, însă vântul de la nord a crescut, şi oceanul începe să fie foarte montat.

Sub un cer acoperit, aş zice că-i furtună; e prea frumos afară ca să accepţi acest cuvânt. E doar o luptă între vânt şi apele oceanului, iar noi, între vânt şi apă, ne balansăm maiestuos.

Nu socotesc de loc că ne chinuim, că am fi victimele

unei naturi supradimensionate; asistăm la luptă dintr-o lojă rezervată.

Dar nu pescuim… Aseară nu s-a ales mai nimic pentru congelat; s-a scos un traul cu macaraua mare, dar aceasta a fost pusă în funcţiune, ca să zic aşa, numai pentru ridicarea moralului, altfel n-a avut de ridicat decât vreo 4 tone, peşte mărunt, bun pentru făină.

Azi-dimineaţă, o tonă sau două.

La prânz, sub o tonă.

După aceea nu s-a mai lansat traulul; am navigat spre nord, presupun că în căutarea zonei pierdute. Pierdută-nepierdută, găsită sau negăsită, măcar dacă ar şti cineva care-i acea zonă!

Valurile mari din prova se sparg în etravă sau în bordaje, amplificând orbitor scânteierea soarelui; e un joc de lumini uluitor şi, mai ales, inepuizabil. Vântul şuieră în hublouri, amintindu-mi înfricoşătoarea simfonie a oceanului nordic, numai că de data asta nu-ţi vine s-o crezi: prea e sus soarele, prea strălucesc valurile!

*

Se face din nou inventarul alimentelor, poate în nădejdea că s-au înmulţit între timp. Se întâmplă însă tocmai pe dos:

contam pe 400 litri de untdelemn, un butoi neatins. Azi s-a

„Atins” butoiul, şi, spre nedumerirea tuturor a, era atins mai dinainte, dar nu se ştie de când, de cine, cum. E pe jumătate gol; poate aşa a fost de la început. La omul sărac, nici boii nu trag!

Azi la prânz, Şişu m-a întrebat:

— Oare o să rezistăm?

— Dacă-i vorba de răbdarea oamenilor, i-am răspuns, rezistăm negreşit!

— Nu; cu mâncarea…

— A, cu asta, tot negreşit, nu!

Comandantul umblă cu capul în pământ; când întâlneşte pe cineva îşi desface braţele a nedumerire.

Greu o să-şi mistuie eşecul neaşteptat şi prompt. Păcat că suferim toţi din cauza lui! I s-ar fi cuvenit o pedeapsă pe care s-o suporte el, exclusiv.

Sunt decis să nu-l mai compătimesc, ca în alte rânduri, şi sper să mă ţin de cuvânt. E *singur* – şi el a vrut!

*

Am luat puţine cărţi cu mine, cum am mai spus, socotind să nu mă las ispitit de lecturi, când aveam atâtea de văzut.

N-am terminat oceanul, dar nu mai pot să-l descifrez; sper ca imaginile lui, câte una pe clipă, mii într-o zi, să se developeze mai târziu.

Deocamdată, cu planurile şi cu speranţele domolite, citesc tot ce se găseşte pe vapor, întorcându-mă la cărţi ca la nişte prieteni din trecut. Constat că mai ţin minte alfabetul, iar pagina tipărită nu mi se refuză şi nu mă pedepseşte pentru ingratitudinea de a fi crezut că, măcar o vreme, o pot părăsi.

Am terminat azi *Memoriile* lui Berlioz, descoperite cu surpriză în biblioteca vaporului. Pasiunea pentru această lectură neaşteptată m-a făcut să uit un timp necazurile şi mi-a amintit că există leacuri pentru orice boală.

Cunoşteam câte ceva din muzica lui Berlioz; nu-i cunoşteam decât foarte puţin viaţa şi mai ales intimităţile, pe care le dezvăluie cu o indiscreţie stânjenitoare câteodată. M-a uimit, în ignoranţa mea de până acum, înclinarea lui spre aventura marină, şi, fiindcă mă aflu în plină aventură marină eu însumi, nu regret aventura de la şaptesprezece ani, când am fugit de la şcoală, unde eram intern, sub disciplină şi pază severă, spre a veni la Bucureşti să ascult *Damnaţiunea lui Faust*.

Pe vremea aceea, cred că visam timid şi neclar să devin şef de orchestră, dar nu ştiam măcar unde se poate învăţa această artă gigantică. L-am urmărit avid pe Enescu dirijând partitura în primă audiţie integrală, şi nu-mi amintesc dacă am înţeles şi mi-a plăcut muzica, în afară de spectaculosul

Marş al lui Rákoczy, o inspirată şmecherie orchestrală, fie şi pentru acel pianissimo iniţial, care într-un fel violează ideea şi surprinde pe oricine. În schimb e sigur că am iubit dirijorul, singurul om căruia odată aş fi vrut să-i sărut mâna. Concertul şi Berlioz or fi fost atunci o dezamăgire, mai ales că exista primejdia de a le plăti cu carceră, urecheală şi notă rea la purtare. Un cor, în culise, a intrat anapoda, un corn a sunat strâmb; simţind crisparea Dumnezeului pe care îl trădau materia şi muritorii, am înţeles că arta dirijorului e un calvar – şi o primejdie continuă. Din locul meu, în ultimul:

rând de scaune, m-am prosternat lui şi am zis: „Iartă, Doamne, şi nu-ţi întoarce inima de la noi, pentru păcatul unuia!” Eli şi-a dus crucea, bătând mai departe măsura, pentru publicul!

Ateneului, când totul în el, ştiu, ar fi vrut să trimită în infern alămurile nemernice, spre a fi topite în aceleaşi cazane cu trădătorii.

Muzicienii, muzicologii şi profesorii să nu mă certe pentru ceea ce ar putea să fie nescolastic şi chiar aberant în părerile mele din pagina aceasta, din pagini trecute sau care au sa.

vină. Aici sunt reproduse gândurile unui tânăr nu prea dus la>

biserică, deci necunoscător al canoanelor. Am vrut să învăţ muzică într-o vreme; n-aţii izbutit şi nu m-am mai ocupat de ea după aceea, decât ascultând-o, când am avut prilejul, şi înţelegând-o cât mi-a stat în putere. Am

descoperit pe drum o altă muzică, aceea din mine, cum o au oamenii, răsfrântă din semenii lor şi din natură; mă străduiesc s-o pun pe hârtie, în alfabetul mai simplu al vorbirii. Orchestra mea e mult mai nedisciplinată decât Filarmonica de pe vremuri; am în schimb privilegiul că nu-mi cunoaşte nimeni calvarul…

Ora 18, 45. De-aş putea să-mi întipăresc în ochi crepusculul, aşa cum îl văd pe hublouri, drept în faţă, în cele două cadre circulare, dând două imagini juxtapuse, parcă într-o intenţie stereoscopică, spre a preciza adâncimile peisajului!

Oceanul, cerneală şi smoală, e înfricoşător şi în acelaşi timp fascinant, ca drumul spre un infern unde suferinţa şi groaza ar fi răsplătite de privelişti şi desfătări necunoscute imaginaţiei, ascunse de religie credincioşilor, neştiute nici de Dante, cu oricâtă inspiraţie şi cu oricâtă luciditate ar fi explorat el lumea cealaltă.

Se văd creste înspumate, şi ele ar putea fi bornele acestei autostrăzi diabolice, atât cât se cuvine de ireale, fiindcă în mijlocul smoalei, albul, deşi presupus, nu se distinge.

Orizontul, întrerupt de cercul hublourilor, pare că s-ar duce la nesfârşit, în linie dreaptă, dezminţind sfericitatea planetei;

deasupra e marcat de o dâră îngustă, densă – un nor laminat, tras cu rigla în cerneală de sepia, atât de concentrată, că în negrul ei sclipeşte albastrul. Mai sus văd o flacără statică, asemănătoare, spre a rămâne în cadrul viziunii iniţiale, cu focul infernului, care arde fără să mistuie. Din ea se ridică obişnuitele culori derivate, portocaliul, apoi galbenul, clare şi proaspete, şi mai sus li se adaugă, nu murdar, cenuşiul. Iar deasupra se desfăşoară largul cerului, încă albastru la această oră de seară.

Adaug onest impresiile de mai sus la fişa mea psihologică.

Sunt fericit în cel mai extins înţeles al cuvântului, fericit în mintea mea, în trup şi în inimă, pentru această clipă a serii, care ştiu că va rămâne *ea însăşi*, şi dacă ar fi numai ea, suferinţele, nemulţumirile, aşteptarea tot sunt plătite cu generozitate, într-o monedă nepreţuită. E în peisajul de astă-seară un

„Al optzeci şi doilea” unic, capabil să înlocuiască, măcar acum, orice lipsă.

Iubesc echipajul şi mă gândesc la el cu recunoştinţă, iubesc vaporul cu zgâlţâirile lui uneori brutale, iubesc motoarele, cu huruitul lor asurzitor şi continuu. Totul în jur îmi face bine.

11 iubesc chiar şi pe comandant, şi-i sunt recunoscător, lui mai cu seamă, că ne-a rătăcit într-o zonă neprielnică; dacă n-am

fi fost aici, poate n-aş fi văzut această privelişte.

Întorcându-mă la impresiile lecturii, mă întreb dacă pasiunea lui Berlioz pentru călătorie se vede în muzică; n-am băgat de seamă. Dar muzica sugerează prea des altceva decât a simţit şi a vrut compozitorul, în afară de cazul simplu că e onomatopeică. Unora aud că le trezeşte imagini. N-am cunoscut cazul decât o dată, în vis, când o muzică, venită de nu ştiu unde, aritmică şi percutantă, m-a dus într-un laborator cu retorte, alambicuri, eprubete, recipiente şi alte instrumente de sticlă, balansându-se şi ciocnindu-se între ele. Visul îşi găseşte uşor explicaţia, dacă am să precizez că el a survenit chiar în călătoria noastră, pe o noapte de furtună, în nordul

Atlanticului.

În stare de veghe, muzica nu-mi trezeşte decât sentimente şi n-am nevoie de altceva peste ele. Sunt

rezistent la imagini, afară de cazul că le produce propria-mi închipuire. Nici chiar faimoasele *Tablouri dintr-o expoziţie*, muzică evident picturală, nu m-au făcut să văd subiectele notate în capul partiturii;

bunăoară, *Poarta mare din Kiev* a rămas invizibilă pentru mine, deşi aş fi putut să mi-o evoc, dar pe altă cale şi neapărat în tăcere. Muzica dedicată ei mi-a trezit sentimentul grandorii…

Încheind paranteza, într-o seară de efervescenţă, mă întorc la Berlioz, a cărui carte mi-a lăsat nu o singură nedumerire.

A fost el un artist, sau un artist-spadasin? Creaţia trebuie apărată cu arma în mână? Nu învinge ea cu puterea ei, mai durabilă decât omul? Dacă nu mă înşală memoria, singurul meu secretar şi aliat la această oră, la moartea lui Stendhal

Roşul şi Negrul era răspândit doar într-o sută de exemplare.

L'Education sentimentale a lui Flaubert a însemnat o cădere la apariţia ei şi a trebuit să treacă aproape un secol de atunci, cu trei încălcări ale pământului Franţei, de la 1870 la 1940, în trei războaie din ce în ce mai cumplite, spre a i se da preţuirea întreagă.

Nu-i oare penibil capitolul final din *Memorii*, unde Berlioz reînvie pasiunea pentru doamna E.F., o umbră din tinereţe?

E aici o pasiune sublimă, ca în acele legende de dragoste care nu mor nici în veacuri, sau e numai senilitate?

Dacă greşesc şi fac o impietate exprimându-mi nu altceva decât nedumerirea, n-am să elimin nimic în viitor, ca să nu denaturez fişa de faţă, căreia vreau să-i asigur sinceritatea.

N-ar fi exclus ca, în condiţiile noastre, putinţa

înţelegerii să fi suferit o denaturare, numită, firesc, oceanică.

Sâmbătă, 6. Ce-ar fi bucuria fără amărăciune?

Timpul fuge – ireparabil! – şi noi frământăm iarăşi oceanul pe loc. În cuvinte vulgare, batem apa în piuă. Cei care îşi făceau iluzia că am putea termina până la 20 martie şi pe care i-am combătut cu discreţie, îşi dau acum seama de realitate. Numai că nu ştiu pe unde au să scoată cămaşa: de la 20 înainte nu mai rămâne aproape nimic de mâncare.

Comandantul, în schimb, şi-a mâncat şi aseară aceeaşi uriaşă omletă, cu ditamai hălcile de salam. Aseară! – nu mult timp după ce îi făceam în caietul meu declaraţii de dragoste. Cum naiba nu se îmbolnăveşte? Singurul efect al îngurgitării pantagruelice (poate să mănânce uneori câte două farfurii cu fasole, şi la prânz, şi seara) este că, desigur păstrând proporţiile, îi creşte tonajul mai spornic decât creşte tonajul vaporului, acum, când nu băgăm prea mult peşte în magazie.

De câteva nopţi stăm la ancoră, pentru decarbonizarea motoarelor; le-a venit încă o dată sorocul, dar când, nu-mi dau seama. Timpul fuge – ireparabil!

Astă-noapte, vântul a atins forţa 8, totuşi, având direcţia curentului, destul de rapid, peste 2 mile pe oră, oceanul nu s-a montat până la furtună.

Plecând de la ancoră azi-dimineaţă, secundul a vagabondat iarăşi în căutarea zonei de pescuit; punctul îi fusese şi acum dat anapoda; faţă de ceea ce era notat pe hartă, ne aflam cu 8 mile mai spre coastă. Cum fusese făcut? am întrebat. Prin estimă!... Ce estimare se mai poate face, când umbli toată ziua în zigzag, cu viteze variabile, cu un curent atât de puternic, cu vântul descreierat?

Hiram” a dispărut; cred că s-a lăsat păgubaş de zona

noastră şi s-a dus să caute alta.

Doar noi ne încăpăţânăm să mizăm pe aceeaşi culoare, şi

Galaţi” acum ne urmează, încercând şi el jocul la martingală. Numai că ne apropiem de plafonul băncii, şi-atunci, când nu ni s-o mai primi miza, ce facem?

La 20 martie ar trebui să plecăm spre casă.

*

După *Memoriile* lui Berlioz, am trecut, intenţionat, la o viaţă a lui Enescu, o cărţulie în care am sperat să găsesc informaţia. Autorul, poate documentat, n-are duh, nici vervă, nici căldură, şi pentru o informaţie certă trebuie să citesc două pagini de comentarii plate. Dar poate îl nedreptăţesc, şi de aceea îi cer iertare din depărtarea unde mă aflu astăzi. Poate a urmărit ceva, şi eu am căutat ceea ce voiam, dincolo de această intenţie. Sau, în sfârşit, poate judec iarăşi sub apăsare şi cu deformarea oceanică.

Deşi are un număr modest de pagini, n-am putut să termin cărţulia astăzi. Gândul de a mă întoarce la ea mă crispează.

M-au deprimat ilustraţiile, o suită de fotografii înfăţişându-l pe Enescu la diferite „praguri”, din copilărie până pe patul de moarte, încheiată cu imaginea pietrei lui funerare.

Era nevoie de această ilustrare sinistră a declinului, de această aducere pe pământ a unei inspiraţii care zbura de mult pe deasupra viitoarei ei ţărâne?

Aş fi vrut ca el să-mi rămână în minte cum îl văzusem ultima oară; era bătrân, ştiu, şi nu mai avea mulţi ani până a se sfârşi, dar dirija, şi era viu, şi umerii lui nu păreau prăbuşiţi. În faţa orchestrei părea că e doar împovărat, ca un Atlas, de muzica lumii, pe care o purta în sine şi o restituia ascultătorilor cu o putere zeiască şi cu o modestie fără seamăn. Ultima oară când l-am văzut avea gesticulaţia

atât de reţinută şi de sumară, încât cred că dirija mai mult cu privirile, „cu ochii lui blânzi şi trişti de căprioară”.

Iată dar, Enescu a suferit aproape continuu că în el era preţuit virtuozul, şi nu compozitorul. Iar eu unul l-am iubit, cu idolatrie pe al treilea din el, pe şeful de orchestră, câtă

1: za torul acelei miraculoase contopiri a muzicii cu sufletele ascultătorilor. Forţa lui de a compune răzbătea poate şi atunci, dizolvând partitura iniţială, fără s-o trădeze şi dând totuşi o muzică nouă sau o înţelegere nouă auditorilor. L-am iubit cu idolatrie fiindcă nimeni nu mi-a transmis atâta căldură „nici Furtwengler, cu admirabilul lui suflet electronic, nici

Karajan, idolul vremii noastre, plutonierul-major exersat şi rafinat până la ceea ce-i ţipător în perfecţiune.

Neavând prilejul să frecventez muzica în laboratoare intime, pe compozitor l-am întâlnit abia în *Oedip*, dar atunci impresia a fost copleşitoare. N-am făcut reflecţiile oamenilor de meserie, ci mi-am spus doar că instrumentul de exprimare al lui Enescu ar fi putut să zguduie sălile de spectacol din toată lumea dacă el ar fi făcut partiturii amendamente minime, dându-i, cu intenţie, ceva din puterea bombei atomice.

Dar omul paşnic, sufletul cald, gânditorul cu profunzime s-ar fi trădat pe sine.

Enescu rămâne pentru mine o mare bucurie şi-o mare amărăciune…

Duminică, 7. Exotism

A venit, cred, primăvara acasă, încă un motiv să mă simt fără rost aici, în a treia lună de vară furată, asemănătoare cu primele două şi căreia, când ştiu că la noi câmpul începe să înverzească, nu-i mai găsesc justificarea iniţială.

Întârzierea, poate rămâne interesantă numai prin

ceea ce prelungirea vieţii pe ocean ar însemna o performanţă, mai întâi sufletească.

În clipa când mă dedic realităţii apropiate, îmi dau iarăşi seama că viaţa noastră aici nu-i uşoară, deşi oceanul ne cruţă în continuare. Pe lângă lipsa veştilor de acasă, pe lângă toate câte ne lipsesc, împuţinarea alimentelor a început să se simtă nu doar ca o îngrijorare, ci chiar în consecinţe organice. O simt eu, care mănânc puţin; alţii o simt, desigur, mai de mult şi mai tiranic, fiindcă au de făcut eforturi fizice incomparabile cu ale mele. Îmi lipsesc fructele şi legumele şi, în sfârşit, orice ar putea să mă scoată din monotonia meselor noastre.

Cel mai mult însă continuă să mă apese renunţarea de a intra la Dakar. De când s-a luat această hotărâre ciudată, nu-mi pot reveni, deşi am rămas sociabil cu oamenii, deşi râd şi adesea par bine dispus. Regretul îl duc cu mine şi mă roade, şi-are să mă roadă mult timp, poate ani, şi poate chiar după ce întâmplarea ar face să ajung acolo altă dată.

Renunţând la pământul Africii, nu mai doresc decât să ne întoarcem acasă, şi aceasta rămânându-mi singura aşteptare, nu-mi mai vine nici să mă apropii de paginile albe. Măcar dacă le-aş putea socoti o corvoadă vitală, cum le-am socotit totdeauna când scriam o carte. Acum, prezenţa lor nu mă mai apasă, nu-mi dă neliniştea aceea aşa de chinuitoare şi-aşa de productivă-câteodată. Le privesc cu indiferenţă; dacă mai scriu aici, impresii tocite, gânduri forţate, nu socotesc că-mi îndeplinesc o datorie faţă de mine însumi, ci marchez pe o pagină, două, trei, patru încă o zi din cele câte au mai rămas până să plecăm spre casă. Câte?

Uneori, în literatura mea, am fost învinuit de exotism, chiar atunci când cadrul întâmplărilor era neexotic. Poate

se simţea în sufletele personajelor nevoia, care pornea din mine, de a-şi lărgi orizontul. E o vină?

Între ciori, privighetoarea e exotică. O femeie cu picioare lungi, elansată, care nu transformă în osânză cuprinsul blidului de pe masă e exotică între semenele ei îndesate şi grase.

Un om care priveşte departe, peste linia orizontului, e exotic pentru cei închişi între zidurile cetăţii. Au fost exotici descoperitorii pământului şi cercetătorii aştrilor. Ce sunt cuceritorii cosmosului?

Aici, exotismul geografic ne înconjoară fără pauză – şi niciodată ca astăzi nu m-am simţit mai al peisajului de acasă.

Îl regăsesc, îl simt în privirile, în vorbele, în tăcerile celor optzeci de oameni. Suntem la coasta Africii şi rămânem ai ţării noastre. Într-o lume atât de ştiută şi de colidantă, exoticul e un anacronism. Aş vrea să nu se mai vorbească despre el; azi, nimeni nu mai poate să-l definească decât forţat, fals sau scolastic.

*

Vremea se menţine ca ieri, cu vânt tare de la nord, răscolind oceanul şi îmbrăcându-l în spumă albă.

Traulul de aseară n-a scos decât o căruţă de peşte. S-a lansat apoi din nou, dar curând, agăţându-se în stânci, a fost ridicat repede, fără stricăciuni grave. Am renunţat să-l expunem încă o dată şi am mers toată noaptea spre nord, nu ştiu de ce, şi încă o dată cred că nu ştie nici comandantul.

Astăzi de dimineaţă m-au trezit zgâlţâielile vasului. Se întâmplă acest fenomen, când sunt valuri mari din pupa şi se virează traulul. De data asta au fost câteva trosnituri, care m-au făcut să tresar, cu impresia că ne rupem în două…

Se agăţase traulul de-a binelea, nu ca aseară. A fost recuperat, încă o dată din fericire, dar făcut ferfeniţă, aşa că fericirea e doar o vorbă în frază. Nici nu ştiu dacă mai merită să fie reparat. Azi, în orice caz, n-am băgat de seamă să se fi apucat cineva de el; s-a pus altul. Şi dacă se agaţă iarăşi?…

La prânz s-au scos cam 2 tone, mai târziu încă una. Seara, în sfârşit, vreo 10, dar cu ele nu acoperim întârzierea din ultimele zile.

„Galaţi” ne-a luat-o înainte…

În afară de „Galaţi” au dispărut toate vasele; până acum se mai vedea din când în când câte unul, la orizont, părând că ne spionează. Azi, orizontul e un cerc gol, de o perfecţiune geometrică, şi pare de netrecut pentru oricine, fie pentru noi să plecăm, fie pentru alţii să vină. Cei care nu s-au dus la sud, spre Capetown, aud că s-au îndreptat spre Canalul Mânecii. Nu înţeleg pentru ce n-au mai stăruit, nu înţeleg mai ales de ce s-au dus atât de departe. Există motivul serios să admit că sunt mai bine informaţi decât noi, fiindcă pescuiesc de mulţi ani în Atlantic. S-o fi sfârşit sezonul de pescuit aici?

După semnele din ultimele zile, s-ar spune că da… Dar încep să cred că nimeni nu ştie prea bine ce se întâmplă cu peştele, şi-atunci, cel ce nu ştie nimic nu-i mai prost decât cel care le ştie pe toate. S-ar putea astfel să ieşim cu faţa la fel de curată ca alţii.

De două seri, e lună nouă. Ultima oară când i-am văzut secera subţire ieşind din laminorul cerului tropical nu era nicio stea pe aproape, nicio scânteie, şi bolta mi s-a părut amuţită de admiraţie pentru propria ei minune. Ţin minte clipa, poate datorită unei stări sufleteşti din seara aceea: „Galaţi”.

tocmai venise de la Dakar, iar eu nu aveam nicio

scrisoare.

Aveam numai luna, care este a tuturor a... Dar pe atunci era mai cald afară, oceanul mai albastru şi mai luminos. Acum parcă se apropie toamna, cel mai vechi reper al tristeţilor mele. Şi totuşi, tristeţi, bucurii, deprimări, speranţe – toate se împletesc într-un fel care mă face să nu regret nicio clipă că am plecat în călătoria atlantică. Probabil am să regret când se va sfârşi. Probabil o să am adesea nostalgia ei, cum o am pe a lunii noi de rândul trecut, sau, ducându-mă ceva mai departe în urmă, pe a zilelor luminoase care m-au întâmpinat aici, în sud. A le uita înseamnă a nu mai fi.

Luni, 8. Modestie şi orgoliu

Am împlinit azi, în ocean, cincizeci şi cinci de ani, existenţă care trebuie să te pună pe gânduri; ciudat, nu m-am simţit îmbătrânind, ca în toţi anii din urmă. Aici, departe de casă şi de privirea societăţii, vârsta mi se pare o ficţiune. Şi mă simt tânăr, ca şi când aş fi dezlegat de ceea ce reprezintă, concret, cifra anilor.

Am făcut de câteva zile, printre unii şi alţii, propagandă spre a se înţelege că nu socotesc potrivit şi nu vreau să-mi sărbătoresc aniversarea; nu-i nici atmosfera cea mai bună, nu se mai găseşte nimic de băut. Ultimul strop de alcool (pur!)

pe care l-am dibuit ieri, dar n-am să spun la cine, l-am băut aseară, făcând din el o mixtură destul de plăcută când se răceşte bine – şi gheaţă, ce-i drept, avem totdeauna. Are darul această băutură de vremuri grele să te înfierbânte fără întârziere, făcându-te să sporovăieşti cu însufleţire, dar peste noapte îţi dă dureri de cap, necaz verificat în mai multe rânduri.

Nimic nu-i gratis pe lume!

Cu toate rezervele manifestate sau exprimate de mine, bucătarul a făcut totuşi tradiţionalul tort de

aniversare. M-am uitat strâmb la cifra 55, scrisă cu cofeturi, apoi l-am împărţit tuturor a, fără ca eu să mă ating de el, fiindcă nu mă dau în vânt după astfel de dulciuri şi fiindcă mi s-ar fi părut, cred, că îmi mănânc propria colivă, ceea ce ar fi însemnat cinism şi cruzime, transformabile mai târziu în melancolie.

Puţin înainte de prânz, comandantul a venit în cabină, să mă felicite; m-am simţit stânjenit, dar m-am purtat cuviincios şi i-am mulţumit. Pe urmă, cum e obiceiul, m-a felicitat şi prin staţia de amplificare, în numele echipajului.

Câteva strângeri de mână – şi s-a sfârşit ziua de naştere.

Am cincizeci şi cinci de ani prin urmare; oricât m-aş simţi de sănătos şi de hai să zicem, tânăr, contabiliceşte mi-a mai rămas foarte puţin din viaţă, gândindu-mă la viaţa validă şi lucidă, nu la o eventuală longevitate mizerabilă.

Oricât aş vrea să fiu de optimist, îmi dau seama limpede că îmi sunt dator, până astăzi, mai mult de jumătate din ceea ce aş fi fost obligat şi aş fi fost în stare să împlinesc în viaţă.

Poate tristeţea mea târzie va fi neîmplinirea; ceea ce n-ai făcut la anii potriviţi nu mai poţi să faci niciodată.

Să încerc măcar o încheiere onorabilă…

Cerul n-a fost de partea mea astăzi; a adus nori cenuşii, din care s-a scuturat frig, dând impresia că se duce vara, împreună cu anul. Vântul bate tot tare, de la nord, oceanul este tot ursuz; după amiază s-a înseninat puţin, dar era prea târziu să ies la soare şi mă simţeam obosit; m-am întors în cabină, cu sentimentul neliniştitor că mă pierd pe mine însumi, într-un haos mic, unde nici măcar nu pot să mă mişc.

Astăzi a apărut pe lângă noi un trauler necunoscut,

bănuim că japonez, dar după amiază s-a topit. Situaţia devine precară; scoatem una până la 3 tone de peşte amestecat la un traul; „Galaţi” la fel, şi cifrele încărcăturii parcă stau pe loc.

Nu mai e timp să căutăm altă zonă; ar însemna să navigăm zile în şir pentru un rezultat nesigur. Şi-aici e nesigur rezultatul de mâine, dar cel puţin nu ne mai deplasăm.

Aud că la noapte o să plecăm puţin mai la sud. Mă întreb iarăşi de ce a trebuit să renunţăm la Dakar, care ne-ar fi fost foarte util, care în curând va deveni obligatoriu, afară doar de cazul nesperat că începând de mâine am putea să congelăm

20 de tone pe zi. Media zilnică până astăzi este de 8 tone şi o mică fracţiune.

Nu vreau să-mi mai fac sânge rău. Cei care şi-au luat răspunderile, să se descurce cum vor şti. Dar n-aş vrea să fiu în pielea lor acum; dacă totul a fost pus pe ambiţie sau pe orgoliu, orgoliul este învins, şi doar dintr-o cutezanţă vecină cu inconştienţa mai fâlfâie astăzi în vânt.

*

Pot mărturisi cu prilejul unei aniversări respectabile, şi mai ales cu alianţa oceanului, după o încercare atât de îndelungată, că sunt, că vreau să fiu un om modest în toate manifestările mele exterioare; este, cred, o condiţie ca să poţi înţelege oamenii. Dar modestia mea, cum scriam cuiva odată, e generată şi hrănită de un mare orgoliu, într-o accepţiune a cuvântului din care scad, de la început, vanitatea şi trufia. Îl ascund nu din făţărnicie, ci din pudoare, şi poate dintr-un al doilea orgoliu, care îl patronează pe primul.

N-am dreptul deci, şi nici nu vreau, şi nici nu mi-ar plăcea să condamn orgoliul altora, atunci când el nu se

confundă cu îngâmfarea; omul trebuie să creadă în alţii, dar trebuie să creadă mai întâi în el însuşi, spre a-şi revendica între semeni locul care i se cuvine.

Acum un număr de zile, cu prilejul uneia din injecţiile antitetanos, i-am reproşat doctorului, în glumă, o înţepătură cam dureroasă, datorată poate atingerii unui firişor de nerv.

La care, cu toată simpatia dintre noi, cu toată deferenţa de atâtea ori arătată anilor mei, mi-a răspuns, făcându-se roşu la faţă:

— Nu vă dau voie să vă amestecaţi în meseria mea!

Bineînţeles că nu-i port pică pentru o izbucnire fără justificare. Omul e orgolios pe ştiinţa lui şi se apără, fără să se întrebe echivalentul câtor studii de medicină e necesar, între altele, pentru a scrie o singură pagină, recunosc nu oricare, o *anumită* pagină, poate chiar cea de faţă.

Întâmplarea îmi dă, cu întârziere, prilejul unei scurte reflecţii pe marginea orgoliului şi modestiei noastre. În meseria mea, care nu-i o meserie, ci un martiriu al spiritului, mai lung decât, în trup, patimile sfinţilor, câţi nu s-au amestecat cu importanţă, dar uneori fără competenţă, şi mai grav, fără onestitate? Am zâmbit – şi n-am protestat. Să se ştie însă: nu din sfială, ci din orgoliu!

Atunci, cum îmi revendic locul în viaţă? Prin aşteptare…

Zâmbetul îmi este martor.

Marţi, 9. Oamenii noştri!

Fără ca până acum să fi fost absent la ceea ce se întâmplă în jurul meu, abia aseară mi-am dat seama, dintr-odată, că oamenii sunt istoviţi. Privirile multora, care mi-au arătat şi-mi arată simpatie, trec pe lângă mine, nu fiindcă s-ar feri să se uite în ochii mei, ci fiindcă nu mă mai văd; poate caută o oază, dincolo de pereţii de fier, cu

neliniştea călătorilor rătăciţi în deşert. Le-aş arăta drumul, să ajungă la hrană şi apă, dar nu-l cunosc nici eu. Apa fabricată de *Atlas* nu satură;

carnea, de prea multă vreme congelată, unora le face rău, şi nimeni nu ştie până când va trebui să rabde. Nimeni nu le-a dat o lămurire, nimeni nu le spune o vorbă de îmbărbătare;

comandantul, aşa de guraliv de felul lui, acum tace.

Oamenii noştri! Optzeci şi unu, optzeci, şaptezeci şi nouă, şaptezeci şi opt, şi şapte, şi şase, şi cinci… Mai sârguincioşi sau mai delăsători, mai vrednici sau mai leneşi, mai cumsecade sau mai păcătoşi, toţi participă la un efort prelungit, şi nici cei care încearcă să se menajeze nu sunt scutiţi de el.

Că aleg mai puţin peşte decât vecinii lor, că îl pun mai alene în cutii, că se mişcă mai greu, toţi suportă umezeala şi gerul de la congelare.

Florin Vasiu a făcut pneumonie şi zace la pat. Rudenco, nu unul dintre cei mai vrednici, dar care stă acelaşi număr de ore cu echipa lui sub punte, în altă lumină şi-n altă temperatură decât afară, a făcut un puseu arterial; aseară, când să intre în tură, tensiunea i s-a ridicat la 23. Acum e imobilizat.

Şapte oameni în prezent nu sunt buni de lucru sau sunt lăsaţi să lucreze cu precauţii – şi poate or mai fi şi alţii cărora le dă târcoale boala sau sfârşeala.

Starea psihică a multora se clatină; ei se străduiesc să se învingă, să se stăpânească, dar e uşor să-ţi dai seama că sunt gata să izbucnească. Nici starea mea n-o fi nealterată; mă cercetez, ba chiar mă suspectez, şi nu mi se pâre că aş avea manifestări anormale, sau mai anormale decât în mod obişnuit;

ar trebui însă să aflu care-i părerea altora…

Ducându-se aseară la comandant să-i comunice

numărul]

crescând al bolnavilor, doctorul l-a găsit jucând cărţi, nevinovat, cu Ştefănică, omul care, deferent, i-a rămas mai aproape;

cu secundul, pare-se, nu mai are alte raporturi decât de băutură şi masă aparte.

După încă o zi care se terminase îngrijorător, comandantul a manifestat, în sfârşit, o anumită nelinişte:

— Dar cum îţi explici? Care să fie cauza? Ce-i de făcut?

Ştefănică a intervenit:

— …Lipsa de ştiri de acasă… Prea mult timp de când n-am intrat în port.

— Ce propui, doctore? a întrebat comandantul.

Poate aştepta ca doctorul să confirme părerea lui Ştefănică, foarte întemeiată, şi să propună intrarea grabnică în port, legată şi de scrisori, şi de alimente, şi de atâtea altele.

În felul acesta s-ar fi văzut absolvit* de o greşeală, de vechea şi pripita lui hotărâre, care ne costă atât pe fiecare.

Doctorul n-a vrut să scoată castanele din foc pentru el şi a ridicat din umeri.

— O să mai vorbim mâine, a încheiat comandantul.

Astăzi însă, la începutul zilei, lucrurile s-au schimbat în bine.

Încă de aseară, ne-am deplasat puţin mai la sud şi mai aproape de ţărm. Avem aici o hartă de pescuit, de care până acum n-a ţinut seama nimeni. În locul unde am venit acum, pe hartă e însemnată o zonă triunghiulară, de mai multe mile, unde se găseşte tai, peşte mai puţin nomad decât alţii, după cum se spune – nu ştiu cu câtă seriozitate. Dar adevărul este că noaptea, după o traulare de numai patruzeci şi cinci de minute, am scos vreo 2 tone de tai mare, cel mai scump din toate soiurile care pot fi prinse în

aceste ape.

Traulul următor, tot noaptea, a mai scos 3 tone; cel de dimineaţă, 4 – 5; la 10 încă 4 tone… Pe urmă, traulul s-a agăţat în corali, iar repararea plasei a durat până după amiază. Seara s-a agăţat încă o dată, şi temeinic de data asta, a doua oară într-o zi. Manevra n-a fost promptă, sau situaţia n-avea ieşire;

fapt este că un cablu s-a rupt, spectaculos, scoţând scântei ca de trăsnet; putea să fie şi primejdios.

Sus n-au ajuns decât rămăşiţele traulului, aducând, de necrezut, şi 5 tone de tai.

Deşi ne aflam în cartul secundului, pe puntea de comandă rămăsese în continuare micul comandant, a cărui datorie se terminase la ora 16. Încă de la acea oră, Rosmănică i-a cerut să procedeze la ridicarea traulului. Astăzi s-au făcut traulări scurte, care s-au dovedit foarte potrivite pentru lucrul la congelare; este de preferat să se scoată peşte mai puţin, dar mai des, ca să nu zacă în buncăr până se înmoaie, şi apoi să fie aruncat la făină.

Stăpân vremelnic al vaporului, micul comandant, deprins cu programul vechi, a refuzat, sub cuvânt că nu primise dispoziţii noi. Astfel am intrat pe stânci şi am pierdut traulul…

Dar unde era comandantul, care nu s-a arătat de loc cu prilejul acestui accident? Şi trebuie spus că mult timp, luptându-se cu cablurile agăţate, vaporul s-a zgâlţâit de-ai fi crezut că o să se facă bucăţi”.

Dar unde era secundul la ora lui de cart?

Apăi, după cum spune doctorul, „furaseră chifteaua1, încă de la prânz, cel mai nepotrivit timp de băutură, chiar pentru un om fără treabă.

Într-o comunitate de optzeci de oameni şi după luni de trai împreună, se naşte un limbaj propriu împrejurărilor, cuvinte şi expresii neîntâlnite aiurea, care

se pot răspândi mai departe, după cum pot şi să piară. Avem şi noi vocabularul nostru, neconsemnat în aceste pagini, fiindcă nu ştiu cât e de viabil şi nu am intenţia să fac filologie. „A fura chifteaua11 este însă o expresie care merită puţină oprire. A născocit-o doctorul, fără să ştie cum, spontan prin urmare, şi fără s-o poată explica logic. Expresia nu se traduce, în schimb sugerează, şi după intuiţia mea sugerează în primul rând hămeseala. Iniţial îţi poţi închipui un câine flămând dând buzna în bucătărie şi înhăţând chifteaua din tigaie, nemaiţinând seama că îşi frige gâtlejul, ceea ce la câini se spune că ar aduce turbarea.

Raportată la om şi în accepţiunea noastră, „a fura chifteaua” înseamnă a te îmbăta grabnic, adică hămesit şi totodată nelegitim sau clandestin, pe neaşteptate şi pe furiş. Mai mult ce-aş putea să spun?

Mirarea este că s-a mai găsit ceva de băut: o sticlă de whisky, a nu ştiu cui. Fapt rămâne că a fost văzută circulând, urcând scările de la o punte de jos, străbătând coridorul şi intrând pe uşă la secund…

La ora 20, 30, fără să mai ceară încuviinţarea sau sfatul cuiva – nici n-avea cui să-l ceară –, Mircea Stănescu a ancorat în apropierea zonei unde am pescuit azi.

Până acum, ora 22, n-avem nici comandant, nici secund…

Poate mai târziu, când s-o trezi, comandantul cel mare o să se ducă sus şi o să întrebe cu gravitate, repetând anecdota comandantului mic:

— Ce drum avem?

N-avem niciun drum.

Miercuri, 10. Curenţii galvanici

Trec zilele, cu aceeaşi uşurinţă cu care cad filele calendarului; şi totuşi, luate la un loc nu sunt uşoare. Am trecut repede şi lesne peste ianuarie, peste februarie; dar

acum, gândindu-mă la ziua sosirii aici, la noaptea de Anul nou, la întâlnirea cu „Galaţi”, apoi mai târziu cu „Granik”, toate mi se par îngrozitor de departe în urmă.

Azi după amiază am văzut, limpede, coasta Africii, la 16

mile. Era o faleză lineară, împădurită – nu mi-am dat seama cu ce copaci, poate palmieri, ca să fie cum spune geografia.

La nordul ei se deschidea un golf, ţărmul dispărea departe, în fund, şi-apoi apărea iar, chemându-ne inutil.

Aş fi vrut să fim mai aproape, măcar la o milă… Simţământul de nostalgie pe care mi l-au dat aceste ţărmuri s-a unit cu unul de dezamăgire, de amărăciune şi în sfârşit de revoltă. Să fii aici optzeci de zile şi să nu vezi nimic din ceea ce ai visat începând de la vârsta copilăriei!

Nu sunt ţărmuri noi; le-au cercetat mii de oameni, le-au străbătut milioane. Pentru mine însemnau însă o descoperire, şi mi se pare că plec de-aici învins, ca primii exploratori, care n-au putut să ajungă la izvoarele Nilului…

*

Iar acum, iată alte dezamăgiri, în seria celor zilnice şi comune.

Am avut impresia două zile că s-a descoperit aici o zonă unde se putea pescui bine. Realitatea, după o scurtă ameţeală, acum se ştie: zona e plină de stânci şi de corali şi în orice clipă se riscă pierderea traulului; iar peştele, ispititor la început, făcându-te să accepţi riscurile, s-a dovedit că e la fel de rar sau de capricios ca în vechea zonă. Se spune că în noaptea asta o să pornim din nou într-acolo; nu e departe:

ceva mai la nord şi mai în larg, în total 30 – 40 de mile.

Însă în prima zi, când credeam că am apucat pe

Neptun de un picior, descoperindu-i tainele cum nu se mai pricepuse nimeni, comandantul a dat dispoziţii ca nu care cumva cineva să facă indiscreţia de a anunţacelor de pe „Galaţi” locul unde suntem şi rezultatele pescuitului.

Odată, întâmplarea o să mi se pară de necrezut, de aceea, fiindcă faptele s-au petrecut aici, alaltăieri, mi le repet, clar şi cu luciditate: să nu se comunice unde suntem şi ce pescuim!

Tot alaltăieri a venit din ţară o radiogramă, cu lux de cifre, cerând să se precizeze ce anume era greşit în raportul nostru de producţie, care se trimite din cinci în cinci zile. Se crease o diferenţă de 10 tone, nu ştiu dacă în plus sau în minus, greşeală care s-ar fi lămurit de la sine în următorul raport, adică nu mai târziu decât mâine, căci patru zile ale intervalului sau şi dus.

Aş fi crezut că oamenii din birourile ministerului au uitat de noi, de vreme ce nimeni nu ne întreabă cum stăm cu sănătatea şi ce mai avem de mâncare. Dar nu! Veghează cu binoclul la ochi, să ne vadă în largul oceanului. Nu le scapă o greşeală şi nu-i lasă inima s-o suporte cinci zile. Păi dacă treaba stă aşa, şi grija de noi e atât de mare, cum n-a băgat nimeni de seamă greşeli mai grase, care nici nu se pot îndrepta de la sine? Dacă s-a aprobat intrarea la Dakar, pentru aprovizionare şi pentru „moralul oamenilor”, cum n-a băgat nimeni de seamă că rămânem între valuri, din iniţiativa noastră inexplicată, fără să mai pomenim nimic nici de apă, nici de mâncare, nici de starea sufletească a echipajului?

*

Aseară, târziu, eram în fumoar, singur, cum am obiceiul să stau câteodată înainte de culcare, ca să mai schimb decorul, cabina cunoscută pe din afară, în toate detaliile şi chiar cu detalii inexistente – imagini proiectate pe pereţi, din închipuire, chiar cai verzi în unele ore.

A trecut nostromul, care era de cart şi mergea pe puntea de comandă. Încă de mult îl înlocuieşte pe Bercea, timonierul, acesta ducându-se disciplinat câteva ranguri mai jos şi câteva punţi sub puntea de comandă, tocmai în cala vaporului, să dea ajutor la fabrica de făină.

Văzându-mă singur şi bănuind că mă plictisesc, ceea ce nu era cazul – aveam capul plin de gânduri zbârnâitoare –, nostromul m-a îmbiat să merg sus, „să mai stăm de vorbă”. După privirea şireată şi iscoditoare, mi-am dat seama că invitaţia e insinuantă. Desigur, toată lumea a observat că de mult n-am mai călcat pe puntea de comandă, dar n-am destăinuit nimănui cauza. Dorinţa mea este ca, fără să spun o vorbă, fiecare s-o înţeleagă.

Am refuzat invitaţia, şi atunci, deşi era de cart, nostromul s-a aşezat în faţa mea şi a început să sporovăiască, ştiind că lipsa lui la puntea de comandă o suplineşte pilotul automat.

La toate insinuările lui, la toate întrebările viclene, am răspuns cu rezervă şi plictiseală. Atunci, aplecându-se spre mine, iscoditor, m-a atacat pe neaşteptate:

— E greu?

Se referea la viaţa pe ocean, iar întrebarea era determinată de chipul meu mai posomorât ca altă dată.

— E greu! i-am răspuns fără ezitare. Dar nu pentru mine:

pentru oameni!

A rămas cu gura puţin cam căscată şi a renunţat să mă mai iscodească.

— Vezi dumneata, mi-a spus, luând un ton împăciuitor, pentru a-mi da dreptate, e greu din cauza curenţilor galvanici!…

— Ce-i asta?

— Da, da, aşa e! Pe vapor se nasc curenţi galvanici, care intră în corpul oamenilor şi îi apasă, îi enervează. De-

aia trebuie să coboare din când în când pe pământ, ca să se descarce electricitatea.

Deoarece sunt convins că după optzeci de zile petrecute pe ocean oamenii simt nevoia uscatului, am încuviinţat, fără să mai pun în discuţie teoria curenţilor galvanici.

Joi, 11. Declaraţii de dragoste

Or fi zile frumoase în ţară? Ce înseamnă acolo martie?

Poate să fie plumb, poate să fie azur… Mi s-a încurcat în minte valoarea anotimpurilor. Spun „martie”, mă uit pe cer şi gândesc: „Nu se poate!”

Aici, la prânz e insuportabil de stat la soare. Oceanul a devenit de un albastru pur; numai alizeul continuă să bată, mai de la nord, mai de la nord-est, aducând o răcoare uneori aspră…

*

Navigăm spre sud de aseară, într-o legătură înduioşătoare cu „Galaţi”; ei merg în faţa noastră şi ne facem declaraţii de dragoste: suntem şi noi, ca şi ei, la ananghie.

Văzând că treburile s-au încurcat, comandantul nostru i-a cerut celuilalt comandant să ne aliem („să ne strângem forţele!” mai lipsea să spună) şi să colaborăm („pentru binele obştesc!”). Când îl auzi nu-ţi vine să crezi că deunăzi dăduse ordin să nu le comunicăm nici rezultatul pescuitului, nici zona unde ne aflam şi care el ar fi vrut să rămână numai a noastră.

Am mers toată ziua spre sud, traulând când mai spre coastă, când mai spre larg, pe diferite adâncimi, şi am scos cantităţi mizere de peşte, din care s-au ales totuşi 4 tone congelate.

Seara, nimerindu-se un traul mai „bogat”, 4 tone, la care ne uitam cu dispreţ în zilele bune, s-a hotărât,

bănuiesc, să rămânem pe zona asta, fiindcă, după câte văd, am întors, şi acum mergem spre nord. Dar sunt sigur că mai mult de câteva tone n-o să scoatem. E limpede că peştele s-a risipit. Unii spun că scrumbia a plecat spre nord; se poate. Alţii, că trebuie să apară sardina; se poate. Câte unele, răzleţe, exemplare mari, de 25 – 30 centimetri, au şi început să cadă.

Cred că mâine o să mergem din nou spre sud; încetul cu încetul, ne apropiem de Dakar, unde ne aşteaptă corespondenţa, pe care cred că n-o s-o luăm nici de data asta, afară de cazul când…

Cu apa, ne descurcăm, deoarece bem ce ne dă, în cantităţi suficiente, *Atlasul*. Ieri, comandantul a consemnat în jurnalul de bord că… „s-au adăugat 5 tone de apă distilată peste cea aflată în tanc”. Nu ştiu ce înseamnă asemenea mistificare copilărească şi cui se adresează. După scripte, după cantităţile înregistrate, după consumul zilnic, se poate vedea că de mult se terminase apa potabilă din tancuri.

Şi cu alimentele ne-am descurca, de bine, de rău, reducând porţiile şi mulţumindu-ne cu peştele din ocean. Ceva însă nu se poate reduce şi nu ne iartă: nu mai avem motorină decât până la 1 aprilie.

Deci, dacă nu se hotărăşte ca la sfârşitul lunii să plecăm spre casă, atunci n-avem încotro şi trebuie să intrăm la Dakar, că i-o place sau nu i-o place comandantului…

Aştept cu un calm teoretic să treacă zilele, ca ele să dezlege dilema: intrăm la Dakar, sau plecăm spre ţară cu planul neîndeplinit?

(Pentru cine s-ar interesa cum treceau zilele, e bine să spun că numai dilema de mai sus, exprimată într-o frază, ocupa în mintea mea multe ore ale zilei; şi nu era singura dilemă…)

Am stat la soare înainte de prânz, pe puntea ancorelor, la adăpost de vânt; e înăbuşitor. După amiază n-am mai putut reveni; am căzut în pat şi am adormit. O jumătate de oră de gimnastică după aceea, făcută „în duşmănie”, a izbutit să mă pună pe picioare. Trebuie să lupt zilnic şi îndârjit cu delăsarea organismului; altminteri, mi se înmoaie încheieturile.

Oricât aş alerga de colo până colo, locul pe vapor e prea mic pentru a satisface nevoia de mişcare a omului. În contrazicere cu impresia de altă dată, simt, în tot trupul, lipsa spaţiului de străbătut cu piciorul. E un fel de sete cu adâncimi telurice, pe care cred că n-o poate satisface pe deplin decât pământul…

O fi vreun adevăr ascuns şi în teoria nostromului, cu privire la curenţii galvanici?

Luna, în creştere, va fi în curând plină. Sper însă că pe următoarea am s-o văd în ţară. Şi de pe acum o privesc altfel pe cea de aici, în dorul celeilalte, cunoscută din copilărie, prietenă bună în toţi anii care au urmat pe urmă.

Dacă nu m-aş simţi istovit, dacă n-aş avea atâtea incertitudini, dacă vorbele nu mi s-ar părea mici faţă de zile, aş scrie o pagină despre lună, rezumând clipele când ea s-a amestecat în nopţile mele de aşteptări şi vis, aruncând asupra lor lumina ei tulburătoare.

Nu pot decât s-o privesc în tăcere.

Vineri, 12. Felurite operaţii

Viaţa este din în ce în ce mai grea, starea de spirit a oamenilor din ce în ce mai sumbră, într-o progresie fatală, care, devenind şi ea rutină, poate nici n-ar mai trebui notată. O

diagramă, o linie ascendentă, către insuportabil, ar fi mai clară şi mai vorbitoare, deşi insuportabilul se va muta într-una în sus, treaptă cu treaptă, şi nu va fi atins niciodată.

Acum câteva zile, pe baza unui raport mai vechi al lui

Ţipă, sau a mai multor rapoarte, rămase până în prezent fără nicio urmare, comandantul l-a schimbat din funcţia de şef de tură la prelucrare pe... am să-i spun Cutare – personaj asupra căruia se cuvine să mă opresc o clipă şi care ar fi trebuit, poate, schimbat de mai multă vreme. E drept că nu face rău nimănui, dar nu face nici bine. Funcţia îl obligă să organizeze lucrul echipei sale, să-l stimuleze – şi aşa mai departe, cum ştie oricine; Cutare nu organizează lucrul, nu-şi stimulează echipa, nici nu-i pune frână. Dacă-i prezent, nu încurcă pe nimeni; dacă ar lipsi, n-ar fi nicio nenorocire.

Are să se mire aflându-mi opinia, fiindcă mi-a arătat şi i-am arătat simpatie; în tot ce se întâmplă nu are nicio vină

— Locul lui era în altă parte, bunăoară profesor la o şcoală, dacă ar fi avut pregătire.

Nu ştiu ce pregătire o fi având; pentru funcţia lui nu se cere calificare. În Noua Zeelandă se prezenta vizitatorilor, şi mai ales vizitatoarelor, drept inginer, după cum spun oamenii, înseamnă că are cel puţin o năzuinţă).

Deocamdată se plimbă gânditor pe punte în orele libere, cu fruntea înaltă şi palidă, cu ochii departe, şi dacă n-ar avea atârnat de gât un aparat de radio cu tranzistori, ca o talangă, dacă n-ar asculta muzică uşoară din Las Palmas, ai crede că filosofează. Are de altfel şi mersul gânditor, cu paşii rari şi legănaţi, ca de cocostârc, care poate fi luat drept filosof între păsări.

Am uitat să spun înainte de toate că e foarte tânăr, douăzeci şi nouă de ani, şi atât de înalt, că nu-şi poate ţine dreaptă şira spinării. Deoarece nu duce poveri pe umeri, ai crede că-l îngreunează o gândire profundă şi continuă.

— Ce mai faci? îl întreb câteodată.

— Studiez! îmi răspunde el atunci, grav şi cu privirea

departe.

În faţa unui astfel de răspuns scurt şi definitiv, ca o exclamaţie, n-am îndrăznit să-l întreb niciodată ce studiază. Am întrebat pe alţii:

— Ce studiază Cutare?

N-am aflat; e o taină. De văzut nu l-a văzut nimeni studiind decât aparatul de radio…

De două zile, aşadar, Cutare nu mai e şef de tură, dar se pare că retrogradarea nu-l afectează. Nu-i mai puţin gânditor, mai puţin împovărat, mai puţin palid. Şi cred că nici nu studiază mai fără spor decât înainte.

Am spus însă greşit că schimbarea s-a făcut pe baza unui raport al lui Ţipă. Raportul, sau rapoartele acelea, neluate în seamă, au fost numai o coincidenţă. Comandantul a intervenit, în fine, când s-a ciocnit personal de atitudinea filosofică a tânărului în cauză. Că înlocuitorul lui o fi mai bun, rămâne să se vadă; poate s-ar fi găsit altul, chiar alţii, asupra cărora să nu se pună semne de întrebare.

Dar astăzi, la raportul făcut direcţiei generale asupra cazului, a venit răspuns că nu se aprobă schimbarea. Nu ştiu dacă e drept, nu ştiu dacă e legal; ştiu că în acest fel comandantul a înghiţit o pilulă cu alt gust decât al suculentei omlete de seară.

Acum cercetează agitat regulamentul de bord, să vadă pe ce să se sprijine. Mi se pare că regulamentul îi dă voie să facă asemenea schimbări, în situaţii speciale. E regretabil însă pentru un comandant să creeze litigii, când toate neînţelegerile s-ar fi evitat, câştigându-şi stima oamenilor, de aici şi din ţară.

*

Sub pretextul că mă pofteşte la un păhărel de ţuică (pe care l-am refuzat) de ziua lui (nici măcar nu ştiam), nostromul cred că n-a vrut altceva decât să afle părerea

mea asupra situaţiei noastre. Sau poate caută în mine, tardiv, un martor cu care să-şi acopere atitudinea pasivă în faţa comandantului, dacă nu chiar slugarnică.

I-am răspuns că n-am căderea să-mi dau nicio părere şi nu găsesc potrivit să comentez situaţia; sunt musafir şi trebuie să respect anumite reguli ale ospitalităţii.

Cu toată atitudinea mea rezervată, s-a năpustit, de la distanţă, asupra comandantului: că nu trebuia să dea apă distilată, că nu trebuia să refuze intrarea în port, lăsând oamenii fără scrisori şi atâtea câte ne lipsesc astăzi. Am ascultat cu capul în pământ, dând semne de nerăbdare. La un moment dat l-am întrerupt:

— De ce-mi spui toate acestea? De ce nu i-ai spus lui, în calitatea dumitale?

— Nu mă ascultă… Se uită la mine de sus!

N-am găsit potrivit să-i atrag atenţia că dacă lucrurile stau aşa, apoi numai el este de vină; niciodată n-a opus o măsură de bun-simţ măsurilor arbitrare ale comandantului…

Timp frumos, într-o suită continuă; oceanul n-are putere să ne chinuiască sau e leneş.

Mergem spre sud cu nehotărâre; aseară, scoţând câteva tone de peşte, ne-am întors să greblăm aceeaşi zonă, cu credinţa că am găsit filonul. Filonul însă nu era acolo. Cu ce s-a ciugulit în douăzeci şi patru de ore, alegându-se peştele unul câte unul, abia am putut să congelăm 5 tone.

Suntem acum pe latitudinea 21, unde mi se pare că am mai vagabondat în ianuarie. N-am ce să văd: oceanul este acelaşi – neputincios sau leneş.

Având două cazuri de apendicită acută, pe care intenţionează să le opereze, Joncă, medicul de pe „Galaţi11, s-a sfătuit astă-seară prin radio cu medicul

nostru. Acesta este dispus să-l ajute şi m-a rugat să merg şi eu, ca „a treia mână11, lucru pe care cred că l-aş putea face şi l-aş face cu dragă inimă.

Socotesc însă hazardată o asemenea operaţie pe ocean, când nu ştii ce surprize pot să se ivească. Şi-apoi, nu e caz de forţă majoră; până la Dakar ar fi o zi de marş. Dacă e vorba de viaţa oamenilor, mai bine să-ţi asiguri spitalul.

La drept vorbind, amândoi medicii sunt cam de aceeaşi părere, dar cred că se luptă cu ei înşişi, în dorinţa de a salva prestigiul profesiunii. Recunosc că izbutind şi-ar crea un merit;

nu înseamnă că renunţând s-ar descalifica în ochii cuiva, şi mai ales în ochii medicinei.

Dacă se ajunge la soluţia spitalului, ar fi cu totul normal şi după bunul-simţ să ducem noi bolnavii la Dakar, ca să ne şi aprovizionăm totodată; „Galaţi11 ar urma să intre acolo, ca să-i ia, după opt-zece zile.

Nu m-ar mira însă ca şi de data asta comandantul să refuze, deşi îi vine salvarea din ceruri… Şi atunci, „Galaţi11, care a fost în port la sfârşitul lunii ianuarie, va mai intra de două ori în martie, în timp ce noi păzim oceanul…

După masa de seară, secundul se interesa în oficiu ce-i de mâncare.

Mâncarea, pentru toată lumea, fusese o bucată de friptură cu orez şi obişnuitul ceai de zahăr ars. Carnea, ţinută de cel puţin cinci luni congelată, neînvelită, neizolată, şi-a pierdut de mult tot sucul, şi când se frige se transformă într-un fel de talpă, într-un fel de iască, fără gust, care nu se poate mânca decât punându-i atâta piper, încât să-ţi arzi limba şi gâtleju]

şi să înghiţi sub anestezie.

N-am auzit toată convorbirea secundului cu

ospătarul, care de mult nu mai este hazliul meu Marinescu, ci Gigi, adus în locul lui, de „la careul marinarilor. Schimbarea s-a făcut în urma unei acumulări de nemulţumiri, bilaterale. Comandantul cu secundul, serviţi în fiecare seară aparte, în cabină, s-or fi săturat de aerul acru al ospătarului, iar acestuia, având şi el un program, ca toată lumea, având şi el dreptul la nişte ore de odihnă, i s-o fi acrit să-i tot aştepte cu masa, seară de seară, până târziu, când le vine pofta de mâncare. Divorţul s-a produs fără gălăgie şi cu mulţumire pentru amândouă părţile.

Gigi, noul ospătar, un tânăr cuviincios şi plin de răbdare, suportă orele ciudate fără să se plângă, poate fiind sită nouă.

Acum, însă, a fost nevoit să raporteze secundului că nu-i niciun ou la bucătărie.

— Cum, aşa ţi-a spus bucătarul?

— Da; a spus că nu are.

— Să vină Vasiu!

Vasiu, cambuzier de ocazie, nu-şi poate înfrunta superiorii.

Totuşi, presupun că, simţindu-şi conştiinţa prea încărcată, a încercat o răzvrătire şi n-a mai scos din magazia lui frigorifică ouăle tradiţionale. Răzvrătire lăudabilă, dar simbolică; a ţinut cât ţine floarea de lotus. Primind ordin, a trebuit să se supună: a coborât la cambuză şi a scos penultimele ouă, din raţia oropsită a echipajului, penultimele bucăţi de salam sau slănină, pe care de mult nu le mai vede nimeni.

În aceste condiţii putem să rezistăm mult şi bine!

Sâmbătă, 13. Armatanul

Am coborât spre sud cât a ţinut noaptea, astfel că zorile ne-au găsit pe latitudinea 19 şi foarte aproape de coastă, la mai puţin de 9 mile. În cursul zilei ne-am

apropiat chiar la

4… Apa oceanului este de un verde decolorat, mâlos, ca în faţa Sulinei, şi nu-i de mirare, deoarece ne aflăm la vărsarea Senegalului, fluviul african care şi de data asta rămâne al hărţii, al geografiei şi al închipuirii… O să navighez pe el într-o noapte, şi dacă visul nu m-o duce chiar până la izvoare „am să văd măcar orizontul Saharei…

Fiindcă nu mergem la uscat, în sfârşit, vine uscatul la noi. Vântul cald, de la nord-est, aduce un element nou în aer, ceva care ar părea o ceaţă lăptoasă; e praf, nisip din deşert, vestitul armatan, dar într-o formă suportabilă. Această materie fină, din fericire nu foarte compactă, se depune pe punţi, îmbrăcându-le într-o pânză subţire, cenuşie, intră pretutindeni, fără s-o poţi depista dintr-odată, o simţi pe piele, dezagreabilă, scârţâie în dinţi, enervantă.

Valurile s-au calmat dintr-odată, şi cum praful din aer reduce vizibilitatea la ceva mai mult de o milă, oceanul pare o baltă, ale cărei ţărmuri se bănuiesc în ceaţă. Culoarea de apă stătută întăreşte impresia, până la a te face să crezi în ea ca într-o realitate. Şi, spre a o întări şi mai mult, stoluri de pescăruşi, în grupuri aglomerate şi întinse, de măsurat cu mila pătrată, plutesc leneşi pe apă, lăsându-se în voia ei, ca nişte gâşte domestice sau ca păsările de baltă.

Dacă nu-i de ajuns, la toate se adaugă libelulele, care au invadat astăzi puntea compasului, apoi puzderie de musculiţe şi nu mai ştiu câte feluri de gâze, plus antipaticele şi aşa de cunoscutele muşte casnice.

Am urmărit cu interes toate aceste fenomene, chiar şi pe cele dezagreabile, fiindcă îmi dau sentimentul unei schimbări apropiate în viaţa noastră. Apropierea de ţărm, întâmplătoare, ne face să credem că va urma şi debarcarea. Băieţii au început să se tundă, să se

dichisească; n-avem frizer, ne tundem unii pe alţii. Verbul, în forma întrebuinţată, e o exagerare;

eu unul, de pildă, n-am tuns pe nimeni, neavând exerciţiu, ceea ce nu-i şi-o pagubă. Câţiva s-au specializat, şi nu ştiu cum se face de au chiar şi scule personale pe lângă cele din zestrea vaporului. Celui care mă tunde pe mine, la mari intervale, Puşcaşu, din categoria tinerilor capabili să mănânce jăratic dacă ar avea cine să-i îndemne, am să-i închin, când mi-o veni la îndemână, o pagină – şi mai sigur, am să-i păstrez un loc bun în amintirea călătoriei… Ca şi atâtor altora, mai vârstnici sau mai tineri, de pe lunga listă a echipajului cărora nu le-am pomenit nici măcar numele, dar care vor fi simţit, sper, ce aproape mi-au fost de inimă. Să-şi amintească, drept mărturie, privirile mele.

Pluteşte în aer impresia că ne îndreptăm spre Dakar şi vom debarca zilele următoare. Uscatul, deşi invizibil, se simte în toate, şi toate ne amăgesc şi ne fascinează.

Cred însă că rămânem cu această fierbere, pentru rest făcându-ne speranţe zadarnice.

Aseară, în prezenţa secundului, doctorul l-a pus în curent pe comandant cu eventuala nevoie ca „Galaţi” să ducă doi bolnavi la Dakar. I-a sugerat, iar secundul l-a susţinut, că ar fi un prilej binevenit să transportăm noi bolnavii; datorită acestui real caz de forţă majoră, ne-am rezolva simplu şi onorabil toate necazurile. Cât despre întârzierea prilejuită astfel, care ar compromite „competiţia” cu „Galaţi”, ar fi în mod automat compensată, prin faptul că mai târziu ar fi şi ei obligaţi să intre încă o dată la Dakar, spre a-şi lua oamenii. Fiecare am pierde acelaşi număr de zile, am anula orice handicap, spre a folosi termenul competiţiilor.

La toate argumentele, comandantul a răspuns cu

încăpăţânare:

— Înţelegeţi odată: nu intru la Dakar pentru nimic în lume!

— Dar nu avem alimente! a stăruit secundul.

— Dumneata mi-ai spus că avem!

— A fost o neînţelegere…

— Te priveşte! Eu ştiu că avem!

Doctorul a mai anunţat că va trebui să meargă pe „Galaţi”.

Răspunsul:

— Oceanul e montat; nu dau barca la apă!

— Au să vină să mă ia cu barca lor.

De data asta, comandantul a strâns din fălci şi n-a mai spus nimic. Abia când s-a ridicat să plece, a mârâit:

— Ce, nu cumva mă crezi *şi dumneata* nebun?

N-am cunoştinţă ca până acum să-şi fi exprimat asemenea bănuială *altcineva*, şi nici eu; aş fi notat-o. Faptele trebuie judecate în ideea responsabilităţii depline.

Astăzi, la masa de prânz, al doilea fel fiind fasole cu câteva urme de salam (felul întâi statornicindu-se la aceeaşi fiertură de carne congelată, cu câteva legume rătăcite, acrită cu oţet şi apoi pipărată de fiecare cât îi place), comandantul a întrebat, privind lacom şi galeş farfuria:

— Câtă fasole mai avem?

Mircea Stănescu, cel care ţine evidenţa alimentelor din cambuză, a răspuns, cu toată cunoştinţa de cauză:

— Mai avem pentru o singură dată!

Surprins, comandantul a tresărit, şi a exclamat cu o panică personală:

— E nasulie!

Atât de îngrijorat nu l-am văzut niciodată, nici chiar atunci când în jurul nostru roiau zeci de vase. Numai că de data asta îngrijorarea se exterioriza altfel. Dacă în primul

caz respiră repede şi ochii i se duc alarmaţi în toate părţile, acum respiraţia i se strangulase, iar ochii, imobili, păreau nişte boabe de fasole, imense. În primul caz, îngrijorarea e divergentă; acum era convergentă – îngustă şi penetrantă, concentrată asupra fasolei… Rămân numai ouăle.

Mai sunt 60 de ouă; cum să le împarţi la optzeci şi unu de oameni?

Pe când scriam ultima frază în caiet, aseară, nostromul a venit iarăşi, să mă poftească la o bucată de tort, cu prilejul zilei lui de naştei e, pe care o prelungeşte. M-am dus din politeţe, altminteri n-avea de ce să mă atragă tortul acum mai mult ca altă dată. Spre norocul meu, a scos o sticlă de vin, pe care am băut-o numai în doi, la iuţeală şi cu o sete năprasnică. Mi-era de ajuns pentru o seară, şi chiar pentru serile următoare. El însă, o dată pornit, a scos încă o sticlă (ultima!)

şi nu m-a lăsat să plec până nu am terminat-o. Dar nu mi-a mai făcut nicio plăcere, pe deasupra fiind şi caldă. Am băut-o aproape în silă, sau, mai ştii? – cu intenţia de acumulare a cămilei. Fireşte, m-am ameţit, din păcate fără să mă destind, deoarece am făcut conversaţie.

Am avut încă o dată impresia că vrea să mă asocieze la nemulţumirile lui. Se plânge de felul cum îl tratează comandantul. Bunăoară:

— Nu mai fac de cart. *M-a scos* de la puntea de comandă.

— Nu *te-a scos*! i-am răspuns. Dumneata eşti şef de echipaj, nu timonier. Ai făcut o muncă voluntară, iar acum nu mai e nevoie de ea.

De când fabrica de făină lucrează mai puţin, Bercea, timonierul, a revenit la cartul lui…

Discuţia a alunecat de la una la alta, leitmotivul întreţinut de el rămânând acelaşi: comportarea

comandantului şi nemulţumirea oamenilor. De câte ori am putut, i-am atras atenţia că degeaba mi se plânge mie. Nu înţeleg de ce, la urma urmelor, nu convoacă o şedinţă de partid, ceea ce i-am şi spus.

Mi-a răspuns că… nu-i timp.

*

Am picat pe o zonă unde este ceva peşte, de un soi necunoscut tuturor pescarilor; seamănă cu un stavride mare (40 de centimetri lungime şi chiar mai mult). După destulă tocmeală, pescarii au convenit, fără convingere, că-i ceva din neamul, lufarului.

Noaptea trecută am întâlnit un grup de traulere japoneze;

am stat un timp în derivă, printre ele, parcă să ne mirosim, apoi ne-am continuat drumul.

Galaţi” e mai la sud cu peste 100 de mile.

Doctorii au discutat între ei astă-seară; Joncă a hotărât să opereze. Chiar în clipa asta urmează să vorbească între ei comandanţii (dacă s-or găsi!), ca să stabilească întâlnirea.

N-am aflat încă nimic: ne ducem spre sud, vin ei spre nord?

Mi-e teamă că iar au să ajungă la neînţelegeri comandanţii şi iar o să rupem relaţiile amicale.

Duminică, 14. Fostul stăpân al oceanului

Scriind data zilei şi dându-mi seama că suntem într-o duminică de martie, m-a cuprins un dor brusc, mai mult cald, dar şi dureros, de primăvara din ţară, de o după-amiază când începe să-mi bată soarele în fereastră şi, alături, Cişmigiul făgăduieşte să se trezească.

Există în fiecare primăvară o zi, o oră, o clipă, de obicei înaintea amurgului, când simţi pe toate căile, în trup şi în suflet, venirea acestui anotimp gingaş şi brutal totodată, care ne mângâie şi ne zdrobeşte, şi se duce în

grabă, adăugând în acea zi, oră şi clipă încă un an de viaţă.

Acum am pierdut clipa, şi-o regret, chiar dacă ar însemna că astfel am economisit anul.

Armatanul, nu violent, dar sâcâitor, continuă să bată…

Se depune alt praf pe punţi, iar cel de ieri, înmuiat în umezeala de peste noapte, lasă dâre de mâl subţire; la o scară redusă, punţile par câmpuri terasate, cu arabescurile pe care le desenează în ţărână o ploaie de vară. Iar oceanul, privit printre gene, îmbrăcat în nisipul statornic şi mai compact astăzi, pare şi el un câmp, dar pe secetă, o bucată de pustă unde praful stârnit de întoarcerea carelor şi vitelor seara nu se linişteşte uneori nici până a doua zi dimineaţa.

„Galaţi” nu se vede, şi legătura cu ei a devenit sporadică, de unde fusese vorba ca staţiile de radio să rămână deschise tot timpul, ca unul să-l poată chema pe celălalt la orice oră.

Bune intenţii efemere, cu viaţă mai scurtă decât a libelulelor moarte în masă pe puntea compasului.

Au apărut în schimb alte vase – ies ca din ceaţă, tăcute şi fantomatice –, toate cu radarul în funcţiune, toate parcă nedumerite, toate mirându-se să descopere în jurul lor şi pe alţii.

Ce-or fi căutând aici? A pescui acuma în zona aceasta înseamnă numai pagubă.

Platoul pe care ne mişcăm neavând o întindere prea mare, s-a încercat de câteva ori să mergem în arc de cerc, schimbând. lent direcţia şi ajungând până la 180 de grade. Rezultatele n-au fost mulţumitoare; se răstoarnă panourile, pare-se, iar, de scos, nu s-a scos ceva de mai bună ispravă. Renunţându-se la această metodă, acum traulăm în linie dreaptă, dar pe distanţe mai mici decât zilele celelalte.

*

După amiază, prima oară în călătoria noastră, am întâlnit un vas cu pânze; surpriza a fost aşa de mare, încât la început mi s-a părut că visez, sau că mă aflu în altă parte.

A trecut pe lângă noi, la câteva cabluri, calm şi maiestuos, ca un fost stăpân al oceanului, şi a fost odată, e drept, stăpân şi pe vânt, şi pe cerul mărilor, şi pe ape.

Era un *ketch* cam de 18 metri lungime, cu un deplasament, cred, de vreo 50 de tone, cu velatura aurică, demodată astăzi, deşi a avut deceniile ei de glorie.

Avea ridicate trei focuri, apoi vela artimon la pupa, iar la mijloc vela mare, cu săgeata care întregeşte aşa de elegant triunghiul dintre catarg şi pic – şi elimină, din punct de vedere estetic, neajunsul velei aurice.

Mi-a bătut inima cu încântare, cu bucurie şi cu durere, fiindcă, în afara dimensiunilor, mai modeste în cazul meu, era întocmai vasul la care am lucrat ani de zile, punând în el tot ce aveam şi mult din ce nu aveam, cu gândul să-mi devină locuinţă unică, prieten şi tovarăş şi să colindăm mările împreună…

Mă gândeam astă-toamnă, înainte de a pleca în călătorie, să îmbin paginile jurnalului cu lunga poveste a corăbiei mele, fiindcă era între ele o înrudire. Înrudirea rămâne şi nu se va anula niciodată, dar într-o carte nu-i loc pentru amândouă întâmplările…

Priveam astăzi catargele velierului… De-ar fi să povestesc numai despre catargele mele, cât am colidant valea Trotuşului, cu ochii la copaci şi, fără voie, la bolta cerului – şi ce mândri pini, şi cu câtă trudă i-am adus de-acolo până la Brăila!

Dar ar trebui să încep cu anii de visare, când am stat cu zeci de tomuri în faţă şi cu sute de planuri, din care am ales unul. Şi cum am degerat o nesfârşită iarnă geroasă,

îngenuncheat pe podeaua sălii de trasaj, unde, deocamdată în linii, corabia căpăta viaţă… Ramificaţiile acestor vag evocate imagini mi se pare că nu s-ar sfârşi niciodată. E în ele o altă călătorie, mult mai lungă, mai grea şi mai bogată decât cea de astăzi. Nimic nu s-a pierdut din ea, şi, oricât de târziu m-aş întoarce s-o caut, ştiu că am s-o găsesc întreagă…

Mergea spre est velierul, cu vântul strâns în babord, „cu murele în tribord”, cum spuneau marinarii de pe vremuri.

Dacă ar fi fost un *yacht* nu m-ar fi mirat prezenţa lui între insulele Capului Verde şi Canare, fiindcă mai sunt mulţi oameni în lume credincioşi vaselor cu pânze. Dar, cu toată forma lui destul de elegantă, avea velele cam murdare şi ducea două bărci la remorcă, dovadă că mai curând era un vas de pescuit sau un mic cabotier de pe coasta africană, fapt care m-a umplut de uimire. În partea aceasta a Atlanticului, ca şi în multe alte mări şi oceane, motorul, simplu, economic, a înlocuit aproape în întregime velele, care cer echipaje mai numeroase şi mai îndemânatece şi sunt în voia vântului, la urma urmelor. A le păstra şi a le mai da întrebuinţare nu-i atât o dovadă de sărăcie, cât de dragoste pentru vechile forme ale marinăriei, o dragoste cu atât mai mişcătoare cu cât este mai desuetă.

L-am urmărit mult timp cum îşi plimba, ca un bătrân rege

Lear orb şi dezmoştenit, dar plin încă de măreţie, velele cenuşii pe cerul pâclos – parcă de pâcla vremurilor – până ce s-a şters, treptat-treptat, fâlfâind şi destrămându-se în vălurile armatanului…

Cu rare întreruperi nesimultane, şi niciuna mai lungă de câteva ore, motoarele noastre merg – pot s-a spus încontinuu – de o sută treizeci şi şase de zile…

*

Şi iată, după un ceas de visare, realităţile noastre:

Oamenii, oricât ar fi de flămânzi, încep, unul câte unul, să nu se mai atingă de carne şi să se uite la ea, amărâţi, cum rămâine în farfurie.

Eu unul n-o mai mănânc de mult, dar nici nu-i simt lipsa, cel puţin deocamdată, şi aş putea să nu i-o simt încă multă vreme dacă am avea legume.

Mi-a venit abia acum în minte, văzând refuzul acesta aproape general în faţa cărnii, să mă interesez care-i termenul ei de păstrare în stare congelată. După normele oficiale, găsite în tabelele frigotehniştilor, la minus 12 grade (în cambuză se menţin cam 11 grade) carnea în buturi şi carcase poate fi păstrată până la 120 de zile.

O avem de cinci luni încheiate, 150 de zile – 30 peste limita maximă!

Acum două săptămâni, la începutul lunii, făcându-se recensământul litigioaselor alimente, între altele, mai erau mere să se dea de şapte ori, şapte înmulţit cu optzeci şi unu.

De-atunci s-au dat de trei sau patru ori – se poate afla exact cercetându-se listele zilnice, din urmă, dacă nu cumva între timp vor fi fost falsificate… Dar nu cred să fie cineva prevăzător chiar în măsura aceasta.

Amintindu-mi că de mult nu s-a mai dat miraculosul fruct la masă, l-am întrebat pe Vasiu:

— Dar ce se întâmplă cu merele?

— De unde mere? S-au terminat!…

Iată o însemnare privind realităţile noastre mărunte. Cineva ar putea să mă condamne că n-am rămas cu ochii doar la marea realitate. Cine judecă aşa, să stea trei luni în mijlocul oceanului, cu alimente aproape exclusiv conservate, fără legume, fără fructe, fără vin, fără o *floare* pe masă, şi pe urmă să se pronunţe!

Resortul însemnării de astăzi nu-i o suferinţă, ci încă o revoltă, pe lângă altele: aseară, după masă, de undeva de la bucătărie sau de la oficiu venea un miros de mere coapte, să te ameţească… Şi-apoi, e un sacrilegiu să le bagi la cuptor:

erau aşa de frumoase!

Luni, 15. Unul care fluieră

Praful adus de vânt, îndesindu-se, a devenit foarte greu suportabil. Curiozitatea a fost satisfăcută, pitorescul artamanului s-a epuizat; a rămas numai pacostea.

Se depune pe punţi, albindu-le, scârţâie în dinţi, usucă pielea… E prea fin să-l reţină filtrele *heit-pres*-ului, aşa că intră şi în cabine, invizibil şi invincibil, ca o molimă africană.

Tocmai astăzi, la un ştiu ce post de radio s-a auzit că francezii au făcut recent experienţe atomice în Sahara… Oricât de puţin probabil ar fi să nu se fi dat avertismente clare asupra zonelor primejduite, închipuirea lucrează, făcând să ţi se strângă pielea. Dar de ce-ar fi numai închipuire?

Unul din porumbei a dispărut de câteva zile; cum e greu de presupus că a suferit un accident sau o agresiune, bănuiesc că, simţind apropierea uscatului, şi-o fi luat zborul. Nu înţeleg însă cum de l-a părăsit pe al doilea, ca să nu mă întreb cum l-a răbdat inima pe acesta să rămână.

Acum, trenardul se mişcă stingher, de pe o punte pe alta, zăpăcit şi mai tâmp decât o găină.

Nefiind cu putinţă o luare de contact directă între noi şi

„Galaţi” şi neprimind o asigurare de ajutor, Joncă a operat singur pe unul dintre cei doi bolnavi de apendicită. N-am aflat cum îi merge acum; probabil bine. Totuşi, mi se pare că actul operaţiei a fost hazardat, fără să fi fost şi obligatoriu.

Zăpuşeala creşte; în cabine, temperatura se ridică ziua peste

28 de grade. Începând de mâine, se dă drumul la aer rece. Nu mă bucur prea mult; mi-e teamă să nu fie frig şi să ajung în situaţia ciudată de a umbla dezbrăcat pe afară şi încotoşmănit în casă.

*

Purtarea unora devine din ce în ce mai bizară. Cel mai vârstnic din ofiţerii mecanici a căzut în mania nervoasă a fluierului. Datorită zgomotului asurzitor din sala maşinilor „oamenii nu se pot auzi între ei nici de la un pas distanţă, oricât ar ridica glasul. De înţeles, cum spuneam altă dată, se înţeleg prin semne şi prin rutină. Dar ca să se cheme unul pe altul când sunt mai departe, folosesc un fluier de gură, aflat în echipamentul fiecăruia. Numai că omul amintit fluieră încontinuu.

Avertizat de această manie, l-am spionat din capul scărilor, mai mult de un sfert de oră, cât am suportat îngrozitoarele trăsnete ale motoarelor. E adevărat, omul fluieră, fără nevoie, aşa, ca să fluiere, dar nu încontinuu, ci cu pauze, ca să-şi.

odihnească plămânii.

Mai acum câtăva vreme, într-o noapte, tot el, având de partener pe cel mai vârstnic dintre frigotehnişti, om potolit, cel puţin în aparenţă, şi oricum foarte cumsecade şi foarte simpatic, jucau fotbal cu o cutie de conserve pe coridorul de la careul marinarilor. Coridorul are sub un metru lăţime, în schimb e lung ca o popicărie. Postaţi unul la un cap, altul la celălalt, jucătorii îşi trimiteau unul altuia cutia, cu lovituri de picior înverşunate, făcând-o să sune infernal şi trezind din somn pe cei care au cabinele în apropiere.

Trebuie să spun că amândoi sunt, ca vârstă, în pragul celui de-al şaselea deceniu… Curenţi galvanici!

Deşi continuă să cineze împreună, iar când au ce, să şi bea în tovărăşie – cum a fost încă o dată cazul aseară, cu o sticlă de whisky pe care au mai dibuit-o naiba ştie la cine –, între comandant şi secund s-a născut o încordare, şi ea se accentuează cu trecerea zilelor. Reactualizând şi amplificând o învinuire veche, primul îl bruftuluieşte pe al doilea, între două pahare, că i-a dat informaţii greşite în ceea ce priveşte situaţia alimentelor. S-ar putea ca învinuitul să fi spus, cum afirmă unii, că am avea alimente pentru încă o lună. Important ar fi să se ştie *când* a dat această informaţie. Nu cumva a expirat luna?

Văzând situaţia pescuitului, comandantul, care afirmase că vom fi gata la 20 martie, este nevoit astăzi să accepte şi să recunoască ideea că vom întârzia peste 1 aprilie.

Alarmat, secundul i-a atras atenţia încă o dată că foarte curând rămânem fără mâncare. Se pare că s-au certat destul de violent astă-seară, pe puntea de comandă. Trebuind să se scoată traulul, zâzania s-a oprit deocamdată. Dar secundul a mai avut timp să spună că mâine va depune raport scris cu situaţia alimentelor, act care trebuie să ducă în mod obligatoriu la luarea unei hotărâri oficiale; din toată această încordare, până acum nu s-a consemnat nimic pe hârtie.

Credeam că, fiind în sfârşit la curent cu realitatea ignorată inadmisibil o vreme, cunoscând nemulţumirea stăpânită a oamenilor, comandantul va înţelege că e dator să păstreze un minimum de decenţă în tabieturile şi poftele sale. El ştie ce mănâncă echipajul şi mai ales ce nu mănâncă, datorită hotărârii pe care şi-o menţine cu încăpăţânare şi cruzime. Credeam că îşi va revizui măsurile, lăuntrice şi exterioare, între acestea din urmă şi măsura centironului…

Mai adineauri, bucătarul îi pregătea în oficiul de sus

obişnuita, uriaşa omletă, la care în condiţiile de azi ar râvni oricine. Oamenii tac, supuşi disciplinei… Dacă am să tac şi eu, cine o să spună?

Cum nu mă mai duc pe puntea de comandă, n-am putut să verific adevărul: băieţii afirmă că alaltăieri, când ne apropiasem de coastă, era cât pe ce să ne aşezăm pe un banc de nisip, sau, ca să nu exagerez, la un moment dat am avut numai 2 metri de apă sub chilă. A ajunge în asemenea situaţie, ziua-n amiaza mare, pe vreme bună, e o neprevedere inadmisibilă. Prudenţa comandantului se cunoaşte: funcţionează când cu exces, când cu lacune; câteodată cade în catalepsie…

Cât de adevărată este întâmplarea, se poate verifica oricând, grafic: banda ecografului, care înregistrează în permanenţă fundul, e cea mai bună mărturie. Afară de cazul că n-o să dispară… Atunci, se obţine o altfel de confirmare.

Marţi, 16. Inventarieri

A spune că rabd de foame ar fi prea mult, de vreme ce mă mulţumesc cu nimica toată şi-apoi închei masa cu o ţigară. Dar astăzi la prânz am băut doar o cană cu lapte, cu gemul care se dă ca desert în ultima vreme. Laptele – din resurse personale; de mult nu mai există la cambuză, nici de leac, nici pentru bolnavii din infirmerie. Iar de mâncare nu mă puteam atinge: era faimoasa „ultimă” fasole, pe care o ocolesc totdeauna, deşi place atâtor oameni.

Spre seară mi s-a făcut foame, o foame din acelea care te surpă, îţi dau slăbiciune şi fac să-ţi tremure mâna; adevărat că îi simt tremurul până în vârful stiloului. Şi e prima oară când, adineauri, ducându-mă la oficiu, n-am găsit nicio coajă de pâine.

Mai avem făină, se face pâine, dar, după cum constat, dispare cu repeziciune; nu mai poate fi lăsată la vedere.

Una din preocupările multora în ultima vreme, mai ales a celor cu funcţii legate de hrana oamenilor, este să cerceteze şi iarăşi să cerceteze scriptele şi cambuza, poate în nădejdea că vor descoperi o rezervă scăpată din vedere.

După încă o minuţioasă inventariere făcută azi-dimineaţă, secundul a ajuns la concluzia că, orice echilibristică alimentară ne-am impune, n-o mai putem întinde decât zece zile.

În acest sens i-a înaintat comandantului raportul scris, atrăgându-i atenţia că până la 26 martie trebuie să intrăm în port pentru aprovizionare.

Au trecut de atunci şapte ore, şi încă nu se ştie nimic: a citit comandantul hârtia? Iar dacă a citit-o, s-a *gândit* la vreo hotărâre? Vrea s-o amâne pentru ultima zi, pentru ultima oră? Sau speră să se întâmple cu noi vreo minune?

S-a dat aer rece în cabine. Poate că era nevoie, dar mie mi se pare puţin cam aspră atmosfera, ca în zilele de toamnă când n-a pornit caloriferul şi stai zgribulit pe lângă un radiator electric. Termometrul nu arată mai puţin de 24 de grade în cabină, temperatură convenabilă pentru oricine, şi totuşi mi-e puţin frig; nu mă săturasem de căldură.

Ieri s-au congelat 14 tone, în timp ce „Galaţi” a făcut numai 6; încetul cu încetul, ei rămân iarăşi în urmă.

Astăzi am pescuit în aceeaşi zonă, pe 19 grade latitudine şi la 8 – 9 mile de coastă; scoatem câte o tonă, câte două, câte trei, lufar amestecat cu purcoaie uriaşe de iarbă, care dau iluzia, când se trage traulul, că ar avea 10 tone.

Dar, de bine, de rău, cu migală, cu descurajare, creşte cantitatea peştelui în magazie. Cifra la peştele congelat, care condiţionează plecarea spre ţară, este acum 682 de tone. Mai rămân 168 – cele mai grele!

Amurg ca de toamnă, cu cerul vânăt, cu oceanul cenuşiu…

Hotărât, e frig în cabină.

Nu am stat la soare peste ziuă, fiindcă… fiindcă nu e;

abia îl mai zăreşti, palid, prin norul de nisip care se îngroaşă de la oră la oră. Nici n-am ieşit pe punte până mai adineauri, când m-a izbit aerul cald de afară, după cum m-a izbit şi praful care usucă nările.

Pe lângă musculiţele şi gâzele de toate felurile, văzduhul e invadat, îngroşat, până la vâscozitate, de libelule. Sunt de două ori mai mari decât cele cunoscute la noi şi zboară în stoluri pe deasupra vaporului, învârtindu-se în jurul coşului, al catargului, de parcă am fi nu pe ocean, ci în deltă sau în lagune.

Aş vrea să plecăm cât mai repede în altă zonă; prezenţa prafului şi-a atâtor gâze face atmosfera nu numai neconfortabilă, ci şi insalubră. După atâtea luni de puritate marină, parcă vezi plutind în aer molimele tropicale.

*

Ieri după amiază, din dâra opacă pe care soarele plin de praf o întindea pe oceanul la fel de prăfuit, se năşteau sclipiri ciudate între valuri, de parcă se lupta ceva dedesubt, încercând să iasă la lumină: nişte vietăţi când argintii, când albastre. Mai târziu, sclipirile, din ce în ce mai neliniştite, s-au înmulţit, până ce, contopindu-se, au dat o singură pată, parcă de petrol efervescent aruncat peste ape; ar fi lipsit un chibrit şi imaginaţia ca să incendiezi oceanul, şi flacăra, imensă să se răstoarne asupra Africii.

De când am coborât mai la sud, în locul postului de radio din Canare prindem Dakarul, cu multă claritate. De la un capăt la altul al emisiunilor se simte influenţa franceză. Dacă se aude muzică băştinaşă câteodată – departe de a fi exploziva muzică „neagră11 –, nu se aude

aproape de loc limba senegaleză, ci mai mult franceza, puţin aspritică, dar foarte clară, pronunţată ca la lecţie.

Iar încolo, muzica uşoară – de dans, de distracţie, de beţie, de dragoste – franţuzească, în valuri. Aceiaşi cântăreţi cunoscuţi la noi, începând cu Aznavour şi terminând… tot cu

Aznavour, care-i armean înainte de toate şi chiar puţin român după cum se spune. Şi această muzică e un fel de esperanto, care micşorează distanţele între continente, unifică gusturile şi, într-un fel, dărâmă hotarele, dovadă că a dărâmat şi hotarele izolării noastre şi ne-a găsit în mijlocul oceanului.

Chiar în clipa asta aud, în difuzorul de pe coridor, cântecele pe care le auzeam acasă, ţâşnind simultan pe un mai ştiu câte ferestre ale blocului din faţă. Am o clipă de ameţeală… Unde mă aflu?

Azi am atins treapta cea mai de jos a neîmplinirii: s-a congelat numai o tonă!

Am traulat prin aceleaşi locuri dubioase de ieri, în praful armatanului, scoţând iarbă în stoguri. Pe deasupra, îndată după prânz s-a agăţat traulul. După o ultimă încercare, la fel de infructuoasă, am pus capul la nord şi mergem cu mare viteză spre locurile de unde am plecat acum câteva zile, de rău, nu de bine. Poate comandantul, devenit mistic şi superstiţios, crede că am plătit aici destul duhurilor rele ca să primim răsplata dincolo; altfel, înapoierea într-o zonă de unde am plecat cu coada între picioare nu are nicio raţiune.

Dacă într-o săptămână nu vom scoate-o la capăt, va fi nevoit să ne aducă încă o dată pe aici, în drumul spre Dakar, care va fi Golgota lui, rămânându-i norocul să nu-şi poarte singur crucea în spinare.

Aştept numai trecerea zilelor. Am stat la soare câteva ceasuri, dar fără plăcere, scârbit de praful care pluteşte în

aer.

Mă bucur totuşi că plecăm de aici, în nădejdea că spre nord o să găsim dacă nu peşte, măcar o atmosferă mai pură.

Telegrame venite din ţară îmi confirmă că scrisorile expediate cu „Granik” au sosit de câteva zile. Este o mulţumire să ştiu că oamenii apropiaţi au veşti de la mine, chit că eu unul nu ştiu nimic despre nimeni, decât ceea ce se poate spune, reţinut, într-o radiogramă.

*

A căzut noaptea; căzut e bine spus – aici se întunecă degrabă după ce-a apus soarele. Vasul tanghează destul de adânc, cu toată încărcătura, care acum îl face mai puţin sensibil la valuri. Nu mi-am dat seama când s-a montat oceanul;

Înaintea amurgului avea o faţă destul de blajină. Dar legănarea din când în când violentă, trosnetele de sub chilă, izbiturile valurilor în bordaje, terminate cu un şuier prelung, asemănător cu cel scos în curbe de roţile trenului – toate acestea, care rup puţin montonia zilelor, îmi fac bine, în trup şi în suflet mai cu seamă.

În sfârşit, pot spune că este puţină furtună şi afară, nu doar în mine.

XII OCEANUL

Joi, 18. Tensiuni care cresc, tensiuni care scad

Am mers spre nord toată noaptea, cu amândouă motoarele, dar, poate din cauza valurilor montate, pe care le primim drept în faţă, până în zori n-am ajuns decât puţin dincolo de latitudinea 20. Destul însă ca atmosfera să se fi limpezit. Oceanul e iarăşi albastru, cerul strălucitor, aerul curat, ca după ploaie. Bate vânt tare de la nord, alungind amintirea armatanului. Valuri scurte lovesc în etravă şi ajung uneori, fărâmate, pe puntea ancorelor, spălând nisipul Saharei, tot ce ne-a spus şi ne-a dat Africa.

N-am pescuit mai nimic toată ziua, dar, adunând cu ţârâita, la miezul nopţii am atins la congelare 699 – să-i zicem 700

de tone. Ne mai lipsesc 150. În timp, încă o veşnicie.

*

O întrebare grea este: ce să cred despre oamenii noştri, cum să-i înţeleg, ce atitudine să iau faţă de ei în mine însumi?

Dacă am să recitesc paginile din urmă, am să dau, desigur, de multe contradicţii; pe unele mi le şi amintesc – pe niciuna n-am s-o neg. Într-o zi am crezut ceva despre unul, a doua zi sau mai târziu am crezut altceva. De la un timp mi-am propus să nu trag concluzii decât la sfârşit. Firea însă nu-mi îngăduie să aştept calm şi nepăsător sedimentarea impresiilor neclare. Poate concluziile, asupra fiecăruia, aş putea să le trag de pe acum, şi simt acest îndemn; totuşi, nicio surpriză n-ar trebui să mă uimească. În mulţi din jurul meu mai este câte ceva de descoperit.

Comandantul, în derută, l-a chemat pe Tipă la sfat, ceea ce nu-mi amintesc să mai fi făcut decât la începutul campaniei. E multă vreme de când el se conduce după capul lui.

Ţipă însuşi a spus de multe ori că se simte scos din treabă nu doar pentru că nu-i consultat; mai mult, comandantul schimbă dispoziţiile lui, ştirbindu-i autoritatea în faţa oamenilor, reducându-l într-adevăr la nimic.

Doctorul l-a întrebat azi, cu mirare:

— Ce, comandantul a început să-ţi ceară părerea?

La care Ţipă a răspuns, cu calmul lui imperturbabil, trăgându-se, cum are obiceiul, de prohabul pantalonilor.

— Când a fost nevoie, totdeauna ne-am sfătuit!

Se apropie data întoarcerii – se şterg patimile, se toarnă apă în vin… „De ce să ne lucrăm unul pe altul?

Haide să ne dăm mâna, să uităm neînţelegerile şi să mergem uniţi!”

Au venit dispoziţii din ţară: să ne aprovizionăm cu minimul trebuitor la Gibraltar, escală prevăzută dinaintea plecării, înseamnă că Dakarul e anulat oficial, deci definitiv.

Din ce în ce mai mulţi refuză mâncarea sau ciugulesc din ea ce li se pare comestibil. Destui se plâng că au dureri de stomac.

A, nu, n-o să moară nimeni de foame! Iar comandantul, pare-se, o să-şi ia laurii.

Stau la soare, pe puntea ancorelor, când traulăm spre sud. În timpul prânzului, tabla frige din ce în ce mai tare.

Cum organismul meu are o veche nevoie de razele soarelui, îndur, dar uneori e un chin.

Mi-e aproape tot timpul foame… Spuneam odată: foamea e o senzaţie care te face optimist… dacă ai ce să mănânci.

Deocamdată mă socotesc sănătos. Judecând drept, oamenii de astăzi continuă să mănânce prea mult. Ar trebui revizuit sistemul de alimentare al întregii omeniri. Poate am trăi mai mult, am fi mai vioi – şi poate mai buni.

Eu unul mănânc mai puţin de jumătate decât mâncau maturii pe vremea când eram copil, căci doar îmi amintesc mesele de atunci.

Toţi îndeobşte mâncăm mai frugal decât generaţiile dinaintea noastră, fără să fim mai plăpânzi; cred că încă am mai putea reduce din raţii câteva sute de calorii. S-a pierdut prea mult timp pentru mâncare, s-au făcut prea multe războaie…

Ar fi bine să ne purificăm puţin!

Între alte examene periodice, doctorul ne măsoară lunar tensiunea arterială. O aveam 13, 5 la îmbarcare, astăzi a scăzut la 11, 5 – şi poate o să mai scadă. Aproape a

tuturor a scade;

creşte a câtorva – şi a comandantului.

L-am sfătuit pe doctor să-i interzică ouăle. Cred însă că n-o să rişte, mai ales că ar risca zadarnic; poţi oare convinge vulpea să lase în pace găinile?

Vineri, 19. Totul va fi bine

Acelaşi vânt de nord, tare, aceleaşi gânduri, aceleaşi întrebări în minte, aceleaşi nedumeriri, iar în suflet aceeaşi amărăciune… Şi-ar fi aşa de simplu să nu mă mai gândesc la alţii, să ignor tot ce mă contrariază, să mă bucur în linişte de ocean, de cer şi de soare!

Am mers iarăşi astă-noapte spre nord, cu amândouă motoarele, şi am ajuns dincolo de paralela 21; traulând la întâmplare – intenţia era să ajungem la tropic –, am scos pe neaşteptate 10 tone.

Pe la ora 8, în careu se aflau Şişu, Ţipă şi Rosmănică, într-o straşnică tovărăşie cu comandantul. Au uitat toţi ce spuneau despre el deunăzi.

Şişu chiar, care de multe ori s-a enervat (inutil) şi şi-a propus (teoretic) să-l combată, criticându-i metodele empirice şi refuzul colaborării, acum şi-a schimbat părerea.

— Orice-ai zice, îl laudă, alt comandant care să se priceapă la pescuit ca el nu e!

Nu-l întreb cu cine a făcut comparaţie, mai ales că la începutul frazei apologetice plasează pe acel „Orice-ai zice”, involuntar semn de dubiu.

Da, se apropie întoarcerea în ţară. De ce să ne arătăm dezbinaţi şi să ne dezvăluim păcatele?… Totul e bine când se sfârşeşte bine!

Fireşte, după izbânda de dimineaţă, care ne-a făcut din nou optimişti şi ne-a înmuiat inimile până la a recunoaşte în noroc meritul comandantului, nu ne-am mai dus spre nord, ci am traulat în aceeaşi zonă, cu rezultate

care amintesc zilele cele mai bune.

E singura noastră salvare: să terminăm cât mai repede şi să pornim spre Gibraltar; altfel, ne va lipsi chiar şi pâinea, nepusă până acum la socoteală. S-a pus la socoteală făina, din care mai avem, într-adevăr, pentru cincisprezece zile. Nimeni nu s-a gândit la un accesoriu de volum minim: drojdia de bere. N-am aflat limpede: s-a sfârşit, sau nu mai e bună? Din toate câte privesc mâncarea se face o taină.

Dar dacă apucăm şapte zile bune, ca în prevestirea din

Biblie, după ce am avut de şapte ori câte şapte rele, apoi putem să plecăm cu magaziile pline.

„Galaţi”, care a pescuit slab pe paralela 18, mai la sud decât am fost noi ultima oară, a pornit încoace; în cazul că nu se opresc pe drum, vor fi aici mâine seară.

Sâmbătă, 20. Pavilionul în bernă

S-au împlinit trei luni de când am plecat de la Reykjavík.

Nouăzeci de zile nu ne-am apropiat de uscat, n-am primit o scrisoare. Aproape că nu mai ştiu pe ce lume mă aflu. Uneori, călătoria seamănă cu o halucinaţie.

Mă simt istovit sufleteşte, fiindcă nu pot să mai comunic în niciun fel cu oamenii cărora le port afecţiune şi a căror soartă mă interesează; am epuizat, evocându-i, toată imaginaţia. Mă simt obosit fiziceşte, probabil din lipsa vitaminelor, din cauza hranei neconvenabile. Mi-e capul plin de gânduri constructive, sufletul plin de fierbere, dar nu sunt în stare să pun nimic pe hârtie. Mă acuz uneori de lene, şi atunci mă apucă descurajarea. Şi totuşi, cred că n-am nicio vină; sunt în mine piedici organice. Am pledat pentru reducerea caloriilor; astăzi cred că ar trebui majorate.

*

La ora 8 azi-dimineaţă, după ce s-a scos primul traul, echipajul s-a adunat la pupa, pentru ridicarea pavilionului şi apoi coborârea lui în bernă, semn de doliu la moartea lui Gheorghe Gheorghiu-Dej, aflată aseară… Aşa a rămas pavilionul toată ziua, fluturând între cer şi ocean, sub lumina soarelui…

*

„Galaţi” a apărut la orizont înaintea prânzului, a traulat în depărtare fără succes remarcabil, apoi, după amiază, a venit lângă noi, unde se află şi acuma.

Am auzit din cabină fluierele de salut, dar nu m-am ostenit să ies pe punte; încă mă emoţionează, cu condiţia să reduc sunetul fluierului în mine; ceremonia, altminteri, mi se pare o făţărnicie.

Aflu că noi i-am chemat aici, cu insistenţă şi cu vorbe de încurajare, după ce de atâtea ori le-am ascuns zonele noastre, îndată ce se vesteau cât de cât bune.

Totul e bine când se sfârşeşte bine!

Pescuitul a fost satisfăcător astăzi, deşi am scos cantităţi din ce în ce mai mici, de la 15 la 18 tone dimineaţa, până la 4 – 5 seara. Totuşi, dacă va continua măcar tot aşa, putem să terminăm în cinci zile. Joia viitoare am putea să fim în drum spre Gibraltar.

Dar nu ştii niciodată ce se întâmplă de la o zi la alta…

N-ar fi exclus ca ultimele 20 de tone să ne ţină pe loc o săptămână.

Pe de altă parte, se vorbeşte să facem un supliment de

30 de tone peste cifra prevăzută, cu intenţia înduioşătoare de a le ceda, scriptic, fraţilor noştri de pe „Galaţi”, care, datorită aranjamentului defectuos al cutiilor în magazii, anunţă că nu vor avea cum să depoziteze mai mult de 820 de tone.

Să vedem însă dacă şi noi la rândul nostru, oricât de

bine am fi stivuit cutiile, vom avea unde să punem suplimentul acesta sentimental, nu mai mic de trei vagoane.

Şi dacă îl vom pune totuşi şi vom întârzia pentru el nu ştiu câte zile, mă tem că n-o să-l cedăm nimănuia, ci o să-l păstrăm pentru noi, cu lăcomie, cerând în schimbul lui încă o cunună de lauri şi, bineînţeles, olecuţă de primă.

N-am stat la soare astăzi; mă simt ca după o zi când nu mi-am îndeplinit datoriile.

Vântul a scăzut, oceanul s-a potolit; nu se vede un nor, cât e cerul. Dar pluteşte nelinişte şi tristeţe în aer.

Duminică, 21. Spre ultimele tone

Aseară, în jurul orei 22, declinaţia soarelui a fost zero, marcând echinoxul de primăvară. Acum soarele se apleacă spre latitudinea ţării, şi vara se duce spre nord, dar cu atâta încetineală!

De dimineaţă, comandantul a anunţat cu emfază, la staţia de amplificare, că ieri s-au congelat 31 de tone. După ce a mulţumit celor două echipe de tură, dar mai ales voluntarilor, a adăugat că dacă lucrul continuă aşa; putem să fim gata de plecare în patru-cinci zile…

Deci, se poate! Dar de ce nu se congelau decât 14 – 18 tone în zilele când scoteam traule gemând de scrumbie, care se arunca la făină? De ce nimeni nu se gândea să pună puţin pe roate oamenii de la congelare? De mult am fi fost gata dacă eroismul n-ar fi venit abia în ceasul din urmă.

Doctorul a împărţit tuturor a câte un pacheţel cu vitamina

C, sfătuindu-ne să luăm două pastile pe zi; ştia oricine de ce, când de săptămâni întregi nu mai aveam niciun fel de legume crude, nici fructe, care au dispărut tainic.

Şeful mecanic, partizanul abrupt al „înfometării”, zâmbeşte cu ironie; n-are încredere în pastile şi poate crede că doctorul vrea să se afle în treabă, ca să câştige şi el o frunză din cununa de lauri.

S-a pescuit şi astăzi destul de bine, atât ca să avem din ce depozita până la noapte cantitatea de 30 de tone. N-o să izbutim însă; spre ziuă s-a întrerupt congelarea mai multe ore, pentru operaţia periodică a dezgheţării dulapurilor. Oricum, perspectivele rămân bune, şi ideea de a termina până joi nu-i o utopie.

Nu mai am putere să scriu, iarăşi mă simt slăbit, de foame, de hrana neconvenabilă, pe care organismul o refuză cu silă.

A, ştiu, mănânci orice, la disperare, chiar şi cadavre, ca naufragiaţii de pe faimoasa plută a „Meduzei”, care şi-au trăit drama nu prea departe, la sud de apele unde ne aflăm noi acum. Noi însă n-am naufragiat şi avem la dispoziţie 1.300 de lire sterline, să fi cumpărat de toate, cu îndestulare, chiar şi băutură.

Cerul este pâclos, cu nori subţiri şi destrămaţi; oceanul calm, sub un vânt potolit de la nord-est. Cu toată slăbiciunea, am stat la soare, ba chiar am făcut şi gimnastică, şi iarăşi mă simt sănătos, din tălpi până în creştet, în toate dimensiunile corporale; se dovedeşte încă o dată că soarele e o hrană.

Un cargou a trecut pe lângă noi, mergând spre sud, doar la o milă depărtare, ceea ce între orizonturile îndepărtate înseamnă foarte aproape. Încolo, afară de noi şi de „Galaţi”, care se ţine la oarecare distanţă, având parcă o supărare, n-a mai fost nimeni pe tot oceanul.

Nu înţeleg de ce în radiogramele de serviciu nu ni se trimit ştiri, cât de sumare, despre cele ce se întâmplă în ţară.

Din câţi slujbaşi – directori, inspectori, secretari şi

câte alte grade are Direcţia Pescuitului Oceanic, nimeni nu se gândeşte că aici suntem ca pe altă lume. Aceiaşi oameni, însă, nu uită să se intereseze, în multe fraze, despre felurite rapoarte şi tabele, cu nevoile vasului, prezente şi viitoare, ba chiar şi trecute câteodată, spre a se împlini Evanghelia birocraţiei!

Ne învârtim prin aceleaşi locuri şi după acelaşi program, prea puţin diferit de la o zi la alta. Dar azi a intervenit o schimbare, substanţială şi demoralizantă: n-am mai prins peşte, aşa, pe neaşteptate, cum tot pe neaşteptate de alaltăieri căzusem pe o zonă bogată. Greşeala noastră este că uităm să aşteptăm neaşteptatul; unii tot mai cred că neaşteptatul, când e bun, vine prin iscusinţa comandantului, fără să se întrebe de ce nu-l evită pe cel rău, ca să avem în şir zile glorioase.

Cerul a fost acoperit cu nori subţiri, prin care soarele s-a arătat fără putere. Am făcut plajă cum aş fi luat o doctorie, de teama unor zile rele, care s-ar putea să vină. La ora prânzului am renunţat – bătea vântul rece şi simţeam că are să-mi îngheţe spinarea.

Seara am aruncat ancora, deşi n-ar fi stricat să se mai trauleze, ca să cârpim ceva din deficitul zilei.

O încercare de a ne remonta cu alcool n-a dat rezultatul

sperat şi n-a răsplătit eforturile de a găsi materia primă. Am mai dibuit o litră de spirt, la cineva căruia îi voi purta multă recunoştinţă, şi, întreindu-l cu apă, am obţinut trei sferturi de amăgeală, băutură căreia i se spunea basamac prin locurile copilăriei mele. Aici îi spunem, ca la bar, *Make my happy*.

Dar sub noul nume nu este mai bună.

Am invitat doi prieteni la mine în cabină, după masa de seară. Dintr-o rea inspiraţie, am stricat şi seara, şi băutura.

Unul din musafiri a plecat, după jumătate de oră, mai cătrănit decât la venire… Vina e a mea – de ce-aş ocoli adevărul?

Uşor euforic şi sentimentalizat pe o anumită strună, am ţinut neapărat să le citesc, cu proasta mea dicţiune, *Annabel Lee* a lui Poe.

Al doilea s-a ridicat şi el, cinci minute după aceea, şi aşa s-a terminat seara, fără să fi înţeles de ce trebuia să le citesc poezia.

Greşim şi nu ne învăţăm minte – continuăm să credem că emoţiile noastre sunt şi ale celorlalţi.

Annabel Lee este o floare ciudată şi firavă, care se stinge numai ce-a atins-o o boare rece de vânt, „pe ţărmul mării viorii… Cum să ţi-o închipui altfel decât făcută fărâme sub o atingere bărbătească?

Iar oaspeţii mei, cărora le-o propuneam la ora aceea, egală cu neliniştitorul miez al nopţii în casele noastre îndepărtate…

În legănarea vasului şi-n trepidaţia motoarelor, transmisă prin podea în toată anatomia, oaspeţii mai aveau, cu siguranţă, vise mult prea carnale spre a admite boarea de vânt proaspăt care este impalpabila Annabel Lee.

Marţi, 23. Contabilitate

După ziua de ieri, rău promiţătoare, traulul de dimineaţă, scos destul de târziu, n-a adus decât câteva tone, mărindu-ne neliniştea şi descurajarea.

Ne-am însufleţit puţin la prânz, când, pe neaşteptate, a venit aşa de plin, că a trebuit să fie tăiat ca să curgă o parte din peşte – şi încă a fost ridicat pe punte cu strădanie îndelungată. Din peste 30 de tone câte au fost salvate, s-au congelat sau sunt pregătite pentru congelare, vreo 17.

La noapte vom totaliza în magazii 778 tone. Mâine

dimineaţă, cu ce s-a scos seara, în ultimul traul, vom depăşi 800, probabil. Mai rămân 50, lua-le-ar naiba!

Cerul acoperit, oceanul plumburiu…

Eram aşa de neliniştit şi demoralizat azi-dimineaţă, încât am luat un meprobamat, prima oară în călătoria noastră.

Rezultat imediat şi straşnic. Într-adevăr, îţi dai seama că nu-i bine, dar puţin îţi pasă.

Am dormit după-amiază şi mă simt vioi acum, seara.

Oricum, se apropie ziua plecării spre casă.

Contabilitatea peştelui înmagazinat o ţine Ţipă, dar separat şi neoficial, o mai ţin şi alţii, îndeosebi oamenii de la prelucrare, prin mâinile cărora trec cutiile de câte 33 de kilograme.

Ei au sortat peştele, l-au aşezat în tăvi, unul câte unul, tăvile le-au băgat în dulapuri, la un frig de minus 40 de grade, le-au scos de acolo după câteva ore, obţinând brichete îngheţate care ard mâinile. Brichetele, trei câte trei, de 11 kilograme, alcătuiesc o cutie. După ce se leagă cu balot de tablă şi li se aplică ştampila, cu numele vasului şi felul peştelui, cutiile sunt transportate pe bandă, la magazie.

Magazia din prova, cea mare, e acum plină: 600 de tone.

Dar am văzut-o goală şi descurajantă, semănând cu o prăpastie când o priveai de sus, iar când o priveai din fundul ei, de pe panouri, semănând cu o catedrală. Cutiile s-au stivuit acolo, una câte una şi rânduri, rânduri, până s-a umplut hăul. Tot ce am spus, s-a făcut de mâna omului.

Am văzut oamenii care coborau în magazie, la stivuitul cutiilor; muncă polară. Acolo se menţine fără întrerupere, de când a început încărcarea, şi se va menţine până la înapoiere, până se va goli magazia, o temperatură de minus 24 de grade, ca într-o iarnă din cele mai grele.

Porniţi de sub soarele tropical, unde şi o cămaşă e prea multă îmbrăcăminte în unele zile, oamenii îşi pun mănuşi groase, pufoaice şi pâslari, ca într-o expediţie arctică. După un ceas sau două, ies aproape acoperiţi de promoroacă şi fac un salt la plus 30 de grade.

Nici unuia din oamenii noştri, de la cei care aduc peştele pe punte, manevrând traulul, până la cei care îl bagă la magazie, în ultima lui formă, nu-i sunt indiferente cifrele, contabilizarea muncii lor, grea şi migăloasă.

Pe o tăbliţă, în careul marinarilor, cineva scrie, pentru ştiinţa tuturor a, cifra zilei, şi alături, cifra totală. Cineva, adică unul care o cunoaşte, un marinar de la prelucrare sau un şef de tură, fiindcă fiecare cutie i-a trecut pe sub ochi sau prin mână. Cifrele acestea sunt însă totdeauna mai mari decât ale lui Ţipă, cele oficiale. Ţipă, răspunzător de încărcătură, face economii pe hârtie, dar le neagă, cu prevedere şi şiretenie.

Am băgat de seamă, uneori cu o ciudă care ştiu că mai târziu se va transforma într-un zâmbet de simpatie, că şi alţii din pescarii noştri umblă să „economisească”, dar nu cu intenţii rele, ci numai din obişnuinţă şi din prevedere. În loc de şase câtimi, să zicem, declară numai cinci: „Decât să fie lipsă, gândesc ei, mai bine să se găsească plus când închei socotelile”.

Printre aceştia am să-l amintesc pe Gheorghiţă Alexandru, şeful uneia din echipele de pescuit şi cel care manevrează vinciul traulului.

Cred că fiecare din cei optzeci de oameni ai echipajului ar merita un portret sau măcar o notaţie; toţi mi-au rămas în minte, şi mulţi poate se vor adăuga personajelor mele din viitor, îmbogăţindu-mi galeria de tipuri umane. Dacă am să-i uit, ceva din ei va rămâne, se va alambica şi va trece în imaginaţie, care şi ea trebuie hrănită ca să nu sece; de cele mai multe ori o hrănim fără

ştiinţa noastră. Deocamdată am în minte cam tot echipajul. Ici şi colo s-a arătat în caietele mele câte o faţă omenească, desprinsă din ansamblu. N-am ales-o:

s-a impus, printr-un gest, printr-o trăsătură de caracter sau printr-o întâmplare unde ne-am întâlnit, participând la ea împreună. Întâmplarea mare, călătoria, rămâne a tuturora.

Azi, când nu mai avem mult până la plecare, când suntem toţi obosiţi, cu răbdarea epuizată, Gheorghiţă Alexandru se impune pe neaşteptate, aducându-mi un zâmbet în colţul gurii.

Mult are să se mire dacă va citi vreodată cuvintele mele;

I-am observat fără să vreau anume şi fără ca el să ştie.

În salopetă pătată de unsori şi vopsele, în ture de câte şase ore, Gheorghiţă stă pe platforma care domină puntea de lucru, spre pupa, şi de acolo, având în faţă un fel de orgă, cu claviatura alcătuită din numeroase pârghii, pune în mişcare tamburii şi îi opreşte cu precizie de centimetru, de semiton aş putea spune. A căpătat o mare rutină, dar nu şi-a pierdut nici pasiunea, nici modestia.

Când îşi termină tura, pe care o va relua după o odihnă de şase ore, se spală cu îngrijire şi vine la masă în haine curate, ca în zile de sărbătoare. L-am zărit pe străzile porturilor unde am făcut escală, puţin sfios, condus de o bună-cuviinţă care îi stătea foarte bine.

Pescar dintotdeauna, Gheorghiţă mai e în plus, acum, mecanic şi chiar contabil; după ce se ridică traulul, ia plaivasul şi trece în registrul de pescuit datele cerute de rubrici: locul, ziua, ora, cantitatea peştelui prins, după propria-i estimaţie.

Nu poate nimeni măsura un traul de mai multe tone;

cifra, mai mult sau mai puţin exactă, se cunoaşte abia

la sfârşitul zilei, când peştele congelat sau prefăcut în făină a trecut pe deasupra cântarului. După o scurtă experienţă, am început însă mai toţi să preţuim din ochi greutatea traulului, şi prea rar ne-au dezminţit cifrele dezvăluite după aceea. Gheorghiţă, în schimb, şi-a păstrat mult timp înclinarea pescarului spre economie, după cum alţii au păstrat-o pe cea a optimistului, spre exagerare.

Se scoate un traul de hai să zicem, 15 tone; estimarea e aproape unanimă. Mă uit în registru: 10 tone! îl privesc pe

Gheorghiţă cu coada ochiului; în privirea mea e nedumerire şi mustrare. Aşa azi, la fel mâine – o săptămână, două. Până ce o dată, întorcându-mă de la buncăr, întreb, cu o anumită aprehensiune:

— Cât ai trecut în traulul de adineauri?

— Şase tone!

— Fugi de-aici! Au fost cel puţin 9!

De-atunci înainte, Gheorghiţă nu se mai ducea să scrie în registru cât timp mă vedea în apropiere, şi-acum îmi trimitea el priviri mustrătoare: într-un fel, îl împiedicam să-şi îndeplinească datoria. Dacă am văzut aşa, am încercat o vreme să mă dezinteresez de rezultatul pescuitului şi să nu-mi mai exercit atât de inoportun controlul. Dar într-o zi, nemaiputând răbda şi uitându-mă în registru la un traul care nu avusese mai mult de 8 tone, am văzut scris: 12! De la economie, Gheorghiţă trecuse la exagerare.

— N-au fost 12 tone, i-am spus, iarăşi cu nedumerire şi iarăşi cu mustrare.

El a răspuns, trăgându-şi sfios şi parcă obidit capul între umeri, în timp ce mânuia pârghiile, să mişte macaraua:

— N-au fost…

— Atunci, de ce-ai scris atât?

— Ca să vă fie pe plac!

Din ziua aceea, ne-am pus de acord asupra cifrelor; eu am renunţat la exagerare, Gheorghiţă la economie, şi mă laud că la aproape toate traulele următoare, în estimarea noastră a fost înţelegerea cea mai deplină.

Dar Gheorghiţă îşi mai trage şi acum capul între umeri şi priveşte în jur pe furiş, cu obidă, când ies prea puţine tone, ca şi când el ar purta vina.

Miercuri, 24. Unison

„Galaţi” e aici, ceea ce iar îi face pe superstiţioşi să spună că au venit cu ghinionul; e adevărat că am pescuit puţin astăzi, sub 20 de tone, care nu pot să ne satisfacă, în încordarea dinaintea plecării.

Comandantul se plimbă nervos pe pasarelă când „Galaţi”.

trece prin apropiere. La vechea teamă de abordaj s-a adăugat, simt, grija că ei ar putea să fie gata mai repede, să ne-o ia înainte în ceasul din urmă şi să ajungă primii acasă. îl privesc de departe şi mi se pare că măsoară din ochi bordul lor liber, ca să deducă încărcătura.

Cer noros, oceanul vânăt; am impresia că a venit toamna şi nu-mi pot imagina o primăvară în faţă. Fac sforţări, o văd, în sfârşit, cu dificultate, dar piere îndată…

Nerăbdare, nelinişte…

Câteodată cad pe gânduri, cu tristeţe.

*

La ora 11, 30 (14, 30 în ţară), miting de doliu, pe punte, la pupa, sub cerul plumburiu, în faţa pavilionului, care rămâne în bernă ultima zi astăzi.

Cred că fără o înţelegere prealabilă, Galaţi” a venit din faţă cu toată viteza (tanga frumos, cu valul din prova), a făcut rondoul şi s-a aşezat în tribord, mergând paralel cu

noi, la câteva cabluri. Gestul lor mi s-a părut cald, prietenos, românesc; i-am simţit încă o dată aproape, cu toate animozităţile care ne despart, dar nu din vina echipajelor.

Un lung moment de tăcere, în care oamenii au stat nemişcaţi, cu tot balansul, şi fluierele amânduror vapoarelor s-au risipit, la unison, peste ape.

*

Seara mergem spre coastă, „să facem punctul” cu ajutorul radarului… Aş avea şi eu nevoie.

Joi, 25. Înaintea sfârşitului încep, sper, ultimul caiet al călătoriei. Aproape că nu mai sunt în stare să notez, nici sumar, impresiile şi evenimentele, deşi ele continuă să se deruleze, cu vechea aglomerare şi intensitate.

După trei zile înnorate ca toamna, astăzi cerul s-a arătat limpede şi strălucitor, încă din primele clipe ale dimineţii. E

drept că ne-am şi deplasat mai la nord peste noapte; suntem acum pe paralela 23°50 şi am nimerit o zonă bogată în peşte.

Primul traul a adus 10 – 12 tone, după ce la congelare nu se mai lucra de la miezul nopţii.

Al doilea, peste 30 de tone, scrumbie şi stavride mare, cantitate de zile bune.

Nu s-a mai lansat traulul la prânz, şi norocul este că ultimul, seara, a adus şi el 20 – 25 de tone; altfel, congelarea ar fi stat degeaba până mâine, iar noi am fi scrâşnit din dinţi, cu o enervare zadarnică…

Da, totul e bine când se termină bine!

Numai că s-ar fi putut termina rău, şi-atunci nu-mi explic imprudenţa; mai bine să fie mai mult decât să lipsească. Nu înţeleg de ce nu s-a traulat de la 11 la 13, ore care şi ele fac parte din viaţă… Am fi avut o cantitate

proaspătă, iar peştele vechi ar fi mers la făină degrabă.

În sfârşit, bine că s-a terminat bine!

Acum, congelarea are de lucru toată noaptea. Mâine spre prânz, dacă primul traul nu ne-o dezamăgi, putem să atingem cifra finală. Dar se pare, după ultimele socoteli, că pe deasupra am mai avea loc pentru încă 30 – 40 de tone. Până să se constate economiile la greutate, iese la iveală economia de spaţiu.

Am stat la soare mai mult ca niciodată, cu un fel de nesaţ, la gândul că în ţară poate o să găsim vreme rece şi urâtă.

Pe drum, Mediterana poate să fie zbârlită; nu mai vorbesc de Egee; cât despre Marea Neagră…

Dar doresc să plecăm, fiindcă lipsa legăturii cu oamenii de acasă roade ceva în inimă, lasă o rană sau o arsură, care doare şi ustură, fiindcă suportul anatomic al inimilor noastre se clatină… Nu se mai poate trăi mult cu mâncarea pe care o avem astăzi; carne putredă şi cartofi câteodată. Ziua cartofilor, o dată pe săptămână, e noua mea duminică.

A lipsit o escală… Cu ea m-aş fi simţit în stare să rămân în continuare… Cât?… Până la escala cealaltă.

Suntem în aceeaşi zonă de ieri şi prindem peşte mai mult ca niciodată, mai mult decât avem nevoie, în ape care, la spartul târgului, au trecut de partea noastră şi ne dau tot ce au, fără nicio rezervă. Pescuitul pare acum o joacă, iar zilele pierdute, dacă nu le uităm, par fără explicaţie. Ai crede că în ocean e acum mai mult peşte decât apă.

Bate vântul de la nord-est, mai tare astăzi; oceanul e puţin montat, dar balansul a devenit altfel, mai calm, mai echilibrat, fiindcă magaziile sunt pline; mai putem să înghesuim 25 – 30

de tone – şi gata!

Mâine, după toate semnele, plecăm; ar fi şi timpul, a fost de mult timpul şi l-am dus gol în spate.

Croitoru a făcut o nevroză destul de gravă; va merge direct la spital.

Frigotehnistul, care juca fotbal cu cutia de conserve, nu-i nici el departe… Poate mai sunt şi alţii.

În orice caz, istovirea se citeşte pe mai toate obrazurile.

Dar oamenii se ţin drepţi, în nădejdea că pornim spre casă.

Am stat două ceasuri la soare, ceea ce a însemnat cazną;

Înaintea prânzului m-am simţit sfârşit, cu o senzaţie de foame bolnavă, dar n-aveam cum s-o combat – mâncarea a devenit dezgustătoare. Carnea se aruncă în găleata de gunoi, când ar fi trebuit să fie aruncată de la cambuză, fără să mai treacă pe la bucătărie.

Mi-am amăgit ameţeala cu o linguriţă de zahăr. La prânz am mâncat câţiva cartofi copţi la cuptor; sunt tari, unsuroşi şi fără niciun gust, dar pentru mine rămân tot ce poate fi mai bun la masă. Am completat banchetul cu un pesmete îndulcit şi cu o cană de apă fiartă, cu zahăr…

Mâine sper să plecăm de aici…

*

„Galaţi” ne-a jucat un renghi de mare clasă; mai bine zis i l-a jucat comandantului şi celor care or împărtăşi ambiţiile lui, mai în ascuns, mai pe faţă.

N-a fost între noi o întrecere, ci o competiţie neloială, de vreme ce i-am minţit adesea, dându-le cifre inexacte şi ascunzându-le situaţia.

Acum i-am chemat aici – i-am mai chemat, e drept, şi altă dată. Atunci credeam că sunt crize de generozitate; acum cred că au fost gesturi abile, ca să nu fim acuzaţi de un război pe faţă.

Şi „Galaţi” ne-a tras pe sfoară, reprobabil, dar cu artă…

De mult timp se plâng că le merge prost treaba; adesea.

Cornel, confidentul lor prin radio, îmi spunea, căinându-i:

„Sunt într-o situaţie disperată!”

Şi totuşi, era ceva suspect în vaietele lor, destul de gălăgioase. Ieri după amiază, discutându-le situaţia cu Şişu, Ţipă.

Rosmănică şi Marian, am spus un gând venit pe neaşteptate:

— Şi dacă au rezerve ascunse?

— Cum asta?

— Iată cum: dacă de o lună încoace, să zicem, pun deoparte în fiecare zi o tonă sau două, adică nu le trec în registru şi nu le declară, iar la sfârşit le scot la lumină, deodată?

— Nu se poate! a ripostat Ţipă. Se încurcă, nu merge treaba aşa…

Iar astăzi, iată ştirea care a zgâlţâit pereţii staţiei de radio:

În ultimele douăzeci şi patru de ore, „Galaţi” a congelat

54 de tone! Oricine ştie că nu-i posibil, cifra depăşind aproape de două ori capacitatea de congelare a instalaţiilor. Rezervele nedeclarate ies acum la iveală, masiv, fără abilitate.

La noi, după un timp de ameţeală, s-a dezmeticit toată lumea, iar comandantul este albastru la faţă.

În vreme ce răbdam de foame şi ne chinuiam fără veşti de acasă, navigând mândri cu 50 – 60 de tone înaintea celorlalţi şi cu zeci de tone mai multă făină decât ei, „Galaţi” ne lucra pe tăcute, cu dibăcie de calfe. „Va să

zică – şi-or fi zis ei, căci doar nu era greu să bănuiască intenţiile noastre! – nu intraţi la Dakar, ca să nu vă ajungem din urmă? Dar noi am intrat, am pierdut patru-cinci zile şi v-am mai adus şi mâncare! Bine!”

Astfel, într-o singură zi, ne-au ajuns din urmă, ba s-a dovedit că aveau destul loc în magazie peste cele 820 tone de mizerie.

Cât despre făină, declară că ar fi făcut 15 tone în douăzeci şi patru de ore, când fabrica nu poate produce, cu debitul maxim, decât 7!

Cred că surpriza nu se limitează la atât; cred că ne mai pregătesc şi pentru mâine o „lovitură”. Un minimum de prudenţă sau de decenţă îi obliga să nu lanseze dintr-odată toată

„Economia”.

După ce şi-au făcut reproşuri reciproce la radio, Şişu cu

Afanase, Marian cu Varlaam şi nu mai ştiu cine cu cine, simetricii prin funcţii de pe un vas şi de pe celălalt, ajungând la acuzaţii destul de grave, Afanase a încheiat cu o tiradă împăciuitoare:

— Va să zică, am lucrat foarte bine împreună. Noi v-am chemat când am găsit peşte, dumneavoastră ne-aţi chemat, treaba a mers cum trebuie, ne-am ajutat şi am ţinut mereu legătura…

Şişu a încuviinţat, apoi au urmat pupăturile:

— Vă dorim poftă bună!

— Mulţumim, asemenea!

(Era ora prânzului.)

— Spuneţi-i comandantului poftă bună.

— Mulţumim, o să-i spunem. Comandantului dumneavoastră asemenea!…

Puţin mai târziu, a izbucnit o nouă zâzanie:

— Ce faceţi, veniţi să vă dăm „gârgârul”? a întrebat Şişu.

Cu acest cuvânt, neînţeles cititorului, las discuţia în suspensie, pentru o lămurire la care aş renunţa bucuros dacă scrisul meu ar rămâne pentru mine.

Avem cu noi, şi le-am purtat pe bord toată călătoria, după cum au fost purtate şi în prima campanie, două vase auxiliare, de câte 22 de tone şi 12 metri lungime. Sunt faimoasele, pentru noi, doriboturi, amintite adesea de mine, fără să fi dat explicaţii la vreme. Aceste două vase, care ocupă loc pe puntea de lucru în cele două borduri şi ale căror instalaţii de lansare cântăresc numai ele tone, sunt destinate pescuitului cu plase la suprafaţă; produsul lor ar urma să se adauge la ceea ce se pescuieşte cu traulul.

Echipajul se uită la ele cu coada ochiului şi mulţi le socotesc o pacoste, mai ales că încurcă locul şi sluţesc linia vasului. Sunt urâte, într-adevăr, şi se spune că nu au nici stabilitate. La probele făcute cu ocazia recepţiei, părintele lor sufletesc, omul plin de intenţii bune care a cerut să fie puse în zestrea vaporului, îmbarcându-se pe unul din ele, a căzut în apă, mai bine zis a fost aruncat de pe punte de zgâlţâielile nărăvaşe. De atunci, doriboturile n-au mai fost lansate niciodată, dar ne însoţesc, bine amarate, cuminţi şi credincioase.

Părintele lor, aflat acum la Bucureşti, vrea să le dovedească utilitatea în călătoria de astăzi. Adesea ne întreabă:

„Aţi lansat doriboturile? De ce nu le lansaţi?”

Dintr-un motiv sau din altul, şi recunosc că motive sunt cu grămada, reale, presupuse sau imaginate –, doriboturile nu se lansează.

Mai acum câtva timp, a venit ordin categoric ca fratele nostru „Galaţi” – nu ştiu cum de l-a bătut soarta –

să dea neapărat vasele năbădăioase la apă; să nu-şi închipuie care cumva că ar putea porni spre casă înainte de a îndeplini această corvoadă.

— Nu avem „gârgâr!” au răspuns ei, bucuroşi să scape.

„Gârgârul” este un anumit fel de plasă, de folosit în anumite ocazii; pescuitul cu doriboturile înseamnă o astfel de ocazie. E adevărat că în planul iniţial al călătoriei, „Galaţi”.

urma să rămână în nord toată campania, spre deosebire de noi, care spre sfârşit trebuia să venim unde suntem astăzi.

Cum experienţele cu doribotul nu se puteau face decât pe un ocean mai blând, adică la tropice, sarcina ne revenea nouă şi aşa se explică de ce plasele sunt aici, şi nu pe „Galaţi”, peste care a căzut pacostea. Zadarnic au invocat lipsa uneltei esenţiale; li s-a recomandat s-o ia de la noi şi să-şi facă treaba.

Au revenit, printr-o nouă radiogramă, cerând încă o dată să fie scutiţi şi să ni se dea nouă sarcina ingrată, pe motivul că ei sunt mai în urmă cu planul. De la minister n-a venit nici.

un răspuns, deşi a trecut de atunci multă vreme. Ar reieşi că dispoziţia rămâne în vigoare. Totuşi, „Galaţi” refuză s-o execute, şi Afanase insinuează acum că ar fi datoria noastră să lansăm doriboturile…

Îmi rămâne de făcut doar o reflecţie: doriboturile au fost concepute, comandate şi executate, şi se află aici ca să *ne ajute*. Deocamdată ne încurcă:

Disputa rămâne în suspensie; pupăturile de mai înainte f în anulate, cel puţin parţial, dar desigur se vor relua şi se vor amplifica la prima ocazie, pentru că… Pentru că totul e bine când se termină bine…

N-am traulat după amiază, iar seara s-au scos numai vreo 5 tone. Ce bine ne-ar fi prins să fi avut 20 pe deasupra!

Cu ele umpleam ultimul spaţiu din ultima magazie şi puteam să plecăm astă-seară. Aşa, pierdem o noapte, 150 de mile din drumul întoarcerii, nevoiţi să mai stăm aici până mâine…

Dar nu stăm! A intervenit un neprevăzut, după definiţia lui întreagă, fiindcă nu-l aştepta nimeni, nici nu-l bănuia, nici nu putea să-l întrevadă. Speriat că „Galaţi” ne pregăteşte încă o surpriză, comandantul a hotărât brusc să plecăm numaidecât spre ţară – cum se spune, pe nepusă masă.

La ora 19, eram în cabină, când a venit să-mi anunţe evenimentul, cu o mutră de sărbătoare:

— Plecăm în clipa asta! Ascultaţi fluierul! O să sune –, un minut; salutăm zona!

Într-adevăr, fluierul a sunat îndelung, în timp ce porneam spre nord, cu valuri îndesate din prova.

Am aşteptat cu o nerăbdare dureroasă clipa de faţă, şi acum nu înţeleg, nu ştiu ce se întâmplă cu mine; mă nedumereşte, mă buimăceşte, dar nu mă emoţionează. Nu cred că-i adevărat – se pune la cale o comedie.

*

Nu mă înşelasem; după fierberea stârnită pretutindeni de fluierul neaşteptat al vaporului, au urmat dezmeticirea şi apoi dezamăgirile. Plecarea era trucată, şi fluierul, care ar fi trebuit să-mi sfâşie inima, de bucurie şi de durere, a fost o farsă!

Urmează ca mâine să ne oprim şi să mai traulăm, ca să facem încă vreo 15 – 17 tone, care au loc în tancul de nadă vie, un compartiment tainic, nefolosit, ca şi doriboturile, în această campanie.

Dar dacă nu găsim peşte sau găsim câte 2 – 3 tone?…

Nu era mai cuminte să stăm până mâine dimineaţă într-o zonă care s-a dovedit bună?... Ca să nu repet ce cuminte ar fi fost să fi traulat azi după amiază!

„Galaţi” nu se ştie ce face... Au plecat de aici, spunând că merg spre coastă, ca să stea la ancoră; urmează să mai trauleze mâine dimineaţă. Dar prea au dispărut tainic! înţeleg spaima comandantului; n-ar fi de mirare ca ei să fie acum pe drum spre casă, cu toată viteza, şi mâine să aibă câştigate

100 de mile...

Oricum, se cheamă că am plecat, cel puţin teoi etic. Temându-se că a pierdut competiţia, comandantul s-a grăbit să-şi asigure măcar întâietatea plecării...

Este ora 22, mergem spre nord, şi vaporul, îngreuiat mult, loveşte surd, masiv, în valurile care vin din faţă.

Aşadar, s-a terminat coşmarul, fie şi teoretic... Am să-l regret, tot aşa cum am să regret tropicul, şi lipsa mâncării, şi tot ce m-a contrariat, de la mine sau de la alţii, cum am să regret necazurile, şi armatanul, şi câte mi s-au adunat în suflet aste aproape trei luni de când am sosit la coasta Africii.

Şi soarele, şi cerul albastru...

Am prevăzut că are să fie aşa, cu toată nerăbdarea de a ajunge acasă, cu toată istovirea, revolta, nedumeririle...

Sunt trist – cui i-ar veni să creadă?

Au să mai fie oare vreodată toate câte m-au zdrobit şi mi-au dat viaţă?

Dar chiar dacă n-ar mai fi, le am prea bine împlântate în suflet şi n-au să se şteargă... Am hrană de dat nostalgiilor pentru mulţi ani, pentru toţi poate...

Îmi vine să spun şi scriu, deşi ar trebui să fie numai pentru mine: Mă despart greu de voi, ocean sterp astăzi, şi coastă a Africii, invizibilă, deci şi tu stearpă, care în stârpiciunea voastră v-aţi însămânţat atât de puternic în

inima mea păcătoasă!

Sâmbătă, 27. Urmările comediei

Venit aici pentru a scoate altceva decât un jurnal de călătorie, pentru a mă confrunta pe mine însumi cu visurile şi năzuinţele mele din altă vreme, pentru a scrie o *carte* despre ocean şi despre oameni, mă întreb azi cu nedumerire, cu amărăciune şi descurajare: Ce înţeles au să aibă aceste pagini? A spune tot e un act de salubritate, dar atunci rolul meu e al gunoierului…

Încerc să mă consolez; noaptea, când se mătură străzile, pe cer stelele sunt tot frumoase.

Am plecat ieri, după ce am şi salutat solemn cu fluierul, iar astă-seară ne întoarcem spre vechea zonă. Comandantul, aflu acum, a luat hotărârea din ajun fără să se consulte cu nimeni, desigur fără să judece urmările – şi probabil într-un moment de euforie.

Notez faptele, în succesiunea lor, începând de aseară:

Îndată ce am pornit la drum, s-a expediat o radiogramă la minister: „În conformitate cu dispoziţia dumneavoastră (numărul cutare), azi, 26 martie, ora 20 GMT (timpul mediu

Greenwich), am plecat spre ţară. Avem cca. 850 tone peşte congelat, cca. 200 tone de făină, eca. nu ştiu cât ulei de peşte.

Azi-dimineaţă, după ce parcursesem 60 – 70 de mile (comandantul spune 90), am făcut un rondou de 180 de grade şi am lansat traulul, mergând înapoi, spre zona de unde, zgomotos şi falnic, plecasem aseară. După două ore, am scos *o* tonă şi jumătate de peşte, numai o parte bună pentru congelare.

Ne-am continuat drumul spre sud: al doilea traul a scos cam 3 tone.

Între timp, a venit de la minister următoarea

radiogramă:

„Răspundeţi dacă aveţi plin şi tancul de nadă vie”.

S-a răspuns fără întârziere: „Nu, dar îl umplem în drum, cercetând zona spre nord”. (Textul aproximativ, exactă ideea.)

Puţin mai târziu, Cornel a interceptat o radiogramă pornită de pe „Galaţi11, care între altele spune: „Nu înţelegem de ce «Constanţa» – a anunţat plecarea, când în realitate se află încă în zonă”.

Cred că, într-adevăr, ne aflam destul de aproape de ei.

Totuşi, m-am întrebat ce-i priveşte soarta noa: tră; nu sunt puşi aici nici să ne păzească pe noi, nici să păzească oceanul.

Erau enervaţi, pesemne, că recursesem la o înşelătorie ca să ne marcăm plecarea înaintea lor, ceea ce, de altfel, n-ar avea nicio importanţă în judecarea întâietăţii, importantă fiind nu *plecarea*, ci *sosirea*.

Totuşi, ministerul s-a sesizat, şi după amiază ne-a venit o altă radiogramă: „După cum ne informează «Galaţi», încă n-aţi părăsit zona. Rămâneţi pe loc până la completarea tancului de nadă vie. Raportaţi zilnic producţia. Nu plecaţi fără aprobarea Direcţiei Generale…”

Seara, după al treilea traul, care a scos 4 – 5 tone în timp ce ne apropiasem simţitor de locul plecării solemne, am stat în derivă vreo oră, ca să se hotărască răspunsul la această telegramă. În sfârşit, s-a ales unul: „Suntem plecaţi de pe zonă.

Acum ne continuăm drumul spre nord, cu intenţia de a mai traula mâine în locul unde om ajunge…

Pe vechea zonă, „Galaţi” a pescuit de dimineaţă 5 tone de stavride, iar la prânz 20; mai departe nu ştiu ce-au făcut şi nici nu interesează. Dacă rămâneam acolo până azi la amiază, aveam toate şansele să scoatem aceeaşi

cantitate – şi nu ne mai trebuia altceva; n-am mai fi dat naştere la acest schimb de telegrame, la pâra pornită de pe „Galaţi”. Am fi fost acum pe drum, cu toată viteza, fără obligaţia de a mai traula mâine, deci de a ne întoarce, de a pierde iarăşi o parte din milele parcurse peste noapte.

Între alte proverbe, copiate migălos în caietul de caligrafie pe vremea primilor ani de şcoală, este unul, cunoscut de toată lumea: „Unde nu-i cap, vai de picioare!” Nu l-am mai scris niciodată după vârsta copilăriei. Nu credeam că am să-i găsesc tocmai acum o aplicare atât de bună.

*

Secundul, care-i uns cu mai multe alifii decât s-ar crede, nu vrea să înţeleagă că în acest „conflict” cu „Galaţi” avem şi noi parte de vină, rămânând să se stabilească a cui e vina mai mare, dar mai ales a cui e vina iniţială.

Spunându-i, într-o discuţie inutilă, că supărarea lor pe noi e generată, poate, de faptul că am renunţat să intrăm la Dakar, creându-ne astfel (într-un fel) avantaje faţă de ei, mi-a răspuns, fixându-mă contondent cu privirea:

— Va să zică, le daţi dreptate!

Am încercat să-i explic că nu-i vorba de a le da dreptate, că doar am emis o ipoteză, care nu-i o scuză pentru ei, după cum nici noi nu avem toate scuzele în atitudinea noastră.

N-a înţeles, nu voia să înţeleagă – şi dacă ar fi vrut, nu putea. Nu-i numai patima; ştiam de mult că are dificultăţi la „emisie”; văd că le are şi la „recepţie”.

În situaţia de astăzi, când toată lumea e nervoasă, mi se pare imprudent să le spui oamenilor adevărul în faţă. N-am să devin înţelept niciodată?

Zi noroasă, fără rost, şi în viaţă, şi în pescuit, şi în navigaţie.

Duminică, 28. Urmările urmărilor

Plătim greu nesocotinţa de a fi plecat cu 15 – 16 ore prea devreme…

Am mers spre nord chipurile, ti aulând aproape încontinuu;

de data asta, vântul, cam de la vest şi nu prea tare, nu ne pune o piedică serioasă. Dar din trei traule nu s-a ales pentru congelare decât 2 tone. Seara, câtva timp am crezut că suntem scoşi din încurcătură şi am scăpat de chinuri: a ieşit un sac de peste 15 tone, cam atât cât aveam nevoie să completăm tancul de nadă vie. O mare fierbere a cuprins întreg vaporul; toţi oamenii au apărut pe punte, ca la sărbătoare. Pescarii de la manevra traulului, slăbind macaraua, se avântau prin aer, agăţaţi de cabluri, în figuri acrobatice, cum nu i-am văzut niciodată. Un timp, puntea de lucru mi-a părut o arenă de circ, cu elefantul dresat să stea pe-o coastă – era traulul cu ultima noastră pradă –, cu saltimbancii întrecându-se în figurile cele mai năstruşnice şi primejdioase, pentru un ultim spectacol. Bravul meu frigotehnist (care mi-a dat o sticlă de whisky într-un moment de mare nevoie), cel cu jocul de fotbal pe coridoare, chiuia de bucurie, iar partenerul lui, ofiţerul mecanic, ieşit pe punte doar în izmene, sufla cu toată puterea în fluier…

A urmat repede o trezire amară: majoritatea peştelui era dragon, care-i otrăvitor – de două ori: ne-a otrăvit şi sufletele! Din tot maldărul, dacă se vor alege 5 – 6 tone de stavride şi de scrumbie… Au amuţit chiotele, au încremenit saltimbăncii, iar elefantul dezumflat a curs în buncăr, de unde va fi trimis la fabrica de făină.

Suntem nevoiţi să traulăm şi mâine, pierzând zeci, sute de mile – şi cine ştie câte alte zile…

*

Azi am primit o nouă radiogramă, care repetă şi precizează să nu plecăm înainte de a încărca tancul de nadă vie, şi fără aprobarea direcţiei generale.

S-a răspuns cu argumente puerile: că nu mai avem mâncare decât pentru... patru zile. Cifre scoase din buzunar, în care îmi închipui că la minister nu mai crede nimeni. Patru zile sau patruzeci, e totuna; luându-ne după o telegramă mai veche, expediată de aici la 26 februarie, de mult ar fi trebuit să murim de foame.

Ieri, aud că am sunat o altă alarmă, anunţând că nu mai avem motorină decât pentru câteva zile. Nici acestui strigăt de ultimă oră nu i s-a dat importanţă; se pare că până acum n-a venit niciun răspuns, deşi, ca idee, alarma e gravă: toate pot fi subţiate, mâncarea şi apa, nervii oamenilor, dar nu hrana motoarelor!

Nu cunosc şi nu pot să aflu clar niciunul din adevăruri;

peste toate plutesc taine. Dacă ar fi să dau crezare şefului mecanic, care vorbeşte evaziv şi care după o scurtă lună de miere este iarăşi în conflict ascuns cu puntea de comandă, nu mai avem motorină nici pentru câteva zile. De fapt *nu mai avem de loc*, fiindcă am intrat în stocul de rezervă, intangibil după regulamentele internaţionale de protecţie a vieţii pe mare.

Ce ne-am face dacă în drum spre Gibraltar am întâlni furtună şi am fi obligaţi să ţinem la capă mai multe zile?...

În cazul când căpitănia portului unde urmează să intrăm ar afla adevărul, că am venit pe drum folosind rezerva de combustibil, ne-ar aplica amenzi usturătoare. Şi, în mod nedrept, nu le-ar plăti comandantul. Dar ministerul e în drept să-l întrebe de ce n-a făcut aprovizionarea atunci când a avut aprobare.

„Galaţi” se zvârcoleşte ca o fiară în cuşcă, răgind cu

spume la gură.

După ce ne-au „denunţat” că în realitate n-am părăsit zona, crezând că poate astfel îşi păstrează o şansă de a primi înaintea noastră aprobarea de întoarcere în ţară, astăzi, în urma insuccesului, au recurs la altă stratagemă: subit, şi-au dat seama – şi ei! – că nu mai au mâncare decât până la

1 aprilie şi au cerut intrarea în port pentru aprovizionare.

Noi de când am terminat mâncarea?

Se gândesc poate că, după ce vor cere lămuriri, după discuţii de la distanţă, ministerul nu va avea încotro – afirmaţia comandantului trebuie luată în seamă – şi, ca să nu-i mai trimită încă o dată la Dakar, de unde să ia alimente pentru o săptămână, ceea ce înseamnă cheltuieli portuare şi şase zile pierdute cu drumul, le va aproba să pornească spre ţară.

Judecând toată înşiruirea de întâmplări, concretizată şi rezumată într-o serie de telegrame presante, reiese într-adevăr, cum se spune aici, că nu urmăresc altceva decât să ajungă primii.

Judec faptele, dar, oricât s-ar supăra secundul, o concluzie definitivă nu pot trage, nu pot da o sentinţă de la 100

de mile. În Drept se spune că trebuie să asculţi totdeauna şi partea cealaltă. Nu le cunosc apărarea, după cum, poate, nu cunosc vina noastră întreagă.

*

Toată lumea, şi eu, e îngrozitor de nervoasă. Suntem încărcaţi de curenţi galvanici după vorba nostromului, şi dacă ne-am atinge unul de altul, dacă ne-am atinge cu cei de pe

„Galaţi” mai cu seamă, ar ieşi fulgere şi furtună.

Ziua, în schimb, este pură şi caldă; de dimineaţă s-au plimbat câţiva nori pe cer, dar pe la ora 10 au început să se risipească, şi apoi până seara nu s-a mai văzut nici măcar o scamă. Şi oceanul, şi cerul, foarte albastre.

Nicio navă în zări…

Dacă uiţi necazurile, e ca într-o poveste prelungă, calmă şi pastelată.

După două zile de marş simulat, abia ne apropiem de paralela 25. Până la Gibraltar rămân puţin sub 1.000 de mile. E

demoralizant, când te gândeşti că tot drumul l-am fi putut face în patru zile.

M-am trezit înainte de ora 4 şi m-am uitat pe hublouri;

În întunericul destrămat premergător zorilor, am zărit lumini spre coastă… Era un far, clipind speriat şi cam rece (l-am identificat mai târziu, farul de la Capul Bojador, pe unde am trecut acum trei luni de zile).

Apoi erau două vase mici, mergând repede spre sud, unul după altul, parcă spre a nu se rătăci, parcă temându-se de singurătate. Deasupra lor, tocmai răsărea luna, spre sfârşitul ultimului pătrar, o seceră tare îngustă, la început estompată, de un violet palid, până ce a prins strălucire şi a devenit de aur pe cerul vânăt dinspre dimineaţă.

Acolo era şi Africa, pe care am avut-o mereu aproape şi n-am văzut-o decât de departe…

A început să se ridice lumină, îndată, peste acest peisaj enigmatic, jumătate al privirii, jumătate al imaginaţiei. Nu mi-am dat seama dacă s-a colorat întâi cerul şi pe urmă oceanul; poate amândouă deodată. Dar în vreme ce apa căpăta culori reci, pe cer s-a ivit un albastru atât de limpede, de curat şi de cald, cum nu-l poţi întâlni decât în visele copilăriei.

E de neînţeles cum aceste zori fermecate se

întindeau într-o parte şi-n alta, pe o arie de 90 de grade, ocupând un sfert din orizontul oceanic, ca pe latitudinile nordice. Nici n-aş fi ştiut unde o să răsară soarele dacă n-aş fi cunoscut drumul vaporului… Pe urmă s-au împurpurat cei câţiva nori alungiţi în straturi distanţate deasupra zării, nori gingaşi, neameninţând pe nimeni, nici pe noi, nici oceanul, nici cerul, ci puşi acolo ca un decor, spre a îmbogăţi peisajul şi-a da putinţa să se nască încă o culoare; purpuriul lor era la fel de pastelat, de curat şi cald ca albastrul vestitor al luminii.

Am aşteptat cu răbdare răsăritul soarelui, şi după ce el a ieşit din valuri, mai mare peste toate şi decât întreagă lumea, am socotit încheiată feeria şi m-am întors la grijile zilei.

*

Atmosfera pe vas este din ce în ce mai înveninată…

Caietul cu meniurile zilnice, după care s-ar fi putut reconstitui consumul oficial, adică ceea ce s-a dat oamenilor, a dispărut de câteva zile din bucătărie. Cineva l-a luat având interes ca documentul să nu mai fie, sau l-a luat altcineva, ca să-l apere. Oricum, dacă prin el se putea stabili o acuzaţie, lipsa lui nu o diminuează.

De dimineaţă, fiind la doctor, acesta a spus că oamenii vor să se plângă de nedreptatea care li s-a făcut cu masa. Micul comandant, aflându-se şi el acolo, a ricanat, respingând cu revoltă astfel de pretenţii ale echipajului:

— Degeaba se plâng; nu pot să facă nimic!

Chiar dacă debitează anecdote pipărate pe seama comandantului, nu înţelege să se dessolidarizeze de el, ceea ce ar fi frumos în caz de naufragiu…

Nu m-am putut înfrâna şi, căutând să fiu cât mai reţinut, am spus, cu un ton de neutralitate:

— Aici nici n-au dreptul să protesteze. Dar în ţară o

să fie altfel!

M-a privit pieziş, apoi câteva minute am vorbit despre altele. Desigur însă că rămăsese cu gândul la cuvintele mele, fiindcă la urmă m-a întrebat, cam inchizitorial, săgetându-mă cu ochii şi aşteptând să-mi dau în vileag răzvrătirea:

— Şi credeţi că au să câştige ceva?

I-am răspuns prudent şi calm:

— Poate că da!

Bănuiesc că s-a dus să se plângă sau să pregătească barca de salvare…

Sunt un martor inoportun, îmi recunosc calitatea indezirabilă, dar ce pot face? Asupra mea nu apasă niciun blestem, spre a-mi scoate ochii ca Oedip, să mă cufund într-o noapte moartă.

În discuţiile despre „Galaţi”, de neevitat, orice aş spune, orice presupunere aş face, secundul izbucneşte, mestecând găluşti în gură, gata să se înece, roşu la faţă:

— Iar le daţi dreptate!

Azi am fost nevoit să-l lămuresc, să-l pun la punct cu oarecare vehemenţă, fiindcă îmi exprimasem doar o nedumerire. Am impresia că vrea să-mi atribuie o atitudine părtinitoare, ca să mă elimine din calitatea de martor. Nu ştiu însă dacă are chiar atâta alifie, între alifiile sale.

Situaţia rămâne neclară: ministerul nu întreabă de ce, dacă am părăsit zona, continuăm să raportăm că prindem peşte? (Am raportat ieri noapte 5 tone, noaptea asta se adaugă

4 din ce-am pescuit aseară.)

Dar ce înseamnă a fi părăsit zona? Ea se întinde până departe, la nord-est de Canare. Am părăsit-o şi n-am părăsit-o.

Suntem în drum spre Gibraltar şi trebuie să mai băgăm în tancul de nadă vie încă 10 tone.

Mai de neînţeles este că de două zile n-am comunicat în ţară poziţia unde suntem… Parcă s-ar pune la cale o înşelătorie… Cum şi în ce scop? De altfel, chiar şi aici, când întrebăm pe unde am ajuns (sunt consecvent: nu mă duc pe puntea de comandă să văd harta sau jurnalul de bord), ni se răspunde evaziv. Nu înţeleg nimic…

De aseară navigăm întins, dar, fiindcă avem curentul în faţă, nu facem mai mult de 9 mile pe oră…

În cursul zilei am străbătut canalul dintre coasta Africii şi Insulele Canare. Coasta Africii am văzut-o la un timp, o fâşie joasă de uscat auriu, care parcă aburea – vin căldurile în Sahara. Canarele au rămas în necunoscut… Nu lungeam de loc drumul dacă am fi trecut prin apropierea lor; aş fi avut măcar mângâierea unei imagini fugare, care era totuşi o concretizare. E drept oare să rămână abstracte, după ce trei luni am trăit real pe lângă ele? Dacă nu le-aş fi auzit muzica, aş putea crede că s-au scufundat între timp.

Azi n-am traulat – de dimineaţă s-a defectat ecograful.

Mergem spre Gibraltar, dar, datorită acelor nenorocite 10 tone care ne mai trebuie, n-am sentimentul că ne apropiem de casă.

Peste noapte, o vană rămânând deschisă (ce să mai afli a cui e vina?!), s-a inundat fabrica de făină. S-au udat electromotoarele, şi astfel toată instalaţia a fost scoasă din funcţiune, în timp ce în buncăr aşteptau să fie prelucrate 10 tone din dragonul pescuit aseară.

Noroc că în cursul zilei, datorită tăcutului zel al electricienilor, electromotoarele au fost demontate, uscate, apoi duse la loc în termen miraculos, aşa că la ora 24 fabrica poate să reintre în funcţiune. Altfel, ar fi trebuit sau să aruncăm peştele peste bord, scoţându-l anevoie, sau să-i suportăm (cât timp?) mirosul de descompunere.

*

Ziua saturată de soare. Oceanul nu s-a decolorat, în atâta lumină; e curat şi, cu multă precizie, albastru… Dar dacă soarele ar mai avea încă o rază, pe lângă toate, s-ar inflama atmosfera, calcinând vieţuitoarele – optzeci şi unu de oameni ai noştri, cu optzeci şi unu de milioane de păsări câte or fi între o zare şi alta…

Marţi, 30. Ultimul traul

Scriu în continuare, dar cum a trecut miezul nopţii mi-am amintit că a început o altă zi, a o sută cincizeci şi noua pentru mine, socotind din dimineaţa când am plecat de acasă.

Au apărut puzderie de pescadoare, într-un bord şi în altul. Acum cinci minute am ancorat, pe neaşteptate. E ora

0,20. Cu treizeci de minute mai înainte, comandantul l-a chemat pe Rosmănică şi i-a spus să se pregătească pentru lansarea traulului…

Dar dacă am ancorat, înseamnă că vom traula abia mâine dimineaţă… Aveam dreptate: cum să-mi formez sentimentul că am plecat spre casă, când stăm pe loc o noapte întreagă?

Am depăşit Capul Yubi, şi iarăşi n-am văzut decât farul, clipind şi spunându-mi abia acum, la întoarcere, în alfabetul lui enigmatic, o istorie aproape uitată. Am aici amintirea unui prieten din gând, mort de mult, dar care mi-a rămas unul din oamenii cei mai iubiţi. Să fi fost prin 1927, un an mai devreme, unul mai târziu, pe când Franţa deschidea linia aeriană poştală spre America de Sud… La Capul Yubi, lângă un fort bătut de nisip, într-o cocioabă făcută din te miri ce, trăiau trei oameni, doi mecanici de avion şi şeful lor, aviator foarte tânăr în acel timp. Era o bază improvizată aici, unde avioanele se aprovizionau şi primeau îngrijiri înainte de a-şi continua zborul peste nisip. Multe se pierdeau, în deşert sau pe ocean, ceea ce omul

acela ne-a povestit. Pe atunci, la Capul

Yubi el scria o carte despre zborurile lungi, şi dacă nu mă înşel a fost chiar prima carte a lui. Ea s-a intitulat *Courrier*

Sud, iar autorul ei, încă necunoscut, se numea Antoine de

Saint-Exupéry…

Am privit farul, clipind. Tot pe aici am stat o noapte la ancoră, când veneam din nord spre Canare. Şi-atunci erau vase, iar dincolo de ele se simţea coasta Africii, primul continent după Europa despre care am învăţat la geografie. Timpul când învăţam la geografie este în viaţa asta, dar, ciudat, venirea noastră la coasta Africii mi se pare că a fost în altă viaţă.

*

Dacă şeful mecanic declară adevărul, abia mai avem 60 de tone de motorină; suntem sub orice limită admisibilă. Am scris

„Admisibilă”, şi-acum mă întreb: admisibilă de cine?

Nu ne temem că am putea să rămânem fără motorină la jumătatea drumului, nu ne temem să călcăm flagrant legiuirile maritime; ne temem în schimb de nişte vase care pescuiesc în linişte, respectând toate legiuirile.

Proverb din caietul de caligrafie, transcris la ora 22: „Lăcomia strică omenia!”

Făcusem până seara 15 tone pentru tancul de nadă vie;

ar mai fi încăput 4, de care ne puteam lăsa păgubaşi la nevoie – şi era nevoie. Ce mai însemnau ele pe lângă sutele de tone, bine scrise în registre, bine puse în magazii, ca să nu mai vorbesc de economiile ştiute doar de unii?! (Cântărindu-se peştele la descărcare, s-au găsit într-adevăr 940 de tone, ceea ce mi-a umplut inima de bucurie, iar mintea de nedumerire: din acest plus, n-ar fi putut lipsi

o câtime?)

Pentru 4 tone, am mai lansat traulul o dată, spre seară;

zona era necunoscută, şi ecograful arăta un fund să te sperie.

Plasa s-a agăţat după mai puţin de o oră; a fost scoasă bucăţele. Cu asta s-a terminat: nu mai avem niciun traul în stare bună…

Astfel, campania noastră s-a încheiat abia acum, fără solemnitate sau ca la o solemnitate mortuară, în pârâitul plasei sfâşiate şi fără să mai sune fluierul… Dar magaziile sunt pline!

Bunii, cinstiţii, răbdătorii noştri oameni şi-au făcut datoria, cu o trudă pe care o cunosc, fiindcă, deşi nu le-am fost de niciun ajutor, o port în mine şi o voi purta până ce voi transcrie ultima filă…

Miercuri, 31. Privire în urmă

Marş spre nord, cu toate din faţă: valurile, curentul şi vântul. Înaintăm greoi; mă tem că până mâine seară n-o să ajungem… Se ştie unde: la Gibraltar, să scoatem pâine şi apa din stâncă.

S-a răcorit de ieri până astăzi; temperatura aerului a coborât la 17 grade. Vântul, rece şi violent, răscoleşte toate vechile adăposturi; nu mai ai unde să te ascunzi. Altfel, ştiu că ar fi cald; mă simt ca împiedicat, nu-mi găsesc rostul – am pierdut soarele de la tropice.

La noapte trecem de Casablanca; n-am fi văzut-o, chiar dacă o depăşeam ziua. Dar o văd cu închipuirea, albă, strălucind mâine în soare, reflectată în apa oceanului, care mi-o va restitui de la sute de mile, printr-o înţelegere parafată secret între el şi mine.

Am depăşit nodul dramatic – tensiunea scade; vom avea pâine şi apă şi veşti de acasă. E ciudat: nu le simt nevoia, nu mă emoţionează.

La cererea doctorului, ascultată cu multă întârziere, s-a aruncat în ocean carnea congelată. Cred că n-au s-o mănânce nici măcar rechinii…

Am stat trei luni în sud şi nu se poate spune că am avut o zi vreme proastă. Cum am plecat noi de acolo, oceanul s-a schimbat ca prin farmec. „Galaţi” ne anunţă astăzi că lucrează greu, că se luptă cu furtuna.

Dacă mă gândesc la gemetele lor din nord sau chiar de mai târziu, când coborau spre Azore şi ne anunţau că „echipajul e speriat şi descurajat*”, încep să-i cred pe unii de aici, care-i cunosc mai bine. Au acolo un specialist, se spune, capabil să fabrice uragane, spre a-şi arăta suferinţele şi bărbăţia.

Dar poate s-o fi schimbat într-adevăr vremea şi o fi furtună.

A început o altfel de activitate pe vas, destul de febrilă, marcând definitiv sfârşitul campaniei. Se curăţă de rugină puntea şi suprastructurile, se pun petice de minium de plumb, înainte de a se da vopseaua finală. Pretutindeni, tăblăria este tărcată cu roşu; râcâitul şi ciocănitul se aud toată ziua.

Se curăţă şi se bagă la magazie uneltele de pescuit. Azi s-au uns cu vaselină cablurile traulului. Nu-mi vine să cred că s-a sfârşit.

Am privit de la comanda vinciului puntea de lucru, şi mi-au venit în gând zilele, care acum mi se par tare îndepărtate, când urmăream cu emoţie, cu nerăbdare, cu teamă înfăşurarea cablurilor pe tamburii mai înalţi decât statura omului. Câte speranţe, câte dezamăgiri nu aduceau din fundul oceanului!… Toate din urmă, dezamăgiri şi speranţe, s-au concentrat astăzi, parcă, în aceste cabluri care refuzând tamburii mi se strâng pe inimă.

Uneltele trec la odihnă… Nu se mai adună stoluri de cormorani la pupa vaporului. Mergem cu toată viteza,

lăsând un siaj lung în urmă. La capătul lui, spre zare, suntem parcă tot noi – imaginea noastră, nevrând să piară. O vor şterge valurile la noapte; mâine va răsări iarăşi, odată cu soarele, şi mereu vom fi acolo, vaporul cu optzeci şi unu de oameni, aşteptându-l pe „al optzeci şi doilea”…

Joi, 1 aprilie. Ziua purificării

Am intrat în a şasea lună a călătoriei şi se împlinesc o sută patru zile de când am părăsit ultima oară un ţărm locuit de oameni. Am zărit uneori, în acest răstimp cât o viaţă, coasta

Africii, am simţit praful adus de vânt din Sahara, am întâlnit apa miloasă a Senegalului, dar o sută patru zile, etapă de navigaţie ca pe vremea când s-au descoperit cele şapte mări ale lumii, am fost numai noi şi oceanul.

Diseară, la Gibraltar, vom întâlni din nou uscatul şi oamenii…

Întrerup aici transcrierea însemnărilor, care continuă, cu o conştiinciozitate obosită, până în ziua de 12 aprilie, când am ajuns la Dunăre. Mă voi întoarce la ele, pentru o ultimă filă, şi ea va fi încheierea, ultima zi în ocean – cartea având alt sfârşit decât călătoria.

Douăsprezece zile au însemnat o scurtă escală la Gibraltar, apoi drumul de înapoiere, sub ploaie, vânt şi furtună. Nu-l mai redau; era frig şi nu s-a văzut soarele. Oamenii vopseau vaporul.

Cât despre Gibraltar, escala atâta timp aşteptată, n-a avut puterea să le înlocuiască pe celelalte. Gibraltar! nume sonor ca o canonadă. Condeiul şi totul în mine refuză să-l scrie.

Am vrut să cumpăr cărţi; această cetate străveche, care a rămas astăzi o însemnată încrucişare de drumuri marine, nu are nicio librărie… Lectură, în restul drumului, mi-au fost scrisorile: patruzeci şi cinci, primite când nu mai aveam decât prea puţină nevoie de ele; multe au rămas

nedeschise până la sfârşit, nici nu ştiu de la cine-s. În ocean, fiecare din ele ar fi fost o istorie…

Există la Gibraltar, pe înălţimi, deasupra oraşului, ruinele unui castel maur; nu-mi plac ruinele…

Există un cimitir, şi am făcut drumul până acolo, fiindcă se numeşte Trafalgar, deci l-am crezut istoric. Nu mă aşteptam

să găsec mormântul lui Nelson, deoarece ştiam că rămăşiţele marelui amiral odihnesc în altă parte. Speram să găsesc pe lespezi numele secunzilor lui. Erau câţiva, răpuşi în bătălia vestită; restul – civili din populaţia şi administraţia britanică, morţi în pace.

Am văzut în schimb, făcând acest drum, un copac înflorit.

L-am contemplat îndelung, parcă sub fascinaţie, şi datorită lui mi-am dat seama că am să regăsesc pe uscat tot ce lăsasem.

Nu; am simţit aşa când, mergând spre oraş, prima oară după ce debarcasem, am văzut în marginea trotuarului primul fir de iarbă. M-am oprit, l-am smuls şi l-am ţinut multă vreme în palmă…

Gibraltarul nu-i un oraş, ci un iarmaroc, cu negustori care te trag de mâneca hainei. Cine a vrut a găsit carpete; n-am găsit nimic care să-mi placă. A doua noastră seară acolo, puţin înaintea plecării, după ce irosisem, nu prea ştiu pe ce, toţi banii, m-am simţit liber şi, împreună cu prietenii, ne-am întors la vapor, uşori, fără griji şi veseli ca piţigoii…

Dispăruse un porumbel din cei doi care atât timp fuseseră oaspeţii noştri. La Gibraltar, a plecat şi al doilea… Când ridicam ancora, erau amândoi în uşa bucătăriei şi acolo au rămas, până la sfârşit, astfel că au ajuns în România, noua lor patrie…

Nu încerc să dezleg miracolul, ca să nu-i dezvălui

vreo simplitate. Pe unde or fi umblat, cum ne-au regăsit, ce i-a făcut să se întoarcă? Retrag ce am gândit şi am spus rău de ei altă dată. Le recunosc emoţionat o însuşire nebănuită: fidelitatea.

A fost furtună aproape tot drumul, cu vântul numai din prova: şi în Mediterană, şi în Egee, şi în Marea Neagră. Sub nori grei ca de toamnă, ceva paralel cu vântul m-a împins tot timpul în urmă. Ştiu ce; e scris în ultima pagină de jurnal, în Atlantic, pe care îndată o voi transcrie.

Dar mai întâi am să amintesc dimineaţa când am ajuns în faţa Sulinei, în a o sută şaizeci şi şaptea zi împlinită de la plecare.

Se potolea furtuna pe mare, creştea aceea din inimi. În faţă se afla pământul de unde, odată cu viaţa, vin toate ale mele, şi-am simţit – cum îmi închipuisem într-o noapte, pe la insulele Faeroe – nevoia să pătrund în el, adânc şi cu nesaţ, ca să mă regăsesc pe mine.

Privind pe hublouri, în aşteptarea pilotinei, am întrebat pe cineva aflat alături, un prieten, care de o oră stătea ca şi mine, împietrit, palid, cu ochii asupra ţărmului:

— Ai merge, dacă ar trebui să ne întoarcem chiar acum şi să plecăm într-o nouă călătorie?

Mi-a răspuns gâtuit şi stins, cum şi-ar fi dat ultima răsuflare:

— Nu!

Şi a rămas cu ochii spre ţărm, mai împietrit, mai palid.

Mi-am adus aminte cum în Mediterană ne-am încrucişat, în afara vederii, cu unul din marile noastre cargouri şi am avut o lungă, o caldă convorbire, prin radio, cu comandantul, care acum câţiva ani a făcut ocolul pământului. Nu-l cunosc pe acest tânăr Neguţ, dar i-am ascultat cu emoţie declaraţia de dragoste. Aş face cu el

ocolul pământului dacă ar fi să mai plece o dată, şi ştiu că ne-am înţelege şi am fi prieteni, din prima până la ultima zi de navigaţie. Spunând acestea reabilitez, în sufletul meu mai cu seamă, nobleţea celui care cunoaşte marea, o înfruntă şi o iubeşte.

Întrebarea de mai înainte nu se adresa decât din greşeală prietenului de lângă mine; rostită cu glas tare, era o cruzime.

În intenţie, mi-o adresam mie. Iar eu, gândindu-mă la plecare, mi-am răspuns:

— Nu azi; mâine!

Aici e un sfârşit, după cronologie. Sfârşitul esenţial, încheierea confruntărilor, se află cu douăsprezece zile în urmă, aşa cum l-am scris, în seara de 1 aprilie:

Peste câteva ceasuri, drumul de întoarcere se întâlneşte cu cel de la plecare. De la 6 noiembrie, când am trecut pe aici prima oară, până astăzi, a fost numai oceanul. Acum îl văd ultima oară în călătoria noastră, de aceea îl privesc cu un nesaţ trist, întrebându-mă dacă are o enigmă şi dacă am dezlegat-o…

Poate că da – e o enigmă simplă: oceanul aparţine tuturor, cum nimic pe lumea asta nu poate să aparţină mai bine şi mai deplin, fără graniţe, cui vine să-l caute…

Niciodată parcă, până astăzi, nu l-am simţit mai al nostru şi mai al altora, şi parcă niciodată, în zeci de zile, n-a avut o desfăşurare atât de autoritară, de invincibilă, de deplină.

Priveliştea lui, când soarele începuse să coboare, era grandioasă; scriu cuvântul care îmi place mai puţin, dar care se potriveşte cel mai bine: un ocean fără limite – îl ştiu acum dincolo de orizont, şi îl ştiu până la durere –, grandios, curat, proaspăt, născut din nou pentru fiecare privire nouă, de un albastru fără fund, cu coame albe, cu valuri solemne şi implacabile, ritmate cu cronometrul. În

ultimul nostru amurg, oceanul mărşăluieşte, ca o mare armată, parcurgând o mare etapă, pe un front fără margini, spre un câmp de bătălie pe care nu-l va întâlni niciodată, fiindcă toate celelalte armate se vor da în lături.

Sunt orgolios de puterea lui, ca şi când am fi făcut alianţă.

L-am cunoscut, nu l-am cunoscut? Doar el să întrebe!

Sunt orgolios că, în puterea lui neînfrântă de timp şi de spaţiu, îmi rămâne prieten…

Am privit mult timp etrava, cum se afunda calm, ca să se ridice apoi domol şi totuşi cu fermitate, în vreme ce fierul vibra în toată enorma lui masă. Senzaţia fizică a acestei legănări, robustă, amplă, nezdruncinată, se răsfrânge în suflet, cu o dorinţă de fericire şi bucurie pe care le simţi aproape, cum le-am simţit de atâtea ori în mijlocul oceanului, fără să ştii dacă vin de pe apă, sau sunt acolo, pe uscatul încotro merge etrava…

Odată cu întunericul intrăm – în strâmtoare; am încheiat şi am dezlegat parabola, care de la Cercul Polar ne-a adus la tropic. Abia acum am sentimentul că mergem spre casă, astă-seară, când am întâlnit drumul vechi din noiembrie, drumul lui

Pytheas şi de-atâtea ori al lui Nelson, dar dintre toţi, al celui mai drag mie, al bătrânului Josuah Slocum.

Aici, oceanul are să mă aştepte. Şi dacă n-am să mai vin niciodată, cândva vântul o să-mi poarte peste el cenuşa, sau fluviile şi mările au să-mi aducă lutul.

PARTEA ÎNTÂI: *CERCUL POLAR*
I Coordonate 7
II Longitudine 63
III Latitudine 103
IV Crepuscul lung 138
V Fiordul 192
VI Apa, focul şi gheaţa. 229

PARTEA A DOUA: *TROPICUL RACULUI*
VII Soarele 277
VIII Constelaţii mutate 304
IX Călătorind fără spaţiu 369
X Singurul ţărm: Luna 433
XI Vânt din Sahara 475
XII Oceanul 522